Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ମଜ୍ଝିମନିକାଯେ

ମଜ୍ଝିମପଣ୍ଣାସପାଳି

୧। ଗହପତିୱଗ୍ଗୋ

୧। କନ୍ଦରକସୁତ୍ତଂ

୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଚମ୍ପାଯଂ ୱିହରତି ଗଗ୍ଗରାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ତୀରେ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ। ଅଥ ଖୋ ପେସ୍ସୋ [ପେଯୋ (କ।)] ଚ ହତ୍ଥାରୋହପୁତ୍ତୋ କନ୍ଦରକୋ ଚ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପେସ୍ସୋ ହତ୍ଥାରୋହପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। କନ୍ଦରକୋ ପନ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ [ସାରାଣୀଯଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ କନ୍ଦରକୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ , ଭୋ ଗୋତମ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଯାୱଞ୍ଚିଦଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ ସମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ପଟିପାଦିତୋ! ଯେପି ତେ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅହେସୁଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ତେପି ଭଗୱନ୍ତୋ ଏତପରମଂଯେୱ ସମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଟିପାଦେସୁଂ – ସେଯ୍ୟଥାପି ଏତରହି ଭୋତା ଗୋତମେନ ସମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ପଟିପାଦିତୋ। ଯେପି ତେ, ଭୋ ଗୋତମ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ତେପି ଭଗୱନ୍ତୋ ଏତପରମଂଯେୱ ସମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଟିପାଦେସ୍ସନ୍ତି – ସେଯ୍ୟଥାପି ଏତରହି ଭୋତା ଗୋତମେନ ସମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ପଟିପାଦିତୋ’’ତି।

୨। ‘‘ଏୱମେତଂ , କନ୍ଦରକ, ଏୱମେତଂ, କନ୍ଦରକ। ଯେପି ତେ, କନ୍ଦରକ, ଅହେସୁଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ତେପି ଭଗୱନ୍ତୋ ଏତପରମଂଯେୱ ସମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଟିପାଦେସୁଂ – ସେଯ୍ୟଥାପି ଏତରହି ମଯା ସମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ପଟିପାଦିତୋ। ଯେପି ତେ, କନ୍ଦରକ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ତେପି ଭଗୱନ୍ତୋ ଏତପରମଂଯେୱ ସମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଟିପାଦେସ୍ସନ୍ତି – ସେଯ୍ୟଥାପି ଏତରହି ମଯା ସମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ପଟିପାଦିତୋ।

‘‘ସନ୍ତି ହି, କନ୍ଦରକ, ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱା ୱୁସିତୱନ୍ତୋ କତକରଣୀଯା ଓହିତଭାରା ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥା ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂଯୋଜନା ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତା। ସନ୍ତି ହି, କନ୍ଦରକ, ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ସେକ୍ଖା ସନ୍ତତସୀଲା ସନ୍ତତୱୁତ୍ତିନୋ ନିପକା ନିପକୱୁତ୍ତିନୋ; ତେ ଚତୂସୁ [ନିପକୱୁତ୍ତିନୋ ଚତୂସୁ (ସୀ।)] ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତା [ସୁପଟ୍ଠିତଚିତ୍ତା (ସୀ। ପୀ। କ।)] ୱିହରନ୍ତି। କତମେସୁ ଚତୂସୁ? ଇଧ, କନ୍ଦରକ, ଭିକ୍ଖୁ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା, ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ; ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା, ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ; ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା, ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ; ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା, ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସ’’ନ୍ତି।

୩। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ପେସ୍ସୋ ହତ୍ଥାରୋହପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାୱ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତା ଚିମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଯା ସୋକପରିଦେୱାନଂ [ସୋକପରିଦ୍ଦୱାନଂ (ସୀ। ପୀ।)] ସମତିକ୍କମାଯ ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାଯ ଞାଯସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ମଯମ୍ପି ହି, ଭନ୍ତେ, ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା କାଲେନ କାଲଂ ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତା ୱିହରାମ। ଇଧ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସିନୋ ୱିହରାମ ଆତାପିନୋ ସମ୍ପଜାନା ସତିମନ୍ତୋ, ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ; ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସିନୋ ୱିହରାମ ଆତାପିନୋ ସମ୍ପଜାନା ସତିମନ୍ତୋ, ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ; ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସିନୋ ୱିହରାମ ଆତାପିନୋ ସମ୍ପଜାନା ସତିମନ୍ତୋ, ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ; ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସିନୋ ୱିହରାମ ଆତାପିନୋ ସମ୍ପଜାନା ସତିମନ୍ତୋ, ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାୱଞ୍ଚିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଏୱଂ ମନୁସ୍ସଗହନେ ଏୱଂ ମନୁସ୍ସକସଟେ ଏୱଂ ମନୁସ୍ସସାଠେଯ୍ୟେ ୱତ୍ତମାନେ ସତ୍ତାନଂ ହିତାହିତଂ ଜାନାତି। ଗହନଞ୍ହେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଯଦିଦଂ ମନୁସ୍ସା;

ଉତ୍ତାନକଞ୍ହେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଯଦିଦଂ ପସଵୋ। ଅହଞ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ପହୋମି ହତ୍ଥିଦମ୍ମଂ ସାରେତୁଂ। ଯାଵତକେନ ଅନ୍ତରେନ ଚମ୍ପଂ ଗତାଗତଂ କରିସ୍ସତି ସବ୍ବାନି ତାନି ସାଠେୟ୍ୟାନି କୂଟେୟ୍ୟାନି ଵଙ୍କେୟ୍ୟାନି ଜିମ୍ହେୟ୍ୟାନି ପାତୁକରିସ୍ସତି। ଅମ୍ହାକଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଦାସାତି ଵା ପେସ୍ସାତି ଵା କମ୍ମକରାତି ଵା ଅଞ୍ଞଥାଵ କାଯେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି ଅଞ୍ଞଥାଵ ଵାଚାଯ ଅଞ୍ଞଥାଵ ନେସଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାଵଞ୍ଚିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ଏଵଂ ମନୁସ୍ସଗହନେ ଏଵଂ ମନୁସ୍ସକସଟେ ଏଵଂ ମନୁସ୍ସସାଠେୟ୍ୟେ ଵତ୍ତମାନେ ସତ୍ତାନଂ ହିତାହିତଂ ଜାନାତି। ଗହନଞ୍ହେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଯଦିଦଂ ମନୁସ୍ସା; ଉତ୍ତାନକଞ୍ହେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଯଦିଦଂ ପସଵୋ''ତି।

୪। ''ଏଵମେତଂ, ପେସ୍ସ, ଏଵମେତଂ, ପେସ୍ସ। ଗହନଞ୍ହେତଂ , ପେସ୍ସ, ଯଦିଦଂ ମନୁସ୍ସା; ଉତ୍ତାନକଞ୍ହେତଂ, ପେସ୍ସ, ଯଦିଦଂ ପସଵୋ। ଚତ୍ତାରୋମେ, ପେସ୍ସ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂଵିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ପେସ୍ସ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ହୋତି ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ; ଇଧ ପନ, ପେସ୍ସ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ହୋତି ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ; ଇଧ ପନ, ପେସ୍ସ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ହୋତି ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ, ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ; ଇଧ ପନ, ପେସ୍ସ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେଵତ୍ତନ୍ତପୋ ହୋତି ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ। ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ [ସୀତିଭୂତୋ (ସୀ। ପୀ। କ।)] ସୁଖପ୍ପଟିସଂଵେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ଵିହରତି। ଇମେସଂ, ପେସ୍ସ, ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ କତମୋ ତେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେତୀ''ତି?

''ୟ୍ଵାଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ, ଅଯଂ ମେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ନାରାଧେତି। ଯୋପାଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ , ଅଯମ୍ପି ମେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ନାରାଧେତି। ଯୋପାଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ, ଅଯମ୍ପି ମେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ନାରାଧେତି। ଯୋ ଚ ଖୋ ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେଵତ୍ତନ୍ତପୋ ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ, ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂଵେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ଵିହରତି – ଅଯମେଵ [ଅଯଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ମେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେତୀ''ତି।

୫। ''କସ୍ମା ପନ ତେ, ପେସ୍ସ, ଇମେ ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା ଚିତ୍ତଂ ନାରାଧେନ୍ତୀ''ତି? ''ୟ୍ଵାଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ସୋ ଅତ୍ତାନଂ ସୁଖକାମଂ ଦୁକ୍ଖପଟିକ୍କୂଲଂ ଆତାପେତି ପରିତାପେତି – ଇମିନା ମେ ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ନାରାଧେତି। ଯୋପାଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ସୋ ପରଂ ସୁଖକାମଂ ଦୁକ୍ଖପଟିକ୍କୂଲଂ ଆତାପେତି ପରିତାପେତି – ଇମିନା ମେ ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ନାରାଧେତି। ଯୋପାଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ସୋ ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ପରଞ୍ଚ ସୁଖକାମଂ ଦୁକ୍ଖପଟିକ୍କୂଲଂ [ସୁଖକାମେ ଦୁକ୍ଖପଟିକ୍କୂଲେ (ସୀ। ପୀ।)] ଆତାପେତି ପରିତାପେତି – ଇମିନା ମେ ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ନାରାଧେତି। ଯୋ ଚ ଖୋ ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେଵତ୍ତନ୍ତପୋ ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂଵେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା [ଵିହରତି। ଇମିନା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଵିହରତି; ସୋ ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ପରଞ୍ଚ ସୁଖକାମଂ ଦୁକ୍ଖପଟିକ୍କୂଲଂ ନେଵ ଆତାପେତି ନ ପରିତାପେତି – ଇମିନା [ଵିହରତି। ଇମିନା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ମେ ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେତି। ହନ୍ଦ, ଚ ଦାନି ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଗଚ୍ଛାମ; ବହୁକିଚ୍ଚା ମଯଂ ବହୁକରଣୀଯା''ତି। ''ଯସ୍ସଦାନି ତ୍ଵଂ, ପେସ୍ସ, କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ପେସ୍ସୋ ହତ୍ଥାରୋହପୁତ୍ତୋ ଭଗଵତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ଵା ଅନୁମୋଦିତ୍ଵା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ପକ୍କାମି।

୬। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେ ପେସ୍ସେ ହତ୍ଥାରୋହପୁତ୍ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ପଣ୍ଡିତୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପେସ୍ସୋ ହତ୍ଥାରୋହପୁତ୍ତୋ; ମହାପଞ୍ଞୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପେସ୍ସୋ ହତ୍ଥାରୋହପୁତ୍ତୋ। ସଚେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପେସ୍ସୋ ହତ୍ଥାରୋହପୁତ୍ତୋ ମୁହୁତ୍ତଂ ନିସୀଦେୟ୍ୟ ଯାଵସ୍ସାହଂ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲେ ଵିତ୍ଥାରେନ ଵିଭଜିସ୍ସାମି [ଵିଭଜାମି (ସୀ। ପୀ।)], ମହତା ଅତ୍ଥେନ ସଂଯୁତ୍ତୋ ଅଭଵିସ୍ସ। ଅପି ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏତ୍ତାଵତାପି ପେସ୍ସୋ ହତ୍ଥାରୋହପୁତ୍ତୋ ମହତା ଅତ୍ଥେନ ସଂଯୁତ୍ତୋ''ତି। ''ଏତସ୍ସ, ଭଗଵା, କାଲୋ, ଏତସ୍ସ, ସୁଗତ, କାଲୋ, ଯଂ ଭଗଵା ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲେ ଵିତ୍ଥାରେନ ଵିଭଜେୟ୍ୟ। ଭଗଵତୋ ସୁତ୍ଵା ଭିକ୍ଖୂ ଧାରେସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସୁଣାଥ, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋଥ, ଭାସିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗଵା ଏତଦଵୋଚ –

୭। ''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଚେଲକୋ ହୋତି

ମୁଣ୍ଡାଚାରୋ ହତ୍ଥାପଲେଖନୋ [ହତ୍ଥାଓଲେଖନୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ନଏହିଭଦନ୍ତିକୋ ନତିଟ୍ଠଭଦନ୍ତିକୋ [ନଏହିଭଦନ୍ତିକୋ, ନତିଟ୍ଠଭଦନ୍ତିକୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]; ନାଭିହଟଂ ନ ଉଦ୍ଦିସ୍ସକଟଂ ନ ନିମନ୍ତନଂ ସାଦିୟତି; ସୋ ନ କୁମ୍ଭିମୁଖା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ନ କଳୋପିମୁଖା [ଖଳୋପିମୁଖା (ସୀ।)] ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ନ ଏଳକମନ୍ତରଂ ନ ଦଣ୍ଡମନ୍ତରଂ ନ ମୁସଲମନ୍ତରଂ ନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭୁଞ୍ଜମାନାନଂ ନ ଗବ୍ଭିନିୟା ନ ପାୟମାନାୟ ନ ପୁରିସନ୍ତରଗତାୟ ନ ସଙ୍କିତ୍ତୀସୁ ନ ୟତ୍ଥ ସା ଉପଟ୍ଠିତୋ ହୋତି ନ ୟତ୍ଥ ମକ୍ଖିକା ସଣ୍ଡସଣ୍ଡଚାରିନୀ; ନ ମଚ୍ଛଂ ନ ମଂସଂ ନ ସୁରଂ ନ ମେରୟଂ ନ ଥୁସୋଦକଂ ପିୱତି। ସୋ ଏକାଗାରିକୋ ୱା ହୋତି ଏକାଲୋପିକୋ, ଦ୍ୱାଗାରିକୋ ୱା ହୋତି ଦ୍ୱାଲୋପିକୋ…ପେ… ସତ୍ତାଗାରିକୋ ୱା ହୋତି ସତ୍ତାଲୋପିକୋ; ଏକିସ୍ସାପି ଦତ୍ତିୟା ୟାପେତି, ଦ୍ୱୀହିପି ଦତ୍ତୀହି ୟାପେତି…ପେ… ସତ୍ତହିପି ଦତ୍ତୀହି ୟାପେତି; ଏକାହିକମ୍ପି ଆହାରଂ ଆହାରେତି, ଦ୍ୱୀହିକମ୍ପି ଆହାରଂ ଆହାରେତି… ପେ… ସତ୍ତାହିକମ୍ପି ଆହାରଂ ଆହାରେତି – ଇତି ଏୱରୂପଂ ଅଦ୍ଧମାସିକଂ ପରିୟାୟଭତ୍ତଭୋଜନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ସୋ ସାକଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ସାମାକଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ନୀୱାରଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ଦଦ୍ଦୁଲଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ହଟଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, କଣଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ଆଚାମଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ପିଞ୍ଞାକଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ତିଣଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ଗୋମୟଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି; ୱନମୂଲଫଲାହାରୋ ୟାପେତି ପୱତ୍ତଫଲଭୋଜୀ। ସୋ ସାଣାନିପି ଧାରେତି, ମସାଣାନିପି ଧାରେତି, ଛୱଦୁସ୍ସାନିପି ଧାରେତି, ପଂସୁକୂଲାନିପି ଧାରେତି, ତିରୀଟାନିପି ଧାରେତି, ଅଜିନମ୍ପି ଧାରେତି, ଅଜିନକ୍ଖିପମ୍ପି ଧାରେତି, କୁସଚୀରମ୍ପି ଧାରେତି, ୱାକଚୀରମ୍ପି ଧାରେତି, ଫଲକଚୀରମ୍ପି ଧାରେତି, କେସକମ୍ବଲମ୍ପି ଧାରେତି, ୱାଳକମ୍ବଲମ୍ପି ଧାରେତି, ଉଲୂକପକ୍ଖମ୍ପି ଧାରେତି; କେସମସ୍ସୁଲୋଚକୋପି ହୋତି, କେସମସ୍ସୁଲୋଚନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ, ଉବ୍ଭଟ୍ଠକୋପି ହୋତି ଆସନପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ, ଉକ୍କୁଟିକୋପି ହୋତି ଉକ୍କୁଟିକପ୍ପଧାନମନୁୟୁତ୍ତୋ, କଣ୍ଟକାପସ୍ସୟିକୋପି ହୋତି କଣ୍ଟକାପସ୍ସୟେ ସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେତି [ପସ୍ସ ମ। ନି। ୧।୧୫୫ ମହାସୀହନାଦସୁତ୍ତେ]; ସାୟତତିୟକମ୍ପି ଉଦକୋରୋହନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ ୱିହରତି – ଇତି ଏୱରୂପଂ ଅନେକୱିହିତଂ କାୟସ୍ସ ଆତାପନପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ।

୮। ‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ପରପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଓରବ୍ଭିକୋ ହୋତି ସୂକରିକୋ ସାକୁଣିକୋ ମାଗୱିକୋ ଲୁଦ୍ଦୋ ମଚ୍ଛଘାତକୋ ଚୋରୋ ଚୋରଘାତକୋ ଗୋଘାତକୋ ବନ୍ଧନାଗାରିକୋ ୟେ ୱା ପନଞ୍ଞେପି କେଚି କୁରୂରକମ୍ମନ୍ତା। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ପରପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ।

୯। ‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ରାଜା ୱା ହୋତି ଖତ୍ତିୟୋ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ମହାସାଲୋ। ସୋ ପୁରତ୍ଥିମେନ ନଗରସ୍ସ ନୱଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ [ସନ୍ଧାଗାରଂ (ଟୀକା)] କାରାପେତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା ଖରାଜିନଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ସପ୍ପିତେଲେନ କାୟଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ମଗୱିସାଣେନ ପିଟ୍ଠିଂ କଣ୍ଡୁୱମାନୋ ନୱଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ ପୱିସତି ସଦ୍ଧିଂ ମହେସିୟା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଚ ପୁରୋହିତେନ। ସୋ ତତ୍ଥ ଅନନ୍ତରହିତାୟ ଭୂମିୟା ହରିତୁପଲିତ୍ତାୟ ସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେତି। ଏକିସ୍ସାୟ ଗାୱିୟା ସରୂପୱଚ୍ଛାୟ ୟଂ ଏକସ୍ମିଂ ଥନେ ଖୀରଂ ହୋତି ତେନ ରାଜା ୟାପେତି, ୟଂ ଦୁତିୟସ୍ମିଂ ଥନେ ଖୀରଂ ହୋତି ତେନ ମହେସୀ ୟାପେତି, ୟଂ ତତିୟସ୍ମିଂ ଥନେ ଖୀରଂ ହୋତି ତେନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୁରୋହିତୋ ୟାପେତି , ୟଂ ଚତୁତ୍ଥସ୍ମିଂ ଥନେ ଖୀରଂ ହୋତି ତେନ ଅଗ୍ଗିଂ ଜୁହତି, ଅୱସେସେନ ୱଚ୍ଛକୋ ୟାପେତି। ସୋ ଏୱମାହ – ‘ଏତ୍ତକା ଉସଭା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ୟଞ୍ଞତ୍ଥାୟ, ଏତ୍ତକା ୱଚ୍ଛତରା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ୟଞ୍ଞତ୍ଥାୟ, ଏତ୍ତକା ୱଚ୍ଛତରିୟୋ ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ୟଞ୍ଞତ୍ଥାୟ, ଏତ୍ତକା ଅଜା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ୟଞ୍ଞତ୍ଥାୟ, ଏତ୍ତକା ଉରବ୍ଭା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ୟଞ୍ଞତ୍ଥାୟ, (ଏତ୍ତକା ଅସ୍ସା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ୟଞ୍ଞତ୍ଥାୟ) [( ) ନତ୍ଥି ସୀ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ], ଏତ୍ତକା ରୁକ୍ଖା ଛିଜ୍ଜନ୍ତୁ ୟୂପତ୍ଥାୟ, ଏତ୍ତକା ଦବ୍ଭା ଲୂୟନ୍ତୁ ବରିହିସତ୍ଥାୟା’ତି [ପରିହିଂ ସତ୍ଥାୟ (କ।)]। ୟେପିସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ଦାସାତି ୱା ପେସ୍ସାତି ୱା କମ୍ମକରାତି ୱା ତେପି ଦଣ୍ଡତଜ୍ଜିତା ଭୟତଜ୍ଜିତା ଅସ୍ସୁମୁଖା ରୁଦମାନା ପରିକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ।

୧୦। ‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତନ୍ତପୋ ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ, ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା। ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ସଦେୱକଂ ସମାରକଂ ସବ୍ରହ୍ମକଂ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ପଜଂ ସଦେୱମନୁସ୍ସଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେତି। ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ପକାସେତି। ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି ଗହପତି ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱା କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ। ସୋ ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ତଥାଗତେ ସଦ୍ଧଂ ପଟିଲଭତି। ସୋ ତେନ ସଦ୍ଧାପଟିଲାଭେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ସମ୍ବାଧୋ ଘରାୱାସୋ ରଜାପଥୋ, ଅବ୍ଭୋକାସୋ ପବ୍ବଜ୍ଜା। ନୟିଦଂ ସୁକରଂ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତା ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ ସଙ୍ଖଲିଖିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିତୁଂ। ୟଂନୂନାହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟ’ନ୍ତି । ସୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ଅପ୍ପଂ ୱା

ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ପହାଯ, ମହନ୍ତଂ ୱା ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ପହାଯ, ଅପ୍ପଂ ୱା ଞାତିପରିୱଟ୍ଟଂ ପହାଯ , ମହନ୍ତଂ ୱା ଞାତିପରିୱଟ୍ଟଂ ପହାଯ, କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା, କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜତି।

୧୧। ‘‘ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସିକ୍ଖାସାଜୀୱସମାପନ୍ନୋ ପାଣାତିପାତଂ ପହାଯ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି ନିହିତଦଣ୍ଡୋ ନିହିତସତ୍ଥୋ, ଲଜ୍ଜୀ ଦଯାପନ୍ନୋ ସବ୍ବପାଣଭୂତହିତାନୁକମ୍ପୀ ୱିହରତି। ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ପହାଯ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି ଦିନ୍ନାଦାଯୀ ଦିନ୍ନପାଟିକଙ୍ଖୀ, ଅଥେନେନ ସୁଚିଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି। ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପହାଯ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ହୋତି ଆରାଚାରୀ ୱିରତୋ ମେଥୁନା ଗାମଧମ୍ମା। ମୁସାୱାଦଂ ପହାଯ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି ସଚ୍ଚୱାଦୀ ସଚ୍ଚସନ୍ଧୋ ଥେତୋ ପଚ୍ଚଯିକୋ ଅୱିସଂୱାଦକୋ ଲୋକସ୍ସ। ପିସୁଣଂ ୱାଚଂ ପହାଯ ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଇତୋ ସୁତ୍ୱା ନ ଅମୁତ୍ର ଅକ୍ଖାତା ଇମେସଂ ଭେଦାଯ, ଅମୁତ୍ର ୱା ସୁତ୍ୱା ନ ଇମେସଂ ଅକ୍ଖାତା ଅମୂସଂ ଭେଦାଯ – ଇତି ଭିନ୍ନାନଂ ୱା ସନ୍ଧାତା ସହିତାନଂ ୱା ଅନୁପ୍ପଦାତା ସମଗ୍ଗାରାମୋ ସମଗ୍ଗରତୋ ସମଗ୍ଗନନ୍ଦୀ ସମଗ୍ଗକରଣିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି। ଫରୁସଂ ୱାଚଂ ପହାଯ ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଯା ସା ୱାଚା ନେଲା କଣ୍ଣସୁଖା ପେମନୀଯା ହଦଯଙ୍ଗମା ପୋରୀ ବହୁଜନକନ୍ତା ବହୁଜନମନାପା ତଥାରୂପିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି। ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଂ ପହାଯ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି କାଲୱାଦୀ ଭୂତୱାଦୀ ଅତ୍ଥୱାଦୀ ଧମ୍ମୱାଦୀ ୱିନଯୱାଦୀ, ନିଧାନୱତିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା କାଲେନ ସାପଦେସଂ ପରିଯନ୍ତୱତିଂ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ। ସୋ ବୀଜଗାମଭୂତଗାମସମାରମ୍ଭା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଏକଭତ୍ତିକୋ ହୋତି ରତ୍ତୂପରତୋ ୱିରତୋ ୱିକାଲଭୋଜନା; ନଚ୍ଚଗୀତୱାଦିତୱିସୂକଦସ୍ସନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଧାରଣମଣ୍ଡନୱିଭୂସନଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ଉଚ୍ଚାସଯନମହାସଯନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ଜାତରୂପରଜତପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ଆମକଧଞ୍ଞପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ଆମକମଂସପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ଇତ୍ଥିକୁମାରିକପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ଦାସିଦାସପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ଅଜେଳକପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; କୁକ୍କୁଟସୂକରପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ହତ୍ଥିଗୱସ୍ସୱଳୱପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ଦୂତେଯ୍ୟପହିଣଗମନାନୁଯୋଗା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; କଯୱିକ୍କଯା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ତୁଲାକୂଟକଂସକୂଟମାନକୂଟା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ଉକ୍କୋଟନୱଞ୍ଚନନିକତିସାଚିଯୋଗା [ସାୱିଯୋଗା (ସ୍ୟା। କଂ। କ।) ସାଚି କୁଟିଲପରିଯାଯୋ] ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ଛେଦନୱଧବନ୍ଧନୱିପରାମୋସଆଲୋପସହସାକାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି [ପସ୍ସ ମ। ନି। ୧।୨୯୩ ଚୂଳହତ୍ଥିପଦୋପମେ]।

‘‘ସୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି କାଯପରିହାରିକେନ ଚୀୱରେନ କୁଚ୍ଛିପରିହାରିକେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ। ସୋ ଯେନ ଯେନେୱ ପକ୍କମତି, ସମାଦାଯେୱ ପକ୍କମତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ପକ୍ଖୀ ସକୁଣୋ ଯେନ ଯେନେୱ ଡେତି, ସପତ୍ତଭାରୋୱ ଡେତି; ଏୱମେୱ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି କାଯପରିହାରିକେନ ଚୀୱରେନ କୁଚ୍ଛିପରିହାରିକେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ। ସୋ ଯେନ ଯେନେୱ ପକ୍କମତି, ସମାଦାଯେୱ ପକ୍କମତି । ସୋ ଇମିନା ଅରିଯେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅନୱଜ୍ଜସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦେତି।

୧୨। ‘‘ସୋ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେଯ୍ୟୁଂ ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି, ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା… ପେ… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା…ପେ… ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା…ପେ… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା…ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେଯ୍ୟୁଂ ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି, ରକ୍ଖତି ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ମନିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋ ଇମିନା ଅରିଯେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅବ୍ୟାସେକସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦେତି।

‘‘ସୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତେ ପଟିକ୍କନ୍ତେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଆଲୋକିତେ ୱିଲୋକିତେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ସମିଞ୍ଜିତେ ପସାରିତେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଅସିତେ ପୀତେ ଖାଯିତେ ସାଯିତେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱକମ୍ମେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଗତେ ଠିତେ ନିସିନ୍ନେ ସୁତ୍ତେ ଜାଗରିତେ ଭାସିତେ ତୁଣ୍ହୀଭାୱେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି।

୧୩। ‘‘ସୋ ଇମିନା ଚ ଅରିଯେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, (ଇମାଯ ଚ ଅରିଯାଯ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ,) [ପସ୍ସ ମ। ନି। ୧।୨୯୬ ଚୂଳହତ୍ଥିପଦୋପମେ] ଇମିନା ଚ ଅରିଯେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଇମିନା ଚ ଅରିଯେନ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ଭଜତି ଅରଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପବ୍ବତଂ କନ୍ଦରଂ ଗିରିଗୁହଂ ସୁସାନଂ ୱନପତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭୋକାସଂ ପଲାଲପୁଞ୍ଜଂ। ସୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ନିସୀଦତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା। ସୋ ଅଭିଜ୍ଝଂ ଲୋକେ ପହାଯ

ୱିଗତାଭିଜ୍ଝେନ ଚେତସା ୱିହରତି, ଅଭିଜ୍ଝାଯ ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି, ବ୍ୟାପାଦପଦୋସଂ ପହାଯ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ୱିହରତି ସବ୍ବପାଣଭୂତହିତାନୁକମ୍ପୀ, ବ୍ୟାପାଦପଦୋସା ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି; ଥୀନମିଦ୍ଧଂ ପହାଯ ୱିଗତଥୀନମିଦ୍ଧୋ ୱିହରତି ଆଲୋକସଞ୍ଞୀ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ, ଥୀନମିଦ୍ଧା ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି; ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପହାଯ ଅନୁଦ୍ଧତୋ ୱିହରତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚା ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି; ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ପହାଯ ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛୋ ୱିହରତି ଅକଥଂକଥୀ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି।

''ସୋ ଇମେ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ପହାଯ ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ, ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତି ସତୋ ଚ ସମ୍ପଜାନୋ ସୁଖଞ୍ଚ କାଯେନ ପଟିସଂୱେଦେତି, ଯଂ ତଂ ଅରିଯା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି – 'ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀ'ତି ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି ; ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି।

୧୪। ''ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ ତିସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ଚତସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ପଞ୍ଚପି ଜାତିଯୋ ଦସପି ଜାତିଯୋ ୱୀସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ତିଂସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଚତ୍ତାଲୀସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଜାତିସତମ୍ପି ଜାତିସହସ୍ସମ୍ପି ଜାତିସତସହସ୍ସମ୍ପି ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ – 'ଅମୁତ୍ରାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅମୁତ୍ର ଉଦପାଦିଂ; ତତ୍ରାପାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇଧୂପପନ୍ନୋ'ତି। ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି।

୧୫। ''ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି – 'ଇମେ ୱତ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିଯାନଂ ଉପୱାଦକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା, ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପନ୍ନା; ଇମେ ୱା ପନ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାଯସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିଯାନଂ ଅନୁପୱାଦକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା, ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନା'ତି। ଇତି ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି।

୧୬। ''ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ଆସୱାନଂ ଖଯଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। 'ଇମେ ଆସୱା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। 'ଅଯଂ ଆସୱସମୁଦଯୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। 'ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି । 'ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ଜାନତୋ ଏୱଂ ପସ୍ସତୋ କାମାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଭୱାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅୱିଜ୍ଜାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ୱିମୁତ୍ତସ୍ମିଂ ୱିମୁତ୍ତମିତି ଞାଣଂ ହୋତି। 'ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା'ତି ପଜାନାତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱଅତ୍ତନ୍ତପୋ ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ, ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ । ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତୀ''ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

କନ୍ଦରକସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ପଠମଂ।

୨। ଅଟ୍ଠକନାଗରସୁତ୍ତଂ

୧୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରତି ବେଲୁୱଗାମକେ [ୱେଠଉୱଗାମକେ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)]। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଦସମୋ ଗହପତି ଅଟ୍ଠକନାଗରୋ ପାଟଲିପୁତ୍ତଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ। ଅଥ ଖୋ ଦସମୋ ଗହପତି ଅଟ୍ଠକନାଗରୋ ଯେନ କୁକ୍କୁଟାରାମୋ ଯେନ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଦସମୋ ଗହପତି ଅଟ୍ଠକନାଗରୋ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କହଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଏତରହି ୱିହରତି? ଦସ୍ସନକାମା ହି ମଯଂ ତଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦ''ନ୍ତି। ''ଏସୋ, ଗହପତି, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରତି ବେଲୁୱଗାମକେ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଦସମୋ ଗହପତି ଅଟ୍ଠକନାଗରୋ ପାଟଲିପୁତ୍ତେ ତଂ କରଣୀଯଂ ତୀରେତ୍ୱା ଯେନ ୱେସାଲୀ ଯେନ ବେଲୁୱଗାମକୋ ଯେନାଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି।

୧୮। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଦସମୋ ଗହପତି ଅଟ୍ଠକନାଗରୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଏକଧମ୍ମୋ ଅକ୍ଖାତୋ ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଅୱିମୁତ୍ତଞ୍ଚେୱ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅପରିକ୍ଖୀଣା ଚ ଆସୱା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି , ଅନନୁପ୍ପତ୍ତଞ୍ଚ ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତୀ''ତି?

''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଗହପତି, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଏକଧମ୍ମୋ ଅକ୍ଖାତୋ ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଅୱିମୁତ୍ତଞ୍ଚେୱ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅପରିକ୍ଖୀଣା ଚ ଆସୱା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନନୁପ୍ପତ୍ତଞ୍ଚ ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତୀ''ତି।

''କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଏକଧମ୍ମୋ ଅକ୍ଖାତୋ ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଅୱିମୁତ୍ତଞ୍ଚେୱ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅପରିକ୍ଖୀଣା ଚ ଆସୱା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନନୁପ୍ପତ୍ତଞ୍ଚ ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତୀ''ତି?

୧୯। ''ଇଧ, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଇଦମ୍ପି ପଠମଂ ଝାନଂ ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତଂ'। ଯଂ ଖୋ ପନ କିଞ୍ଚି ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତଂ ତଦନିଚ୍ଚଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ'ନ୍ତି ପଜାନାତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଠିତୋ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପାପୁଣାତି। ନୋ ଚେ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପାପୁଣାତି, ତେନେୱ ଧମ୍ମରାଗେନ ତାଯ ଧମ୍ମନନ୍ଦିଯା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକୋ ହୋତି ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯୀ ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ଗହପତି, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଏକଧମ୍ମୋ ଅକ୍ଖାତୋ ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଅୱିମୁତ୍ତଞ୍ଚେୱ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅପରିକ୍ଖୀଣା ଚ ଆସୱା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନନୁପ୍ପତ୍ତଞ୍ଚ ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତି।

୨୦। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ…ପେ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଇଦମ୍ପି ଖୋ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତଂ… ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଇଦମ୍ପି ଖୋ ତତିଯଂ ଝାନଂ ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତଂ…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା …ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଇଦମ୍ପି ଖୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତଂ… ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିଯଂ, ତଥା ତତିଯଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ [ଚତୁତ୍ଥିଂ (ସୀ। ପୀ।)]। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ [ଅବ୍ୟାପଜ୍ଝେନ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।), ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ (କ।) ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରତିକନିପାତଟୀକା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଅଯମ୍ପି ଖୋ ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଅଭିସଙ୍ଖତା ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତା। ଯଂ ଖୋ ପନ କିଞ୍ଚି ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତଂ

ତଦନିଚ୍ଚଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’ନ୍ତି ପଜାନାତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଠିତୋ…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ କରୁଣାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ମୁଦିତାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିଯଂ, ତଥା ତତିଯଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଅଯମ୍ପି ଖୋ ଉପେକ୍ଖାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଅଭିସଙ୍ଖତା ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତା। ଯଂ ଖୋ ପନ କିଞ୍ଚି ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତଂ ତଦନିଚ୍ଚଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’ନ୍ତି ପଜାନାତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଠିତୋ… ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା ‘ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ’ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଅଯମ୍ପି ଖୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତି ଅଭିସଙ୍ଖତା ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତା। ଯଂ ଖୋ ପନ କିଞ୍ଚି ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତଂ ତଦନିଚ୍ଚଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’ନ୍ତି ପଜାନାତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଠିତୋ…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ’ନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଅଯମ୍ପି ଖୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତି ଅଭିସଙ୍ଖତା ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତା। ଯଂ ଖୋ ପନ କିଞ୍ଚି ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତଂ ତଦନିଚ୍ଚଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’ନ୍ତି ପଜାନାତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଠିତୋ…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ’ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଅଯମ୍ପି ଖୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି ଅଭିସଙ୍ଖତା ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତା। ଯଂ ଖୋ ପନ କିଞ୍ଚି ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଞ୍ଚେତଯିତଂ ତଦନିଚ୍ଚଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’ନ୍ତି ପଜାନାତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଠିତୋ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପାପୁଣାତି। ନୋ ଚେ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପାପୁଣାତି, ତେନେୱ ଧମ୍ମରାଗେନ ତାଯ ଧମ୍ମନନ୍ଦିଯା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକୋ ହୋତି ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯୀ ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ଗହପତି, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଏକଧମ୍ମୋ ଅକ୍ଖାତୋ ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଅୱିମୁତ୍ତଞ୍ଚେୱ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅପରିକ୍ଖୀଣା ଚ ଆସୱା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନନୁପ୍ପତ୍ତଞ୍ଚ ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତୀ’’ତି।

୨୧। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଦସମୋ ଗହପତି ଅଟ୍ଠକନାଗରୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ପୁରିସୋ ଏକଂୱ ନିଧିମୁଖଂ ଗୱେସନ୍ତୋ ସକିଦେୱ ଏକାଦସ ନିଧିମୁଖାନି ଅଧିଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ; ଏୱମେୱ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏକଂ ଅମତଦ୍ୱାରଂ ଗୱେସନ୍ତୋ ସକିଦେୱ [ସକିଂ ଦେୱ (କ।)] ଏକାଦସ ଅମତଦ୍ୱାରାନି ଅଲତ୍ଥଂ ଭାୱନାଯ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସସ୍ସ ଅଗାରଂ ଏକାଦସଦ୍ୱାରଂ, ସୋ ତସ୍ମିଂ ଅଗାରେ ଆଦିତ୍ତେ ଏକମେକେନପି ଦ୍ୱାରେନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟ ଅତ୍ତାନଂ ସୋତ୍ଥିଂ କାତୁଂ; ଏୱମେୱ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇମେସଂ ଏକାଦସନ୍ନଂ ଅମତଦ୍ୱାରାନଂ ଏକମେକେନପି ଅମତଦ୍ୱାରେନ ସକ୍କୁଣିସ୍ସାମି ଅତ୍ତାନଂ ସୋତ୍ଥିଂ କାତୁଂ। ଇମେହି ନାମ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ଆଚରିଯସ୍ସ ଆଚରିଯଧନଂ ପରିଯେସିସ୍ସନ୍ତି, କିମଙ୍ଗଂ [କିଂ (ସୀ। ପୀ।)] ପନାହଂ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପୂଜଂ ନ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ! ଅଥ ଖୋ ଦସମୋ ଗହପତି ଅଟ୍ଠକନାଗରୋ ପାଟଲିପୁତ୍ତକଞ୍ଚ ୱେସାଲିକଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ପଣୀତେନ ଖାଦନୀଯେନ ଭୋଜନୀଯେନ ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପେସି ସମ୍ପୱାରେସି, ଏକମେକଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁଂ ପଚ୍ଚେକଂ ଦୁସ୍ସଯୁଗେନ ଅଚ୍ଛାଦେସି, ଆଯସ୍ମନ୍ତଞ୍ଚ ଆନନ୍ଦଂ ତିଚୀୱରେନ ଅଚ୍ଛାଦେସି, ଆଯସ୍ମତୋ ଚ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପଞ୍ଚସତୱିହାରଂ କାରାପେସୀତି।

ଅଟ୍ଠକନାଗରସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଦୁତିଯଂ।

୩। ସେଖସୁତ୍ତଂ

୨୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସକ୍କେସୁ ୱିହରତି କପିଲୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ନିଗ୍ରୋଧାରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ କାପିଲୱତ୍ଥୱାନଂ [କପିଲୱତ୍ଥୁୱାସୀନଂ (କ।)] ସକ୍ୟାନଂ ନୱଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ ଅଚିରକାରିତଂ ହୋତି ଅନଜ୍ଝାୱୁଟ୍ଠଂ [ଅନଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା କେନଚି ୱା ମନୁସ୍ସଭୂତେନ। ଅଥ ଖୋ କାପିଲୱତ୍ଥୱା ସକ୍ୟା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ କାପିଲୱତ୍ଥୱା ସକ୍ୟା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଇଧ, ଭନ୍ତେ, କାପିଲୱତ୍ଥୱାନଂ ସକ୍ୟାନଂ ନୱଂ

ସନ୍ଥାଗାରଂ ଅଚିରକାରିତଂ [ଅଚିରକାରିତଂ ହୋତି (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଅନଜ୍ଝାୱୁଟ୍ଠଂ ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା କେନଚି ୱା ମନୁସ୍ସଭୂତେନ। ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ପଠମଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତୁ। ଭଗୱତା ପଠମଂ ପରିଭୁତ୍ତଂ ପଚ୍ଛା କାପିଲୱତ୍ଥୱା ସକ୍ୟା ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି। ତଦସ୍ସ କାପିଲୱତ୍ଥୱାନଂ ସକ୍ୟାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ ସୁଖାୟା’’ତି । ଅଧିୱାସେସି ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ। ଅଥ ଖୋ କାପିଲୱତ୍ଥୱା ସକ୍ୟା ଭଗୱତୋ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଯେନ ନୱଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସବ୍ବସନ୍ଥରିଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ [ସବ୍ବସନ୍ଥରିଂ ସନ୍ଥତଂ (କ।)] ସନ୍ଥରିତ୍ୱା ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଉଦକମଣିକଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ତେଲପଦୀପଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ କାପିଲୱତ୍ଥୱା ସକ୍ୟା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ସବ୍ବସନ୍ଥରିଂ ସନ୍ଥତଂ, ଭନ୍ତେ, ସନ୍ଥାଗାରଂ, ଆସନାନି ପଞ୍ଞତ୍ତାନି, ଉଦକମଣିକୋ ଉପଟ୍ଠାପିତୋ, ତେଲପଦୀପୋ ଆରୋପିତୋ। ୟସ୍ସଦାନି, ଭନ୍ତେ , ଭଗୱା କାଲଂ ମଞ୍ଞତୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ଯେନ ସନ୍ଥାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ସନ୍ଥାଗାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମଂ ଥମ୍ଭଂ ନିସ୍ସାୟ ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ନିସୀଦି। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋପି ଖୋ ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ସନ୍ଥାଗାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଂ ଭିତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାୟ ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ନିସୀଦି, ଭଗୱନ୍ତଂୟେୱ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା। କାପିଲୱତ୍ଥୱାପି ଖୋ ସକ୍ୟା ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ସନ୍ଥାଗାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥିମଂ ଭିତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାୟ ପଚ୍ଛିମାଭିମୁଖା ନିସୀଦିଂସୁ, ଭଗୱନ୍ତଂୟେୱ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା କାପିଲୱତ୍ଥୱେ ସକ୍ୟେ ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିଂ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସମାଦପେତ୍ୱା ସମୁତ୍ତେଜେତ୍ୱା ସମ୍ପହଂସେତ୍ୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ପଟିଭାତୁ ତଂ, ଆନନ୍ଦ, କାପିଲୱତ୍ଥୱାନଂ ସକ୍ୟାନଂ ସେଖୋ ପାଟିପଦୋ [ପଟିପଦୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)]। ପିଟ୍ଠି ମେ ଆଗିଲାୟତି; ତମହଂ ଆୟମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଚତୁଗ୍ଗୁଣଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସୀହସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେସି, ପାଦେ ପାଦଂ ଅଚ୍ଚାଧାୟ, ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ, ଉଟ୍ଠାନସଞ୍ଞଂ ମନସି କରିତ୍ୱା।

୨୩। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ମହାନାମଂ ସକ୍କଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଇଧ , ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ହୋତି, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ହୋତି, ଜାଗରିୟଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ ହୋତି, ସତ୍ତହି ସଦ୍ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ।

୨୪। ‘‘କଥଞ୍ଚ, ମହାନାମ , ଅରିୟସାୱକୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି? ଇଧ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ସୀଲୱା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭୟଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାୟ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଏୱଂ ଖୋ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ହୋତି? ଇଧ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ୟତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେୟ୍ୟୁଂ ତସ୍ସ ସଂୱରାୟ ପଟିପଜ୍ଜତି, ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାୟିତ୍ୱା…ପେ… ଜିବ୍ହାୟ ରସଂ ସାୟିତ୍ୱା…ପେ… କାୟେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା…ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାୟ ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ୟତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେୟ୍ୟୁଂ ତସ୍ସ ସଂୱରାୟ ପଟିପଜ୍ଜତି, ରକ୍ଖତି ମନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ମନିନ୍ଦ୍ରିୟେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି । ଏୱଂ ଖୋ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ହୋତି? ଇଧ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ପଟିସଙ୍ଖା ୟୋନିସୋ ଆହାରଂ ଆହାରେତି – ‘ନେୱ ଦୱାୟ ନ ମଦାୟ ନ ମଣ୍ଡନାୟ ନ ୱିଭୂସନାୟ; ୟାୱଦେୱ ଇମସ୍ସ କାୟସ୍ସ ଠିତିୟା ୟାପନାୟ ୱିହିଂସୂପରତିୟା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟାନୁଗ୍ଗହାୟ । ଇତି ପୁରାଣଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ପଟିହଙ୍ଖାମି, ନୱଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ନ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମି, ୟାତ୍ରା ଚ ମେ ଭୱିସ୍ସତି ଅନୱଜ୍ଜତା ଚ ଫାସୁୱିହାରୋ ଚା’ତି। ଏୱଂ ଖୋ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ଜାଗରିୟଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ ହୋତି? ଇଧ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ଦିୱସଂ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାୟ ଆୱରଣୀୟେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି, ରତ୍ତିୟା ପଠମଂ ୟାମଂ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାୟ ଆୱରଣୀୟେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି, ରତ୍ତିୟା ମଜ୍ଝିମଂ ୟାମଂ ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସୀହସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ପାଦେ ପାଦଂ ଅଚ୍ଚାଧାୟ, ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ, ଉଟ୍ଠାନସଞ୍ଞଂ ମନସି କରିତ୍ୱା, ରତ୍ତିୟା ପଚ୍ଛିମଂ ୟାମଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାୟ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାୟ ଆୱରଣୀୟେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ଜାଗରିୟଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ ହୋତି।

୨୫। ‘‘କଥଞ୍ଚ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ସତ୍ତହି ସଦ୍ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି? ଇଧ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସଦ୍ଦହତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଂ – ‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’ତି। ହିରିମା ହୋତି, ହିରୀୟତି କାୟଦୁଚ୍ଚରିତେନ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ହିରୀୟତି ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିୟା। ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପତି କାୟଦୁଚ୍ଚରିତେନ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ଓତ୍ତପ୍ପତି ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିୟା। ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚୟୋ। ଯେ ତେ ଧମ୍ମା ଆଦିକଲ୍ୟାଣା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣା ସାତ୍ଥା ସବ୍ୟଞ୍ଜନା କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଅଭିୱଦନ୍ତି ତଥାରୂପାସ୍ସ ଧମ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତା [ବହୂ ସୁତା (?)] ହୋନ୍ତି ଧାତା [ଧତା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱଚସା ପରିଚିତା ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା ଦିଟ୍ଠିୟା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା। ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାୟ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାୟ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ସତିମା ହୋତି, ପରମେନ ସତିନେପକ୍କେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଚିରକତମ୍ପି ଚିରଭାସିତମ୍ପି ସରିତା ଅନୁସ୍ସରିତା। ପଞ୍ଞୱା ହୋତି, ଉଦୟତ୍ଥଗାମିନିୟା ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଅରିୟାୟ ନିବ୍ବେଧିକାୟ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖୟଗାମିନିୟା। ଏୱଂ ଖୋ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ସତ୍ତହି ସଦ୍ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି।

୨୬। ‘‘କଥଞ୍ଚ , ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ? ଇଧ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି, ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ…ପେ… ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ପୀତିୟା ଚ ୱିରାଗା…ପେ… ତତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ।

୨୭। ‘‘ଯତୋ ଖୋ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ଏୱଂ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ହୋତି, ଏୱଂ ଜାଗରିୟଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଏୱଂ ସତ୍ତହି ସଦ୍ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ସେଖୋ ପାଟିପଦୋ ଅପୁଚ୍ଚଣ୍ଡତାୟ ସମାପନ୍ନୋ, ଭବ୍ବୋ ଅଭିନିବ୍ଭିଦାୟ, ଭବ୍ବୋ ସମ୍ବୋଧାୟ, ଭବ୍ବୋ ଅନୁତ୍ତରସ୍ସ ଯୋଗକ୍ଖେମସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ମହାନାମ, କୁକ୍କୁଟିୟା ଅଣ୍ଡାନି ଅଟ୍ଠ ୱା ଦସ ୱା ଦ୍ୱାଦସ ୱା ତାନାସ୍ସୁ କୁକ୍କୁଟିୟା ସମ୍ମା ଅଧିସୟିତାନି ସମ୍ମା ପରିସେଦିତାନି ସମ୍ମା ପରିଭାୱିତାନି, କିଞ୍ଚାପି ତସ୍ସା କୁକ୍କୁଟିୟା ନ ଏୱଂ ଇଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ – ‘ଅହୋ ୱତିମେ କୁକ୍କୁଟପୋତକା ପାଦନଖସିଖାୟ ୱା ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ୱା ଅଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିନା ଅଭିନିବ୍ଭିଜ୍ଜେୟ୍ୟୁ’ନ୍ତି, ଅଥ ଖୋ ଭବ୍ବାୱ ତେ କୁକ୍କୁଟପୋତକା ପାଦନଖସିଖାୟ ୱା ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ୱା ଅଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିନା ଅଭିନିବ୍ଭିଜ୍ଜିତୁଂ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ମହାନାମ, ଯତୋ ଅରିୟସାୱକୋ ଏୱଂ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ହୋତି, ଏୱଂ ଜାଗରିୟଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଏୱଂ ସତ୍ତହି ସଦ୍ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ସେଖୋ ପାଟିପଦୋ ଅପୁଚ୍ଚଣ୍ଡତାୟ ସମାପନ୍ନୋ , ଭବ୍ବୋ ଅଭିନିବ୍ଭିଦାୟ, ଭବ୍ବୋ ସମ୍ବୋଧାୟ, ଭବ୍ବୋ ଅନୁତ୍ତରସ୍ସ ଯୋଗକ୍ଖେମସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ।

୨୮। ‘‘ସ ଖୋ ସୋ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ଇମଂୟେୱ ଅନୁତ୍ତରଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଆଗମ୍ମ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିୟୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ଅୟମସ୍ସ ପଠମାଭିନିବ୍ଭିଦା ହୋତି କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛାପକସ୍ସେୱ ଅଣ୍ଡକୋସମ୍ହା।

‘‘ସ ଖୋ ସୋ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ଇମଂୟେ ଅନୁତ୍ତରଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଆଗମ୍ମ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ…ପେ… ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି, ଅୟମସ୍ସ ଦୁତିୟାଭିନିବ୍ଭିଦା ହୋତି କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛାପକସ୍ସେୱ ଅଣ୍ଡକୋସମ୍ହା।

‘‘ସ ଖୋ ସୋ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ଇମଂୟେୱ ଅନୁତ୍ତରଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଆଗମ୍ମ ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅୟମସ୍ସ ତତିୟାଭିନିବ୍ଭିଦା ହୋତି କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛାପକସ୍ସେୱ ଅଣ୍ଡକୋସମ୍ହା।

୨୯। ‘‘ଯମ୍ପି [ଯମ୍ପି ଖୋ (କ।)], ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ଇଦମ୍ପିସ୍ସ ହୋତି ଚରଣସ୍ମିଂ; ଯମ୍ପି, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ

ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ହୋତି, ଇଦମ୍ପିସ୍ସ ହୋତି ଚରଣସ୍ମିଂ; ଯମ୍ପି, ମହାନାମ, ଅରିୟସାଵକୋ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ହୋତି, ଇଦମ୍ପିସ୍ସ ହୋତି ଚରଣସ୍ମିଂ; ଯମ୍ପି, ମହାନାମ, ଅରିୟସାଵକୋ ଜାଗରିୟଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଇଦମ୍ପିସ୍ସ ହୋତି ଚରଣସ୍ମିଂ; ଯମ୍ପି, ମହାନାମ, ଅରିୟସାଵକୋ ସତ୍ତହି ସଦ୍ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଇଦମ୍ପିସ୍ସ ହୋତି ଚରଣସ୍ମିଂ; ଯମ୍ପି, ମହାନାମ, ଅରିୟସାଵକୋ ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖଵିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ଇଦମ୍ପିସ୍ସ ହୋତି ଚରଣସ୍ମିଂ।

''ଯଞ୍ଚ ଖୋ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାଵକୋ ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିୟୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ଇଦମ୍ପିସ୍ସ ହୋତି ଵିଜ୍ଜାୟ; ଯମ୍ପି, ମହାନାମ, ଅରିୟସାଵକୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ଵିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚଵମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁଵଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ…ପେ… ୟଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି, ଇଦମ୍ପିସ୍ସ ହୋତି ଵିଜ୍ଜାୟ। ଯମ୍ପି, ମହାନାମ, ଅରିୟସାଵକୋ ଆସଵାନଂ ଖୟା ଅନାସଵଂ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାଵିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି, ଇଦମ୍ପିସ୍ସ ହୋତି ଵିଜ୍ଜାୟ।

''ଅୟଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ମହାନାମ, ଅରିୟସାଵକୋ ଵିଜ୍ଜାସମ୍ପନ୍ନୋ ଇତିପି ଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଇତିପି ଵିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଇତିପି।

୩୦। ''ବ୍ରହ୍ମୁନାପେସା, ମହାନାମ, ସନଙ୍କୁମାରେନ ଗାଥା ଭାସିତା –

'ଖତ୍ତିୟୋ ସେଟ୍ଠୋ ଜନେତସ୍ମିଂ, ଯେ ଗୋତ୍ତପଟିସାରିନୋ;

ଵିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ, ସୋ ସେଟ୍ଠୋ ଦେଵମାନୁସେ'ତି।

''ସା ଖୋ ପନେସା, ମହାନାମ, ବ୍ରହ୍ମୁନା ସନଙ୍କୁମାରେନ ଗାଥା ସୁଗୀତା ନୋ ଦୁଗ୍ଗୀତା, ସୁଭାସିତା ନୋ ଦୁବ୍ଭାସିତା, ଅତ୍ଥସଂହିତା ନୋ ଅନତ୍ଥସଂହିତା, ଅନୁମତା ଭଗଵତା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ସାଧୁ ସାଧୁ, ଆନନ୍ଦ, ସାଧୁ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, କାପିଲଵତ୍ଥଵାନଂ ସକ୍ୟାନଂ ସେଖଂ ପାଟିପଦଂ ଅଭାସୀ''ତି।

ଇଦମଵୋଚାୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ। ସମନୁଞ୍ଞୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସି। ଅତ୍ତମନା କାପିଲଵତ୍ଥଵା ସକ୍ୟା ଆୟସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

ସେଖସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ତତିୟଂ।

୪। ପୋତଲିୟସୁତ୍ତଂ

୩୧। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗଵା ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରାପେସୁ ଵିହରତି ଆପଣଂ ନାମ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରାପାନଂ ନିଗମୋ। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିଵାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାୟ ଆପଣଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାଵିସି। ଆପଣେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଯେନଞ୍ଞତରୋ ଵନସଣ୍ଡୋ ତେନୁପସଙ୍କମି ଦିଵାଵିହାରାୟ। ତଂ ଵନସଣ୍ଡଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା [ଅଜ୍ଝୋଗହେତ୍ୱା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।), ଅଜ୍ଝୋଗାହିତ୍ୱା (ପୀ। କ।)] ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିଵାଵିହାରଂ ନିସୀଦି। ପୋତଲିୟୋପି ଖୋ ଗହପତି ସମ୍ପନ୍ନନିଵାସନପାଵୁରଣୋ [ପାପୁରଣୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ଛତ୍ତୁପାହନାହି [ଛତ୍ତୁପାହନୋ (କ।)] ଜଙ୍ଘାଵିହାରଂ ଅନୁଚଙ୍କମମାନୋ ଅନୁଵିଚରମାନୋ ଯେନ ସୋ ଵନସଣ୍ଡୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ଵନସଣ୍ଡଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ଵୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତଂ ଖୋ ପୋତଲିୟଂ ଗହପତିଂ ଭଗଵା ଏତଦଵୋଚ – ''ସଂଵିଜ୍ଜନ୍ତି ଖୋ, ଗହପତି, ଆସନାନି; ସଚେ ଆକଙ୍ଖସି ନିସୀଦା''ତି। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ପୋତଲିୟୋ ଗହପତି ''ଗହପତିଵାଦେନ ମଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସମୁଦାଚରତୀ''ତି କୁପିତୋ ଅନତ୍ତମନୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ଦୁତିୟମ୍ପି ଖୋ ଭଗଵା…ପେ… ତତିୟମ୍ପି ଖୋ ଭଗଵା ପୋତଲିୟଂ ଗହପତିଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ସଂଵିଜ୍ଜନ୍ତି ଖୋ, ଗହପତି, ଆସନାନି; ସଚେ ଆକଙ୍ଖସି ନିସୀଦା''ତି। ''ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ପୋତଲିୟୋ ଗହପତି ଗହପତିଵାଦେନ ମଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସମୁଦାଚରତୀ''ତି କୁପିତୋ ଅନତ୍ତମନୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ତୟିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ନଚ୍ଛନ୍ନଂ, ତୟିଦଂ ନପ୍ପତିରୂପଂ, ଯଂ ମଂ ତ୍ୱଂ ଗହପତିଵାଦେନ ସମୁଦାଚରସୀ''ତି। ''ତେ ହି ତେ, ଗହପତି, ଆକାରା, ତେ ଲିଙ୍ଗା , ତେ ନିମିତ୍ତା ଯଥା ତଂ ଗହପତିସ୍ସା''ତି। ''ତଥା ହି ପନ ମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ସବ୍ବେ କମ୍ମନ୍ତା

ପଟିକ୍କୂଲ୍ଲା, ସବ୍ବେ ୱୋହାରା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା’’ତି। ‘‘ଯଥା କଥଂ ପନ ତେ, ଗହପତି, ସବ୍ବେ କମ୍ମନ୍ତା ପଟିକ୍କୂଲ୍ଲା, ସବ୍ବେ ୱୋହାରା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା’’ତି? ‘‘ଇଧ ମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ଯଂ ଅହୋସି ଧନଂ ୱା ଧଞ୍ଞଂ ୱା ରଜତଂ ୱା ଜାତରୂପଂ ୱା ସବ୍ବଂ ତଂ ପୁତ୍ତାନଂ ଦାଯଜ୍ଜଂ ନିଯ୍ୟାତଂ, ତତ୍ଥାହଂ ଅନୋୱାଦୀ ଅନୁପୱାଦୀ ଘାସଚ୍ଛାଦନପରମୋ ୱିହରାମି। ଏୱଂ ଖୋ ମେ [ଏୱଞ୍ଚ ମେ (ସ୍ୟା।), ଏୱଂ ମେ (କ।)], ଭୋ ଗୋତମ, ସବ୍ବେ କମ୍ମନ୍ତା ପଟିକ୍କୂଲ୍ଲା, ସବ୍ବେ ୱୋହାରା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା’’ତି। ‘‘ଅଞ୍ଞଥା ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦଂ ୱଦେସି, ଅଞ୍ଞଥା ଚ ପନ ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦୋ ହୋତୀ’’ତି। ‘‘ଯଥା କଥଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦୋ ହୋତି? ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ , ଭଗୱା ତଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁ ଯଥା ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦୋ ହୋତୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି, ଗହପତି, ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି, ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ପୋତଲିଯୋ ଗହପତି ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି।

୩୨। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଟ୍ଠ ଖୋ ଇମେ, ଗହପତି, ଧମ୍ମା ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଅଟ୍ଠ? ଅପାଣାତିପାତଂ ନିସ୍ସାଯ ପାଣାତିପାତୋ ପହାତବ୍ବୋ; ଦିନ୍ନାଦାନଂ ନିସ୍ସାଯ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ପହାତବ୍ବଂ; ସଚ୍ଚୱାଚଂ [ସଚ୍ଚଂ ୱାଚଂ (ସ୍ୟା।)] ନିସ୍ସାଯ ମୁସାୱାଦୋ ପହାତବ୍ବୋ; ଅପିସୁଣଂ ୱାଚଂ ନିସ୍ସାଯ ପିସୁଣା ୱାଚା ପହାତବ୍ବା; ଅଗିଦ୍ଧିଲୋଭଂ ନିସ୍ସାଯ ଗିଦ୍ଧିଲୋଭୋ ପହାତବ୍ବୋ; ଅନିନ୍ଦାରୋସଂ ନିସ୍ସାଯ ନିନ୍ଦାରୋସୋ ପହାତବ୍ବୋ; ଅକ୍କୋଧୂପାଯାସଂ ନିସ୍ସାଯ କୋଧୂପାଯାସୋ ପହାତବ୍ବୋ; ଅନତିମାନଂ ନିସ୍ସାଯ ଅତିମାନୋ ପହାତବ୍ବୋ। ଇମେ ଖୋ, ଗହପତି, ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ସଂଖିତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତା, ୱିତ୍ଥାରେନ ଅୱିଭତ୍ତା, ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ଯେ ମେ [ଯେ ମେ ପନ (ସ୍ୟା। କ।)], ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ସଂଖିତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତା, ୱିତ୍ଥାରେନ ଅୱିଭତ୍ତା, ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମେ ୱିତ୍ଥାରେନ [ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା (କ।)] ୱିଭଜତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି, ଗହପତି, ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି, ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ପୋତଲିଯୋ ଗହପତି ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

୩୩। ‘‘‘ଅପାଣାତିପାତଂ ନିସ୍ସାଯ ପାଣାତିପାତୋ ପହାତବ୍ବୋ’ତି ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ ? ଇଧ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଯେସଂ ଖୋ ଅହଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ହେତୁ ପାଣାତିପାତୀ ଅସ୍ସଂ, ତେସାହଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାଯ ସମୁଚ୍ଛେଦାଯ ପଟିପନ୍ନୋ। ଅହଞ୍ଚେୱ [ଅହଞ୍ଚେ (?)] ଖୋ ପନ ପାଣାତିପାତୀ ଅସ୍ସଂ, ଅତ୍ତାପି ମଂ ଉପୱଦେଯ୍ୟ ପାଣାତିପାତପଚ୍ଚଯା, ଅନୁୱିଚ୍ଚାପି ମଂ ୱିଞ୍ଞୂ [ଅନୁୱିଚ୍ଚ ୱିଞ୍ଞୂ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଗରହେଯ୍ୟୁଂ ପାଣାତିପାତପଚ୍ଚଯା, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଦୁଗ୍ଗତି ପାଟିକଙ୍ଖା ପାଣାତିପାତପଚ୍ଚଯା। ଏତଦେୱ ଖୋ ପନ ସଂଯୋଜନଂ ଏତଂ ନୀୱରଣଂ ଯଦିଦଂ ପାଣାତିପାତୋ। ଯେ ଚ ପାଣାତିପାତପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତସ୍ସ ଏୱଂସ ତେ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି’। ‘ଅପାଣାତିପାତଂ ନିସ୍ସାଯ ପାଣାତିପାତୋ ପହାତବ୍ବୋ’ତି – ଇତି ଯନ୍ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

୩୪। ‘‘‘ଦିନ୍ନାଦାନଂ ନିସ୍ସାଯ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ପହାତବ୍ବ’ନ୍ତି ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ, କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଇଧ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଯେସଂ ଖୋ ଅହଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ହେତୁ ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ଅସ୍ସଂ, ତେସାହଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାଯ ସମୁଚ୍ଛେଦାଯ ପଟିପନ୍ନୋ। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ଅସ୍ସଂ, ଅତ୍ତାପି ମଂ ଉପୱଦେଯ୍ୟ ଅଦିନ୍ନାଦାନପଚ୍ଚଯା, ଅନୁୱିଚ୍ଚାପି ମଂ ୱିଞ୍ଞୂ ଗରହେଯ୍ୟୁଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନପଚ୍ଚଯା, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଦୁଗ୍ଗତି ପାଟିକଙ୍ଖା ଅଦିନ୍ନାଦାନପଚ୍ଚଯା। ଏତଦେୱ ଖୋ ପନ ସଂଯୋଜନଂ ଏତଂ ନୀୱରଣଂ ଯଦିଦଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ। ଯେ ଚ ଅଦିନ୍ନାଦାନପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତସ୍ସ ଏୱଂସ ତେ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି’। ‘ଦିନ୍ନାଦାନଂ ନିସ୍ସାଯ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ପହାତବ୍ବ’ନ୍ତି – ଇତି ଯନ୍ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

୩୫। ‘‘‘ସଚ୍ଚୱାଚଂ ନିସ୍ସାଯ ମୁସାୱାଦୋ ପହାତବ୍ବୋ’ତି ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଇଧ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଯେସଂ ଖୋ ଅହଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ହେତୁ ମୁସାୱାଦୀ ଅସ୍ସଂ, ତେସାହଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାଯ ସମୁଚ୍ଛେଦାଯ ପଟିପନ୍ନୋ। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ମୁସାୱାଦୀ ଅସ୍ସଂ, ଅତ୍ତାପି ମଂ ଉପୱଦେଯ୍ୟ ମୁସାୱାଦପଚ୍ଚଯା, ଅନୁୱିଚ୍ଚାପି ମଂ ୱିଞ୍ଞୂ ଗରହେଯ୍ୟୁଂ ମୁସାୱାଦପଚ୍ଚଯା, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଦୁଗ୍ଗତି ପାଟିକଙ୍ଖା ମୁସାୱାଦପଚ୍ଚଯା। ଏତଦେୱ ଖୋ ପନ ସଂଯୋଜନଂ ଏତଂ ନୀୱରଣଂ ଯଦିଦଂ ମୁସାୱାଦୋ । ଯେ ଚ ମୁସାୱାଦପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତସ୍ସ ଏୱଂସ ତେ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି’। ‘ସଚ୍ଚୱାଚଂ ନିସ୍ସାଯ ମୁସାୱାଦୋ ପହାତବ୍ବୋ’ତି – ଇତି ଯନ୍ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

୩୬। ‘‘‘ଅପିସୁଣଂ ୱାଚଂ ନିସ୍ସାଯ ପିସୁଣା ୱାଚା ପହାତବ୍ବା’ତି ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଇଧ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଯେସଂ ଖୋ ଅହଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ହେତୁ ପିସୁଣୱାଚୋ ଅସ୍ସଂ, ତେସାହଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାଯ ସମୁଚ୍ଛେଦାଯ

ପଟିପନ୍ନୋ। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ପିସୁଣୱାଚୋ ଅସ୍ସଂ, ଅତ୍ତାପି ମଂ ଉପୱଦେୟ୍ୟ ପିସୁଣୱାଚାପଚ୍ଚୟା , ଅନୁୱିଚ୍ଚାପି ମଂ ୱିଞ୍ଞୂ ଗରହେୟ୍ୟୁଂ ପିସୁଣୱାଚାପଚ୍ଚୟା, କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଦୁଗ୍ଗତି ପାଟିକଙ୍ଖା ପିସୁଣୱାଚାପଚ୍ଚୟା। ଏତଦେୱ ଖୋ ପନ ସଂଯୋଜନଂ ଏତଂ ନୀୱରଣଂ ଯଦିଦଂ ପିସୁଣା ୱାଚା। ଯେ ଚ ପିସୁଣୱାଚାପଚ୍ଚୟା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ପିସୁଣାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତସ୍ସ ଏୱଂସ ତେ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି’। ‘ଅପିସୁଣଂ ୱାଚଂ ନିସ୍ସାୟ ପିସୁଣା ୱାଚା ପହାତବ୍ବା’ତି – ଇତି ଯନ୍ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

୩୭। ‘‘‘ଅଗିଦ୍ଧିଲୋଭଂ ନିସ୍ସାୟ ଗିଦ୍ଧିଲୋଭୋ ପହାତବ୍ବୋ’ତି ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ, କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଇଧ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ୟେସଂ ଖୋ ଅହଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ହେତୁ ଗିଦ୍ଧିଲୋଭୀ ଅସ୍ସଂ, ତେସାହଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାୟ ସମୁଚ୍ଛେଦାୟ ପଟିପନ୍ନୋ। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ଗିଦ୍ଧିଲୋଭୀ ଅସ୍ସଂ, ଅତ୍ତାପି ମଂ ଉପୱଦେୟ୍ୟ ଗିଦ୍ଧିଲୋଭପଚ୍ଚୟା, ଅନୁୱିଚ୍ଚାପି ମଂ ୱିଞ୍ଞୂ ଗରହେୟ୍ୟୁଂ ଗିଦ୍ଧିଲୋଭପଚ୍ଚୟା, କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଦୁଗ୍ଗତି ପାଟିକଙ୍ଖା ଗିଦ୍ଧିଲୋଭପଚ୍ଚୟା। ଏତଦେୱ ଖୋ ପନ ସଂଯୋଜନଂ ଏତଂ ନୀୱରଣଂ ଯଦିଦଂ ଗିଦ୍ଧିଲୋଭୋ। ଯେ ଚ ଗିଦ୍ଧିଲୋଭପଚ୍ଚୟା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ଗିଦ୍ଧିଲୋଭା ପଟିୱିରତସ୍ସ ଏୱଂସ ତେ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି’। ‘ଅଗିଦ୍ଧିଲୋଭଂ ନିସ୍ସାୟ ଗିଦ୍ଧିଲୋଭୋ ପହାତବ୍ବୋ’ତି – ଇତି ଯନ୍ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

୩୮। ‘‘‘ଅନିନ୍ଦାରୋସଂ ନିସ୍ସାୟ ନିନ୍ଦାରୋସୋ ପହାତବ୍ବୋ’ତି ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ, କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଇଧ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ୟେସଂ ଖୋ ଅହଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ହେତୁ ନିନ୍ଦାରୋସୀ ଅସ୍ସଂ, ତେସାହଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାୟ ସମୁଚ୍ଛେଦାୟ ପଟିପନ୍ନୋ। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ନିନ୍ଦାରୋସୀ ଅସ୍ସଂ, ଅତ୍ତାପି ମଂ ଉପୱଦେୟ୍ୟ ନିନ୍ଦାରୋସପଚ୍ଚୟା, ଅନୁୱିଚ୍ଚାପି ମଂ ୱିଞ୍ଞୂ ଗରହେୟ୍ୟୁଂ ନିନ୍ଦାରୋସପଚ୍ଚୟା, କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଦୁଗ୍ଗତି ପାଟିକଙ୍ଖା ନିନ୍ଦାରୋସପଚ୍ଚୟା। ଏତଦେୱ ଖୋ ପନ ସଂଯୋଜନଂ ଏତଂ ନୀୱରଣଂ ଯଦିଦଂ ନିନ୍ଦାରୋସୋ। ଯେ ଚ ନିନ୍ଦାରୋସପଚ୍ଚୟା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ଅନିନ୍ଦାରୋସିସ୍ସ ଏୱଂସ ତେ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି’। ‘ଅନିନ୍ଦାରୋସଂ ନିସ୍ସାୟ ନିନ୍ଦାରୋସୋ ପହାତବ୍ବୋ’ତି – ଇତି ଯନ୍ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

୩୯। ‘‘‘ଅକ୍କୋଧୁପାୟାସଂ ନିସ୍ସାୟ କୋଧୁପାୟାସୋ ପହାତବ୍ବୋ’ତି ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ, କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଇଧ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ୟେସଂ ଖୋ ଅହଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ହେତୁ କୋଧୁପାୟାସୀ ଅସ୍ସଂ, ତେସାହଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାୟ ସମୁଚ୍ଛେଦାୟ ପଟିପନ୍ନୋ। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ କୋଧୁପାୟାସୀ ଅସ୍ସଂ, ଅତ୍ତାପି ମଂ ଉପୱଦେୟ୍ୟ କୋଧୁପାୟାସପଚ୍ଚୟା , ଅନୁୱିଚ୍ଚାପି ମଂ ୱିଞ୍ଞୂ ଗରହେୟ୍ୟୁଂ କୋଧୁପାୟାସପଚ୍ଚୟା, କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଦୁଗ୍ଗତି ପାଟିକଙ୍ଖା କୋଧୁପାୟାସପଚ୍ଚୟା। ଏତଦେୱ ଖୋ ପନ ସଂଯୋଜନଂ ଏତଂ ନୀୱରଣଂ ଯଦିଦଂ କୋଧୁପାୟାସୋ। ଯେ ଚ କୋଧୁପାୟାସପଚ୍ଚୟା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ଅକ୍କୋଧୁପାୟାସିସ୍ସ ଏୱଂସ ତେ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି’। ‘ଅକ୍କୋଧୁପାୟାସଂ ନିସ୍ସାୟ କୋଧୁପାୟାସୋ ପହାତବ୍ବୋ’ତି – ଇତି ଯନ୍ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

୪୦। ‘‘‘ଅନତିମାନଂ ନିସ୍ସାୟ ଅତିମାନୋ ପହାତବ୍ବୋ’ତି ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ, କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଇଧ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ୟେସଂ ଖୋ ଅହଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ହେତୁ ଅତିମାନୀ ଅସ୍ସଂ, ତେସାହଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାୟ ସମୁଚ୍ଛେଦାୟ ପଟିପନ୍ନୋ। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ଅତିମାନୀ ଅସ୍ସଂ, ଅତ୍ତାପି ମଂ ଉପୱଦେୟ୍ୟ ଅତିମାନପଚ୍ଚୟା, ଅନୁୱିଚ୍ଚାପି ମଂ ୱିଞ୍ଞୂ ଗରହେୟ୍ୟୁଂ ଅତିମାନପଚ୍ଚୟା, କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଦୁଗ୍ଗତି ପାଟିକଙ୍ଖା ଅତିମାନପଚ୍ଚୟା। ଏତଦେୱ ଖୋ ପନ ସଂଯୋଜନଂ ଏତଂ ନୀୱରଣଂ ଯଦିଦଂ ଅତିମାନୋ। ଯେ ଚ ଅତିମାନପଚ୍ଚୟା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ଅନତିମାନିସ୍ସ ଏୱଂସ ତେ ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି’। ‘ଅନତିମାନଂ ନିସ୍ସାୟ ଅତିମାନୋ ପହାତବ୍ବୋ’ତି – ଇତି ଯନ୍ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

୪୧। ‘‘ଇମେ ଖୋ, ଗହପତି, ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ସଂଖିତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତା, ୱିତ୍ଥାରେନ ୱିଭତ୍ତା [ଅୱିଭତ୍ତା (ସ୍ୟା। କା।)], ଯେ ଅରିୟସ୍ସ ୱିନୟେ ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି; ନ ତ୍ୱେୱ ତାୱ ଅରିୟସ୍ସ ୱିନୟେ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦୋ ହୋତୀ’’ତି।

‘‘ଯଥା କଥଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅରିୟସ୍ସ ୱିନୟେ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦୋ ହୋତି? ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ତଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁ ଯଥା ଅରିୟସ୍ସ ୱିନୟେ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦୋ ହୋତୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି, ଗହପତି, ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି, ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ପୋତଲିୟୋ ଗହପତି ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

କାମାଦୀନୱକଥା

୪୨। ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି , ଗହପତି, କୁକ୍କୁରୋ ଜିଘଚ୍ଛାଦୁବ୍ବଲ୍ୟପରେତୋ ଗୋଘାତକସୂନଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ଦକ୍ଖୋ ଗୋଘାତକୋ ୱା ଗୋଘାତକନ୍ତେୱାସୀ ୱା ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲଂ ସୁନିକ୍କନ୍ତଂ ନିକ୍କନ୍ତଂ ନିମ୍ମଂସଂ ଲୋହିତମକ୍ଖିତଂ ଉପସୁମ୍ଭେୟ୍ୟ [ଉପଚ୍ଛୁଭେୟ୍ୟ (ସୀ। ପୀ।), ଉପଚ୍ଛୂଭେୟ୍ୟ (ସ୍ୟା। କଂ।), ଉପକ୍ଖୁପେୟ୍ୟ (କ।)]। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଗହପତି, ଅପି ନୁ ଖୋ ସୋ କୁକ୍କୁରୋ ଅମୁଂ ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲଂ ସୁନିକ୍କନ୍ତଂ ନିକ୍କନ୍ତଂ ନିମ୍ମଂସଂ ଲୋହିତମକ୍ଖିତଂ ପଲେହନ୍ତୋ ଜିଘଚ୍ଛାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ପଟିୱିନେୟ୍ୟା’’ତି?

‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ’’?

‘‘ଅଦୁଞ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲଂ ସୁନିକ୍କନ୍ତଂ ନିକ୍କନ୍ତଂ ନିମ୍ମଂସଂ ଲୋହିତମକ୍ଖିତଂ। ଯାୱଦେୱ ପନ ସୋ କୁକ୍କୁରୋ କିଲମଥସ୍ସ ୱିଘାତସ୍ସ ଭାଗୀ ଅସ୍ସାତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା [ବହୂପାୟାସା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ’ତି। ଏୱମେତଂ ୟଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାୟ ଦିସ୍ୱା ୟାୟଂ ଉପେକ୍ଖା ନାନତ୍ତା ନାନତ୍ତସିତା ତଂ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା, ୟାୟଂ ଉପେକ୍ଖା ଏକତ୍ତା ଏକତ୍ତସିତା ୟତ୍ଥ ସବ୍ବସୋ ଲୋକାମିସୂପାଦାନା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି ତମେୱୂପେକ୍ଖଂ ଭାୱେତି।

୪୩। ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଗହପତି, ଗିଜ୍ଝୋ ୱା କଙ୍କୋ ୱା କୁଲଲୋ ୱା ମଂସପେସିଂ ଆଦାୟ ଉଡ୍ଡୀୟେୟ୍ୟ [ଉଡ୍ଡୟେୟ୍ୟ (ସ୍ୟା। ପୀ।)]। ତମେନଂ ଗିଜ୍ଝାପି କଙ୍କାପି କୁଲଲାପି ଅନୁପତିତ୍ୱା ଅନୁପତିତ୍ୱା ୱିତଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ [ୱିରାଜେୟ୍ୟୁଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଗହପତି, ସଚେ ସୋ ଗିଜ୍ଝୋ ୱା କଙ୍କୋ ୱା କୁଲଲୋ ୱା ତଂ ମଂସପେସିଂ ନ ଖିପ୍ପମେୱ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ସୋ ତତୋନିଦାନଂ ମରଣଂ ୱା ନିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ମରଣମତ୍ତଂ ୱା ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି?

‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ମଂସପେସୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ’ତି। ଏୱମେତଂ ୟଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାୟ ଦିସ୍ୱା ୟାୟଂ ଉପେକ୍ଖା ନାନତ୍ତା ନାନତ୍ତସିତା ତଂ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ୟାୟଂ ଉପେକ୍ଖା ଏକତ୍ତା ଏକତ୍ତସିତା ୟତ୍ଥ ସବ୍ବସୋ ଲୋକାମିସୂପାଦାନା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି ତମେୱୂପେକ୍ଖଂ ଭାୱେତି।

୪୪। ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଗହପତି, ପୁରିସୋ ଆଦିତ୍ତଂ ତିଣୁକ୍କଂ ଆଦାୟ ପଟିୱାତଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଗହପତି, ସଚେ ସୋ ପୁରିସୋ ତଂ ଆଦିତ୍ତଂ ତିଣୁକ୍କଂ ନ ଖିପ୍ପମେୱ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜେୟ୍ୟ ତସ୍ସ ସା ଆଦିତ୍ତା ତିଣୁକ୍କା ହତ୍ଥଂ ୱା ଦହେୟ୍ୟ ବାହୁଂ ୱା ଦହେୟ୍ୟ ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଂ [ଦହେୟ୍ୟ। ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଂ (ସୀ। ପୀ।)] ଦହେୟ୍ୟ, ସୋ ତତୋନିଦାନଂ ମରଣଂ ୱା ନିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ମରଣମତ୍ତଂ ୱା ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି?

‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ତିଣୁକ୍କୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ’ତି। ଏୱମେତଂ ୟଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାୟ ଦିସ୍ୱା…ପେ… ତମେୱୂପେକ୍ଖଂ ଭାୱେତି।

୪୫। ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି , ଗହପତି, ଅଙ୍ଗାରକାସୁ ସାଧିକପୋରିସା, ପୂରା ଅଙ୍ଗାରାନଂ ୱୀତଚ୍ଚିକାନଂ ୱୀତଧୂମାନଂ। ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଜୀୱିତୁକାମୋ ଅମରିତୁକାମୋ ସୁଖକାମୋ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିକ୍କୂଲୋ। ତମେନଂ ଦ୍ୱେ ବଲୱନ୍ତୋ ପୁରିସା ନାନାବାହାସୁ ଗହେତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରକାସୁଂ ଉପକଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଗହପତି, ଅପି ନୁ ସୋ ପୁରିସୋ ଇତିଚିତିଚେୱ କାୟଂ ସନ୍ନାମେୟ୍ୟା’’ତି?

‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ’’?

‘‘ୱିଦିତଞ୍ହି , ଭନ୍ତେ, ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଇମଞ୍ଚାହଂ ଅଙ୍ଗାରକାସୁଂ ପପତିସ୍ସାମି, ତତୋନିଦାନଂ ମରଣଂ ୱା ନିଗଚ୍ଛିସ୍ସାମି ମରଣମତ୍ତଂ ୱା ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଅଙ୍ଗାରକାସୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ

ଏତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୋ’ତି। ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାୟ ଦିସ୍ୱା…ପେ… ତମେୱୂପେକ୍ଖଂ ଭାୱେତି।

୪୬। ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି , ଗହପତି, ପୁରିସୋ ସୁପିନକଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ ଆରାମରାମଣେୟ୍ୟକଂ ୱନରାମଣେୟ୍ୟକଂ ଭୂମିରାମଣେୟ୍ୟକଂ ପୋକ୍ଖରଣିରାମଣେୟ୍ୟକଂ। ସୋ ପଟିବୁଦ୍ଧୋ ନ କିଞ୍ଚି ପଟିପସ୍ସେୟ୍ୟ [ପସ୍ସେୟ୍ୟ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ସୁପିନକୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୋ’ତି…ପେ… ତମେୱୂପେକ୍ଖଂ ଭାୱେତି।

୪୭। ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଗହପତି, ପୁରିସୋ ଯାଚିତକଂ ଭୋଗଂ ଯାଚିତ୍ୱା ଯାନଂ ୱା [ଯାନଂ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପୋରିସେୟ୍ୟଂ [ପୋରୋସେୟ୍ୟଂ (ସୀ। ପୀ। କ।), ୱରୋପେୟ୍ୟ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ପୱରମଣିକୁଣ୍ଡଲଂ। ସୋ ତେହି ଯାଚିତକେହି ଭୋଗେହି ପୁରକ୍ଖତୋ ପରିୱୁତୋ ଅନ୍ତରାପଣଂ ପଟିପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ତମେନଂ ଜନୋ ଦିସ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ‘ଭୋଗୀ ୱତ, ଭୋ, ପୁରିସୋ, ଏୱଂ କିର ଭୋଗିନୋ ଭୋଗାନି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀ’ତି। ତମେନଂ ସାମିକା ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥେୱ ପସ୍ସେୟ୍ୟୁଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ସାନି ହରେୟ୍ୟୁଂ। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଗହପତି, ଅଲଂ ନୁ ଖୋ ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତାୟା’’ତି?

‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ’’?

‘‘ସାମିନୋ ହି, ଭନ୍ତେ, ସାନି ହରନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଯାଚିତକୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୋ’ତି…ପେ… ତମେୱୂପେକ୍ଖଂ ଭାୱେତି।

୪୮। ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଗହପତି, ଗାମସ୍ସ ୱା ନିଗମସ୍ସ ୱା ଅୱିଦୂରେ ତିବ୍ବୋ ୱନସଣ୍ଡୋ। ତତ୍ରସ୍ସ ରୁକ୍ଖୋ ସମ୍ପନ୍ନଫଲୋ ଚ ଉପପନ୍ନଫଲୋ [ଉପ୍ପନ୍ନଫଲୋ (ସ୍ୟା।)] ଚ, ନ ଚସ୍ସୁ କାନିଚି ଫଲାନି ଭୂମିୟଂ ପତିତାନି। ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଫଲତ୍ଥିକୋ ଫଲଗୱେସୀ ଫଲପରିୟେସନଂ ଚରମାନୋ। ସୋ ତଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନଫଲଞ୍ଚ ଉପପନ୍ନଫଲଞ୍ଚ। ତସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ‘ଅୟଂ ଖୋ ରୁକ୍ଖୋ ସମ୍ପନ୍ନଫଲୋ ଚ ଉପପନ୍ନଫଲୋ ଚ, ନତ୍ଥି ଚ କାନିଚି ଫଲାନି ଭୂମିୟଂ ପତିତାନି। ଜାନାମି ଖୋ ପନାହଂ ରୁକ୍ଖଂ ଆରୋହିତୁଂ [ଆରୁହିତୁଂ (ସୀ।)]। ଯଂନୂନାହଂ ଇମଂ ରୁକ୍ଖଂ ଆରୋହିତ୍ୱା ଯାୱଦତ୍ଥଞ୍ଚ ଖାଦେୟ୍ୟଂ ଉଚ୍ଛଙ୍ଗଞ୍ଚ ପୂରେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ଆରୋହିତ୍ୱା ଯାୱଦତ୍ଥଞ୍ଚ ଖାଦେୟ୍ୟ ଉଚ୍ଛଙ୍ଗଞ୍ଚ ପୂରେୟ୍ୟ। ଅଥ ଦୁତିୟୋ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଫଲତ୍ଥିକୋ ଫଲଗୱେସୀ ଫଲପରିୟେସନଂ ଚରମାନୋ ତିଣ୍ହଂ କୁଠାରିଂ [କୁଧାରିଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଆଦାୟ। ସୋ ତଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନଫଲଞ୍ଚ ଉପପନ୍ନଫଲଞ୍ଚ। ତସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ‘ଅୟଂ ଖୋ ରୁକ୍ଖୋ ସମ୍ପନ୍ନଫଲୋ ଚ ଉପପନ୍ନଫଲୋ ଚ, ନତ୍ଥି ଚ କାନିଚି ଫଲାନି ଭୂମିୟଂ ପତିତାନି। ନ ଖୋ ପନାହଂ ଜାନାମି ରୁକ୍ଖଂ ଆରୋହିତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ ଇମଂ ରୁକ୍ଖଂ ମୂଲତୋ ଛେତ୍ୱା ଯାୱଦତ୍ଥଞ୍ଚ ଖାଦେୟ୍ୟଂ ଉଚ୍ଛଙ୍ଗଞ୍ଚ ପୂରେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ମୂଲତୋୱ ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଗହପତି, ଅମୁକୋ [ଅସୁ (ସୀ। ପୀ।)] ଯୋ ସୋ ପୁରିସୋ ପଠମଂ ରୁକ୍ଖଂ ଆରୂଳ୍ହୋ ସଚେ ସୋ ନ ଖିପ୍ପମେୱ ଓରୋହେୟ୍ୟ ତସ୍ସ ସୋ ରୁକ୍ଖୋ ପପତନ୍ତୋ ହତ୍ଥଂ ୱା ଭଞ୍ଜେୟ୍ୟ ପାଦଂ ୱା ଭଞ୍ଜେୟ୍ୟ ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଂ ଭଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ସୋ ତତୋନିଦାନଂ ମରଣଂ ୱା ନିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ମରଣମତ୍ତଂ ୱା ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି?

‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ରୁକ୍ଖଫଲୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୋ’ତି। ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାୟ ଦିସ୍ୱା ଯାୟଂ ଉପେକ୍ଖା ନାନତ୍ତା ନାନତ୍ତସିତା ତଂ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଯାୟଂ ଉପେକ୍ଖା ଏକତ୍ତା ଏକତ୍ତସିତା ଯତ୍ଥ ସବ୍ବସୋ ଲୋକାମିସୂପାଦାନା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି ତମେୱୂପେକ୍ଖଂ ଭାୱେତି।

୪୯। ‘‘ସ ଖୋ ସୋ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଇମଂୟେୱ ଅନୁତ୍ତରଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଆଗମ୍ମ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିୟୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି।

‘‘ସ ଖୋ ସୋ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଇମଂୟେୱ ଅନୁତ୍ତରଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଆଗମ୍ମ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ…ପେ… ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି।

‘‘ସ ଖୋ ସୋ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଇମଂୟେୱ ଅନୁତ୍ତରଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଆଗମ୍ମ ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ

ପଞ୍ଚଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ଗହପତି, ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦୋ ହୋତି।

୫୦। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଗହପତି, ଯଥା ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦୋ ହୋତି, ଅପି ନୁ ତ୍ୱଂ ଏୱରୂପଂ ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦଂ ଅତ୍ତନି ସମନୁପସ୍ସସୀ''ତି? ''କୋ ଚାହଂ, ଭନ୍ତେ, କୋ ଚ ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦୋ! ଆରକା ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦା। ମଯଞ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବେ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯେ ପରିବ୍ବାଜକେ ଅନାଜାନୀଯେୱ ସମାନେ ଆଜାନୀଯାତି ଅମଞ୍ଞିମ୍ହ, ଅନାଜାନୀଯେୱ ସମାନେ ଆଜାନୀଯଭୋଜନଂ ଭୋଜିମ୍ହ, ଅନାଜାନୀଯେୱ ସମାନେ ଆଜାନୀଯଠାନେ ଠପିମ୍ହ; ଭିକ୍ଖୂ ପନ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଆଜାନୀଯେୱ ସମାନେ ଅନାଜାନୀଯାତି ଅମଞ୍ଞିମ୍ହ, ଆଜାନୀଯେୱ ସମାନେ ଅନାଜାନୀଯଭୋଜନଂ ଭୋଜିମ୍ହ, ଆଜାନୀଯେୱ ସମାନେ ଅନାଜାନୀଯଠାନେ ଠପିମ୍ହ; ଇଦାନି ପନ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯେ ପରିବ୍ବାଜକେ ଅନାଜାନୀଯେୱ ସମାନେ ଅନାଜାନୀଯାତି ଜାନିସ୍ସାମ, ଅନାଜାନୀଯେୱ ସମାନେ ଅନାଜାନୀଯଭୋଜନଂ ଭୋଜେସ୍ସାମ, ଅନାଜାନୀଯେୱ ସମାନେ ଅନାଜାନୀଯଠାନେ ଠପେସ୍ସାମ। ଭିକ୍ଖୂ ପନ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଆଜାନୀଯେୱ ସମାନେ ଆଜାନୀଯାତି ଜାନିସ୍ସାମ ଆଜାନୀଯେୱ ସମାନେ ଆଜାନୀଯଭୋଜନଂ ଭୋଜେସ୍ସାମ, ଆଜାନୀଯେୱ ସମାନେ ଆଜାନୀଯଠାନେ ଠପେସ୍ସାମ। ଅଜନେସି ୱତ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସମଣେସୁ ସମଣପ୍ପେମଂ, ସମଣେସୁ ସମଣପ୍ପସାଦଂ, ସମଣେସୁ ସମଣଗାରୱଂ। ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ ! ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱା ୱିୱରେଯ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେଯ୍ୟ, ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭଗୱା ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ''ନ୍ତି।

ପୋତଲିଯସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଜୀୱକସୁତ୍ତଂ

୫୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଜୀୱକସ୍ସ କୋମାରଭଚ୍ଚସ୍ସ ଅମ୍ବୱନେ। ଅଥ ଖୋ ଜୀୱକୋ କୋମାରଭଚ୍ଚୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି । ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଜୀୱକୋ କୋମାରଭଚ୍ଚୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ – 'ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପାଣଂ ଆରଭନ୍ତି [ଆରମ୍ଭନ୍ତି (କ।)], ତଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଜାନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସକତଂ [ଉଦ୍ଦିସ୍ସକଟଂ (ସୀ। ପୀ।)] ମଂସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି ପଟିଚ୍ଚକମ୍ମ'ନ୍ତି। ଯେ ତେ, ଭନ୍ତେ, ଏୱମାହଂସୁ – 'ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପାଣଂ ଆରଭନ୍ତି, ତଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଜାନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସକତଂ ମଂସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି ପଟିଚ୍ଚକମ୍ମ'ନ୍ତି, କଚ୍ଚି ତେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ୱୁତ୍ତୱାଦିନୋ, ନ ଚ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭୂତେନ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତି, ଧମ୍ମସ୍ସ ଚାନୁଧମ୍ମଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତି, ନ ଚ କୋଚି ସହଧମ୍ମିକୋ ୱାଦାନୁୱାଦୋ ଗାରଯ୍ହଂ ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି?

୫୨। ''ଯେ ତେ, ଜୀୱକ, ଏୱମାହଂସୁ – 'ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପାଣଂ ଆରଭନ୍ତି, ତଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଜାନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସକତଂ ମଂସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି ପଟିଚ୍ଚକମ୍ମ'ନ୍ତି ନ ମେ ତେ ୱୁତ୍ତୱାଦିନୋ, ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତି ଚ ମଂ ତେ ଅସତା ଅଭୂତେନ। ତୀହି ଖୋ ଅହଂ, ଜୀୱକ, ଠାନେହି ମଂସଂ ଅପରିଭୋଗନ୍ତି ୱଦାମି। ଦିଟ୍ଠଂ, ସୁତଂ, ପରିସଙ୍କିତଂ – ଇମେହି ଖୋ ଅହଂ, ଜୀୱକ , ତୀହି ଠାନେହି ମଂସଂ ଅପରିଭୋଗନ୍ତି ୱଦାମି। ତୀହି ଖୋ ଅହଂ, ଜୀୱକ, ଠାନେହି ମଂସଂ ପରିଭୋଗନ୍ତି ୱଦାମି। ଅଦିଟ୍ଠଂ, ଅସୁତଂ, ଅପରିସଙ୍କିତଂ – ଇମେହି ଖୋ ଅହଂ, ଜୀୱକ, ତୀହି ଠାନେହି ମଂସଂ ପରିଭୋଗନ୍ତି ୱଦାମି।

୫୩। ''ଇଧ, ଜୀୱକ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରତି। ସୋ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିଯଂ, ତଥା ତତିଯଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ତମେନଂ ଗହପତି ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସ୍ୱାତନାଯ ଭତ୍ତେନ ନିମନ୍ତେତି। ଆକଙ୍ଖମାନୋୱ [ଆକଙ୍ଖମାନୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)], ଜୀୱକ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିୱାସେତି । ସୋ ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଯେନ ତସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତସ୍ସ ୱା ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମତି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦତି। ତମେନଂ ସୋ ଗହପତି ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ୱା ପଣୀତେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ ପରିୱିସତି। ତସ୍ସ ନ ଏୱଂ ହୋତି – 'ସାଧୁ ୱତ ମାଯଂ [ମଂ + ଅଯଂ = ମାଯଂ] ଗହପତି ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ୱା ପଣୀତେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ ପରିୱିସେଯ୍ୟାତି! ଅହୋ ୱତ ମାଯଂ ଗହପତି ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ୱା ଆଯତିମ୍ପି ଏୱରୂପେନ ପଣୀତେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ ପରିୱିସେଯ୍ୟା'ତି – ଏୱମ୍ପିସ୍ସ ନ ହୋତି। ସୋ ତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଅଗଥିତୋ

[ଅଗଧିତୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝୋପନ୍ନୋ [ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଆଦୀନଵଦସ୍ସାଵୀ ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଜୀଵକ , ଅପି ନୁ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯ ଵା ଚେତେତି, ପରବ୍ୟାବାଧାଯ ଵା ଚେତେତି, ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯ ଵା ଚେତେତୀ''ତି?

''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''।

''ନନୁ ସୋ, ଜୀଵକ, ଭିକ୍ଖୁ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅନଵଜ୍ଜଂଯେଵ ଆହାରଂ ଆହାରେତୀ''ତି?

''ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ। ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ – 'ବ୍ରହ୍ମା ମେତ୍ତାଵିହାରୀ'ତି। ତଂ ମେ ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ସକ୍ଖିଦିଟ୍ଠୋ; ଭଗଵା ହି, ଭନ୍ତେ, ମେତ୍ତାଵିହାରୀ''ତି। ''ଯେନ ଖୋ, ଜୀଵକ, ରାଗେନ ଯେନ ଦୋସେନ ଯେନ ମୋହେନ ବ୍ୟାପାଦଵା ଅସ୍ସ ସୋ ରାଗୋ ସୋ ଦୋସୋ ସୋ ମୋହୋ ତଥାଗତସ୍ସ ପହୀନୋ ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାଵତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାଵଂକତୋ [ଅନଭାଵକତୋ (ସୀ। ପୀ।), ଅନଭାଵଂଗତୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ। ସଚେ ଖୋ ତେ, ଜୀଵକ, ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତଂ ଅନୁଜାନାମି ତେ ଏତ''ନ୍ତି। ''ଏତଦେଵ ଖୋ ପନ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତଂ'' [ଭାସିତନ୍ତି (ସ୍ୟା।)]।

୫୪। ''ଇଧ, ଜୀଵକ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗାମଂ ଵା ନିଗମଂ ଵା ଉପନିସ୍ସାଯ ଵିହରତି। ସୋ କରୁଣାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ମୁଦିତାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ଵା ଵିହରତି, ତଥା ଦୁତିଯଂ, ତଥା ତତିଯଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାଵନ୍ତଂ ଲୋକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଵିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅଵେରେନ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ଫରିତ୍ଵା ଵିହରତି। ତମେନଂ ଗହପତି ଵା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ଵା ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ସ୍ଵାତନାଯ ଭତ୍ତେନ ନିମନ୍ତେତି। ଆକଙ୍ଖମାନୋଵ, ଜୀଵକ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିଵାସେତି। ସୋ ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ଯେନ ଗହପତିସ୍ସ ଵା ଗହପତିପୁତ୍ତସ୍ସ ଵା ନିଵେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମତି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦତି। ତମେନଂ ସୋ ଗହପତି ଵା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ଵା ପଣୀତେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ ପରିଵିସତି। ତସ୍ସ ନ ଏଵଂ ହୋତି – 'ସାଧୁ ଵତ ମାଯଂ ଗହପତି ଵା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ଵା ପଣୀତେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ ପରିଵିସେଯ୍ୟାତି! ଅହୋ ଵତ ମାଯଂ ଗହପତି ଵା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ଵା ଆଯତିମ୍ପି ଏଵରୂପେନ ପଣୀତେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ ପରିଵିସେଯ୍ୟା'ତି – ଏଵମ୍ପିସ୍ସ ନ ହୋତି। ସୋ ତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଅଗଥିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝୋପନ୍ନୋ ଆଦୀନଵଦସ୍ସାଵୀ ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଜୀଵକ, ଅପି ନୁ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯ ଵା ଚେତେତି, ପରବ୍ୟାବାଧାଯ ଵା ଚେତେତି, ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯ ଵା ଚେତେତୀ''ତି?

''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''।

''ନନୁ ସୋ, ଜୀଵକ, ଭିକ୍ଖୁ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅନଵଜ୍ଜଂଯେଵ ଆହାରଂ ଆହାରେତୀ''ତି?

''ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ। ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ – 'ବ୍ରହ୍ମା ଉପେକ୍ଖାଵିହାରୀ'ତି। ତଂ ମେ ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ସକ୍ଖିଦିଟ୍ଠୋ; ଭଗଵା ହି, ଭନ୍ତେ, ଉପେକ୍ଖାଵିହାରୀ''ତି। ''ଯେନ ଖୋ, ଜୀଵକ, ରାଗେନ ଯେନ ଦୋସେନ ଯେନ ମୋହେନ ଵିହେସଵା ଅସ୍ସ ଅରତିଵା ଅସ୍ସ ପଟିଘଵା ଅସ୍ସ ସୋ ରାଗୋ ସୋ ଦୋସୋ ସୋ ମୋହୋ ତଥାଗତସ୍ସ ପହୀନୋ ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାଵତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାଵଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ। ସଚେ ଖୋ ତେ, ଜୀଵକ, ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତଂ, ଅନୁଜାନାମି ତେ ଏତ''ନ୍ତି। ''ଏତଦେଵ ଖୋ ପନ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତଂ''।

୫୫। ''ଯୋ ଖୋ, ଜୀଵକ, ତଥାଗତଂ ଵା ତଥାଗତସାଵକଂ ଵା ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପାଣଂ ଆରଭତି ସୋ ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ବହୁଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସଵତି। ଯମ୍ପି ସୋ, ଗହପତି, ଏଵମାହ – 'ଗଚ୍ଛଥ, ଅମୁକଂ ନାମ ପାଣଂ ଆନେଥା'ତି, ଇମିନା ପଠମେନ ଠାନେନ ବହୁଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସଵତି। ଯମ୍ପି ସୋ ପାଣୋ ଗଲପ୍ପଵେଠକେନ [ଗଲପ୍ପଵେଧକେନ (ବହୂସୁ)] ଆନୀଯମାନୋ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂଵେଦେତି, ଇମିନା ଦୁତିଯେନ ଠାନେନ ବହୁଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସଵତି। ଯମ୍ପି ସୋ ଏଵମାହ – 'ଗଚ୍ଛଥ ଇମଂ ପାଣଂ ଆରଭଥା'ତି, ଇମିନା ତତିଯେନ ଠାନେନ ବହୁଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସଵତି। ଯମ୍ପି ସୋ ପାଣୋ ଆରଭିଯମାନୋ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂଵେଦେତି , ଇମିନା ଚତୁତ୍ଥେନ ଠାନେନ ବହୁଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସଵତି। ଯମ୍ପି ସୋ ତଥାଗତଂ ଵା ତଥାଗତସାଵକଂ ଵା ଅକପ୍ପିଯେନ ଆସାଦେତି, ଇମିନା ପଞ୍ଚମେନ ଠାନେନ ବହୁଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସଵତି। ଯୋ ଖୋ, ଜୀଵକ, ତଥାଗତଂ ଵା ତଥାଗତସାଵକଂ ଵା ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପାଣଂ ଆରଭତି ସୋ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ବହୁଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସଵତୀ''ତି।

ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଜୀଵକୋ କୋମାରଭଚ୍ଚୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! କପ୍ପିଯଂ ଵତ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂ ଆହାରଂ

ଆହାରେନ୍ତି ; ଅନୱଜ୍ଜଂ ୱତ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂ ଆହାରଂ ଆହାରେନ୍ତି। ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭଗୱା ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ''ନ୍ତି।

ଜୀୱକସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଉପାଲିସୁତ୍ତଂ

୫୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ନାଳନ୍ଦାଯଂ ୱିହରତି ପାୱାରିକମ୍ବୱନେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ [ନାଥପୁତ୍ତୋ (ସୀ।), ନାତପୁତ୍ତୋ (ପୀ।)] ନାଳନ୍ଦାଯଂ ପଟିୱସତି ମହତିଯା ନିଗଣ୍ଠପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ। ଅଥ ଖୋ ଦୀଘତପସ୍ସୀ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଳନ୍ଦାଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଯେନ ପାୱାରିକମ୍ବୱନଂ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତଂ ଖୋ ଦୀଘତପସ୍ସିଂ ନିଗଣ୍ଠଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ଖୋ, ତପସ୍ସି [ଦୀଘତପସ୍ସି (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)], ଆସନାନି; ସଚେ ଆକଙ୍ଖସି ନିସୀଦା''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଦୀଘତପସ୍ସୀ ନିଗଣ୍ଠୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ନୀଚଂ ଆସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଦୀଘତପସ୍ସିଂ ନିଗଣ୍ଠଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''କତି ପନ, ତପସ୍ସି, ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ କମ୍ମାନି ପଞ୍ଞପେତି ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାଯ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା''ତି?

''ନ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ଆଚିଣ୍ଣଂ ନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ନାଟପୁତ୍ତସ୍ସ 'କମ୍ମଂ, କମ୍ମ'ନ୍ତି ପଞ୍ଞପେତୁଂ; 'ଦଣ୍ଡଂ, ଦଣ୍ଡ'ନ୍ତି ଖୋ, ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ଆଚିଣ୍ଣଂ ନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ନାଟପୁତ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଞପେତୁ''ନ୍ତି।

''କତି ପନ, ତପସ୍ସି, ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ଦଣ୍ଡାନି ପଞ୍ଞପେତି ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାଯ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା''ତି?

''ତୀଣି ଖୋ, ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ଦଣ୍ଡାନି ପଞ୍ଞପେତି ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାଯ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯାତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – କାଯଦଣ୍ଡଂ, ୱଚୀଦଣ୍ଡଂ, ମନୋଦଣ୍ଡ''ନ୍ତି।

''କିଂ ପନ, ତପସ୍ସି, ଅଞ୍ଞଦେୱ କାଯଦଣ୍ଡଂ, ଅଞ୍ଞଂ ୱଚୀଦଣ୍ଡଂ, ଅଞ୍ଞଂ ମନୋଦଣ୍ଡ''ନ୍ତି?

''ଅଞ୍ଞଦେୱ , ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, କାଯଦଣ୍ଡଂ, ଅଞ୍ଞଂ ୱଚୀଦଣ୍ଡଂ, ଅଞ୍ଞଂ ମନୋଦଣ୍ଡ''ନ୍ତି।

''ଇମେସଂ ପନ, ତପସ୍ସି, ତିଣ୍ଣଂ ଦଣ୍ଡାନଂ ଏୱଂ ପଟିୱିଭତ୍ତାନଂ ଏୱଂ ପଟିୱିସିଟ୍ଠାନଂ କତମଂ ଦଣ୍ଡଂ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ମହାସାୱଜ୍ଜତରଂ ପଞ୍ଞପେତି ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାଯ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା , ଯଦି ୱା କାଯଦଣ୍ଡଂ, ଯଦି ୱା ୱଚୀଦଣ୍ଡଂ, ଯଦି ୱା ମନୋଦଣ୍ଡ''ନ୍ତି?

''ଇମେସଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ତିଣ୍ଣଂ ଦଣ୍ଡାନଂ ଏୱଂ ପଟିୱିଭତ୍ତାନଂ ଏୱଂ ପଟିୱିସିଟ୍ଠାନଂ କାଯଦଣ୍ଡଂ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ମହାସାୱଜ୍ଜତରଂ ପଞ୍ଞପେତି ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାଯ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା, ନୋ ତଥା ୱଚୀଦଣ୍ଡଂ, ନୋ ତଥା ମନୋଦଣ୍ଡ''ନ୍ତି।

''କାଯଦଣ୍ଡନ୍ତି, ତପସ୍ସି, ୱଦେସି''?

''କାଯଦଣ୍ଡନ୍ତି, ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ୱଦାମି''।

''କାଯଦଣ୍ଡନ୍ତି, ତପସ୍ସି, ୱଦେସି''?

''କାଯଦଣ୍ଡନ୍ତି, ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ୱଦାମି''।

''କାଯଦଣ୍ଡନ୍ତି, ତପସ୍ସି, ୱଦେସି''?

''କାଯଦଣ୍ଡନ୍ତି, ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ୱଦାମୀ''ତି।

ଇତିହ ଭଗୱା ଦୀଘତପସ୍ସିଂ ନିଗଣ୍ଠଂ ଇମସ୍ମିଂ କଥାୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଯାୱତତିଯକଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି।

୫୭। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଦୀଘତପସ୍ସୀ ନିଗଣ୍ଠୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ତ୍ୱଂ ପନାୱୁସୋ ଗୋତମ, କତି ଦଣ୍ଡାନି ପଞ୍ଞପେସି ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାଯ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା''ତି?

''ନ ଖୋ, ତପସ୍ସି, ଆଚିଣ୍ଣଂ ତଥାଗତସ୍ସ 'ଦଣ୍ଡଂ, ଦଣ୍ଡ'ନ୍ତି ପଞ୍ଞପେତୁଂ; 'କମ୍ମଂ, କମ୍ମ'ନ୍ତି ଖୋ, ତପସ୍ସି, ଆଚିଣ୍ଣଂ ତଥାଗତସ୍ସ ପଞ୍ଞପେତୁ''ନ୍ତି?

''ତ୍ୱଂ ପନାୱୁସୋ ଗୋତମ, କତି କମ୍ମାନି ପଞ୍ଞପେସି ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାଯ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା''ତି?

''ତୀଣି ଖୋ ଅହଂ, ତପସ୍ସି, କମ୍ମାନି ପଞ୍ଞପେମି ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାଯ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – କାଯକମ୍ମଂ, ୱଚୀକମ୍ମଂ, ମନୋକମ୍ମ''ନ୍ତି।

''କିଂ ପନାୱୁସୋ ଗୋତମ, ଅଞ୍ଞଦେୱ କାଯକମ୍ମଂ, ଅଞ୍ଞଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ, ଅଞ୍ଞଂ ମନୋକମ୍ମ''ନ୍ତି?

''ଅଞ୍ଞଦେୱ, ତପସ୍ସି, କାଯକମ୍ମଂ, ଅଞ୍ଞଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ, ଅଞ୍ଞଂ ମନୋକମ୍ମ''ନ୍ତି।

''ଇମେସଂ ପନାୱୁସୋ ଗୋତମ, ତିଣ୍ଣଂ କମ୍ମାନଂ ଏୱଂ ପଟିୱିଭତ୍ତାନଂ ଏୱଂ ପଟିୱିସିଟ୍ଠାନଂ କତମଂ କମ୍ମଂ ମହାସାୱଜ୍ଜତରଂ ପଞ୍ଞପେସି ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାଯ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା, ଯଦି ୱା କାଯକମ୍ମଂ, ଯଦି ୱା ୱଚୀକମ୍ମଂ, ଯଦି ୱା ମନୋକମ୍ମ''ନ୍ତି?

''ଇମେସଂ ଖୋ ଅହଂ, ତପସ୍ସି, ତିଣ୍ଣଂ କମ୍ମାନଂ ଏୱଂ ପଟିୱିଭତ୍ତାନଂ ଏୱଂ ପଟିୱିସିଟ୍ଠାନଂ ମନୋକମ୍ମଂ ମହାସାୱଜ୍ଜତରଂ ପଞ୍ଞପେମି ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାଯ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା, ନୋ ତଥା କାଯକମ୍ମଂ, ନୋ ତଥା ୱଚୀକମ୍ମ''ନ୍ତି।

''ମନୋକମ୍ମନ୍ତି, ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ୱଦେସି''?

''ମନୋକମ୍ମନ୍ତି, ତପସ୍ସି, ୱଦାମି''।

''ମନୋକମ୍ମନ୍ତି, ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ୱଦେସି''?

''ମନୋକମ୍ମନ୍ତି, ତପସ୍ସି, ୱଦାମି''।

''ମନୋକମ୍ମନ୍ତି , ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ୱଦେସି''?

''ମନୋକମ୍ମନ୍ତି, ତପସ୍ସି, ୱଦାମୀ''ତି।

ଇତିହ ଦୀଘତପସ୍ସୀ ନିଗଣ୍ଠୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଇମସ୍ମିଂ କଥାୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଯାୱତତିଯକଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଯେନ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି।

୫୮। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ମହତିଯା ଗିହିପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ବାଲକିନିଯା ପରିସାଯ ଉପାଲିପମୁଖାଯ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ଦୀଘତପସ୍ସିଂ ନିଗଣ୍ଠଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ; ଦିସ୍ୱାନ ଦୀଘତପସ୍ସିଂ ନିଗଣ୍ଠଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ହନ୍ଦ, କୁତୋ ନୁ ତ୍ୱଂ, ତପସ୍ସି, ଆଗଚ୍ଛସି ଦିୱା ଦିୱସ୍ସା''ତି? ''ଇତୋ ହି ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଆଗଚ୍ଛାମି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକା''ତି। ''ଅହୁ ପନ ତେ, ତପସ୍ସି, ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସଦ୍ଧିଂ କୋଚିଦେୱ କଥାସଲ୍ଲାପୋ''ତି ? ''ଅହୁ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସଦ୍ଧିଂ କୋଚିଦେୱ କଥାସଲ୍ଲାପୋ''ତି। ''ଯଥା କଥଂ ପନ ତେ, ତପସ୍ସି, ଅହୁ ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସଦ୍ଧିଂ କୋଚିଦେୱ କଥାସଲ୍ଲାପୋ''ତି? ଅଥ ଖୋ ଦୀଘତପସ୍ସୀ ନିଗଣ୍ଠୋ ଯାୱତକୋ ଅହୋସି ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ କଥାସଲ୍ଲାପୋ ତଂ ସବ୍ବଂ ନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ନାଟପୁତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ଦୀଘତପସ୍ସିଂ ନିଗଣ୍ଠଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସାଧୁ ସାଧୁ, ତପସ୍ସି! ଯଥା ତଂ ସୁତୱତା ସାୱକେନ ସମ୍ମଦେୱ ସତ୍ଥୁସାସନଂ ଆଜାନନ୍ତେନ ଏୱମେୱ ଦୀଘତପସ୍ସିନା ନିଗଣ୍ଠେନ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ବ୍ୟାକତଂ। କିଞ୍ହି ସୋଭତି ଛୱୋ ମନୋଦଣ୍ଡୋ ଇମସ୍ସ ଏୱଂ ଓଳାରିକସ୍ସ କାଯଦଣ୍ଡସ୍ସ ଉପନିଧାଯ!

ଅଥ ଖୋ କାଯଦଣ୍ଡୋଓ ମହାସାଓଜ୍ଜତରୋ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାଯ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପଓତ୍ତିଯା, ନୋ ତଥା ଓଚୀଦଣ୍ଡୋ, ନୋ ତଥା ମନୋଦଣ୍ଡୋ''ତି।

୫୯। ଏଓଂ ଓୁତ୍ତେ, ଉପାଲି ଗହପତି ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଏତଦଓୋଚ – ''ସାଧୁ ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ ଦୀଘତପସ୍ସୀ [ତପସ୍ସୀ (ସୀ। ପୀ।)]! ଯଥା ତଂ ସୁତଓତା ସାଓକେନ ସମ୍ମଦେଓ ସତ୍ଥୁସାସନଂ ଆଜାନନ୍ତେନ ଏଓମେଓଂ ଭଦନ୍ତେନ ତପସ୍ସିନା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ବ୍ୟାକତଂ। କିଞ୍ହି ସୋଭତି ଛଓୋ ମନୋଦଣ୍ଡୋ ଇମସ୍ସ ଏଓଂ ଓଳାରିକସ୍ସ କାଯଦଣ୍ଡସ୍ସ ଉପନିଧାଯ! ଅଥ ଖୋ କାଯଦଣ୍ଡୋଓ ମହାସାଓଜ୍ଜତରୋ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାଯ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପଓତ୍ତିଯା, ନୋ ତଥା ଓଚୀଦଣ୍ଡୋ, ନୋ ତଥା ମନୋଦଣ୍ଡୋ। ହନ୍ଦ ଚାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଗଚ୍ଛାମି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଇମସ୍ମିଂ କଥାଓତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଓାଦଂ ଆରୋପେସ୍ସାମି। ସଚେ ମେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ତଥା ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସତି ଯଥା ଭଦନ୍ତେନ ତପସ୍ସିନା ପତିଟ୍ଠାପିତଂ; ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲଓା ପୁରିସୋ ଦୀଘଲୋମିକଂ ଏଳଅକଂ ଲୋମେସୁ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢେଯ୍ୟ ପରିକଡ୍ଢେଯ୍ୟ ସମ୍ପରିକଡ୍ଢେଯ୍ୟ, ଏଓମେଓାହଂ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଓାଦେନ ଓାଦଂ ଆକଡ୍ଢିସ୍ସାମି ପରିକଡ୍ଢିସ୍ସାମି ସମ୍ପରିକଡ୍ଢିସ୍ସାମି । ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲଓା ସୋଣ୍ଡିକାକମ୍ମକାରୋ ମହନ୍ତଂ ସୋଣ୍ଡିକାକିଲଞ୍ଜଂ ଗମ୍ଭୀରେ ଉଦକରହଦେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କଣ୍ଣେ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢେଯ୍ୟ ପରିକଡ୍ଢେଯ୍ୟ ସମ୍ପରିକଡ୍ଢେଯ୍ୟ, ଏଓମେଓାହଂ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଓାଦେନ ଓାଦଂ ଆକଡ୍ଢିସ୍ସାମି ପରିକଡ୍ଢିସ୍ସାମି ସମ୍ପରିକଡ୍ଢିସ୍ସାମି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲଓା ସୋଣ୍ଡିକାଧୁତ୍ତୋ ଓାଲଂ [ଥାଲଂ (କ।)] କଣ୍ଣେ ଗହେତ୍ୱା ଓଧୁନେଯ୍ୟ ନିଦ୍ଧୁନେଯ୍ୟ ନିପ୍ଫୋଟେଯ୍ୟ [ନିଚ୍ଛାଦେଯ୍ୟ (ସୀ। ପୀ। କ।), ନିଚ୍ଛୋଟେଯ୍ୟ (କ।), ନିପ୍ପୋଠେଯ୍ୟ (ସ୍ୟା। କଂ।)], ଏଓମେଓାହଂ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଓାଦେନ ଓାଦଂ ଓଧୁନିସ୍ସାମି ନିଦ୍ଧୁନିସ୍ସାମି ନିପ୍ଫୋଟେସ୍ସାମି । ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ କୁଞ୍ଜରୋ ସଟ୍ଠିହାଯନୋ ଗମ୍ଭୀରଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓଗାହେତ୍ୱା ସାଣଧୋଓିକଂ ନାମ କୀଳିତଜାତଂ କୀଳଅତି, ଏଓମେଓାହଂ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ସାଣଧୋଓିକଂ ମଞ୍ଞେ କୀଳିତଜାତଂ କୀଳିସ୍ସାମି। ହନ୍ଦ ଚାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଗଚ୍ଛାମି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଇମସ୍ମିଂ କଥାଓତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଓାଦଂ ଆରୋପେସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଇମସ୍ମିଂ କଥାଓତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଓାଦଂ ଆରୋପେହି। ଅହଂ ଓା ହି, ଗହପତି, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଓାଦଂ ଆରୋପେଯ୍ୟଂ, ଦୀଘତପସ୍ସୀ ଓା ନିଗଣ୍ଠୋ, ତ୍ୱଂ ଓା''ତି।

୬୦। ଏଓଂ ଓୁତ୍ତେ, ଦୀଘତପସ୍ସୀ ନିଗଣ୍ଠୋ ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଏତଦଓୋଚ – ''ନ ଖୋ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ରୁଚ୍ଚତି ଯଂ ଉପାଲି ଗହପତି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଓାଦଂ ଆରୋପେଯ୍ୟ। ସମଣୋ ହି, ଭନ୍ତେ, ଗୋତମୋ ମାଯାଓୀ ଆଓଟ୍ଟନିଂ ମାଯଂ ଜାନାତି ଯାଯ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାନଂ ସାଓକେ ଆଓଟ୍ଟେତୀ''ତି। ''ଅଟ୍ଠାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ତପସ୍ସି, ଅନଓକାସୋ ଯଂ ଉପାଲି ଗହପତି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାଓକତ୍ତଂ ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ। ଠାନଞ୍ଚ ଖୋ ଏତଂ ଓିଜ୍ଜତି ଯଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉପାଲିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ସାଓକତ୍ତଂ ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ। ଗଚ୍ଛ, ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଇମସ୍ମିଂ କଥାଓତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଓାଦଂ ଆରୋପେହି। ଅହଂ ଓା ହି, ଗହପତି, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଓାଦଂ ଆରୋପେଯ୍ୟଂ, ଦୀଘତପସ୍ସୀ ଓା ନିଗଣ୍ଠୋ, ତ୍ୱଂ ଓା''ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଦୀଘତପସ୍ସୀ…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଦୀଘତପସ୍ସୀ ନିଗଣ୍ଠୋ ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଏତଦଓୋଚ – ''ନ ଖୋ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ରୁଚ୍ଚତି ଯଂ ଉପାଲି ଗହପତି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଓାଦଂ ଆରୋପେଯ୍ୟ। ସମଣୋ ହି, ଭନ୍ତେ, ଗୋତମୋ ମାଯାଓୀ ଆଓଟ୍ଟନିଂ ମାଯଂ ଜାନାତି ଯାଯ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାନଂ ସାଓକେ ଆଓଟ୍ଟେତୀ''ତି। ''ଅଟ୍ଠାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ତପସ୍ସି , ଅନଓକାସୋ ଯଂ ଉପାଲି ଗହପତି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାଓକତ୍ତଂ ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ। ଠାନଞ୍ଚ ଖୋ ଏତଂ ଓିଜ୍ଜତି ଯଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉପାଲିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ସାଓକତ୍ତଂ ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ। ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଇମସ୍ମିଂ କଥାଓତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଓାଦଂ ଆରୋପେହି। ଅହଂ ଓା ହି, ଗହପତି, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଓାଦଂ ଆରୋପେଯ୍ୟଂ, ଦୀଘତପସ୍ସୀ ଓା ନିଗଣ୍ଠୋ, ତ୍ୱଂ ଓା''ତି। ''ଏଓଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଉପାଲି ଗହପତି ନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ନାଟପୁତ୍ତସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଅଭିଓାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଯେନ ପାଓାରିକମ୍ବଓନଂ ଯେନ ଭଗଓା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଓନ୍ତଂ ଅଭିଓାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଉପାଲି ଗହପତି ଭଗଓନ୍ତଂ ଏତଦଓୋଚ – ''ଆଗମା ନୁ ଖ୍ୱିଧ, ଭନ୍ତେ, ଦୀଘତପସ୍ସୀ ନିଗଣ୍ଠୋ''ତି?

''ଆଗମା ଖ୍ୱିଧ, ଗହପତି, ଦୀଘତପସ୍ସୀ ନିଗଣ୍ଠୋ''ତି।

''ଅହୁ ଖୋ ପନ ତେ, ଭନ୍ତେ, ଦୀଘତପସ୍ସିନା ନିଗଣ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିଂ କୋଚିଦେଓ କଥାସଲ୍ଲାପୋ''ତି?

''ଅହୁ ଖୋ ମେ, ଗହପତି, ଦୀଘତପସ୍ସିନା ନିଗଣ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିଂ କୋଚିଦେଓ କଥାସଲ୍ଲାପୋ''ତି।

''ଯଥା କଥଂ ପନ ତେ, ଭନ୍ତେ, ଅହୁ ଦୀଘତପସ୍ସିନା ନିଗଣ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିଂ କୋଚିଦେଓ କଥାସଲ୍ଲାପୋ''ତି?

ଅଥ ଖୋ ଭଗଓା ଯାଓତକୋ ଅହୋସି ଦୀଘତପସ୍ସିନା ନିଗଣ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥାସଲ୍ଲାପୋ ତଂ ସବ୍ବଂ ଉପାଲିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ଆରୋଚେସି।

୬୧। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଉପାଲି ଗହପତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସାଧୁ ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ ତପସ୍ସୀ! ଯଥା ତଂ ସୁତୱତା ସାୱକେନ ସମ୍ମଦେୱ ସତ୍ଥୁସାସନଂ ଆଜାନନ୍ତେନ ଏୱମେୱଂ ଦୀଘତପସ୍ସିନା ନିଗଣ୍ଠେନ ଭଗୱତୋ ବ୍ୟାକତଂ। କିଞ୍ହି ସୋଭତି ଛୱୋ ମନୋଦଣ୍ଡୋ ଇମସ୍ସ ଏୱଂ ଓଳାରିକସ୍ସ କାଯଦଣ୍ଡସ୍ସ ଉପନିଧାଯ? ଅଥ ଖୋ କାଯଦଣ୍ଡୋୱ ମହାସାୱଜ୍ଜତରୋ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାଯ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା, ନୋ ତଥା ୱଚୀଦଣ୍ଡୋ, ନୋ ତଥା ମନୋଦଣ୍ଡୋ’’ତି। ‘‘ସଚେ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ସଚ୍ଚେ ପତିଟ୍ଠାଯ ମନ୍ତେଯ୍ୟାସି ସିଯା ନୋ ଏତ୍ଥ କଥାସଲ୍ଲାପୋ’’ତି। ‘‘ସଚ୍ଚେ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପତିଟ୍ଠାଯ ମନ୍ତେସ୍ସାମି; ହୋତୁ ନୋ ଏତ୍ଥ କଥାସଲ୍ଲାପୋ’’ତି।

୬୨। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଗହପତି, ଇଧସ୍ସ ନିଗଣ୍ଠୋ ଆବାଧିକୋ ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ ସୀତୋଦକପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଉଣ୍ହୋଦକପଟିସେୱୀ। ସୋ ସୀତୋଦକଂ ଅଲଭମାନୋ କାଲଙ୍କରେଯ୍ୟ। ଇମସ୍ସ ପନ, ଗହପତି, ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ କତ୍ଥୂପପତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞପେତୀ’’ତି?

‘‘ଅତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ, ମନୋସତ୍ତା ନାମ ଦେୱା ତତ୍ଥ ସୋ ଉପପଜ୍ଜତି’’।

‘‘ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ’’?

‘‘ଅସୁ ହି, ଭନ୍ତେ , ମନୋପଟିବଦ୍ଧୋ କାଲଙ୍କରୋତୀ’’ତି।

‘‘ମନସି କରୋହି, ଗହପତି [ଗହପତି ଗହପତି ମନସି କରୋହି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।), ଗହପତି ମନସି କରୋହି (କ।), ଗହପତି ଗହପତି (ପୀ।)], ମନସି କରିତ୍ୱା ଖୋ, ଗହପତି, ବ୍ୟାକରୋହି। ନ ଖୋ ତେ ସନ୍ଧିଯତି ପୁରିମେନ ୱା ପଚ୍ଛିମଂ, ପଚ୍ଛିମେନ ୱା ପୁରିମଂ। ଭାସିତା ଖୋ ପନ ତେ, ଗହପତି, ଏସା ୱାଚା – ‘ସଚ୍ଚେ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପତିଟ୍ଠାଯ ମନ୍ତେସ୍ସାମି, ହୋତୁ ନୋ ଏତ୍ଥ କଥାସଲ୍ଲାପୋ’’’ତି। ‘‘କିଞ୍ଚାପି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଏୱମାହ, ଅଥ ଖୋ କାଯଦଣ୍ଡୋୱ ମହାସାୱଜ୍ଜତରୋ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାଯ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା, ନୋ ତଥା ୱଚୀଦଣ୍ଡୋ, ନୋ ତଥା ମନୋଦଣ୍ଡୋ’’ତି।

୬୩। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଗହପତି , ଇଧସ୍ସ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ଚାତୁଯାମସଂୱରସଂୱୁତୋ ସବ୍ବୱାରିୱାରିତୋ ସବ୍ବୱାରିଯୁତ୍ତୋ ସବ୍ବୱାରିଧୁତୋ ସବ୍ବୱାରିଫୁଟୋ। ସୋ ଅଭିକ୍କମନ୍ତୋ ପଟିକ୍କମନ୍ତୋ ବହୂ ଖୁଦ୍ଦକେ ପାଣେ ସଙ୍ଘାତଂ ଆପାଦେତି। ଇମସ୍ସ ପନ, ଗହପତି, ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ କଂ ୱିପାକଂ ପଞ୍ଞପେତୀ’’ତି?

‘‘ଅସଞ୍ଚେତନିକଂ, ଭନ୍ତେ, ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ନୋ ମହାସାୱଜ୍ଜଂ ପଞ୍ଞପେତୀ’’ତି।

‘‘ସଚେ ପନ, ଗହପତି, ଚେତେତୀ’’ତି?

‘‘ମହାସାୱଜ୍ଜଂ, ଭନ୍ତେ, ହୋତୀ’’ତି।

‘‘ଚେତନଂ ପନ, ଗହପତି, ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ କିସ୍ମିଂ ପଞ୍ଞପେତୀ’’ତି?

‘‘ମନୋଦଣ୍ଡସ୍ମିଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି।

‘‘ମନସି କରୋହି, ଗହପତି , ମନସି କରିତ୍ୱା ଖୋ, ଗହପତି, ବ୍ୟାକରୋହି। ନ ଖୋ ତେ ସନ୍ଧିଯତି ପୁରିମେନ ୱା ପଚ୍ଛିମଂ, ପଚ୍ଛିମେନ ୱା ପୁରିମଂ। ଭାସିତା ଖୋ ପନ ତେ, ଗହପତି, ଏସା ୱାଚା – ‘ସଚ୍ଚେ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପତିଟ୍ଠାଯ ମନ୍ତେସ୍ସାମି; ହୋତୁ ନୋ ଏତ୍ଥ କଥାସଲ୍ଲାପୋ’’’ତି। ‘‘କିଞ୍ଚାପି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଏୱମାହ, ଅଥ ଖୋ କାଯଦଣ୍ଡୋୱ ମହାସାୱଜ୍ଜତରୋ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାଯ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା, ନୋ ତଥା ୱଚୀଦଣ୍ଡୋ, ନୋ ତଥା ମନୋଦଣ୍ଡୋ’’ତି।

୬୪। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଗହପତି, ଅଯଂ ନାଳନ୍ଦା ଇଦ୍ଧା ଚେୱ ଫୀତା ଚ ବହୁଜନା ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସା’’ତି?

‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଯଂ ନାଳନ୍ଦା ଇଦ୍ଧା ଚେୱ ଫୀତା ଚ ବହୁଜନା ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସା’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଗହପତି, ଇଧ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକୋ। ସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ‘ଅହଂ ଯାୱତିକା ଇମିସ୍ସା ନାଳନ୍ଦାଯ ପାଣା ତେ ଏକେନ ଖଣେନ ଏକେନ ମୁହୁତ୍ତେନ ଏକଂ ମଂସଖଲଂ ଏକଂ ମଂସପୁଞ୍ଜଂ କରିସ୍ସାମୀ’ତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଗହପତି, ପହୋତି ନୁ ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ଯାୱତିକା ଇମିସ୍ସା ନାଳନ୍ଦାଯ ପାଣା ତେ ଏକେନ ଖଣେନ ଏକେନ ମୁହୁତ୍ତେନ ଏକଂ ମଂସଖଲଂ ଏକଂ ମଂସପୁଞ୍ଜଂ କାତୁ’’ନ୍ତି?

‘‘ଦସପି, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସା, ୱୀସମ୍ପି, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସା, ତିଂସମ୍ପି, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସା, ଚତ୍ତାରୀସମ୍ପି, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସା, ପଞ୍ଞାସମ୍ପି, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସା ନପ୍ପହୋନ୍ତି ଯାୱତିକା ଇମିସ୍ସା ନାଳନ୍ଦାଯ ପାଣା ତେ ଏକେନ ଖଣେନ ଏକେନ ମୁହୁତ୍ତେନ ଏକଂ ମଂସଖଲଂ ଏକଂ ମଂସପୁଞ୍ଜଂ କାତୁଂ। କିଞ୍ହି ସୋଭତି ଏକୋ ଛୱୋ ପୁରିସୋ’’ତି!

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଗହପତି , ଇଧ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ। ସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ‘ଅହଂ ଇମଂ ନାଳନ୍ଦଂ ଏକେନ ମନୋପଦୋସେନ ଭସ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ’ତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଗହପତି, ପହୋତି ନୁ ଖୋ ସୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଇମଂ ନାଳନ୍ଦଂ ଏକେନ ମନୋପଦୋସେନ ଭସ୍ମଂ କାତୁ’’ନ୍ତି ?

‘‘ଦସପି, ଭନ୍ତେ, ନାଳନ୍ଦା, ୱୀସମ୍ପି ନାଳନ୍ଦା, ତିଂସମ୍ପି ନାଳନ୍ଦା, ଚତ୍ତାରୀସମ୍ପି ନାଳନ୍ଦା, ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ନାଳନ୍ଦା ପହୋତି ସୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଏକେନ ମନୋପଦୋସେନ ଭସ୍ମଂ କାତୁଂ। କିଞ୍ହି ସୋଭତି ଏକା ଛୱା ନାଳନ୍ଦା’’ତି!

‘‘ମନସି କରୋହି, ଗହପତି, ମନସି କରିତ୍ୱା ଖୋ, ଗହପତି, ବ୍ୟାକରୋହି। ନ ଖୋ ତେ ସନ୍ଧିଯତି ପୁରିମେନ ୱା ପଚ୍ଛିମଂ, ପଚ୍ଛିମେନ ୱା ପୁରିମଂ। ଭାସିତା ଖୋ ପନ ତେ, ଗହପତି, ଏସା ୱାଚା – ‘ସଚ୍ଚେ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପତିଟ୍ଠାଯ ମନ୍ତେସ୍ସାମି; ହୋତୁ ନୋ ଏତ୍ଥ କଥାସଲ୍ଲାପୋ’’’ତି।

‘‘କିଞ୍ଚାପି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଏୱମାହ, ଅଥ ଖୋ କାଯଦଣ୍ଡୋୱ ମହାସାୱଜ୍ଜତରୋ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିଯାଯ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା, ନୋ ତଥା ୱଚୀଦଣ୍ଡୋ, ନୋ ତଥା ମନୋଦଣ୍ଡୋ’’ତି।

୬୫। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଗହପତି, ସୁତଂ ତେ ଦଣ୍ଡକୀରଞ୍ଞଂ [ଦଣ୍ଡକାରଞ୍ଞଂ (ସୀ। ପୀ।)] କାଲିଙ୍ଗାରଞ୍ଞଂ ମଜ୍ଝାରଞ୍ଞଂ [ମେଜ୍ଝାରଞ୍ଞଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ମାତଙ୍ଗାରଞ୍ଞଂ ଅରଞ୍ଞଂ ଅରଞ୍ଞଭୂତ’’ନ୍ତି?

‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ, ସୁତଂ ମେ ଦଣ୍ଡକୀରଞ୍ଞଂ କାଲିଙ୍ଗାରଞ୍ଞଂ ମଜ୍ଝାରଞ୍ଞଂ ମାତଙ୍ଗାରଞ୍ଞଂ ଅରଞ୍ଞଂ ଅରଞ୍ଞଭୂତ’’ନ୍ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଗହପତି, କିନ୍ତି ତେ ସୁତଂ କେନ ତଂ ଦଣ୍ଡକୀରଞ୍ଞଂ କାଲିଙ୍ଗାରଞ୍ଞଂ ମଜ୍ଝାରଞ୍ଞଂ ମାତଙ୍ଗାରଞ୍ଞଂ ଅରଞ୍ଞଂ ଅରଞ୍ଞଭୂତ’’ନ୍ତି?

‘‘ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଇସୀନଂ ମନୋପଦୋସେନ ତଂ ଦଣ୍ଡକୀରଞ୍ଞଂ କାଲିଙ୍ଗାରଞ୍ଞଂ ମଜ୍ଝାରଞ୍ଞଂ ମାତଙ୍ଗାରଞ୍ଞଂ ଅରଞ୍ଞଂ ଅରଞ୍ଞଭୂତ’’ନ୍ତି।

‘‘ମନସି କରୋହି, ଗହପତି, ମନସି କରିତ୍ୱା ଖୋ, ଗହପତି, ବ୍ୟାକରୋହି। ନ ଖୋ ତେ ସନ୍ଧିଯତି ପୁରିମେନ ୱା ପଚ୍ଛିମଂ, ପଚ୍ଛିମେନ ୱା ପୁରିମଂ। ଭାସିତା ଖୋ ପନ ତେ, ଗହପତି, ଏସା ୱାଚା – ‘ସଚ୍ଚେ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପତିଟ୍ଠାଯ ମନ୍ତେସ୍ସାମି; ହୋତୁ ନୋ ଏତ୍ଥ କଥାସଲ୍ଲାପୋ’’’ତି।

୬୬। ‘‘ପୁରିମେନେୱାହଂ , ଭନ୍ତେ, ଓପମ୍ମେନ ଭଗୱତୋ ଅତ୍ତମନୋ ଅଭିରଦ୍ଧୋ। ଅପି ଚାହଂ ଇମାନି ଭଗୱତୋ ୱିଚିତ୍ରାନି ପଞ୍ହପଟିଭାନାନି ସୋତୁକାମୋ, ଏୱାହଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ପଚ୍ଚନୀକଂ କାତବ୍ବଂ ଅମଞ୍ଞିସ୍ସଂ। ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ! ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱା ୱିୱରେୟ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେୟ୍ୟ – ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି; ଏୱମେୱଂ ଭଗୱତା ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭଗୱା ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

୬୭। ‘‘ଅନୁୱିଚ୍ଚକାରଂ ଖୋ, ଗହପତି, କରୋହି, ଅନୁୱିଚ୍ଚକାରୋ ତୁମ୍ହାଦିସାନଂ ଞାତମନୁସ୍ସାନଂ ସାଧୁ ହୋତୀ’’ତି। ‘‘ଇମିନାପାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ଅତ୍ତମନୋ ଅଭିରଦ୍ଧୋ ଯଂ ମଂ ଭଗୱା ଏୱମାହ – ‘ଅନୁୱିଚ୍ଚକାରଂ ଖୋ, ଗହପତି, କରୋହି, ଅନୁୱିଚ୍ଚକାରୋ ତୁମ୍ହାଦିସାନଂ ଞାତମନୁସ୍ସାନଂ ସାଧୁ ହୋତୀ’ତି। ମଞ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ସାୱକଂ ଲଭିତ୍ୱା କେୱଲକପ୍ପଂ ନାଳନ୍ଦଂ ପଟାକଂ ପରିହରେୟ୍ୟୁଂ – ‘ଉପାଲି ଅମ୍ହାକଂ ଗହପତି ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗତୋ’ତି। ଅଥ ଚ ପନ ମଂ ଭଗୱା ଏୱମାହ – ‘ଅନୁୱିଚ୍ଚକାରଂ ଖୋ, ଗହପତି, କରୋହି,

ଅନୁଓିଚ୍ଛକାରୋ ତୁମ୍ହାଦିସାନଂ ଞାତମନୁସ୍ସାନଂ ସାଧୁ ହୋତୀ’ତି। ଏସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦୁତିଯମ୍ପି ଭଗୱନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭଗୱା ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

୬୮। ‘‘ଦୀଘରତ୍ତଂ ଖୋ ତେ, ଗହପତି, ନିଗଣ୍ଠାନଂ ଓପାନଭୂତଂ କୁଲଂ ଯେନ ନେସଂ ଉପଗତାନଂ ପିଣ୍ଡକଂ ଦାତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେଯ୍ୟାସୀ’’ତି। ‘‘ଇମିନାପାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ଅତ୍ତମନୋ ଅଭିରଦ୍ଧୋ ଯଂ ମଂ ଭଗୱା ଏୱମାହ – ‘ଦୀଘରତ୍ତଂ ଖୋ ତେ, ଗହପତି, ନିଗଣ୍ଠାନଂ ଓପାନଭୂତଂ କୁଲଂ ଯେନ ନେସଂ ଉପଗତାନଂ ପିଣ୍ଡକଂ ଦାତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେଯ୍ୟାସୀ’ତି। ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏୱମାହ – ‘ମୟ୍ହମେୱ ଦାନଂ ଦାତବ୍ବଂ, ନାଞ୍ଞେସଂ ଦାନଂ ଦାତବ୍ବଂ; ମୟ୍ହମେୱ ସାୱକାନଂ ଦାନଂ ଦାତବ୍ବଂ, ନାଞ୍ଞେସଂ ସାୱକାନଂ ଦାନଂ ଦାତବ୍ବଂ; ମୟ୍ହମେୱ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ, ନାଞ୍ଞେସଂ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ; ମୟ୍ହମେୱ ସାୱକାନଂ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ, ନାଞ୍ଞେସଂ ସାୱକାନଂ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲ’ନ୍ତି। ଅଥ ଚ ପନ ମଂ ଭଗୱା ନିଗଣ୍ଠେସୁପି ଦାନେ ସମାଦପେତି। ଅପି ଚ, ଭନ୍ତେ, ମଯମେତ୍ଥ କାଲଂ ଜାନିସ୍ସାମ। ଏସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ତତିଯମ୍ପି ଭଗୱନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭଗୱା ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

୬୯। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଉପାଲିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ଅନୁପୁବ୍ବିଂ କଥଂ [ଆନୁପୁବ୍ବୀକଥଂ (ସୀ।), ଆନୁପୁବ୍ବିକଥଂ (ପୀ।), ଅନୁପୁବ୍ବିକଥଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] କଥେସି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଦାନକଥଂ ସୀଲକଥଂ ସଗ୍ଗକଥଂ, କାମାନଂ ଆଦୀନୱଂ ଓକାରଂ ସଂକିଲେସଂ, ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସଂ ପକାସେସି। ଯଦା ଭଗୱା ଅଞ୍ଞାସି ଉପାଲିଂ ଗହପତିଂ କଲ୍ଲଚିତ୍ତଂ ମୁଦୁଚିତ୍ତଂ ୱିନୀୱରଣଚିତ୍ତଂ ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତଂ ପସନ୍ନଚିତ୍ତଂ, ଅଥ ଯା ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାମୁକ୍କଂସିକା ଧମ୍ମଦେସନା ତଂ ପକାସେସି – ଦୁକ୍ଖଂ, ସମୁଦଯଂ, ନିରୋଧଂ, ମଗ୍ଗଂ। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ସୁଦ୍ଧଂ ୱତ୍ଥଂ ଅପଗତକାଳକଂ ସମ୍ମଦେୱ ରଜନଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱ ଉପାଲିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଆସନେ ୱିରଜଂ ୱୀତମଲଂ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି – ‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଉପାଲି ଗହପତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୋ ପତ୍ତଧମ୍ମୋ ୱିଦିତଧମ୍ମୋ ପରିଯୋଗାଳ୍ହଧମ୍ମୋ ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛୋ ୱିଗତକଥଂକଥୋ ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯୋ ସତ୍ଥୁସାସନେ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ହନ୍ଦ ଚ ଦାନି ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଗଚ୍ଛାମ, ବହୁକିଚ୍ଚା ମଯଂ ବହୁକରଣୀଯା’’ତି। ‘‘ଯସ୍ସଦାନି ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ’’ତି।

୭୦। ଅଥ ଖୋ ଉପାଲି ଗହପତି ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଯେନ ସକଂ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଦୋୱାରିକଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ, ସମ୍ମ ଦୋୱାରିକ, ଆୱରାମି ଦ୍ୱାରଂ ନିଗଣ୍ଠାନଂ ନିଗଣ୍ଠୀନଂ, ଅନାୱଟଂ ଦ୍ୱାରଂ ଭଗୱତୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ। ସଚେ କୋଚି ନିଗଣ୍ଠୋ ଆଗଚ୍ଛତି ତମେନଂ ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟାସି – ‘ତିଟ୍ଠ, ଭନ୍ତେ, ମା ପାୱିସି। ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ଉପାଲି ଗହପତି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗତୋ। ଆୱଟଂ ଦ୍ୱାରଂ ନିଗଣ୍ଠାନଂ ନିଗଣ୍ଠୀନଂ, ଅନାୱଟଂ ଦ୍ୱାରଂ ଭଗୱତୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ । ସଚେ ତେ, ଭନ୍ତେ, ପିଣ୍ଡକେନ ଅତ୍ଥୋ, ଏତ୍ଥେୱ ତିଟ୍ଠ, ଏତ୍ଥେୱ ତେ ଆହରିସ୍ସନ୍ତୀ’’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଦୋୱାରିକୋ ଉପାଲିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି।

୭୧। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଦୀଘତପସ୍ସୀ ନିଗଣ୍ଠୋ – ‘‘ଉପାଲି କିର ଗହପତି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗତୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଦୀଘତପସ୍ସୀ ନିଗଣ୍ଠୋ ଯେନ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଉପାଲି କିର ଗହପତି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗତୋ’’ତି। ‘‘ଅଟ୍ଠାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ତପସ୍ସି , ଅନୱକାସୋ ଯଂ ଉପାଲି ଗହପତି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ। ଠାନଞ୍ଚ ଖୋ ଏତଂ ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉପାଲିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟା’’ତି । ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଦୀଘତପସ୍ସୀ ନିଗଣ୍ଠୋ…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଦୀଘତପସ୍ସୀ ନିଗଣ୍ଠୋ ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ …ପେ… ଉପାଲିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟା’’ତି। ‘‘ହନ୍ଦାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଗଚ୍ଛାମି ଯାୱ ଜାନାମି ଯଦି ୱା ଉପାଲି ଗହପତି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗତୋ ଯଦି ୱା ନୋ’’ତି। ‘‘ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ତପସ୍ସି, ଜାନାହି ଯଦି ୱା ଉପାଲି ଗହପତି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗତୋ ଯଦି ୱା ନୋ’’ତି।

୭୨। ଅଥ ଖୋ ଦୀଘତପସ୍ସୀ ନିଗଣ୍ଠୋ ଯେନ ଉପାଲିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଦୋୱାରିକୋ ଦୀଘତପସ୍ସିଂ ନିଗଣ୍ଠଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଦୀଘତପସ୍ସିଂ ନିଗଣ୍ଠଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ତିଟ୍ଠ, ଭନ୍ତେ, ମା ପାୱିସି। ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ଉପାଲି ଗହପତି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗତୋ। ଆୱଟଂ ଦ୍ୱାରଂ ନିଗଣ୍ଠାନଂ ନିଗଣ୍ଠୀନଂ, ଅନାୱଟଂ ଦ୍ୱାରଂ ଭଗୱତୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ । ସଚେ ତେ, ଭନ୍ତେ, ପିଣ୍ଡକେନ ଅତ୍ଥୋ, ଏତ୍ଥେୱ ତିଟ୍ଠ, ଏତ୍ଥେୱ ତେ ଆହରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ନ ମେ, ଆୱୁସୋ, ପିଣ୍ଡକେନ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ତତୋ ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଯେନ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସଚ୍ଚଂଯେୱ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଯଂ ଉପାଲି ଗହପତି

ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗତୋ। ଏତଂ ଖୋ ତେ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ନାଲତ୍ଥଂ ନ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ରୁଚ୍ଚତି ଯଂ ଉପାଲି ଗହପତି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ୱାଦଂ ଆରୋପେୟ୍ୟ। ସମଣୋ ହି, ଭନ୍ତେ, ଗୋତମୋ ମାଯାୱୀ ଆୱଟ୍ଟନିଂ ମାଯଂ ଜାନାତି ଯାଯ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାନଂ ସାୱକେ ଆୱଟ୍ଟେତୀତି। ଆୱଟ୍ଟୋ ଖୋ ତେ, ଭନ୍ତେ, ଉପାଲି ଗହପତି ସମଣେନ ଗୋତମେନ ଆୱଟ୍ଟନିଯା ମାଯାଯା''ତି। ''ଅଟ୍ଠାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ତପସ୍ସି, ଅନୱକାସୋ ଯଂ ଉପାଲି ଗହପତି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ଠାନଞ୍ଚ ଖୋ ଏତଂ ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉପାଲିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗଚ୍ଛେୟ୍ୟା''ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଦୀଘତପସ୍ସୀ ନିଗଣ୍ଠୋ ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସଚ୍ଚଂଯେୱ, ଭନ୍ତେ…ପେ… ଉପାଲିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗଚ୍ଛେୟ୍ୟା''ତି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଦୀଘତପସ୍ସୀ ନିଗଣ୍ଠୋ ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସଚ୍ଚଂଯେୱ ଖୋ, ଭନ୍ତେ…ପେ… ଉପାଲିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗଚ୍ଛେୟ୍ୟା''ତି। ''ହନ୍ଦ ଚାହଂ , ତପସ୍ସି, ଗଚ୍ଛାମି ଯାୱ ଚାହଂ ସାମଂଯେୱ ଜାନାମି ଯଦି ୱା ଉପାଲି ଗହପତି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗତୋ ଯଦି ୱା ନୋ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ମହତିଯା ନିଗଣ୍ଠପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ଉପାଲିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଦୋୱାରିକୋ ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ତିଟ୍ଠ, ଭନ୍ତେ, ମା ପାୱିସି। ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ଉପାଲି ଗହପତି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକତ୍ତଂ ଉପଗତୋ। ଆୱଟଂ ଦ୍ୱାରଂ ନିଗଣ୍ଠାନଂ ନିଗଣ୍ଠୀନଂ, ଅନାୱଟଂ ଦ୍ୱାରଂ ଭଗୱତୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ। ସଚେ ତେ, ଭନ୍ତେ, ପିଣ୍ଡକେନ ଅତ୍ଥୋ, ଏତ୍ଥେୱ ତିଟ୍ଠ, ଏତ୍ଥେୱ ତେ ଆହରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ସମ୍ମ ଦୋୱାରିକ, ଯେନ ଉପାଲି ଗହପତି ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଉପାଲିଂ ଗହପତିଂ ଏୱଂ ୱଦେହି – 'ନିଗଣ୍ଠୋ, ଭନ୍ତେ, ନାଟପୁତ୍ତୋ ମହତିଯା ନିଗଣ୍ଠପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ବହିଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଠିତୋ; ସୋ ତେ ଦସ୍ସନକାମୋ'''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଦୋୱାରିକୋ ନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ନାଟପୁତ୍ତସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଉପାଲି ଗହପତି ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଉପାଲିଂ ଗହପତିଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ନିଗଣ୍ଠୋ, ଭନ୍ତେ, ନାଟପୁତ୍ତୋ ମହତିଯା ନିଗଣ୍ଠପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ବହିଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଠିତୋ; ସୋ ତେ ଦସ୍ସନକାମୋ''ତି। ''ତେନ ହି, ସମ୍ମ ଦୋୱାରିକ, ମଜ୍ଝିମାଯ ଦ୍ୱାରସାଲାଯ ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେହୀ''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଦୋୱାରିକୋ ଉପାଲିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମାଯ ଦ୍ୱାରସାଲାଯ ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଯେନ ଉପାଲି ଗହପତି ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଉପାଲିଂ ଗହପତିଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ମଜ୍ଝିମାଯ ଦ୍ୱାରସାଲାଯ ଆସନାନି। ଯସ୍ସଦାନି କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ''ତି।

୭୩। ଅଥ ଖୋ ଉପାଲି ଗହପତି ଯେନ ମଜ୍ଝିମା ଦ୍ୱାରସାଲା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଯଂ ତତ୍ଥ ଆସନଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଚ ସେଟ୍ଠଞ୍ଚ ଉତ୍ତମଞ୍ଚ ପଣୀତଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ସାମଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଦୋୱାରିକଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ତେନ ହି, ସମ୍ମ ଦୋୱାରିକ, ଯେନ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଏୱଂ ୱଦେହି – 'ଉପାଲି, ଭନ୍ତେ, ଗହପତି ଏୱମାହ – ପୱିସ କିର, ଭନ୍ତେ, ସଚେ ଆକଙ୍ଖସୀ'''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଦୋୱାରିକୋ ଉପାଲିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଉପାଲି, ଭନ୍ତେ, ଗହପତି ଏୱମାହ – 'ପୱିସ କିର, ଭନ୍ତେ, ସଚେ ଆକଙ୍ଖସୀ'''ତି। ଅଥ ଖୋ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ମହତିଯା ନିଗଣ୍ଠପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ମଜ୍ଝିମା ଦ୍ୱାରସାଲା ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଥ ଖୋ ଉପାଲି ଗହପତି – ଯଂ ସୁଦଂ ପୁବ୍ବେ ଯତୋ ପସ୍ସତି ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱାନ ତତୋ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଂ ତତ୍ଥ ଆସନଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଚ ସେଟ୍ଠଞ୍ଚ ଉତ୍ତମଞ୍ଚ ପଣୀତଞ୍ଚ ତଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେନ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା [ପମଜ୍ଜିତ୍ୱା (ସୀ। ପୀ।)] ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ନିସୀଦାପେତି ସୋ – ଦାନି ଯଂ ତତ୍ଥ ଆସନଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଚ ସେଟ୍ଠଞ୍ଚ ଉତ୍ତମଞ୍ଚ ପଣୀତଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ସାମଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଆସନାନି; ସଚେ ଆକଙ୍ଖସି, ନିସୀଦା''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ଉପାଲିଂ ଗହପତିଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଉମ୍ମତ୍ତୋସି ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ଦତ୍ତୋସି ତ୍ୱଂ, ଗହପତି! 'ଗଚ୍ଛାମହଂ, ଭନ୍ତେ, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ୱାଦଂ ଆରୋପେସ୍ସାମୀ'ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ମହତାସି ୱାଦସଙ୍ଘାଟେନ ପଟିମୁକ୍କୋ ଆଗତୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଗହପତି, ପୁରିସୋ ଅଣ୍ଡହାରକୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉବ୍ଭତେହି ଅଣ୍ଡେହି ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ସେୟ୍ୟଥା ୱା ପନ ଗହପତି ପୁରିସୋ ଅକ୍ଖିକହାରକୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉବ୍ଭତେହି ଅକ୍ଖୀହି ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, 'ଗଚ୍ଛାମହଂ, ଭନ୍ତେ, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ୱାଦଂ ଆରୋପେସ୍ସାମୀ'ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ମହତାସି ୱାଦସଙ୍ଘାଟେନ ପଟିମୁକ୍କୋ ଆଗତୋ। ଆୱଟ୍ଟୋସି ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ସମଣେନ ଗୋତମେନ ଆୱଟ୍ଟନିଯା ମାଯାଯା''ତି।

୭୪। ''ଭଦ୍ଦିକା, ଭନ୍ତେ, ଆୱଟ୍ଟନୀ ମାଯା; କଲ୍ୟାଣୀ, ଭନ୍ତେ, ଆୱଟ୍ଟନୀ ମାଯା; ପିଯା ମେ, ଭନ୍ତେ, ଞାତିସାଲୋହିତା ଇମାଯ ଆୱଟ୍ଟନିଯା ଆୱଟ୍ଟେୟ୍ୟୁଂ; ପିଯାନମ୍ପି ମେ ଅସ୍ସ ଞାତିସାଲୋହିତାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ; ସବ୍ବେ ଚେପି, ଭନ୍ତେ, ଖତ୍ତିଯା ଇମାଯ ଆୱଟ୍ଟନିଯା ଆୱଟ୍ଟେୟ୍ୟୁଂ; ସବ୍ବେସାନମ୍ପିସ୍ସ ଖତ୍ତିଯାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ; ସବ୍ବେ ଚେପି, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା…ପେ… ୱେସ୍ସା…ପେ… ସୁଦ୍ଦା ଇମାଯ ଆୱଟ୍ଟନିଯା ଆୱଟ୍ଟେୟ୍ୟୁଂ; ସବ୍ବେସାନମ୍ପିସ୍ସ ସୁଦ୍ଦାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ; ସଦେୱକୋ ଚେପି, ଭନ୍ତେ, ଲୋକୋ ସମାରକୋ ସବ୍ରହ୍ମକୋ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପଜା ସଦେୱମନୁସ୍ସା ଇମାଯ ଆୱଟ୍ଟନିଯା ଆୱଟ୍ଟେୟ୍ୟୁଂ; ସଦେୱକସ୍ସପିସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସମାରକସ୍ସ ସବ୍ରହ୍ମକସ୍ସ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ

ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯାତି। ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ, ଉପମଂ ତେ କରିସ୍ସାମି। ଉପମାଯ ପିଧେକଚ୍ଚେ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସା ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନନ୍ତି।

୭୫। ''ଭୂତପୁବ୍ବଂ , ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଜିଣ୍ଣସ୍ସ ୱୁଡ୍ଢସ୍ସ ମହଲ୍ଲକସ୍ସ ଦହରା ମାଣୱିକା ପଜାପତୀ ଅହୋସି ଗବ୍ଭିନୀ ଉପୱିଜଞ୍ଞା। ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସା ମାଣୱିକା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆପଣା ମକ୍କଟଚ୍ଛାପକଂ କିଣିତ୍ୱା ଆନେହି, ଯୋ ମେ କୁମାରକସ୍ସ କୀଳାପନକୋ ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ମାଣୱିକଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଆଗମେହି ତାୱ, ଭୋତି, ଯାୱ ୱିଜାଯତି। ସଚେ ତ୍ୱଂ, ଭୋତି, କୁମାରକଂ ୱିଜାଯିସ୍ସସି, ତସ୍ସା ତେ ଅହଂ ଆପଣା ମକ୍କଟଚ୍ଛାପକଂ କିଣିତ୍ୱା ଆନେସ୍ସାମି, ଯୋ ତେ କୁମାରକସ୍ସ କୀଳାପନକୋ ଭୱିସ୍ସତି। ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ, ଭୋତି, କୁମାରିକଂ ୱିଜାଯିସ୍ସସି, ତସ୍ସା ତେ ଅହଂ ଆପଣା ମକ୍କଟଚ୍ଛାପିକଂ କିଣିତ୍ୱା ଆନେସ୍ସାମି, ଯା ତେ କୁମାରିକାଯ କୀଳାପନିକା ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସା ମାଣୱିକା…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସା ମାଣୱିକା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆପଣା ମକ୍କଟଚ୍ଛାପକଂ କିଣିତ୍ୱା ଆନେହି, ଯୋ ମେ କୁମାରକସ୍ସ କୀଳାପନକୋ ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସା ମାଣୱିକାଯ ସାରତ୍ତୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ଆପଣା ମକ୍କଟଚ୍ଛାପକଂ କିଣିତ୍ୱା ଆନେତ୍ୱା ତଂ ମାଣୱିକଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଅଯଂ ତେ, ଭୋତି, ଆପଣା ମକ୍କଟଚ୍ଛାପକୋ କିଣିତ୍ୱା ଆନୀତୋ, ଯୋ ତେ କୁମାରକସ୍ସ କୀଳାପନକୋ ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭନ୍ତେ, ସା ମାଣୱିକା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମଂ ମକ୍କଟଚ୍ଛାପକଂ ଆଦାଯ ଯେନ ରତ୍ତପାଣି ରଜତପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରତ୍ତପାଣିଂ ରଜକପୁତ୍ତଂ ଏୱଂ ୱଦେହି – ଇଚ୍ଛାମହଂ, ସମ୍ମ ରତ୍ତପାଣି, ଇମଂ ମକ୍କଟଚ୍ଛାପକଂ ପୀତାୱଲେପନଂ ନାମ ରଙ୍ଗଜାତଂ ରଜିତଂ ଆକୋଟିତପଚ୍ଚାକୋଟିତଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠ'ନ୍ତି।

''ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସା ମାଣୱିକାଯ ସାରତ୍ତୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ତଂ ମକ୍କଟଚ୍ଛାପକଂ ଆଦାଯ ଯେନ ରତ୍ତପାଣି ରଜକପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରତ୍ତପାଣିଂ ରଜକପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଇଚ୍ଛାମହଂ, ସମ୍ମ ରତ୍ତପାଣି, ଇମଂ ମକ୍କଟଚ୍ଛାପକଂ ପୀତାୱଲେପନଂ ନାମ ରଙ୍ଗଜାତଂ ରଜିତଂ ଆକୋଟିତପଚ୍ଚାକୋଟିତଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠ'ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତପାଣି ରଜକପୁତ୍ତୋ ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଅଯଂ ଖୋ ତେ, ମକ୍କଟଚ୍ଛାପକୋ ରଙ୍ଗକ୍ଖମୋ ହି ଖୋ, ନୋ ଆକୋଟନକ୍ଖମୋ , ନୋ ୱିମଜ୍ଜନକ୍ଖମୋ'ତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ବାଲାନଂ ନିଗଣ୍ଠାନଂ ୱାଦୋ ରଙ୍ଗକ୍ଖମୋ ହି ଖୋ ବାଲାନଂ ନୋ ପଣ୍ଡିତାନଂ, ନୋ ଅନୁଯୋଗକ୍ଖମୋ, ନୋ ୱିମଜ୍ଜନକ୍ଖମୋ। ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅପରେନ ସମଯେନ ନୱଂ ଦୁସ୍ସଯୁଗଂ ଆଦାଯ ଯେନ ରତ୍ତପାଣି ରଜକପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରତ୍ତପାଣିଂ ରଜକପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଇଚ୍ଛାମହଂ, ସମ୍ମ ରତ୍ତପାଣି, ଇମଂ ନୱଂ ଦୁସ୍ସଯୁଗଂ ପୀତାୱଲେପନଂ ନାମ ରଙ୍ଗଜାତଂ ରଜିତଂ ଆକୋଟିତପଚ୍ଚାକୋଟିତଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠ'ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତପାଣି ରଜକପୁତ୍ତୋ ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଇଦଂ ଖୋ ତେ, ଭନ୍ତେ, ନୱଂ ଦୁସ୍ସଯୁଗଂ ରଙ୍ଗକ୍ଖମଞ୍ଚେୱ ଆକୋଟନକ୍ଖମଞ୍ଚ ୱିମଜ୍ଜନକ୍ଖମଞ୍ଚା'ତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱାଦୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ରଙ୍ଗକ୍ଖମୋ ଚେୱ ପଣ୍ଡିତାନଂ ନୋ ବାଲାନଂ, ଅନୁଯୋଗକ୍ଖମୋ ଚ ୱିମଜ୍ଜନକ୍ଖମୋ ଚା''ତି।

''ସରାଜିକା ଖୋ, ଗହପତି, ପରିସା ଏୱଂ ଜାନାତି – 'ଉପାଲି ଗହପତି ନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ନାଟପୁତ୍ତସ୍ସ ସାୱକୋ'ତି। କସ୍ସ ତଂ, ଗହପତି, ସାୱକଂ ଧାରେମା''ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଉପାଲି ଗହପତି ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ, ସୁଣୋହି ଯସ୍ସାହଂ ସାୱକୋ''ତି –

୭୬।

''ଧୀରସ୍ସ ୱିଗତମୋହସ୍ସ, ପଭିନ୍ନଖୀଲସ୍ସ ୱିଜିତୱିଜଯସ୍ସ;

ଅନୀଘସ୍ସ ସୁସମଚିତ୍ତସ୍ସ, ୱୁଦ୍ଧସୀଲସ୍ସ ସାଧୁପଞ୍ଞସ୍ସ;

ୱେସମନ୍ତରସ୍ସ [ୱେସ୍ସନ୍ତରସ୍ସ (ସୀ। ପୀ।)] ୱିମଲସ୍ସ, ଭଗୱତୋ ତସ୍ସ ସାୱକୋହମସ୍ମି।

''ଅକଥଂକଥିସ୍ସ ତୁସିତସ୍ସ, ୱନ୍ତଲୋକାମିସସ୍ସ ମୁଦିତସ୍ସ;

କତସମଣସ୍ସ ମନୁଜସ୍ସ, ଅନ୍ତିମସାରୀରସ୍ସ ନରସ୍ସ;

ଅନୋପମସ୍ସ ୱିରଜସ୍ସ, ଭଗୱତୋ ତସ୍ସ ସାୱକୋହମସ୍ମି।

‘‘ଅସଂସଯସ୍ସ କୁସଲସ୍ସ, ୱେନଯିକସ୍ସ ସାରଥିୱରସ୍ସ;

ଅନୁତ୍ତରସ୍ସ ରୁଚିରଧମ୍ମସ୍ସ, ନିକ୍କଙ୍ଖସ୍ସ ପଭାସକସ୍ସ [ପଭାସକରସ୍ସ (ସୀ। ସ୍ଯା। ପୀ।)];

ମାନଚ୍ଛିଦସ୍ସ ୱୀରସ୍ସ, ଭଗୱତୋ ତସ୍ସ ସାୱକୋହମସ୍ମି।

‘‘ନିସଭସ୍ସ ଅପ୍ପମେଯ୍ଯସ୍ସ, ଗମ୍ଭୀରସ୍ସ ମୋନପତ୍ତସ୍ସ;

ଖେମଙ୍କରସ୍ସ ୱେଦସ୍ସ, ଧମ୍ମଟ୍ଠସ୍ସ ସଂୱୁତତ୍ତସ୍ସ;

ସଙ୍ଗାତିଗସ୍ସ ମୁତ୍ତସ୍ସ, ଭଗୱତୋ ତସ୍ସ ସାୱକୋହମସ୍ମି।

‘‘ନାଗସ୍ସ ପନ୍ତସେନସ୍ସ, ଖୀଣସଂଯୋଜନସ୍ସ ମୁତ୍ତସ୍ସ;

ପଟିମନ୍ତକସ୍ସ [ପଟିମନ୍ତସ୍ସ (କ।)] ଧୋନସ୍ସ, ପନ୍ନଧଜସ୍ସ ୱୀତରାଗସ୍ସ;

ଦନ୍ତସ୍ସ ନିପ୍ପପଞ୍ଚସ୍ସ, ଭଗୱତୋ ତସ୍ସ ସାୱକୋହମସ୍ମି।

‘‘ଇସିସତ୍ତମସ୍ସ ଅକୁହସ୍ସ, ତେୱିଜ୍ଜସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମପତ୍ତସ୍ସ;

ନ୍ହାତକସ୍ସ [ନହାତକସ୍ସ (ସୀ। ସ୍ଯା। ପୀ।)] ପଦକସ୍ସ, ପସ୍ସଦ୍ଧସ୍ସ ୱିଦିତୱେଦସ୍ସ;

ପୁରିନ୍ଦଦସ୍ସ ସକ୍କସ୍ସ, ଭଗୱତୋ ତସ୍ସ ସାୱକୋହମସ୍ମି।

‘‘ଅରିଯସ୍ସ ଭାୱିତତ୍ତସ୍ସ, ପତ୍ତିପତ୍ତସ୍ସ ୱେଯ୍ଯାକରଣସ୍ସ;

ସତିମତୋ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ, ଅନଭିନତସ୍ସ ନୋ ଅପନତସ୍ସ;

ଅନେଜସ୍ସ ୱସିପ୍ପତ୍ତସ୍ସ, ଭଗୱତୋ ତସ୍ସ ସାୱକୋହମସ୍ମି ।

‘‘ସମୁଗ୍ଗତସ୍ସ [ସମ୍ମଗ୍ଗତସ୍ସ (ସୀ। ସ୍ଯା। ପୀ।)] ଝାଯିସ୍ସ, ଅନନୁଗତନ୍ତରସ୍ସ ସୁଦ୍ଧସ୍ସ;

ଅସିତସ୍ସ ହିତସ୍ସ [ଅପ୍ପହୀନସ୍ସ (ସୀ। ପୀ।), ଅପ୍ପଭୀତସ୍ସ (ସ୍ଯା।)], ପୱିୱିତ୍ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତସ୍ସ;

ତିଣ୍ଣସ୍ସ ତାରଯନ୍ତସ୍ସ, ଭଗୱତୋ ତସ୍ସ ସାୱକୋହମସ୍ମି।

‘‘ସନ୍ତସ୍ସ ଭୂରିପଞ୍ଞସ୍ସ, ମହାପଞ୍ଞସ୍ସ ୱୀତଲୋଭସ୍ସ;

ତଥାଗତସ୍ସ ସୁଗତସ୍ସ, ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅସମସ୍ସ;

ୱିସାରଦସ୍ସ ନିପୁଣସ୍ସ, ଭଗୱତୋ ତସ୍ସ ସାୱକୋହମସ୍ମି।

‘‘ତଣ୍ହଚ୍ଛିଦସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ, ୱୀତଧୂମସ୍ସ ଅନୁପଲିତ୍ତସ୍ସ;

ଆହୁନେଯ୍ଯସ୍ସ ଯକ୍ଖସ୍ସ, ଉତ୍ତମପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅତୁଲସ୍ସ;

ମହତୋ ଯସଗ୍ଗପଉସ୍ସ, ଭଗୱତୋ ତସ୍ସ ସାୱକୋହମସ୍ମୀ’’ତି।

୭୭। ‘‘କଦା ସଞ୍ଞୂଳ୍ହା ପନ ତେ, ଗହପତି, ଇମେ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ୱଣ୍ଣା’’ତି? ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ନାନାପୁପ୍ଫାନଂ ମହାପୁପ୍ଫରାସି , ତମେନଂ ଦକ୍ଖୋ ମାଲାକାରୋ ୱା ମାଲାକାରନ୍ତେୱାସୀ ୱା ୱିଚିତ୍ତଂ ମାଲଂ ଗନ୍ଥେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସୋ ଭଗୱା ଅନେକୱଣ୍ଣୋ ଅନେକସତୱଣ୍ଣୋ। କୋ ହି, ଭନ୍ତେ, ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ନ କରିସ୍ସତୀ’’ତି? ଅଥ ଖୋ ନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ନାଟପୁତ୍ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସକ୍କାରଂ ଅସହମାନସ୍ସ ତତ୍ଥେୱ ଉଣ୍ହଂ ଲୋହିତଂ ମୁଖତୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛୀତି [ଉଗ୍ଗଞ୍ଛି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)]।

ଉପାଲିସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଛଟ୍ଠଂ।

୭। କୁକ୍କୁରୱତିକସୁତ୍ତଂ

୭୮। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋଳିଯେସୁ ୱିହରତି ହଲିଦ୍ଦୱସନଂ ନାମ କୋଳିଯାନଂ ନିଗମୋ। ଅଥ ଖୋ ପୁଣ୍ଣୋ ଚ କୋଳିଯପୁତ୍ତୋ ଗୋୱତିକୋ ଅଚେଲୋ ଚ ସେନିଯୋ କୁକ୍କୁରୱତିକୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଣ୍ଣୋ କୋଳିଯପୁତ୍ତୋ ଗୋୱତିକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଅଚେଲୋ ପନ ସେନିଯୋ କୁକ୍କୁରୱତିକୋ ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା କୁକ୍କୁରୋୱ ପଲିକୁଜ୍ଜିତ୍ୱା [ପଲିକୁଣ୍ଠିତ୍ୱା (ସ୍ୟା। କଂ।), ପଲିଗୁଣ୍ଠିତ୍ୱା (କ।)] ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ପୁଣ୍ଣୋ କୋଳିଯପୁତ୍ତୋ ଗୋୱତିକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଯଂ , ଭନ୍ତେ, ଅଚେଲୋ ସେନିଯୋ କୁକ୍କୁରୱତିକୋ ଦୁକ୍କରକାରକୋ ଛମାନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜତି। ତସ୍ସ ତଂ କୁକ୍କୁରୱତଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ ସମାଦିନ୍ନଂ। ତସ୍ସ କା ଗତି, କୋ ଅଭିସମ୍ପରାଯୋ’’ତି? ‘‘ଅଲଂ, ପୁଣ୍ଣ, ତିଟ୍ଠତେତଂ; ମା ମଂ ଏତଂ ପୁଚ୍ଛୀ’’ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ପୁଣ୍ଣୋ କୋଳିଯପୁତ୍ତୋ ଗୋୱତିକୋ…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ପୁଣ୍ଣୋ କୋଳିଯପୁତ୍ତୋ ଗୋୱତିକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଚେଲୋ ସେନିଯୋ କୁକ୍କୁରୱତିକୋ ଦୁକ୍କରକାରକୋ ଛମାନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜତି। ତସ୍ସ ତଂ କୁକ୍କୁରୱତଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ ସମାଦିନ୍ନଂ। ତସ୍ସ କା ଗତି, କୋ ଅଭିସମ୍ପରାଯୋ’’ତି?

୭୯। ‘‘ଅଦ୍ଧା ଖୋ ତେ ଅହଂ, ପୁଣ୍ଣ, ନ ଲଭାମି। ଅଲଂ, ପୁଣ୍ଣ, ତିଟ୍ଠତେତଂ; ମା ମଂ ଏତଂ ପୁଚ୍ଛୀତି; ଅପି ଚ ତ୍ୟାହଂ ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମି। ଇଧ, ପୁଣ୍ଣ, ଏକଚ୍ଚୋ କୁକ୍କୁରୱତଂ ଭାୱେତି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ, କୁକ୍କୁରସୀଲଂ ଭାୱେତି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ, କୁକ୍କୁରଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ , କୁକ୍କୁରାକପ୍ପଂ ଭାୱେତି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ। ସୋ କୁକ୍କୁରୱତଂ ଭାୱେତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ, କୁକ୍କୁରସୀଲଂ ଭାୱେତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ, କୁକ୍କୁରଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ, କୁକ୍କୁରାକପ୍ପଂ ଭାୱେତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା କୁକ୍କୁରାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ସଚେ ଖୋ ପନସ୍ସ ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ହୋତି – ‘ଇମିନାହଂ ସୀଲେନ ୱା ୱତେନ ୱା ତପେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ ୱା ଦେୱୋ ୱା ଭୱିସ୍ସାମି ଦେୱଞ୍ଞତରୋ ୱା’ତି, ସାସ୍ସ [ସାଯଂ (କ।)] ହୋତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିସ୍ସ [ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକସ୍ସ (ସୀ।)] ଖୋ ଅହଂ, ପୁଣ୍ଣ, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଗତୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗତିଂ ୱଦାମି – ନିରଯଂ ୱା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଂ ୱା। ଇତି ଖୋ, ପୁଣ୍ଣ, ସମ୍ପଜ୍ଜମାନଂ କୁକ୍କୁରୱତଂ କୁକ୍କୁରାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପନେତି, ୱିପଜ୍ଜମାନଂ ନିରଯ’’ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅଚେଲୋ ସେନିଯୋ କୁକ୍କୁରୱତିକୋ ପରୋଦି, ଅସ୍ସୂନି ପୱତ୍ତେସି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁଣ୍ଣଂ କୋଳିଯପୁତ୍ତଂ ଗୋୱତିକଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଏତଂ ଖୋ ତେ ଅହଂ, ପୁଣ୍ଣ, ନାଲତ୍ଥଂ। ଅଲଂ, ପୁଣ୍ଣ, ତିଟ୍ଠତେତଂ; ମା ମଂ ଏତଂ ପୁଚ୍ଛୀ’’ତି। ‘‘ନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଂ ରୋଦାମି ଯଂ ମଂ ଭଗୱା ଏୱମାହ; ଅପି ଚ ମେ ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, କୁକ୍କୁରୱତଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ ସମାଦିନ୍ନଂ। ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁଣ୍ଣୋ କୋଳିଯପୁତ୍ତୋ ଗୋୱତିକୋ। ତସ୍ସ ତଂ ଗୋୱତଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ ସମାଦିନ୍ନଂ। ତସ୍ସ କା ଗତି, କୋ ଅଭିସମ୍ପରାଯୋ’’ତି? ‘‘ଅଲଂ, ସେନିଯ, ତିଟ୍ଠତେତଂ; ମା ମଂ ଏତଂ ପୁଚ୍ଛୀ’’ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଅଚେଲୋ ସେନିଯୋ…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଅଚେଲୋ ସେନିଯୋ କୁକ୍କୁରୱତିକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁଣ୍ଣୋ କୋଳିଯପୁତ୍ତୋ ଗୋୱତିକୋ। ତସ୍ସ ତଂ ଗୋୱତଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ ସମାଦିନ୍ନଂ। ତସ୍ସ କା ଗତି, କୋ ଅଭିସମ୍ପରାଯୋ’’ତି?

୮୦। ‘‘ଅଦ୍ଧା ଖୋ ତେ ଅହଂ, ସେନିଯ, ନ ଲଭାମି। ଅଲଂ, ସେନିଯ, ତିଟ୍ଠତେତଂ; ମା ମଂ ଏତଂ ପୁଚ୍ଛୀତି; ଅପି ଚ ତ୍ୟାହଂ ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମି। ଇଧ, ସେନିଯ, ଏକଚ୍ଚୋ ଗୋୱତଂ ଭାୱେତି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ, ଗୋସୀଲଂ ଭାୱେତି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ, ଗୋଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ, ଗୱାକପ୍ପଂ [ଗ୍ୱାକପ୍ପଂ (କ।)] ଭାୱେତି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ। ସୋ ଗୋୱତଂ ଭାୱେତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ, ଗୋସୀଲଂ ଭାୱେତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ, ଗୋଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ, ଗୱାକପ୍ପଂ ଭାୱେତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା

ଗୁନ୍ନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ସଚେ ଖୋ ପନସ୍ସ ଏଵଂଦିଟ୍ଠି ହୋତି – 'ଇମିନାହଂ ସୀଲେନ ଵା ଵତେନ ଵା ତପେନ ଵା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟେନ ଵା ଦେଵୋ ଵା ଭଵିସ୍ସାମି ଦେଵଞ୍ଞତରୋ ଵା'ତି , ସାସ୍ସ ହୋତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିସ୍ସ ଖୋ ଅହଂ, ସେନିୟ, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଗତୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗତିଂ ଵଦାମି – ନିରୟଂ ଵା ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିଂ ଵା। ଇତି ଖୋ, ସେନିୟ, ସମ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ଗୋଵତଂ ଗୁନ୍ନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପନେତି, ଵିପଜ୍ଜମାନଂ ନିରୟ''ନ୍ତି। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ପୁଣ୍ଣୋ କୋଲିୟପୁତ୍ତୋ ଗୋଵତିକୋ ପରୋଦି, ଅସ୍ସୂନି ପଵତ୍ତେସି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଅଚେଲଂ ସେନିୟଂ କୁକ୍କୁରଵତିକଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଏତଂ ଖୋ ତେ ଅହଂ, ସେନିୟ , ନାଲତ୍ଥଂ। ଅଲଂ, ସେନିୟ, ତିଟ୍ଠତେତଂ; ମା ମଂ ଏତଂ ପୁଚ୍ଛୀ''ତି। ''ନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଂ ରୋଦାମି ଯଂ ମଂ ଭଗଵା ଏଵମାହ; ଅପି ଚ ମେ ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଗୋଵତଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ ସମାଦିନ୍ନଂ। ଏଵଂ ପସନ୍ନୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତି; ପହୋତି ଭଗଵା ତଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ ଯଥା ଅହଂ ଚେଵିମଂ ଗୋଵତଂ ପଜହେଯ୍ୟଂ, ଅୟଞ୍ଚେଵ ଅଚେଲୋ ସେନିୟୋ କୁକ୍କୁରଵତିକୋ ତଂ କୁକ୍କୁରଵତଂ ପଜହେୟ୍ୟା''ତି। ''ତେନ ହି, ପୁଣ୍ଣ, ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି, ଭାସିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ପୁଣ୍ଣୋ କୋଲିୟପୁତ୍ତୋ ଗୋଵତିକୋ ଭଗଵତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଭଗଵା ଏତଦଵୋଚ –

୮୧। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ପୁଣ୍ଣ, କମ୍ମାନି ମୟା ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପଵେଦିତାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଅତ୍ଥି, ପୁଣ୍ଣ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହଵିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ପୁଣ୍ଣ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କଵିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ପୁଣ୍ଣ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଵିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ପୁଣ୍ଣ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଵିପାକଂ, କମ୍ମକ୍ଖୟାୟ ସଂଵତ୍ତତି ।

''କତମଞ୍ଚ, ପୁଣ୍ଣ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହଵିପାକଂ? ଇଧ, ପୁଣ୍ଣ, ଏକଚ୍ଚୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ [ସବ୍ୟାପଜ୍ଝଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] କାୟସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଵଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି। ସୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଵଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତମେନଂ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନଂ ସମାନଂ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝା ଫସ୍ସା ଫୁସନ୍ତି। ସୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝେହି ଫସ୍ସେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଵେଦନଂ ଵେଦେତି ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖଂ, ସେୟ୍ୟଥାପି ସତ୍ତା ନେରୟିକା । ଇତି ଖୋ, ପୁଣ୍ଣ, ଭୂତା ଭୂତସ୍ସ ଉପପତ୍ତି ହୋତି; ଯଂ କରୋତି ତେନ ଉପପଜ୍ଜତି, ଉପପନ୍ନମେନଂ ଫସ୍ସା ଫୁସନ୍ତି। ଏଵଂପାହଂ, ପୁଣ୍ଣ, 'କମ୍ମଦାୟାଦା ସତ୍ତା'ତି ଵଦାମି। ଇଦଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ପୁଣ୍ଣ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହଵିପାକଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ପୁଣ୍ଣ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କଵିପାକଂ? ଇଧ, ପୁଣ୍ଣ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଵଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି। ସୋ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଵଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତମେନଂ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନଂ ସମାନଂ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝା ଫସ୍ସା ଫୁସନ୍ତି। ସୋ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେହି ଫସ୍ସେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଵେଦନଂ ଵେଦେତି ଏକନ୍ତସୁଖଂ, ସେୟ୍ୟଥାପି ଦେଵା ସୁଭକିଣ୍ହା। ଇତି ଖୋ , ପୁଣ୍ଣ, ଭୂତା ଭୂତସ୍ସ ଉପପତ୍ତି ହୋତି; ଯଂ କରୋତି ତେନ ଉପପଜ୍ଜତି, ଉପପନ୍ନମେନଂ ଫସ୍ସା ଫୁସନ୍ତି। ଏଵଂପାହଂ, ପୁଣ୍ଣ, 'କମ୍ମଦାୟାଦା ସତ୍ତା'ତି ଵଦାମି। ଇଦଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ପୁଣ୍ଣ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କଵିପାକଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ପୁଣ୍ଣ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଵିପାକଂ? ଇଧ, ପୁଣ୍ଣ, ଏକଚ୍ଚୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି କାୟସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଵଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି। ସୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି କାୟସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଵଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତମେନଂ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନଂ ସମାନଂ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝାପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝାପି ଫସ୍ସା ଫୁସନ୍ତି। ସୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝେହିପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେହିପି ଫସ୍ସେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଵେଦନଂ ଵେଦେତି ଵୋକିଣ୍ଣସୁଖଦୁକ୍ଖଂ, ସେୟ୍ୟଥାପି ମନୁସ୍ସା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ଦେଵା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ଵିନିପାତିକା। ଇତି ଖୋ, ପୁଣ୍ଣ, ଭୂତା ଭୂତସ୍ସ ଉପପତ୍ତି ହୋତି; ଯଂ କରୋତି ତେନ ଉପପଜ୍ଜତି। ଉପପନ୍ନମେନଂ ଫସ୍ସା ଫୁସନ୍ତି। ଏଵଂପାହଂ, ପୁଣ୍ଣ, 'କମ୍ମଦାୟାଦା ସତ୍ତା'ତି ଵଦାମି। ଇଦଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ପୁଣ୍ଣ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଵିପାକଂ।

''କତମଞ୍ଚ , ପୁଣ୍ଣ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଵିପାକଂ, କମ୍ମକ୍ଖୟାୟ ସଂଵତ୍ତତି? ତତ୍ର, ପୁଣ୍ଣ, ଯମିଦଂ କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହଵିପାକଂ ତସ୍ସ ପହାନାୟ ଯା ଚେତନା, ଯମିଦଂ [ଯମ୍ପିଦଂ (ସୀ। ପୀ।)] କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କଵିପାକଂ ତସ୍ସ ପହାନାୟ ଯା ଚେତନା, ଯମିଦଂ [ଯମ୍ପିଦଂ (ସୀ। ପୀ।)] କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଵିପାକଂ ତସ୍ସ ପହାନାୟ ଯା ଚେତନା – ଇଦଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ପୁଣ୍ଣ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଵିପାକଂ, କମ୍ମକ୍ଖୟାୟ ସଂଵତ୍ତତୀତି। ଇମାନି ଖୋ, ପୁଣ୍ଣ, ଚତ୍ତାରି କମ୍ମାନି ମୟା ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପଵେଦିତାନୀ''ତି।

୮୨। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ପୁଣ୍ଣୋ କୋଲିୟପୁତ୍ତୋ ଗୋୱତିକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ! ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ… ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭଗୱା ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି। ଅଚେଲୋ ପନ ସେନିୟୋ କୁକ୍କୁରୱତିକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ! ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ…ପେ… ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଲଭେୟ୍ୟାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଲଭେୟ୍ୟଂ ଉପସମ୍ପଦ’’ନ୍ତି। ‘‘ଯୋ ଖୋ, ସେନିୟ , ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟପୁବ୍ବୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ଆକଙ୍ଖତି ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଆକଙ୍ଖତି ଉପସମ୍ପଦଂ ସୋ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ପରିୱସତି। ଚତୁନ୍ନଂ ମାସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ଆରଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତି, ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭାୱାୟ। ଅପି ଚ ମେତ୍ଥ ପୁଗ୍ଗଲୱେମତ୍ତତା ୱିଦିତା’’ତି।

‘‘ସଚେ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟପୁବ୍ବା ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ଆକଙ୍ଖନ୍ତା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଆକଙ୍ଖନ୍ତା ଉପସମ୍ପଦଂ ତେ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ପରିୱସନ୍ତି ଚତୁନ୍ନଂ ମାସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ଆରଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତି ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭାୱାୟ, ଅହଂ ଚତ୍ତାରି ୱସ୍ସାନି ପରିୱସିସ୍ସାମି। ଚତୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ଆରଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତୁ, ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତୁ ଭିକ୍ଖୁଭାୱାୟା’’ତି। ଅଲତ୍ଥ ଖୋ ଅଚେଲୋ ସେନିୟୋ କୁକ୍କୁରୱତିକୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଅଲତ୍ଥ ଉପସମ୍ପଦଂ। ଅଚିରୂପସମ୍ପନ୍ନୋ ଖୋ ପନାୟସ୍ମା ସେନିୟୋ ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ – ୟସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସି। ‘ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, କତଂ କରଣୀୟଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟା’ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଖୋ ପନାୟସ୍ମା ସେନିୟୋ ଅରହତଂ ଅହୋସୀତି।

କୁକ୍କୁରୱତିକସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅଭୟରାଜକୁମାରସୁତ୍ତଂ

୮୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ଅଥ ଖୋ ଅଭୟୋ ରାଜକୁମାରୋ ୟେନ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଅଭୟଂ ରାଜକୁମାରଂ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଏହି ତ୍ୱଂ, ରାଜକୁମାର, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ୱାଦଂ ଆରୋପେହି। ଏୱଂ ତେ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛିସ୍ସତି – ‘ଅଭୟେନ ରାଜକୁମାରେନ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଏୱଂ ମହିଦ୍ଧିକସ୍ସ ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱସ୍ସ ୱାଦୋ ଆରୋପିତୋ’’’ତି। ‘‘ୟଥା କଥଂ ପନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଏୱଂ ମହିଦ୍ଧିକସ୍ସ ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱସ୍ସ ୱାଦଂ ଆରୋପେସ୍ସାମୀ’’ତି? ‘‘ଏହି ତ୍ୱଂ, ରାଜକୁମାର, ୟେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଏୱଂ ୱଦେହି – ‘ଭାସେୟ୍ୟ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ତଥାଗତୋ ତଂ ୱାଚଂ ୟା ସା ୱାଚା ପରେସଂ ଅପ୍ପିୟା ଅମନାପା’ତି? ସଚେ ତେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଏୱଂ ବ୍ୟାକରୋତି – ‘ଭାସେୟ୍ୟ, ରାଜକୁମାର, ତଥାଗତୋ ତଂ ୱାଚଂ ୟା ସା ୱାଚା ପରେସଂ ଅପ୍ପିୟା ଅମନାପା’ତି, ତମେନଂ ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟାସି – ‘ଅଥ କିଞ୍ଚରହି ତେ, ଭନ୍ତେ, ପୁଥୁଜ୍ଜନେନ ନାନାକରଣଂ? ପୁଥୁଜ୍ଜନୋପି ହି ତଂ ୱାଚଂ ଭାସେୟ୍ୟ ୟା ସା ୱାଚା ପରେସଂ ଅପ୍ପିୟା ଅମନାପା’ତି। ସଚେ ପନ ତେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଏୱଂ ବ୍ୟାକରୋତି – ‘ନ, ରାଜକୁମାର, ତଥାଗତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଭାସେୟ୍ୟ ୟା ସା ୱାଚା ପରେସଂ ଅପ୍ପିୟା ଅମନାପା’ତି, ତମେନଂ ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟାସି – ‘ଅଥ କିଞ୍ଚରହି ତେ, ଭନ୍ତେ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ବ୍ୟାକତୋ – ‘‘ଆପାୟିକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ, ନେରୟିକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ, କପ୍ପଟ୍ଠୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ, ଅତେକିଚ୍ଛୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ’’ତି? ତାୟ ଚ ପନ ତେ ୱାଚାୟ ଦେୱଦତ୍ତୋ କୁପିତୋ ଅହୋସି ଅନତ୍ତମନୋ’ତି। ଇମଂ ଖୋ ତେ, ରାଜକୁମାର, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉଭତୋକୋଟିକଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ନେୱ ସକ୍ଖିତି ଉଗ୍ଗିଲିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିତି ଓଗିଲିତୁଂ। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ପୁରିସସ୍ସ ଅୟୋସିଙ୍ଘାଟକଂ କଣ୍ଠେ ୱିଲଗ୍ଗଂ, ସୋ ନେୱ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟ ଉଗ୍ଗିଲିତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟ ଓଗିଲିତୁଂ; ଏୱମେୱ ଖୋ ତେ, ରାଜକୁମାର, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଇମଂ ଉଭତୋକୋଟିକଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ନେୱ ସକ୍ଖିତି ଉଗ୍ଗିଲିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିତି ଓଗିଲିତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଅଭୟୋ ରାଜକୁମାରୋ ନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ନାଟପୁତ୍ତସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି।

୮୪। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଖୋ ଅଭୟସ୍ସ ରାଜକୁମାରସ୍ସ ସୂରିୟଂ [ସୁରିୟଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଉଲ୍ଲୋକେତ୍ୱା ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅକାଲୋ ଖୋ ଅଜ୍ଜ ଭଗୱତୋ ୱାଦଂ ଆରୋପେତୁଂ । ସ୍ୱେ ଦାନାହଂ ସକେ ନିୱେସନେ ଭଗୱତୋ ୱାଦଂ ଆରୋପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଧିୱାସେତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସ୍ୱାତନାୟ ଅତ୍ତଚତୁତ୍ଥୋ ଭତ୍ତ’’ନ୍ତି। ଅଧିୱାସେସି ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ। ଅଥ ଖୋ ଅଭୟୋ ରାଜକୁମାରୋ ଭଗୱତୋ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସା ରତ୍ତିୟା ଅଚ୍ଚୟେନ

ପୁବଣ୍ହସମଯଂ ନିଵାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ଯେନ ଅଭଯସ୍ସ ରାଜକୁମାରସ୍ସ ନିଵେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ଅଭଯୋ ରାଜକୁମାରୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀଯେନ ଭୋଜନୀଯେନ ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପେସି ସମ୍ପଵାରେସି। ଅଥ ଖୋ ଅଭଯୋ ରାଜକୁମାରୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଭୁତ୍ତାଵିଂ ଓନୀତପତ୍ତପାଣିଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ନୀଚଂ ଆସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି।

୮୫। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଅଭଯୋ ରାଜକୁମାରୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଭାସେଯ୍ୟ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ତଥାଗତୋ ତଂ ଵାଚଂ ଯା ସା ଵାଚା ପରେସଂ ଅପ୍ପିଯା ଅମନାପା''ତି? ''ନ ଖ୍ୱେତ୍ଥ, ରାଜକୁମାର, ଏକଂସେନା''ତି। ''ଏତ୍ଥ, ଭନ୍ତେ, ଅନସ୍ସୁଂ ନିଗଣ୍ଠା''ତି। ''କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ରାଜକୁମାର, ଏଵଂ ଵଦେସି – 'ଏତ୍ଥ , ଭନ୍ତେ, ଅନସ୍ସୁଂ ନିଗଣ୍ଠା'''ତି? ''ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଯେନ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ଏତଦଵୋଚ – 'ଏହି ତ୍ୱଂ, ରାଜକୁମାର, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଵାଦଂ ଆରୋପେହି। ଏଵଂ ତେ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛିସ୍ସତି – ଅଭଯେନ ରାଜକୁମାରେନ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଏଵଂ ମହିଦ୍ଧିକସ୍ସ ଏଵଂ ମହାନୁଭାଵସ୍ସ ଵାଦୋ ଆରୋପିତୋ'ତି। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚଂ – 'ଯଥା କଥଂ ପନାହଂ , ଭନ୍ତେ, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଏଵଂ ମହିଦ୍ଧିକସ୍ସ ଏଵଂ ମହାନୁଭାଵସ୍ସ ଵାଦଂ ଆରୋପେସ୍ସାମୀ'ତି? 'ଏହି ତ୍ୱଂ, ରାଜକୁମାର, ଯେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଏଵଂ ଵଦେହି – ଭାସେଯ୍ୟ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ତଥାଗତୋ ତଂ ଵାଚଂ ଯା ସା ଵାଚା ପରେସଂ ଅପ୍ପିଯା ଅମନାପାତି? ସଚେ ତେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏଵଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଏଵଂ ବ୍ୟାକରୋତି – ଭାସେଯ୍ୟ, ରାଜକୁମାର, ତଥାଗତୋ ତଂ ଵାଚଂ ଯା ସା ଵାଚା ପରେସଂ ଅପ୍ପିଯା ଅମନାପାତି, ତମେନଂ ତ୍ୱଂ ଏଵଂ ଵଦେଯ୍ୟାସି – ଅଥ କିଞ୍ଚରହି ତେ, ଭନ୍ତେ, ପୁଥୁଜ୍ଜନେନ ନାନାକରଣଂ? ପୁଥୁଜ୍ଜନୋପି ହି ତଂ ଵାଚଂ ଭାସେଯ୍ୟ ଯା ସା ଵାଚା ପରେସଂ ଅପ୍ପିଯା ଅମନାପାତି। ସଚେ ପନ ତେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏଵଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଏଵଂ ବ୍ୟାକରୋତି – ନ, ରାଜକୁମାର, ତଥାଗତୋ ତଂ ଵାଚଂ ଭାସେଯ୍ୟ ଯା ସା ଵାଚା ପରେସଂ ଅପ୍ପିଯା ଅମନାପାତି, ତମେନଂ ତ୍ୱଂ ଏଵଂ ଵଦେଯ୍ୟାସି – ଅଥ କିଞ୍ଚରହି ତେ, ଭନ୍ତେ, ଦେଵଦତ୍ତୋ ବ୍ୟାକତୋ – ଆପାଯିକୋ ଦେଵଦତ୍ତୋ, ନେରଯିକୋ ଦେଵଦତ୍ତୋ, କପ୍ପଟ୍ଠୋ ଦେଵଦତ୍ତୋ, ଅତେକିଚ୍ଛୋ ଦେଵଦତ୍ତୋତି? ତାଯ ଚ ପନ ତେ ଵାଚାଯ ଦେଵଦତ୍ତୋ କୁପିତୋ ଅହୋସି ଅନତ୍ତମନୋତି। ଇମଂ ଖୋ ତେ, ରାଜକୁମାର, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉଭତୋକୋଟିକଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ନେଵ ସକ୍ଖିତି ଉଗ୍ଗିଲିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିତି ଓଗିଲିତୁଂ। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ପୁରିସସ୍ସ ଅଯୋସିଙ୍ଘାଟକଂ କଣ୍ଠେ ଵିଲଗ୍ଗଂ, ସୋ ନେଵ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟ ଉଗ୍ଗିଲିତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟ ଓଗିଲିତୁଂ; ଏଵମେଵ ଖୋ ତେ, ରାଜକୁମାର, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଇମଂ ଉଭତୋକୋଟିକଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ନେଵ ସକ୍ଖିତି ଉଗ୍ଗିଲିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିତି ଓଗିଲିତୁ'''ନ୍ତି।

୮୬। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଦହରୋ କୁମାରୋ ମନ୍ଦୋ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ୟକୋ ଅଭଯସ୍ସ ରାଜକୁମାରସ୍ସ ଅଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଅଭଯଂ ରାଜକୁମାରଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ରାଜକୁମାର, ସଚାଯଂ କୁମାରୋ ତୁଯ୍ହଂ ଵା ପମାଦମନ୍ୱାଯ ଧାତିଯା ଵା ପମାଦମନ୍ୱାଯ କଟ୍ଠଂ ଵା କଠଲଂ [କଥଲଂ (କା।)] ଵା ମୁଖେ ଆହରେଯ୍ୟ, କିନ୍ତି ନଂ କରେଯ୍ୟାସୀ''ତି? ''ଆହରେଯ୍ୟସ୍ସାହଂ, ଭନ୍ତେ। ସଚେ, ଭନ୍ତେ, ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟଂ ଆଦିକେନେଵ ଆହତ୍ତୁଂ [ଆହରିତୁଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)], ଵାମେନ ହତ୍ଥେନ ସୀସଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା [ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା (ସୀ।)] ଦକ୍ଖିଣେନ ହତ୍ଥେନ ଵଙ୍କଙ୍ଗୁଲିଂ କରିତ୍ୱା ସଲୋହିତମ୍ପି ଆହରେଯ୍ୟଂ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅତ୍ଥି ମେ, ଭନ୍ତେ, କୁମାରେ ଅନୁକମ୍ପା''ତି। ''ଏଵମେଵ ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ଯଂ ତଥାଗତୋ ଵାଚଂ ଜାନାତି ଅଭୂତଂ ଅତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ ସା ଚ ପରେସଂ ଅପ୍ପିଯା ଅମନାପା, ନ ତଂ ତଥାଗତୋ ଵାଚଂ ଭାସତି। ଯମ୍ପି ତଥାଗତୋ ଵାଚଂ ଜାନାତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ ସା ଚ ପରେସଂ ଅପ୍ପିଯା ଅମନାପା, ତମ୍ପି ତଥାଗତୋ ଵାଚଂ ନ ଭାସତି। ଯଞ୍ଚ ଖୋ ତଥାଗତୋ ଵାଚଂ ଜାନାତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ ସା ଚ ପରେସଂ ଅପ୍ପିଯା ଅମନାପା, ତତ୍ର କାଲଞ୍ଞୂ ତଥାଗତୋ ହୋତି ତସ୍ସା ଵାଚାଯ ଵେଯ୍ୟାକରଣାଯ। ଯଂ ତଥାଗତୋ ଵାଚଂ ଜାନାତି ଅଭୂତଂ ଅତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ ସା ଚ ପରେସଂ ପିଯା ମନାପା, ନ ତଂ ତଥାଗତୋ ଵାଚଂ ଭାସତି। ଯମ୍ପି ତଥାଗତୋ ଵାଚଂ ଜାନାତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ ସା ଚ ପରେସଂ ପିଯା ମନାପା ତମ୍ପି ତଥାଗତୋ ଵାଚଂ ନ ଭାସତି। ଯଞ୍ଚ ତଥାଗତୋ ଵାଚଂ ଜାନାତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ ସା ଚ ପରେସଂ ପିଯା ମନାପା, ତତ୍ର କାଲଞ୍ଞୂ ତଥାଗତୋ ହୋତି ତସ୍ସା ଵାଚାଯ ଵେଯ୍ୟାକରଣାଯ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅତ୍ଥି, ରାଜକୁମାର, ତଥାଗତସ୍ସ ସତ୍ତେସୁ ଅନୁକମ୍ପା''ତି।

୮୭। ''ଯେମେ, ଭନ୍ତେ, ଖତ୍ତିଯପଣ୍ଡିତାପି ବ୍ରାହ୍ମଣପଣ୍ଡିତାପି ଗହପତିପଣ୍ଡିତାପି ସମଣପଣ୍ଡିତାପି ପଞ୍ହଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ତଥାଗତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ପୁବ୍ବେଵ ନୁ ଖୋ, ଏତଂ, ଭନ୍ତେ , ଭଗଵତୋ ଚେତସୋ ପରିଵିତକ୍କିତଂ ହୋତି 'ଯେ ମଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏଵଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି ତେସାହଂ ଏଵଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଏଵଂ ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମୀ'ତି, ଉଦାହୁ ଠାନସୋଵେତଂ ତଥାଗତଂ ପଟିଭାତୀ''ତି?

''ତେନ ହି, ରାଜକୁମାର, ତଞ୍ଞେଵେତ୍ଥ ପଟିପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ଯଥା ତେ ଖମେଯ୍ୟ ତଥା ନଂ ବ୍ୟାକରେଯ୍ୟାସି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ରାଜକୁମାର, କୁସଲୋ ତ୍ୱଂ ରଥସ୍ସ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନ''ନ୍ତି?

‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ, କୁସଲୋ ଅହଂ ରଥସ୍ସ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନ’’ନ୍ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ରାଜକୁମାର, ଯେ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ – ‘କିଂ ନାମିଦଂ ରଥସ୍ସ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗ’ନ୍ତି? ପୁବ୍ବେୱ ନୁ ଖୋ ତେ ଏତଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କିତଂ ଅସ୍ସ ‘ଯେ ମଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି ତେସାହଂ ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଏୱଂ ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମୀ’ତି, ଉଦାହୁ ଠାନସୋୱେତଂ ପଟିଭାସେୟ୍ୟା’’ତି?

‘‘ଅହଞ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ରଥିକୋ ସଞ୍ଞାତୋ କୁସଲୋ ରଥସ୍ସ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନଂ। ସବ୍ବାନି ମେ ରଥସ୍ସ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନି ସୁୱିଦିତାନି। ଠାନସୋୱେତଂ ମଂ ପଟିଭାସେୟ୍ୟା’’ତି ।

‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ଯେ ତେ ଖତ୍ତିୟପଣ୍ଡିତାପି ବ୍ରାହ୍ମଣପଣ୍ଡିତାପି ଗହପତିପଣ୍ଡିତାପି ସମଣପଣ୍ଡିତାପି ପଞ୍ହଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ତଥାଗତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଠାନସୋୱେତଂ ତଥାଗତଂ ପଟିଭାତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ସା ହି, ରାଜକୁମାର, ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମଧାତୁ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା ଯସ୍ସା ଧମ୍ମଧାତୁୟା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧତ୍ତା ଠାନସୋୱେତଂ ତଥାଗତଂ ପଟିଭାତୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅଭଯୋ ରାଜକୁମାରୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ…ପେ… ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

ଅଭଯରାଜକୁମାରସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ବହୁୱେଦନୀଯସୁତ୍ତଂ

୮୮। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତି ଯେନାଯସ୍ମା ଉଦାଯୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉଦାଯିଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତି ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉଦାଯିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କତି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ ଉଦାଯି, ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା’’ତି? ‘‘ତିସ୍ସୋ ଖୋ, ଥପତି [ଗହପତି (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା। ସୁଖା ୱେଦନା, ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା – ଇମା ଖୋ, ଥପତି, ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା’’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତି ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉଦାଯିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ନ ଖୋ, ଭନ୍ତେ ଉଦାଯି, ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା; ଦ୍ୱେ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା – ସୁଖା ୱେଦନା, ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା। ଯାଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା ସନ୍ତସ୍ମିଂ ଏସା ପଣୀତେ ସୁଖେ ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା’’ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଉଦାଯୀ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗଂ ଥପତିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ନ ଖୋ, ଗହପତି, ଦ୍ୱେ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା; ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା। ସୁଖା ୱେଦନା, ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା – ଇମା ଖୋ, ଥପତି, ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା’’ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତି ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉଦାଯିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ନ ଖୋ, ଭନ୍ତେ ଉଦାଯି, ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା; ଦ୍ୱେ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା – ସୁଖା ୱେଦନା, ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା। ଯାଯଂ, ଭନ୍ତେ , ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା ସନ୍ତସ୍ମିଂ ଏସା ପଣୀତେ ସୁଖେ ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା’’ତି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଉଦାଯୀ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗଂ ଥପତିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ନ ଖୋ, ଥପତି, ଦ୍ୱେ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା; ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା। ସୁଖା ୱେଦନା, ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା – ଇମା ଖୋ, ଥପତି, ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା’’ତି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତି ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉଦାଯିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ନ ଖୋ, ଭନ୍ତେ ଉଦାଯି, ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା, ଦ୍ୱେ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା – ସୁଖା ୱେଦନା, ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା। ଯାଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା ସନ୍ତସ୍ମିଂ ଏସା ପଣୀତେ ସୁଖେ ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା’’ତି। ନେୱ ଖୋ ସକ୍ଖି ଆଯସ୍ମା ଉଦାଯୀ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗଂ ଥପତିଂ ସଞ୍ଞାପେତୁଂ ନ ପନାସକ୍ଖି ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତି ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉଦାଯିଂ ସଞ୍ଞାପେତୁଂ।

୮୯। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଉଦାଯିସ୍ସ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗେନ ଥପତିନା ସଦ୍ଧିଂ ଇମଂ କଥାସଲ୍ଲାପଂ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯାୱତକୋ ଅହୋସି ଆଯସ୍ମତୋ ଉଦାଯିସ୍ସ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗେନ ଥପତିନା ସଦ୍ଧିଂ କଥାସଲ୍ଲାପୋ ତଂ ସବ୍ବଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସନ୍ତଞ୍ଞେୱ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ପରିଯାଯଂ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତି ଉଦାଯିସ୍ସ ନାବ୍ଭନୁମୋଦି, ସନ୍ତଞ୍ଞେୱ ଚ ପନ ପରିଯାଯଂ ଉଦାଯୀ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗସ୍ସ ଥପତିସ୍ସ ନାବ୍ଭନୁମୋଦି। ଦ୍ୱେପାନନ୍ଦ, ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ମଯା ପରିଯାଯେନ , ତିସ୍ସୋପି ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ମଯା ପରିଯାଯେନ, ପଞ୍ଚପି ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ମଯା ପରିଯାଯେନ, ଛପି ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ମଯା ପରିଯାଯେନ, ଅଟ୍ଠାରସପି ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ମଯା ପରିଯାଯେନ, ଛତ୍ତିଂସପି ୱେଦନା

ୱୁତ୍ତା ମୟା ପରିୟାୟେନ, ଅଟ୍ଠସତମ୍ପି ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା ମୟା ପରିୟାୟେନ। ଏୱଂ ପରିୟାୟଦେସିତୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ମୟା ଧମ୍ମୋ। ଏୱଂ ପରିୟାୟଦେସିତେ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ମୟା ଧମ୍ମେ ଯେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ସୁଭାସିତଂ ସୁଲପିତଂ ନ ସମନୁଜାନିସ୍ସନ୍ତି ନ ସମନୁମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି ନ ସମନୁମୋଦିସ୍ସନ୍ତି ତେସମେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – ଭଣ୍ଡନଜାତା କଲହଜାତା ୱିୱାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମୁଖସତ୍ତୀହି ୱିତୁଦନ୍ତା ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି। ଏୱଂ ପରିୟାୟଦେସିତୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ମୟା ଧମ୍ମୋ। ଏୱଂ ପରିୟାୟଦେସିତେ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ମୟା ଧମ୍ମେ ଯେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ସୁଭାସିତଂ ସୁଲପିତଂ ସମନୁଜାନିସ୍ସନ୍ତି ସମନୁମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି ସମନୁମୋଦିସ୍ସନ୍ତି ତେସମେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ଅୱିୱଦମାନା ଖୀରୋଦକୀଭୂତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିୟଚକ୍ଖୂହି ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତା ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି’’।

୯୦। ‘‘ପଞ୍ଚ ଖୋ ଇମେ, ଆନନ୍ଦ, କାମଗୁଣା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ରୂପା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିୟରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀୟା, ସୋତୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ସଦ୍ଦା…ପେ… ଘାନୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଗନ୍ଧା…ପେ… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ରସା…ପେ… କାୟୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିୟରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀୟା – ଇମେ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। ଯଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଇମେ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି କାମସୁଖଂ।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ‘ଏତପରମଂ ସତ୍ତା ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୀ’ତି, ଇଦମସ୍ସ ନାନୁଜାନାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅତ୍ଥାନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ। କତମଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ? ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି । ଇଦଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ‘ଏତପରମଂ ସତ୍ତା ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୀ’ତି, ଇଦମସ୍ସ ନାନୁଜାନାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅତ୍ଥାନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ। କତମଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ? ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ…ପେ…। କତମଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ? ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ପୀତିୟା ଚ ୱିରାଗା…ପେ… ତତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ…ପେ…। କତମଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ? ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ…ପେ…। କତମଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ ? ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା, ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା, ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା ‘ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ’ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ…ପେ…। କତମଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ? ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ’ନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ…ପେ…। କତମଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ? ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ’ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ…ପେ…। କତମଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ? ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ‘ଏତପରମଂ ସତ୍ତା ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୀ’ତି, ଇଦମସ୍ସ ନାନୁଜାନାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅତ୍ଥାନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ। କତମଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ? ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏତମ୍ହା ସୁଖା ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ।

୯୧। ‘‘ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଆନନ୍ଦ, ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – ‘ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଆହ; ତଞ୍ଚ ସୁଖସ୍ମିଂ ପଞ୍ଞପେତି। ତଯିଦଂ କିଂସୁ, ତଯିଦଂ କଥଂସୂ’ତି? ଏୱଂୱାଦିନୋ, ଆନନ୍ଦ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱମସ୍ସୁ ୱଚନୀଯା – ‘ନ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱା ସୁଖଂଯେୱ ୱେଦନଂ ସନ୍ଧାଯ ସୁଖସ୍ମିଂ ପଞ୍ଞପେତି; ଅପି ଚ, ଆୱୁସୋ, ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ସୁଖଂ ଉପଲବ୍ଭତି ଯହିଂ ଯହିଂ ତଂ ତଂ ତଥାଗତୋ ସୁଖସ୍ମିଂ ପଞ୍ଞପେତୀ’’’ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୀତି।

ବହୁୱେଦନୀଯସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ନୱମଂ।

୧୦। ଅପଣ୍ଣକସୁତ୍ତଂ

୯୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ସାଲା ନାମ କୋସଲାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମୋ ତଦୱସରି। ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ ସାଲେଯ୍ୟକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା – ‘‘ସମଣୋ ଖଲୁ ଭୋ ଗୋତମୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ସାଲଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ତଂ ଖୋ ପନ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – ‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’ତି। ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ସଦେୱକଂ ସମାରକଂ ସବ୍ରହ୍ମକଂ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ପଜଂ ସଦେୱମନୁସ୍ସଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେତି। ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତି। ସାଧୁ ଖୋ ପନ ତଥାରୂପାନଂ ଅରହତଂ ଦସ୍ସନଂ ହୋତୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ସାଲେଯ୍ୟକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦିଂସୁ; ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ନାମଗୋତ୍ତଂ ସାୱେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ।

୯୩। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନେ ଖୋ ସାଲେଯ୍ୟକେ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅତ୍ଥି ପନ ୱୋ, ଗହପତଯୋ, କୋଚି ମନାପୋ ସତ୍ଥା ଯସ୍ମିଂ ୱୋ ଆକାରୱତୀ ସଦ୍ଧା ପଟିଲଦ୍ଧା’’ତି? ‘‘ନତ୍ଥି ଖୋ ନୋ, ଭନ୍ତେ, କୋଚି ମନାପୋ ସତ୍ଥା ଯସ୍ମିଂ ନୋ ଆକାରୱତୀ ସଦ୍ଧା ପଟିଲଦ୍ଧା’’ତି। ‘‘ମନାପଂ ୱୋ, ଗହପତଯୋ, ସତ୍ଥାରଂ ଅଲଭନ୍ତେହି ଅଯଂ ଅପଣ୍ଣକୋ ଧମ୍ମୋ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିତବ୍ବୋ। ଅପଣ୍ଣକୋ ହି, ଗହପତଯୋ, ଧମ୍ମୋ ସମତ୍ତୋ ସମାଦିନ୍ନୋ, ସୋ ୱୋ ଭୱିସ୍ସତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ। କତମୋ ଚ, ଗହପତଯୋ, ଅପଣ୍ଣକୋ ଧମ୍ମୋ’’?

୯୪। ‘‘ସନ୍ତି , ଗହପତଯୋ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ, ନତ୍ଥି ଯିଟ୍ଠଂ, ନତ୍ଥି ହୁତଂ; ନତ୍ଥି ସୁକତଦୁକ୍କଟାନଂ [ସୁକଟଦୁକ୍କଟାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] କମ୍ମାନଂ ଫଲଂ ୱିପାକୋ, ନତ୍ଥି ଅଯଂ ଲୋକୋ, ନତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ; ନତ୍ଥି ମାତା, ନତ୍ଥି ପିତା; ନତ୍ଥି ସତ୍ତା ଓପପାତିକା; ନତ୍ଥି ଲୋକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସମ୍ମଗ୍ଗତା [ସମଗ୍ଗତା (କ।)] ସମ୍ମା ପଟିପନ୍ନା ଯେ ଇମଞ୍ଚ ଲୋକଂ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେନ୍ତୀ’ତି। ତେସଂଯେୱ ଖୋ, ଗହପତଯୋ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଉଜୁୱିପଚ୍ଚନୀକୱାଦା। ତେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଅତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ, ଅତ୍ଥି ଯିଟ୍ଠଂ, ଅତ୍ଥି ହୁତଂ; ଅତ୍ଥି ସୁକତଦୁକ୍କଟାନଂ କମ୍ମାନଂ ଫଲଂ ୱିପାକୋ; ଅତ୍ଥି ଅଯଂ ଲୋକୋ, ଅତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ; ଅତ୍ଥି ମାତା, ଅତ୍ଥି ପିତା; ଅତ୍ଥି ସତ୍ତା ଓପପାତିକା; ଅତ୍ଥି ଲୋକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସମ୍ମଗ୍ଗତା ସମ୍ମା ପଟିପନ୍ନା ଯେ ଇମଞ୍ଚ ଲୋକଂ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେନ୍ତୀ’ତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଗହପତଯୋ – ‘ନନୁମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଉଜୁୱିପଚ୍ଚନୀକୱାଦା’’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’।

୯୫। ‘‘ତତ୍ର, ଗହପତଯୋ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ, ନତ୍ଥି ଯିଟ୍ଠଂ…ପେ… ଯେ ଇମଞ୍ଚ ଲୋକଂ ପରଞ୍ଚ

ଲୋକଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେନ୍ତୀ’ତି ତେସମେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ? ଯମିଦଂ [ଯଦିଦଂ (କ।)] କାଯସୁଚରିତଂ, ୱଚୀସୁଚରିତଂ, ମନୋସୁଚରିତଂ – ଇମେ ତଯୋ କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା [ଅଭିନିକ୍ଖେତ୍ୱା (ସ୍ୟା। କଂ।), ଅଭିନିଜ୍ଜିତ୍ୱା (କ।)] ଯମିଦଂ [ଯଦିଦଂ (କ।)] କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ – ଇମେ ତଯୋ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ନ ହି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ପସ୍ସନ୍ତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆଦୀନୱଂ ଓକାରଂ ସଂକିଲେସଂ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସଂ ୱୋଦାନପକ୍ଖଂ। ସନ୍ତଂଯେୱ ପନ ପରଂ ଲୋକଂ ‘ନତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ’ ତିସ୍ସ ଦିଟ୍ଠି ହୋତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ ପରଂ ଲୋକଂ ‘ନତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ’ତି ସଙ୍କପ୍ପେତି; ସ୍ୱାସ୍ସ ହୋତି ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ ପରଂ ଲୋକଂ ‘ନତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ’ତି ୱାଚଂ ଭାସତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ମିଚ୍ଛାୱାଚା। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ ପରଂ ଲୋକଂ ‘ନତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ’ତି ଆହ; ଯେ ତେ ଅରହନ୍ତୋ ପରଲୋକୱିଦୁନୋ ତେସମଯଂ ପଚ୍ଚନୀକଂ କରୋତି। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ ପରଂ ଲୋକଂ ‘ନତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ’ତି ପରଂ ସଞ୍ଞାପେତି [ପଞ୍ଞାପେତି (କ।)]; ସାସ୍ସ ହୋତି ଅସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତି [ଅସ୍ସଦ୍ଧମ୍ମପଞ୍ଞତ୍ତି (କ।)]। ତାଯ ଚ ପନ ଅସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଅତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି, ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଇତି ପୁବ୍ବେୱ ଖୋ ପନସ୍ସ ସୁସୀଲ୍ୟଂ ପହୀନଂ ହୋତି, ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ – ଅଯଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ ମିଚ୍ଛାୱାଚା ଅରିଯାନଂ ପଚ୍ଚନୀକତା ଅସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତି ଅତ୍ତୁକ୍କଂସନା ପରୱମ୍ଭନା। ଏୱମସ୍ସିମେ [ଏୱଂ’ସି’ମେ’ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅନେକେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ଭୱନ୍ତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିପଚ୍ଚଯା।

‘‘ତତ୍ର , ଗହପତଯୋ, ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ସଚେ ଖୋ ନତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ ଏୱମଯଂ ଭୱଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ସୋତ୍ଥିମତ୍ତାନଂ କରିସ୍ସତି; ସଚେ ଖୋ ଅତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ ଏୱମଯଂ ଭୱଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତି। କାମଂ ଖୋ ପନ ମାହୁ ପରୋ ଲୋକୋ, ହୋତୁ ନେସଂ ଭୱତଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସଚ୍ଚଂ ୱଚନଂ; ଅଥ ଚ ପନାଯଂ ଭୱଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ୱିଞ୍ଞୂନଂ ଗାରଯ୍ହୋ – ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ନତ୍ଥିକୱାଦୋ’ତି। ସଚେ ଖୋ ଅତ୍ଥେୱ ପରୋ ଲୋକୋ, ଏୱଂ ଇମସ୍ସ ଭୋତୋ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଉଭଯତ୍ଥ କଲିଗ୍ଗହୋ – ଯଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ୱିଞ୍ଞୂନଂ ଗାରଯ୍ହୋ, ଯଞ୍ଚ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ଏୱମସ୍ସାଯଂ ଅପଣ୍ଣକୋ ଧମ୍ମୋ ଦୁସ୍ସମତ୍ତୋ ସମାଦିନ୍ନୋ, ଏକଂସଂ ଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ରିଞ୍ଚତି କୁସଲଂ ଠାନଂ।

୯୬। ‘‘ତତ୍ର , ଗହପତଯୋ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ଅତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ…ପେ… ଯେ ଇମଞ୍ଚ ଲୋକଂ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେନ୍ତୀ’ତି ତେସମେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ? ଯମିଦଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ – ଇମେ ତଯୋ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଯମିଦଂ କାଯସୁଚରିତଂ, ୱଚୀସୁଚରିତଂ, ମନୋସୁଚରିତଂ – ଇମେ ତଯୋ କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ପସ୍ସନ୍ତି ହି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆଦୀନୱଂ ଓକାରଂ ସଂକିଲେସଂ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସଂ ୱୋଦାନପକ୍ଖଂ। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ ପରଂ ଲୋକଂ ‘ଅତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ’ ତିସ୍ସ ଦିଟ୍ଠି ହୋତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ ପରଂ ଲୋକଂ ‘ଅତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ’ତି ସଙ୍କପ୍ପେତି; ସ୍ୱାସ୍ସ ହୋତି ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ ପରଂ ଲୋକଂ ‘ଅତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ’ତି ୱାଚଂ ଭାସତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ସମ୍ମାୱାଚା। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ ପରଂ ଲୋକଂ ‘ଅତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ’ତି ଆହ; ଯେ ତେ ଅରହନ୍ତୋ ପରଲୋକୱିଦୁନୋ ତେସମଯଂ ନ ପଚ୍ଚନୀକଂ କରୋତି। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ ପରଂ ଲୋକଂ ‘ଅତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ’ତି ପରଂ ସଞ୍ଞାପେତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତି। ତାଯ ଚ ପନ ସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତିଯା ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି, ନ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଇତି ପୁବ୍ବେୱ ଖୋ ପନସ୍ସ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଂ ପହୀନଂ ହୋତି, ସୁସୀଲ୍ୟଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ – ଅଯଞ୍ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ସମ୍ମାୱାଚା ଅରିଯାନଂ ଅପଚ୍ଚନୀକତା ସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତି ଅନତ୍ତୁକ୍କଂସନା ଅପରୱମ୍ଭନା। ଏୱମସ୍ସିମେ ଅନେକେ କୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ଭୱନ୍ତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପଚ୍ଚଯା।

‘‘ତତ୍ର, ଗହପତଯୋ, ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ସଚେ ଖୋ ଅତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ , ଏୱମଯଂ ଭୱଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତି। କାମଂ ଖୋ ପନ ମାହୁ ପରୋ ଲୋକୋ, ହୋତୁ ନେସଂ ଭୱତଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସଚ୍ଚଂ ୱଚନଂ; ଅଥ ଚ ପନାଯଂ ଭୱଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ୱିଞ୍ଞୂନଂ ପାସଂସୋ – ସୀଲୱା ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଅତ୍ଥିକୱାଦୋ’ତି। ସଚେ ଖୋ ଅତ୍ଥେୱ ପରୋ ଲୋକୋ, ଏୱଂ ଇମସ୍ସ ଭୋତୋ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଉଭଯତ୍ଥ କଟଗ୍ଗହୋ – ଯଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ୱିଞ୍ଞୂନଂ ପାସଂସୋ, ଯଞ୍ଚ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ଏୱମସ୍ସାଯଂ ଅପଣ୍ଣକୋ ଧମ୍ମୋ ସୁସମତ୍ତୋ ସମାଦିନ୍ନୋ, ଉଭଯଂସଂ ଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ରିଞ୍ଚତି ଅକୁସଲଂ ଠାନଂ।

୯୭। ‘‘ସନ୍ତି, ଗହପତଯୋ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘କରୋତୋ କାରଯତୋ, ଛିନ୍ଦତୋ ଛେଦାପଯତୋ, ପଚତୋ ପାଚାପଯତୋ, ସୋଚଯତୋ ସୋଚାପଯତୋ, କିଲମତୋ କିଲମାପଯତୋ, ଫନ୍ଦତୋ ଫନ୍ଦାପଯତୋ, ପାଣମତିପାତଯତୋ [ପାଣମତିମାପଯତୋ

(ସୀ। ପୀ।), ପାଣମତିପାତାପୟତୋ (ସ୍ୟା। କଂ।), ପାଣମତିପାପୟତୋ (କ।)], ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିୟତୋ, ସନ୍ଧିଂ ଛିନ୍ଦତୋ, ନିଲ୍ଲୋପଂ ହରତୋ, ଏକାଗାରିକଂ କରୋତୋ, ପରିପନ୍ଥେ ତିଟ୍ଠତୋ, ପରଦାରଂ ଗଚ୍ଛତୋ, ମୁସା ଭଣତୋ; କରୋତୋ ନ କରୀୟତି ପାପଂ। ଖୁରପରିୟନ୍ତେନ ଚେପି ଚକ୍କେନ ଯୋ ଇମିସ୍ସା ପଥଵିୟା ପାଣେ ଏକଂ ମଂସଖଲଂ ଏକଂ ମଂସପୁଞ୍ଜଂ କରେୟ୍ୟ, ନତ୍ଥି ତତୋନିଦାନଂ ପାପଂ, ନତ୍ଥି ପାପସ୍ସ ଆଗମୋ। ଦକ୍ଖିଣଞ୍ଚେପି ଗଙ୍ଗାୟ ତୀରଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ହନନ୍ତୋ ଘାତେନ୍ତୋ, ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଛେଦାପେନ୍ତୋ, ପଚନ୍ତୋ ପାଚେନ୍ତୋ; ନତ୍ଥି ତତୋନିଦାନଂ ପାପଂ, ନତ୍ଥି ପାପସ୍ସ ଆଗମୋ। ଉତ୍ତରଞ୍ଚେପି ଗଙ୍ଗାୟ ତୀରଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଦଦନ୍ତୋ ଦାପେନ୍ତୋ, ୟଜନ୍ତୋ ୟଜାପେନ୍ତୋ; ନତ୍ଥି ତତୋନିଦାନଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ନତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଆଗମୋ। ଦାନେନ ଦମେନ ସଂୟମେନ ସଚ୍ଚଵଜ୍ଜେନ [ସଚ୍ଚଵାଚେନ (କ।)] ନତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞଂ, ନତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଆଗମୋ'ତି। ତେସଂୟେଵ ଖୋ, ଗହପତୟୋ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଉଜୁଵିପଚ୍ଚନୀକଵାଦା ତେ ଏଵମାହଂସୁ – 'କରୋତୋ କାରୟତୋ, ଛିନ୍ଦତୋ ଛେଦାପୟତୋ, ପଚତୋ ପାଚାପୟତୋ, ସୋଚୟତୋ ସୋଚାପୟତୋ, କିଲମତୋ କିଲମାପୟତୋ, ଫନ୍ଦତୋ ଫନ୍ଦାପୟତୋ, ପାଣମତିପାତୟତୋ, ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିୟତୋ, ସନ୍ଧିଂ ଛିନ୍ଦତୋ, ନିଲ୍ଲୋପଂ ହରତୋ, ଏକାଗାରିକଂ କରୋତୋ, ପରିପନ୍ଥେ ତିଟ୍ଠତୋ, ପରଦାରଂ ଗଚ୍ଛତୋ, ମୁସା ଭଣତୋ; କରୋତୋ କରୀୟତି ପାପଂ। ଖୁରପରିୟନ୍ତେନ ଚେପି ଚକ୍କେନ ଯୋ ଇମିସ୍ସା ପଥଵିୟା ପାଣେ ଏକଂ ମଂସଖଲଂ ଏକଂ ମଂସପୁଞ୍ଜଂ କରେୟ୍ୟ, ଅତ୍ଥି ତତୋନିଦାନଂ ପାପଂ, ଅତ୍ଥି ପାପସ୍ସ ଆଗମୋ। ଦକ୍ଖିଣଞ୍ଚେପି ଗଙ୍ଗାୟ ତୀରଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ହନନ୍ତୋ ଘାତେନ୍ତୋ, ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଛେଦାପେନ୍ତୋ, ପଚନ୍ତୋ ପାଚେନ୍ତୋ; ଅତ୍ଥି ତତୋନିଦାନଂ ପାପଂ, ଅତ୍ଥି ପାପସ୍ସ ଆଗମୋ। ଉତ୍ତରଞ୍ଚେପି ଗଙ୍ଗାୟ ତୀରଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଦଦନ୍ତୋ ଦାପେନ୍ତୋ, ୟଜନ୍ତୋ ୟଜାପେନ୍ତୋ; ଅତ୍ଥି ତତୋନିଦାନଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ଅତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଆଗମୋ। ଦାନେନ ଦମେନ ସଂୟମେନ ସଚ୍ଚଵଜ୍ଜେନ ଅତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞଂ, ଅତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଆଗମୋ'ତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଗହପତୟୋ, ନନୁମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଉଜୁଵିପଚ୍ଚନୀକଵାଦା''ତି? ''ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ''।

୯୮। ''ତତ୍ର, ଗହପତୟୋ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଵଂଵାଦିନୋ ଏଵଂଦିଟ୍ଠିନୋ – 'କରୋତୋ କାରୟତୋ, ଛିନ୍ଦତୋ ଛେଦାପୟତୋ, ପଚତୋ ପାଚାପୟତୋ, ସୋଚୟତୋ ସୋଚାପୟତୋ, କିଲମତୋ କିଲମାପୟତୋ, ଫନ୍ଦତୋ ଫନ୍ଦାପୟତୋ, ପାଣମତିପାତୟତୋ, ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିୟତୋ, ସନ୍ଧିଂ ଛିନ୍ଦତୋ, ନିଲ୍ଲୋପଂ ହରତୋ, ଏକାଗାରିକଂ କରୋତୋ, ପରିପନ୍ଥେ ତିଟ୍ଠତୋ, ପରଦାରଂ ଗଚ୍ଛତୋ, ମୁସା ଭଣତୋ; କରୋତୋ ନ କରୀୟତି ପାପଂ। ଖୁରପରିୟନ୍ତେନ ଚେପି ଚକ୍କେନ ଯୋ ଇମିସ୍ସା ପଥଵିୟା ପାଣେ ଏକଂ ମଂସଖଲଂ ଏକଂ ମଂସପୁଞ୍ଜଂ କରେୟ୍ୟ, ନତ୍ଥି ତତୋନିଦାନଂ ପାପଂ, ନତ୍ଥି ପାପସ୍ସ ଆଗମୋ। ଦକ୍ଖିଣଞ୍ଚେପି ଗଙ୍ଗାୟ ତୀରଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ହନନ୍ତୋ ଘାତେନ୍ତୋ...ପେ... ଦାନେନ ଦମେନ ସଂୟମେନ ସଚ୍ଚଵଜ୍ଜେନ ନତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞଂ, ନତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଆଗମୋ'ତି ତେସମେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ? ୟମିଦଂ କାୟସୁଚରିତଂ, ଵଚୀସୁଚରିତଂ, ମନୋସୁଚରିତଂ – ଇମେ ତୟୋ କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ଅଭିନିଵଜ୍ଜେତ୍ୱା ୟମିଦଂ କାୟଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଵଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ – ଇମେ ତୟୋ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ସମାଦାୟ ଵତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ନ ହି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ପସ୍ସନ୍ତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆଦୀନଵଂ ଓକାରଂ ସଂକିଲେସଂ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସଂ ଵୋଦାନପକ୍ଖଂ। ସନ୍ତଂୟେଵ ଖୋ ପନ କିରିୟଂ 'ନତ୍ଥି କିରିୟା' ତିସ୍ସ ଦିଟ୍ଠି ହୋତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ସନ୍ତଂୟେଵ ଖୋ ପନ କିରିୟଂ 'ନତ୍ଥି କିରିୟା'ତି ସଙ୍କପ୍ପେତି; ସ୍ୱାସ୍ସ ହୋତି ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ। ସନ୍ତଂୟେଵ ଖୋ ପନ କିରିୟଂ 'ନତ୍ଥି କିରିୟା'ତି ଵାଚଂ ଭାସତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ମିଚ୍ଛାଵାଚା। ସନ୍ତଂୟେଵ ଖୋ ପନ କିରିୟଂ 'ନତ୍ଥି କିରିୟା'ତି ଆହ, ଯେ ତେ ଅରହନ୍ତୋ କିରିୟଵାଦା ତେସମୟଂ ପଚ୍ଚନୀକଂ କରୋତି। ସନ୍ତଂୟେଵ ଖୋ ପନ କିରିୟଂ 'ନତ୍ଥି କିରିୟା'ତି ପରଂ ସଞ୍ଞାପେତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ଅସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତି। ତାୟ ଚ ପନ ଅସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଅତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି, ପରଂ ଵମ୍ଭେତି। ଇତି ପୁବ୍ବେଵ ଖୋ ପନସ୍ସ ସୁସୀଲ୍ୟଂ ପହୀନଂ ହୋତି, ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ – ଅୟଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ ମିଚ୍ଛାଵାଚା ଅରିୟାନଂ ପଚ୍ଚନୀକତା ଅସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତି ଅତ୍ତୁକ୍କଂସନା ପରଵମ୍ଭନା। ଏଵମସ୍ସିମେ ଅନେକେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ଭଵନ୍ତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିପଚ୍ଚୟା।

''ତତ୍ର, ଗହପତୟୋ, ଵିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ସଚେ ଖୋ ନତ୍ଥି କିରିୟା, ଏଵମୟଂ ଭଵଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ସୋତ୍ଥିମତ୍ତାନଂ କରିସ୍ସତି; ସଚେ ଖୋ ଅତ୍ଥି କିରିୟା ଏଵମୟଂ ଭଵଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଵିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତି। କାମଂ ଖୋ ପନ ମାହୁ କିରିୟା, ହୋତୁ ନେସଂ ଭଵତଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସଚ୍ଚଂ ଵଚନଂ; ଅଥ ଚ ପନାୟଂ ଭଵଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ଵିଞ୍ଞୂନଂ ଗାରୟ୍ହୋ – ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଅକିରିୟଵାଦୋ'ତି। ସଚେ ଖୋ ଅତ୍ଥେଵ କିରିୟା, ଏଵଂ ଇମସ୍ସ ଭୋତୋ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଉଭୟତ୍ଥ କଲିଗ୍ଗହୋ – ୟଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ଵିଞ୍ଞୂନଂ ଗାରୟ୍ହୋ, ୟଞ୍ଚ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଵିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ଏଵମସ୍ସାୟଂ ଅପଣ୍ଣକୋ ଧମ୍ମୋ ଦୁସ୍ସମତ୍ତୋ ସମାଦିନ୍ନୋ, ଏକଂସଂ ଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ରିଞ୍ଚତି କୁସଲଂ ଠାନଂ।

୯୯। ''ତତ୍ର, ଗହପତୟୋ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଵଂଵାଦିନୋ ଏଵଂଦିଟ୍ଠିନୋ – 'କରୋତୋ କାରୟତୋ, ଛିନ୍ଦତୋ ଛେଦାପୟତୋ, ପଚତୋ ପାଚାପୟତୋ, ସୋଚୟତୋ ସୋଚାପୟତୋ, କିଲମତୋ କିଲମାପୟତୋ, ଫନ୍ଦତୋ ଫନ୍ଦାପୟତୋ, ପାଣମତିପାତୟତୋ, ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିୟତୋ, ସନ୍ଧିଂ ଛିନ୍ଦତୋ, ନିଲ୍ଲୋପଂ ହରତୋ, ଏକାଗାରିକଂ କରୋତୋ, ପରିପନ୍ଥେ ତିଟ୍ଠତୋ, ପରଦାରଂ ଗଚ୍ଛତୋ, ମୁସା ଭଣତୋ; କରୋତୋ କରୀୟତି ପାପଂ। ଖୁରପରିୟନ୍ତେନ ଚେପି ଚକ୍କେନ ଯୋ ଇମିସ୍ସା ପଥଵିୟା ପାଣେ ଏକଂ ମଂସଖଲଂ ଏକଂ ମଂସପୁଞ୍ଜଂ କରେୟ୍ୟ, ଅତ୍ଥି ତତୋନିଦାନଂ ପାପଂ,

ଅତ୍ଥି ପାପସ୍ସ ଆଗମୋ। ଦକ୍ଖିଣଞ୍ଚେପି ଗଙ୍ଗାୟ ତୀରଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ହନନ୍ତୋ ଘାତେନ୍ତୋ, ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଛେଦାପେନ୍ତୋ, ପଚନ୍ତୋ ପାଚେନ୍ତୋ, ଅତ୍ଥି ତତୋନିଦାନଂ ପାପଂ, ଅତ୍ଥି ପାପସ୍ସ ଆଗମୋ। ଉତ୍ତରଞ୍ଚେପି ଗଙ୍ଗାୟ ତୀରଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଦଦନ୍ତୋ ଦାପେନ୍ତୋ, ଯଜନ୍ତୋ ଯଜାପେନ୍ତୋ, ଅତ୍ଥି ତତୋନିଦାନଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ଅତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଆଗମୋ। ଦାନେନ ଦମେନ ସଂଯମେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ ଅତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞଂ, ଅତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଆଗମୋ’ତି ତେସମେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ? ଯମିଦଂ କାୟଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ , ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ – ଇମେ ତୟୋ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଯମିଦଂ କାୟସୁଚରିତଂ, ୱଚୀସୁଚରିତଂ, ମନୋସୁଚରିତଂ – ଇମେ ତୟୋ କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ସମାଦାୟ ୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ପସ୍ସନ୍ତି ହି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆଦୀନୱଂ ଓକାରଂ ସଂକିଲେସଂ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସଂ ୱୋଦାନପକ୍ଖଂ। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ କିରିୟଂ ‘ଅତ୍ଥି କିରିୟା’ ତିସ୍ସ ଦିଟ୍ଠି ହୋତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ କିରିୟଂ ‘ଅତ୍ଥି କିରିୟା’ତି ସଙ୍କପ୍ପେତି; ସ୍ୱାସ୍ସ ହୋତି ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ କିରିୟଂ ‘ଅତ୍ଥି କିରିୟା’ତି ୱାଚଂ ଭାସତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ସମ୍ମାୱାଚା। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ କିରିୟଂ ‘ଅତ୍ଥି କିରିୟା’ତି ଆହ; ଯେ ତେ ଅରହନ୍ତୋ କିରିୟୱାଦା ତେସମୟଂ ନ ପଚ୍ଚନୀକଂ କରୋତି। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ କିରିୟଂ ‘ଅତ୍ଥି କିରିୟା’ତି ପରଂ ସଞ୍ଞାପେତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତି। ତାୟ ଚ ପନ ସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତିୟା ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି, ନ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଇତି ପୁବ୍ବେୱ ଖୋ ପନସ୍ସ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଂ ପହୀନଂ ହୋତି, ସୁସୀଲ୍ୟଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ – ଅୟଞ୍ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ସମ୍ମାୱାଚା ଅରିୟାନଂ ଅପଚ୍ଚନୀକତା ସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତି ଅନତ୍ତୁକ୍କଂସନା ଅପରୱମ୍ଭନା। ଏୱମସ୍ସିମେ ଅନେକେ କୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ଭୱନ୍ତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପଚ୍ଚୟା।

‘‘ତତ୍ର, ଗହପତୟୋ, ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ସଚେ ଖୋ ଅତ୍ଥି କିରିୟା, ଏୱମୟଂ ଭୱଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତି। କାମଂ ଖୋ ପନ ମାହୁ କିରିୟା, ହୋତୁ ନେସଂ ଭୱତଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସଚ୍ଚଂ ୱଚନଂ; ଅଥ ଚ ପନାୟଂ ଭୱଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ୱିଞ୍ଞୂନଂ ପାସଂସୋ – ସୀଲୱା ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି କିରିୟୱାଦୋ’ତି। ସଚେ ଖୋ ଅତ୍ଥେୱ କିରିୟା, ଏୱଂ ଇମସ୍ସ ଭୋତୋ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଉଭୟତ୍ଥ କଟଗ୍ଗହୋ – ଯଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ୱିଞ୍ଞୂନଂ ପାସଂସୋ, ଯଞ୍ଚ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ଏୱମସ୍ସାୟଂ ଅପଣ୍ଣକୋ ଧମ୍ମୋ ସୁସମତ୍ତୋ ସମାଦିନ୍ନୋ, ଉଭୟଂସଂ ଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ରିଞ୍ଚତି ଅକୁସଲଂ ଠାନଂ।

୧୦୦। ‘‘ସନ୍ତି , ଗହପତୟୋ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ନତ୍ଥି ହେତୁ, ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ତାନଂ ସଂକିଲେସାୟ; ଅହେତୂ ଅପ୍ପଚ୍ଚୟା ସତ୍ତା ସଂକିଲିସ୍ସନ୍ତି। ନତ୍ଥି ହେତୁ, ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିୟା; ଅହେତୂ ଅପ୍ପଚ୍ଚୟା ସତ୍ତା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି। ନତ୍ଥି ବଲଂ, ନତ୍ଥି ୱୀରିୟଂ [ୱିରିୟଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ନତ୍ଥି ପୁରିସଥାମୋ, ନତ୍ଥି ପୁରିସପରକ୍କମୋ; ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ସବ୍ବେ ପାଣା ସବ୍ବେ ଭୂତା ସବ୍ବେ ଜୀୱା ଅୱସା ଅବଲା ଅୱୀରିୟା ନିୟତିସଂଗତିଭାୱପରିଣତା ଛସ୍ୱେୱାଭିଜାତୀସୁ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୀ’ତି। ତେସଂଯେୱ ଖୋ, ଗହପତୟୋ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଉଜୁୱିପଚ୍ଚନୀକୱାଦା। ତେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଅତ୍ଥି ହେତୁ, ଅତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ତାନଂ ସଂକିଲେସାୟ; ସହେତୂ ସପ୍ପଚ୍ଚୟା ସତ୍ତା ସଂକିଲିସ୍ସନ୍ତି। ଅତ୍ଥି ହେତୁ, ଅତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିୟା; ସହେତୂ ସପ୍ପଚ୍ଚୟା ସତ୍ତା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଅତ୍ଥି ବଲଂ, ଅତ୍ଥି ୱୀରିୟଂ, ଅତ୍ଥି ପୁରିସଥାମୋ, ଅତ୍ଥି ପୁରିସପରକ୍କମୋ; ନ ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ସବ୍ବେ ପାଣା ସବ୍ବେ ଭୂତା ସବ୍ବେ ଜୀୱା ଅୱସା ଅବଲା ଅୱୀରିୟା [ଅତ୍ଥି ପୁରିସପରକ୍କମୋ, ସବ୍ବେ ସତ୍ତା… ସୱସା ସବଲା ସୱୀରିୟା (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ନିୟତିସଂଗତିଭାୱପରିଣତା ଛସ୍ୱେୱାଭିଜାତୀସୁ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୀ’ତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଗହପତୟୋ, ନନୁମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଉଜୁୱିପଚ୍ଚନୀକୱାଦା’ତି? ‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’।

୧୦୧। ‘‘ତତ୍ର , ଗହପତୟୋ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ନତ୍ଥି ହେତୁ, ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ତାନଂ ସଂକିଲେସାୟ; ଅହେତୂ ଅପ୍ପଚ୍ଚୟା ସତ୍ତା ସଂକିଲିସ୍ସନ୍ତି। ନତ୍ଥି ହେତୁ, ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିୟା; ଅହେତୂ ଅପ୍ପଚ୍ଚୟା ସତ୍ତା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି। ନତ୍ଥି ବଲଂ, ନତ୍ଥି ୱୀରିୟଂ, ନତ୍ଥି ପୁରିସଥାମୋ, ନତ୍ଥି ପୁରିସପରକ୍କମୋ; ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ସବ୍ବେ ପାଣା ସବ୍ବେ ଭୂତା ସବ୍ବେ ଜୀୱା ଅୱସା ଅବଲା ଅୱୀରିୟା ନିୟତିସଂଗତିଭାୱପରିଣତା ଛସ୍ୱେୱାଭିଜାତୀସୁ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୀ’ତି ତେସମେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ? ଯମିଦଂ କାୟସୁଚରିତଂ, ୱଚୀସୁଚରିତଂ, ମନୋସୁଚରିତଂ – ଇମେ ତୟୋ କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଯମିଦଂ କାୟଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ – ଇମେ ତୟୋ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ସମାଦାୟ ୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ନ ହି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ପସ୍ସନ୍ତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆଦୀନୱଂ ଓକାରଂ ସଂକିଲେସଂ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସଂ ୱୋଦାନପକ୍ଖଂ। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ ହେତୁଂ ‘ନତ୍ଥି ହେତୂ’ ତିସ୍ସ ଦିଟ୍ଠି ହୋତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ ହେତୁଂ ‘ନତ୍ଥି ହେତୂ’ତି ସଙ୍କପ୍ପେତି ; ସ୍ୱାସ୍ସ ହୋତି ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ ହେତୁଂ ‘ନତ୍ଥି ହେତୂ’ତି ୱାଚଂ ଭାସତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ମିଚ୍ଛାୱାଚା। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ ହେତୁଂ ‘ନତ୍ଥି ହେତୂ’ତି ଆହ; ଯେ ତେ ଅରହନ୍ତୋ ହେତୁୱାଦା ତେସମୟଂ ପଚ୍ଚନୀକଂ କରୋତି। ସନ୍ତଂଯେୱ ଖୋ ପନ ହେତୁଂ ‘ନତ୍ଥି ହେତୂ’ତି ପରଂ ସଞ୍ଞାପେତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ଅସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତି। ତାୟ ଚ ପନ ଅସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଅତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି, ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଇତି ପୁବ୍ବେୱ ଖୋ ପନସ୍ସ ସୁସୀଲ୍ୟଂ ପହୀନଂ ହୋତି, ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ – ଅୟଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ

ମିଚ୍ଛାଓ୍ୱାଚା ଅରିୟାନଂ ପଚ୍ଚନୀକତା ଅସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତି ଅତ୍ତାନୁକ୍କଂସନା ପରଓ୍ୱମ୍ଭନା। ଏଓ୍ୱମସ୍ସିମେ ଅନେକେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ଭଓ୍ୱନ୍ତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିପଚ୍ଚୟା।

‘‘ତତ୍ର, ଗହପତୟୋ, ଓ୍ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ସଚେ ଖୋ ନତ୍ଥି ହେତୁ, ଏଓ୍ୱମୟଂ ଭଓ୍ୱଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୋତ୍ଥିମତ୍ତାନଂ କରିସ୍ସତି; ସଚେ ଖୋ ଅତ୍ଥି ହେତୁ, ଏଓ୍ୱମୟଂ ଭଓ୍ୱଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଓ୍ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତି। କାମଂ ଖୋ ପନ ମାହୁ ହେତୁ, ହୋତୁ ନେସଂ ଭଓ୍ୱତଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସଚ୍ଚଂ ଓ୍ୱଚନଂ; ଅଥ ଚ ପନାୟଂ ଭଓ୍ୱଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠେଓ୍ୱ ଧମ୍ମେ ଓ୍ୱିଞ୍ଞୂନଂ ଗାରୟ୍ହୋ – ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଅହେତୁକଓ୍ୱାଦୋ’ତି। ସଚେ ଖୋ ଅତ୍ଥେଓ୍ୱ ହେତୁ, ଏଓ୍ୱଂ ଇମସ୍ସ ଭୋତୋ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଉଭୟତ୍ଥ କଲିଗ୍ଗହୋ – ୟଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠେଓ୍ୱ ଧମ୍ମେ ଓ୍ୱିଞ୍ଞୂନଂ ଗାରୟ୍ହୋ, ୟଞ୍ଚ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଓ୍ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ଏଓ୍ୱମସ୍ସାୟଂ ଅପଣ୍ଣକୋ ଧମ୍ମୋ ଦୁସ୍ସମତ୍ତୋ ସମାଦିନ୍ନୋ, ଏକଂସଂ ଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ରିଞ୍ଚତି କୁସଲଂ ଠାନଂ।

୧୦୨। ‘‘ତତ୍ର, ଗହପତୟୋ, ୟେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଓ୍ୱଂଓ୍ୱାଦିନୋ ଏଓ୍ୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ଅତ୍ଥି ହେତୁ, ଅତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ତାନଂ ସଂକିଲେସାୟ; ସହେତୂ ସପ୍ପଚ୍ଚୟା ସତ୍ତା ସଂକିଲିସ୍ସନ୍ତି। ଅତ୍ଥି ହେତୁ, ଅତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ତାନଂ ଓ୍ୱିସୁଦ୍ଧିୟା; ସହେତୂ ସପ୍ପଚ୍ଚୟା ସତ୍ତା ଓ୍ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଅତ୍ଥି ବଲଂ, ଅତ୍ଥି ଓ୍ୱୀରିୟଂ, ଅତ୍ଥି ପୁରିସଥାମୋ, ଅତ୍ଥି ପୁରିସପରକ୍କମୋ; ନ ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ସବ୍ବେ ପାଣା ସବ୍ବେ ଭୂତା ସବ୍ବେ ଜୀଓ୍ୱା ଅଓ୍ୱସା ଅବଲା ଅଓ୍ୱୀରିୟା ନିୟତିସଂଗତିଭାଓ୍ୱପରିଣତା ଛସ୍ୱେଓ୍ୱାଭିଜାତୀସୁ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ପଟିସଂଓ୍ୱେଦେନ୍ତୀ’ତି ତେସମେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ? ୟମିଦଂ କାୟଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଓ୍ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ – ଇମେ ତୟୋ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ଅଭିନିଓ୍ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ୟମିଦଂ କାୟସୁଚରିତଂ, ଓ୍ୱଚୀସୁଚରିତଂ, ମନୋସୁଚରିତଂ – ଇମେ ତୟୋ କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ସମାଦାୟ ଓ୍ୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ପସ୍ସନ୍ତି ହି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆଦୀନଓ୍ୱଂ ଓକାରଂ ସଂକିଲେସଂ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସଂ ଓ୍ୱୋଦାନପକ୍ଖଂ। ସନ୍ତଂୟେଓ୍ୱ ଖୋ ପନ ହେତୁଂ ‘ଅତ୍ଥି ହେତୂ’ ତିସ୍ସ ଦିଟ୍ଠି ହୋତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ସନ୍ତଂୟେଓ୍ୱ ଖୋ ପନ ହେତୁଂ ‘ଅତ୍ଥି ହେତୂ’ତି ସଙ୍କପ୍ପେତି; ସ୍ୱାସ୍ସ ହୋତି ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ। ସନ୍ତଂୟେଓ୍ୱ ଖୋ ପନ ହେତୁଂ ‘ଅତ୍ଥି ହେତୂ’ତି ଓ୍ୱାଚଂ ଭାସତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ସମ୍ମାଓ୍ୱାଚା। ସନ୍ତଂୟେଓ୍ୱ ଖୋ ପନ ହେତୁଂ ‘ଅତ୍ଥି ହେତୂ’ତି ଆହ, ୟେ ତେ ଅରହନ୍ତୋ ହେତୁଓ୍ୱାଦା ତେସମୟଂ ନ ପଚ୍ଚନୀକଂ କରୋତି। ସନ୍ତଂୟେଓ୍ୱ ଖୋ ପନ ହେତୁଂ ‘ଅତ୍ଥି ହେତୂ’ତି ପରଂ ସଞ୍ଞାପେତି; ସାସ୍ସ ହୋତି ସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତି। ତାୟ ଚ ପନ ସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତିୟା ନେଓ୍ୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି, ନ ପରଂ ଓ୍ୱମ୍ଭେତି। ଇତି ପୁବ୍ବେଓ୍ୱ ଖୋ ପନସ୍ସ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଂ ପହୀନଂ ହୋତି, ସୁସୀଲ୍ୟଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ – ଅୟଞ୍ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ସମ୍ମାଓ୍ୱାଚା ଅରିୟାନଂ ଅପଚ୍ଚନୀକତା ସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତି ଅନତ୍ତୁକ୍କଂସନା ଅପରଓ୍ୱମ୍ଭନା। ଏଓ୍ୱମସ୍ସିମେ ଅନେକେ କୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ଭଓ୍ୱନ୍ତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପଚ୍ଚୟା।

‘‘ତତ୍ର, ଗହପତୟୋ, ଓ୍ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ସଚେ ଖୋ ଅତ୍ଥି ହେତୁ, ଏଓ୍ୱମୟଂ ଭଓ୍ୱଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତି। କାମଂ ଖୋ ପନ ମାହୁ ହେତୁ, ହୋତୁ ନେସଂ ଭଓ୍ୱତଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସଚ୍ଚଂ ଓ୍ୱଚନଂ; ଅଥ ଚ ପନାୟଂ ଭଓ୍ୱଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠେଓ୍ୱ ଧମ୍ମେ ଓ୍ୱିଞ୍ଞୂନଂ ପାସଂସୋ – ସୀଲଓ୍ୱା ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ହେତୁଓ୍ୱାଦୋ’ତି। ସଚେ ଖୋ ଅତ୍ଥି ହେତୁ , ଏଓ୍ୱଂ ଇମସ୍ସ ଭୋତୋ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଉଭୟତ୍ଥ କଟଗ୍ଗହୋ – ୟଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠେଓ୍ୱ ଧମ୍ମେ ଓ୍ୱିଞ୍ଞୂନଂ ପାସଂସୋ, ୟଞ୍ଚ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ଏଓ୍ୱମସ୍ସାୟଂ ଅପଣ୍ଣକୋ ଧମ୍ମୋ ସୁସମତ୍ତୋ ସମାଦିନ୍ନୋ, ଉଭୟଂସଂ ଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ରିଞ୍ଚତି ଅକୁସଲଂ ଠାନଂ।

୧୦୩। ‘‘ସନ୍ତି, ଗହପତୟୋ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଓ୍ୱଂଓ୍ୱାଦିନୋ ଏଓ୍ୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ନତ୍ଥି ସବ୍ବସୋ ଆରୁପ୍ପା’ତି। ତେସଂୟେଓ୍ୱ ଖୋ, ଗହପତୟୋ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଉଜୁଓ୍ୱିପଚ୍ଚନୀକଓ୍ୱାଦା। ତେ ଏଓ୍ୱମାହଂସୁ – ‘ଅତ୍ଥି ସବ୍ବସୋ ଆରୁପ୍ପା’ତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଗହପତୟୋ, ନନୁମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଉଜୁଓ୍ୱିପଚ୍ଚନୀକଓ୍ୱାଦା’’ତି? ‘‘ଏଓ୍ୱଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ତତ୍ର , ଗହପତୟୋ, ଓ୍ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ୟେ ଖୋ ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଓ୍ୱଂଓ୍ୱାଦିନୋ ଏଓ୍ୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ନତ୍ଥି ସବ୍ବସୋ ଆରୁପ୍ପା’ତି, ଇଦଂ ମେ ଅଦିଟ୍ଠଂ; ୟେପି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଓ୍ୱଂଓ୍ୱାଦିନୋ ଏଓ୍ୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ଅତ୍ଥି ସବ୍ବସୋ ଆରୁପ୍ପା’ତି, ଇଦଂ ମେ ଅଓ୍ୱିଦିତଂ। ଅହଞ୍ଚେଓ୍ୱ [ଅହଞ୍ଚେ (?)] ଖୋ ପନ ଅଜାନନ୍ତୋ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଏକଂସେନ ଆଦାୟ ଓ୍ୱୋହରେୟ୍ୟଂ – ଇଦମେଓ୍ୱ ସଚ୍ଚଂ, ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି, ନ ମେତଂ ଅସ୍ସ ପତିରୂପଂ। ୟେ ଖୋ ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଓ୍ୱଂଓ୍ୱାଦିନୋ ଏଓ୍ୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ନତ୍ଥି ସବ୍ବସୋ ଆରୁପ୍ପା’ତି, ସଚେ ତେସଂ ଭଓ୍ୱତଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସଚ୍ଚଂ ଓ୍ୱଚନଂ, ଠାନମେତଂ ଓ୍ୱିଜ୍ଜତି – ୟେ ତେ ଦେଓ୍ୱା ରୂପିନୋ ମନୋମୟା, ଅପଣ୍ଣକଂ ମେ ତତ୍ରୂପପତ୍ତି ଭଓ୍ୱିସ୍ସତି। ୟେ ପନ ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଓ୍ୱଂଓ୍ୱାଦିନୋ ଏଓ୍ୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ଅତ୍ଥି ସବ୍ବସୋ ଆରୁପ୍ପା’ତି, ସଚେ ତେସଂ ଭଓ୍ୱତଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସଚ୍ଚଂ ଓ୍ୱଚନଂ, ଠାନମେତଂ ଓ୍ୱିଜ୍ଜତି – ୟେ ତେ ଦେଓ୍ୱା ଅରୂପିନୋ ସଞ୍ଞାମୟା, ଅପଣ୍ଣକଂ ମେ ତତ୍ରୂପପତ୍ତି ଭଓ୍ୱିସ୍ସତି। ଦିସ୍ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ରୂପାଧିକରଣଂ [ରୂପକାରଣା (କ।)] ଦଣ୍ଡାଦାନ-ସତ୍ଥାଦାନ-କଲହ-ଓ୍ୱିଗ୍ଗହ-ଓ୍ୱିଓ୍ୱାଦ-ତୁଓ୍ୱଂତୁଓ୍ୱଂ-ପେସୁଞ୍ଞ-ମୁସାଓ୍ୱାଦା। ‘ନତ୍ଥି ଖୋ ପନେତଂ ସବ୍ବସୋ ଅରୂପେ’’’ତି। ସୋ ଇତି ପଟିସଙ୍ଖାୟ ରୂପାନଂୟେଓ୍ୱ ନିବ୍ବିଦାୟ

ୱିରାଗାଯ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି।

୧୦୪। “ସନ୍ତି, ଗହପତଯୋ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ନତ୍ଥି ସବ୍ବସୋ ଭୱନିରୋଧୋ’ତି। ତେସଂଯେୱ ଖୋ, ଗହପତଯୋ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଉଜୁୱିପଚ୍ଚନୀକୱାଦା। ତେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଅତ୍ଥି ସବ୍ବସୋ ଭୱନିରୋଧୋ’ତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଗହପତଯୋ, ନନୁମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଉଜୁୱିପଚ୍ଚନୀକୱାଦା”ତି? “ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ”। “ତତ୍ର, ଗହପତଯୋ, ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ଯେ ଖୋ ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ନତ୍ଥି ସବ୍ବସୋ ଭୱନିରୋଧୋ’ତି, ଇଦଂ ମେ ଅଦିଟ୍ଠଂ; ଯେପି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ଅତ୍ଥି ସବ୍ବସୋ ଭୱନିରୋଧୋ’ତି, ଇଦଂ ମେ ଅୱିଦିତଂ। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ଅଜାନନ୍ତୋ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଏକଂସେନ ଆଦାଯ ୱୋହରେଯ୍ୟଂ – ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ, ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି, ନ ମେତଂ ଅସ୍ସ ପତିରୂପଂ। ଯେ ଖୋ ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ନତ୍ଥି ସବ୍ବସୋ ଭୱନିରୋଧୋ’ତି, ସଚେ ତେସଂ ଭୱତଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସଚ୍ଚଂ ୱଚନଂ, ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି – ଯେ ତେ ଦେୱା ଅରୂପିନୋ ସଞ୍ଞାମଯା ଅପଣ୍ଣକଂ ମେ ତତ୍ରୂପପତ୍ତି ଭୱିସ୍ସତି। ଯେ ପନ ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ଅତ୍ଥି ସବ୍ବସୋ ଭୱନିରୋଧୋ’ତି, ସଚେ ତେସଂ ଭୱତଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସଚ୍ଚଂ ୱଚନଂ, ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି – ଯଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମି । ଯେ ଖୋ ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ନତ୍ଥି ସବ୍ବସୋ ଭୱନିରୋଧୋ’ତି, ତେସମଯଂ ଦିଟ୍ଠି ସାରାଗାଯ [ସରାଗାଯ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ସନ୍ତିକେ, ସଂଯୋଗାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅଭିନନ୍ଦନାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅଜ୍ଝୋସାନାଯ ସନ୍ତିକେ, ଉପାଦାନାଯ ସନ୍ତିକେ। ଯେ ପନ ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ଅତ୍ଥି ସବ୍ବସୋ ଭୱନିରୋଧୋ’ତି, ତେସମଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଅସାରାଗାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅସଂଯୋଗାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅନଭିନନ୍ଦନାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅନଜ୍ଝୋସାନାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅନୁପାଦାନାଯ ସନ୍ତିକେ’”ତି। ସୋ ଇତି ପଟିସଙ୍ଖାଯ ଭୱାନଂଯେୱ ନିବ୍ବିଦାଯ ୱିରାଗାଯ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି।

୧୦୫। “ଚତ୍ତାରୋମେ, ଗହପତଯୋ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଗହପତଯୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ହୋତି ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ। ଇଧ, ଗହପତଯୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ହୋତି ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ। ଇଧ, ଗହପତଯୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ହୋତି ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ। ଇଧ, ଗହପତଯୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତନ୍ତପୋ ହୋତି ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ; ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି।

୧୦୬। “କତମୋ ଚ, ଗହପତଯୋ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ? ଇଧ, ଗହପତଯୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଚେଲକୋ ହୋତି ମୁତ୍ତାଚାରୋ ହତ୍ଥାପଲେଖନୋ…ପେ… [ୱିତ୍ଥାରୋ ମ। ନି। ୨।୬-୭ କନ୍ଦରକସୁତ୍ତେ] ଇତି ଏୱରୂପଂ ଅନେକୱିହିତଂ କାଯସ୍ସ ଆତାପନପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଗହପତଯୋ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ।

“କତମୋ ଚ, ଗହପତଯୋ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ? ଇଧ, ଗହପତଯୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଓରବ୍ଭିକୋ ହୋତି ସୂକରିକୋ…ପେ… ଯେ ୱା ପନଞ୍ଞେପି କେଚି କୁରୂରକମ୍ମନ୍ତା। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଗହପତଯୋ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ।

“କତମୋ ଚ, ଗହପତଯୋ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ? ଇଧ, ଗହପତଯୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ରାଜା ୱା ହୋତି ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତୋ…ପେ… ତେପି ଦଣ୍ଡତଜ୍ଜିତା ଭଯତଜ୍ଜିତା ଅସ୍ସୁମୁଖା ରୁଦମାନା ପରିକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଗହପତଯୋ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ।

“କତମୋ ଚ, ଗହପତଯୋ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତନ୍ତପୋ ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ; ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି? ଇଧ, ଗହପତଯୋ, ତଥାଗତୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ…ପେ… ସୋ ଇମେ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ପହାଯ ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ…

ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି।

‘‘ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ… ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ, ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ…ପେ… ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି। ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ଆସୱାନଂ ଖଯଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… ‘ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ଜାନତୋ ଏୱଂ ପସ୍ସତୋ କାମାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଭୱାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅୱିଜ୍ଜାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ୱିମୁତ୍ତସ୍ମିଂ ୱିମୁତ୍ତମିତି ଞାଣଂ ହୋତି। ‘ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା’ତି ପଜାନାତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଗହପତଯୋ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତନ୍ତପୋ ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ; ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ସାଲେଯ୍ୟକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭୋ ଗୋତମ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱା ୱିୱରେଯ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେଯ୍ୟ ‘ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀ’ତି; ଏୱମେୱଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏତେ ମଯଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକେ ନୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତେ’’ତି।

ଅପଣ୍ଣକସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଦସମଂ।

ଗହପତିୱଗ୍ଗୋ ନିଟ୍ଠିତୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

କନ୍ଦରନାଗରସେଖୱତୋ ଚ, ପୋତଲିଯୋ ପୁନ ଜୀୱକଭଚ୍ଚୋ;

ଉପାଲିଦମଥୋ କୁକ୍କୁରଅଭଯୋ, ବହୁୱେଦନୀଯାପଣ୍ଣକତୋ ଦସମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ଭିକ୍ଖୁୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତଂ

୧୦୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ରାହୁଲୋ ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକାଯଂ ୱିହରତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନ ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକା ଯେନାଯସ୍ମା ରାହୁଲୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆଯସ୍ମା ରାହୁଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେସି, ଉଦକଞ୍ଚ ପାଦାନଂ। ନିସୀଦି ଭଗୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ନିସଜ୍ଜ ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେସି। ଆଯସ୍ମାପି ଖୋ ରାହୁଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି।

୧୦୮। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପରିତ୍ତଂ ଉଦକାୱସେସଂ ଉଦକାଧାନେ ଠପେତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ରାହୁଲଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ପସ୍ସସି ନୋ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ଇମଂ ପରିତ୍ତଂ ଉଦକାୱସେସଂ ଉଦକାଧାନେ ଠପିତ''ନ୍ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଏୱଂ ପରିତ୍ତକଂ ଖୋ, ରାହୁଲ, ତେସଂ ସାମଞ୍ଞଂ ଯେସଂ ନତ୍ଥି ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେ ଲଜ୍ଜା''ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପରିତ୍ତଂ ଉଦକାୱସେସଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ରାହୁଲଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ପସ୍ସସି ନୋ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପରିତ୍ତଂ ଉଦକାୱସେସଂ ଛଡ୍ଡିତ''ନ୍ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଏୱଂ ଛଡ୍ଡିତଂ ଖୋ, ରାହୁଲ, ତେସଂ ସାମଞ୍ଞଂ ଯେସଂ ନତ୍ଥି ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେ ଲଜ୍ଜା''ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତଂ ଉଦକାଧାନଂ ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ରାହୁଲଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ପସ୍ସସି ନୋ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ଇମଂ ଉଦକାଧାନଂ ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତ''ନ୍ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଏୱଂ ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ଖୋ, ରାହୁଲ, ତେସଂ ସାମଞ୍ଞଂ ଯେସଂ ନତ୍ଥି ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେ ଲଜ୍ଜା''ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତଂ ଉଦକାଧାନଂ ଉକ୍କୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ରାହୁଲଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ପସ୍ସସି ନୋ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ଇମଂ ଉଦକାଧାନଂ ରିତ୍ତଂ ତୁଚ୍ଛ''ନ୍ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଏୱଂ ରିତ୍ତଂ ତୁଚ୍ଛଂ ଖୋ, ରାହୁଲ, ତେସଂ ସାମଞ୍ଞଂ ଯେସଂ ନତ୍ଥି ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେ ଲଜ୍ଜାତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ରାହୁଲ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଈସାଦନ୍ତୋ ଉରୂଳ୍ହୱା [ଉବ୍ବୂଳ୍ହୱା (ସୀ। ପୀ।)] ଅଭିଜାତୋ ସଙ୍ଗାମାୱଚରୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ପୁରିମେହିପି ପାଦେହି କମ୍ମଂ କରୋତି, ପଚ୍ଛିମେହିପି ପାଦେହି କମ୍ମଂ କରୋତି, ପୁରିମେନପି କାଯେନ କମ୍ମଂ କରୋତି, ପଚ୍ଛିମେନପି କାଯେନ କମ୍ମଂ କରୋତି, ସୀସେନପି କମ୍ମଂ କରୋତି, କଣ୍ଣେହିପି କମ୍ମଂ କରୋତି, ଦନ୍ତେହିପି କମ୍ମଂ କରୋତି, ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେନପି କମ୍ମଂ କରୋତି; ରକ୍ଖତେୱ ସୋଣ୍ଡଂ। ତତ୍ଥ ହତ୍ଥାରୋହସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅଯଂ ଖୋ ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଈସାଦନ୍ତୋ ଉରୂଳ୍ହୱା ଅଭିଜାତୋ ସଙ୍ଗାମାୱଚରୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ପୁରିମେହିପି ପାଦେହି କମ୍ମଂ କରୋତି, ପଚ୍ଛିମେହିପି ପାଦେହି କମ୍ମଂ କରୋତି…ପେ… ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେନପି କମ୍ମଂ କରୋତି; ରକ୍ଖତେୱ ସୋଣ୍ଡଂ । ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ ଖୋ ରଞ୍ଞୋ ନାଗସ୍ସ ଜୀୱିତ'ନ୍ତି। ଯତୋ ଖୋ, ରାହୁଲ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଈସାଦନ୍ତୋ ଉରୂଳ୍ହୱା ଅଭିଜାତୋ ସଙ୍ଗାମାୱଚରୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ପୁରିମେହିପି ପାଦେହି କମ୍ମଂ କରୋତି, ପଚ୍ଛିମେହିପି ପାଦେହି କମ୍ମଂ କରୋତି…ପେ… ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେନପି କମ୍ମଂ କରୋତି, ସୋଣ୍ଡାଯପି କମ୍ମଂ କରୋତି, ତତ୍ଥ ହତ୍ଥାରୋହସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅଯଂ ଖୋ ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଈସାଦନ୍ତୋ ଉରୂଳ୍ହୱା ଅଭିଜାତୋ ସଙ୍ଗାମାୱଚରୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ପୁରିମେହିପି ପାଦେହି କମ୍ମଂ କରୋତି, ପଚ୍ଛିମେହିପି ପାଦେହି କମ୍ମଂ କରୋତି, ପୁରିମେନପି କାଯେନ କମ୍ମଂ କରୋତି, ପଚ୍ଛିମେନପି କାଯେନ କମ୍ମଂ କରୋତି, ସୀସେନପି କମ୍ମଂ କରୋତି, କଣ୍ଣେହିପି କମ୍ମଂ କରୋତି, ଦନ୍ତେହିପି କମ୍ମଂ କରୋତି, ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେନପି କମ୍ମଂ କରୋତି, ସୋଣ୍ଡାଯପି କମ୍ମଂ କରୋତି। ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ ଖୋ ରଞ୍ଞୋ ନାଗସ୍ସ ଜୀୱିତଂ। ନତ୍ଥି ଦାନି କିଞ୍ଚି ରଞ୍ଞୋ ନାଗସ୍ସ ଅକରଣୀଯ'ନ୍ତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ରାହୁଲ, ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେ ନତ୍ଥି ଲଜ୍ଜା, ନାହଂ ତସ୍ସ କିଞ୍ଚି ପାପଂ ଅକରଣୀଯନ୍ତି ୱଦାମି। ତସ୍ମାତିହ ତେ, ରାହୁଲ, 'ହସ୍ସାପି ନ ମୁସା ଭଣିସ୍ସାମୀ'ତି – ଏୱଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ।

୧୦୯। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ରାହୁଲ, କିମତ୍ଥିଯୋ ଆଦାସୋ''ତି? ''ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତ୍ଥୋ, ଭନ୍ତେ''ତି। ''ଏୱମେୱ ଖୋ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା କାଯେନ କମ୍ମଂ କତ୍ତବ୍ବଂ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ୱାଚାଯ କମ୍ମଂ କତ୍ତବ୍ବଂ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ମନସା କମ୍ମଂ କତ୍ତବ୍ବଂ। ଯଦେୱ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, କାଯେନ କମ୍ମଂ କତ୍ତୁକାମୋ ଅହୋସି, ତଦେୱ ତେ କାଯକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ଯଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ କାଯେନ କମ୍ମଂ କତ୍ତୁକାମୋ ଇଦଂ ମେ କାଯକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେଯ୍ୟ, ପରବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେଯ୍ୟ, ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେଯ୍ୟ – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ କାଯକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯଂ [ଦୁକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରଯଂ, ଦୁକ୍ଖୁଦଯଂ (କ।)] ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି? ସଚେ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେଯ୍ୟାସି – 'ଯଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ କାଯେନ କମ୍ମଂ କତ୍ତୁକାମୋ ଇଦଂ ମେ କାଯକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେଯ୍ୟ, ପରବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେଯ୍ୟ, ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେଯ୍ୟ – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ କାଯକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ଏୱରୂପଂ ତେ, ରାହୁଲ, କାଯେନ କମ୍ମଂ ସସକ୍କଂ ନ କରଣୀଯଂ [ସଂସକ୍କଂ ନ ଚ କରଣୀଯଂ (କ।)]। ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେଯ୍ୟାସି – 'ଯଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ କାଯେନ କମ୍ମଂ କତ୍ତୁକାମୋ ଇଦଂ ମେ କାଯକମ୍ମଂ ନେୱତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେଯ୍ୟ, ନ ପରବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେଯ୍ୟ, ନ ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେଯ୍ୟ – କୁସଲଂ ଇଦଂ କାଯକମ୍ମଂ ସୁଖୁଦ୍ରଯଂ

ସୁଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ଏୱରୂପଂ ତେ, ରାହୁଲ, କାୟେନ କମ୍ମଂ କରଣୀୟଂ।

''କରୋନ୍ତେନପି ତେ, ରାହୁଲ, କାୟେନ କମ୍ମଂ ତଦେୱ ତେ କାୟକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ୟଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ କାୟେନ କମ୍ମଂ କରୋମି ଇଦଂ ମେ କାୟକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ କାୟକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରୟଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି? ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ୟଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ କାୟେନ କମ୍ମଂ କରୋମି ଇଦଂ ମେ କାୟକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ କାୟକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରୟଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ପଟିସଂହରେୟ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ଏୱରୂପଂ କାୟକମ୍ମଂ। ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ୟଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ କାୟେନ କମ୍ମଂ କରୋମି ଇଦଂ ମେ କାୟକମ୍ମଂ ନେୱତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ନ ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ନ ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି – କୁସଲଂ ଇଦଂ କାୟକମ୍ମଂ ସୁଖୁଦ୍ରୟଂ ସୁଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ଅନୁପଦଜ୍ଜେୟ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ଏୱରୂପଂ କାୟକମ୍ମଂ।

''କତ୍ୱାପି ତେ, ରାହୁଲ, କାୟେନ କମ୍ମଂ ତଦେୱ ତେ କାୟକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ୟଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ କାୟେନ କମ୍ମଂ ଅକାସିଂ ଇଦଂ ମେ କାୟକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି [ସଂୱତ୍ତି (ପୀ।)], ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ କାୟକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରୟଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି? ସଚେ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ୟଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ କାୟେନ କମ୍ମଂ ଅକାସିଂ, ଇଦଂ ମେ କାୟକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ କାୟକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରୟଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ଏୱରୂପଂ ତେ, ରାହୁଲ, କାୟକମ୍ମଂ ସତ୍ଥରି ୱା ୱିଞ୍ଞୂସୁ ୱା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଦେସେତବ୍ବଂ, ୱିୱରିତବ୍ବଂ, ଉତ୍ତାନୀକାତବ୍ବଂ; ଦେସେତ୍ୱା ୱିୱରିତ୍ୱା ଉତ୍ତାନୀକତ୍ୱା ଆୟତିଂ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ । ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ୟଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ କାୟେନ କମ୍ମଂ ଅକାସିଂ ଇଦଂ ମେ କାୟକମ୍ମଂ ନେୱତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ନ ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ନ ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି – କୁସଲଂ ଇଦଂ କାୟକମ୍ମଂ ସୁଖୁଦ୍ରୟଂ ସୁଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ତେନେୱ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପୀତିପାମୋଜ୍ଜେନ ୱିହରେୟ୍ୟାସି ଅହୋରତ୍ତାନୁସିକ୍ଖୀ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ।

୧୧୦। ''ୟଦେୱ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ୱାଚାୟ କମ୍ମଂ କତ୍ତୁକାମୋ ଅହୋସି, ତଦେୱ ତେ ୱଚୀକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ୟଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ୱାଚାୟ କମ୍ମଂ କତ୍ତୁକାମୋ ଇଦଂ ମେ ୱଚୀକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ, ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ, ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରୟଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି? ସଚେ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ୟଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ୱାଚାୟ କମ୍ମଂ କତ୍ତୁକାମୋ ଇଦଂ ମେ ୱଚୀକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ, ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ, ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରୟଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ଏୱରୂପଂ ତେ, ରାହୁଲ, ୱାଚାୟ କମ୍ମଂ ସସକ୍କଂ ନ କରଣୀୟଂ। ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ୟଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ୱାଚାୟ କମ୍ମଂ କତ୍ତୁକାମୋ ଇଦଂ ମେ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନେୱତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ, ନ ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ – କୁସଲଂ ଇଦଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ସୁଖୁଦ୍ରୟଂ ସୁଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ଏୱରୂପଂ ତେ, ରାହୁଲ, ୱାଚାୟ କମ୍ମଂ କରଣୀୟଂ।

''କରୋନ୍ତେନପି, ରାହୁଲ, ୱାଚାୟ କମ୍ମଂ ତଦେୱ ତେ ୱଚୀକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ୟଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ୱାଚାୟ କମ୍ମଂ କରୋମି ଇଦଂ ମେ ୱଚୀକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରୟଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି? ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ୟଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ୱାଚାୟ କମ୍ମଂ କରୋମି ଇଦଂ ମେ ୱଚୀକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରୟଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ପଟିସଂହରେୟ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ଏୱରୂପଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ। ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ୟଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ୱାଚାୟ କମ୍ମଂ କରୋମି ଇଦଂ ମେ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନେୱତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ନ ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ନ ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି – କୁସଲଂ ଇଦଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ସୁଖୁଦ୍ରୟଂ ସୁଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ଅନୁପଦଜ୍ଜେୟ୍ୟାସି, ତ୍ୱଂ ରାହୁଲ, ଏୱରୂପଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ।

''କତ୍ୱାପି ତେ, ରାହୁଲ, ୱାଚାୟ କମ୍ମଂ ତଦେୱ ତେ ୱଚୀକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ୟଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ୱାଚାୟ କମ୍ମଂ ଅକାସିଂ ଇଦଂ ମେ ୱଚୀକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି [ସଂୱତ୍ତି (ସୀ। ପୀ।)], ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରୟଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି? ସଚେ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ୟଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ୱାଚାୟ କମ୍ମଂ ଅକାସିଂ ଇଦଂ ମେ ୱଚୀକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରୟଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ଏୱରୂପଂ ତେ, ରାହୁଲ, ୱଚୀକମ୍ମଂ ସତ୍ଥରି ୱା ୱିଞ୍ଞୂସୁ ୱା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଦେସେତବ୍ବଂ, ୱିୱରିତବ୍ବଂ, ଉତ୍ତାନୀକତ୍ତବ୍ବଂ ;

ଦେସେତ୍ୱା ୱିୱରିତ୍ୱା ଉତ୍ତାନୀକତ୍ୱା ଆୟତିଂ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜିତଙ୍ଂ। ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ୟଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ୱାଚାଯ କମ୍ମଂ ଅକାସିଂ ଇଦଂ ମେ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନେୱତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ନ ପରବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ନ ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି – କୁସଲଂ ଇଦଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ସୁଖୁଦ୍ରଯଂ ସୁଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ତେନେୱ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପୀତିପାମୋଜ୍ଜେନ ୱିହରେୟ୍ୟାସି ଅହୋରତ୍ତାନୁସିକ୍ଖୀ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ।

୧୧୧। ''ଯଦେୱ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ମନସା କମ୍ମଂ କତ୍ତୁକାମୋ ଅହୋସି, ତଦେୱ ତେ ମନୋକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତଙ୍ଂ – 'ଯଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ମନସା କମ୍ମଂ କତ୍ତୁକାମୋ ଇଦଂ ମେ ମନୋକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ, ପରବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ, ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ ମନୋକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି? ସଚେ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ଯଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ମନସା କମ୍ମଂ କତ୍ତୁକାମୋ ଇଦଂ ମେ ମନୋକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ, ପରବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ, ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ ମନୋକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ଏୱରୂପଂ ତେ, ରାହୁଲ, ମନସା କମ୍ମଂ ସସକ୍କଂ ନ କରଣୀଯଂ। ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ଯଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ମନସା କମ୍ମଂ କତ୍ତୁକାମୋ ଇଦଂ ମେ ମନୋକମ୍ମଂ ନେୱତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ, ନ ପରବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ, ନ ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତେୟ୍ୟ – କୁସଲଂ ଇଦଂ ମନୋକମ୍ମଂ ସୁଖୁଦ୍ରଯଂ ସୁଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ଏୱରୂପଂ ତେ, ରାହୁଲ, ମନସା କମ୍ମଂ କରଣୀଯଂ।

''କରୋନ୍ତେନପି ତେ, ରାହୁଲ, ମନସା କମ୍ମଂ ତଦେୱ ତେ ମନୋକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତଙ୍ଂ – 'ଯଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ମନସା କମ୍ମଂ କରୋମି ଇଦଂ ମେ ମନୋକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ପରବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ ମନୋକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି? ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ଯଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ମନସା କମ୍ମଂ କରୋମି ଇଦଂ ମେ ମନୋକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ପରବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ ମନୋକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ପଟିସଂହରେୟ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ଏୱରୂପଂ ମନୋକମ୍ମଂ। ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ଯଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ମନସା କମ୍ମଂ କରୋମି ଇଦଂ ମେ ମନୋକମ୍ମଂ ନେୱତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ନ ପରବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ନ ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି – କୁସଲଂ ଇଦଂ ମନୋକମ୍ମଂ ସୁଖୁଦ୍ରଯଂ ସୁଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ଅନୁପଦଜ୍ଜେୟ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ଏୱରୂପଂ ମନୋକମ୍ମଂ।

''କତ୍ୱାପି ତେ, ରାହୁଲ, ମନସା କମ୍ମଂ ତଦେୱ ତେ ମନୋକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତଙ୍ଂ – 'ଯଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ମନସା କମ୍ମଂ ଅକାସିଂ ଇଦଂ ମେ ମନୋକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି [ସଂୱତ୍ତି (ସୀ। ପୀ।)], ପରବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ ମନୋକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି? ସଚେ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ଯଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ମନସା କମ୍ମଂ ଅକାସିଂ ଇଦଂ ମେ ମନୋକମ୍ମଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ପରବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି – ଅକୁସଲଂ ଇଦଂ ମନୋକମ୍ମଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ଏୱରୂପଂ ପନ [ଏୱରୂପେ (ସୀ। ପୀ।), ଏୱରୂପେ ପନ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ତେ, ରାହୁଲ, ମନୋକମ୍ମଂ [ମନୋକମ୍ମେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅଟ୍ଟୀଯିତଙ୍ଂ ହରାଯିତଙ୍ଂ ଜିଗୁଚ୍ଛିତଙ୍ଂ; ଅଟ୍ଟୀଯିତ୍ୱା ହରାଯିତ୍ୱା ଜିଗୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଆୟତିଂ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜିତଙ୍ଂ। ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଏୱଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ଯଂ ଖୋ ଅହଂ ଇଦଂ ମନସା କମ୍ମଂ ଅକାସିଂ ଇଦଂ ମେ ମନୋକମ୍ମଂ ନେୱତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ନ ପରବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ନ ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି – କୁସଲଂ ଇଦଂ ମନୋକମ୍ମଂ ସୁଖୁଦ୍ରଯଂ ସୁଖୱିପାକ'ନ୍ତି, ତେନେୱ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପୀତିପାମୋଜ୍ଜେନ ୱିହରେୟ୍ୟାସି ଅହୋରତ୍ତାନୁସିକ୍ଖୀ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ।

୧୧୨। ''ଯେ ହି କେଚି, ରାହୁଲ, ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା କାଯକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେସୁଂ, ୱଚୀକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେସୁଂ, ମନୋକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେସୁଂ, ସବ୍ବେ ତେ ଏୱମେୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା କାଯକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେସୁଂ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ୱଚୀକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେସୁଂ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ମନୋକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେସୁଂ। ଯେପି ହି କେଚି, ରାହୁଲ, ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା କାଯକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେସ୍ସନ୍ତି, ୱଚୀକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେସ୍ସନ୍ତି, ମନୋକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେସ୍ସନ୍ତି, ସବ୍ବେ ତେ ଏୱମେୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା କାଯକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେସ୍ସନ୍ତି, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ୱଚୀକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେସ୍ସନ୍ତି , ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ମନୋକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେସ୍ସନ୍ତି। ଯେପି ହି କେଚି, ରାହୁଲ, ଏତରହି ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା କାଯକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେନ୍ତି, ୱଚୀକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେନ୍ତି, ମନୋକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେନ୍ତି, ସବ୍ବେ ତେ ଏୱମେୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା କାଯକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେନ୍ତି, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ୱଚୀକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେନ୍ତି, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ମନୋକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେନ୍ତି। ତସ୍ମାତିହ, ରାହୁଲ, 'ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା କାଯକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେସ୍ସାମି, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ୱଚୀକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେସ୍ସାମି, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ମନୋକମ୍ମଂ ପରିସୋଧେସ୍ସାମୀ'ତି – ଏୱଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ସିକ୍ଖିତଙ୍''ନ୍ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନୋ ଆଯସ୍ମା ରାହୁଲୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୀତି।

ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ପଠମଂ।

୨। ମହାରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତଂ

୧୧୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ଆଯସ୍ମାପି ଖୋ ରାହୁଲୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଭଗୱନ୍ତଂ ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଅନୁବନ୍ଧି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଅପଲୋକେତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ରାହୁଲଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଯଂ କିଞ୍ଚି, ରାହୁଲ, ରୂପଂ – ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଓଳାରିକଂ ୱା ସୁଖୁମଂ ୱା ହୀନଂ ୱା ପଣୀତଂ ୱା ଯଂ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ୱା – ସବ୍ବଂ ରୂପଂ 'ନେତଂ ମମ, ନେସୋହମସ୍ମି, ନ ମେସୋ ଅତ୍ତା'ତି ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବ''ନ୍ତି। ''ରୂପମେୱ ନୁ ଖୋ, ଭଗୱା, ରୂପମେୱ ନୁ ଖୋ, ସୁଗତା''ତି? ''ରୂପମ୍ପି, ରାହୁଲ, ୱେଦନାପି, ରାହୁଲ, ସଞ୍ଞାପି, ରାହୁଲ, ସଙ୍ଖାରାପି, ରାହୁଲ, ୱିଞ୍ଞାଣମ୍ପି, ରାହୁଲା''ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ରାହୁଲୋ ''କୋ ନଜ୍ଜ [କୋ ନୁଜ୍ଜ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଭଗୱତା ସମ୍ମୁଖା ଓୱାଦେନ ଓୱଦିତୋ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସିସ୍ସତୀ''ତି ତତୋ ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ରାହୁଲଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସିନ୍ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା । ଦିସ୍ୱାନ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ରାହୁଲଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଆନାପାନସ୍ସତିଂ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ଆନାପାନସ୍ସତି, ରାହୁଲ, ଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା''ତି।

୧୧୪। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ରାହୁଲୋ ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ରାହୁଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କଥଂ ଭାୱିତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଆନାପାନସ୍ସତି, କଥଂ ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା''ତି? ''ଯଂ କିଞ୍ଚି, ରାହୁଲ, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ କକ୍ଖଳଂ ଖରିଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – କେସା ଲୋମା ନଖା ଦନ୍ତା ତଚୋ ମଂସଂ ନ୍ହାରୁ [ନହାରୁ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅଟ୍ଠି ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ୱକ୍କଂ ହଦଯଂ ଯକନଂ କିଲୋମକଂ ପିହକଂ ପପ୍ଫାସଂ ଅନ୍ତଂ ଅନ୍ତଗୁଣଂ ଉଦରିଯଂ କରୀସଂ, ଯଂ ୱା ପନଞ୍ଞମ୍ପି କିଞ୍ଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ କକ୍ଖଳଂ ଖରିଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ରାହୁଲ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ପଥୱୀଧାତୁ [ପଠୱୀଧାତୁ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ଯା ଚେୱ ଖୋ ପନ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ପଥୱୀଧାତୁ ଯା ଚ ବାହିରା ପଥୱୀଧାତୁ, ପଥୱୀଧାତୁରେୱେସା। ତଂ 'ନେତଂ ମମ, ନେସୋହମସ୍ମି, ନ ମେସୋ ଅତ୍ତା'ତି – ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦିସ୍ୱା ପଥୱୀଧାତୁଯା ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ପଥୱୀଧାତୁଯା ଚିତ୍ତଂ ୱିରାଜେତି''।

୧୧୫। ''କତମା ଚ, ରାହୁଲ, ଆପୋଧାତୁ? ଆପୋଧାତୁ ସିଯା ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା, ସିଯା ବାହିରା। କତମା ଚ, ରାହୁଲ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ଆପୋଧାତୁ ? ଯଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଆପୋ ଆପୋଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ପିତ୍ତଂ ସେମ୍ହଂ ପୁବ୍ବୋ ଲୋହିତଂ ସେଦୋ ମେଦୋ ଅସ୍ସୁ ୱସା ଖେଳୋ ସିଙ୍ଘାଣିକା ଲସିକା ମୁତ୍ତଂ, ଯଂ ୱା ପନଞ୍ଞମ୍ପି କିଞ୍ଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଆପୋ ଆପୋଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ରାହୁଲ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ଆପୋଧାତୁ। ଯା ଚେୱ ଖୋ ପନ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ଆପୋଧାତୁ ଯା ଚ ବାହିରା ଆପୋଧାତୁ ଆପୋଧାତୁରେୱେସା। ତଂ 'ନେତଂ ମମ, ନେସୋହମସ୍ମି, ନ ମେସୋ ଅତ୍ତା'ତି – ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦିସ୍ୱା ଆପୋଧାତୁଯା ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ଆପୋଧାତୁଯା ଚିତ୍ତଂ ୱିରାଜେତି।

୧୧୬। ''କତମା ଚ, ରାହୁଲ, ତେଜୋଧାତୁ? ତେଜୋଧାତୁ ସିଯା ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା, ସିଯା ବାହିରା। କତମା ଚ, ରାହୁଲ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ତେଜୋଧାତୁ? ଯଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ତେଜୋ ତେଜୋଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଯେନ ଚ ସନ୍ତପ୍ପତି ଯେନ ଚ ଜୀରୀଯତି ଯେନ ଚ ପରିଡଯ୍ହତି ଯେନ ଚ ଅସିତପୀତଖାଯିତସାଯିତଂ ସମ୍ମା ପରିଣାମଂ ଗଚ୍ଛତି, ଯଂ ୱା ପନଞ୍ଞମ୍ପି କିଞ୍ଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ତେଜୋ ତେଜୋଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ରାହୁଲ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ତେଜୋଧାତୁ। ଯା ଚେୱ ଖୋ ପନ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ତେଜୋଧାତୁ ଯା ଚ ବାହିରା ତେଜୋଧାତୁ ତେଜୋଧାତୁରେୱେସା। ତଂ 'ନେତଂ ମମ, ନେସୋହମସ୍ମି, ନ ମେସୋ ଅତ୍ତା'ତି – ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦିସ୍ୱା ତେଜୋଧାତୁଯା ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ତେଜୋଧାତୁଯା ଚିତ୍ତଂ ୱିରାଜେତି।

୧୧୭। ''କତମା ଚ, ରାହୁଲ, ୱାଯୋଧାତୁ? ୱାଯୋଧାତୁ ସିଯା ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା, ସିଯା ବାହିରା। କତମା ଚ, ରାହୁଲ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ୱାଯୋଧାତୁ? ଯଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱାଯୋ ୱାଯୋଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଉଦ୍ଧଙ୍ଗମା ୱାତା, ଅଧୋଗମା ୱାତା, କୁଚ୍ଛିସଯା ୱାତା, କୋଟ୍ଠସଯା [କୋଟ୍ଟସଯା (ସୀ। ପୀ।)] ୱାତା , ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନୁସାରିନୋ ୱାତା, ଅସ୍ସାସୋ ପସ୍ସାସୋ, ଇତି ଯଂ ୱା ପନଞ୍ଞମ୍ପି କିଞ୍ଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱାଯୋ ୱାଯୋଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ରାହୁଲ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ୱାଯୋଧାତୁ। ଯା ଚେୱ ଖୋ ପନ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ୱାଯୋଧାତୁ ଯା ଚ ବାହିରା ୱାଯୋଧାତୁ ୱାଯୋଧାତୁରେୱେସା। ତଂ 'ନେତଂ ମମ, ନେସୋହମସ୍ମି , ନ ମେସୋ ଅତ୍ତା'ତି – ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦିସ୍ୱା ୱାଯୋଧାତୁଯା ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ୱାଯୋଧାତୁଯା ଚିତ୍ତଂ ୱିରାଜେତି।

୧୧୮। ''କତମା ଚ, ରାହୁଲ, ଆକାସଧାତୁ? ଆକାସଧାତୁ ସିଯା ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା, ସିଯା ବାହିରା। କତମା ଚ, ରାହୁଲ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ଆକାସଧାତୁ? ଯଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଆକାସଂ ଆକାସଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – କଣ୍ଣଚ୍ଛିଦ୍ଦଂ ନାସଚ୍ଛିଦ୍ଦଂ ମୁଖଦ୍ୱାରଂ, ଯେନ ଚ ଅସିତପୀତଖାଯିତସାଯିତଂ ଅଜ୍ଝୋହରତି, ଯତ୍ଥ ଚ ଅସିତପୀତଖାଯିତସାଯିତଂ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ଯେନ ଚ ଅସିତପୀତଖାଯିତସାଯିତଂ ଅଧୋଭାଗଂ [ଅଧୋଭାଗା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ନିକ୍ଖମତି, ଯଂ ୱା ପନଞ୍ଞମ୍ପି କିଞ୍ଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଆକାସଂ ଆକାସଗତଂ, ଅଘଂ ଅଘଗତଂ, ୱିୱରଂ ୱିୱରଗତଂ, ଅସମ୍ଫୁଟ୍ଠଂ, ମଂସଲୋହିତେହି ଉପାଦିନ୍ନଂ [ଆକାସଗତଂ ଉପାଦିନ୍ନଂ (ସୀ। ପୀ।)] – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ରାହୁଲ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ଆକାସଧାତୁ। ଯା ଚେୱ ଖୋ ପନ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ଆକାସଧାତୁ ଯା ଚ ବାହିରା ଆକାସଧାତୁ ଆକାସଧାତୁରେୱେସା। ତଂ 'ନେତଂ ମମ, ନେସୋହମସ୍ମି, ନ ମେସୋ ଅତ୍ତା'ତି – ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦିସ୍ୱା ଆକାସଧାତୁଯା ଚିତ୍ତଂ ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ଆକାସଧାତୁଯା ଚିତ୍ତଂ ୱିରାଜେତି।

୧୧୯। ''ପଥୱୀସମଂ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ପଥୱୀସମଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱଯତୋ ଉପ୍ପନ୍ନା ମନାପାମନାପା ଫସ୍ସା ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ଠସ୍ସନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ରାହୁଲ, ପଥୱିଯା ସୁଚିମ୍ପି ନିକ୍ଖିପନ୍ତି, ଅସୁଚିମ୍ପି ନିକ୍ଖିପନ୍ତି, ଗୂଥଗତମ୍ପି ନିକ୍ଖିପନ୍ତି, ମୁତ୍ତଗତମ୍ପି ନିକ୍ଖିପନ୍ତି, ଖେଳଗତମ୍ପି ନିକ୍ଖିପନ୍ତି, ପୁବ୍ବଗତମ୍ପି ନିକ୍ଖିପନ୍ତି, ଲୋହିତଗତମ୍ପି ନିକ୍ଖିପନ୍ତି, ନ ଚ ତେନ ପଥୱୀ ଅଟ୍ଟୀଯତି ୱା ହରାଯତି ୱା ଜିଗୁଚ୍ଛତି ୱା; ଏୱମେୱ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ପଥୱୀସମଂ ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ପଥୱୀସମଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱଯତୋ ଉପ୍ପନ୍ନା ମନାପାମନାପା ଫସ୍ସା ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ଠସ୍ସନ୍ତି।

''ଆପୋସମଂ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ଆପୋସମଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱଯତୋ ଉପ୍ପନ୍ନା ମନାପାମନାପା ଫସ୍ସା ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ଠସ୍ସନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ରାହୁଲ, ଆପସ୍ମିଂ ସୁଚିମ୍ପି ଧୋୱନ୍ତି, ଅସୁଚିମ୍ପି ଧୋୱନ୍ତି, ଗୂଥଗତମ୍ପି ଧୋୱନ୍ତି, ମୁତ୍ତଗତମ୍ପି ଧୋୱନ୍ତି, ଖେଳଗତମ୍ପି ଧୋୱନ୍ତି, ପୁବ୍ବଗତମ୍ପି ଧୋୱନ୍ତି, ଲୋହିତଗତମ୍ପି ଧୋୱନ୍ତି, ନ ଚ ତେନ ଆପୋ ଅଟ୍ଟୀଯତି ୱା ହରାଯତି ୱା ଜିଗୁଚ୍ଛତି ୱା; ଏୱମେୱ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ଆପୋସମଂ ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ଆପୋସମଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱଯତୋ ଉପ୍ପନ୍ନା ମନାପାମନାପା ଫସ୍ସା ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ଠସ୍ସନ୍ତି।

''ତେଜୋସମଂ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ତେଜୋସମଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱଯତୋ ଉପ୍ପନ୍ନା ମନାପାମନାପା ଫସ୍ସା ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ଠସ୍ସନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ରାହୁଲ, ତେଜୋ ସୁଚିମ୍ପି ଦହତି, ଅସୁଚିମ୍ପି ଦହତି, ଗୂଥଗତମ୍ପି ଦହତି, ମୁତ୍ତଗତମ୍ପି ଦହତି, ଖେଳଗତମ୍ପି ଦହତି, ପୁବ୍ବଗତମ୍ପି ଦହତି, ଲୋହିତଗତମ୍ପି ଦହତି, ନ ଚ ତେନ ତେଜୋ ଅଟ୍ଟୀଯତି ୱା ହରାଯତି ୱା ଜିଗୁଚ୍ଛତି ୱା; ଏୱମେୱ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ତେଜୋସମଂ ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ତେଜୋସମଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱଯତୋ ଉପ୍ପନ୍ନା ମନାପାମନାପା ଫସ୍ସା ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ଠସ୍ସନ୍ତି।

''ୱାଯୋସମଂ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ୱାଯୋସମଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱଯତୋ ଉପ୍ପନ୍ନା ମନାପାମନାପା ଫସ୍ସା ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ଠସ୍ସନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ରାହୁଲ, ୱାଯୋ ସୁଚିମ୍ପି ଉପୱାଯତି, ଅସୁଚିମ୍ପି ଉପୱାଯତି, ଗୂଥଗତମ୍ପି ଉପୱାଯତି, ମୁତ୍ତଗତମ୍ପି ଉପୱାଯତି, ଖେଳଗତମ୍ପି ଉପୱାଯତି, ପୁବ୍ବଗତମ୍ପି ଉପୱାଯତି, ଲୋହିତଗତମ୍ପି ଉପୱାଯତି, ନ ଚ ତେନ ୱାଯୋ ଅଟ୍ଟୀଯତି ୱା ହରାଯତି ୱା ଜିଗୁଚ୍ଛତି ୱା; ଏୱମେୱ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ୱାଯୋସମଂ ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ୱାଯୋସମଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱଯତୋ ଉପ୍ପନ୍ନା ମନାପାମନାପା ଫସ୍ସା ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ଠସ୍ସନ୍ତି।

''ଆକାସସମଂ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ଆକାସସମଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱଯତୋ ଉପ୍ପନ୍ନା ମନାପାମନାପା ଫସ୍ସା ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ଠସ୍ସନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ରାହୁଲ, ଆକାସୋ ନ କତ୍ଥଚି ପତିଟ୍ଠିତୋ; ଏୱମେୱ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ରାହୁଲ, ଆକାସସମଂ ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ଆକାସସମଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱଯତୋ ଉପ୍ପନ୍ନା ମନାପାମନାପା ଫସ୍ସା ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ଠସ୍ସନ୍ତି।

୧୨୦। ''ମେତ୍ତଂ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ମେତ୍ତଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱଯତୋ ଯୋ ବ୍ୟାପାଦୋ ସୋ ପହୀଯିସ୍ସତି। କରୁଣଂ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। କରୁଣଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱଯତୋ ଯା ୱିହେସା ସା ପହୀଯିସ୍ସତି। ମୁଦିତଂ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ମୁଦିତଞ୍ହି ତେ,

ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱଯତୋ ଯା ଅରତି ସା ପହୀଯିସ୍ସତି। ଉପେକ୍ଖଂ , ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ଉପେକ୍ଖଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱଯତୋ ଯୋ ପଟିଘୋ ସୋ ପହୀଯିସ୍ସତି। ଅସୁଭଂ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ଅସୁଭଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱଯତୋ ଯୋ ରାଗୋ ସୋ ପହୀଯିସ୍ସତି। ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଞ୍ହି ତେ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱଯତୋ ଯୋ ଅସ୍ମିମାନୋ ସୋ ପହୀଯିସ୍ସତି।

୧୨୧। ''ଆନାପାନସ୍ସତିଂ, ରାହୁଲ, ଭାୱନଂ ଭାୱେହି। ଆନାପାନସ୍ସତି ହି ତେ, ରାହୁଲ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା। କଥଂ ଭାୱିତା ଚ, ରାହୁଲ, ଆନାପାନସ୍ସତି, କଥଂ ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ? ଇଧ, ରାହୁଲ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋ ୱା ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋ ୱା ନିସୀଦତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା। ସୋ ସତୋୱ ଅସ୍ସସତି ସତୋୱ [ସତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପସ୍ସସତି।

''ଦୀଘଂ ୱା ଅସ୍ସସନ୍ତୋ 'ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସାମୀ'ତି ପଜାନାତି, ଦୀଘଂ ୱା ପସ୍ସସନ୍ତୋ 'ଦୀଘଂ ପସ୍ସସାମୀ'ତି ପଜାନାତି; ରସ୍ସଂ ୱା ଅସ୍ସସନ୍ତୋ 'ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସସାମୀ'ତି ପଜାନାତି, ରସ୍ସଂ ୱା ପସ୍ସସନ୍ତୋ 'ରସ୍ସଂ ପସ୍ସସାମୀ'ତି ପଜାନାତି। 'ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି।

'''ପୀତିପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ପୀତିପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି।

'''ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି ; 'ଅଭିପ୍ପମୋଦଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ଅଭିପ୍ପମୋଦଯଂ ଚିତ୍ତଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି।

'''ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ୱିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ୱିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି; 'ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ'ତି ସିକ୍ଖତି।

''ଏୱଂ ଭାୱିତା ଖୋ, ରାହୁଲ, ଆନାପାନସ୍ସତି, ଏୱଂ ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା। ଏୱଂ ଭାୱିତାଯ, ରାହୁଲ, ଆନାପାନସ୍ସତିଯା, ଏୱଂ ବହୁଲୀକତାଯ ଯେପି ତେ ଚରିମକା ଅସ୍ସାସା ତେପି ୱିଦିତାୱ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି ନୋ ଅୱିଦିତା''ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନୋ ଆଯସ୍ମା ରାହୁଲୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୀତି।

ମହାରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଦୁତିଯଂ।

୩। ଚୂଳମାଲୁକ୍ୟସୁତ୍ତଂ

୧୨୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତସ୍ସ [ମାଲୁଙ୍କ୍ୟପୁତ୍ତସ୍ସ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ''ଯାନିମାନି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଭଗୱତା ଅବ୍ୟାକତାନି ଠପିତାନି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାନି – 'ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ'ତିପି, 'ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ'ତିପି, 'ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ'ତିପି, 'ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ'ତିପି, 'ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର'ନ୍ତିପି, 'ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀର'ନ୍ତିପି, 'ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତିପି, 'ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତିପି, 'ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତିପି, 'ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତିପି – ତାନି ମେ ଭଗୱା ନ ବ୍ୟାକରୋତି। ଯାନି ମେ ଭଗୱା ନ ବ୍ୟାକରୋତି ତଂ ମେ ନ ରୁଚ୍ଚତି, ତଂ ମେ ନକ୍ଖମତି। ସୋହଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି। ସଚେ ମେ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି – 'ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ'ତି ୱା 'ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ'ତି ୱା…ପେ… 'ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି ୱା – ଏୱାହଂ ଭଗୱତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିସ୍ସାମି; ନୋ ଚେ ମେ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି – 'ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ'ତି ୱା

‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ୱା…ପେ… ‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ୱା – ଏୱାହଂ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତିସ୍ସାମୀ’’ତି।

୧୨୩। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

୧୨୪। ‘‘ଇଧ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ଯାନିମାନି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଭଗୱତା ଅବ୍ୟାକତାନି ଠପିତାନି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାନି – ‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତିପି, ‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତିପି…ପେ… ‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତିପି – ତାନି ମେ ଭଗୱା ନ ବ୍ୟାକରୋତି। ଯାନି ମେ ଭଗୱା ନ ବ୍ୟାକରୋତି ତଂ ମେ ନ ରୁଚ୍ଚତି, ତଂ ମେ ନକ୍ଖମତି। ସୋହଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି। ସଚେ ମେ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି – ‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ୱା, ‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ୱା…ପେ… ‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ୱା – ଏୱାହଂ ଭଗୱତି, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିସ୍ସାମି। ନୋ ଚେ ମେ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି – ‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ୱା, ‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ୱା…ପେ… ‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ୱା – ଏୱାହଂ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତିସ୍ସାମୀତି। ସଚେ ଭଗୱା ଜାନାତି – ‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି, ‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ମେ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରୋତୁ; ସଚେ ଭଗୱା ଜାନାତି – ‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି, ‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ମେ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରୋତୁ। ନୋ ଚେ ଭଗୱା ଜାନାତି – ‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ୱା, ‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ୱା, ଅଜାନତୋ ଖୋ ପନ ଅପସ୍ସତୋ ଏତଦେୱ ଉଜୁକଂ ହୋତି ଯଦିଦଂ – ‘ନ ଜାନାମି, ନ ପସ୍ସାମୀ’ତି। ସଚେ ଭଗୱା ଜାନାତି – ‘ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ’ତି, ‘ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ’ତି ମେ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରୋତୁ; ସଚେ ଭଗୱା ଜାନାତି – ‘ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ’ତି, ‘ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ’ତି ମେ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରୋତୁ। ନୋ ଚେ ଭଗୱା ଜାନାତି – ‘ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ’ତି ୱା, ‘ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ’ତି ୱା, ଅଜାନତୋ ଖୋ ପନ ଅପସ୍ସତୋ ଏତଦେୱ ଉଜୁକଂ ହୋତି ଯଦିଦଂ – ‘ନ ଜାନାମି, ନ ପସ୍ସାମୀ’ତି। ସଚେ ଭଗୱା ଜାନାତି – ‘ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର’ନ୍ତି, ‘ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର’ନ୍ତି ମେ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରୋତୁ; ସଚେ ଭଗୱା ଜାନାତି – ‘ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀର’ନ୍ତି, ‘ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀର’ନ୍ତି ମେ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରୋତୁ। ନୋ ଚେ ଭଗୱା ଜାନାତି – ‘ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର’ନ୍ତି ୱା, ‘ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀର’ନ୍ତି ୱା, ଅଜାନତୋ ଖୋ ପନ ଅପସ୍ସତୋ ଏତଦେୱ ଉଜୁକଂ ହୋତି ଯଦିଦଂ – ‘ନ ଜାନାମି, ନ ପସ୍ସାମୀ’ତି। ସଚେ ଭଗୱା ଜାନାତି – ‘ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି, ‘ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ମେ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରୋତୁ; ସଚେ ଭଗୱା ଜାନାତି – ‘ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି, ‘ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ମେ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରୋତୁ। ନୋ ଚେ ଭଗୱା ଜାନାତି – ‘ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ୱା, ‘ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ୱା, ଅଜାନତୋ ଖୋ ପନ ଅପସ୍ସତୋ ଏତଦେୱ ଉଜୁକଂ ହୋତି ଯଦିଦଂ – ‘ନ ଜାନାମି ନ ପସ୍ସାମୀ’ତି। ସଚେ ଭଗୱା ଜାନାତି – ‘ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି, ‘ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ମେ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରୋତୁ; ସଚେ ଭଗୱା ଜାନାତି – ‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି, ‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ମେ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରୋତୁ। ନୋ ଚେ ଭଗୱା ଜାନାତି – ‘ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ୱା, ‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ୱା, ଅଜାନତୋ ଖୋ ପନ ଅପସ୍ସତୋ ଏତଦେୱ ଉଜୁକଂ ହୋତି ଯଦିଦଂ – ‘ନ ଜାନାମି, ନ ପସ୍ସାମୀ’’’ତି।

୧୨୫। ‘‘କିଂ ନୁ [କିଂ ନୁ ଖୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ତାହଂ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଏୱଂ ଅୱଚଂ – ‘ଏହି ତ୍ୱଂ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ମଯି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚର, ଅହଂ ତେ ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମି – ‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ୱା, ‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ୱା, ‘ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ’ତି ୱା, ‘ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ’ତି ୱା, ‘ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର’ନ୍ତି ୱା, ‘ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀର’ନ୍ତି ୱା, ‘ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ୱା, ‘ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ୱା, ‘ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ୱା, ‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ୱା’’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ତ୍ୱଂ ୱା ପନ ମଂ ଏୱଂ ଅୱଚ – ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିସ୍ସାମି , ଭଗୱା ମେ ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି – ‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ୱା, ‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ୱା, ‘ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ’ତି ୱା, ‘ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ’ତି ୱା, ‘ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର’ନ୍ତି ୱା, ‘ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀର’ନ୍ତି ୱା, ‘ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ୱା, ‘ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ୱା, ‘ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ୱା, ‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ୱା’’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଇତି କିର, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ନେୱାହଂ ତଂ ୱଦାମି – ଏହି ତ୍ୱଂ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ମଯି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚର, ଅହଂ ତେ ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମି – ‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ୱା, ‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ୱା…ପେ… ‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣାତି ୱା’ତି; ନପି କିର ମଂ ତ୍ୱଂ ୱଦେସି – ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିସ୍ସାମି, ଭଗୱା ମେ ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି – ‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ୱା ‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ୱା…ପେ… ‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ୱା’’ତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ, ମୋଘପୁରିସ, କୋ ସନ୍ତୋ କଂ ପଚ୍ଚାଚିକ୍ଖସି?

୧୨୬। ''ଯୋ ଖୋ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ନ ତାୱାହଂ ଭଗୱତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିସ୍ସାମି ଯାୱ ମେ ଭଗୱା ନ ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି – ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ''ତି ୱା, ''ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ''ତି ୱା...ପେ... ''ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା''ତି ୱାତି, ଅବ୍ୟାକତମେୱ ତଂ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ତଥାଗତେନ ଅସ୍ସ, ଅଥ ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କାଲଂ କରେୟ୍ୟ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ପୁରିସୋ ସଲ୍ଲେନ ୱିଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସ ସୱିସେନ ଗାଳ୍ହପଲେପନେନ। ତସ୍ସ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା ଭିସକ୍କଂ ସଲ୍ଲକତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେୟ୍ୟୁଂ। ସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ନ ତାୱାହଂ ଇମଂ ସଲ୍ଲଂ ଆହରିସ୍ସାମି ଯାୱ ନ ତଂ ପୁରିସଂ ଜାନାମି ଯେନମ୍ହି ୱିଦ୍ଧୋ, ଖତ୍ତିୟୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ୱେସ୍ସୋ ୱା ସୁଦ୍ଦୋ ୱା'ତି; ସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ନ ତାୱାହଂ ଇମଂ ସଲ୍ଲଂ ଆହରିସ୍ସାମି ଯାୱ ନ ତଂ ପୁରିସଂ ଜାନାମି ଯେନମ୍ହି ୱିଦ୍ଧୋ, ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଇତି ୱା'ତି; ସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ନ ତାୱାହଂ ଇମଂ ସଲ୍ଲଂ ଆହରିସ୍ସାମି ଯାୱ ନ ତଂ ପୁରିସଂ ଜାନାମି ଯେନମ୍ହି ୱିଦ୍ଧୋ, ଦୀଘୋ ୱା ରସ୍ସୋ ୱା ମଜ୍ଝିମୋ ୱା'ତି; ସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ନ ତାୱାହଂ ଇମଂ ସଲ୍ଲଂ ଆହରିସ୍ସାମି ଯାୱ ନ ତଂ ପୁରିସଂ ଜାନାମି ଯେନମ୍ହି ୱିଦ୍ଧୋ, କାଳୋ ୱା ସାମୋ ୱା ମଙ୍ଗୁରଚ୍ଛୱୀ ୱା'ତି; ସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ନ ତାୱାହଂ ଇମଂ ସଲ୍ଲଂ ଆହରିସ୍ସାମି ଯାୱ ନ ତଂ ପୁରିସଂ ଜାନାମି ଯେନମ୍ହି ୱିଦ୍ଧୋ, ଅମୁକସ୍ମିଂ ଗାମେ ୱା ନିଗମେ ୱା ନଗରେ ୱା'ତି; ସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ନ ତାୱାହଂ ଇମଂ ସଲ୍ଲଂ ଆହରିସ୍ସାମି ଯାୱ ନ ତଂ ଧନୁଂ ଜାନାମି ଯେନମ୍ହି ୱିଦ୍ଧୋ, ଯଦି ୱା ଚାପୋ ଯଦି ୱା କୋଦଣ୍ଡୋ'ତି; ସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ନ ତାୱାହଂ ଇମଂ ସଲ୍ଲଂ ଆହରିସ୍ସାମି ଯାୱ ନ ତଂ ଜିୟଂ ଜାନାମି ଯାୟମ୍ହି ୱିଦ୍ଧୋ , ଯଦି ୱା ଅକ୍କସ୍ସ ଯଦି ୱା ସଣ୍ହସ୍ସ [ସଣ୍ଡସ୍ସ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଯଦି ୱା ନ୍ହାରୁସ୍ସ ଯଦି ୱା ମରୁୱାୟ ଯଦି ୱା ଖୀରପଣ୍ଣିନୋ'ତି; ସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ନ ତାୱାହଂ ଇମଂ ସଲ୍ଲଂ ଆହରିସ୍ସାମି ଯାୱ ନ ତଂ କଣ୍ଡଂ ଜାନାମି ଯେନମ୍ହି ୱିଦ୍ଧୋ, ଯଦି ୱା ଗଚ୍ଛଂ ଯଦି ୱା ରୋପିମ'ନ୍ତି; ସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ନ ତାୱାହଂ ଇମଂ ସଲ୍ଲଂ ଆହରିସ୍ସାମି ଯାୱ ନ ତଂ କଣ୍ଡଂ ଜାନାମି ଯେନମ୍ହି ୱିଦ୍ଧୋ, ଯସ୍ସ ପତ୍ତେହି ୱାଜିତଂ [ୱାଖିତ୍ତଂ (କ।)] ଯଦି ୱା ଗିଜ୍ଝସ୍ସ ଯଦି ୱା କଙ୍କସ୍ସ ଯଦି ୱା କୁଲଲସ୍ସ ଯଦି ୱା ମୋରସ୍ସ ଯଦି ୱା ସିଥିଲହନୁନୋ'ତି; ସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ନ ତାୱାହଂ ଇମଂ ସଲ୍ଲଂ ଆହରିସ୍ସାମି ଯାୱ ନ ତଂ କଣ୍ଡଂ ଜାନାମି ଯେନମ୍ହି ୱିଦ୍ଧୋ, ଯସ୍ସ ନ୍ହାରୁନା ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଯଦି ୱା ଗୱସ୍ସ ଯଦି ୱା ମହିଂସସ୍ସ ଯଦି ୱା ଭେରୱସ୍ସ [ରୋରୁୱସ୍ସ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଯଦି ୱା ସେମ୍ହାରସ୍ସା'ତି; ସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ନ ତାୱାହଂ ଇମଂ ସଲ୍ଲଂ ଆହରିସ୍ସାମି ଯାୱ ନ ତଂ ସଲ୍ଲଂ ଜାନାମି ଯେନମ୍ହି ୱିଦ୍ଧୋ, ଯଦି ୱା ସଲ୍ଲଂ ଯଦି ୱା ଖୁରପ୍ପଂ ଯଦି ୱା ୱେକଣ୍ଡଂ ଯଦି ୱା ନାରାଚଂ ଯଦି ୱା ୱଚ୍ଛଦନ୍ତଂ ଯଦି ୱା କରୱୀରପତ୍ତ'ନ୍ତି – ଅଞ୍ଞାତମେୱ ତଂ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ତେନ ପୁରିସେନ ଅସ୍ସ, ଅଥ ସୋ ପୁରିସୋ କାଲଂ କରେୟ୍ୟ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଯୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ନ ତାୱାହଂ ଭଗୱତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିସ୍ସାମି ଯାୱ ମେ ଭଗୱା ନ ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି – ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ''ତି ୱା ''ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ''ତି ୱା...ପେ... ''ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା''ତି ୱାତି – ଅବ୍ୟାକତମେୱ ତଂ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ତଥାଗତେନ ଅସ୍ସ, ଅଥ ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କାଲଙ୍କରେୟ୍ୟ।

୧୨୭। '''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ'ତି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ଅଭୱିସ୍ସାତି , ଏୱଂ 'ନୋ ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ'ତି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ଅଭୱିସ୍ସାତି, ଏୱମ୍ପି 'ନୋ ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ'ତି ୱା, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି, 'ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ'ତି ୱା ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି ଅତ୍ଥେୱ ଜାତି, ଅତ୍ଥି ଜରା, ଅତ୍ଥି ମରଣଂ, ସନ୍ତି ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସା; ଯେସାହଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଘାତଂ ପଞ୍ଞପେମି । 'ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ'ତି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ଅଭୱିସ୍ସାତି, ଏୱଂ 'ନୋ ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ'ତି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ଅଭୱିସ୍ସାତି, ଏୱମ୍ପି 'ନୋ ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ'ତି ୱା, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି, 'ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ'ତି ୱା ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି ଅତ୍ଥେୱ ଜାତି, ଅତ୍ଥି ଜରା, ଅତ୍ଥି ମରଣଂ, ସନ୍ତି ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସା; ଯେସାହଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଘାତଂ ପଞ୍ଞପେମି। 'ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର'ନ୍ତି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ଅଭୱିସ୍ସାତି, ଏୱଂ 'ନୋ ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀର'ନ୍ତି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ଅଭୱିସ୍ସାତି, ଏୱମ୍ପି 'ନୋ ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର'ନ୍ତି ୱା, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି, 'ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀର'ନ୍ତି ୱା ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି ଅତ୍ଥେୱ ଜାତି...ପେ... ନିଘାତଂ ପଞ୍ଞପେମି। 'ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ଅଭୱିସ୍ସାତି, ଏୱଂ 'ନୋ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ଅଭୱିସ୍ସାତି, ଏୱମ୍ପି 'ନୋ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି ୱା, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି, 'ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି ୱା ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି ଅତ୍ଥେୱ ଜାତି...ପେ... ଯେସାହଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଘାତଂ ପଞ୍ଞପେମି। 'ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ଅଭୱିସ୍ସାତି, ଏୱଂ 'ନୋ ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ଅଭୱିସ୍ସାତି, ଏୱମ୍ପି 'ନୋ ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି, 'ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି ୱା ଦିଟ୍ଠିୟା ସତି ଅତ୍ଥେୱ ଜାତି...ପେ... ଯେସାହଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଘାତଂ ପଞ୍ଞପେମି।

୧୨୮। ''ତସ୍ମାତିହ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଅବ୍ୟାକତଞ୍ଚ ମେ ଅବ୍ୟାକତତୋ ଧାରେଥ; ବ୍ୟାକତଞ୍ଚ ମେ ବ୍ୟାକତତୋ ଧାରେଥ। କିଞ୍ଚ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ମୟା ଅବ୍ୟାକତଂ? 'ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ'ତି ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ମୟା ଅବ୍ୟାକତଂ; 'ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ'ତି – ମୟା ଅବ୍ୟାକତଂ; 'ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ'ତି – ମୟା

ଅବ୍ୟାକତଂ; ‘ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ’ତି – ମଯା ଅବ୍ୟାକତଂ; ‘ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର’ନ୍ତି – ମଯା ଅବ୍ୟାକତଂ; ‘ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀର’ନ୍ତି – ମଯା ଅବ୍ୟାକତଂ; ‘ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି – ମଯା ଅବ୍ୟାକତଂ; ‘ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି – ମଯା ଅବ୍ୟାକତଂ; ‘ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି – ମଯା ଅବ୍ୟାକତଂ; ‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି – ମଯା ଅବ୍ୟାକତଂ। କସ୍ମା ଚେତଂ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ମଯା ଅବ୍ୟାକତଂ? ନ ହେତଂ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଅତ୍ଥସଂହିତଂ ନ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକଂ ନ [ନେତଂ (ସୀ।)] ନିବ୍ବିଦାଯ ନ ୱିରାଗାଯ ନ ନିରୋଧାଯ ନ ଉପସମାଯ ନ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ନ ସମ୍ବୋଧାଯ ନ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ତସ୍ମା ତଂ ମଯା ଅବ୍ୟାକତଂ। କିଞ୍ଚ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ମଯା ବ୍ୟାକତଂ? ‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’ନ୍ତି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ମଯା ବ୍ୟାକତଂ; ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ’ତି – ମଯା ବ୍ୟାକତଂ; ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ’ତି – ମଯା ବ୍ୟାକତଂ; ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି – ମଯା ବ୍ୟାକତଂ। କସ୍ମା ଚେତଂ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ମଯା ବ୍ୟାକତଂ? ଏତଞ୍ହି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଅତ୍ଥସଂହିତଂ ଏତଂ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକଂ ନିବ୍ବିଦାଯ ୱିରାଗାଯ ନିରୋଧାଯ ଉପସମାଯ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ତସ୍ମା ତଂ ମଯା ବ୍ୟାକତଂ। ତସ୍ମାତିହ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ , ଅବ୍ୟାକତଞ୍ଚ ମେ ଅବ୍ୟାକତତୋ ଧାରେଥ; ବ୍ୟାକତଞ୍ଚ ମେ ବ୍ୟାକତତୋ ଧାରେଥା’’ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନୋ ଆଯସ୍ମା ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୀତି।

ଚୂଳମାଲୁକ୍ୟସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ତତିଯଂ।

୪। ମହାମାଲୁକ୍ୟସୁତ୍ତଂ

୧୨୯। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି। ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଧାରେଥ ନୋ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା ଦେସିତାନି ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନୀ’’ତି?

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅହଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଧାରେମି ଭଗୱତା ଦେସିତାନି ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନୀ’’ତି। ‘‘ଯଥା କଥଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଧାରେସି ମଯା ଦେସିତାନି ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନୀ’’ତି? ‘‘ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ଓରମ୍ଭାଗିଯଂ ସଂଯୋଜନଂ ଦେସିତଂ ଧାରେମି; ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ଓରମ୍ଭାଗିଯଂ ସଂଯୋଜନଂ ଦେସିତଂ ଧାରେମି; ସୀଲବ୍ବତପରାମାସଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ଓରମ୍ଭାଗିଯଂ ସଂଯୋଜନଂ ଦେସିତଂ ଧାରେମି; କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ଓରମ୍ଭାଗିଯଂ ସଂଯୋଜନଂ ଦେସିତଂ ଧାରେମି; ବ୍ୟାପାଦଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ଓରମ୍ଭାଗିଯଂ ସଂଯୋଜନଂ ଦେସିତଂ ଧାରେମି। ଏୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଧାରେମି ଭଗୱତା ଦେସିତାନି ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନୀ’’ତି।

‘‘କସ୍ସ ଖୋ ନାମ ତ୍ୱଂ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଇମାନି ଏୱଂ ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଦେସିତାନି ଧାରେସି? ନନୁ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ , ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଇମିନା ତରୁଣୂପମେନ ଉପାରମ୍ଭେନ ଉପାରମ୍ଭିସ୍ସନ୍ତି? ଦହରସ୍ସ ହି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, କୁମାରସ୍ସ ମନ୍ଦସ୍ସ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ୟକସ୍ସ ସକ୍କାଯୋତିପି ନ ହୋତି, କୁତୋ ପନସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି? ଅନୁସେତ୍ୱେୱସ୍ସ [ଅନୁସେତି ତ୍ୱେୱସ୍ସ (ସୀ। ପୀ।)] ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠାନୁସଯୋ। ଦହରସ୍ସ ହି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, କୁମାରସ୍ସ ମନ୍ଦସ୍ସ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ୟକସ୍ସ ଧମ୍ମାତିପି ନ ହୋତି, କୁତୋ ପନସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି ଧମ୍ମେସୁ ୱିଚିକିଚ୍ଛା? ଅନୁସେତ୍ୱେୱସ୍ସ ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସଯୋ। ଦହରସ୍ସ ହି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, କୁମାରସ୍ସ ମନ୍ଦସ୍ସ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ୟକସ୍ସ ସୀଲାତିପି ନ ହୋତି, କୁତୋ ପନସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି ସୀଲେସୁ ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ? ଅନୁସେତ୍ୱେୱସ୍ସ ସୀଲବ୍ବତପରାମାସାନୁସଯୋ । ଦହରସ୍ସ ହି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, କୁମାରସ୍ସ ମନ୍ଦସ୍ସ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ୟକସ୍ସ କାମାତିପି ନ ହୋତି, କୁତୋ ପନସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ? ଅନୁସେତ୍ୱେୱସ୍ସ କାମରାଗାନୁସଯୋ। ଦହରସ୍ସ ହି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, କୁମାରସ୍ସ ମନ୍ଦସ୍ସ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ୟକସ୍ସ ସତ୍ତାତିପି ନ ହୋତି, କୁତୋ ପନସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି ସତ୍ତେସୁ ବ୍ୟାପାଦୋ? ଅନୁସେତ୍ୱେୱସ୍ସ ବ୍ୟାପାଦାନୁସଯୋ। ନନୁ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଇମିନା ତରୁଣୂପମେନ ଉପାରମ୍ଭେନ ଉପାରମ୍ଭିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଏତସ୍ସ, ଭଗୱା, କାଲୋ, ଏତସ୍ସ, ସୁଗତ, କାଲୋ ଯଂ ଭଗୱା ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଦେସେଯ୍ୟ। ଭଗୱତୋ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଧାରେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହାନନ୍ଦ, ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି; ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

୧୩୦। ‘‘ଇଧାନନ୍ଦ , ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅରିଯାନଂ ଅଦସ୍ସାୱୀ ଅରିଯଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦୋ ଅରିଯଧମ୍ମେ ଅୱିନୀତୋ, ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଅଦସ୍ସାୱୀ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦୋ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମେ ଅୱିନୀତୋ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିପରେତେନ; ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଚ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଯା ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ସା ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ଥାମଗତା ଅପ୍ପଟିୱିନୀତା ଓରମ୍ଭାଗିଯଂ ସଂଯୋଜନଂ। ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ

ଚେତସା ୱିହରତି ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରେତେନ; ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଚ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ସା ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଥାମଗତା ଅପ୍ପଟିୱିନୀତା ଓରମ୍ଭାଗିଯଂ ସଂଯୋଜନଂ। ସୀଲବ୍ବତପରାମାସପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ସୀଲବ୍ବତପରାମାସପରେତେନ; ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ସୀଲବ୍ବତପରାମାସସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ସୋ ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ ଥାମଗତୋ ଅପ୍ପଟିୱିନୀତୋ ଓରମ୍ଭାଗିଯଂ ସଂଯୋଜନଂ। କାମରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି କାମରାଗପରେତେନ ; ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ କାମରାଗସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ସୋ କାମରାଗୋ ଥାମଗତୋ ଅପ୍ପଟିୱିନୀତୋ ଓରମ୍ଭାଗିଯଂ ସଂଯୋଜନଂ। ବ୍ୟାପାଦପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ବ୍ୟାପାଦପରେତେନ; ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ସୋ ବ୍ୟାପାଦୋ ଥାମଗତୋ ଅପ୍ପଟିୱିନୀତୋ ଓରମ୍ଭାଗିଯଂ ସଂଯୋଜନଂ।

୧୩୧। ''ସୁତୱା ଚ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅରିଯାନଂ ଦସ୍ସାୱୀ ଅରିଯଧମ୍ମସ୍ସ କୋୱିଦୋ ଅରିଯଧମ୍ମେ ସୁୱିନୀତୋ, ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଦସ୍ସାୱୀ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମସ୍ସ କୋୱିଦୋ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମେ ସୁୱିନୀତୋ ନ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ନ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିପରେତେନ; ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଚ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଯା ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ସା ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ସାନୁସଯା ପହୀଯତି। ନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରେତେନ; ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଚ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ସା ୱିଚିକିଚ୍ଛା ସାନୁସଯା ପହୀଯତି। ନ ସୀଲବ୍ବତପରାମାସପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ନ ସୀଲବ୍ବତପରାମାସପରେତେନ; ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ସୀଲବ୍ବତପରାମାସସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ସୋ ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ ସାନୁସଯୋ ପହୀଯତି। ନ କାମରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ନ କାମରାଗପରେତେନ; ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ କାମରାଗସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ସୋ କାମରାଗୋ ସାନୁସଯୋ ପହୀଯତି । ନ ବ୍ୟାପାଦପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ନ ବ୍ୟାପାଦପରେତେନ; ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ସୋ ବ୍ୟାପାଦୋ ସାନୁସଯୋ ପହୀଯତି।

୧୩୨। ''ଯୋ, ଆନନ୍ଦ, ମଗ୍ଗୋ ଯା ପଟିପଦା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାଯ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ତଂ ପଟିପଦଂ ଅନାଗମ୍ମ ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଞସ୍ସତି ୱା ଦକ୍ଖିତି ୱା ପଜହିସ୍ସତି ୱାତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆନନ୍ଦ, ମହତୋ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ତିଟ୍ଠତୋ ସାରୱତୋ ତଚଂ ଅଚ୍ଛେତ୍ୱା ଫେଗ୍ଗୁଂ ଅଚ୍ଛେତ୍ୱା ସାରଚ୍ଛେଦୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଯୋ ମଗ୍ଗୋ ଯା ପଟିପଦା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାଯ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ତଂ ପଟିପଦଂ ଅନାଗମ୍ମ ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଞସ୍ସତି ୱା ଦକ୍ଖିତି ୱା ପଜହିସ୍ସତି ୱାତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି।

''ଯୋ ଚ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ମଗ୍ଗୋ ଯା ପଟିପଦା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାଯ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ତଂ ପଟିପଦଂ ଆଗମ୍ମ ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଞସ୍ସତି ୱା ଦକ୍ଖିତି ୱା ପଜହିସ୍ସତି ୱାତି – ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆନନ୍ଦ, ମହତୋ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ତିଟ୍ଠତୋ ସାରୱତୋ ତଚଂ ଛେତ୍ୱା ଫେଗ୍ଗୁଂ ଛେତ୍ୱା ସାରଚ୍ଛେଦୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି – ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଯୋ ମଗ୍ଗୋ ଯା ପଟିପଦା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାଯ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ତଂ ପଟିପଦଂ ଆଗମ୍ମ ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଞସ୍ସତି ୱା ଦକ୍ଖିତି ୱା ପଜହିସ୍ସତି ୱାତି – ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆନନ୍ଦ, ଗଙ୍ଗା ନଦୀ ପୂରା ଉଦକସ୍ସ ସମତିତ୍ତିକା କାକପେଯ୍ୟା। ଅଥ ଦୁବ୍ବଲକୋ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ – 'ଅହଂ ଇମିସ୍ସା ଗଙ୍ଗାଯ ନଦିଯା ତିରିଯଂ ବାହାଯ ସୋତଂ ଛେତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିନା ପାରଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ'ତି [ଗଚ୍ଛାମୀତି (ସୀ। ପୀ।)]; ସୋ ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟ ଗଙ୍ଗାଯ ନଦିଯା ତିରିଯଂ ବାହାଯ ସୋତଂ ଛେତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିନା ପାରଂ ଗନ୍ତୁଂ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଯେସଂ କେସଞ୍ଚି [ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ସକ୍କାଯନିରୋଧାଯ ଧମ୍ମେ ଦେସିଯମାନେ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନପ୍ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନ ୱିମୁଚ୍ଚତି; ସେଯ୍ୟଥାପି ସୋ ଦୁବ୍ବଲକୋ ପୁରିସୋ ଏୱମେତେ ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆନନ୍ଦ, ଗଙ୍ଗା ନଦୀ ପୂରା ଉଦକସ୍ସ ସମତିତ୍ତିକା କାକପେଯ୍ୟା। ଅଥ ବଲୱା ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ – 'ଅହଂ ଇମିସ୍ସା ଗଙ୍ଗାଯ ନଦିଯା ତିରିଯଂ ବାହାଯ ସୋତଂ ଛେତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିନା ପାରଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ'ତି; ସୋ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟ ଗଙ୍ଗାଯ ନଦିଯା ତିରିଯଂ ବାହାଯ ସୋତଂ ଛେତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିନା ପାରଂ ଗନ୍ତୁଂ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଯେସଂ କେସଞ୍ଚି ସକ୍କାଯନିରୋଧାଯ ଧମ୍ମେ ଦେସିଯମାନେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱିମୁଚ୍ଚତି; ସେଯ୍ୟଥାପି ସୋ ବଲୱା ପୁରିସୋ ଏୱମେତେ ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

୧୩୩। ''କତମୋ ଚାନନ୍ଦ, ମଗ୍ଗୋ, କତମା ପଟିପଦା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାଯ? ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ଉପଧିୱିୱେକା ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନା ସବ୍ବସୋ କାଯଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାନଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ହୋତି ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ ତେ ଧମ୍ମେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋ ଗଣ୍ଡତୋ ସଲ୍ଲତୋ ଅଘତୋ ଆବାଧତୋ ପରତୋ ପଲୋକତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ସୋ ତେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପଟିୱାପେତି [ପଟିପାପେତି (ସ୍ୟା।), ପତିଟ୍ଠାପେତି (କ।)]। ସୋ ତେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପଟିୱାପେତ୍ୱା ଅମତାଯ ଧାତୁଯା ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି – 'ଏତଂ ସନ୍ତଂ ଏତଂ ପଣୀତଂ ଯଦିଦଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହାକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ

ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନ’ନ୍ତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଠିତୋ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପାପୁଣାତି; ନୋ ଚେ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପାପୁଣାତି ତେନେୱ ଧମ୍ମରାଗେନ ତାଯ ଧମ୍ମନନ୍ଦିଯା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକୋ ହୋତି, ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯୀ, ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ମଗ୍ଗୋ ଅଯଂ ପଟିପଦା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି… ତତିଯଂ ଝାନଂ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ହୋତି ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ… ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ମଗ୍ଗୋ ଅଯଂ ପଟିପଦା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା ‘ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ’ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ହୋତି ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ…ପେ… ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ମଗ୍ଗୋ ଅଯଂ ପଟିପଦା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ’ନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ହୋତି ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ…ପେ… ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ମଗ୍ଗୋ ଅଯଂ ପଟିପଦା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ’ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ହୋତି ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ…ପେ… ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ମଗ୍ଗୋ ଅଯଂ ପଟିପଦା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାଯା’’ତି।

‘‘ଏସୋ ଚେ, ଭନ୍ତେ, ମଗ୍ଗୋ ଏସା ପଟିପଦା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାଯ, ଅଥ କିଞ୍ଚରହି ଇଧେକଚ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିନୋ ଏକଚ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିନୋ’’ତି? ‘‘ଏତ୍ଥ ଖୋ ପନେସାହଂ [ଏତ୍ଥ ଖୋ ତେସାହଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ଆନନ୍ଦ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯୱେମତ୍ତତଂ ୱଦାମୀ’’ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୀତି।

ମହାମାଲୁକ୍ୟସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଚତୁତ୍ଥଂ।

## ୫। ଭଦ୍ଦାଲିସୁତ୍ତଂ

୧୩୪। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି। ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅହଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକାସନଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜାମି; ଏକାସନଭୋଜନଂ ଖୋ, ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ଅପ୍ପାବାଧତଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନାମି ଅପ୍ପାତଙ୍କତଞ୍ଚ ଲହୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଫାସୁୱିହାରଞ୍ଚ। ଏଥ, ତୁମ୍ହେପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକାସନଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜଥ; ଏକାସନଭୋଜନଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତୁମ୍ହେପି ଭୁଞ୍ଜମାନା ଅପ୍ପାବାଧତଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନିସ୍ସଥ ଅପ୍ପାତଙ୍କତଞ୍ଚ ଲହୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଫାସୁୱିହାରଞ୍ଚା’’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଭଦ୍ଦାଲି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅହଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ନ ଉସ୍ସହାମି ଏକାସନଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ; ଏକାସନଭୋଜନଞ୍ହି ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭୁଞ୍ଜତୋ ସିଯା କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ସିଯା ୱିପ୍ପଟିସାରୋ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ତ୍ୱଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଯତ୍ଥ ନିମନ୍ତିତୋ ଅସ୍ସସି ତତ୍ଥ ଏକଦେସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଏକଦେସଂ ନୀହରିତ୍ୱାପି ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟାସି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ଏକାସନୋ ଯାପେସ୍ସସୀ’’ତି [ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ଯାପେସ୍ସସୀତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ‘‘ଏୱମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ନ ଉସ୍ସହାମି ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ; ଏୱମ୍ପି ହି ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭୁଞ୍ଜତୋ ସିଯା କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ସିଯା ୱିପ୍ପଟିସାରୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଭଦ୍ଦାଲି ଭଗୱତା ସିକ୍ଖାପଦେ ପଞ୍ଞାପିଯମାନେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ସିକ୍ଖଂ ସମାଦିଯମାନେ ଅନୁସ୍ସାହଂ ପୱେଦେସି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଭଦ୍ଦାଲି ସବ୍ବଂ ତଂ ତେମାସଂ ନ ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଅଦାସି, ଯଥା ତଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାଯ ଅପରିପୂରକାରୀ।

୧୩୫। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଚୀୱରକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି – ନିଟ୍ଠିତଚୀୱରୋ ଭଗୱା ତେମାସଚ୍ଚଯେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କମିସ୍ସତୀତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଭଦ୍ଦାଲି ଯେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ

ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଭଦ୍ଦାଲିଂ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଇଦଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ଭଦ୍ଦାଲି, ଭଗୱତୋ ଚୀୱରକମ୍ମଂ କରୀୟତି [କରଣୀୟଂ (କ।)]। ନିଟ୍ଠିତଚୀୱରୋ ଭଗୱା ତେମାସଚ୍ଚୟେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କମିସ୍ସତି। ଇଙ୍ଘାୱୁସୋ ଭଦ୍ଦାଲି, ଏତଂ ଦୋସକଂ ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି, ମା ତେ ପଚ୍ଛା ଦୁକ୍କରତରଂ ଅହୋସୀ’’ତି। ‘‘ଏୱମାୱୁସୋ’’ତି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଭଦ୍ଦାଲି ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଭଦ୍ଦାଲି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଚ୍ଚୟୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଚ୍ଚଗମା ଯଥାବାଲଂ ଯଥାମୂଳ୍ହଂ ଯଥାଅକୁସଲଂ, ଯୋହଂ ଭଗୱତା ସିକ୍ଖାପଦେ ପଞ୍ଞାପିୟମାନେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ସିକ୍ଖଂ ସମାଦିୟମାନେ ଅନୁସ୍ସାହଂ ପୱେଦେସିଂ। ତସ୍ସ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅଚ୍ଚୟଂ ଅଚ୍ଚୟତୋ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଆୟତିଂ ସଂୱରାୟା’’ତି।

‘‘ତଗ୍ଘ ତ୍ୱଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଅଚ୍ଚୟୋ ଅଚ୍ଚଗମା ଯଥାବାଲଂ ଯଥାମୂଳ୍ହଂ ଯଥାଅକୁସଲଂ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ମୟା ସିକ୍ଖାପଦେ ପଞ୍ଞାପିୟମାନେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ସିକ୍ଖଂ ସମାଦିୟମାନେ ଅନୁସ୍ସାହଂ ପୱେଦେସି। ସମୟୋପି ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଅହୋସି – ‘ଭଗୱା ଖୋ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି, ଭଗୱାପି ମଂ ଜାନିସ୍ସତି – ଭଦ୍ଦାଲି ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାୟ ଅପରିପୂରକାରୀ’ତି। ଅୟମ୍ପି ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦାଲି, ସମୟୋ ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଅହୋସି। ସମୟୋପି ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଅହୋସି – ‘ସମ୍ବହୁଲା ଖୋ ଭିକ୍ଖୂ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱସ୍ସଂ ଉପଗତା, ତେପି ମଂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି – ଭଦ୍ଦାଲି ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାୟ ଅପରିପୂରକାରୀ’ତି। ଅୟମ୍ପି ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦାଲି, ସମୟୋ ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଅହୋସି। ସମୟୋପି ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଅହୋସି – ‘ସମ୍ବହୁଲା ଖୋ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱସ୍ସଂ ଉପଗତା, ତାପି ମଂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି – ଭଦ୍ଦାଲି ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାୟ ଅପରିପୂରକାରୀ’ତି। ଅୟମ୍ପି ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦାଲି, ସମୟୋ ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଅହୋସି। ସମୟୋପି ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଅହୋସି – ‘ସମ୍ବହୁଲା ଖୋ ଉପାସକା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପଟିୱସନ୍ତି, ତେପି ମଂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି – ଭଦ୍ଦାଲି ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାୟ ଅପରିପୂରକାରୀ’ତି। ଅୟମ୍ପି ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦାଲି, ସମୟୋ ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଅହୋସି। ସମୟୋପି ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଅହୋସି – ‘ସମ୍ବହୁଲା ଖୋ ଉପାସିକା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପଟିୱସନ୍ତି, ତାପି ମଂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି – ଭଦ୍ଦାଲି ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାୟ ଅପରିପୂରକାରୀ’ତି। ଅୟମ୍ପି ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦାଲି , ସମୟୋ ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଅହୋସି। ସମୟୋପି ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଅହୋସି – ‘ସମ୍ବହୁଲା ଖୋ ନାନାତିତ୍ଥିୟା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱସ୍ସଂ ଉପଗତା, ତେପି ମଂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି – ଭଦ୍ଦାଲି ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକୋ ଥେରଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସାସନେ ସିକ୍ଖାୟ ଅପରିପୂରକାରୀ’ତି। ଅୟମ୍ପି ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦାଲି, ସମୟୋ ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଅହୋସୀ’’ତି।

‘‘ଅଚ୍ଚୟୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଚ୍ଚଗମା ଯଥାବାଲଂ ଯଥାମୂଳ୍ହଂ ଯଥାଅକୁସଲଂ, ଯୋହଂ ଭଗୱତା ସିକ୍ଖାପଦେ ପଞ୍ଞାପିୟମାନେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ସିକ୍ଖଂ ସମାଦିୟମାନେ ଅନୁସ୍ସାହଂ ପୱେଦେସିଂ। ତସ୍ସ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅଚ୍ଚୟଂ ଅଚ୍ଚୟତୋ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଆୟତିଂ ସଂୱରାୟା’’ତି। ‘‘ତଗ୍ଘ ତ୍ୱଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଅଚ୍ଚୟୋ ଅଚ୍ଚଗମା ଯଥାବାଲଂ ଯଥାମୂଳ୍ହଂ ଯଥାଅକୁସଲଂ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ମୟା ସିକ୍ଖାପଦେ ପଞ୍ଞାପିୟମାନେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ସିକ୍ଖଂ ସମାଦିୟମାନେ ଅନୁସ୍ସାହଂ ପୱେଦେସି’’।

୧୩୬। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଭଦ୍ଦାଲି, ଇଧସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ, ତମହଂ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟଂ – ‘ଏହି ମେ ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ପଙ୍କେ ସଙ୍କମୋ ହୋହୀ’ତି, ଅପି ନୁ ଖୋ ସୋ ସଙ୍କମେୟ୍ୟ ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱା କାୟଂ ସନ୍ନାମେୟ୍ୟ, ‘ନୋ’ତି ୱା ୱଦେୟ୍ୟା’’ତି?

‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଭଦ୍ଦାଲି, ଇଧସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ… କାୟସକ୍ଖି… ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ… ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ… ଧମ୍ମାନୁସାରୀ… ସଦ୍ଧାନୁସାରୀ, ତମହଂ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟଂ – ‘ଏହି ମେ ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ପଙ୍କେ ସଙ୍କମୋ ହୋହୀ’ତି, ଅପି ନୁ ଖୋ ସୋ ସଙ୍କମେୟ୍ୟ ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱା କାୟଂ ସନ୍ନାମେୟ୍ୟ, ‘ନୋ’ତି ୱା ୱଦେୟ୍ୟା’’ତି?

‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଭଦ୍ଦାଲି, ଅପି ନୁ ତ୍ୱଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ ୱା ହୋସି ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ ୱା କାୟସକ୍ଖି ୱା ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ୱା ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ ୱା ଧମ୍ମାନୁସାରୀ ୱା ସଦ୍ଧାନୁସାରୀ ୱା’’ତି?

‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ନନୁ ତ୍ୱଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ରିତ୍ତୋ ତୁଚ୍ଛୋ ଅପରଦ୍ଧୋ’’ତି?

‘‘ଏୱଂ , ଭନ୍ତେ। ଅଚ୍ଚଯୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଚ୍ଚଗମା ଯଥାବାଲଂ ଯଥାମୂଳ୍ହଂ ଯଥାଅକୁସଲଂ, ଯୋହଂ ଭଗୱତା ସିକ୍ଖାପଦେ ପଞ୍ଞାପିଯମାନେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ସିକ୍ଖଂ ସମାଦିଯମାନେ ଅନୁସ୍ସାହଂ ପୱେଦେସିଂ। ତସ୍ସ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅଚ୍ଚଯଂ ଅଚ୍ଚଯତୋ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଆଯତିଂ ସଂୱରାଯା’’ତି। ‘‘ତଗ୍ଘ ତ୍ୱଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଅଚ୍ଚଯୋ ଅଚ୍ଚଗମା ଯଥାବାଲଂ ଯଥାମୂଳ୍ହଂ ଯଥାଅକୁସଲଂ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ମଯା ସିକ୍ଖାପଦେ ପଞ୍ଞାପିଯମାନେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ସିକ୍ଖଂ ସମାଦିଯମାନେ ଅନୁସ୍ସାହଂ ପୱେଦେସି। ଯତୋ ଚ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଅଚ୍ଚଯଂ ଅଚ୍ଚଯତୋ ଦିସ୍ୱା ଯଥାଧମ୍ମଂ ପଟିକରୋସି, ତଂ ତେ ମଯଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମ। ୱୁଦ୍ଧିହେସା, ଭଦ୍ଦାଲି, ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ଯୋ ଅଚ୍ଚଯଂ ଅଚ୍ଚଯତୋ ଦିସ୍ୱା ଯଥାଧମ୍ମଂ ପଟିକରୋତି, ଆଯତିଂ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି’’।

୧୩୭। ‘‘ଇଧ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଏକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାଯ ଅପରିପୂରକାରୀ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଯଂନୂନାହଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ଭଜେଯ୍ୟଂ ଅରଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପବ୍ବତଂ କନ୍ଦରଂ ଗିରିଗୁହଂ ସୁସାନଂ ୱନପତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭୋକାସଂ ପଲାଲପୁଞ୍ଜଂ। ଅପ୍ପେୱ ନାମାହଂ ଉତ୍ତରି [ଉତ୍ତରିଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ ସଚ୍ଛିକରେଯ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ଭଜତି ଅରଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପବ୍ବତଂ କନ୍ଦରଂ ଗିରିଗୁହଂ ସୁସାନଂ ୱନପତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭୋକାସଂ ପଲାଲପୁଞ୍ଜଂ। ତସ୍ସ ତଥାୱୂପକଟ୍ଠସ୍ସ ୱିହରତୋ ସତ୍ଥାପି ଉପୱଦତି, ଅନୁୱିଚ୍ଚପି ୱିଞ୍ଞୂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଉପୱଦନ୍ତି, ଦେୱତାପି ଉପୱଦନ୍ତି, ଅତ୍ତାପି ଅତ୍ତାନଂ ଉପୱଦତି। ସୋ ସତ୍ଥାରାପି ଉପୱଦିତୋ, ଅନୁୱିଚ୍ଚପି ୱିଞ୍ଞୂହି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ଉପୱଦିତୋ, ଦେୱତାହିପି ଉପୱଦିତୋ, ଅତ୍ତନାପି ଅତ୍ତାନଂ ଉପୱଦିତୋ ନ ଉତ୍ତରି ମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏୱଞ୍ହି ତଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ହୋତି ଯଥା ତଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାଯ ଅପରିପୂରକାରିସ୍ସ।

୧୩୮। ‘‘ଇଧ ପନ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଏକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାଯ ପରିପୂରକାରୀ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଯଂନୂନାହଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ଭଜେଯ୍ୟଂ ଅରଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପବ୍ବତଂ କନ୍ଦରଂ ଗିରିଗୁହଂ ସୁସାନଂ ୱନପତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭୋକାସଂ ପଲାଲପୁଞ୍ଜଂ। ଅପ୍ପେୱ ନାମାହଂ ଉତ୍ତରି ମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ ସଚ୍ଛିକରେଯ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ଭଜତି ଅରଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପବ୍ବତଂ କନ୍ଦରଂ ଗିରିଗୁହଂ ସୁସାନଂ ୱନପତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭୋକାସଂ ପଲାଲପୁଞ୍ଜଂ। ତସ୍ସ ତଥାୱୂପକଟ୍ଠସ୍ସ ୱିହରତୋ ସତ୍ଥାପି ନ ଉପୱଦତି, ଅନୁୱିଚ୍ଚପି ୱିଞ୍ଞୂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ନ ଉପୱଦନ୍ତି, ଦେୱତାପି ନ ଉପୱଦନ୍ତି, ଅତ୍ତାପି ଅତ୍ତାନଂ ନ ଉପୱଦତି। ସୋ ସତ୍ଥାରାପି ଅନୁପୱଦିତୋ , ଅନୁୱିଚ୍ଚପି ୱିଞ୍ଞୂହି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ଅନୁପୱଦିତୋ, ଦେୱତାହିପି ଅନୁପୱଦିତୋ, ଅତ୍ତନାପି ଅତ୍ତାନଂ ଅନୁପୱଦିତୋ ଉତ୍ତରି ମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି। ସୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏୱଞ୍ହି ତଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ହୋତି ଯଥା ତଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାଯ ପରିପୂରକାରିସ୍ସ।

୧୩୯। ‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭିକ୍ଖୁ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏୱଞ୍ହି ତଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ହୋତି ଯଥା ତଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାଯ ପରିପୂରକାରିସ୍ସ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭିକ୍ଖୁ ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତି, ସତୋ ଚ ସମ୍ପଜାନୋ ସୁଖଞ୍ଚ କାଯେନ ପଟିସଂୱେଦେତି, ଯଂ ତଂ ଅରିଯା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି – ‘ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀ’ତି ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏୱଞ୍ହି ତଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ହୋତି ଯଥା ତଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାଯ ପରିପୂରକାରିସ୍ସ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏୱଞ୍ହି ତଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ହୋତି ଯଥା ତଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାଯ ପରିପୂରକାରିସ୍ସ।

‘‘ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ… ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏୱଞ୍ହି ତଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ହୋତି ଯଥା ତଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାଯ ପରିପୂରକାରିସ୍ସ।

‘‘ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ସତ୍ତାନଂ

ଚୁତୂପପାତଞ୍ଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି – 'ଇମେ ୱତ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା… ପେ… ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପନ୍ନା; ଇମେ ୱା ପନ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାଯସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା…ପେ… ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନା'ତି ଇତି ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ…ପେ… ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏୱଞ୍ହି ତଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ହୋତି ଯଥା ତଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାଯ ପରିପୂରକାରିସ୍ସ।

''ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ଆସୱାନଂ ଖଯଞ୍ଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି; 'ଇମେ ଆସୱା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଆସୱସମୁଦଯୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ଜାନତୋ ଏୱଂ ପସ୍ସତୋ କାମାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଭୱାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅୱିଜ୍ଜାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ୱିମୁତ୍ତସ୍ମିଂ ୱିମୁତ୍ତମିତି ଞାଣଂ ହୋତି। 'ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା'ତି ପଜାନାତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏୱଞ୍ହି ତଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ହୋତି ଯଥା ତଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାଯ ପରିପୂରକାରିସ୍ସା''ତି।

୧୪୦। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଭଦ୍ଦାଲି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ, କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପସଯ୍ହ ପସଯ୍ହ [ପୱଯ୍ହ ପୱଯ୍ହ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] କାରଣଂ କରୋନ୍ତି? କୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ, କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ନୋ ତଥା ପସଯ୍ହ ପସଯ୍ହ କାରଣଂ କରୋନ୍ତୀ''ତି? ''ଇଧ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଏକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିଣ୍ହାପତ୍ତିକୋ ହୋତି ଆପତ୍ତିବହୁଲୋ। ସୋ ଭିକ୍ଖୂହି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରତି, ବହିଦ୍ଧା କଥଂ ଅପନାମେତି, କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି, ନ ସମ୍ମା ୱତ୍ତତି, ନ ଲୋମଂ ପାତେତି, ନ ନେତ୍ଥାରଂ ୱତ୍ତତି, 'ଯେନ ସଙ୍ଘୋ ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ତଂ କରୋମୀ'ତି ନାହ। ତତ୍ର, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏୱଂ ହୋତି – ଅଯଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିଣ୍ହାପତ୍ତିକୋ ଆପତ୍ତିବହୁଲୋ। ସୋ ଭିକ୍ଖୂହି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରତି, ବହିଦ୍ଧା କଥଂ ଅପନାମେତି, କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି, ନ ସମ୍ମା ୱତ୍ତତି, ନ ଲୋମଂ ପାତେତି, ନ ନେତ୍ଥାରଂ ୱତ୍ତତି, 'ଯେନ ସଙ୍ଘୋ ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ତଂ କରୋମୀ'ତି ନାହ। ସାଧୁ ୱତାଯସ୍ମନ୍ତୋ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଥା ତଥା ଉପପରିକ୍ଖଥ ଯଥାସ୍ସିଦଂ [ଯଥଯିଦଂ (ସ୍ଯା। କଂ। କ।)] ଅଧିକରଣଂ ନ ଖିପ୍ପମେୱ ୱୂପସମେଯ୍ଯାତି। ତସ୍ସ ଖୋ ଏୱଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭିକ୍ଖୂ ତଥା ତଥା ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତି ଯଥାସ୍ସିଦଂ ଅଧିକରଣଂ ନ ଖିପ୍ପମେୱ ୱୂପସମ୍ମତି।

୧୪୧। ''ଇଧ ପନ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଏକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିଣ୍ହାପତ୍ତିକୋ ହୋତି ଆପତ୍ତିବହୁଲୋ। ସୋ ଭିକ୍ଖୂହି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ନାଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରତି, ବହିଦ୍ଧା କଥଂ ନ ଅପନାମେତି, ନ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି, ସମ୍ମା ୱତ୍ତତି, ଲୋମଂ ପାତେତି, ନେତ୍ଥାରଂ ୱତ୍ତତି, 'ଯେନ ସଙ୍ଘୋ ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ତଂ କରୋମୀ'ତି ଆହ। ତତ୍ର, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏୱଂ ହୋତି – ଅଯଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିଣ୍ହାପତ୍ତିକୋ ଆପତ୍ତିବହୁଲୋ। ସୋ ଭିକ୍ଖୂହି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ନାଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରତି, ବହିଦ୍ଧା କଥଂ ନ ଅପନାମେତି, ନ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି, ସମ୍ମା ୱତ୍ତତି, ଲୋମଂ ପାତେତି, ନେତ୍ଥାରଂ ୱତ୍ତତି, 'ଯେନ ସଙ୍ଘୋ ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ତଂ କରୋମୀ'ତି ଆହ। ସାଧୁ ୱତାଯସ୍ମନ୍ତୋ, ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଥା ତଥା ଉପପରିକ୍ଖଥ ଯଥାସ୍ସିଦଂ ଅଧିକରଣଂ ଖିପ୍ପମେୱ ୱୂପସମେଯ୍ଯାତି। ତସ୍ସ ଖୋ ଏୱଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭିକ୍ଖୂ ତଥା ତଥା ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତି ଯଥାସ୍ସିଦଂ ଅଧିକରଣଂ ଖିପ୍ପମେୱ ୱୂପସମ୍ମତି।

୧୪୨। ''ଇଧ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଏକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିଚ୍ଚାପତ୍ତିକୋ ହୋତି ଅନାପତ୍ତିବହୁଲୋ। ସୋ ଭିକ୍ଖୂହି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରତି, ବହିଦ୍ଧା କଥଂ ଅପନାମେତି, କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି, ନ ସମ୍ମା ୱତ୍ତତି, ନ ଲୋମଂ ପାତେତି, ନ ନେତ୍ଥାରଂ ୱତ୍ତତି, 'ଯେନ ସଙ୍ଘୋ ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ତଂ କରୋମୀ'ତି ନାହ। ତତ୍ର, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏୱଂ ହୋତି – ଅଯଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିଚ୍ଚାପତ୍ତିକୋ ଅନାପତ୍ତିବହୁଲୋ । ସୋ ଭିକ୍ଖୂହି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରତି, ବହିଦ୍ଧା କଥଂ ଅପନାମେତି, କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି, ନ ସମ୍ମା ୱତ୍ତତି, ନ ଲୋମଂ ପାତେତି, ନ ନେତ୍ଥାରଂ ୱତ୍ତତି, 'ଯେନ ସଙ୍ଘୋ ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ତଂ କରୋମୀ'ତି ନାହ। ସାଧୁ ୱତାଯସ୍ମନ୍ତୋ, ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଥା ତଥା ଉପପରିକ୍ଖଥ ଯଥାସ୍ସିଦଂ ଅଧିକରଣଂ ନ ଖିପ୍ପମେୱ ୱୂପସମେଯ୍ଯାତି। ତସ୍ସ ଖୋ ଏୱଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭିକ୍ଖୂ ତଥା ତଥା ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତି ଯଥାସ୍ସିଦଂ ଅଧିକରଣଂ ନ ଖିପ୍ପମେୱ ୱୂପସମ୍ମତି।

୧୪୩। ''ଇଧ ପନ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଏକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିଚ୍ଚାପତ୍ତିକୋ ହୋତି ଅନାପତ୍ତିବହୁଲୋ। ସୋ ଭିକ୍ଖୂହି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ନାଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରତି, ନ

ବହିଦ୍ଧା କଥଂ ଅପନାମେତି, ନ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି, ସମ୍ମା ୱତ୍ତତି, ଲୋମଂ ପାତେତି, ନେତ୍ଥାରଂ ୱତ୍ତତି, 'ଯେନ ସଙ୍ଘୋ ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ତଂ କରୋମୀ'ତି ଆହ। ତତ୍ର, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏୱଂ ହୋତି – ଅଯଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିଚ୍ଚାପତ୍ତିକୋ ଅନାପତ୍ତିବହୁଲୋ। ସୋ ଭିକ୍ଖୂହି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ନାଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରତି, ନ ବହିଦ୍ଧା କଥଂ ଅପନାମେତି, ନ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି, ସମ୍ମା ୱତ୍ତତି, ଲୋମଂ ପାତେତି, ନେତ୍ଥାରଂ ୱତ୍ତତି, 'ଯେନ ସଙ୍ଘୋ ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ତଂ କରୋମୀ'ତି ଆହ। ସାଧୁ ୱତାଯସ୍ମନ୍ତୋ, ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଥା ତଥା ଉପପରିକ୍ଖଥ ଯଥାସ୍ସିଦଂ ଅଧିକରଣଂ ଖିପ୍ପମେୱ ୱୂପସମେଯ୍ୟାତି। ତସ୍ସ ଖୋ ଏୱଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭିକ୍ଖୂ ତଥା ତଥା ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତି ଯଥାସ୍ସିଦଂ ଅଧିକରଣଂ ଖିପ୍ପମେୱ ୱୂପସମ୍ମତି।

୧୪୪। ''ଇଧ , ଭଦ୍ଦାଲି, ଏକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକେନ ୱହତି ପେମମତ୍ତକେନ। ତତ୍ର, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅଯଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକେନ ୱହତି ପେମମତ୍ତକେନ। ସଚେ ମଯଂ ଇମଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପସଯ୍ହ ପସଯ୍ହ କାରଣଂ କରିସ୍ସାମ – ମା ଯମ୍ପିସ୍ସ ତଂ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକଂ ପେମମତ୍ତକଂ ତମ୍ହାପି ପରିହାଯୀ'ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭଦ୍ଦାଲି, ପୁରିସସ୍ସ ଏକଂ ଚକ୍ଖୁଂ, ତସ୍ସ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା ତଂ ଏକଂ ଚକ୍ଖୁଂ ରକ୍ଖେଯ୍ୟୁଂ – 'ମା ଯମ୍ପିସ୍ସ ତଂ ଏକଂ ଚକ୍ଖୁଂ ତମ୍ହାପି ପରିହାଯୀ'ତି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକେନ ୱହତି ପେମମତ୍ତକେନ। ତତ୍ର, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅଯଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକେନ ୱହତି ପେମମତ୍ତକେନ। ସଚେ ମଯଂ ଇମଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପସଯ୍ହ ପସଯ୍ହ କାରଣଂ କରିସ୍ସାମ – ମା ଯମ୍ପିସ୍ସ ତଂ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକଂ ପେମମତ୍ତକଂ ତମ୍ହାପି ପରିହାଯୀ'ତି। ଅଯଂ ଖୋ, ଭଦ୍ଦାଲି, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପସଯ୍ହ ପସଯ୍ହ କାରଣଂ କରୋନ୍ତି। ଅଯଂ ପନ, ଭଦ୍ଦାଲି, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ନୋ ତଥା ପସଯ୍ହ ପସଯ୍ହ କାରଣଂ କରୋନ୍ତୀ''ତି।

୧୪୫। '''କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ, କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ପୁବ୍ବେ ଅପ୍ପତରାନି ଚେୱ ସିକ୍ଖାପଦାନି ଅହେସୁଂ ବହୁତରା ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅଞ୍ଞାଯ ସଣ୍ଠହିଂସୁ? କୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ, କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ଏତରହି ବହୁତରାନି ଚେୱ ସିକ୍ଖାପଦାନି ହୋନ୍ତି ଅପ୍ପତରା ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅଞ୍ଞାଯ ସଣ୍ଠହନ୍ତୀ'ତି? ''ଏୱମେତଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ହୋତି ସତ୍ତେସୁ ହାଯମାନେସୁ, ସଦ୍ଧମ୍ମେ ଅନ୍ତରଧାଯମାନେ, ବହୁତରାନି ଚେୱ ସିକ୍ଖାପଦାନି ହୋନ୍ତି ଅପ୍ପତରା ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅଞ୍ଞାଯ ସଣ୍ଠହନ୍ତୀତି। ନ ତାୱ, ଭଦ୍ଦାଲି, ସତ୍ଥା ସାୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞାପେତି ଯାୱ ନ ଇଧେକଚ୍ଚେ ଆସୱଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା ସଙ୍ଘେ ପାତୁଭୱନ୍ତି। ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଇଧେକଚ୍ଚେ ଆସୱଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା ସଙ୍ଘେ ପାତୁଭୱନ୍ତି, ଅଥ ସତ୍ଥା ସାୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞାପେତି ତେସଂଯେୱ ଆସୱଟ୍ଠାନୀଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପଟିଘାତାଯ। ନ ତାୱ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଇଧେକଚ୍ଚେ ଆସୱଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା ସଙ୍ଘେ ପାତୁଭୱନ୍ତି ଯାୱ ନ ସଙ୍ଘୋ ମହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ ହୋତି। ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭଦ୍ଦାଲି, ସଙ୍ଘୋ ମହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ ହୋତି, ଅଥ ଇଧେକଚ୍ଚେ ଆସୱଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା ସଙ୍ଘେ ପାତୁଭୱନ୍ତି। ଅଥ ସତ୍ଥା ସାୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞାପେତି ତେସଂଯେୱ ଆସୱଟ୍ଠାନୀଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପଟିଘାତାଯ। ନ ତାୱ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଇଧେକଚ୍ଚେ ଆସୱଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା ସଙ୍ଘେ ପାତୁଭୱନ୍ତି ଯାୱ ନ ସଙ୍ଘୋ ଲାଭଗ୍ଗଂ ପତ୍ତୋ ହୋତି, ଯସଗ୍ଗଂ ପତ୍ତୋ ହୋତି, ବାହୁସଚ୍ଚଂ ପତ୍ତୋ ହୋତି, ରତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ହୋତି। ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭଦ୍ଦାଲି, ସଙ୍ଘୋ ରତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ହୋତି, ଅଥ ଇଧେକଚ୍ଚେ ଆସୱଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା ସଙ୍ଘେ ପାତୁଭୱନ୍ତି, ଅଥ ସତ୍ଥା ସାୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞାପେତି ତେସଂଯେୱ ଆସୱଟ୍ଠାନୀଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପଟିଘାତାଯ।

୧୪୬। ''ଅପ୍ପକା ଖୋ ତୁମ୍ହେ, ଭଦ୍ଦାଲି, ତେନ ସମଯେନ ଅହୁୱତ୍ଥ ଯଦା ୱୋ ଅହଂ ଆଜାନୀଯସୁସୂପମଂ ଧମ୍ମପରିଯାଯଂ ଦେସେସିଂ। ତଂ ସରସି [ସରସି ତ୍ୱଂ (ସୀ। ପୀ।), ସରସି ତଂ (?)] ଭଦ୍ଦାଲୀ''ତି ?

''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''।

''ତତ୍ର, ଭଦ୍ଦାଲି, କଂ ହେତୁଂ ପଚ୍ଚେସୀ''ତି?

''ସୋ ହି ନୂନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦୀଘରତ୍ତଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାଯ ଅପରିପୂରକାରୀ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

''ନ ଖୋ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଏସେୱ ହେତୁ, ଏସ ପଚ୍ଚଯୋ। ଅପି ଚ ମେ ତ୍ୱଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଦୀଘରତ୍ତଂ ଚେତସା ଚେତୋପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ – 'ନ ଚାଯଂ ମୋଘପୁରିସୋ ମଯା ଧମ୍ମେ ଦେସିଯମାନେ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଚେତସୋ [ସବ୍ବଂ ଚେତସୋ (କ।)] ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତୀ'ତି। ଅପି ଚ ତେ ଅହଂ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଆଜାନୀଯସୁସୂପମଂ ଧମ୍ମପରିଯାଯଂ ଦେସେସ୍ସାମି। ତଂ ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି ; ଭାସିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଭଦ୍ଦାଲି ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

୧୪୭। ''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭଦ୍ଦାଲି, ଦକ୍ଖୋ ଅସ୍ସଦମକୋ ଭଦ୍ରଂ ଅସ୍ସାଜାନୀୟଂ ଲଭିତ୍ୱା ପଠମେନେୱ ମୁଖାଧାନେ କାରଣଂ କାରେତି। ତସ୍ସ ମୁଖାଧାନେ କାରଣଂ କାରିୟମାନସ୍ସ ହୋନ୍ତିୟେୱ ୱିସୂକାୟିତାନି ୱିସେୱିତାନି ୱିପ୍ଫନ୍ଦିତାନି କାନିଚି କାନିଚି, ୟଥା ତଂ ଅକାରିତପୁବ୍ବଂ କାରଣଂ କାରିୟମାନସ୍ସ। ସୋ ଅଭିଣ୍ହକାରଣା ଅନୁପୁବ୍ବକାରଣା ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିନିବ୍ବାୟତି। ୟତୋ ଖୋ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀୟୋ ଅଭିଣ୍ହକାରଣା ଅନୁପୁବ୍ବକାରଣା ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିନିବ୍ବୁତୋ ହୋତି, ତମେନଂ ଅସ୍ସଦମକୋ ଉତ୍ତରି କାରଣଂ କାରେତି ୟୁଗାଧାନେ। ତସ୍ସ ୟୁଗାଧାନେ କାରଣଂ କାରିୟମାନସ୍ସ ହୋନ୍ତିୟେୱ ୱିସୂକାୟିତାନି ୱିସେୱିତାନି ୱିପ୍ଫନ୍ଦିତାନି କାନିଚି କାନିଚି, ୟଥା ତଂ ଅକାରିତପୁବ୍ବଂ କାରଣଂ କାରିୟମାନସ୍ସ। ସୋ ଅଭିଣ୍ହକାରଣା ଅନୁପୁବ୍ବକାରଣା ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିନିବ୍ବାୟତି । ୟତୋ ଖୋ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀୟୋ ଅଭିଣ୍ହକାରଣା ଅନୁପୁବ୍ବକାରଣା ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିନିବ୍ବୁତୋ ହୋତି, ତମେନଂ ଅସ୍ସଦମକୋ ଉତ୍ତରି କାରଣଂ କାରେତି ଅନୁକ୍କମେ ମଣ୍ଡଲେ ଖୁରକାସେ [ଖୁରକାୟେ (ସୀ। ପୀ।)] ଧାୱେ ଦୱଡ୍ଢେ [ରୱତ୍ଥେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ରାଜଗୁଣେ ରାଜୱଂସେ ଉତ୍ତମେ ଜୱେ ଉତ୍ତମେ ହୟେ ଉତ୍ତମେ ସାଖଲ୍ୟେ। ତସ୍ସ ଉତ୍ତମେ ଜୱେ ଉତ୍ତମେ ହୟେ ଉତ୍ତମେ ସାଖଲ୍ୟେ କାରଣଂ କାରିୟମାନସ୍ସ ହୋନ୍ତିୟେୱ ୱିସୂକାୟିତାନି ୱିସେୱିତାନି ୱିପ୍ଫନ୍ଦିତାନି କାନିଚି କାନିଚି, ୟଥା ତଂ ଅକାରିତପୁବ୍ବଂ କାରଣଂ କାରିୟମାନସ୍ସ। ସୋ ଅଭିଣ୍ହକାରଣା ଅନୁପୁବ୍ବକାରଣା ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିନିବ୍ବାୟତି। ୟତୋ ଖୋ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀୟୋ ଅଭିଣ୍ହକାରଣା ଅନୁପୁବ୍ବକାରଣା ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିନିବ୍ବୁତୋ ହୋତି, ତମେନଂ ଅସ୍ସଦମକୋ ଉତ୍ତରି ୱଣ୍ଣିୟଞ୍ଚ ପାଣିୟଞ୍ଚ [ୱଲିୟଞ୍ଚ (ସୀ। ପୀ।), ବଲିୟଞ୍ଚ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଅନୁପ୍ପୱେଚ୍ଛତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଦସହଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀୟୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି।

''ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଦସହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେୟ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀୟୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି ଦସହି? ଇଧ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଭିକ୍ଖୁ ଅସେଖାୟ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖେନ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖାୟ ସମ୍ମାୱାଚାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖେନ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖେନ ସମ୍ମାଆଜୀୱେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖେନ ସମ୍ମାୱାୟାମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି , ଅସେଖାୟ ସମ୍ମାସତିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖେନ ସମ୍ମାସମାଧିନା ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖେନ ସମ୍ମାଞାଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖାୟ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଦସହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେୟ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀୟୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା''ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନୋ ଆୟସ୍ମା ଭଦ୍ଦାଲି ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୀତି।

ଭଦ୍ଦାଲିସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଲଟୁକିକୋପମସୁତ୍ତଂ

୧୪୮। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରାପେସୁ ୱିହରତି ଆପଣଂ ନାମ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରାପାନଂ ନିଗମୋ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଆପଣଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି। ଆପଣେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ୟେନଞ୍ଞତରୋ ୱନସଣ୍ଡୋ ତେନୁପସଙ୍କମି ଦିୱାୱିହାରାୟ। ତଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସୀଦି। ଆୟସ୍ମାପି ଖୋ ଉଦାୟୀ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଆପଣଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି। ଆପଣେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ୟେନ ସୋ ୱନସଣ୍ଡୋ ତେନୁପସଙ୍କମି ଦିୱାୱିହାରାୟ। ତଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଉଦାୟିସ୍ସ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ''ବହୂନଂ [ବହୁନ୍ନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।) ଏୱମୀଦିସେ ଅୱିଞ୍ଞାଣକପ୍ପକରଣେ] ୱତ ନୋ ଭଗୱା ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମାନଂ ଅପହତ୍ତା, ବହୂନଂ ୱତ ନୋ ଭଗୱା ସୁଖଧମ୍ମାନଂ ଉପହତ୍ତା; ବହୂନଂ ୱତ ନୋ ଭଗୱା ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅପହତ୍ତା, ବହୂନଂ ୱତ ନୋ ଭଗୱା କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପହତ୍ତା''ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଉଦାୟୀ ସାୟନ୍ହସମୟଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି ।

୧୪୯। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଉଦାୟୀ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଇଧ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – 'ବହୂନଂ ୱତ ନୋ ଭଗୱା ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମାନଂ ଅପହତ୍ତା, ବହୂନଂ ୱତ ନୋ ଭଗୱା ସୁଖଧମ୍ମାନଂ ଉପହତ୍ତା; ବହୂନଂ ୱତ ନୋ ଭଗୱା ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅପହତ୍ତା, ବହୂନଂ ୱତ ନୋ ଭଗୱା କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପହତ୍ତା'ତି। ମୟଞ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବେ ସାୟଞ୍ଚେୱ ଭୁଞ୍ଜାମ ପାତୋ ଚ ଦିୱା ଚ ୱିକାଲେ। ଅହୁ ଖୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ସମୟୋ ୟଂ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – 'ଇଙ୍ଘ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତଂ ଦିୱାୱିକାଲଭୋଜନଂ ପଜହଥା'ତି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅହୁଦେୱ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ, ଅହୁଦେୱ [ଅହୁ (ସୀ। ପୀ।)] ଦୋମନସ୍ସଂ – 'ୟମ୍ପି ନୋ ସଦ୍ଧା ଗହପତିକା ଦିୱା ୱିକାଲେ

ପଣୀତଂ ଖାଦନୀୟଂ ଭୋଜନୀୟଂ ଦେନ୍ତି ତସ୍ସପି ନୋ ଭଗୱା ପହାନମାହ, ତସ୍ସପି ନୋ ସୁଗତୋ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗମାହା'ତି। ତେ ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି ପେମଞ୍ଚ ଗାରୱଞ୍ଚ ହିରିଞ୍ଚ ଓତ୍ତପ୍ପଞ୍ଚ ସମ୍ପସ୍ସମାନା ଏୱଂ ତଂ ଦିୱାୱିକାଲଭୋଜନଂ ପଜହିମ୍ହା। ତେ ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ସାୟଞ୍ଚେୱ ଭୁଞ୍ଜାମ ପାତୋ ଚ। ଅହୁ ଖୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ସମୟୋ ୟଂ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – 'ଇଙ୍ଘ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତଂ ରତ୍ତିଂୱିକାଲଭୋଜନଂ ପଜହଥା'ତି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅହୁଦେୱ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ଅହୁଦେୱ ଦୋମନସ୍ସଂ – 'ୟମ୍ପି ନୋ ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭତ୍ତାନଂ ପଣୀତସଙ୍ଖାତତରଂ ତସ୍ସପି ନୋ ଭଗୱା ପହାନମାହ, ତସ୍ସପି ନୋ ସୁଗତୋ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗମାହା'ତି। ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ଦିୱା ସୂପେୟ୍ୟଂ ଲଭିତ୍ୱା ଏୱମାହ – 'ହନ୍ଦ ଚ ଇମଂ ନିକ୍ଖିପଥ, ସାୟଂ ସବ୍ବେୱ ସମଗ୍ଗା ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମା'ତି। ୟା କାଚି, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଖତିୟୋ ସବ୍ବା ତା ରତ୍ତିଂ, ଅପ୍ପା ଦିୱା। ତେ ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି ପେମଞ୍ଚ ଗାରୱଞ୍ଚ ହିରିଞ୍ଚ ଓତ୍ତପ୍ପଞ୍ଚ ସମ୍ପସ୍ସମାନା ଏୱଂ ତଂ ରତ୍ତିଂୱିକାଲଭୋଜନଂ ପଜହିମ୍ହା। ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂ ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତା ଚନ୍ଦନିକମ୍ପି ପୱିସନ୍ତି, ଓଳିଗଲ୍ଲେପି ପପତନ୍ତି, କଣ୍ଟକାୱାଟମ୍ପି [କଣ୍ଟକଓଡମ୍ପି (ସୀ। ପୀ।), କଣ୍ଟକରାଜିମ୍ପି (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଆରୋହନ୍ତି, ସୁତ୍ତମ୍ପି ଗାୱିଂ ଆରୋହନ୍ତି, ମାଣୱେହିପି ସମାଗଚ୍ଛନ୍ତି କତକମ୍ମେହିପି ଅକତକମ୍ମେହିପି, ମାତୁଗାମୋପି ତେ [ତେନ (କ।)] ଅସଦ୍ଧମ୍ମେନ ନିମନ୍ତେତି। ଭୂତପୁବ୍ବାହଂ, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରାମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତରା ଇତ୍ଥୀ ୱିଜ୍ଜନ୍ତରିକାୟ ଭାଜନଂ ଧୋୱନ୍ତୀ। ଦିସ୍ୱା ମଂ ଭୀତା ୱିସ୍ସରମକାସି – 'ଅଭୁମ୍ମେ [ଅବ୍ଭୁମ୍ମେ (ସୀ। ପୀ।)] ପିସାଚୋ ୱତ ମ'ନ୍ତି! ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ଏତଦୱୋଚଂ – 'ନାହଂ, ଭଗିନି, ପିସାଚୋ; ଭିକ୍ଖୁ ପିଣ୍ଡାୟ ଠିତୋ'ତି। 'ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଆତୁମାରୀ, ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ମାତୁମାରୀ [ଠିତୋ'ତି। ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଆତୁମାତୁମାରୀ (କ।)]! ୱରଂ ତେ, ଭିକ୍ଖୁ, ତିଣ୍ହେନ ଗୋୱିକନ୍ତନେନ କୁଚ୍ଛି ପରିକନ୍ତୋ, ନ ତ୍ୱେୱ ୱରଂ ୟଂ [ନ ତ୍ୱେୱ ୟା (ସୀ। ପୀ।)] ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାୟଂ କୁଚ୍ଛିହେତୁ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରସୀ'ତି [ଚରସାତି (ସୀ। ପୀ।)]। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ତଦନୁସ୍ସରତୋ ଏୱଂ ହୋତି – 'ବହୂନଂ ୱତ ନୋ ଭଗୱା ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମାନଂ ଅପହତ୍ତା, ବହୂନଂ ୱତ ନୋ ଭଗୱା ସୁଖଧମ୍ମାନଂ ଉପହତ୍ତା; ବହୂନଂ ୱତ ନୋ ଭଗୱା ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅପହତ୍ତା, ବହୂନଂ ୱତ ନୋ ଭଗୱା କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପହତ୍ତା'''ତି।

୧୫୦। ''ଏୱମେୱ ପନୁଦାୟି, ଇଧେକଚ୍ଚେ ମୋଘପୁରିସା 'ଇଦଂ ପଜହଥା'ତି ମୟା ୱୁଚ୍ଚମାନା ତେ ଏୱମାହଂସୁ – 'କିଂ ପନିମସ୍ସ ଅପ୍ପମତ୍ତକସ୍ସ ଓରମତ୍ତକସ୍ସ ଅଧିସଲ୍ଲିଖତେୱାୟଂ ସମଣୋ'ତି। ତେ ତଞ୍ଚେୱ ନପ୍ପଜହନ୍ତି, ମୟି ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚୟଂ ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତି। ୟେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ସିକ୍ଖାକାମା ତେସଂ ତଂ, ଉଦାୟି, ହୋତି ବଲୱଂ ବନ୍ଧନଂ, ଦଳ୍ହଂ ବନ୍ଧନଂ, ଥିରଂ ବନ୍ଧନଂ, ଅପୂତିକଂ ବନ୍ଧନଂ, ଥୂଲୋ, କଲିଙ୍ଗରୋ – ସେୟ୍ୟଥାପି, ଉଦାୟି, ଲଟୁକିକା ସକୁଣିକା ପୂତିଲତାୟ ବନ୍ଧନେନ ବଦ୍ଧା ତତ୍ଥେୱ ୱଧଂ ୱା ବନ୍ଧଂ ୱା ମରଣଂ ୱା ଆଗମେତି। ୟୋ ନୁ ଖୋ, ଉଦାୟି, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ୟେନ ସା ଲଟୁକିକା ସକୁଣିକା ପୂତିଲତାୟ ବନ୍ଧନେନ ବଦ୍ଧା ତତ୍ଥେୱ ୱଧଂ ୱା ବନ୍ଧଂ ୱା ମରଣଂ ୱା ଆଗମେତି, ତଞ୍ହି ତସ୍ସା ଅବଲଂ ବନ୍ଧନଂ , ଦୁବ୍ବଲଂ ବନ୍ଧନଂ, ପୂତିକଂ ବନ୍ଧନଂ, ଅସାରକଂ ବନ୍ଧନ'ନ୍ତି; ସମ୍ମା ନୁ ଖୋ ସୋ, ଉଦାୟି, ୱଦମାନୋ ୱଦେୟ୍ୟା''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ। ୟେନ ସା, ଭନ୍ତେ, ଲଟୁକିକା ସକୁଣିକା ପୂତିଲତାୟ ବନ୍ଧନେନ ବଦ୍ଧା ତତ୍ଥେୱ ୱଧଂ ୱା ବନ୍ଧଂ ୱା ମରଣଂ ୱା ଆଗମେତି, ତଞ୍ହି ତସ୍ସା ବଲୱଂ ବନ୍ଧନଂ, ଦଳ୍ହଂ ବନ୍ଧନଂ, ଥିରଂ ବନ୍ଧନଂ ଅପୂତିକଂ ବନ୍ଧନଂ, ଥୂଲୋ, କଲିଙ୍ଗରୋ''ତି। ''ଏୱମେୱ ଖୋ, ଉଦାୟି, ଇଧେକଚ୍ଚେ ମୋଘପୁରିସା 'ଇଦଂ ପଜହଥା'ତି ମୟା ୱୁଚ୍ଚମାନା ତେ ଏୱମାହଂସୁ – 'କିଂ ପନିମସ୍ସ ଅପ୍ପମତ୍ତକସ୍ସ ଓରମତ୍ତକସ୍ସ ଅଧିସଲ୍ଲିଖତେୱାୟଂ ସମଣୋ'ତି? ତେ ତଞ୍ଚେୱ ନପ୍ପଜହନ୍ତି, ମୟି ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚୟଂ ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତି। ୟେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ସିକ୍ଖାକାମା ତେସଂ ତଂ, ଉଦାୟି, ହୋତି ବଲୱଂ ବନ୍ଧନଂ, ଦଳ୍ହଂ ବନ୍ଧନଂ, ଥିରଂ ବନ୍ଧନଂ, ଅପୂତିକଂ ବନ୍ଧନଂ, ଥୂଲୋ, କଲିଙ୍ଗରୋ''।

୧୫୧। ''ଇଧ ପନୁଦାୟି, ଏକଚ୍ଚେ କୁଲପୁତ୍ତା 'ଇଦଂ ପଜହଥା'ତି ମୟା ୱୁଚ୍ଚମାନା ତେ ଏୱମାହଂସୁ – 'କିଂ ପନିମସ୍ସ ଅପ୍ପମତ୍ତକସ୍ସ ଓରମତ୍ତକସ୍ସ ପହାତବ୍ବସ୍ସ ୟସ୍ସ ନୋ ଭଗୱା ପହାନମାହ, ୟସ୍ସ ନୋ ସୁଗତୋ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗମାହା'ତି? ତେ ତଞ୍ଚେୱ ପଜହନ୍ତି, ମୟି ଚ ନ ଅପ୍ପଚ୍ଚୟଂ ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତି। ୟେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ସିକ୍ଖାକାମା ତେ ତଂ ପହାୟ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ପନ୍ନଲୋମା ପରଦତ୍ତୱୁତ୍ତା [ପରଦୱୁତ୍ତା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ମିଗଭୂତେନ ଚେତସା ୱିହରନ୍ତି। ତେସଂ ତଂ, ଉଦାୟି, ହୋତି ଅବଲଂ ବନ୍ଧନଂ, ଦୁବ୍ବଲଂ ବନ୍ଧନଂ, ପୂତିକଂ ବନ୍ଧନଂ, ଅସାରକଂ ବନ୍ଧନଂ – ସେୟ୍ୟଥାପି, ଉଦାୟି, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଈସାଦନ୍ତୋ ଉରୂଳ୍ହୱା ଅଭିଜାତୋ ସଙ୍ଗାମାୱଚରୋ ଦଳ୍ହେହି ୱରତ୍ତେହି ବନ୍ଧନେହି ବଦ୍ଧୋ ଈସକଂୟେୱ କାୟଂ ସନ୍ନାମେତ୍ୱା ତାନି ବନ୍ଧନାନି ସଂଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସଂପଦାଲେତ୍ୱା ୟେନ କାମଂ ପକ୍କମତି। ୟୋ ନୁ ଖୋ, ଉଦାୟି, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ୟେହି ସୋ ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଈସାଦନ୍ତୋ ଉରୂଳ୍ହୱା ଅଭିଜାତୋ ସଙ୍ଗାମାୱଚରୋ ଦଳ୍ହେହି ୱରତ୍ତେହି ବନ୍ଧନେହି ବଦ୍ଧୋ ଈସକଂୟେୱ କାୟଂ ସନ୍ନାମେତ୍ୱା ତାନି ବନ୍ଧନାନି ସଂଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସଂପଦାଲେତ୍ୱା ୟେନ କାମଂ ପକ୍କମତି, ତଞ୍ହି ତସ୍ସ ବଲୱଂ ବନ୍ଧନଂ, ଦଳ୍ହଂ ବନ୍ଧନଂ, ଥିରଂ ବନ୍ଧନଂ, ଅପୂତିକଂ ବନ୍ଧନଂ, ଥୂଲୋ, କଲିଙ୍ଗରୋ'ତି; ସମ୍ମା ନୁ ଖୋ ସୋ, ଉଦାୟି, ୱଦମାନୋ ୱଦେୟ୍ୟା''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ। ୟେହି ସୋ, ଭନ୍ତେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଈସାଦନ୍ତୋ ଉରୂଳ୍ହୱା ଅଭିଜାତୋ ସଙ୍ଗାମାୱଚରୋ ଦଳ୍ହେହି ୱରତ୍ତେହି ବନ୍ଧନେହି ବଦ୍ଧୋ ଈସକଂୟେୱ କାୟଂ ସନ୍ନାମେତ୍ୱା ତାନି ବନ୍ଧନାନି ସଂଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସଂପଦାଲେତ୍ୱା ୟେନ କାମଂ ପକ୍କମତି, ତଞ୍ହି ତସ୍ସ ଅବଲଂ ବନ୍ଧନଂ…ପେ… ଅସାରକଂ ବନ୍ଧନ''ନ୍ତି। ''ଏୱମେୱ ଖୋ, ଉଦାୟି, ଇଧେକଚ୍ଚେ କୁଲପୁତ୍ତା 'ଇଦଂ ପଜହଥା'ତି ମୟା ୱୁଚ୍ଚମାନା ତେ ଏୱମାହଂସୁ – 'କିଂ ପନିମସ୍ସ ଅପ୍ପମତ୍ତକସ୍ସ ଓରମତ୍ତକସ୍ସ ପହାତବ୍ବସ୍ସ ୟସ୍ସ ନୋ ଭଗୱା ପହାନମାହ, ୟସ୍ସ ନୋ ସୁଗତୋ

ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗମାହା’ତି? ତେ ତଞ୍ଚେଵ ପଜହନ୍ତି, ମଯି ଚ ନ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଂ ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତି। ଯେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ସିକ୍ଖାକାମା ତେ ତଂ ପହାଯ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ପନ୍ନଲୋମା ପରଦତ୍ତଵୁତ୍ତା ମିଗଭୂତେନ ଚେତସା ଵିହରନ୍ତି। ତେସଂ ତଂ, ଉଦାଯି, ହୋତି ଅବଲଂ ବନ୍ଧନଂ, ଦୁବ୍ବଲଂ ବନ୍ଧନଂ, ପୂତିକଂ ବନ୍ଧନଂ, ଅସାରକଂ ବନ୍ଧନଂ’’।

୧୫୨। ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଉଦାଯି, ପୁରିସୋ ଦଲିଦ୍ଦୋ ଅସ୍ସକୋ ଅନାଳ୍ହିଯୋ; ତସ୍ସ’ସ୍ସ ଏକଂ ଅଗାରକଂ ଓଲୁଗ୍ଗଵିଲୁଗ୍ଗଂ କାକାତିଦାଯିଂ [କାକାତିଡାଯିଂ (?)] ନପରମରୂପଂ, ଏକା ଖଟୋପିକା [କଳଓପିକା (କ।)] ଓଲୁଗ୍ଗଵିଲୁଗ୍ଗା ନପରମରୂପା, ଏକିସ୍ସା କୁମ୍ଭିଯା ଧଞ୍ଞସମଵାପକଂ ନପରମରୂପଂ, ଏକା ଜାଯିକା ନପରମରୂପା। ସୋ ଆରାମଗତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ସୁଧୋତହତ୍ଥପାଦଂ ମନୁଞ୍ଞଂ ଭୋଜନଂ ଭୁତ୍ତାଵିଂ ସୀତାଯ ଛାଯାଯ ନିସିନ୍ନଂ ଅଧିଚିତ୍ତେ ଯୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସ ଏଵମସ୍ସ – ‘ସୁଖଂ ଵତ, ଭୋ, ସାମଞ୍ଞଂ, ଆରୋଗ୍ୟଂ ଵତ, ଭୋ, ସାମଞ୍ଞଂ! ସୋ ଵତସ୍ସଂ [ସୋ ଵତସ୍ସ (କ।)] ଯୋହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ଵା କାସାଯାନି ଵତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜେଯ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟ ଏକଂ ଅଗାରକଂ ଓଲୁଗ୍ଗଵିଲୁଗ୍ଗଂ କାକାତିଦାଯିଂ ନପରମରୂପଂ ପହାଯ, ଏକଂ ଖଟୋପିକଂ ଓଲୁଗ୍ଗଵିଲୁଗ୍ଗଂ ନପରମରୂପଂ ପହାଯ, ଏକିସ୍ସା କୁମ୍ଭିଯା ଧଞ୍ଞସମଵାପକଂ ନପରମରୂପଂ ପହାଯ, ଏକଂ ଜାଯିକଂ ନପରମରୂପଂ ପହାଯ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ଵା କାସାଯାନି ଵତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୁଂ। ଯୋ ନୁ ଖୋ, ଉଦାଯି, ଏଵଂ ଵଦେଯ୍ୟ – ‘ଯେହି ସୋ ପୁରିସୋ ବନ୍ଧନେହି ବଦ୍ଧୋ ନ ସକ୍କୋତି ଏକଂ ଅଗାରକଂ ଓଲୁଗ୍ଗଵିଲୁଗ୍ଗଂ କାକାତିଦାଯିଂ ନପରମରୂପଂ ପହାଯ, ଏକଂ ଖଟୋପିକଂ ଓଲୁଗ୍ଗଵିଲୁଗ୍ଗଂ ନପରମରୂପଂ ପହାଯ, ଏକିସ୍ସା କୁମ୍ଭିଯା ଧଞ୍ଞସମଵାପକଂ ନପରମରୂପଂ ପହାଯ, ଏକଂ ଜାଯିକଂ ନପରମରୂପଂ ପହାଯ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ଵା କାସାଯାନି ଵତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୁଂ; ତଞ୍ହି ତସ୍ସ ଅବଲଂ ବନ୍ଧନଂ, ଦୁବ୍ବଲଂ ବନ୍ଧନଂ, ପୂତିକଂ ବନ୍ଧନଂ, ଅସାରକଂ ବନ୍ଧନ’ନ୍ତି; ସମ୍ମା ନୁ ଖୋ ସୋ, ଉଦାଯି, ଵଦମାନୋ ଵଦେଯ୍ୟା’’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ। ଯେହି ସୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସୋ ବନ୍ଧନେହି ବଦ୍ଧୋ, ନ ସକ୍କୋତି ଏକଂ ଅଗାରକଂ ଓଲୁଗ୍ଗଵିଲୁଗ୍ଗଂ କାକାତିଦାଯିଂ ନପରମରୂପଂ ପହାଯ, ଏକଂ ଖଟୋପିକଂ ଓଲୁଗ୍ଗଵିଲୁଗ୍ଗଂ ନପରମରୂପଂ ପହାଯ, ଏକିସ୍ସା କୁମ୍ଭିଯା ଧଞ୍ଞସମଵାପକଂ ନପରମରୂପଂ ପହାଯ, ଏକଂ ଜାଯିକଂ ନପରମରୂପଂ ପହାଯ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ଵା କାସାଯାନି ଵତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୁଂ; ତଞ୍ହି ତସ୍ସ ବଲଵଂ ବନ୍ଧନଂ, ଦଳ୍ହଂ ବନ୍ଧନଂ, ଥିରଂ ବନ୍ଧନଂ, ଅପୂତିକଂ ବନ୍ଧନଂ, ଥୂଲୋ, କଲିଙ୍ଗରୋ’’ତି। ‘‘ଏଵମେଵ ଖୋ, ଉଦାଯି, ଇଧେକଚ୍ଚେ ମୋଘପୁରିସା ‘ଇଦଂ ପଜହଥା’ତି ମଯା ଵୁଚ୍ଚମାନା ତେ ଏଵମାହଂସୁ – ‘କିଂ ପନିମସ୍ସ ଅପ୍ପମତ୍ତକସ୍ସ ଓରମତ୍ତକସ୍ସ ଅଧିସଲ୍ଲିଖତେଵାଯଂ ସମଣୋ’ତି? ତେ ତଞ୍ଚେଵ ନପ୍ପଜହନ୍ତି, ମଯି ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଂ ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତି। ଯେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ସିକ୍ଖାକାମା ତେସଂ ତଂ, ଉଦାଯି, ହୋତି ବଲଵଂ ବନ୍ଧନଂ, ଦଳ୍ହଂ ବନ୍ଧନଂ, ଥିରଂ ବନ୍ଧନଂ, ଅପୂତିକଂ ବନ୍ଧନଂ, ଥୂଲୋ, କଲିଙ୍ଗରୋ’’।

୧୫୩। ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି , ଉଦାଯି, ଗହପତି ଵା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ଵା ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ, ନେକାନଂ ନିକ୍ଖଗଣାନଂ ଚଯୋ, ନେକାନଂ ଧଞ୍ଞଗଣାନଂ ଚଯୋ, ନେକାନଂ ଖେତ୍ତଗଣାନଂ ଚଯୋ, ନେକାନଂ ଵତ୍ଥୁଗଣାନଂ ଚଯୋ, ନେକାନଂ ଭରିଯଗଣାନଂ ଚଯୋ, ନେକାନଂ ଦାସଗଣାନଂ ଚଯୋ, ନେକାନଂ ଦାସିଗଣାନଂ ଚଯୋ; ସୋ ଆରାମଗତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ସୁଧୋତହତ୍ଥପାଦଂ ମନୁଞ୍ଞଂ ଭୋଜନଂ ଭୁତ୍ତାଵିଂ ସୀତାଯ ଛାଯାଯ ନିସିନ୍ନଂ ଅଧିଚିତ୍ତେ ଯୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସ ଏଵମସ୍ସ – ‘ସୁଖଂ ଵତ, ଭୋ, ସାମଞ୍ଞଂ, ଆରୋଗ୍ୟଂ ଵତ, ଭୋ, ସାମଞ୍ଞଂ! ସୋ ଵତସ୍ସଂ ଯୋହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ଵା କାସାଯାନି ଵତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜେଯ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟ ନେକାନି ନିକ୍ଖଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଧଞ୍ଞଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଖେତ୍ତଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଵତ୍ଥୁଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଭରିଯଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଦାସଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଦାସିଗଣାନି ପହାଯ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ଵା କାସାଯାନି ଵତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୁଂ। ଯୋ ନୁ ଖୋ, ଉଦାଯି, ଏଵଂ ଵଦେଯ୍ୟ – ‘ଯେହି ସୋ ଗହପତି ଵା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ଵା ବନ୍ଧନେହି ବଦ୍ଧୋ, ସକ୍କୋତି ନେକାନି ନିକ୍ଖଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଧଞ୍ଞଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଖେତ୍ତଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଵତ୍ଥୁଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଭରିଯଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଦାସଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଦାସିଗଣାନି ପହାଯ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ଵା କାସାଯାନି ଵତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୁଂ, ତଞ୍ହି ତସ୍ସ ବଲଵଂ ବନ୍ଧନଂ, ଦଳ୍ହଂ ବନ୍ଧନଂ, ଥିରଂ ବନ୍ଧନଂ, ଅପୂତିକଂ ବନ୍ଧନଂ, ଥୂଲୋ, କଲିଙ୍ଗରୋ’ତି; ସମ୍ମା ନୁ ଖୋ ସୋ, ଉଦାଯି, ଵଦମାନୋ ଵଦେଯ୍ୟା’’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ। ଯେହି ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଗହପତି ଵା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ଵା ବନ୍ଧନେହି ବଦ୍ଧୋ, ସକ୍କୋତି ନେକାନି ନିକ୍ଖଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଧଞ୍ଞଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଖେତ୍ତଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଵତ୍ଥୁଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଭରିଯଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଦାସଗଣାନି ପହାଯ, ନେକାନି ଦାସିଗଣାନି ପହାଯ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ଵା କାସାଯାନି ଵତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୁଂ; ତଞ୍ହି ତସ୍ସ ଅବଲଂ ବନ୍ଧନଂ, ଦୁବ୍ବଲଂ ବନ୍ଧନଂ, ପୂତିକଂ ବନ୍ଧନଂ, ଅସାରକଂ ବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି। ‘‘ଏଵମେଵ ଖୋ, ଉଦାଯି, ଇଧେକଚ୍ଚେ କୁଲପୁତ୍ତା ‘ଇଦଂ ପଜହଥା’ତି ମଯା ଵୁଚ୍ଚମାନା ତେ ଏଵମାହଂସୁ – ‘କିଂ ପନିମସ୍ସ ଅପ୍ପମତ୍ତକସ୍ସ ଓରମତ୍ତକସ୍ସ ପହାତବ୍ବସ୍ସ ଯସ୍ସ ନୋ ଭଗଵା ପହାନମାହ ଯସ୍ସ, ନୋ ସୁଗତୋ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗମାହା’ତି? ତେ ତଞ୍ଚେଵ ପଜହନ୍ତି, ମଯି ଚ ନ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଂ ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତି। ଯେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ସିକ୍ଖାକାମା ତେ ତଂ ପହାଯ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ପନ୍ନଲୋମା ପରଦତ୍ତଵୁତ୍ତା ମିଗଭୂତେନ ଚେତସା ଵିହରନ୍ତି। ତେସଂ ତଂ, ଉଦାଯି, ହୋତି ଅବଲଂ ବନ୍ଧନଂ, ଦୁବ୍ବଲଂ ବନ୍ଧନଂ, ପୂତିକଂ ବନ୍ଧନଂ, ଅସାରକଂ ବନ୍ଧନଂ’’।

୧୫୪। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଉଦାଯି, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂଵିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧୁଦାଯି, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉପଧିପହାନାଯ

ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ଉପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାୟ। ତମେନଂ ଉପଧିପହାନାୟ ପଟିପନ୍ନଂ ଉପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାୟ ଉପଧିପଟିସଂଯୁତ୍ତା ସରସଙ୍କପ୍ପା ସମୁଦାଚରନ୍ତି। ସୋ ତେ ଅଧିୱାସେତି, ନପ୍ପଜହତି, ନ ୱିନୋଦେତି, ନ ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି, ନ ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ଇମଂ ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାୟି, ପୁଗ୍ଗଲଂ 'ସଂଯୁତ୍ତୋ'ତି ୱଦାମି ନୋ 'ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ'। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଇନ୍ଦ୍ରିୟୱେମତ୍ତତା ହି ମେ, ଉଦାୟି, ଇମସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ୱିଦିତା।

''ଇଧ ପନୁଦାୟି, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉପଧିପହାନାୟ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ଉପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାୟ। ତମେନଂ ଉପଧିପହାନାୟ ପଟିପନ୍ନଂ ଉପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାୟ ଉପଧିପଟିସଂଯୁତ୍ତା ସରସଙ୍କପ୍ପା ସମୁଦାଚରନ୍ତି। ସୋ ତେ ନାଧିୱାସେତି, ପଜହତି, ୱିନୋଦେତି, ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି, ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ଇମମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାୟି , ପୁଗ୍ଗଲଂ 'ସଂଯୁତ୍ତୋ'ତି ୱଦାମି ନୋ 'ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ'। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଇନ୍ଦ୍ରିୟୱେମତ୍ତତା ହି ମେ, ଉଦାୟି, ଇମସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ୱିଦିତା।

''ଇଧ ପନୁଦାୟି, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉପଧିପହାନାୟ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ଉପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାୟ। ତମେନଂ ଉପଧିପହାନାୟ ପଟିପନ୍ନଂ ଉପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାୟ କଦାଚି କରହଚି ସତିସମ୍ମୋସା ଉପଧିପଟିସଂଯୁତ୍ତା ସରସଙ୍କପ୍ପା ସମୁଦାଚରନ୍ତି; ଦନ୍ଧୋ, ଉଦାୟି, ସତୁପ୍ପାଦୋ। ଅଥ ଖୋ ନଂ ଖିପ୍ପମେୱ ପଜହତି, ୱିନୋଦେତି, ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି, ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଉଦାୟି, ପୁରିସୋ ଦିୱସଂସନ୍ତତ୍ତେ [ଦିୱସସନ୍ତତ୍ତେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅୟୋକଟାହେ ଦ୍ୱେ ୱା ତୀଣି ୱା ଉଦକଫୁସିତାନି ନିପାତେୟ୍ୟ; ଦନ୍ଧୋ, ଉଦାୟି, ଉଦକଫୁସିତାନଂ ନିପାତୋ। ଅଥ ଖୋ ନଂ ଖିପ୍ପମେୱ ପରିକ୍ଖୟଂ ପରିୟାଦାନଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଉଦାୟି, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉପଧିପହାନାୟ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ଉପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାୟ। ତମେନଂ ଉପଧିପହାନାୟ ପଟିପନ୍ନଂ ଉପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାୟ କଦାଚି କରହଚି ସତିସମ୍ମୋସା ଉପଧିପଟିସଂଯୁତ୍ତା ସରସଙ୍କପ୍ପା ସମୁଦାଚରନ୍ତି; ଦନ୍ଧୋ, ଉଦାୟି, ସତୁପ୍ପାଦୋ। ଅଥ ଖୋ ନଂ ଖିପ୍ପମେୱ ପଜହତି, ୱିନୋଦେତି, ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି, ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ଇମମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାୟି, ପୁଗ୍ଗଲଂ 'ସଂଯୁତ୍ତୋ'ତି ୱଦାମି ନୋ 'ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ'। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଇନ୍ଦ୍ରିୟୱେମତ୍ତତା ହି ମେ, ଉଦାୟି, ଇମସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ୱିଦିତା।

''ଇଧ ପନୁଦାୟି, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ 'ଉପଧି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲ'ନ୍ତି – ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ନିରୁପଧି ହୋତି, ଉପଧିସଙ୍ଖୟେ ୱିମୁତ୍ତୋ। ଇମଂ ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାୟି, ପୁଗ୍ଗଲଂ 'ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ'ତି ୱଦାମି ନୋ 'ସଂଯୁତ୍ତୋ'ତି । ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଇନ୍ଦ୍ରିୟୱେମତ୍ତତା ହି ମେ, ଉଦାୟି, ଇମସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ୱିଦିତା। ଇମେ ଖୋ, ଉଦାୟି, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ।

୧୫୫। ''ପଞ୍ଚ ଖୋ ଇମେ, ଉଦାୟି, କାମଗୁଣା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ରୂପା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିୟରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀୟା, ସୋତୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ସଦ୍ଦା…ପେ… ଘାନୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଗନ୍ଧା… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ରସା… କାୟୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିୟରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀୟା। ଇମେ ଖୋ, ଉଦାୟି, ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। ଯଂ ଖୋ, ଉଦାୟି, ଇମେ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି କାମସୁଖଂ ମିଳ୍ହସୁଖଂ [ମୀଳ୍ହସୁଖଂ (ସୀ। ପୀ।)] ପୁଥୁଜ୍ଜନସୁଖଂ ଅନରିୟସୁଖଂ, ନ ସେୱିତବ୍ବଂ, ନ ଭାୱେତବ୍ବଂ, ନ ବହୁଲୀକାତବ୍ବଂ; 'ଭାୟିତବ୍ବଂ ଏତସ୍ସ ସୁଖସ୍ସା'ତି ୱଦାମି।

୧୫୬। ''ଇଧୁଦାୟି , ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା… ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ପୀତିୟା ଚ ୱିରାଗା… ତତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖଂ ପୱିୱେକସୁଖଂ ଉପସମସୁଖଂ ସମ୍ବୋଧସୁଖଂ, ଆସେୱିତବ୍ବଂ, ଭାୱେତବ୍ବଂ, ବହୁଲୀକାତବ୍ବଂ; 'ନ ଭାୟିତବ୍ବଂ ଏତସ୍ସ ସୁଖସ୍ସା'ତି ୱଦାମି।

''ଇଧୁଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ଇଦଂ ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାୟି, ଇଞ୍ଜିତସ୍ମିଂ ୱଦାମି। କିଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ଇଞ୍ଜିତସ୍ମିଂ? ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ୱିତକ୍କୱିଚାରା ଅନିରୁଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି ଇଦଂ ତତ୍ଥ ଇଞ୍ଜିତସ୍ମିଂ। ଇଧୁଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ଇଦମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାୟି, ଇଞ୍ଜିତସ୍ମିଂ ୱଦାମି। କିଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ଇଞ୍ଜିତସ୍ମିଂ? ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ପୀତିସୁଖଂ ଅନିରୁଦ୍ଧଂ ହୋତି ଇଦଂ ତତ୍ଥ ଇଞ୍ଜିତସ୍ମିଂ। ଇଧୁଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ପୀତିୟା ଚ ୱିରାଗା…ପେ… ତତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ଇଦମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାୟି, ଇଞ୍ଜିତସ୍ମିଂ ୱଦାମି। କିଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ଇଞ୍ଜିତସ୍ମିଂ? ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ଉପେକ୍ଖାସୁଖଂ ଅନିରୁଦ୍ଧଂ ହୋତି ଇଦଂ ତତ୍ଥ ଇଞ୍ଜିତସ୍ମିଂ। ଇଧୁଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ଇଦଂ ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାୟି, ଅନିଞ୍ଜିତସ୍ମିଂ ୱଦାମି।

''ଇଧୁଦାୟି , ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ଇଦଂ ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାୟି, 'ଅନଲ'ନ୍ତି ୱଦାମି, 'ପଜହଥା'ତି ୱଦାମି, 'ସମତିକ୍କମଥା'ତି ୱଦାମି। କୋ ଚ ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ? ଇଧୁଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା… ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି,

ଅଯଂ ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ; ଇଦମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାଯି, 'ଅନଲ'ନ୍ତି ୱଦାମି, 'ପଜହଥା'ତି ୱଦାମି, 'ସମତିକ୍କମଥା'ତି ୱଦାମି। କୋ ଚ ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ? ଇଧୁଦାଯି, ଭିକ୍ଖୁ ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା… ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅଯଂ ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ; ଇଦମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାଯି, 'ଅନଲ'ନ୍ତି ୱଦାମି, 'ପଜହଥା'ତି ୱଦାମି, 'ସମତିକ୍କମଥା'ତି ୱଦାମି। କୋ ଚ ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ? ଇଧୁଦାଯି, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅଯଂ ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ; ଇଦମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାଯି, 'ଅନଲ'ନ୍ତି ୱଦାମି, 'ପଜହଥା'ତି ୱଦାମି, 'ସମତିକ୍କମଥା'ତି ୱଦାମି। କୋ ଚ ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ? ଇଧୁଦାଯି, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା 'ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ'ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅଯଂ ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ; ଇଦମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାଯି, 'ଅନଲ'ନ୍ତି ୱଦାମି, 'ପଜହଥା'ତି ୱଦାମି, 'ସମତିକ୍କମଥା'ତି ୱଦାମି। କୋ ଚ ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ? ଇଧୁଦାଯି, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ 'ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ'ନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅଯଂ ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ ; ଇଦମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାଯି, 'ଅନଲ'ନ୍ତି ୱଦାମି, 'ପଜହଥା'ତି ୱଦାମି, 'ସମତିକ୍କମଥା'ତି ୱଦାମି। କୋ ଚ ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ? ଇଧୁଦାଯି, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ 'ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ'ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅଯଂ ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ; ଇଦମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାଯି, 'ଅନଲ'ନ୍ତି ୱଦାମି, 'ପଜହଥା'ତି ୱଦାମି, 'ସମତିକ୍କମଥା'ତି ୱଦାମି। କୋ ଚ ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ? ଇଧୁଦାଯି, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅଯଂ ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ; ଇଦମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାଯି, 'ଅନଲ'ନ୍ତି ୱଦାମି, 'ପଜହଥା'ତି ୱଦାମି, 'ସମତିକ୍କମଥା'ତି ୱଦାମି। କୋ ଚ ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ? ଇଧୁଦାଯି, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅଯଂ ତସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ; ଇତି ଖୋ ଅହଂ, ଉଦାଯି, ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସ୍ସପି ପହାନଂ ୱଦାମି। ପସ୍ସସି ନୋ ତ୍ୱଂ, ଉଦାଯି, ତଂ ସଂଯୋଜନଂ ଅଣୁଂ ୱା ଥୂଲଂ ୱା ଯସ୍ସାହଂ ନୋ ପହାନଂ ୱଦାମୀ''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନୋ ଆଯସ୍ମା ଉଦାଯୀ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୀତି।

ଲଟୁକିକୋପମସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଚାତୁମସୁତ୍ତଂ

୧୫୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଚାତୁମାଯଂ ୱିହରତି ଆମଲକୀୱନେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନପ୍ପମୁଖାନି ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଚାତୁମଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ। ତେ ଚ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ନେୱାସିକେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସମ୍ମୋଦମାନା ସେନାସନାନି ପଞ୍ଞାପଯମାନା ପତ୍ତଚୀୱରାନି ପଟିସାମଯମାନା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦା ମହାସଦ୍ଦା ଅହେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ''କେ ପନେତେ, ଆନନ୍ଦ, ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦା ମହାସଦ୍ଦା, କେୱଟ୍ଟା ମଞ୍ଞେ ମଚ୍ଛୱିଲୋପେ''ତି? ''ଏତାନି, ଭନ୍ତେ, ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନପ୍ପମୁଖାନି ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଚାତୁମଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତାନି ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ। ତେ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ନେୱାସିକେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସମ୍ମୋଦମାନା ସେନାସନାନି ପଞ୍ଞାପଯମାନା ପତ୍ତଚୀୱରାନି ପଟିସାମଯମାନା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦା ମହାସଦ୍ଦା''ତି। ''ତେନହାନନ୍ଦ, ମମ ୱଚନେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେହି – 'ସତ୍ଥା ଆଯସ୍ମନ୍ତେ ଆମନ୍ତେତୀ'''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସତ୍ଥା ଆଯସ୍ମନ୍ତେ ଆମନ୍ତେତୀ''ତି। ''ଏୱମାୱୁସୋ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନେ ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''କିଂ ନୁ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦା ମହାସଦ୍ଦା, କେୱଟ୍ଟା ମଞ୍ଞେ ମଚ୍ଛୱିଲୋପେ''ତି? ''ଇମାନି, ଭନ୍ତେ, ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନପ୍ପମୁଖାନି ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଚାତୁମଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତାନି ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ। ତେମେ ଆଗନ୍ତୁକା ଭିକ୍ଖୂ ନେୱାସିକେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସମ୍ମୋଦମାନା ସେନାସନାନି ପଞ୍ଞାପଯମାନା ପତ୍ତଚୀୱରାନି ପଟିସାମଯମାନା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦା ମହାସଦ୍ଦା''ତି। ''ଗଚ୍ଛଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଣାମେମି ୱୋ, ନ ୱୋ ମମ ସନ୍ତିକେ ୱତ୍ଥବ୍ବ''ନ୍ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ସେନାସନଂ ସଂସାମେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ପକ୍କମିଂସୁ।

୧୫୮। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଚାତୁମେଯ୍ୟକା ସକ୍ୟା ସନ୍ଥାଗାରେ [ସନ୍ଧାଗାରେ (କ।)] ସନ୍ନିପତିତା ହୋନ୍ତି କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ। ଅଦ୍ଦସଂସୁ ଖୋ ଚାତୁମେଯ୍ୟକା ସକ୍ୟା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ; ଦିସ୍ୱାନ ଯେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ହନ୍ଦ, କହଂ ପନ ତୁମ୍ହେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛଥା''ତି? ''ଭଗୱତା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ପଣାମିତୋ''ତି। ''ତେନହାଯସ୍ମନ୍ତୋ ମୁହୁତ୍ତଂ ନିସୀଦଥ, ଅପ୍ପେୱ ନାମ ମଯଂ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟାମ ଭଗୱନ୍ତଂ ପସାଦେତୁ''ନ୍ତି। ''ଏୱମାୱୁସୋ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଚାତୁମେଯ୍ୟକାନଂ ସକ୍ୟାନଂ

ପଟ୍ଟସ୍ସୋସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ଚାତୁମେୟ୍ୟକା ସକ୍ୟା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ଚାତୁମେୟ୍ୟକା ସକ୍ୟା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ଅଭିନନ୍ଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ; ଅଭିୱଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ , ଭଗୱତା ପୁବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅନୁଗ୍ଗହିତୋ, ଏୱମେୱ ଭଗୱା ଏତରହି ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ। ସନ୍ତେତ୍ଥ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂ ନୱା ଅଚିରପବ୍ବଜିତା ଅଧୁନାଗତା ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ। ତେସଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ଅଲଭନ୍ତାନଂ ସିଯା ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ, ସିଯା ୱିପରିଣାମୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ବୀଜାନଂ ତରୁଣାନଂ ଉଦକଂ ଅଲଭନ୍ତାନଂ ସିଯା ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ସିଯା ୱିପରିଣାମୋ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସନ୍ତେତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂ ନୱା ଅଚିରପବ୍ବଜିତା ଅଧୁନାଗତା ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ, ତେସଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ଅଲଭନ୍ତାନଂ ସିଯା ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ, ସିଯା ୱିପରିଣାମୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ୱଚ୍ଛସ୍ସ ତରୁଣସ୍ସ ମାତରଂ ଅପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ସିଯା ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ, ସିଯା ୱିପରିଣାମୋ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସନ୍ତେତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂ ନୱା ଅଚିରପବ୍ବଜିତା ଅଧୁନାଗତା ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ, ତେସଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତାନଂ ସିଯା ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ, ସିଯା ୱିପରିଣାମୋ। ଅଭିନନ୍ଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ; ଅଭିୱଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ପୁବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅନୁଗ୍ଗହିତୋ; ଏୱମେୱ ଭଗୱା ଏତରହି ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘ''ନ୍ତି।

୧୫୯। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ଭଗୱତୋ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ [ସମ୍ମିଞ୍ଜିତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱ – ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଅନ୍ତରହିତୋ ଭଗୱତୋ ପୁରତୋ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଭିନନ୍ଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ; ଅଭିୱଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ପୁବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅନୁଗ୍ଗହିତୋ; ଏୱମେୱ ଭଗୱା ଏତରହି ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ। ସନ୍ତେତ୍ଥ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂ ନୱା ଅଚିରପବ୍ବଜିତା ଅଧୁନାଗତା ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ, ତେସଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ଅଲଭନ୍ତାନଂ ସିଯା ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ, ସିଯା ୱିପରିଣାମୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ବୀଜାନଂ ତରୁଣାନଂ ଉଦକଂ ଅଲଭନ୍ତାନଂ ସିଯା ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ, ସିଯା ୱିପରିଣାମୋ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସନ୍ତେତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂ ନୱା ଅଚିରପବ୍ବଜିତା ଅଧୁନାଗତା ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ, ତେସଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ଅଲଭନ୍ତାନଂ ସିଯା ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ, ସିଯା ୱିପରିଣାମୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି ଭନ୍ତେ, ୱଚ୍ଛସ୍ସ ତରୁଣସ୍ସ ମାତରଂ ଅପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ସିଯା ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ, ସିଯା ୱିପରିଣାମୋ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସନ୍ତେତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂ ନୱା ଅଚିରପବ୍ବଜିତା ଅଧୁନାଗତା ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ, ତେସଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତାନଂ ସିଯା ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ, ସିଯା ୱିପରିଣାମୋ। ଅଭିନନ୍ଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ; ଅଭିୱଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ପୁବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅନୁଗ୍ଗହିତୋ; ଏୱମେୱ ଭଗୱା ଏତରହି ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘ''ନ୍ତି।

୧୬୦। ଅସକ୍ଖିଂସୁ ଖୋ ଚାତୁମେୟ୍ୟକା ଚ ସକ୍ୟା ବ୍ରହ୍ମା ଚ ସହମ୍ପତି ଭଗୱନ୍ତଂ ପସାଦେତୁଂ ବୀଜୂପମେନ ଚ ତରୁଣୂପମେନ ଚ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଉଟ୍ଠେଥାୱୁସୋ, ଗଣ୍ହଥ ପତ୍ତଚୀୱରଂ। ପସାଦିତୋ ଭଗୱା ଚାତୁମେୟ୍ୟକେହି ଚ ସକ୍କେହି ବ୍ରହ୍ମୁନା ଚ ସହମ୍ପତିନା ବୀଜୂପମେନ ଚ ତରୁଣୂପମେନ ଚା''ତି। ''ଏୱମାୱୁସୋ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''କିନ୍ତି ତେ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଅହୋସି ମଯା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପଣାମିତେ''ତି? ''ଏୱଂ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଅହୋସି – 'ଭଗୱତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ପଣାମିତୋ। ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ଦାନି ଭଗୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରିସ୍ସତି, ମଯମ୍ପି ଦାନି ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରମନୁଯୁତ୍ତା ୱିହରିସ୍ସାମା'''ତି। ''ଆଗମେହି ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଆଗମେହି ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାର''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଆମନ୍ତେସି – ''କିନ୍ତି ତେ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଅହୋସି ମଯା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପଣାମିତେ''ତି? ''ଏୱଂ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଅହୋସି – 'ଭଗୱତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ପଣାମିତୋ। ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ଦାନି ଭଗୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରିସ୍ସତି, ଅହଞ୍ଚ ଦାନି ଆଯସ୍ମା ଚ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପରିହରିସ୍ସାମା'''ତି। ''ସାଧୁ ସାଧୁ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ! ଅହଂ ୱା ହି, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ , ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପରିହରେୟ୍ୟଂ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା ୱା''ତି।

୧୬୧। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭଯାନି ଉଦକୋରୋହନ୍ତେ ପାଟିକଙ୍ଖିତବ୍ବାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଊମିଭଯଂ [ଉମ୍ମୀଭଯଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)], କୁମ୍ଭୀଲଭଯଂ, ଆୱଟ୍ଟଭଯଂ, ସୁସୁକାଭଯଂ – ଇମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଭଯାନି ଉଦକୋରୋହନ୍ତେ ପାଟିକଙ୍ଖିତବ୍ବାନି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରିମାନି ଭଯାନି ଇଧେକଚ୍ଚେ ପୁଗ୍ଗଲେ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତେ ପାଟିକଙ୍ଖିତବ୍ବାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଊମିଭଯଂ, କୁମ୍ଭୀଲଭଯଂ, ଆୱଟ୍ଟଭଯଂ, ସୁସୁକାଭଯଂ।

୧୬୨। ''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଊମିଭଯଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି – 'ଓତିଣ୍ଣୋମ୍ହି

ଜାତିଯା ଜରାଯ ମରଣେନ ସୋକେହି ପରିଦେୱେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଦୋମନସ୍ସେହି ଉପାଯାସେହି ଦୁକ୍ଖୋତିଣ୍ଣୋ ଦୁକ୍ଖପରେତୋ; ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଇମସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯା ପଞ୍ଞାଯେଥା'ତି। ତମେନଂ ତଥା ପବ୍ବଜିତଂ ସମାନଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଓୱଦନ୍ତି, ଅନୁସାସନ୍ତି – 'ଏୱଂ ତେ ଅଭିକ୍କମିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ପଟିକ୍କମିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ଆଲୋକିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ୱିଲୋକିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ସମିଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ପସାରିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଂ ଧାରେତବ୍ବ'ନ୍ତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ମଯଂ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ଅଗାରିଯଭୂତା ସମାନା ଅଞ୍ଞେ ଓୱଦାମ, ଅନୁସାସାମ [ଓୱଦାମପି ଅନୁସାସାମପି (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)]। ଇମେ ପନମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତମତ୍ତା ମଞ୍ଞେ, ନତ୍ତମତ୍ତା ମଞ୍ଞେ, ଅମ୍ହେ [ଏୱଂ (କ।)] ଓୱଦିତବ୍ବଂ ଅନୁସାସିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୀ'ତି। ସୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଊମିଭଯସ୍ସ ଭୀତୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତୋ। 'ଊମିଭଯ'ନ୍ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୋଧୁପାଯାସସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

୧୬୩। ''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁମ୍ଭୀଲଭଯଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି – 'ଓତିଣ୍ଣୋମ୍ହି ଜାତିଯା ଜରାଯ ମରଣେନ ସୋକେହି ପରିଦେୱେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଦୋମନସ୍ସେହି ଉପାଯାସେହି ଦୁକ୍ଖୋତିଣ୍ଣୋ ଦୁକ୍ଖପରେତୋ; ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଇମସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯା ପଞ୍ଞାଯେଥା'ତି। ତମେନଂ ତଥା ପବ୍ବଜିତଂ ସମାନଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଓୱଦନ୍ତି ଅନୁସାସନ୍ତି – 'ଇଦଂ ତେ ଖାଦିତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ତେ ନ ଖାଦିତବ୍ବଂ; ଇଦଂ ତେ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ତେ ନ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ; ଇଦଂ ତେ ସାଯିତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ତେ ନ ସାଯିତବ୍ବଂ; ଇଦଂ ତେ ପାତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ତେ ନ ପାତବ୍ବଂ; କପ୍ପିଯଂ ତେ ଖାଦିତବ୍ବଂ, ଅକପ୍ପିଯଂ ତେ ନ ଖାଦିତବ୍ବଂ; କପ୍ପିଯଂ ତେ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଅକପ୍ପିଯଂ ତେ ନ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ; କପ୍ପିଯଂ ତେ ସାଯିତବ୍ବଂ, ଅକପ୍ପିଯଂ ତେ ନ ସାଯିତବ୍ବଂ ; କପ୍ପିଯଂ ତେ ପାତବ୍ବଂ, ଅକପ୍ପିଯଂ ତେ ନ ପାତବ୍ବଂ; କାଲେ ତେ ଖାଦିତବ୍ବଂ, ୱିକାଲେ ତେ ନ ଖାଦିତବ୍ବଂ; କାଲେ ତେ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ୱିକାଲେ ତେ ନ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ; କାଲେ ତେ ସାଯିତବ୍ବଂ, ୱିକାଲେ ତେ ନ ସାଯିତବ୍ବଂ; କାଲେ ତେ ପାତବ୍ବଂ, ୱିକାଲେ ତେ ନ ପାତବ୍ବ'ନ୍ତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ମଯଂ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ଅଗାରିଯଭୂତା ସମାନା ଯଂ ଇଚ୍ଛାମ ତଂ ଖାଦାମ, ଯଂ ନ ଇଚ୍ଛାମ ନ ତଂ ଖାଦାମ; ଯଂ ଇଚ୍ଛାମ ତଂ ଭୁଞ୍ଜାମ, ଯଂ ନ ଇଚ୍ଛାମ ନ ତଂ ଭୁଞ୍ଜାମ; ଯଂ ଇଚ୍ଛାମ ତଂ ସାଯାମ, ଯଂ ନ ଇଚ୍ଛାମ ନ ତଂ ସାଯାମ; ଯଂ ଇଚ୍ଛାମ ତଂ ପିୱାମ [ପିପାମ (ସୀ। ପୀ।)], ଯଂ ନ ଇଚ୍ଛାମ ନ ତଂ ପିୱାମ; କପ୍ପିଯମ୍ପି ଖାଦାମ, ଅକପ୍ପିଯମ୍ପି ଖାଦାମ; କପ୍ପିଯମ୍ପି ଭୁଞ୍ଜାମ, ଅକପ୍ପିଯମ୍ପି ଭୁଞ୍ଜାମ; କପ୍ପିଯମ୍ପି ସାଯାମ, ଅକପ୍ପିଯମ୍ପି ସାଯାମ; କପ୍ପିଯମ୍ପି ପିୱାମ, ଅକପ୍ପିଯମ୍ପି ପିୱାମ; କାଲେପି ଖାଦାମ, ୱିକାଲେପି ଖାଦାମ; କାଲେପି ଭୁଞ୍ଜାମ ୱିକାଲେପି ଭୁଞ୍ଜାମ; କାଲେପି ସାଯାମ, ୱିକାଲେପି ସାଯାମ; କାଲେପି ପିୱାମ, ୱିକାଲେପି ପିୱାମ। ଯମ୍ପି ନୋ ସଦ୍ଧା ଗହପତିକା ଦିୱା ୱିକାଲେ ପଣୀତଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ଦେନ୍ତି ତତ୍ରପିମେ ମୁଖାୱରଣଂ ମଞ୍ଞେ କରୋନ୍ତୀ'ତି। ସୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁମ୍ଭୀଲଭଯସ୍ସ ଭୀତୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତୋ। 'କୁମ୍ଭୀଲଭଯ'ନ୍ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଓଦରିକତ୍ତସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

୧୬୪। ''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆୱଟ୍ଟଭଯଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି – 'ଓତିଣ୍ଣୋମ୍ହି ଜାତିଯା ଜରାଯ ମରଣେନ ସୋକେହି ପରିଦେୱେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଦୋମନସ୍ସେହି ଉପାଯାସେହି ଦୁକ୍ଖୋତିଣ୍ଣୋ ଦୁକ୍ଖପରେତୋ; ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଇମସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯା ପଞ୍ଞାଯେଥା'ତି। ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସତି। ଅରକ୍ଖିତେନେୱ କାଯେନ ଅରକ୍ଖିତାଯ ୱାଚାଯ ଅନୁପଟ୍ଠିତାଯ ସତିଯା ଅସଂୱୁତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ସୋ ତତ୍ଥ ପସ୍ସତି ଗହପତିଂ ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ୱା ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତଂ ସମଙ୍ଗୀଭୂତଂ ପରିଚାରଯମାନଂ [ପରିଚାରିଯମାନଂ (ସ୍ଯା। କଂ। କ।)]। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ମଯଂ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ଅଗାରିଯଭୂତା ସମାନା ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତା ସମଙ୍ଗୀଭୂତା ପରିଚାରିମ୍ହା। ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ କୁଲେ [ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ଖୋ କୁଲେ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ଭୋଗା। ସକ୍କା ଭୋଗେ ଚ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ପୁଞ୍ଞାନି ଚ କାତୁ'ନ୍ତି। ସୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆୱଟ୍ଟଭଯସ୍ସ ଭୀତୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତୋ। 'ଆୱଟ୍ଟଭଯ'ନ୍ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂ କାମଗୁଣାନଂ ଅଧିୱଚନଂ।

୧୬୫। ''କତମଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁସୁକାଭଯଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି – 'ଓତିଣ୍ଣୋମ୍ହି ଜାତିଯା ଜରାଯ ମରଣେନ ସୋକେହି ପରିଦେୱେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଦୋମନସ୍ସେହି ଉପାଯାସେହି ଦୁକ୍ଖୋତିଣ୍ଣୋ ଦୁକ୍ଖପରେତୋ; ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଇମସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯା ପଞ୍ଞାଯେଥା'ତି। ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସତି। ଅରକ୍ଖିତେନେୱ କାଯେନ ଅରକ୍ଖିତାଯ ୱାଚାଯ ଅନୁପଟ୍ଠିତାଯ ସତିଯା ଅସଂୱୁତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ସୋ ତତ୍ଥ ପସ୍ସତି ମାତୁଗାମଂ ଦୁନ୍ନିୱତ୍ଥଂ ୱା ଦୁପ୍ପାରୁତଂ ୱା। ତସ୍ସ ମାତୁଗାମଂ ଦିସ୍ୱା ଦୁନ୍ନିୱତ୍ଥଂ ୱା ଦୁପ୍ପାରୁତଂ ୱା ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି। ସୋ ରାଗାନୁଦ୍ଧଂସେନ [ଅନୁଦ୍ଧସ୍ତେନ (ସୀ। ପୀ।)] ଚିତ୍ତେନ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତତି । ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁସୁକାଭଯସ୍ସ ଭୀତୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତୋ। 'ସୁସୁକାଭଯ'ନ୍ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତୁଗାମସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଭଯାନି, ଇଧେକଚ୍ଚେ ପୁଗ୍ଗଲେ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତେ ପାଟିକଙ୍ଖିତବ୍ବାନୀ''ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

ଚାତୁମସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ସତ୍ତମଂ।

୮। ନଳକପାନସୁତ୍ତଂ

୧୬୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ୱିହରତି ନଳକପାନେ ପଲାସୱନେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା କୁଲପୁତ୍ତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା ହୋନ୍ତି – ଆଯସ୍ମା ଚ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ, ଆଯସ୍ମା ଚ ଭଦ୍ଦିଯୋ [ନନ୍ଦିଯୋ (ସୀ। ପୀ।) ୱିନଯେ ଚ ମ। ନି। ୧ ଚୂଳଗୋସିଙ୍ଗେ ଚ], ଆଯସ୍ମା ଚ କିମିଲୋ [କିମ୍ବିଲୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ଆଯସ୍ମା ଚ ଭଗୁ, ଆଯସ୍ମା ଚ କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ [କୁଣ୍ଡଧାନୋ (ସୀ। ପୀ।)], ଆଯସ୍ମା ଚ ରେୱତୋ, ଆଯସ୍ମା ଚ ଆନନ୍ଦୋ, ଅଞ୍ଞେ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା କୁଲପୁତ୍ତା। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତେ କୁଲପୁତ୍ତେ ଆରବ୍ଭ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଯେ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଲପୁତ୍ତା ମମଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା, କଚ୍ଚି ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଅଭିରତା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେ''ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଭଗୱା ତେ କୁଲପୁତ୍ତେ ଆରବ୍ଭ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଯେ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଲପୁତ୍ତା ମମଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା, କଚ୍ଚି ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଅଭିରତା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେ''ତି? ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଭଗୱା ତେ କୁଲପୁତ୍ତେ ଆରବ୍ଭ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଯେ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଲପୁତ୍ତା ମମଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା , କଚ୍ଚି ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଅଭିରତା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେ''ତି? ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ।

୧୬୭। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ଏତଦହୋସି – ''ଯଂନୂନାହଂ ତେ କୁଲପୁତ୍ତେ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ''ନ୍ତି! ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଅନୁରୁଦ୍ଧଂ ଆମନ୍ତେସି – ''କଚ୍ଚି ତୁମ୍ହେ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଅଭିରତା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେ''ତି? ''ତଗ୍ଘ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଭିରତା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେ''ତି। ''ସାଧୁ ସାଧୁ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା! ଏତଂ ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ତୁମ୍ହାକଂ ପତିରୂପଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଯଂ ତୁମ୍ହେ ଅଭିରମେଯ୍ୟାଥ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେ। ଯେନ ତୁମ୍ହେ ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଭଦ୍ରେନ ଯୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତା ପଠମେନ ୱଯସା ସୁସୁକାଳକେସା କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟାଥ ତେନ ତୁମ୍ହେ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଭଦ୍ରେନପି ଯୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତା ପଠମେନ ୱଯସା ସୁସୁକାଳକେସା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା। ତେ ଚ ଖୋ ପନ ତୁମ୍ହେ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ନେୱ ରାଜାଭିନୀତା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା, ନ ଚୋରାଭିନୀତା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା, ନ ଇଣଟ୍ଟା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା, ନ ଭଯଟ୍ଟା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା, ନାଜୀୱିକାପକତା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା। ଅପି ଚ ଖୋମ୍ହି ଓତିଣ୍ଣୋ ଜାତିଯା ଜରାଯ ମରଣେନ ସୋକେହି ପରିଦେୱେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଦୋମନସ୍ସେହି ଉପାଯାସେହି, ଦୁକ୍ଖୋତିଣ୍ଣୋ ଦୁକ୍ଖପରେତୋ; ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଇମସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯା ପଞ୍ଞାଯେଥାତି – ନନୁ ତୁମ୍ହେ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଏୱଂ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା''ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତେନ ଚ ପନ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, କୁଲପୁତ୍ତେନ କିମସ୍ସ କରଣୀଯଂ? ୱିୱେକଂ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, କାମେହି ୱିୱେକଂ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ପୀତିସୁଖଂ ନାଧିଗଚ୍ଛତି ଅଞ୍ଞଂ ୱା [ଅଞ୍ଞଂ ଚ (କ।)] ତତୋ ସନ୍ତତରଂ, ତସ୍ସ ଅଭିଜ୍ଝାପି ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି, ବ୍ୟାପାଦୋପି ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି, ଥୀନମିଦ୍ଧମ୍ପି [ଥୀନମିଦ୍ଧମ୍ପି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚମ୍ପି ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛାପି ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି, ଅରତୀପି ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି, ତନ୍ଦୀପି ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି। ୱିୱେକଂ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, କାମେହି ୱିୱେକଂ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ପୀତିସୁଖଂ ନାଧିଗଚ୍ଛତି ଅଞ୍ଞଂ ୱା ତତୋ ସନ୍ତତରଂ''।

''ୱିୱେକଂ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, କାମେହି ୱିୱେକଂ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ପୀତିସୁଖଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି ଅଞ୍ଞଂ ୱା ତତୋ ସନ୍ତତରଂ, ତସ୍ସ ଅଭିଜ୍ଝାପି ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି, ବ୍ୟାପାଦୋପି ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି, ଥୀନମିଦ୍ଧମ୍ପି ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚମ୍ପି ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛାପି ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି, ଅରତୀପି ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି, ତନ୍ଦୀପି ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି। ୱିୱେକଂ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, କାମେହି ୱିୱେକଂ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ପୀତିସୁଖଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି ଅଞ୍ଞଂ ୱା ତତୋ ସନ୍ତତରଂ।

୧୬୮। ''କିନ୍ତି ୱୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ମଯି ହୋତି – 'ଯେ ଆସୱା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋବ୍ଭୱିକା [ପୋନୋଭୱିକା (ସୀ। ପୀ।)] ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିଯା, ଅପ୍ପହୀନା ତେ ତଥାଗତସ୍ସ; ତସ୍ମା ତଥାଗତୋ ସଙ୍ଖାଯେକଂ ପଟିସେୱତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ଅଧିୱାସେତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ୱିନୋଦେତୀ'''ତି? ''ନ ଖୋ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି ଏୱଂ ହୋତି – 'ଯେ ଆସୱା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋବ୍ଭୱିକା ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିଯା, ଅପ୍ପହୀନା ତେ ତଥାଗତସ୍ସ; ତସ୍ମା ତଥାଗତୋ ସଙ୍ଖାଯେକଂ ପଟିସେୱତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ

ଅଧିୱାସେତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ୱିନୋଦେତୀ’ତି। ଏୱଂ ଖୋ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି ହୋତି – ‘ଯେ ଆସୱା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋବ୍ଭୱିକା ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିଯା, ପହୀନା ତେ ତଥାଗତସ୍ସ; ତସ୍ମା ତଥାଗତୋ ସଙ୍ଖାଯେକଂ ପଟିସେୱତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ଅଧିୱାସେତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ୱିନୋଦେତୀ’’’ତି। ‘‘ସାଧୁ ସାଧୁ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା! ତଥାଗତସ୍ସ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଯେ ଆସୱା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋବ୍ଭୱିକା ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିଯା, ପହୀନା ତେ ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ତାଲୋ ମତ୍ଥକଚ୍ଛିନ୍ନୋ ଅଭବ୍ବୋ ପୁନୱିରୂଳ୍ହିଯା; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା , ତଥାଗତସ୍ସ ଯେ ଆସୱା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋବ୍ଭୱିକା ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିଯା, ପହୀନା ତେ ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା; ତସ୍ମା ତଥାଗତୋ ସଙ୍ଖାଯେକଂ ପଟିସେୱତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ଅଧିୱାସେତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ୱିନୋଦେତି’’।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, କଂ ଅତ୍ଥୱସଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ତଥାଗତୋ ସାୱକେ ଅବ୍ଭତୀତେ କାଲଙ୍କତେ ଉପପତ୍ତୀସୁ ବ୍ୟାକରୋତି – ‘ଅସୁ ଅମୁତ୍ର ଉପପନ୍ନୋ; ଅସୁ ଅମୁତ୍ର ଉପପନ୍ନୋ’’’ତି? ‘‘ଭଗୱଂମୂଲକା ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମା ଭଗୱଂନେତ୍ତିକା ଭଗୱଂପଟିସରଣା। ସାଧୁ ୱତ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂଯେୱ ପଟିଭାତୁ ଏତସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ। ଭଗୱତୋ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଧାରେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି । ‘‘ନ ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ତଥାଗତୋ ଜନକୁହନତ୍ଥଂ ନ ଜନଲପନତ୍ଥଂ ନ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକାନିସଂସତ୍ଥଂ ନ ‘ଇତି ମଂ ଜନୋ ଜାନାତୂ’ତି ସାୱକେ ଅବ୍ଭତୀତେ କାଲଙ୍କତେ ଉପପତ୍ତୀସୁ ବ୍ୟାକରୋତି – ‘ଅସୁ ଅମୁତ୍ର ଉପପନ୍ନୋ, ଅସୁ ଅମୁତ୍ର ଉପପନ୍ନୋ’ତି। ସନ୍ତି ଚ ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, କୁଲପୁତ୍ତା ସଦ୍ଧା ଉଳାରୱେଦା ଉଳାରପାମୋଜ୍ଜା। ତେ ତଂ ସୁତ୍ୱା ତଦତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରନ୍ତି। ତେସଂ ତଂ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ହୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ’’।

୧୬୯। ‘‘ଇଧାନୁରୁଦ୍ଧା, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଣାତି – ‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଭିକ୍ଖୁ କାଲଙ୍କତୋ [କାଲକତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]; ସୋ ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତୋ – ଅଞ୍ଞାଯ ସଣ୍ଠହୀ’ତି। ସୋ ଖୋ ପନସ୍ସ ଆଯସ୍ମା ସାମଂ ଦିଟ୍ଠୋ ୱା ହୋତି ଅନୁସ୍ସୱସ୍ସୁତୋ ୱା – ‘ଏୱଂସୀଲୋ ସୋ ଆଯସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମୋ ସୋ ଆଯସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂପଞ୍ଞୋ ସୋ ଆଯସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂୱିହାରୀ ସୋ ଆଯସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂୱିମୁତ୍ତୋ ସୋ ଆଯସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପୀ’ତି। ସୋ ତସ୍ସ ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ତଦତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତି।

‘‘ଇଧାନୁରୁଦ୍ଧା , ଭିକ୍ଖୁ ସୁଣାତି – ‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଭିକ୍ଖୁ କାଲଙ୍କତୋ; ସୋ ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତୋ – ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକୋ ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯୀ ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା’ତି। ସୋ ଖୋ ପନସ୍ସ ଆଯସ୍ମା ସାମଂ ଦିଟ୍ଠୋ ୱା ହୋତି ଅନୁସ୍ସୱସ୍ସୁତୋ ୱା – ‘ଏୱଂସୀଲୋ ସୋ ଆଯସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମୋ…ପେ… ଏୱଂପଞ୍ଞୋ… ଏୱଂୱିହାରୀ… ଏୱଂୱିମୁତ୍ତୋ ସୋ ଆଯସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପୀ’ତି। ସୋ ତସ୍ସ ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ତଦତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତି।

‘‘ଇଧାନୁରୁଦ୍ଧା, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଣାତି – ‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଭିକ୍ଖୁ କାଲଙ୍କତୋ; ସୋ ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତୋ – ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ରାଗଦୋସମୋହାନଂ ତନୁତ୍ତା ସକଦାଗାମୀ ସକିଦେୱ ଇମଂ ଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସତୀ’ତି। ସୋ ଖୋ ପନସ୍ସ ଆଯସ୍ମା ସାମଂ ଦିଟ୍ଠୋ ୱା ହୋତି ଅନୁସ୍ସୱସ୍ସୁତୋ ୱା – ‘ଏୱଂସୀଲୋ ସୋ ଆଯସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମୋ…ପେ… ଏୱଂପଞ୍ଞୋ… ଏୱଂୱିହାରୀ… ଏୱଂୱିମୁତ୍ତୋ ସୋ ଆଯସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପୀ’ତି। ସୋ ତସ୍ସ ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ତଦତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତି।

‘‘ଇଧାନୁରୁଦ୍ଧା, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଣାତି – ‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଭିକ୍ଖୁ କାଲଙ୍କତୋ; ସୋ ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତୋ – ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ସୋତାପନ୍ନୋ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ ନିଯତୋ ସମ୍ବୋଧିପରାଯଣୋ’ତି। ସୋ ଖୋ ପନସ୍ସ ଆଯସ୍ମା ସାମଂ ଦିଟ୍ଠୋ ୱା ହୋତି ଅନୁସ୍ସୱସ୍ସୁତୋ ୱା – ‘ଏୱଂସୀଲୋ ସୋ ଆଯସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମୋ…ପେ… ଏୱଂପଞ୍ଞୋ… ଏୱଂୱିହାରୀ… ଏୱଂୱିମୁତ୍ତୋ ସୋ ଆଯସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପୀ’ତି। ସୋ ତସ୍ସ ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ତଦତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତି।

୧୭୦। ‘‘ଇଧାନୁରୁଦ୍ଧା, ଭିକ୍ଖୁନୀ ସୁଣାତି – ‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମା ଭିକ୍ଖୁନୀ କାଲଙ୍କତା; ସା ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତା – ଅଞ୍ଞାଯ ସଣ୍ଠହୀ’ତି। ସା ଖୋ ପନସ୍ସା ଭଗିନୀ ସାମଂ ଦିଟ୍ଠା ୱା ହୋତି ଅନୁସ୍ସୱସ୍ସୁତା ୱା – ‘ଏୱଂସୀଲା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପି , ଏୱଂପଞ୍ଞା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂୱିହାରିନୀ ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂୱିମୁତ୍ତା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପୀ’ତି। ସା ତସ୍ସା ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ

ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଚଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୀ ତଦନ୍ଧାୟ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଭିକ୍ଖୁନିୟା ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତି।

''ଇଧାନୁରୁଦ୍ଧା , ଭିକ୍ଖୁନୀ ସୁଣାତି – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମା ଭିକ୍ଖୁନୀ କାଲଙ୍କତା; ସା ଭଗୱତା ବ୍ଯାକତା – ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିୟାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକା ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାୟିନୀ ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମା ତସ୍ମା ଲୋକା'ତି। ସା ଖୋ ପନସ୍ସା ଭଗିନୀ ସାମଂ ଦିଟ୍ଠା ୱା ହୋତି ଅନୁସ୍ସୱସ୍ସୁତା ୱା – 'ଏୱଂସୀଲା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମା…ପେ… ଏୱଂପଞ୍ଞା… ଏୱଂୱିହାରିନୀ… ଏୱଂୱିମୁତ୍ତା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପୀ'ତି। ସା ତସ୍ସା ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୀ ତଦନ୍ଧାୟ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଭିକ୍ଖୁନିୟା ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତି।

''ଇଧାନୁରୁଦ୍ଧା, ଭିକ୍ଖୁନୀ ସୁଣାତି – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମା ଭିକ୍ଖୁନୀ କାଲଙ୍କତା; ସା ଭଗୱତା ବ୍ଯାକତା – ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ରାଗଦୋସମୋହାନଂ ତନୁତ୍ତା ସକଦାଗାମିନୀ ସକିଦେୱ ଇମଂ ଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସତୀ'ତି। ସା ଖୋ ପନସ୍ସା ଭଗିନୀ ସାମଂ ଦିଟ୍ଠା ୱା ହୋତି ଅନୁସ୍ସୱସ୍ସୁତା ୱା – 'ଏୱଂସୀଲା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମା…ପେ… ଏୱଂପଞ୍ଞା… ଏୱଂୱିହାରିନୀ… ଏୱଂୱିମୁତ୍ତା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପୀ'ତି। ସା ତସ୍ସା ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୀ ତଦନ୍ଧାୟ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଭିକ୍ଖୁନିୟା ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତି।

''ଇଧାନୁରୁଦ୍ଧା, ଭିକ୍ଖୁନୀ ସୁଣାତି – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମା ଭିକ୍ଖୁନୀ କାଲଙ୍କତା; ସା ଭଗୱତା ବ୍ଯାକତା – ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ସୋତାପନ୍ନା ଅୱିନିପାତଧମ୍ମା ନିୟତା ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣା'ତି । ସା ଖୋ ପନସ୍ସା ଭଗିନୀ ସାମଂ ଦିଟ୍ଠା ୱା ହୋତି ଅନୁସ୍ସୱସ୍ସୁତା ୱା – 'ଏୱଂସୀଲା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମା… ଏୱଂପଞ୍ଞା… ଏୱଂୱିହାରିନୀ… ଏୱଂୱିମୁତ୍ତା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପୀ'ତି। ସା ତସ୍ସା ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୀ ତଦନ୍ଧାୟ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଭିକ୍ଖୁନିୟା ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତି।

୧୭୧। ''ଇଧାନୁରୁଦ୍ଧା, ଉପାସକୋ ସୁଣାତି – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଉପାସକୋ କାଲଙ୍କତୋ; ସୋ ଭଗୱତା ବ୍ଯାକତୋ – ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିୟାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକୋ ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାୟୀ ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା'ତି। ସୋ ଖୋ ପନସ୍ସ ଆୟସ୍ମା ସାମଂ ଦିଟ୍ଠୋ ୱା ହୋତି ଅନୁସ୍ସୱସ୍ସୁତୋ ୱା – 'ଏୱଂସୀଲୋ ସୋ ଆୟସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମୋ ସୋ ଆୟସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂପଞ୍ଞୋ ସୋ ଆୟସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂୱିହାରୀ ସୋ ଆୟସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂୱିମୁତ୍ତୋ ସୋ ଆୟସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପୀ'ତି। ସୋ ତସ୍ସ ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ତଦନ୍ଧାୟ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଉପାସକସ୍ସ ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତି।

''ଇଧାନୁରୁଦ୍ଧା, ଉପାସକୋ ସୁଣାତି – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଉପାସକୋ କାଲଙ୍କତୋ; ସୋ ଭଗୱତା ବ୍ଯାକତୋ – ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ରାଗଦୋସମୋହାନଂ ତନୁତ୍ତା ସକଦାଗାମୀ ସକିଦେୱ ଇମଂ ଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସତୀ'ତି। ସୋ ଖୋ ପନସ୍ସ ଆୟସ୍ମା ସାମଂ ଦିଟ୍ଠୋ ୱା ହୋତି ଅନୁସ୍ସୱସ୍ସୁତୋ ୱା – 'ଏୱଂସୀଲୋ ସୋ ଆୟସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମୋ… ଏୱଂପଞ୍ଞୋ… ଏୱଂୱିହାରୀ… ଏୱଂୱିମୁତ୍ତୋ ସୋ ଆୟସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପୀ'ତି। ସୋ ତସ୍ସ ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ତଦନ୍ଧାୟ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଉପାସକସ୍ସ ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତି।

''ଇଧାନୁରୁଦ୍ଧା, ଉପାସକୋ ସୁଣାତି – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଉପାସକୋ କାଲଙ୍କତୋ; ସୋ ଭଗୱତା ବ୍ଯାକତୋ – ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ସୋତାପନ୍ନୋ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ ନିୟତୋ ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣୋ'ତି। ସୋ ଖୋ ପନସ୍ସ ଆୟସ୍ମା ସାମଂ ଦିଟ୍ଠୋ ୱା ହୋତି ଅନୁସ୍ସୱସ୍ସୁତୋ ୱା – 'ଏୱଂସୀଲୋ ସୋ ଆୟସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମୋ…ପେ… ଏୱଂପଞ୍ଞୋ… ଏୱଂୱିହାରୀ… ଏୱଂୱିମୁତ୍ତୋ ସୋ ଆୟସ୍ମା ଅହୋସି ଇତିପୀ'ତି। ସୋ ତସ୍ସ ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ତଦନ୍ଧାୟ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା ଉପାସକସ୍ସ ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତି।

୧୭୨। ''ଇଧାନୁରୁଦ୍ଧା , ଉପାସିକା ସୁଣାତି – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମା ଉପାସିକା କାଲଙ୍କତା; ସା ଭଗୱତା ବ୍ଯାକତା – ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିୟାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକା ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାୟିନୀ ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମା ତସ୍ମା ଲୋକା'ତି। ସା ଖୋ ପନସ୍ସା ଭଗିନୀ ସାମଂ ଦିଟ୍ଠା ୱା ହୋତି ଅନୁସ୍ସୱସ୍ସୁତା ୱା – 'ଏୱଂସୀଲା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମା… ଏୱଂପଞ୍ଞା… ଏୱଂୱିହାରିନୀ… ଏୱଂୱିମୁତ୍ତା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପୀ'ତି। ସା ତସ୍ସା ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୀ ତଦନ୍ଧାୟ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଉପାସିକାୟ ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତି।

''ଇଧାନୁରୁଦ୍ଧା, ଉପାସିକା ସୁଣାତି – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମା ଉପାସିକା କାଲଙ୍କତା; ସା ଭଗୱତା ବ୍ଯାକତା – ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା

ରାଗଦୋସମୋହାନଂ ତନୁତ୍ତା ସକଦାଗାମିନୀ ସକିଦେୱ ଇମଂ ଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସତୀ'ତି। ସା ଖୋ ପନସ୍ସା ଭଗିନୀ ସାମଂ ଦିଟ୍ଠା ୱା ହୋତି ଅନୁସ୍ସୱସ୍ସୁତା ୱା – 'ଏୱଂସୀଲା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମା… ଏୱଂପଞ୍ଞା… ଏୱଂୱିହାରିନୀ… ଏୱଂୱିମୁତ୍ତା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପୀ'ତି। ସା ତସ୍ସା ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୀ ତଦତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଉପାସିକାଯ ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତି।

''ଇଧାନୁରୁଦ୍ଧା, ଉପାସିକା ସୁଣାତି – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମା ଉପାସିକା କାଲଙ୍କତା; ସା ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତା – ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ସୋତାପନ୍ନା ଅୱିନିପାତଧମ୍ମା ନିଯତା ସମ୍ବୋଧିପରାଯଣା'ତି। ସା ଖୋ ପନସ୍ସା ଭଗିନୀ ସାମଂ ଦିଟ୍ଠା ୱା ହୋତି ଅନୁସ୍ସୱସ୍ସୁତା ୱା – 'ଏୱଂସୀଲା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂପଞ୍ଞା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂୱିହାରିନୀ ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପି, ଏୱଂୱିମୁତ୍ତା ସା ଭଗିନୀ ଅହୋସି ଇତିପୀ'ତି। ସା ତସ୍ସା ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ସୁତଞ୍ଚ ଚାଗଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୀ ତଦତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ଉପାସିକାଯ ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତି।

''ଇତି ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ତଥାଗତୋ ନ ଜନକୁହନତ୍ଥଂ ନ ଜନଲପନତ୍ଥଂ ନ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକାନିସଂସତ୍ଥଂ ନ 'ଇତି ମଂ ଜନୋ ଜାନାତୂ'ତି ସାୱକେ ଅବ୍ଭତୀତେ କାଲଙ୍କତେ ଉପପତ୍ତୀସୁ ବ୍ୟାକରୋତି – 'ଅସୁ ଅମୁତ୍ର ଉପପନ୍ନୋ, ଅସୁ ଅମୁତ୍ର ଉପପନ୍ନୋ'ତି। ସନ୍ତି ଚ ଖୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, କୁଲପୁତ୍ତା ସଦ୍ଧା ଉଳାରୱେଦା ଉଳାରପାମୋଜ୍ଜା। ତେ ତଂ ସୁତ୍ୱା ତଦତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରନ୍ତି। ତେସଂ ତଂ, ଅନୁରୁଦ୍ଧା, ହୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯା''ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନୋ ଆଯସ୍ମା ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୀତି।

ନଳକପାନସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଗୋଲିଯାନିସୁତ୍ତଂ

୧୭୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଗୋଲିଯାନି [ଗୁଲିସ୍ସାନି (ସୀ। ପୀ।), ଗୋଲିସ୍ସାନି (ସ୍ୟା। କଂ।)] ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ଆରଞ୍ଞିକୋ [ଆରଞ୍ଞକୋ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ପଦସମାଚାରୋ [ପଦରସମାଚାରୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଓସଟୋ ହୋତି କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ। ତତ୍ର ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଗୋଲିଯାନିଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି –

''ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଗତେନ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତେନ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ସଗାରୱେନ ଭୱିତବ୍ବଂ ସପ୍ପତିସ୍ସେନ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘଗତୋ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଅଗାରୱୋ ହୋତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। 'କିଂ ପନିମସ୍ସାଯସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ, ଯୋ ଅଯମାଯସ୍ମା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଅଗାରୱୋ ହୋତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ'ତି – ତସ୍ସ [ଅପ୍ପତିସ୍ସୋତିସ୍ସ (ସୀ। ପୀ।)] ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଗତେନ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତେନ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ସଗାରୱେନ ଭୱିତବ୍ବଂ ସପ୍ପତିସ୍ସେନ।

''ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଗତେନ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତେନ ଆସନକୁସଲେନ ଭୱିତବ୍ବଂ – 'ଇତି ଥେରେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ନାନୁପଖଜ୍ଜ ନିସୀଦିସ୍ସାମି ନୱେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ନ ଆସନେନ ପଟିବାହିସ୍ସାମୀ'ତି। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘଗତୋ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ନ ଆସନକୁସଲୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। 'କିଂ ପନିମସ୍ସାଯସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ, ଯୋ ଅଯମାଯସ୍ମା ଆସନକୁସଲୋ ନ ହୋତୀ'ତି [ଯୋ ଅଯମାଯସ୍ମା ଆଭିସମାଚାରିକମ୍ପି ଧମ୍ମଂ ନ ଜାନାତୀତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଗତେନ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତେନ ଆସନକୁସଲେନ ଭୱିତବ୍ବଂ।

''ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଗତେନ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତେନ ଆଭିସମାଚାରିକୋପି ଧମ୍ମୋ ଜାନିତବ୍ବୋ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘଗତୋ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ଆଭିସମାଚାରିକମ୍ପି ଧମ୍ମଂ ନ ଜାନାତି, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। 'କିଂ ପନିମସ୍ସାଯସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ ଯୋ ଅଯମାଯସ୍ମା ଆଭିସମାଚାରିକମ୍ପି ଧମ୍ମଂ ନ ଜାନାତୀ'ତି – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଗତେନ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତେନ ଆଭିସମାଚାରିକୋପି ଧମ୍ମୋ ଜାନିତବ୍ବୋ [ଅଯଂ ଆଭିସମାଚାରିକତତିଯୱାରୋ ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ନ ଦିସ୍ସତି]।

''ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଗତେନ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତେନ ନାତିକାଲେନ ଗାମୋ ପୱିସିତବ୍ବୋ ନାତିଦିୱା [ନ ଦିୱା (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।)]

ପଟିକ୍କମିତଙ୍ଙ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘଗତୋ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅତିକାଲେନ ଗାମଂ ପୱିସତି ଅତିଦିୱା ପଟିକ୍କମତି, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। 'କିଂ ପନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ ଯୋ ଅୟମାୟସ୍ମା ଅତିକାଲେନ ଗାମଂ ପୱିସତି ଅତିଦିୱା ପଟିକ୍କମତୀ'ତି – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଗତେନ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତେନ ନାତିକାଲେନ ଗାମୋ ପୱିସିତବ୍ବୋ, ନାତିଦିୱା ପଟିକ୍କମିତଙ୍ଙ।

''ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଗତେନ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତେନ ନ ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ କୁଲେସୁ ଚାରିତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜିତଙ୍ଙ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘଗତୋ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ କୁଲେସୁ ଚାରିତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। 'ଅୟଂ ନୂନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ ୱିହରତୋ ୱିକାଲଚରିୟା ବହୁଲୀକତା, ତମେନଂ ସଙ୍ଘଗତମ୍ପି ସମୁଦାଚରତୀ'ତି – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଗତେନ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତେନ ନ ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ କୁଲେସୁ ଚାରିତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜିତଙ୍ଙ।

''ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଗତେନ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତେନ ଅନୁଦ୍ଧତେନ ଭୱିତଙ୍ଙ ଅଚପଲେନ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘଗତୋ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉଦ୍ଧତୋ ହୋତି ଚପଲୋ, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। 'ଇଦଂ ନୂନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ ୱିହରତୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ଚାପଲ୍ଲଂ ବହୁଲୀକତଂ, ତମେନଂ ସଙ୍ଘଗତମ୍ପି ସମୁଦାଚରତୀ'ତି – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଗତେନ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତେନ ଅନୁଦ୍ଧତେନ ଭୱିତଙ୍ଙ ଅଚପଲେନ।

''ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ , ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଗତେନ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତେନ ଅମୁଖରେନ ଭୱିତଙ୍ଙ ଅୱିକିଣ୍ଣୱାଚେନ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘଗତୋ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ମୁଖରୋ ହୋତି ୱିକିଣ୍ଣୱାଚୋ, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। 'କିଂ ପନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ ଯୋ ଅୟମାୟସ୍ମା ମୁଖରୋ ୱିକିଣ୍ଣୱାଚୋ'ତି – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଗତେନ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତେନ ଅମୁଖରେନ ଭୱିତଙ୍ଙ ଅୱିକିଣ୍ଣୱାଚେନ।

''ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଗତେନ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତେନ ସୁୱଚେନ [ସୁବ୍ଦଚେନ (ସୀ। କ।)] ଭୱିତଙ୍ଙ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେନ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘଗତୋ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦୁବ୍ଦଚୋ ହୋତି ପାପମିତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। 'କିଂ ପନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ ଯୋ ଅୟମାୟସ୍ମା ଦୁବ୍ଦଚୋ ପାପମିତ୍ତୋ'ତି – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଗତେନ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତେନ ସୁୱଚେନ ଭୱିତଙ୍ଙ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେନ।

''ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରେନ ଭୱିତଙ୍ଙ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। 'କିଂ ପନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ ଯୋ ଅୟମାୟସ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ'ତି – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରେନ ଭୱିତଙ୍ଙ।

''ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁନା ଭୱିତଙ୍ଙ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୂ ହୋତି, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। 'କିଂ ପନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ ଯୋ ଅୟମାୟସ୍ମା ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୂ'ତି – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁନା ଭୱିତଙ୍ଙ।

''ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ଜାଗରିୟଂ ଅନୁୟୁତ୍ତେନ ଭୱିତଙ୍ଙ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଜାଗରିୟଂ ଅନନୁୟୁତ୍ତୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। 'କିଂ ପନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ ଯୋ ଅୟମାୟସ୍ମା ଜାଗରିୟଂ ଅନନୁୟୁତ୍ତୋ'ତି – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଜାଗରିୟଂ ଅନୁୟୁତ୍ତେନ ଭୱିତଙ୍ଙ।

''ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ , ଭିକ୍ଖୁନା ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟେନ ଭୱିତଙ୍ଙ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ କୁସୀତୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। 'କିଂ ପନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ ଯୋ ଅୟମାୟସ୍ମା କୁସୀତୋ'ତି – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟେନ ଭୱିତଙ୍ଙ।

''ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତିନା ଭୱିତଙ୍ଙ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତୀ ହୋତି, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। 'କିଂ ପନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ ଯୋ ଅୟମାୟସ୍ମା ମୁଟ୍ଠସ୍ସତୀ'ତି – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ

ଭିକ୍ଖୁନା ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତିନା ଭୱିତବ୍ବଂ।

‘‘ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ସମାହିତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅସମାହିତୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ‘କିଂ ପନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ ଯୋ ଅୟମାୟସ୍ମା ଅସମାହିତୋ’ତି – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସମାହିତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ।

‘‘ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ପଞ୍ଞୱତା ଭୱିତବ୍ବଂ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ । ‘କିଂ ପନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ ଯୋ ଅୟମାୟସ୍ମା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ’ତି – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପଞ୍ଞୱତା ଭୱିତବ୍ବଂ।

‘‘ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ଅଭିଧମ୍ମେ ଅଭିୱିନୟେ ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋ। ସନ୍ତାୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଭିଧମ୍ମେ ଅଭିୱିନୟେ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତାରୋ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିଧମ୍ମେ ଅଭିୱିନୟେ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ନ ସମ୍ପାୟତି, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ‘କିଂ ପନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ ଯୋ ଅୟମାୟସ୍ମା ଅଭିଧମ୍ମେ ଅଭିୱିନୟେ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ନ ସମ୍ପାୟତୀ’ତି – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଅଭିଧମ୍ମେ ଅଭିୱିନୟେ ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋ।

‘‘ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ , ଭିକ୍ଖୁନା ଯେ ତେ ସନ୍ତା ୱିମୋକ୍ଖା ଅତିକ୍କମ୍ମ ରୂପେ ଆରୁପ୍ପା ତତ୍ଥ ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋ। ସନ୍ତାୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଯେ ତେ ସନ୍ତା ୱିମୋକ୍ଖା ଅତିକ୍କମ୍ମ ରୂପେ ଆରୁପ୍ପା ତତ୍ଥ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତାରୋ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯେ ତେ ସନ୍ତା ୱିମୋକ୍ଖା ଅତିକ୍କମ୍ମ ରୂପେ ଆରୁପ୍ପା ତତ୍ଥ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ନ ସମ୍ପାୟତି, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ‘କିଂ ପନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ ଯୋ ଅୟମାୟସ୍ମା ଯେ ତେ ସନ୍ତା ୱିମୋକ୍ଖା ଅତିକ୍କମ୍ମ ରୂପେ ଆରୁପ୍ପା ତତ୍ଥ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ନ ସମ୍ପାୟତୀ’ତି – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଯେ ତେ ସନ୍ତା ୱିମୋକ୍ଖା ଅତିକ୍କମ୍ମ ରୂପେ ଆରୁପ୍ପା ତତ୍ଥ ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋ।

‘‘ଆରଞ୍ଞିକେନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ଉତ୍ତରି ମନୁସ୍ସଧମ୍ମେ ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋ। ସନ୍ତାୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଉତ୍ତରି ମନୁସ୍ସଧମ୍ମେ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତାରୋ। ସଚେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉତ୍ତରି ମନୁସ୍ସଧମ୍ମେ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ନ ସମ୍ପାୟତି, ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ‘କିଂ ପନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଏକସ୍ସାରଞ୍ଞେ ସେରିୱିହାରେନ ଯୋ ଅୟମାୟସ୍ମା ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ ପବ୍ବଜିତୋ ତମତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତୀ’ତି – ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ। ତସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଉତ୍ତରି ମନୁସ୍ସଧମ୍ମେ ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ [ମହାମୋଗ୍ଗଲାନୋ (କ।)] ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଆରଞ୍ଞିକେନେୱ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁନା ଇମେ ଧମ୍ମା ସମାଦାୟ ୱତ୍ତିତବ୍ବା ଉଦାହୁ ଗାମନ୍ତୱିହାରିନାପୀ’’ତି ? ‘‘ଆରଞ୍ଞିକେନାପି ଖୋ, ଆୱୁସୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଭିକ୍ଖୁନା ଇମେ ଧମ୍ମା ସମାଦାୟ ୱତ୍ତିତବ୍ବା ପଗେୱ ଗାମନ୍ତୱିହାରିନା’’ତି।

ଗୋଲିୟାନିସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ନୱମଂ।

୧୦। କୀଟାଗିରିସୁତ୍ତଂ

୧୭୪। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା କାସୀସୁ ଚାରିକଂ ଚରତି ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଅହଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ ରତ୍ତିଭୋଜନା [ରତ୍ତିଭୋଜନଂ (କ।)] ଭୁଞ୍ଜାମି। ଅଞ୍ଞତ୍ର ଖୋ ପନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରତ୍ତିଭୋଜନା ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ଅପ୍ପାବାଧତଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନାମି ଅପ୍ପାତଙ୍କତଞ୍ଚ ଲହୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଫାସୁୱିହାରଞ୍ଚ। ଏଥ, ତୁମ୍ହେପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ ରତ୍ତିଭୋଜନା ଭୁଞ୍ଜଥ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତୁମ୍ହେପି ରତ୍ତିଭୋଜନା ଭୁଞ୍ଜମାନା ଅପ୍ପାବାଧତଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନିସ୍ସଥ ଅପ୍ପାତଙ୍କତଞ୍ଚ ଲହୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଫାସୁୱିହାରଞ୍ଚା’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା କାସୀସୁ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଯେନ କୀଟାଗିରି ନାମ କାସୀନଂ ନିଗମୋ ତଦୱସରି। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଭଗୱା କୀଟାଗିରିସ୍ମିଂ ୱିହରତି କାସୀନଂ ନିଗମେ।

୧୭୫। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକା ନାମ ଭିକ୍ଖୂ କୀଟାଗିରିସ୍ମିଂ ଆୱାସିକା ହୋନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଯେନ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକା ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଭଗୱା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ

ରତ୍ତିଭୋଜନା ଭୁଞ୍ଜତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଚ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ଖୋ ପନାୱୁସୋ, ରତ୍ତିଭୋଜନା ଭୁଞ୍ଜମାନା ଅପ୍ପାବାଧତଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନନ୍ତି ଅପ୍ପାତଙ୍କତଞ୍ଚ ଲହୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଫାସୁୱିହାରଞ୍ଚ। ଏଥ, ତୁମ୍ହେପି, ଆୱୁସୋ, ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ ରତ୍ତିଭୋଜନା ଭୁଞ୍ଜଥ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ଖୋ ପନାୱୁସୋ, ତୁମ୍ହେପି ରତ୍ତିଭୋଜନା ଭୁଞ୍ଜମାନା ଅପ୍ପାବାଧତଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନିସ୍ସଥ ଅପ୍ପାତଙ୍କତଞ୍ଚ ଲହୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଫାସୁୱିହାରଞ୍ଚା''ତି । ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକା ଭିକ୍ଖୂ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ମଯଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ସାଯଞ୍ଚେୱ ଭୁଞ୍ଜାମ ପାତୋ ଚ ଦିୱା ଚ ୱିକାଲେ। ତେ ମଯଂ ସାଯଞ୍ଚେୱ ଭୁଞ୍ଜମାନା ପାତୋ ଚ ଦିୱା ଚ ୱିକାଲେ ଅପ୍ପାବାଧତଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନାମ ଅପ୍ପାତଙ୍କତଞ୍ଚ ଲହୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଫାସୁୱିହାରଞ୍ଚ। ତେ ମଯଂ କିଂ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ହିତ୍ୱା କାଲିକଂ ଅନୁଧାୱିସ୍ସାମ? ସାଯଞ୍ଚେୱ ମଯଂ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମ ପାତୋ ଚ ଦିୱା ଚ ୱିକାଲେ''ତି।

ଯତୋ ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକେ ଭିକ୍ଖୂ ସଞ୍ଞାପେତୁଂ, ଅଥ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ଇଧ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଯେନ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକା ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମିମ୍ହ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚୁମ୍ହ – 'ଭଗୱା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ ରତ୍ତିଭୋଜନା ଭୁଞ୍ଜତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଚ; ଅଞ୍ଞତ୍ର ଖୋ ପନାୱୁସୋ, ରତ୍ତିଭୋଜନା ଭୁଞ୍ଜମାନା ଅପ୍ପାବାଧତଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନନ୍ତି ଅପ୍ପାତଙ୍କତଞ୍ଚ ଲହୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଫାସୁୱିହାରଞ୍ଚ। ଏଥ, ତୁମ୍ହେପି, ଆୱୁସୋ , ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ ରତ୍ତିଭୋଜନା ଭୁଞ୍ଜଥ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ଖୋ ପନାୱୁସୋ, ତୁମ୍ହେପି ରତ୍ତିଭୋଜନା ଭୁଞ୍ଜମାନା ଅପ୍ପାବାଧତଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନିସ୍ସଥ ଅପ୍ପାତଙ୍କତଞ୍ଚ ଲହୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଫାସୁୱିହାରଞ୍ଚା'ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭନ୍ତେ, ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକା ଭିକ୍ଖୂ ଅମ୍ହେ ଏତଦୱୋଚୁଂ – 'ମଯଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ସାଯଞ୍ଚେୱ ଭୁଞ୍ଜାମ ପାତୋ ଚ ଦିୱା ଚ ୱିକାଲେ। ତେ ମଯଂ ସାଯଞ୍ଚେୱ ଭୁଞ୍ଜମାନା ପାତୋ ଚ ଦିୱା ଚ ୱିକାଲେ ଅପ୍ପାବାଧତଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନାମ ଅପ୍ପାତଙ୍କତଞ୍ଚ ଲହୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଫାସୁୱିହାରଞ୍ଚ। ତେ ମଯଂ କିଂ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ହିତ୍ୱା କାଲିକଂ ଅନୁଧାୱିସ୍ସାମ? ସାଯଞ୍ଚେୱ ମଯଂ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମ ପାତୋ ଚ ଦିୱା ଚ ୱିକାଲେ'ତି। ଯତୋ ଖୋ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ନାସକ୍ଖିମ୍ହ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକେ ଭିକ୍ଖୂ ସଞ୍ଞାପେତୁଂ, ଅଥ ମଯଂ ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେମା''ତି।

୧୭୬। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଏହି ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ମମ ୱଚନେନ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକେ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେହି – 'ସତ୍ଥା ଆଯସ୍ମନ୍ତେ ଆମନ୍ତେତୀ'''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକା ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସତ୍ଥା ଆଯସ୍ମନ୍ତେ ଆମନ୍ତେତୀ''ତି। ''ଏୱମାୱୁସୋ''ତି ଖୋ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକା ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନେ ଖୋ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''ସଚ୍ଚଂ କିର, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ତୁମ୍ହେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚୁଂ – 'ଭଗୱା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ ରତ୍ତିଭୋଜନା ଭୁଞ୍ଜତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଚ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ଖୋ ପନାୱୁସୋ, ରତ୍ତିଭୋଜନା ଭୁଞ୍ଜମାନା ଅପ୍ପାବାଧତଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନନ୍ତି ଅପ୍ପାତଙ୍କତଞ୍ଚ ଲହୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଫାସୁୱିହାରଞ୍ଚ। ଏଥ, ତୁମ୍ହେପି, ଆୱୁସୋ, ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ ରତ୍ତିଭୋଜନା ଭୁଞ୍ଜଥ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ଖୋ ପନାୱୁସୋ, ତୁମ୍ହେପି ରତ୍ତିଭୋଜନା ଭୁଞ୍ଜମାନା ଅପ୍ପାବାଧତଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନିସ୍ସଥ ଅପ୍ପାତଙ୍କତଞ୍ଚ ଲହୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଫାସୁୱିହାରଞ୍ଚା'ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ କିର [କିଂ ନୁ (କ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ତୁମ୍ହେ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଏୱଂ ଅୱଚୁତ୍ଥ – 'ମଯଂ ଖୋ ପନାୱୁସୋ, ସାଯଞ୍ଚେୱ ଭୁଞ୍ଜାମ ପାତୋ ଚ ଦିୱା ଚ ୱିକାଲେ। ତେ ମଯଂ ସାଯଞ୍ଚେୱ ଭୁଞ୍ଜମାନା ପାତୋ ଚ ଦିୱା ଚ ୱିକାଲେ ଅପ୍ପାବାଧତଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନାମ ଅପ୍ପାତଙ୍କତଞ୍ଚ ଲହୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଫାସୁୱିହାରଞ୍ଚ। ତେ ମଯଂ କିଂ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ହିତ୍ୱା କାଲିକଂ ଅନୁଧାୱିସ୍ସାମ? ସାଯଞ୍ଚେୱ ମଯଂ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମ ପାତୋ ଚ ଦିୱା ଚ ୱିକାଲେ'''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''।

୧୭୭। ''କିଂ ନୁ ମେ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସିତଂ ଆଜାନାଥ ଯଂ କିଞ୍ଚାଯଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ପଟିସଂୱେଦେତି ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା ତସ୍ସ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତୀ''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ନନୁ ମେ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସିତଂ ଆଜାନାଥ ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଯଂ ଏୱରୂପଂ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି, ଇଧ ପନେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି , କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି, ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି, ଇଧ ପନେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି, ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି, ଇଧ ପନେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତୀ''ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''।

୧୭୮। ''ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ! ମଯା ଚେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞାତଂ ଅଭୱିସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅୱିଦିତଂ ଅସଚ୍ଛିକତଂ ଅଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ – 'ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତୀ'ତି, ଏୱାହଂ ଅଜାନନ୍ତୋ 'ଏୱରୂପଂ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ

ପଜହଥା’ତି ୱଦେଯ୍ୟଂ; ଅପି ନୁ ମେ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପତିରୂପଂ ଅଭୱିସ୍ସା’’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା ଞାତଂ ଦିଟ୍ଠଂ ୱିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ – ‘ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତୀ’ତି, ତସ୍ମାହଂ ‘ଏୱରୂପଂ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ପଜହଥା’ତି ୱଦାମି। ମଯା ଚେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞାତଂ ଅଭୱିସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅୱିଦିତଂ ଅସଚ୍ଛିକତଂ ଅଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ – ‘ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତୀ’ତି, ଏୱାହଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ‘ଏୱରୂପଂ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରଥା’ତି ୱଦେଯ୍ୟଂ; ଅପି ନୁ ମେ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପତିରୂପଂ ଅଭୱିସ୍ସା’’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା ଞାତଂ ଦିଟ୍ଠଂ ୱିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ – ‘ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି, କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତୀ’ତି, ତସ୍ମାହଂ ‘ଏୱରୂପଂ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରଥା’ତି ୱଦାମି।

୧୭୯। ‘‘ମଯା ଚେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞାତଂ ଅଭୱିସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅୱିଦିତଂ ଅସଚ୍ଛିକତଂ ଅଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ – ‘ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତୀ’ତି, ଏୱାହଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ‘ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦନଂ ପଜହଥା’ତି ୱଦେଯ୍ୟଂ; ଅପି ନୁ ମେ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପତିରୂପଂ ଅଭୱିସ୍ସା’’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା ଞାତଂ ଦିଟ୍ଠଂ ୱିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ – ‘ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତୀ’ତି, ତସ୍ମାହଂ ‘ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦନଂ ପଜହଥା’ତି ୱଦାମି। ମଯା ଚେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞାତଂ ଅଭୱିସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅୱିଦିତଂ ଅସଚ୍ଛିକତଂ ଅଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ – ‘ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତୀ’ତି, ଏୱାହଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ‘ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରଥା’ତି ୱଦେଯ୍ୟଂ; ଅପି ନୁ ମେ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପତିରୂପଂ ଅଭୱିସ୍ସା’’ତି ? ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା ଞାତଂ ଦିଟ୍ଠଂ ୱିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ – ‘ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତୀ’ତି, ତସ୍ମାହଂ ‘ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରଥା’ତି ୱଦାମି।

୧୮୦। ‘‘ମଯା ଚେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞାତଂ ଅଭୱିସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅୱିଦିତଂ ଅସଚ୍ଛିକତଂ ଅଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ – ‘ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତୀ’ତି, ଏୱାହଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ‘ଏୱରୂପଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ ପଜହଥା’ତି ୱଦେଯ୍ୟଂ; ଅପି ନୁ ମେ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପତିରୂପଂ ଅଭୱିସ୍ସା’’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା ଞାତଂ ଦିଟ୍ଠଂ ୱିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ – ‘ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତୀ’ତି, ତସ୍ମାହଂ ‘ଏୱରୂପଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ ପଜହଥା’ତି ୱଦାମି’’। ମଯା ଚେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞାତଂ ଅଭୱିସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅୱିଦିତଂ ଅସଚ୍ଛିକତଂ ଅଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ – ‘ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତୀ’ତି, ଏୱାହଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ‘ଏୱରୂପଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରଥା’ତି ୱଦେଯ୍ୟଂ; ଅପି ନୁ ମେ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପତିରୂପଂ ଅଭୱିସ୍ସା’’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା ଞାତଂ ଦିଟ୍ଠଂ ୱିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ – ‘ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତୀ’ତି, ତସ୍ମାହଂ ‘ଏୱରୂପଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରଥା’ତି ୱଦାମି।

୧୮୧। ‘‘ନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବେସଂଯେୱ ଭିକ୍ଖୂନଂ ‘ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି; ନ ପନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବେସଂଯେୱ ଭିକ୍ଖୂନଂ ‘ନ ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି। ଯେ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱା ୱୁସିତୱନ୍ତୋ କତକରଣୀଯା ଓହିତଭାରା ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥା ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂଯୋଜନା ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତା, ତଥାରୂପାନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ‘ନ ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? କତଂ ତେସଂ ଅପ୍ପମାଦେନ। ଅଭବ୍ବା ତେ ପମଜ୍ଜିତୁଂ। ଯେ ଚ ଖୋ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ସେକ୍ଖା ଅପ୍ପତ୍ତମାନସା ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ପତ୍ଥଯମାନା ୱିହରନ୍ତି, ତଥାରୂପାନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ‘ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅପ୍ପେୱ ନାମିମେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱମାନା କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଭଜମାନା ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମନ୍ନାନଯମାନା – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟୁନ୍ତି! ଇମଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅପ୍ପମାଦଫଲଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ‘ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି।

୧୮୨। ‘‘ସତ୍ତିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ସତ୍ତ? ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ, ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ, କାଯସକ୍ଖି, ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ, ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ, ଧମ୍ମାନୁସାରୀ, ସଦ୍ଧାନୁସାରୀ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯେ ତେ ସନ୍ତା ୱିମୋକ୍ଖା ଅତିକ୍କମ୍ମ ରୂପେ ଆରୁପ୍ପା ତେ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା [ଫସ୍ସିତ୍ୱା (ସୀ। ପୀ।)] ୱିହରତି ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ। ଇମସ୍ସ ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ‘ନ ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? କତଂ ତସ୍ସ ଅପ୍ପମାଦେନ। ଅଭବ୍ବୋ ସୋ ପମଜ୍ଜିତୁଂ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯେ ତେ ସନ୍ତା ୱିମୋକ୍ଖା ଅତିକ୍କମ୍ମ ରୂପେ ଆରୁପ୍ପା ତେ ନ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ। ଇମସ୍ସପି ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ‘ନ ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? କତଂ ତସ୍ସ ଅପ୍ପମାଦେନ। ଅଭବ୍ବୋ ସୋ ପମଜ୍ଜିତୁଂ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ କାଯସକ୍ଖି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯେ ତେ ସନ୍ତା ୱିମୋକ୍ଖା ଅତିକ୍କମ୍ମ ରୂପେ ଆରୁପ୍ପା ତେ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ କାଯସକ୍ଖି। ଇମସ୍ସ ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ‘ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଅଯମାଯସ୍ମା ଅନୁଲୋମିକାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱମାନୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଭଜମାନୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମନ୍ନାନଯମାନୋ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟାତି! ଇମଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମାଦଫଲଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ‘ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯେ ତେ ସନ୍ତା ୱିମୋକ୍ଖା ଅତିକ୍କମ୍ମ ରୂପେ ଆରୁପ୍ପା ତେ ନ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି, ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତା ଚସ୍ସ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଞାଯ ୱୋଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ୱୋଚରିତା। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ। ଇମସ୍ସପି ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ‘ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଅଯମାଯସ୍ମା ଅନୁଲୋମିକାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱମାନୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଭଜମାନୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମନ୍ନାନଯମାନୋ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟାତି! ଇମଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମାଦଫଲଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ‘ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ। ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯେ ତେ ସନ୍ତା ୱିମୋକ୍ଖା ଅତିକ୍କମ୍ମ ରୂପେ ଆରୁପ୍ପା ତେ ନ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି, ତଥାଗତେ ଚସ୍ସ ସଦ୍ଧା ନିୱିଟ୍ଠା ହୋତି ମୂଲଜାତା ପତିଟ୍ଠିତା। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ। ଇମସ୍ସପି ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ‘ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଅଯମାଯସ୍ମା ଅନୁଲୋମିକାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱମାନୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଭଜମାନୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମନ୍ନାନଯମାନୋ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟାତି! ଇମଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମାଦଫଲଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ‘ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଧମ୍ମାନୁସାରୀ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯେ ତେ ସନ୍ତା ୱିମୋକ୍ଖା ଅତିକ୍କମ୍ମ ରୂପେ ଆରୁପ୍ପା ତେ ନ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା [ଦିସ୍ୱା ଆସୱା ଅପରିକ୍ଖୀଣା (ସୀ। ପୀ।)] ହୋନ୍ତି, ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତା ଚସ୍ସ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଞାଯ ମତ୍ତସୋ ନିଜ୍ଝାନଂ ଖମନ୍ତି, ଅପି ଚସ୍ସ ଇମେ ଧମ୍ମା ହୋନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଧମ୍ମାନୁସାରୀ। ଇମସ୍ସପି ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ‘ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଅଯମାଯସ୍ମା ଅନୁଲୋମିକାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱମାନୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଭଜମାନୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମନ୍ନାନଯମାନୋ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟାତି ! ଇମଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମାଦଫଲଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ‘ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଦ୍ଧାନୁସାରୀ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯେ ତେ ସନ୍ତା ୱିମୋକ୍ଖା ଅତିକ୍କମ୍ମ ରୂପେ ଆରୁପ୍ପା ତେ ନ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା [ଦିସ୍ୱା ଆସୱା ଅପରିକ୍ଖୀଣା (ସୀ। ପୀ।)] ହୋନ୍ତି, ତଥାଗତେ ଚସ୍ସ ସଦ୍ଧାମତ୍ତଂ ହୋତି ପେମମତ୍ତଂ, ଅପି ଚସ୍ସ ଇମେ ଧମ୍ମା ହୋନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଅଯଂ

ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଦ୍ଧାନୁସାରୀ। ଇମସ୍ସପି ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ‘ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଅଯମାଯସ୍ମା ଅନୁଲୋମିକାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱମାନୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଭଜମାନୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମନ୍ନାନଯମାନୋ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟାତି! ଇମଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମାଦଫଲଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ‘ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯ’ନ୍ତି ୱଦାମି।

୧୮୩। ‘‘ନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦିକେନେୱ ଅଞ୍ଞାରାଧନଂ ୱଦାମି; ଅପି ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁପୁବ୍ବସିକ୍ଖା ଅନୁପୁବ୍ବକିରିଯା ଅନୁପୁବ୍ବପଟିପଦା ଅଞ୍ଞାରାଧନା ହୋତି। କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁପୁବ୍ବସିକ୍ଖା ଅନୁପୁବ୍ବକିରିଯା ଅନୁପୁବ୍ବପଟିପଦା ଅଞ୍ଞାରାଧନା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧାଜାତୋ ଉପସଙ୍କମତି, ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ ପଯିରୁପାସତି, ପଯିରୁପାସନ୍ତୋ ସୋତଂ ଓଦହତି, ଓହିତସୋତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ସୁତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଧାରେତି, ଧତାନଂ [ଧାତାନଂ (କ।)] ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥଂ ଉପପରିକ୍ଖତି, ଅତ୍ଥଂ ଉପପରିକ୍ଖତୋ ଧମ୍ମା ନିଜ୍ଝାନଂ ଖମନ୍ତି, ଧମ୍ମନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିଯା ସତି ଛନ୍ଦୋ ଜାଯତି, ଛନ୍ଦଜାତୋ ଉସ୍ସହତି, ଉସ୍ସାହେତ୍ୱା ତୁଲେତି, ତୁଲଯିତ୍ୱା ପଦହତି, ପହିତତ୍ତୋ ସମାନୋ କାଯେନ ଚେୱ ପରମସଚ୍ଚଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚ ନଂ ଅତିୱିଜ୍ଝ ପସ୍ସତି। ସାପି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧା ନାହୋସି; ତମ୍ପି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପସଙ୍କମନଂ ନାହୋସି; ସାପି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଯିରୁପାସନା ନାହୋସି; ତମ୍ପି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋତାୱଧାନଂ ନାହୋସି ; ତମ୍ପି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ନାହୋସି; ସାପି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମଧାରଣା ନାହୋସି; ସାପି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ଥୂପପରିକ୍ଖା ନାହୋସି; ସାପି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତି ନାହୋସି; ସୋପି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛନ୍ଦୋ ନାହୋସି; ସୋପି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉସ୍ସାହୋ ନାହୋସି; ସାପି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତୁଲନା ନାହୋସି; ତମ୍ପି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଧାନଂ ନାହୋସି। ୱିପ୍ପଟିପନ୍ନାତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନାତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ। କୀୱ ଦୂରେୱିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୋଘପୁରିସା ଅପକ୍କନ୍ତା ଇମମ୍ହା ଧମ୍ମୱିନଯା।

୧୮୪। ‘‘ଅତ୍ଥି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁପ୍ପଦଂ ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ ଯସ୍ସୁଦ୍ଦିଟ୍ଠସ୍ସ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ପଞ୍ଞାଯତ୍ଥଂ ଆଜାନେଯ୍ୟ। ଉଦ୍ଦିସିସ୍ସାମି ୱୋ [ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠସ୍ସାପି (କ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଜାନିସ୍ସଥ ମେ ତ’’ନ୍ତି? ‘‘କେ ଚ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, କେ ଚ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅଞ୍ଞାତାରୋ’’ତି? ଯୋପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ଥା ଆମିସଗରୁ ଆମିସଦାଯାଦୋ ଆମିସେହି ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ତସ୍ସ ପାଯଂ ଏୱରୂପୀ ପଣୋପଣୱିଯା ନ ଉପେତି – ‘ଏୱଞ୍ଚ ନୋ ଅସ୍ସ ଅଥ ନଂ କରେଯ୍ୟାମ, ନ ଚ ନୋ ଏୱମସ୍ସ ନ ନଂ କରେଯ୍ୟାମା’ତି, କିଂ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଂ ତଥାଗତୋ ସବ୍ବସୋ ଆମିସେହି ୱିସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି। ସଦ୍ଧସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାୱକସ୍ସ ସତ୍ଥୁସାସନେ ପରିଯୋଗାହିଯ [ପରିଯୋଗାଯ (ସୀ। ପୀ। କ।), ପରିଯୋଗଯ୍ହ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ୱତ୍ତତୋ ଅଯମନୁଧମ୍ମୋ ହୋତି – ‘ସତ୍ଥା ଭଗୱା, ସାୱକୋହମସ୍ମି; ଜାନାତି ଭଗୱା, ନାହଂ ଜାନାମୀ’ତି। ସଦ୍ଧସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାୱକସ୍ସ ସତ୍ଥୁସାସନେ ପରିଯୋଗାହିଯ ୱତ୍ତତୋ ରୁଳ୍ହନୀଯଂ [ରୁମ୍ହନିଯଂ (ସୀ। ପୀ।)] ସତ୍ଥୁସାସନଂ ହୋତି ଓଜୱନ୍ତଂ। ସଦ୍ଧସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାୱକସ୍ସ ସତ୍ଥୁସାସନେ ପରିଯୋଗାହିଯ ୱତ୍ତତୋ ଅଯମନୁଧମ୍ମୋ ହୋତି – ‘କାମଂ ତଚୋ ଚ ନ୍ହାରୁ ଚ ଅଟ୍ଠି ଚ ଅୱସିସ୍ସତୁ, ସରୀରେ ଉପସୁସ୍ସତୁ [ଉପସୁସ୍ସତୁ ସରୀରେ (ସୀ।), ସରୀରେ ଅୱସୁସ୍ସତୁ (କ।)] ମଂସଲୋହିତଂ, ଯଂ ତଂ ପୁରିସଥାମେନ ପୁରିସୱୀରିଯେନ ପୁରିସପରକ୍କମେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ ନ ତଂ ଅପାପୁଣିତ୍ୱା ୱୀରିଯସ୍ସ ସଣ୍ଠାନଂ [ସଣ୍ଠାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି। ସଦ୍ଧସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାୱକସ୍ସ ସତ୍ଥୁସାସନେ ପରିଯୋଗାହିଯ ୱତ୍ତତୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଫଲାନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଫଲଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞା, ସତି ୱା ଉପାଦିସେସେ ଅନାଗାମିତା’’ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

କୀଟାଗିରିସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଦସମଂ।

ଭିକ୍ଖୁୱଗ୍ଗୋ ନିଟ୍ଠିତୋ ଦୁତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

କୁଞ୍ଜର-ରାହୁଲ-ସସ୍ସତଲୋକୋ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଚ ଭଦ୍ଦାଲି-ନାମୋ;

ଖୁଦ୍ଦ-ଦିଜାଥ-ସହମ୍ପତିଯାଚଂ, ନାଳକ-ରଞ୍ଞିକିଟାଗିରିନାମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ପରିବ୍ବାଜକଵଗ୍ଗୋ

୧। ତେଵିଜ୍ଜଵଚ୍ଛସୁତ୍ତଂ

୧୮୫। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ଵେସାଲିଯଂ ଵିହରତି ମହାଵନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଵଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଏକପୁଣ୍ଡରୀକେ ପରିବ୍ବାଜକାରାମେ ପଟିଵସତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ଵେସାଲିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାଵିସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵତୋ ଏତଦହୋସି – ''ଅତିପ୍ପଗୋ ଖୋ ତାଵ ଵେସାଲିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତୁଂ; ଯଂନୂନାହଂ ଯେନ ଏକପୁଣ୍ଡରୀକୋ ପରିବ୍ବାଜକାରାମୋ ଯେନ ଵଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେନୁପସଙ୍କମେଯ୍ୟ''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଯେନ ଏକପୁଣ୍ଡରୀକୋ ପରିବ୍ବାଜକାରାମୋ ଯେନ ଵଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଵଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଦୂରତୋଵ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ଵାନ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଏତୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା। ସ୍ଵାଗତଂ [ସାଗତଂ (ସୀ। ପୀ।)], ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତୋ। ଚିରସ୍ସଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ଇମଂ ପରିଯାଯମକାସି ଯଦିଦଂ ଇଧାଗମନାଯ। ନିସୀଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ଇଦମାସନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତ''ନ୍ତି। ନିସୀଦି ଭଗଵା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ଵଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋପି ଖୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ନୀଚଂ ଆସନଂ ଗହେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଵଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ – 'ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୂ ସବ୍ବଦସ୍ସାଵୀ, ଅପରିସେ+ସଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଟିଜାନାତି, ଚରତୋ ଚ ମେ ତିଟ୍ଠତୋ ଚ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଜାଗରସ୍ସ ଚ ସତତଂ ସମିତଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତ'ନ୍ତି। ଯେ ତେ, ଭନ୍ତେ, ଏଵମାହଂସୁ – 'ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୂ ସବ୍ବଦସ୍ସାଵୀ, ଅପରିସେସଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଟିଜାନାତି, ଚରତୋ ଚ ମେ ତିଟ୍ଠତୋ ଚ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଜାଗରସ୍ସ ଚ ସତତଂ ସମିତଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତ'ନ୍ତି, କଚ୍ଚି ତେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତୋ ଵୁତ୍ତଵାଦିନୋ, ନ ଚ ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭୂତେନ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତି, ଧମ୍ମସ୍ସ ଚାନୁଧମ୍ମଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତି, ନ ଚ କୋଚି ସହଧମ୍ମିକୋ ଵାଦାନୁଵାଦୋ ଗାରଯ୍ହଂ ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି? ''ଯେ ତେ, ଵଚ୍ଛ, ଏଵମାହଂସୁ – 'ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୂ ସବ୍ବଦସ୍ସାଵୀ, ଅପରିସେସଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଟିଜାନାତି, ଚରତୋ ଚ ମେ ତିଟ୍ଠତୋ ଚ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଜାଗରସ୍ସ ଚ ସତତଂ ସମିତଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତ'ନ୍ତି, ନ ମେ ତେ ଵୁତ୍ତଵାଦିନୋ, ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତି ଚ ପନ ମଂ ଅସତା ଅଭୂତେନା''ତି।

୧୮୬। ''କଥଂ ବ୍ୟାକରମାନା ପନ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଵୁତ୍ତଵାଦିନୋ ଚେଵ ଭଗଵତୋ ଅସ୍ସାମ, ନ ଚ ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭୂତେନ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖେଯ୍ୟାମ, ଧମ୍ମସ୍ସ ଚାନୁଧମ୍ମଂ ବ୍ୟାକରେଯ୍ୟାମ, ନ ଚ କୋଚି ସହଧମ୍ମିକୋ ଵାଦାନୁଵାଦୋ ଗାରଯ୍ହଂ ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟା''ତି?

'''ତେଵିଜ୍ଜୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ'ତି ଖୋ, ଵଚ୍ଛ, ବ୍ୟାକରମାନୋ ଵୁତ୍ତଵାଦୀ ଚେଵ ମେ ଅସ୍ସ, ନ ଚ ମଂ ଅଭୂତେନ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଧମ୍ମସ୍ସ ଚାନୁଧମ୍ମଂ ବ୍ୟାକରେଯ୍ୟ, ନ ଚ କୋଚି ସହଧମ୍ମିକୋ ଵାଦାନୁଵାଦୋ ଗାରଯ୍ହଂ ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ। ଅହଞ୍ହି, ଵଚ୍ଛ, ଯାଵଦେଵ ଆକଙ୍ଖାମି ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଅନୁସ୍ସରାମି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ଵେପି ଜାତିଯୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଅନୁସ୍ସରାମି। ଅହଞ୍ହି, ଵଚ୍ଛ, ଯାଵଦେଵ ଆକଙ୍ଖାମି ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ଵିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସାମି ଚଵମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁଵଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ…ପେ… ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାମି। ଅହଞ୍ହି, ଵଚ୍ଛ, ଆସଵାନଂ ଖଯା ଅନାସଵଂ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାଵିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରାମି।

'''ତେଵିଜ୍ଜୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ'ତି ଖୋ, ଵଚ୍ଛ, ବ୍ୟାକରମାନୋ ଵୁତ୍ତଵାଦୀ ଚେଵ ମେ ଅସ୍ସ, ନ ଚ ମଂ ଅଭୂତେନ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଧମ୍ମସ୍ସ ଚାନୁଧମ୍ମଂ ବ୍ୟାକରେଯ୍ୟ, ନ ଚ କୋଚି ସହଧମ୍ମିକୋ ଵାଦାନୁଵାଦୋ ଗାରଯ୍ହଂ ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟା''ତି।

ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଵଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, କୋଚି ଗିହୀ ଗିହିସଂଯୋଜନଂ ଅପ୍ପହାଯ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋ''ତି? ''ନତ୍ଥି ଖୋ, ଵଚ୍ଛ, କୋଚି ଗିହୀ ଗିହିସଂଯୋଜନଂ ଅପ୍ପହାଯ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋ''ତି।

''ଅତ୍ଥି ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କୋଚି ଗିହୀ ଗିହିସଂଯୋଜନଂ ଅପ୍ପହାଯ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ସଗ୍ଗୂପଗୋ''ତି? ''ନ ଖୋ, ଵଚ୍ଛ, ଏକଂଯେଵ ସତଂ ନ ଦ୍ଵେ ସତାନି ନ ତୀଣି ସତାନି ନ ଚତ୍ତାରି ସତାନି ନ ପଞ୍ଚ ସତାନି, ଅଥ ଖୋ ଭିଯ୍ୟୋଵ ଯେ ଗିହୀ ଗିହିସଂଯୋଜନଂ ଅପ୍ପହାଯ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ସଗ୍ଗୂପଗା''ତି [''ଅତ୍ଥି ଖୋ ଵଚ୍ଛ କୋଚି ଗିହୀ ଗିହିସଂଯୋଜନଂ ଅପ୍ପହାଯ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ସଗ୍ଗୂପଗୋତି''। (କ।)]।

''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, କୋଚି ଆଜୀଵକୋ [ଆଜୀଵିକୋ (କ।)] କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋ''ତି? ''ନତ୍ଥି ଖୋ, ଵଚ୍ଛ, କୋଚି

ଆଜୀୱକୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋ’’ତି।

‘‘ଅତ୍ଥି ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କୋଚି ଆଜୀୱକୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ସଗ୍ଗୂପଗୋ’’ତି? ‘‘ଇତୋ ଖୋ ସୋ, ୱଚ୍ଛ, ଏକନୱୁତୋ କପ୍ପୋ [ଇତୋ କୋ ୱଚ୍ଛ ଏକନୱୁତେ କପ୍ପେ (କ।)] ଯମହଂ ଅନୁସ୍ସରାମି, ନାଭିଜାନାମି କଞ୍ଚି ଆଜୀୱକଂ ସଗ୍ଗୂପଗଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଏକେନ; ସୋପାସି କମ୍ମୱାଦୀ କିରିୟୱାଦୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ ସନ୍ତେ, ଭୋ ଗୋତମ, ସୁଞ୍ଞଂ ଅଦୁଂ ତିତ୍ଥାୟତନଂ ଅନ୍ତମସୋ ସଗ୍ଗୂପଗେନପୀ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ୱଚ୍ଛ, ସୁଞ୍ଞଂ ଅଦୁଂ ତିତ୍ଥାୟତନଂ ଅନ୍ତମସୋ ସଗ୍ଗୂପଗେନପୀ’’ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନୋ ୱଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୀତି।

ତେୱିଜ୍ଜୱଚ୍ଛସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ପଠମଂ।

୨। ଅଗ୍ଗିୱଚ୍ଛସୁତ୍ତଂ

୧୮୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ୱଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ୱଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି [ଏୱଂଦିଟ୍ଠୀ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଭୱଂ ଗୋତମୋ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’’ନ୍ତି।

‘‘କିଂ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’’ନ୍ତି।

‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ‘ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ‘ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’’ନ୍ତି।

‘‘କିଂ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ‘ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ‘ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’’ନ୍ତି।

‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ‘ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀରଂ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ‘ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀରଂ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’’ନ୍ତି।

‘‘କିଂ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ‘ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରଂ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ‘ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରଂ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’’ନ୍ତି।

‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ‘ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ‘ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’’ନ୍ତି।

‘‘କିଂ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ‘ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ‘ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’’ନ୍ତି।

‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ‘ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’’ତି ? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ‘ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’’ନ୍ତି।

‘‘କିଂ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ‘ନେଓ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେଓ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’’ନ୍ତି।

୧୮୮। ‘‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’ତି ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି ୱଦେସି [ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତୀତି ୱଦେସି (ସୀ।), ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି ଇତି ୱଦେସି (?)]। ‘କିଂ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’ତି ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ , ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି ୱଦେସି। ‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’ତି ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି ୱଦେସି। ‘କିଂ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’ତି ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି ୱଦେସି। ‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀରଂ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’ତି ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀରଂ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି ୱଦେସି। ‘କିଂ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରଂ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’ତି ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରଂ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି ୱଦେସି। ‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’ତି ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି ୱଦେସି।

‘‘‘କିଂ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’ତି ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି ୱଦେସି। ‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’ତି ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି ୱଦେସି। ‘କିଂ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି – ଏୱଂଦିଟ୍ଠି ଭୱଂ ଗୋତମୋ’ତି ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି ୱଦେସି।

‘‘କିଂ ପନ ଭୋ ଗୋତମୋ ଆଦୀନୱଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଏୱଂ ଇମାନି ସବ୍ବସୋ ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଅନୁପଗତୋ’’ତି?

୧୮୯। ‘‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଦିଟ୍ଠିଗତମେତଂ ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରୋ [ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରଂ (ସୀ। ପୀ।)] ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକଂ ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ଫନ୍ଦିତଂ ଦିଟ୍ଠିସଂଯୋଜନଂ ସଦୁକ୍ଖଂ ସୱିଘାତଂ ସଉପାୟାସଂ ସପରିଳାହଂ, ନ ନିବ୍ବିଦାୟ ନ ୱିରାଗାୟ ନ ନିରୋଧାୟ ନ ଉପସମାୟ ନ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ନ ସମ୍ବୋଧାୟ ନ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂୱତ୍ତତି । ‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’ତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ…ପେ… ‘ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ’ତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ…ପେ… ‘ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ’ତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ…ପେ… ‘ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର’ନ୍ତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ…ପେ… ‘ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀର’ନ୍ତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ…ପେ… ‘ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ …ପେ… ‘ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ…ପେ… ‘ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ…ପେ… ‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’ତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଦିଟ୍ଠିଗତମେତଂ ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରୋ ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକଂ ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ଫନ୍ଦିତଂ ଦିଟ୍ଠିସଂଯୋଜନଂ ସଦୁକ୍ଖଂ ସୱିଘାତଂ ସଉପାୟାସଂ ସପରିଳାହଂ, ନ ନିବ୍ବିଦାୟ ନ ୱିରାଗାୟ ନ ନିରୋଧାୟ ନ ଉପସମାୟ ନ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ନ ସମ୍ବୋଧାୟ ନ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂୱତ୍ତତି। ଇଦଂ ଖୋ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ଆଦୀନୱଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଏୱଂ ଇମାନି ସବ୍ବସୋ ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଅନୁପଗତୋ’’ତି।

‘‘ଅତ୍ଥି ପନ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ କିଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠିଗତ’’ନ୍ତି? ‘‘ଦିଟ୍ଠିଗତନ୍ତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଅପନୀତମେତଂ ତଥାଗତସ୍ସ। ଦିଟ୍ଠଞ୍ହେତଂ, ୱଚ୍ଛ, ତଥାଗତେନ – ‘ଇତି ରୂପଂ, ଇତି ରୂପସ୍ସ ସମୁଦୟୋ, ଇତି ରୂପସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ; ଇତି ୱେଦନା, ଇତି ୱେଦନାୟ ସମୁଦୟୋ, ଇତି ୱେଦନାୟ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ; ଇତି ସଞ୍ଞା, ଇତି ସଞ୍ଞାୟ ସମୁଦୟୋ, ଇତି ସଞ୍ଞାୟ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ; ଇତି ସଙ୍ଖାରା, ଇତି ସଙ୍ଖାରାନଂ ସମୁଦୟୋ, ଇତି ସଙ୍ଖାରାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ; ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ସମୁଦୟୋ, ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ’ତି। ତସ୍ମା ତଥାଗତୋ ସବ୍ବମଞ୍ଞିତାନଂ ସବ୍ବମଥିତାନଂ

ସଵ୍ଵଅହଂକାରମମଂକାରମାନାନୁସଯାନଂ ଖଯା ୱିରାଗା ନିରୋଧା ଚାଗା ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗା ଅନୁପାଦା ୱିମୁତ୍ତୋତି ୱଦାମୀ’’ତି।

୧୯୦। ‘‘ଏୱଂ ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ଭିକ୍ଖୁ କୁହିଂ ଉପପଜ୍ଜତୀ’’ତି? ‘‘ଉପପଜ୍ଜତୀତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ନ ଉପେତି’’। ‘‘ତେନ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ନ ଉପପଜ୍ଜତୀ’’ତି? ‘‘ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ନ ଉପେତି’’। ‘‘ତେନ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଉପପଜ୍ଜତି ଚ ନ ଚ ଉପପଜ୍ଜତୀ’’ତି? ‘‘ଉପପଜ୍ଜତି ଚ ନ ଚ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ନ ଉପେତି’’। ‘‘ତେନ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ନେୱ ଉପପଜ୍ଜତି ନ ନ ଉପପଜ୍ଜତୀ’’ତି? ‘‘ନେୱ ଉପପଜ୍ଜତି ନ ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ନ ଉପେତି’’।

‘‘‘ଏୱଂ ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ଭିକ୍ଖୁ କୁହିଂ ଉପପଜ୍ଜତୀ’ତି ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ‘ଉପପଜ୍ଜତୀତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ନ ଉପେତୀ’ତି ୱଦେସି। ‘ତେନ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ନ ଉପପଜ୍ଜତୀ’ତି ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ‘ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ନ ଉପେତୀ’ତି ୱଦେସି। ‘ତେନ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଉପପଜ୍ଜତି ଚ ନ ଚ ଉପପଜ୍ଜତୀ’ତି ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ‘ଉପପଜ୍ଜତି ଚ ନ ଚ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ନ ଉପେତୀ’ତି ୱଦେସି। ‘ତେନ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ନେୱ ଉପପଜ୍ଜତି ନ ନ ଉପପଜ୍ଜତୀ’ତି ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ‘ନେୱ ଉପପଜ୍ଜତି ନ ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ନ ଉପେତୀ’ତି ୱଦେସି। ଏତ୍ଥାହଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଞ୍ଞାଣମାପାଦିଂ, ଏତ୍ଥ ସମ୍ମୋହମାପାଦିଂ। ଯାପି ମେ ଏସା ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ପୁରିମେନ କଥାସଲ୍ଲାପେନ ଅହୁ ପସାଦମତ୍ତା ସାପି ମେ ଏତରହି ଅନ୍ତରହିତା’’ତି। ‘‘ଅଲଞ୍ହି ତେ, ୱଚ୍ଛ, ଅଞ୍ଞାଣାଯ, ଅଲଂ ସମ୍ମୋହାଯ। ଗମ୍ଭୀରୋ ହାଯଂ, ୱଚ୍ଛ, ଧମ୍ମୋ ଦୁଦ୍ଦସୋ ଦୁରନୁବୋଧୋ ସନ୍ତୋ ପଣୀତୋ ଅତକ୍କାୱଚରୋ ନିପୁଣୋ ପଣ୍ଡିତୱେଦନୀଯୋ। ସୋ ତଯା ଦୁଜ୍ଜାନୋ ଅଞ୍ଞଦିଟ୍ଠିକେନ ଅଞ୍ଞଖନ୍ତିକେନ ଅଞ୍ଞରୁଚିକେନ ଅଞ୍ଞତ୍ରଯୋଗେନ [ଅଞ୍ଞତ୍ରାଯୋଗେନ (ଦୀ। ନି। ୧।୪୨୦)] ଅଞ୍ଞତ୍ରାଚରିଯକେନ’’ [ଅଞ୍ଞତ୍ଥାଚରିଯକେନ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)]।

୧୯୧। ‘‘ତେନ ହି, ୱଚ୍ଛ, ତଞ୍ଞେୱେତ୍ଥ ପଟିପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି; ଯଥା ତେ ଖମେଯ୍ଯ ତଥା ନଂ ବ୍ଯାକରେଯ୍ଯାସି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ୱଚ୍ଛ, ସଚେ ତେ ପୁରତୋ ଅଗ୍ଗି ଜଲେଯ୍ଯ, ଜାନେଯ୍ଯାସି ତ୍ୱଂ – ‘ଅଯଂ ମେ ପୁରତୋ ଅଗ୍ଗି ଜଲତୀ’’’ତି? ‘‘ସଚେ ମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ପୁରତୋ ଅଗ୍ଗି ଜଲେଯ୍ଯ, ଜାନେଯ୍ଯାହଂ – ‘ଅଯଂ ମେ ପୁରତୋ ଅଗ୍ଗି ଜଲତୀ’’’ତି।

‘‘ସଚେ ପନ ତଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ଯ – ‘ଯୋ ତେ ଅଯଂ ପୁରତୋ ଅଗ୍ଗି ଜଲତି ଅଯଂ ଅଗ୍ଗି କିଂ ପଟିଚ୍ଚ ଜଲତୀ’ତି, ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ତ୍ୱଂ, ୱଚ୍ଛ, କିନ୍ତି ବ୍ଯାକରେଯ୍ଯାସୀ’’ତି? ‘‘ସଚେ ମଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ଯ – ‘ଯୋ ତେ ଅଯଂ ପୁରତୋ ଅଗ୍ଗି ଜଲତି ଅଯଂ ଅଗ୍ଗି କିଂ ପଟିଚ୍ଚ ଜଲତୀ’ତି, ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଅହଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଏୱଂ ବ୍ଯାକରେଯ୍ଯଂ – ‘ଯୋ ମେ ଅଯଂ ପୁରତୋ ଅଗ୍ଗି ଜଲତି ଅଯଂ ଅଗ୍ଗି ତିଣକଟ୍ଠୁପାଦାନଂ ପଟିଚ୍ଚ ଜଲତୀ’’’ତି।

‘‘ସଚେ ତେ, ୱଚ୍ଛ, ପୁରତୋ ସୋ ଅଗ୍ଗି ନିବ୍ବାଯେଯ୍ଯ, ଜାନେଯ୍ଯାସି ତ୍ୱଂ – ‘ଅଯଂ ମେ ପୁରତୋ ଅଗ୍ଗି ନିବ୍ବୁତୋ’’’ତି? ‘‘ସଚେ ମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ପୁରତୋ ସୋ ଅଗ୍ଗି ନିବ୍ବାଯେଯ୍ଯ, ଜାନେଯ୍ଯାହଂ – ‘ଅଯଂ ମେ ପୁରତୋ ଅଗ୍ଗି ନିବ୍ବୁତୋ’’’ତି।

‘‘ସଚେ ପନ ତଂ, ୱଚ୍ଛ, ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ଯ – ‘ଯୋ ତେ ଅଯଂ ପୁରତୋ ଅଗ୍ଗି ନିବ୍ବୁତୋ ସୋ ଅଗ୍ଗି ଇତୋ କତମଂ ଦିସଂ ଗତୋ – ପୁରତ୍ଥିମଂ ୱା ଦକ୍ଖିଣଂ ୱା ପଚ୍ଛିମଂ ୱା ଉତ୍ତରଂ ୱା’ତି, ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ତ୍ୱଂ, ୱଚ୍ଛ, କିନ୍ତି ବ୍ଯାକରେଯ୍ଯାସୀ’’ତି? ‘‘ନ ଉପେତି, ଭୋ ଗୋତମ, ଯଞ୍ହି ସୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଗ୍ଗି ତିଣକଟ୍ଠୁପାଦାନଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅଜଲି [ଜଲତି (ସ୍ଯା। କଂ। କ।)] ତସ୍ସ ଚ ପରିଯାଦାନା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଚ ଅନୁପହାରା ଅନାହାରୋ ନିବ୍ବୁତୋ ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି।

୧୯୨। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଯେନ ରୂପେନ ତଥାଗତଂ ପଞ୍ଞାପଯମାନୋ ପଞ୍ଞାପେଯ୍ଯ ତଂ ରୂପଂ ତଥାଗତସ୍ସ ପହୀନଂ ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲଂ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତଂ ଅନଭାୱଂକତଂ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମଂ। ରୂପସଙ୍ଖଯୱିମୁତ୍ତୋ [ରୂପସଙ୍ଖାୱିମୁତ୍ତୋ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।) ଏୱଂ ୱେଦନାସଙ୍ଖଯାଦୀସୁପି] ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ତଥାଗତୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଅପ୍ପମେଯ୍ଯୋ ଦୁପ୍ପରିଯୋଗାଳ୍ହୋ – ସେଯ୍ଯଥାପି ମହାସମୁଦ୍ଦୋ। ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି, ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି, ଉପପଜ୍ଜତି ଚ ନ ଚ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି, ନେୱ ଉପପଜ୍ଜତି ନ ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି।

‘‘ଯାଯ ୱେଦନାଯ ତଥାଗତଂ ପଞ୍ଞାପଯମାନୋ ପଞ୍ଞାପେଯ୍ଯ ସା ୱେଦନା ତଥାଗତସ୍ସ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ୱେଦନାସଙ୍ଖଯୱିମୁତ୍ତୋ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ତଥାଗତୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଅପ୍ପମେଯ୍ଯୋ ଦୁପ୍ପରିଯୋଗାଳ୍ହୋ – ସେଯ୍ଯଥାପି ମହାସମୁଦ୍ଦୋ। ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି, ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି, ଉପପଜ୍ଜତି ଚ ନ ଚ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି, ନେୱ ଉପପଜ୍ଜତି ନ ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି।

‘‘ଯାଯ ସଞ୍ଞାଯ ତଥାଗତଂ ପଞ୍ଞାପଯମାନୋ ପଞ୍ଞାପେଯ୍ୟ ସା ସଞ୍ଞା ତଥାଗତସ୍ସ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ସଞ୍ଞାସଙ୍ଖଯୱିମୁତ୍ତୋ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ତଥାଗତୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଅପ୍ପମେଯ୍ୟୋ ଦୁପ୍ପରିଯୋଗାଳ୍ହୋ – ସେଯ୍ୟଥାପି ମହାସମୁଦ୍ଦୋ। ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି, ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି, ଉପପଜ୍ଜତି ଚ ନ ଚ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି, ନେୱ ଉପପଜ୍ଜତି ନ ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି।

‘‘ଯେହି ସଙ୍ଖାରେହି ତଥାଗତଂ ପଞ୍ଞାପଯମାନୋ ପଞ୍ଞାପେଯ୍ୟ ତେ ସଙ୍ଖାରା ତଥାଗତସ୍ସ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ସଙ୍ଖାରସଙ୍ଖଯୱିମୁତ୍ତୋ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ତଥାଗତୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଅପ୍ପମେଯ୍ୟୋ ଦୁପ୍ପରିଯୋଗାଳ୍ହୋ – ସେଯ୍ୟଥାପି ମହାସମୁଦ୍ଦୋ। ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି , ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି, ଉପପଜ୍ଜତି ଚ ନ ଚ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି, ନେୱ ଉପପଜ୍ଜତି ନ ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି।

‘‘ଯେନ ୱିଞ୍ଞାଣେନ ତଥାଗତଂ ପଞ୍ଞାପଯମାନୋ ପଞ୍ଞାପେଯ୍ୟ ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ତଥାଗତସ୍ସ ପହୀନଂ ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲଂ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତଂ ଅନଭାୱଂକତଂ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମଂ। ୱିଞ୍ଞାଣସଙ୍ଖଯୱିମୁତ୍ତୋ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ତଥାଗତୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଅପ୍ପମେଯ୍ୟୋ ଦୁପ୍ପରିଯୋଗାଳ୍ହୋ – ସେଯ୍ୟଥାପି ମହାସମୁଦ୍ଦୋ। ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି, ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି, ଉପପଜ୍ଜତି ଚ ନ ଚ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି, ନେୱ ଉପପଜ୍ଜତି ନ ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଉପେତି’’।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ୱଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭୋ ଗୋତମ, ଗାମସ୍ସ ୱା ନିଗମସ୍ସ ୱା ଅୱିଦୂରେ ମହାସାଲରୁକ୍ଖୋ। ତସ୍ସ ଅନିଚ୍ଚତା ସାଖାପଲାସା ପଲୁଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ [ସାଖାପଲାସଂ ପଲୁଜ୍ଜେଯ୍ୟ], ତଚପପଟିକା ପଲୁଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ଫେଗ୍ଗୂ ପଲୁଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ [ଫେଗ୍ଗୁ ପଲୁଜ୍ଜେଯ୍ୟ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]; ସୋ ଅପରେନ ସମଯେନ ଅପଗତସାଖାପଲାସୋ ଅପଗତତଚପପଟିକୋ ଅପଗତଫେଗ୍ଗୁକୋ ସୁଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସ, ସାରେ ପତିଟ୍ଠିତୋ; ଏୱମେୱ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ପାୱଚନଂ ଅପଗତସାଖାପଲାସଂ ଅପଗତତଚପପଟିକଂ ଅପଗତଫେଗ୍ଗୁକଂ ସୁଦ୍ଧଂ, ସାରେ ପତିଟ୍ଠିତଂ। ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

ଅଗ୍ଗିୱଚ୍ଛସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଦୁତିଯଂ।

୩। ମହାୱଚ୍ଛସୁତ୍ତଂ

୧୯୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ଅଥ ଖୋ ୱଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ୱଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଦୀଘରତ୍ତାହଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ ସହକଥୀ। ସାଧୁ ମେ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ସଂଖିତ୍ତେନ କୁସଲାକୁସଲଂ ଦେସେତୂ’’ତି। ‘‘ସଂଖିତ୍ତେନପି ଖୋ ତେ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, କୁସଲାକୁସଲଂ ଦେସେଯ୍ୟଂ, ୱିତ୍ଥାରେନପି ଖୋ ତେ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, କୁସଲାକୁସଲଂ ଦେସେଯ୍ୟଂ; ଅପି ଚ ତେ ଅହଂ, ୱଚ୍ଛ, ସଂଖିତ୍ତେନ କୁସଲାକୁସଲଂ ଦେସେସ୍ସାମି। ତଂ ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି, ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭୋ’’ତି ଖୋ ୱଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

୧୯୪। ‘‘ଲୋଭୋ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଅକୁସଲଂ, ଅଲୋଭୋ କୁସଲଂ; ଦୋସୋ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଅକୁସଲଂ, ଅଦୋସୋ କୁସଲଂ; ମୋହୋ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଅକୁସଲଂ, ଅମୋହୋ କୁସଲଂ। ଇତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଇମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଅକୁସଲା, ତଯୋ ଧମ୍ମା କୁସଲା।

‘‘ପାଣାତିପାତୋ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଅକୁସଲଂ, ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣୀ କୁସଲଂ; ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଅକୁସଲଂ, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣୀ କୁସଲଂ; କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଅକୁସଲଂ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣୀ କୁସଲଂ; ମୁସାୱାଦୋ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଅକୁସଲଂ, ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣୀ କୁସଲଂ; ପିସୁଣା ୱାଚା ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଅକୁସଲଂ , ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣୀ କୁସଲଂ; ଫରୁସା ୱାଚା ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଅକୁସଲଂ, ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣୀ କୁସଲଂ; ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଅକୁସଲଂ, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ୱେରମଣୀ କୁସଲଂ; ଅଭିଜ୍ଝା ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଅକୁସଲଂ, ଅନଭିଜ୍ଝା କୁସଲଂ; ବ୍ୟାପାଦୋ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଅକୁସଲଂ, ଅବ୍ୟାପାଦୋ କୁସଲଂ; ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଅକୁସଲଂ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି କୁସଲଂ। ଇତି ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଇମେ ଦସ ଧମ୍ମା ଅକୁସଲା, ଦସ ଧମ୍ମା କୁସଲା।

‘‘ଯତୋ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ପହୀନା ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା, ସୋ ହୋତି ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ

ଖୀଣାସୱୋ ୱୁସିତୱା କତକରଣୀୟୋ ଓହିତଭାରୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋ ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂୟୋଜନୋ ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତୋ’’ତି।

୧୯୫। ‘‘ତିଟ୍ଠତୁ ଭୱଂ ଗୋତମୋ। ଅତ୍ଥି ପନ ତେ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଏକଭିକ୍ଖୁପି ସାୱକୋ ଯୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା [ସାୱକୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।) ଏୱମୁପରିପି] ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଏକଂୟେୱ ସତଂ ନ ଦ୍ୱେ ସତାନି ନ ତୀଣି ସତାନି ନ ଚତ୍ତାରି ସତାନି ନ ପଞ୍ଚ ସତାନି, ଅଥ ଖୋ ଭିୟ୍ୟୋୱ ଯେ ଭିକ୍ଖୂ ମମ ସାୱକା ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରନ୍ତୀ’’ତି।

‘‘ତିଟ୍ଠତୁ ଭୱଂ ଗୋତମୋ, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ଭିକ୍ଖୂ। ଅତ୍ଥି ପନ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଏକା ଭିକ୍ଖୁନୀପି ସାୱିକା ଯା ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଏକଂୟେୱ ସତଂ ନ ଦ୍ୱେ ସତାନି ନ ତୀଣି ସତାନି ନ ଚତ୍ତାରି ସତାନି ନ ପଞ୍ଚ ସତାନି, ଅଥ ଖୋ ଭିୟ୍ୟୋୱ ଯା ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ମମ ସାୱିକା ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରନ୍ତୀ’’ତି।

‘‘ତିଟ୍ଠତୁ ଭୱଂ ଗୋତମୋ, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ଭିକ୍ଖୂ, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ। ଅତ୍ଥି ପନ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଏକୁପାସକୋପି ସାୱକୋ ଗିହୀ ଓଦାତୱସନୋ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଯୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂୟୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକୋ ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯୀ ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଏକଂୟେୱ ସତଂ ନ ଦ୍ୱେ ସତାନି ନ ତୀଣି ସତାନି ନ ଚତ୍ତାରି ସତାନି ନ ପଞ୍ଚ ସତାନି, ଅଥ ଖୋ ଭିୟ୍ୟୋୱ ଯେ ଉପାସକା ମମ ସାୱକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂୟୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକା ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯିନୋ ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମା ତସ୍ମା ଲୋକା’’ତି।

‘‘ତିଟ୍ଠତୁ ଭୱଂ ଗୋତମୋ, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ଭିକ୍ଖୂ, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ଉପାସକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ। ଅତ୍ଥି ପନ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଏକୁପାସକୋପି ସାୱକୋ ଗିହୀ ଓଦାତୱସନୋ କାମଭୋଗୀ ସାସନକରୋ ୱୋୱାଦପ୍ପତିକରୋ ଯୋ ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛୋ ୱିଗତକଥଂକଥୋ ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯୋ ସତ୍ଥୁସାସନେ ୱିହରତୀ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଏକଂୟେୱ ସତଂ ନ ଦ୍ୱେ ସତାନି ନ ତୀଣି ସତାନି ନ ଚତ୍ତାରି ସତାନି ନ ପଞ୍ଚ ସତାନି , ଅଥ ଖୋ ଭିୟ୍ୟୋୱ ଯେ ଉପାସକା ମମ ସାୱକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନୋ ସାସନକରା ୱୋୱାଦପ୍ପତିକରା ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛା ୱିଗତକଥଂକଥା ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତା ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯା ସତ୍ଥୁସାସନେ ୱିହରନ୍ତୀ’’ତି।

‘‘ତିଟ୍ଠତୁ ଭୱଂ ଗୋତମୋ, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ଭିକ୍ଖୂ, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ଉପାସକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ଉପାସକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନୋ। ଅତ୍ଥି ପନ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଏକୁପାସିକାପି ସାୱିକା ଗିହିନୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୀ ଯା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂୟୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକା ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯିନୀ ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମା ତସ୍ମା ଲୋକା’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଏକଂୟେୱ ସତଂ ନ ଦ୍ୱେ ସତାନି ନ ତୀଣି ସତାନି ନ ଚତ୍ତାରି ସତାନି ନ ପଞ୍ଚ ସତାନି, ଅଥ ଖୋ ଭିୟ୍ୟୋୱ ଯା ଉପାସିକା ମମ ସାୱିକା ଗିହିନିୟୋ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନିୟୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂୟୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକା ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯିନିୟୋ ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମା ତସ୍ମା ଲୋକା’’ତି।

‘‘ତିଟ୍ଠତୁ ଭୱଂ ଗୋତମୋ, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ଭିକ୍ଖୂ, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ଉପାସକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ଉପାସକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନୋ, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ଉପାସିକା ଗିହିନିୟୋ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନିୟୋ। ଅତ୍ଥି ପନ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଏକୁପାସିକାପି ସାୱିକା ଗିହିନୀ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନୀ ସାସନକରା ୱୋୱାଦପ୍ପତିକରା ଯା ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛା ୱିଗତକଥଂକଥା ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତା ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯା ସତ୍ଥୁସାସନେ ୱିହରତୀ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଏକଂୟେୱ ସତଂ ନ ଦ୍ୱେ ସତାନି ନ ତୀଣି ସତାନି ନ ଚତ୍ତାରି ସତାନି ନ ପଞ୍ଚ ସତାନି, ଅଥ ଖୋ ଭିୟ୍ୟୋୱ ଯା ଉପାସିକା ମମ ସାୱିକା ଗିହିନିୟୋ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନିୟୋ ସାସନକରା ୱୋୱାଦପ୍ପତିକରା ତିଣ୍ଣୱିଚ୍ଛିକିଚ୍ଛା ୱିଗତକଥଂକଥା ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତା ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯା ସତ୍ଥୁସାସନେ ୱିହରନ୍ତୀ’’ତି।

୧୯୬। ‘‘ସଚେ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଭୱଂୟେୱ ଗୋତମୋ ଆରାଧକୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ନୋ ଚ ଖୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆରାଧକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ ; ଏୱମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅପରିପୂରଂ ଅଭୱିସ୍ସ ତେନଙ୍ଗେନ। ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଭୱଞ୍ଚେୱ ଗୋତମୋ ଆରାଧକୋ ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଆରାଧକା; ଏୱମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପରିପୂରଂ ତେନଙ୍ଗେନ।

‘‘ସଚେ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଭୱଞ୍ଚେୱ ଗୋତମୋ ଆରାଧକୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଆରାଧକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ନୋ ଚ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଆରାଧିକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ; ଏୱମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅପରିପୂରଂ ଅଭୱିସ୍ସ ତେନଙ୍ଗେନ। ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଭୱଞ୍ଚେୱ ଗୋତମୋ

ଆରାଧକୋ, ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଆରାଧକା, ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଚ ଆରାଧିକା; ଏୱମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ପରିପୂରଂ ତେନଙ୍ଗେନ।

''ସଚେ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଭୱଞ୍ଚେୱ ଗୋତମୋ ଆରାଧକୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଆରାଧକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଚ ଆରାଧିକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ନୋ ଚ ଖୋ ଉପାସକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଆରାଧକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ; ଏୱମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଅପରିପୂରଂ ଅଭୱିସ୍ସ ତେନଙ୍ଗେନ। ୟସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଭୱଞ୍ଚେୱ ଗୋତମୋ ଆରାଧକୋ, ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଆରାଧକା, ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଚ ଆରାଧିକା, ଉପାସକା ଚ ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଆରାଧକା; ଏୱମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ପରିପୂରଂ ତେନଙ୍ଗେନ।

''ସଚେ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଭୱଞ୍ଚେୱ ଗୋତମୋ ଆରାଧକୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଆରାଧକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଚ ଆରାଧିକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ଉପାସକା ଚ ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଆରାଧକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ନୋ ଚ ଖୋ ଉପାସକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନୋ ଆରାଧକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ; ଏୱମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଅପରିପୂରଂ ଅଭୱିସ୍ସ ତେନଙ୍ଗେନ। ୟସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଭୱଞ୍ଚେୱ ଗୋତମୋ ଆରାଧକୋ, ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଆରାଧକା, ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଚ ଆରାଧିକା, ଉପାସକା ଚ ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଆରାଧକା, ଉପାସକା ଚ ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନୋ ଆରାଧକା; ଏୱମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ପରିପୂରଂ ତେନଙ୍ଗେନ।

''ସଚେ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଭୱଞ୍ଚେୱ ଗୋତମୋ ଆରାଧକୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଆରାଧକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଚ ଆରାଧିକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ଉପାସକା ଚ ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଆରାଧକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ଉପାସକା ଚ ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନୋ ଆରାଧକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ନୋ ଚ ଖୋ ଉପାସିକା ଗିହିନିୟୋ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନିୟୋ ଆରାଧିକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ; ଏୱମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଅପରିପୂରଂ ଅଭୱିସ୍ସ ତେନଙ୍ଗେନ। ୟସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଭୱଞ୍ଚେୱ ଗୋତମୋ ଆରାଧକୋ, ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଆରାଧକା, ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଚ ଆରାଧିକା, ଉପାସକା ଚ ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଆରାଧକା, ଉପାସକା ଚ ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନୋ ଆରାଧକା , ଉପାସିକା ଚ ଗିହିନିୟୋ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନିୟୋ ଆରାଧିକା; ଏୱମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ପରିପୂରଂ ତେନଙ୍ଗେନ।

''ସଚେ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଭୱଞ୍ଚେୱ ଗୋତମୋ ଆରାଧକୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଆରାଧକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଚ ଆରାଧିକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ଉପାସକା ଚ ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଆରାଧକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ଉପାସକା ଚ ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନୋ ଆରାଧକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ଉପାସିକା ଚ ଗିହିନିୟୋ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନିୟୋ ଆରାଧିକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ନୋ ଚ ଖୋ ଉପାସିକା ଗିହିନିୟୋ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନିୟୋ ଆରାଧିକା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ; ଏୱମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଅପରିପୂରଂ ଅଭୱିସ୍ସ ତେନଙ୍ଗେନ। ୟସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଭୱଞ୍ଚେୱ ଗୋତମୋ ଆରାଧକୋ, ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଆରାଧକା, ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଚ ଆରାଧିକା, ଉପାସକା ଚ ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଆରାଧକା, ଉପାସକା ଚ ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନୋ ଆରାଧକା, ଉପାସିକା ଚ ଗିହିନିୟୋ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନିୟୋ ଆରାଧିକା, ଉପାସିକା ଚ ଗିହିନିୟୋ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନିୟୋ ଆରାଧିକା; ଏୱମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ପରିପୂରଂ ତେନଙ୍ଗେନ।

୧୯୭। ''ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭୋ ଗୋତମ, ଗଙ୍ଗା ନଦୀ ସମୁଦ୍ଦନିନ୍ନା ସମୁଦ୍ଦପୋଣା ସମୁଦ୍ଦପବ୍ଭାରା ସମୁଦ୍ଦଂ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠତି, ଏୱମେୱାୟଂ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ପରିସା ସଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତା ନିବ୍ବାନନିନ୍ନା ନିବ୍ବାନପୋଣା ନିବ୍ବାନପବ୍ଭାରା ନିବ୍ବାନଂ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠତି। ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଏସାହଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଲଭେୟ୍ୟାହଂ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଲଭେୟ୍ୟଂ ଉପସମ୍ପଦ''ନ୍ତି । ''ୟୋ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟପୁବ୍ବୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ଆକଙ୍ଖତି ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଆକଙ୍ଖତି ଉପସମ୍ପଦଂ, ସୋ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ପରିୱସତି। ଚତୁନ୍ନଂ ମାସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ଆରଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତି ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭାୱାୟ; ଅପି ଚ ମେତ୍ଥ ପୁଗ୍ଗଲୱେମତ୍ତତା ୱିଦିତା''ତି। ''ସଚେ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟପୁବ୍ବା ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ଆକଙ୍ଖନ୍ତା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଆକଙ୍ଖନ୍ତା ଉପସମ୍ପଦଂ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ପରିୱସନ୍ତି, ଚତୁନ୍ନଂ ମାସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ଆରଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତି ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭାୱାୟ; ଅହଂ ଚତ୍ତାରି ୱସ୍ସାନି ପରିୱସିସ୍ସାମି। ଚତୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ଆରଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତୁ ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତୁ ଭିକ୍ଖୁଭାୱାୟା''ତି। ଅଲତ୍ଥ ଖୋ ୱଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅଲତ୍ଥ ଉପସମ୍ପଦଂ।

ଅଚିରୂପସମ୍ପନ୍ନୋ ଖୋ ପନାୟସ୍ମା ୱଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ଅଦ୍ଧମାସୂପସମ୍ପନ୍ନୋ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ୱଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ୟାୱତକଂ, ଭନ୍ତେ, ସେଖେନ ଞାଣେନ ସେଖାୟ ୱିଜ୍ଜାୟ ପତ୍ତବ୍ବଂ, ଅନୁପ୍ପତ୍ତଂ ତଂ ମୟା; ଉତ୍ତରି ଚ ମେ [ଉତ୍ତରିଂ ମେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୂ''ତି। ''ତେନ ହି ତ୍ୱଂ, ୱଚ୍ଛ, ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମେ ଉତ୍ତରି ଭାୱେହି – ସମଥଞ୍ଚ ୱିପସ୍ସନଞ୍ଚ। ଇମେ ଖୋ ତେ, ୱଚ୍ଛ, ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଉତ୍ତରି ଭାୱିତା – ସମଥୋ ଚ ୱିପସ୍ସନା ଚ – ଅନେକଧାତୁପଟିୱେଧାୟ ସଂୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି।

୧୯୮। ''ସୋ ତ୍ୱଂ, ୱଚ୍ଛ, ଯାୱଦେୱ [ଯାୱଦେ (ପୀ।)] ଆକଙ୍ଖିସ୍ସସି – 'ଅନେକୱିହିତଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ପଚ୍ଚନୁଭୱେୟ୍ୟଂ – ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ଅସ୍ସଂ, ବହୁଧାପି ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ଅସ୍ସଂ; ଆୱିଭାୱଂ, ତିରୋଭାୱଂ; ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋପାକାରଂ ତିରୋପବ୍ବତଂ ଅସଜ୍ଜମାନୋ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ, ସେୟ୍ୟଥାପି ଆକାସେ; ପଥୱିଯାପି ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜଂ କରେୟ୍ୟଂ, ସେୟ୍ୟଥାପି ଉଦକେ; ଉଦକେପି ଅଭିଜ୍ଜମାନେ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ, ସେୟ୍ୟଥାପି ପଥୱିଯଂ; ଆକାସେପି ପଲ୍ଲଙ୍କେନ କମେୟ୍ୟଂ, ସେୟ୍ୟଥାପି ପକ୍ଖୀ ସକୁଣୋ; ଇମେପି ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକେ ଏୱଂମହାନୁଭାୱେ ପାଣିନା ପରିମସେୟ୍ୟଂ, ପରିମଜ୍ଜେୟ୍ୟଂ; ଯାୱବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି କାଯେନ ୱସଂ ୱତ୍ତେୟ୍ୟ'ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣିସ୍ସସି, ସତି ସତିଆଯତନେ।

''ସୋ ତ୍ୱଂ, ୱଚ୍ଛ, ଯାୱଦେୱ ଆକଙ୍ଖିସ୍ସସି – 'ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା ୱିସୁଦ୍ଧାଯ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସିକାଯ ଉଭୋ ସଦ୍ଦେ ସୁଣେୟ୍ୟଂ – ଦିବ୍ବେ ଚ ମାନୁସେ ଚ, ଯେ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ଚା'ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣିସ୍ସସି, ସତି ସତିଆଯତନେ।

''ସୋ ତ୍ୱଂ, ୱଚ୍ଛ, ଯାୱଦେୱ ଆକଙ୍ଖିସ୍ସସି – 'ପରସତ୍ତାନଂ ପରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନେୟ୍ୟଂ – ସରାଗଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସରାଗଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ, ୱୀତରାଗଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱୀତରାଗଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ; ସଦୋସଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସଦୋସଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ, ୱୀତଦୋସଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱୀତଦୋସଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ; ସମୋହଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସମୋହଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ, ୱୀତମୋହଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱୀତମୋହଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ; ସଂଖିତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସଂଖିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ, ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ; ମହଗ୍ଗତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ମହଗ୍ଗତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ, ଅମହଗ୍ଗତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ଅମହଗ୍ଗତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ; ସୌତ୍ତରଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସୌତ୍ତରଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ, ଅନୁତ୍ତରଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ; ସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସମାହିତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ, ଅସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ଅସମାହିତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ; ୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ, ଅୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟ'ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣିସ୍ସସି, ସତି ସତିଆଯତନେ।

''ସୋ ତ୍ୱଂ, ୱଚ୍ଛ, ଯାୱଦେୱ ଆକଙ୍ଖିସ୍ସସି – 'ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରେୟ୍ୟଂ, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ ତିସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ଚତସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ପଞ୍ଚପି ଜାତିଯୋ ଦସପି ଜାତିଯୋ ୱୀସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ତିଂସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଚତ୍ତାଲୀସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଜାତିସତମ୍ପି ଜାତିସହସ୍ସମ୍ପି ଜାତିସତସହସ୍ସମ୍ପି; ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ – ଅମୁତ୍ରାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅମୁତ୍ର ଉଦପାଦିଂ; ତତ୍ରାପାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇଧୂପପନ୍ନୋତି; ଇତି ସାକାରଂ ସୌଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରେୟ୍ୟ'ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣିସ୍ସସି, ସତି ସତିଆଯତନେ।

''ସୋ ତ୍ୱଂ, ୱଚ୍ଛ, ଯାୱଦେୱ ଆକଙ୍ଖିସ୍ସସି – 'ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସେୟ୍ୟଂ ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନେୟ୍ୟଂ – ଇମେ ୱତ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିଯାନଂ ଉପୱାଦକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା, ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପନ୍ନା; ଇମେ ୱା ପନ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାଯସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିଯାନଂ ଅନୁପୱାଦକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା, ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନାତି; ଇତି ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସେୟ୍ୟଂ ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନେୟ୍ୟ'ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣିସ୍ସସି, ସତି ସତିଆଯତନେ।

''ସୋ ତ୍ୱଂ, ୱଚ୍ଛ, ଯାୱଦେୱ ଆକଙ୍ଖିସ୍ସସି – 'ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେୟ୍ୟ'ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣିସ୍ସସି, ସତି ସତିଆଯତନେ''ତି।

୧୯୯। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ୱଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ୱଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସି। 'ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା'ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଖୋ ପନାଯସ୍ମା ୱଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ଅରହତଂ ଅହୋସି।

୨୦୦। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଵଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଦୂରତୋଵ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ। ଦିସ୍ଵାନ ଯେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦଵୋଚ – ''ହନ୍ଦ! କହଂ ପନ ତୁମ୍ହେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛଥା''ତି? ''ଭଗଵନ୍ତଂ ଖୋ ମଯଂ, ଆଵୁସୋ, ଦସ୍ସନାଯ ଗଚ୍ଛାମା''ତି । ''ତେନହାଯସ୍ମନ୍ତୋ ମମ ଵଚନେନ ଭଗଵତୋ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦଥ, ଏଵଞ୍ଚ ଵଦେଥ – 'ଵଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଭଗଵତୋ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦତି, ଏଵଞ୍ଚ ଵଦେତି – ପରିଚିଣ୍ଣୋ ମେ ଭଗଵା, ପରିଚିଣ୍ଣୋ ମେ ସୁଗତୋ'''ତି। ''ଏଵମାଵୁସୋ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତୋ ଵଚ୍ଛଗୋତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚୁଂ – ''ଆଯସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ଵଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ଭଗଵତୋ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦତି, ଏଵଞ୍ଚ ଵଦେତି – 'ପରିଚିଣ୍ଣୋ ମେ ଭଗଵା, ପରିଚିଣ୍ଣୋ ମେ ସୁଗତୋ'''ତି। ''ପୁବ୍ବେଵ ମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ଵିଦିତୋ – 'ତେଵିଜ୍ଜୋ ଵଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାଵୋ'ତି। ଦେଵତାପି ମେ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ – 'ତେଵିଜ୍ଜୋ, ଭନ୍ତେ, ଵଚ୍ଛଗୋତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାଵୋ'''ତି।

ଇଦମଵୋଚ ଭଗଵା। ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

ମହାଵଚ୍ଛସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ତତିଯଂ।

୪। ଦୀଘନଖସୁତ୍ତଂ

୨୦୧। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ରାଜଗହେ ଵିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ ସୂକରଖତାଯଂ। ଅଥ ଖୋ ଦୀଘନଖୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ଵୀତିସାରେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ଦୀଘନଖୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଅହଞ୍ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଏଵଂଵାଦୀ ଏଵଂଦିଟ୍ଠି – 'ସବ୍ବଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀ'''ତି। ''ଯାପି ଖୋ ତେ ଏସା, ଅଗ୍ଗିଵେସ୍ସନ, ଦିଟ୍ଠି – 'ସବ୍ବଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀ'ତି, ଏସାପି ତେ ଦିଟ୍ଠି ନକ୍ଖମତୀ''ତି? ''ଏସା ଚେ [ଏସାପି (କ।)] ମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ଦିଟ୍ଠି ଖମେଯ୍ୟ, ତଂପସ୍ସ ତାଦିସମେଵ, ତଂପସ୍ସ ତାଦିସମେଵା''ତି। ''ଅତୋ ଖୋ ତେ, ଅଗ୍ଗିଵେସ୍ସନ, ବହୂ ହି ବହୁତରା ଲୋକସ୍ମିଂ ଯେ ଏଵମାହଂସୁ – 'ତଂପସ୍ସ ତାଦିସମେଵ, ତଂପସ୍ସ ତାଦିସମେଵା'ତି। ତେ ତଞ୍ଚେଵ ଦିଟ୍ଠିଂ ନପ୍ପଜହନ୍ତି ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଂ ଉପାଦିଯନ୍ତି। ଅତୋ ଖୋ ତେ, ଅଗ୍ଗିଵେସ୍ସନ, ତନୂ ହି ତନୁତରା ଲୋକସ୍ମିଂ ଯେ ଏଵମାହଂସୁ – 'ତଂପସ୍ସ ତାଦିସମେଵ, ତଂପସ୍ସ ତାଦିସମେଵା'ତି। ତେ ତଞ୍ଚେଵ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଜହନ୍ତି ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଂ ନ ଉପାଦିଯନ୍ତି। ସନ୍ତଗ୍ଗିଵେସ୍ସନ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଵଂଵାଦିନୋ ଏଵଂଦିଟ୍ଠିନୋ – 'ସବ୍ବଂ ମେ ଖମତୀ'ତି; ସନ୍ତଗ୍ଗିଵେସ୍ସନ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଵଂଵାଦିନୋ ଏଵଂଦିଟ୍ଠିନୋ – 'ସବ୍ବଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀ'ତି; ସନ୍ତଗ୍ଗିଵେସ୍ସନ , ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଵଂଵାଦିନୋ ଏଵଂଦିଟ୍ଠିନୋ – 'ଏକଚ୍ଚଂ ମେ ଖମତି, ଏକଚ୍ଚଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀ'ତି। ତତ୍ରଗ୍ଗିଵେସ୍ସନ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଵଂଵାଦିନୋ ଏଵଂଦିଟ୍ଠିନୋ – 'ସବ୍ବଂ ମେ ଖମତୀ'ତି ତେସମଯଂ ଦିଟ୍ଠି ସାରାଗାଯ ସନ୍ତିକେ, ସଞ୍ଞୋଗାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅଭିନନ୍ଦନାଯ ସନ୍ତିକେ ଅଜ୍ଝୋସାନାଯ ସନ୍ତିକେ ଉପାଦାନାଯ ସନ୍ତିକେ; ତତ୍ରଗ୍ଗିଵେସ୍ସନ ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଵଂଵାଦିନୋ ଏଵଂଦିଟ୍ଠିନୋ – 'ସବ୍ବଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀ'ତି ତେସମଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଅସାରାଗାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅସଞ୍ଞୋଗାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅନଭିନନ୍ଦନାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅନଜ୍ଝୋସାନାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅନୁପାଦାନାଯ ସନ୍ତିକେ''ତି।

୨୦୨। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଦୀଘନଖୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଉକ୍କଂସେତି [ଉକ୍କଂସତି (ସୀ। ପୀ। କ।)] ମେ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ, ସମୁକ୍କଂସେତି [ସମ୍ପହଂସତି (କ।)] ମେ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଦିଟ୍ଠିଗତ''ନ୍ତି। ''ତତ୍ରଗ୍ଗିଵେସ୍ସନ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଵଂଵାଦିନୋ ଏଵଂଦିଟ୍ଠିନୋ – 'ଏକଚ୍ଚଂ ମେ ଖମତି, ଏକଚ୍ଚଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀ'ତି। ଯା ହି ତେସଂ ଖମତି ସାଯଂ ଦିଟ୍ଠି ସାରାଗାଯ ସନ୍ତିକେ, ସଞ୍ଞୋଗାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅଭିନନ୍ଦନାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅଜ୍ଝୋସାନାଯ ସନ୍ତିକେ, ଉପାଦାନାଯ ସନ୍ତିକେ; ଯା ହି ତେସଂ ନକ୍ଖମତି ସାଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଅସାରାଗାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅସଞ୍ଞୋଗାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅନଭିନନ୍ଦନାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅନଜ୍ଝୋସାନାଯ ସନ୍ତିକେ, ଅନୁପାଦାନାଯ ସନ୍ତିକେ। ତତ୍ରଗ୍ଗିଵେସ୍ସନ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଵଂଵାଦିନୋ ଏଵଂଦିଟ୍ଠିନୋ – 'ସବ୍ବଂ ମେ ଖମତୀ'ତି ତତ୍ଥ ଵିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଯା ଖୋ ମେ ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠି – ସବ୍ବଂ ମେ ଖମତୀତି, ଇମଞ୍ଚେ ଅହଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଥାମସା ପରାମାସା ଅଭିନିଵିସ୍ସ ଵୋହରେଯ୍ୟଂ – ଇଦମେଵ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି; ଦ୍ଵୀହି ମେ ଅସ୍ସ ଵିଗ୍ଗହୋ – ଯୋ ଚାଯଂ ସମଣୋ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଵା ଏଵଂଵାଦୀ ଏଵଂଦିଟ୍ଠି – ସବ୍ବଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀତି, ଯୋ ଚାଯଂ ସମଣୋ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଵା ଏଵଂଵାଦୀ ଏଵଂଦିଟ୍ଠି – ଏକଚ୍ଚଂ ମେ ଖମତି, ଏକଚ୍ଚଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀତି – ଇମେହି ଅସ୍ସ ଦ୍ଵୀହି ଵିଗ୍ଗହୋ। ଇତି ଵିଗ୍ଗହେ ସତି ଵିଵାଦୋ, ଵିଵାଦେ ସତି ଵିଘାତୋ, ଵିଘାତେ ସତି ଵିହେସା'। ଇତି ସୋ ଵିଗ୍ଗହଞ୍ଚ ଵିଵାଦଞ୍ଚ ଵିଘାତଞ୍ଚ ଵିହେସଞ୍ଚ ଅତ୍ତନି ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ତଞ୍ଚେଵ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଜହତି ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଂ ନ ଉପାଦିଯତି। ଏଵମେତାସଂ ଦିଟ୍ଠୀନଂ ପହାନଂ ହୋତି, ଏଵମେତାସଂ ଦିଟ୍ଠୀନଂ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ହୋତି।

୨୦୩। ‘‘ତତ୍ରଗ୍ଗିଓେସ୍ସନ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଓଂଓାଦିନୋ ଏଓଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ସଙ୍ଗଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀ’ତି ତତ୍ଥ ଓିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଯା ଖୋ ମେ ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠି – ସଙ୍ଗଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀ’ତି, ଇମଞ୍ଚେ ଅହଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଥାମସା ପରାମାସା ଅଭିନିଓିସ୍ସ ଓୋହରେଯ୍ୟଂ – ଇଦମେଓ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି; ଦ୍ୱୀହି ମେ ଅସ୍ସ ଓିଗ୍ଗହୋ – ଯୋ ଚାଯଂ ସମଣୋ ଓା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଓା ଏଓଂଓାଦୀ ଏଓଂଦିଟ୍ଠି – ସଙ୍ଗଂ ମେ ଖମତୀତି, ଯୋ ଚାଯଂ ସମଣୋ ଓା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଓା ଏଓଂଓାଦୀ ଏଓଂଦିଟ୍ଠି – ଏକଚ୍ଚଂ ମେ ଖମତି ଏକଚ୍ଚଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀତି – ଇମେହି ଅସ୍ସ ଦ୍ୱୀହି ଓିଗ୍ଗହୋ। ଇତି ଓିଗ୍ଗହେ ସତି ଓିଓାଦୋ, ଓିଓାଦେ ସତି ଓିଘାତୋ, ଓିଘାତେ ସତି ଓିହେସା’। ଇତି ସୋ ଓିଗ୍ଗହଞ୍ଚ ଓିଓାଦଞ୍ଚ ଓିଘାତଞ୍ଚ ଓିହେସଞ୍ଚ ଅତ୍ତନି ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ତଞ୍ଚେଓ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଜହତି ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଂ ନ ଉପାଦିଯତି। ଏଓମେତାସଂ ଦିଟ୍ଠୀନଂ ପହାନଂ ହୋତି, ଏଓମେତାସଂ ଦିଟ୍ଠୀନଂ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ହୋତି।

୨୦୪। ‘‘ତତ୍ରଗ୍ଗିଓେସ୍ସନ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଓଂଓାଦିନୋ ଏଓଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ଏକଚ୍ଚଂ ମେ ଖମତି, ଏକଚ୍ଚଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀ’ତି ତତ୍ଥ ଓିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଯା ଖୋ ମେ ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠି – ଏକଚ୍ଚଂ ମେ ଖମତି, ଏକଚ୍ଚଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀତି, ଇମଞ୍ଚେ ଅହଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଥାମସା ପରାମାସା ଅଭିନିଓିସ୍ସ ଓୋହରେଯ୍ୟଂ – ଇଦମେଓ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି; ଦ୍ୱୀହି ମେ ଅସ୍ସ ଓିଗ୍ଗହୋ – ଯୋ ଚାଯଂ ସମଣୋ ଓା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଓା ଏଓଂଓାଦୀ ଏଓଂଦିଟ୍ଠି – ସଙ୍ଗଂ ମେ ଖମତୀତି, ଯୋ ଚାଯଂ ସମଣୋ ଓା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଓା ଏଓଂଓାଦୀ ଏଓଂଦିଟ୍ଠି – ସଙ୍ଗଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀତି – ଇମେହି ଅସ୍ସ ଦ୍ୱୀହି ଓିଗ୍ଗହୋ। ଇତି ଓିଗ୍ଗହେ ସତି ଓିଓାଦୋ, ଓିଓାଦେ ସତି ଓିଘାତୋ, ଓିଘାତେ ସତି ଓିହେସା’। ଇତି ସୋ ଓିଗ୍ଗହଞ୍ଚ ଓିଓାଦଞ୍ଚ ଓିଘାତଞ୍ଚ ଓିହେସଞ୍ଚ ଅତ୍ତନି ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ତଞ୍ଚେଓ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଜହତି ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଂ ନ ଉପାଦିଯତି। ଏଓମେତାସଂ ଦିଟ୍ଠୀନଂ ପହାନଂ ହୋତି, ଏଓମେତାସଂ ଦିଟ୍ଠୀନଂ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ହୋତି।

୨୦୫। ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ପନଗ୍ଗିଓେସ୍ସନ, କାଯୋ ରୂପୀ ଚାତୁମହାଭୂତିକୋ [ଚାତୁମ୍ମହାଭୂତିକୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ମାତାପେତ୍ତିକସମ୍ଭଓୋ ଓଦନକୁମ୍ମାସୂପଚଯୋ ଅନିଚ୍ଚୁଚ୍ଛାଦନପରିମଦ୍ଦନଭେଦନଓିଦ୍ଧଂସନଧମ୍ମୋ, ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋ ଗଣ୍ଡତୋ ସଲ୍ଲତୋ ଅଘତୋ ଆବାଧତୋ ପରତୋ ପଲୋକତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସିତବ୍ବୋ । ତସ୍ସିମଂ କାଯଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋ ଗଣ୍ଡତୋ ସଲ୍ଲତୋ ଅଘତୋ ଆବାଧତୋ ପରତୋ ପଲୋକତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତୋ ଯୋ କାଯସ୍ମିଂ କାଯଛନ୍ଦୋ କାଯସ୍ନେହୋ କାଯନ୍ୱଯତା ସା ପହୀଯତି।

‘‘ତିସ୍ସୋ ଖୋ ଇମା, ଅଗ୍ଗିଓେସ୍ସନ, ଓେଦନା – ସୁଖା ଓେଦନା, ଦୁକ୍ଖା ଓେଦନା, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ଓେଦନା। ଯସ୍ମିଂ, ଅଗ୍ଗିଓେସ୍ସନ, ସମଯେ ସୁଖଂ ଓେଦନଂ ଓେଦେତି , ନେଓ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଦୁକ୍ଖଂ ଓେଦନଂ ଓେଦେତି, ନ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଓେଦନଂ ଓେଦେତି; ସୁଖଂଯେଓ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଓେଦନଂ ଓେଦେତି। ଯସ୍ମିଂ, ଅଗ୍ଗିଓେସ୍ସନ, ସମଯେ ଦୁକ୍ଖଂ ଓେଦନଂ ଓେଦେତି, ନେଓ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ସୁଖଂ ଓେଦନଂ ଓେଦେତି, ନ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଓେଦନଂ ଓେଦେତି; ଦୁକ୍ଖଂଯେଓ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଓେଦନଂ ଓେଦେତି। ଯସ୍ମିଂ, ଅଗ୍ଗିଓେସ୍ସନ, ସମଯେ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଓେଦନଂ ଓେଦେତି, ନେଓ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ସୁଖଂ ଓେଦନଂ ଓେଦେତି, ନ ଦୁକ୍ଖଂ ଓେଦନଂ ଓେଦେତି; ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂଯେଓ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଓେଦନଂ ଓେଦେତି। ସୁଖାପି ଖୋ, ଅଗ୍ଗିଓେସ୍ସନ, ଓେଦନା ଅନିଚ୍ଚା ସଙ୍ଖତା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା ଖଯଧମ୍ମା ଓଯଧମ୍ମା ଓିରାଗଧମ୍ମା ନିରୋଧଧମ୍ମା; ଦୁକ୍ଖାପି ଖୋ, ଅଗ୍ଗିଓେସ୍ସନ, ଓେଦନା ଅନିଚ୍ଚା ସଙ୍ଖତା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା ଖଯଧମ୍ମା ଓଯଧମ୍ମା ଓିରାଗଧମ୍ମା ନିରୋଧଧମ୍ମା; ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାପି ଖୋ, ଅଗ୍ଗିଓେସ୍ସନ, ଓେଦନା ଅନିଚ୍ଚା ସଙ୍ଖତା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା ଖଯଧମ୍ମା ଓଯଧମ୍ମା ଓିରାଗଧମ୍ମା ନିରୋଧଧମ୍ମା। ଏଓଂ ପସ୍ସଂ, ଅଗ୍ଗିଓେସ୍ସନ, ସୁତଓା ଅରିଯସାଓକୋ ସୁଖାଯପି ଓେଦନାଯ ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ଦୁକ୍ଖାଯପି ଓେଦନାଯ ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାଯପି ଓେଦନାଯ ନିବ୍ବିନ୍ଦତି ; ନିବ୍ବିନ୍ଦଂ ଓିରଜ୍ଜତି, ଓିରାଗା ଓିମୁଚ୍ଚତି। ଓିମୁତ୍ତସ୍ମିଂ, ଓିମୁତ୍ତମିତି ଞାଣଂ ହୋତି। ‘ଖୀଣା ଜାତି, ଓୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା’ତି ପଜାନାତି। ଏଓଂ ଓିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଖୋ, ଅଗ୍ଗିଓେସ୍ସନ, ଭିକ୍ଖୁ ନ କେନଚି ସଂଓଦତି, ନ କେନଚି ଓିଓଦତି, ଯଞ୍ଚ ଲୋକେ ଓୁତ୍ତଂ ତେନ ଓୋହରତି, ଅପରାମସ’’ନ୍ତି।

୨୦୬। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗଓତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଠିତୋ ହୋତି ଭଗଓନ୍ତଂ ବୀଜଯମାନୋ [ଓୀଜଯମାନୋ (ସୀ। ପୀ।)]। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ତେସଂ ତେସଂ କିର ନୋ ଭଗଓା ଧମ୍ମାନଂ ଅଭିଞ୍ଞା ପହାନମାହ, ତେସଂ ତେସଂ କିର ନୋ ସୁଗତୋ ଧମ୍ମାନଂ ଅଭିଞ୍ଞା ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗମାହା’’ତି। ଇତି ହିଦଂ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତୋ ଅନୁପାଦାଯ ଆସଓେହି ଚିତ୍ତଂ ଓିମୁଚ୍ଚି। ଦୀଘନଖସ୍ସ ପନ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ଓିରଜଂ ଓୀତମଲଂ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି – ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଗଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଦୀଘନଖୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୋ ପତ୍ତଧମ୍ମୋ ଓିଦିତଧମ୍ମୋ ପରିଯୋଗାଳ୍ହଧମ୍ମୋ ତିଣ୍ଣଓିଚିକିଚ୍ଛୋ ଓିଗତକଥଂକଥୋ ଓେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯୋ ସତ୍ଥୁସାସନେ ଭଗଓନ୍ତଂ ଏତଦଓୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭୋ ଗୋତମ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ଓା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ଓା ଓିଓରେଯ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ଓା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ଓା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେଯ୍ୟ – ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି – ଏଓମେଓ ଖୋ ଭୋତା ଗୋତମେନ ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ ଭଓନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ

ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

ଦୀଘନଖସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ମାଗଣ୍ଡିୟସୁତ୍ତଂ

୨୦୭। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗଵା କୁରୂସୁ ଵିହରତି କମ୍ମାସଧମ୍ମଂ ନାମ କୁରୂନଂ ନିଗମୋ, ଭାରଦ୍ଵାଜଗୋତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅଗ୍ୟାଗାରେ ତିଣସନ୍ଥାରକେ [ତିଣସନ୍ଥରକେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାୟ କମ୍ମାସଧମ୍ମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାଵିସି। କମ୍ମାସଧମ୍ମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ଵା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଯେନ ଅଞ୍ଞତରୋ ଵନସଣ୍ଡୋ ତେନୁପସଙ୍କମି ଦିଵାଵିହାରାୟ। ତଂ ଵନସଣ୍ଡଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ଵା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିଵାଵିହାରଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ମାଗଣ୍ଡିୟୋ [ମାଗନ୍ଦିୟୋ (ସୀ। ପୀ।)] ପରିବ୍ବାଜକୋ ଜଙ୍ଘାଵିହାରଂ ଅନୁଚଙ୍କମମାନୋ ଅନୁଵିଚରମାନୋ ଯେନ ଭାରଦ୍ଵାଜଗୋତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅଗ୍ୟାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ମାଗଣ୍ଡିୟୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭାରଦ୍ଵାଜଗୋତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅଗ୍ୟାଗାରେ ତିଣସନ୍ଥାରକଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ। ଦିସ୍ଵାନ ଭାରଦ୍ଵାଜଗୋତ୍ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘କସ୍ସ ନ୍ଵୟଂ ଭୋତୋ ଭାରଦ୍ଵାଜସ୍ସ ଅଗ୍ୟାଗାରେ ତିଣସନ୍ଥାରକୋ ପଞ୍ଞତ୍ତୋ, ସମଣସେୟ୍ୟାନୁରୂପଂ [ସମଣସେୟ୍ୟାରୂପଂ (ସୀ। ପୀ।)] ମଞ୍ଞେ’’ତି? ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭୋ ମାଗଣ୍ଡିୟ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ। ତଂ ଖୋ ପନ ଭଵନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଏଵଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – ‘ଇତିପି ସୋ ଭଗଵା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଵିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକଵିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେଵମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵା’ତି। ତସ୍ସେସା ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ସେୟ୍ୟା ପଞ୍ଞତ୍ତା’’ତି। ‘‘ଦୁଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ଵତ, ଭୋ ଭାରଦ୍ଵାଜ, ଅଦ୍ଦସାମ; ଦୁଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ଵତ, ଭୋ ଭାରଦ୍ଵାଜ, ଅଦ୍ଦସାମ! ଯେ ମୟଂ ତସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଭୂନହୁନୋ [ଭୂନହନସ୍ସ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ସେୟ୍ୟଂ ଅଦ୍ଦସାମା’’ତି। ‘‘ରକ୍ଖସ୍ସେତଂ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ଵାଚଂ; ରକ୍ଖସ୍ସେତଂ , ମାଗଣ୍ଡିୟ, ଵାଚଂ। ବହୂ ହି ତସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଖତ୍ତିୟପଣ୍ଡିତାପି ବ୍ରାହ୍ମଣପଣ୍ଡିତାପି ଗହପତିପଣ୍ଡିତାପି ସମଣପଣ୍ଡିତାପି ଅଭିପ୍ପସନ୍ନା ଵିନୀତା ଅରିୟେ ଞାୟେ ଧମ୍ମେ କୁସଲେ’’ତି। ‘‘ସମ୍ମୁଖା ଚେପି ମୟଂ, ଭୋ ଭାରଦ୍ଵାଜ, ତଂ ଭଵନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟାମ, ସମ୍ମୁଖାପି ନଂ ଵଦେୟ୍ୟାମ – ‘ଭୂନହୁ [ଭୂନହନୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ସମଣୋ ଗୋତମୋ’ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏଵଞ୍ହି ନୋ ସୁତ୍ତେ ଓଚରତୀ’’ତି। ‘‘ସଚେ ତଂ ଭୋତୋ ମାଗଣ୍ଡିୟସ୍ସ ଅଗରୁ ଆରୋଚେୟ୍ୟାମି ତଂ [ଆରୋଚେୟ୍ୟମେତଂ (ସୀ। ପୀ।), ଆରୋଚେସ୍ସାମି ତସ୍ସ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସା’’ତି। ‘‘ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ଭଵଂ ଭାରଦ୍ଵାଜୋ ଵୁତ୍ତୋଵ ନଂ ଵଦେୟ୍ୟା’’ତି।

୨୦୮। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଭଗଵା ଦିବ୍ବାୟ ସୋତଧାତୁୟା ଵିସୁଦ୍ଧାୟ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସିକାୟ ଭାରଦ୍ଵାଜଗୋତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ମାଗଣ୍ଡିୟେନ ପରିବ୍ବାଜକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଇମଂ କଥାସଲ୍ଲାପଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ସାୟନ୍ହସମୟଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ଵୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନ ଭାରଦ୍ଵାଜଗୋତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅଗ୍ୟାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ନିସୀଦି ଭଗଵା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ତିଣସନ୍ଥାରକେ। ଅଥ ଖୋ ଭାରଦ୍ଵାଜଗୋତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ଵୀତିସାରେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଭାରଦ୍ଵାଜଗୋତ୍ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଭଗଵା ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଅହୁ ପନ ତେ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ମାଗଣ୍ଡିୟେନ ପରିବ୍ବାଜକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଇମଂଯେଵ ତିଣସନ୍ଥାରକଂ ଆରବ୍ଭ କୋଚିଦେଵ କଥାସଲ୍ଲାପୋ’’ତି? ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଭାରଦ୍ଵାଜଗୋତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସଂଵିଗ୍ଗୋ ଲୋମହଟ୍ଠଜାତୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଏତଦେଵ ଖୋ ପନ ମୟଂ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଆରୋଚେତୁକାମା। ଅଥ ଚ ପନ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଅନକ୍ଖାତଂଯେଵ ଅକ୍ଖାସୀ’’ତି। ଅୟଞ୍ହି [ଅୟଞ୍ହି ହିଦଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଭଗଵତୋ ଭାରଦ୍ଵାଜଗୋତ୍ତେନ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅନ୍ତରାକଥା ଵିପ୍ପକତା ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ମାଗଣ୍ଡିୟୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଜଙ୍ଘାଵିହାରଂ ଅନୁଚଙ୍କମମାନୋ ଅନୁଵିଚରମାନୋ ଯେନ ଭାରଦ୍ଵାଜଗୋତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅଗ୍ୟାଗାରଂ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ଵୀତିସାରେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ମାଗଣ୍ଡିୟଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଭଗଵା ଏତଦଵୋଚ –

୨୦୯। ‘‘ଚକ୍ଖୁଂ ଖୋ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ରୂପାରାମଂ ରୂପରତଂ ରୂପସମ୍ମୁଦିତଂ। ତଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଦନ୍ତଂ ଗୁତ୍ତଂ ରକ୍ଖିତଂ ସଂଵୁତଂ, ତସ୍ସ ଚ ସଂଵରାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଇଦଂ ନୁ ତେ ଏତଂ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ସନ୍ଧାୟ ଭାସିତଂ – ‘ଭୂନହୁ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’’’ତି? ‘‘ଏତଦେଵ ଖୋ ପନ ମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ସନ୍ଧାୟ ଭାସିତଂ – ‘ଭୂନହୁ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏଵଞ୍ହି ନୋ ସୁତ୍ତେ ଓଚରତୀ’’ତି। ‘‘ସୋତଂ ଖୋ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ସଦ୍ଦାରାମଂ… ପେ… ଘାନଂ ଖୋ, ମାଗଣ୍ଡିୟ ଗନ୍ଧାରାମଂ… ଜିଵ୍ହା ଖୋ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ରସାରାମା ରସରତା ରସସମ୍ମୁଦିତା। ସା ତଥାଗତସ୍ସ ଦନ୍ତା ଗୁତ୍ତା ରକ୍ଖିତା ସଂଵୁତା, ତସ୍ସା ଚ ସଂଵରାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଇଦଂ ନୁ ତେ ଏତଂ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ସନ୍ଧାୟ ଭାସିତଂ – ‘ଭୂନହୁ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’’’ତି? ‘‘ଏତଦେଵ ଖୋ ପନ ମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ସନ୍ଧାୟ ଭାସିତଂ – ‘ଭୂନହୁ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏଵଞ୍ହି ନୋ ସୁତ୍ତେ ଓଚରତୀ’’ତି। ‘‘କାୟୋ

ଖୋ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାରାମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବରତୋ…ପେ… ମନୋ ଖୋ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ଧମ୍ମାରାମୋ ଧମ୍ମରତୋ ଧମ୍ମସମ୍ମୁଦିତୋ। ସୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଦନ୍ତୋ ଗୁତ୍ତୋ ରକ୍ଖିତୋ ସଂୱୁତୋ, ତସ୍ସ ଚ ସଂୱରାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଇଦଂ ନୁ ତେ ଏତଂ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ସନ୍ଧାୟ ଭାସିତଂ – 'ଭୂନହୁ ସମଣୋ ଗୋତମୋ'''ତି? ''ଏତଦେୱ ଖୋ ପନ ମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ସନ୍ଧାୟ ଭାସିତଂ – 'ଭୂନହୁ ସମଣୋ ଗୋତମୋ'ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏୱଞ୍ହି ନୋ ସୁତ୍ତେ ଓଚରତୀ''ତି।

୨୧୦। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମାଗଣ୍ଡିୟ – 'ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେହି ରୂପେହି ପରିଚାରିତପୁବ୍ବୋ ଅସ୍ସ ଇଟ୍ଠେହି କନ୍ତେହି ମନାପେହି ପିୟରୂପେହି କାମୂପସଂହିତେହି ରଜନୀୟେହି, ସୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ରୂପାନଂୟେୱ ସମୁଦୟଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ୟଥାଭୂତଂ ୱିଦିତ୍ୱା ରୂପତଣ୍ହଂ ପହାୟ ରୂପପରିଳାହଂ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ୱିଗତପିପାସୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ ୱିହରେୟ୍ୟ। ଇମସ୍ସ ପନ ତେ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, କିମସ୍ସ ୱଚନୀୟ'''ନ୍ତି? ''ନ କିଞ୍ଚି, ଭୋ ଗୋତମ''। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମାଗଣ୍ଡିୟ – 'ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସୋତୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେହି ସଦ୍ଦେହି… ପେ… ଘାନୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେହି ଗନ୍ଧେହି… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେହି ରସେହି… କାୟୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେହି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେହି ପରିଚାରିତପୁବ୍ବୋ ଅସ୍ସ ଇଟ୍ଠେହି କନ୍ତେହି ମନାପେହି ପିୟରୂପେହି କାମୂପସଂହିତେହି ରଜନୀୟେହି, ସୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂୟେୱ ସମୁଦୟଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ୟଥାଭୂତଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହଂ ପହାୟ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବପରିଳାହଂ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ୱିଗତପିପାସୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ ୱିହରେୟ୍ୟ। ଇମସ୍ସ ପନ ତେ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, କିମସ୍ସ ୱଚନୀୟ'''ନ୍ତି? ''ନ କିଞ୍ଚି, ଭୋ ଗୋତମ''।

୨୧୧। ''ଅହଂ ଖୋ ପନ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ପୁବ୍ବେ ଅଗାରିୟଭୂତୋ ସମାନୋ ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତୋ ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ପରିଚାରେସିଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେହି ରୂପେହି ଇଟ୍ଠେହି କନ୍ତେହି ମନାପେହି ପିୟରୂପେହି କାମୂପସଂହିତେହି ରଜନୀୟେହି, ସୋତୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେହି ସଦ୍ଦେହି…ପେ… ଘାନୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେହି ଗନ୍ଧେହି… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେହି ରସେହି… କାୟୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେହି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେହି ଇଟ୍ଠେହି କନ୍ତେହି ମନାପେହି ପିୟରୂପେହି କାମୂପସଂହିତେହି ରଜନୀୟେହି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ତୟୋ ପାସାଦା ଅହେସୁଂ – ଏକୋ ୱସ୍ସିକୋ, ଏକୋ ହେମନ୍ତିକୋ, ଏକୋ ଗିମ୍ହିକୋ। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ୱସ୍ସିକେ ପାସାଦେ ୱସ୍ସିକେ ଚତ୍ତାରୋ [ୱସ୍ସିକେ ପାସାଦେ ଚତ୍ତାରୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ମାସେ ନିପ୍ପୁରିସେହି ତୂରିୟେହି [ତୁରିୟେହି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପରିଚାରୟମାନୋ [ପରିଚାରିୟମାନୋ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ନ ହେଟ୍ଠାପାସାଦଂ ଓରୋହାମି। ସୋ ଅପରେନ ସମୟେନ କାମାନଂୟେୱ ସମୁଦୟଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ୟଥାଭୂତଂ ୱିଦିତ୍ୱା କାମତଣ୍ହଂ ପହାୟ କାମପରିଳାହଂ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ୱିଗତପିପାସୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ ୱିହରାମି। ସୋ ଅଞ୍ଞେ ସତ୍ତେ ପସ୍ସାମି କାମେସୁ ଅୱୀତରାଗେ କାମତଣ୍ହାହି ଖଜ୍ଜମାନେ କାମପରିଳାହେନ ପରିଡୟ୍ହମାନେ କାମେ ପଟିସେୱନ୍ତେ। ସୋ ତେସଂ ନ ପିହେମି, ନ ତତ୍ଥ ଅଭିରମାମି । ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ୟାହୟଂ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ରତି, ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ କାମେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି – ଅପି ଦିବ୍ବଂ ସୁଖଂ ସମଧିଗୟ୍ହ ତିଟ୍ଠତି – ତାୟ ରତିୟା ରମମାନୋ ହୀନସ୍ସ ନ ପିହେମି, ନ ତତ୍ଥ ଅଭିରମାମି।

୨୧୨। ''ସେୟ୍ୟଥାପି, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ଗହପତି ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ୱା ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତୋ ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ପରିଚାରେୟ୍ୟ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେହି ରୂପେହି…ପେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେହି ଇଟ୍ଠେହି କନ୍ତେହି ମନାପେହି ପିୟରୂପେହି କାମୂପସଂହିତେହି ରଜନୀୟେହି। ସୋ କାୟେନ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ୱାଚାୟ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜେୟ୍ୟ ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ସହବ୍ୟତଂ। ସୋ ତତ୍ଥ ନନ୍ଦନେ ୱନେ ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଦିବ୍ବେହି ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତୋ ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ପରିଚାରେୟ୍ୟ। ସୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ ଗହପତିଂ ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ୱା ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତଂ ସମଙ୍ଗୀଭୂତଂ ପରିଚାରୟମାନଂ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ଅପି ନୁ ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ନନ୍ଦନେ ୱନେ ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଦିବ୍ବେହି ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତୋ ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ପରିଚାରୟମାନୋ ଅମୁସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତସ୍ସ ୱା ପିହେୟ୍ୟ, ମାନୁସକାନଂ ୱା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ କାମଗୁଣାନଂ ମାନୁସକେହି ୱା କାମେହି ଆୱଟ୍ଟେୟ୍ୟା''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ''। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ମାନୁସକେହି, ଭୋ ଗୋତମ, କାମେହି ଦିବ୍ବକାମା ଅଭିକ୍କନ୍ତତରା ଚ ପଣୀତତରା ଚା''ତି। ''ଏୱମେୱ ଖୋ ଅହଂ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ପୁବ୍ବେ ଅଗାରିୟଭୂତୋ ସମାନୋ ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତୋ ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ପରିଚାରେସିଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେହି ରୂପେହି ଇଟ୍ଠେହି କନ୍ତେହି ମନାପେହି ପିୟରୂପେହି କାମୂପସଂହିତେହି ରଜନୀୟେହି, ସୋତୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେହି ସଦ୍ଦେହି…ପେ… ଘାନୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେହି ଗନ୍ଧେହି… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେହି ରସେହି… କାୟୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେହି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେହି ଇଟ୍ଠେହି କନ୍ତେହି ମନାପେହି ପିୟରୂପେହି କାମୂପସଂହିତେହି ରଜନୀୟେହି। ସୋ ଅପରେନ ସମୟେନ କାମାନଂୟେୱ ସମୁଦୟଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ୟଥାଭୂତଂ ୱିଦିତ୍ୱା କାମତଣ୍ହଂ ପହାୟ କାମପରିଳାହଂ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ୱିଗତପିପାସୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ ୱିହରାମି। ସୋ ଅଞ୍ଞେ ସତ୍ତେ ପସ୍ସାମି କାମେସୁ ଅୱୀତରାଗେ କାମତଣ୍ହାହି ଖଜ୍ଜମାନେ କାମପରିଳାହେନ ପରିଡୟ୍ହମାନେ କାମେ ପଟିସେୱନ୍ତେ, ସୋ ତେସଂ ନ ପିହେମି, ନ

ତଞ୍ଚ ଅଭିରମାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଯାହଯଂ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ରତି ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ କାମେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି – ଅପି ଦିବ୍ବଂ ସୁଖଂ ସମଧିଗୟ୍ହ ତିଟ୍ଠତି – ତାଯ ରତିଯା ରମମାନୋ ହୀନସ୍ସ ନ ପିହେମି, ନ ତଞ୍ଚ ଅଭିରମାମି।

୨୧୩। ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି , ମାଗଣ୍ଡିଯ, କୁଟ୍ଠୀ ପୁରିସୋ ଅରୁଗତ୍ତୋ ପକ୍କଗତ୍ତୋ କିମୀହି ଖଜ୍ଜମାନୋ ନଖେହି ୱଣମୁଖାନି ୱିପ୍ପତଚ୍ଛମାନୋ ଅଙ୍ଗାରକାସୁଯା କାଯଂ ପରିତାପେଯ୍ୟ। ତସ୍ସ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା ଭିସକ୍କଂ ସଲ୍ଲକତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାପେଯ୍ୟୁଂ। ତସ୍ସ ସୋ ଭିସକ୍କୋ ସଲ୍ଲକତ୍ତୋ ଭେସଜ୍ଜଂ କରେଯ୍ୟ। ସୋ ତଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ଆଗମ୍ମ କୁଟ୍ଠେହି ପରିମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ, ଅରୋଗୋ ଅସ୍ସ ସୁଖୀ ସେରୀ ସଯଂୱସୀ ଯେନ କାମଂ ଗମୋ। ସୋ ଅଞ୍ଞଂ କୁଟ୍ଠିଂ ପୁରିସଂ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ଅରୁଗତ୍ତଂ ପକ୍କଗତ୍ତଂ କିମୀହି ଖଜ୍ଜମାନଂ ନଖେହି ୱଣମୁଖାନି ୱିପ୍ପତଚ୍ଛମାନଂ ଅଙ୍ଗାରକାସୁଯା କାଯଂ ପରିତାପେନ୍ତଂ।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଅପି ନୁ ସୋ ପୁରିସୋ ଅମୁସ୍ସ କୁଟ୍ଠିସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ପିହେଯ୍ୟ ଅଙ୍ଗାରକାସୁଯା ୱା ଭେସଜ୍ଜଂ ପଟିସେୱନାଯ ୱା’’ତି? ‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ରୋଗେ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ସତି ଭେସଜ୍ଜେନ କରଣୀଯଂ ହୋତି, ରୋଗେ ଅସତି ନ ଭେସଜ୍ଜେନ କରଣୀଯଂ ହୋତୀ’’ତି। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ ଅହଂ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ପୁବ୍ବେ ଅଗାରିଯଭୂତୋ ସମାନୋ ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତୋ ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ପରିଚାରେସିଂ, ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟେହି ରୂପେହି ଇଟ୍ଠେହି କନ୍ତେହି ମନାପେହି ପିଯରୂପେହି କାମୂପସଂହିତେହି ରଜନୀଯେହି, ସୋତୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟେହି ସଦ୍ଦେହି…ପେ… ଘାନୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟେହି ଗନ୍ଧେହି… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟେହି ରସେହି… କାଯୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟେହି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେହି ଇଟ୍ଠେହି କନ୍ତେହି ମନାପେହି ପିଯରୂପେହି କାମୂପସଂହିତେହି ରଜନୀଯେହି। ସୋ ଅପରେନ ସମଯେନ କାମାନଂଯେୱ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ୱିଦିତ୍ୱା କାମତଣ୍ହଂ ପହାଯ କାମପରିଳାହଂ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ୱିଗତପିପାସୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ ୱିହରାମି। ସୋ ଅଞ୍ଞେ ସତ୍ତେ ପସ୍ସାମି କାମେସୁ ଅୱୀତରାଗେ କାମତଣ୍ହାହି ଖଜ୍ଜମାନେ କାମପରିଳାହେନ ପରିଡଯ୍ହମାନେ କାମେ ପଟିସେୱନ୍ତେ। ସୋ ତେସଂ ନ ପିହେମି, ନ ତଞ୍ଚ ଅଭିରମାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଯାହଯଂ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ରତି, ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ କାମେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି – ଅପି ଦିବ୍ବଂ ସୁଖଂ ସମଧିଗୟ୍ହ ତିଟ୍ଠତି – ତାଯ ରତିଯା ରମମାନୋ ହୀନସ୍ସ ନ ପିହେମି, ନ ତଞ୍ଚ ଅଭିରମାମି।

୨୧୪। ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି , ମାଗଣ୍ଡିଯ, କୁଟ୍ଠୀ ପୁରିସୋ ଅରୁଗତ୍ତୋ ପକ୍କଗତ୍ତୋ କିମୀହି ଖଜ୍ଜମାନୋ ନଖେହି ୱଣମୁଖାନି ୱିପ୍ପତଚ୍ଛମାନୋ ଅଙ୍ଗାରକାସୁଯା କାଯଂ ପରିତାପେଯ୍ୟ। ତସ୍ସ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା ଭିସକ୍କଂ ସଲ୍ଲକତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାପେଯ୍ୟୁଂ। ତସ୍ସ ସୋ ଭିସକ୍କୋ ସଲ୍ଲକତ୍ତୋ ଭେସଜ୍ଜଂ କରେଯ୍ୟ। ସୋ ତଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ଆଗମ୍ମ କୁଟ୍ଠେହି ପରିମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ, ଅରୋଗୋ ଅସ୍ସ ସୁଖୀ ସେରୀ ସଯଂୱସୀ ଯେନ କାମଂ ଗମୋ। ତମେନଂ ଦ୍ୱେ ବଲୱନ୍ତୋ ପୁରିସା ନାନାବାହାସୁ ଗହେତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରକାସୁଂ ଉପକଡ୍ଢେଯ୍ୟୁଂ।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଅପି ନୁ ସୋ ପୁରିସୋ ଇତି ଚିତିଚେୱ କାଯଂ ସନ୍ନାମେଯ୍ୟା’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭୋ ଗୋତମ’’। ‘‘ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ’’? ‘‘ଅସୁ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଗ୍ଗି ଦୁକ୍ଖସମ୍ଫସ୍ସୋ ଚେୱ ମହାଭିତାପୋ ଚ ମହାପରିଳାହୋ ଚା’’ତି। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଇଦାନେୱ ନୁ ଖୋ ସୋ ଅଗ୍ଗି ଦୁକ୍ଖସମ୍ଫସ୍ସୋ ଚେୱ ମହାଭିତାପୋ ଚ ମହାପରିଳାହୋ ଚ ଉଦାହୁ ପୁବ୍ବେପି ସୋ ଅଗ୍ଗି ଦୁକ୍ଖସମ୍ଫସ୍ସୋ ଚେୱ ମହାଭିତାପୋ ଚ ମହାପରିଳାହୋ ଚା’’ତି ? ‘‘ଇଦାନି ଚେୱ, ଭୋ ଗୋତମ, ସୋ ଅଗ୍ଗି ଦୁକ୍ଖସମ୍ଫସ୍ସୋ ଚେୱ ମହାଭିତାପୋ ଚ ମହାପରିଳାହୋ ଚ, ପୁବ୍ବେପି ସୋ ଅଗ୍ଗି ଦୁକ୍ଖସମ୍ଫସ୍ସୋ ଚେୱ ମହାଭିତାପୋ ଚ ମହାପରିଳାହୋ ଚ। ଅସୁ ଚ [ଅସୁ ହି ଚ (ସୀ। ପୀ।)], ଭୋ ଗୋତମ, କୁଟ୍ଠୀ ପୁରିସୋ ଅରୁଗତ୍ତୋ ପକ୍କଗତ୍ତୋ କିମୀହି ଖଜ୍ଜମାନୋ ନଖେହି ୱଣମୁଖାନି ୱିପ୍ପତଚ୍ଛମାନୋ ଉପହତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ ଦୁକ୍ଖସମ୍ଫସ୍ସେଯେୱ ଅଗ୍ଗିସ୍ମିଂ ସୁଖମିତି ୱିପରୀତସଞ୍ଞଂ ପଚ୍ଚଲତ୍ଥା’’ତି। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଅତୀତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ କାମା ଦୁକ୍ଖସମ୍ଫସ୍ସା ଚେୱ ମହାଭିତାପା ଚ ମହାପରିଳାହା ଚ, ଅନାଗତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ କାମା ଦୁକ୍ଖସମ୍ଫସ୍ସା ଚେୱ ମହାଭିତାପା ଚ ମହାପରିଳାହା ଚ, ଏତରହିପି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଦ୍ଧାନଂ କାମା ଦୁକ୍ଖସମ୍ଫସ୍ସା ଚେୱ ମହାଭିତାପା ଚ ମହାପରିଳାହା ଚ। ଇମେ ଚ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ସତ୍ତା କାମେସୁ ଅୱୀତରାଗା କାମତଣ୍ହାହି ଖଜ୍ଜମାନା କାମପରିଳାହେନ ପରିଡଯ୍ହମାନା ଉପହତିନ୍ଦ୍ରିଯା ଦୁକ୍ଖସମ୍ଫସ୍ସେସୁଯେୱ କାମେସୁ ସୁଖମିତି ୱିପରୀତସଞ୍ଞଂ ପଚ୍ଚଲତ୍ଥୁଂ।

୨୧୫। ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ମାଗଣ୍ଡିଯ, କୁଟ୍ଠୀ ପୁରିସୋ ଅରୁଗତ୍ତୋ ପକ୍କଗତ୍ତୋ କିମୀହି ଖଜ୍ଜମାନୋ ନଖେହି ୱଣମୁଖାନି ୱିପ୍ପତଚ୍ଛମାନୋ ଅଙ୍ଗାରକାସୁଯା କାଯଂ ପରିତାପେତି। ଯଥା ଯଥା ଖୋ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଅସୁ କୁଟ୍ଠୀ ପୁରିସୋ ଅରୁଗତ୍ତୋ ପକ୍କଗତ୍ତୋ କିମୀହି ଖଜ୍ଜମାନୋ ନଖେହି ୱଣମୁଖାନି ୱିପ୍ପତଚ୍ଛମାନୋ ଅଙ୍ଗାରକାସୁଯା କାଯଂ ପରିତାପେତି ତଥା ତଥା’ସ୍ସ [ତଥା ତଥା ତସ୍ସେୱ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ତାନି ୱଣମୁଖାନି ଅସୁଚିତରାନି ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧତରାନି ଚ ପୂତିକତରାନି ଚ , ହୋତି ଚେୱ କାଚି ସାତମତ୍ତା ଅସ୍ସାଦମତ୍ତା – ଯଦିଦଂ ୱଣମୁଖାନଂ କଣ୍ଡୂୱନହେତୁ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ସତ୍ତା କାମେସୁ ଅୱୀତରାଗା କାମତଣ୍ହାହି ଖଜ୍ଜମାନା କାମପରିଳାହେନ ଚ ପରିଡଯ୍ହମାନା କାମେ ପଟିସେୱନ୍ତି। ଯଥା ଯଥା ଖୋ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ସତ୍ତା କାମେସୁ ଅୱୀତରାଗା କାମତଣ୍ହାହି ଖଜ୍ଜମାନା କାମପରିଳାହେନ ଚ ପରିଡଯ୍ହମାନା କାମେ ପଟିସେୱନ୍ତି ତଥା ତଥା ତେସଂ

ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ କାମତଣ୍ହା ଚେୱ ପୱଡ୍ଢତି, କାମପରିଳାହେନ ଚ ପରିଡୟ୍ହନ୍ତି, ହୋତି ଚେୱ ସାତମତ୍ତା ଅସ୍ସାଦମତ୍ତା – ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣେ ପଟିଚ୍ଚ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଅପି ନୁ ତେ ଦିଟ୍ଠୋ ୱା ସୁତୋ ୱା ରାଜା ୱା ରାଜମହାମତ୍ତୋ ୱା ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତୋ ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ପରିଚାରଯମାନୋ କାମତଣ୍ହଂ ଅପ୍ପହାଯ କାମପରିଳାହଂ ଅପ୍ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ୱିଗତପିପାସୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ ୱିହାସି ୱା ୱିହରତି ୱା ୱିହରିସ୍ସତି ୱା''ତି ? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ''। ''ସାଧୁ, ମାଗଣ୍ଡିଯ! ମଯାପି ଖୋ ଏତଂ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ନେୱ ଦିଟ୍ଠଂ ନ ସୁତଂ ରାଜା ୱା ରାଜମହାମତ୍ତୋ ୱା ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତୋ ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ପରିଚାରଯମାନୋ କାମତଣ୍ହଂ ଅପ୍ପହାଯ କାମପରିଳାହଂ ଅପ୍ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ୱିଗତପିପାସୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ ୱିହାସି ୱା ୱିହରତି ୱା ୱିହରିସ୍ସତି ୱା। ଅଥ ଖୋ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଯେ ହି କେଚି ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ୱିଗତପିପାସା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତା ୱିହାସୁଂ ୱା ୱିହରନ୍ତି ୱା ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି ୱା ସବ୍ବେ ତେ କାମାନଂଯେୱ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ୱିଦିତ୍ୱା କାମତଣ୍ହଂ ପହାଯ କାମପରିଳାହଂ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ୱିଗତପିପାସା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତା ୱିହାସୁଂ ୱା ୱିହରନ୍ତି ୱା ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି ୱା''ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ଆରୋଗ୍ୟପରମା ଲାଭା, ନିବ୍ବାନଂ ପରମଂ ସୁଖଂ;

ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ଚ ମଗ୍ଗାନଂ, ଖେମଂ ଅମତଗାମିନ''ନ୍ତି।

୨୧୬। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ମାଗଣ୍ଡିଯୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ଯାୱ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ – 'ଆରୋଗ୍ୟପରମା ଲାଭା, ନିବ୍ବାନଂ ପରମଂ ସୁଖ'ନ୍ତି। ମଯାପି ଖୋ ଏତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ସୁତଂ ପୁବ୍ବକାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଆଚରିଯପାଚରିଯାନଂ ଭାସମାନାନଂ – 'ଆରୋଗ୍ୟପରମା ଲାଭା, ନିବ୍ବାନଂ ପରମଂ ସୁଖ'ନ୍ତି; ତଯିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ସମେତୀ''ତି। ''ଯଂ ପନ ତେ ଏତଂ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ସୁତଂ ପୁବ୍ବକାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଆଚରିଯପାଚରିଯାନଂ ଭାସମାନାନଂ – 'ଆରୋଗ୍ୟପରମା ଲାଭା, ନିବ୍ବାନଂ ପରମଂ ସୁଖ'ନ୍ତି, କତମଂ ତଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ, କତମଂ ତଂ ନିବ୍ବାନ''ନ୍ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ମାଗଣ୍ଡିଯୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ସକାନେୱ ସୁଦଂ ଗତ୍ତାନି ପାଣିନା ଅନୋମଜ୍ଜତି – ''ଇଦନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଆରୋଗ୍ୟଂ, ଇଦନ୍ତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଅହଞ୍ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଏତରହି ଅରୋଗୋ ସୁଖୀ, ନ ମଂ କିଞ୍ଚି ଆବାଧତୀ''ତି।

୨୧୭। ''ସେଯ୍ୟଥାପି, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧୋ ପୁରିସୋ; ସୋ ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ କଣ୍ହସୁକ୍କାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ନୀଲକାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ପୀତକାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ଲୋହିତକାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକାନି [ମଞ୍ଜେଟ୍ଠିକାନି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ମଞ୍ଜେଟ୍ଠକାନି (କ।)] ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ସମୱିସମଂ, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ତାରକରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ। ସୋ ସୁଣେଯ୍ୟ ଚକ୍ଖୁମତୋ ଭାସମାନସ୍ସ – 'ଛେକଂ ୱତ, ଭୋ , ଓଦାତଂ ୱତ୍ଥଂ ଅଭିରୂପଂ ନିମ୍ମଲଂ ସୁଚୀ'ତି! ସୋ ଓଦାତପରିଯେସନଂ ଚରେଯ୍ୟ। ତମେନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ତେଲମଲିକତେନ ସାହୁଳିଚୀରେନ [ତେଲମସିକତେନ ସାହୁଳିଅଚୀୱରେନ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱଞ୍ଚେଯ୍ୟ – 'ଇଦଂ ତେ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ଓଦାତଂ ୱତ୍ଥଂ ଅଭିରୂପଂ ନିମ୍ମଲଂ ସୁଚୀ'ତି। ସୋ ତଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ, ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପାରୁପେଯ୍ୟ, ପାରୁପେତ୍ୱା ଅତ୍ତମନୋ ଅତ୍ତମନୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେଯ୍ୟ – 'ଛେକଂ ୱତ, ଭୋ, ଓଦାତଂ ୱତ୍ଥଂ ଅଭିରୂପଂ ନିମ୍ମଲଂ ସୁଚୀ'ତି!

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଅପି ନୁ ସୋ ଜଚ୍ଚନ୍ଧୋ ପୁରିସୋ ଜାନନ୍ତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅମୁଂ ତେଲମଲିକତଂ ସାହୁଳିଚୀରଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ, ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପାରୁପେଯ୍ୟ, ପାରୁପେତ୍ୱା ଅତ୍ତମନୋ ଅତ୍ତମନୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେଯ୍ୟ – 'ଛେକଂ ୱତ, ଭୋ, ଓଦାତଂ ୱତ୍ଥଂ ଅଭିରୂପଂ ନିମ୍ମଲଂ ସୁଚୀ'ତି ଉଦାହୁ ଚକ୍ଖୁମତୋ ସଦ୍ଧାଯା''ତି? ''ଅଜାନନ୍ତୋ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ସୋ ଜଚ୍ଚନ୍ଧୋ ପୁରିସୋ ଅମୁଂ ତେଲମଲିକତଂ ସାହୁଳିଚୀରଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ, ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପାରୁପେଯ୍ୟ, ପାରୁପେତ୍ୱା ଅତ୍ତମନୋ ଅତ୍ତମନୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେଯ୍ୟ – 'ଛେକଂ ୱତ, ଭୋ, ଓଦାତଂ ୱତ୍ଥଂ ଅଭିରୂପଂ ନିମ୍ମଲଂ ସୁଚୀ'ତି, ଚକ୍ଖୁମତୋ ସଦ୍ଧାଯା''ତି। ''ଏୱମେୱ ଖୋ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଅନ୍ଧା ଅଚକ୍ଖୁକା ଅଜାନନ୍ତା ଆରୋଗ୍ୟଂ, ଅପସ୍ସନ୍ତା ନିବ୍ବାନଂ , ଅଥ ଚ ପନିମଂ ଗାଥଂ ଭାସନ୍ତି – 'ଆରୋଗ୍ୟପରମା ଲାଭା, ନିବ୍ବାନଂ ପରମଂ ସୁଖ'ନ୍ତି। ପୁବ୍ବକେହେସା, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଅରହନ୍ତେହି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେହି ଗାଥା ଭାସିତା –

'ଆରୋଗ୍ୟପରମା ଲାଭା, ନିବ୍ବାନଂ ପରମଂ ସୁଖଂ;

ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ଚ ମଗ୍ଗାନଂ, ଖେମଂ ଅମତଗାମିନ’ନ୍ତି।

୨୧୮। ‘‘ସା ଏତରହି ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପୁଥୁଜ୍ଜନଗାଥା [ପୁଥୁଜ୍ଜନଗତା (ସୀ। ପୀ।)]। ଅଯଂ ଖୋ ପନ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, କାଯୋ ରୋଗଭୂତୋ ଗଣ୍ଡଭୂତୋ ସଲ୍ଲଭୂତୋ ଅଘଭୂତୋ ଆବାଧଭୂତୋ, ସୋ ତ୍ୱଂ ଇମଂ କାଯଂ ରୋଗଭୂତଂ ଗଣ୍ଡଭୂତଂ ସଲ୍ଲଭୂତଂ ଅଘଭୂତଂ ଆବାଧଭୂତଂ – ‘ଇଦନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଆରୋଗ୍ୟଂ, ଇଦନ୍ତଂ ନିବ୍ବାନ’ନ୍ତି ୱଦେସି। ତଞ୍ହି ତେ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଅରିଯଂ ଚକ୍ଖୁଂ ନତ୍ଥି ଯେନ ତ୍ୱଂ ଅରିଯେନ ଚକ୍ଖୁନା ଆରୋଗ୍ୟଂ ଜାନେଯ୍ୟାସି, ନିବ୍ବାନଂ ପସ୍ସେଯ୍ୟାସୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ ପସନ୍ନୋ ଅହଂ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ! ପହୋତି ମେ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ତଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ ଯଥାହଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ ଜାନେଯ୍ୟଂ, ନିବ୍ବାନଂ ପସ୍ସେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି।

୨୧୯। ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି , ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧୋ ପୁରିସୋ; ସୋ ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ କଣ୍ହସୁକ୍କାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ନୀଲକାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ପୀତକାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ଲୋହିତକାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ସମୱିସମଂ, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ତାରକରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ। ତସ୍ସ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା ଭିସକ୍କଂ ସଲ୍ଲକତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାପେଯ୍ୟୁଂ। ତସ୍ସ ସୋ ଭିସକ୍କୋ ସଲ୍ଲକତ୍ତୋ ଭେସଜ୍ଜଂ କରେଯ୍ୟ। ସୋ ତଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ଆଗମ୍ମ ନ ଚକ୍ଖୂନି ଉପ୍ପାଦେଯ୍ୟ, ନ ଚକ୍ଖୂନି ୱିସୋଧେଯ୍ୟ। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ନନୁ ସୋ ୱେଜ୍ଜୋ ଯାୱଦେୱ କିଲମଥସ୍ସ ୱିଘାତସ୍ସ ଭାଗୀ ଅସ୍ସା’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭୋ ଗୋତମ’’। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଅହଞ୍ଚେ ତେ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ୟଂ – ‘ଇଦନ୍ତଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ, ଇଦନ୍ତଂ ନିବ୍ବାନ’ନ୍ତି, ସୋ ତ୍ୱଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ ନ ଜାନେଯ୍ୟାସି, ନିବ୍ବାନଂ ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟାସି। ସୋ ମମସ୍ସ କିଲମଥୋ, ସା ମମସ୍ସ ୱିହେସା’’ତି। ‘‘ଏୱଂ ପସନ୍ନୋ ଅହଂ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ। ପହୋତି ମେ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ତଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ ଯଥାହଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ ଜାନେଯ୍ୟଂ, ନିବ୍ବାନଂ ପସ୍ସେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି।

୨୨୦। ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧୋ ପୁରିସୋ; ସୋ ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ କଣ୍ହସୁକ୍କାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ନୀଲକାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ପୀତକାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ଲୋହିତକାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ସମୱିସମଂ, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ତାରକରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ। ସୋ ସୁଣେଯ୍ୟ ଚକ୍ଖୁମତୋ ଭାସମାନସ୍ସ – ‘ଛେକଂ ୱତ, ଭୋ, ଓଦାତଂ ୱତ୍ଥଂ ଅଭିରୂପଂ ନିମ୍ମଲଂ ସୁଚୀ’ତି! ସୋ ଓଦାତପରିଯେସନଂ ଚରେଯ୍ୟ। ତମେନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ତେଲମଲିକତେନ ସାହୁଳିଚୀରେନ ୱଞ୍ଚେଯ୍ୟ – ‘ଇଦଂ ତେ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ଓଦାତଂ ୱତ୍ଥଂ ଅଭିରୂପଂ ନିମ୍ମଲଂ ସୁଚୀ’ତି। ସୋ ତଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ, ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପାରୁପେଯ୍ୟ। ତସ୍ସ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା ଭିସକ୍କଂ ସଲ୍ଲକତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାପେଯ୍ୟୁଂ। ତସ୍ସ ସୋ ଭିସକ୍କୋ ସଲ୍ଲକତ୍ତୋ ଭେସଜ୍ଜଂ କରେଯ୍ୟ – ଉଦ୍ଧଂୱିରେଚନଂ ଅଧୋୱିରେଚନଂ ଅଞ୍ଜନଂ ପଚ୍ଚଞ୍ଜନଂ ନତ୍ଥୁକମ୍ମଂ। ସୋ ତଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ଆଗମ୍ମ ଚକ୍ଖୂନି ଉପ୍ପାଦେଯ୍ୟ, ଚକ୍ଖୂନି ୱିସୋଧେଯ୍ୟ। ତସ୍ସ ସହ ଚକ୍ଖୁପ୍ପାଦା ଯୋ ଅମୁସ୍ମିଂ ତେଲମଲିକତେ ସାହୁଳିଚୀରେ ଛନ୍ଦରାଗୋ ସୋ ପହୀଯେଥ। ତଞ୍ଚ ନଂ ପୁରିସଂ ଅମିତ୍ତତୋପି ଦହେଯ୍ୟ, ପଚ୍ଚତ୍ଥିକତୋପି ଦହେଯ୍ୟ, ଅପି ଚ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେଯ୍ୟ – ‘ଦୀଘରତ୍ତଂ ୱତ, ଭୋ, ଅହଂ ଇମିନା ପୁରିସେନ ତେଲମଲିକତେନ ସାହୁଳିଚୀରେନ ନିକତୋ ୱଞ୍ଚିତୋ ପଲୁଦ୍ଧୋ – ଇଦଂ ତେ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ଓଦାତଂ ୱତ୍ଥଂ ଅଭିରୂପଂ ନିମ୍ମଲଂ ସୁଚୀ’ତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଅହଞ୍ଚେ ତେ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ୟଂ – ‘ଇଦନ୍ତଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ, ଇଦନ୍ତଂ ନିବ୍ବାନ’ନ୍ତି। ସୋ ତ୍ୱଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ ଜାନେଯ୍ୟାସି, ନିବ୍ବାନଂ ପସ୍ସେଯ୍ୟାସି। ତସ୍ସ ତେ ସହ ଚକ୍ଖୁପ୍ପାଦା ଯୋ ପଞ୍ଚସୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ ସୋ ପହୀଯେଥ; ଅପି ଚ ତେ ଏୱମସ୍ସ – ‘ଦୀଘରତ୍ତଂ ୱତ, ଭୋ, ଅହଂ ଇମିନା ଚିତ୍ତେନ ନିକତୋ ୱଞ୍ଚିତୋ ପଲୁଦ୍ଧୋ [ପଲଦ୍ଧୋ (ସୀ। ପୀ।)]। ଅହଞ୍ହି ରୂପଂଯେୱ ଉପାଦିଯମାନୋ ଉପାଦିଯିଂ, ୱେଦନଂଯେୱ ଉପାଦିଯମାନୋ ଉପାଦିଯିଂ, ସଞ୍ଞଂଯେୱ ଉପାଦିଯମାନୋ ଉପାଦିଯିଂ, ସଙ୍ଖାରେଯେୱ ଉପାଦିଯମାନୋ ଉପାଦିଯିଂ, ୱିଞ୍ଞାଣଂଯେୱ ଉପାଦିଯମାନୋ ଉପାଦିଯିଂ। ତସ୍ସ ମେ ଉପାଦାନପଚ୍ଚଯା ଭୱୋ, ଭୱପଚ୍ଚଯା ଜାତି, ଜାତିପଚ୍ଚଯା ଜରାମରଣଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ସମ୍ଭୱନ୍ତି; ଏୱମେତସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତୀ’’’ତି। ‘‘ଏୱଂ ପସନ୍ନୋ ଅହଂ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ! ପହୋତି ମେ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ତଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ ଯଥାହଂ ଇମମ୍ହା ଆସନା ଅନନ୍ଧୋ ୱୁଟ୍ଠହେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି।

୨୨୧। ‘‘ତେନ ହି ତ୍ୱଂ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ସପ୍ପୁରିସେ ଭଜେଯ୍ୟାସି। ଯତୋ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ସପ୍ପୁରିସେ ଭଜିସ୍ସସି ତତୋ ତ୍ୱଂ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସସି; ଯତୋ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସସି ତତୋ ତ୍ୱଂ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମଂ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସସି; ଯତୋ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମଂ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସସି ତତୋ ତ୍ୱଂ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ସାମଂଯେୱ ଞସ୍ସସି, ସାମଂ ଦକ୍ଖିସ୍ସସି – ଇମେ ରୋଗା ଗଣ୍ଡା ସଲ୍ଲା; ଇଧ ରୋଗା ଗଣ୍ଡା ସଲ୍ଲା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ତସ୍ସ ମେ ଉପାଦାନନିରୋଧା ଭୱନିରୋଧୋ, ଭୱନିରୋଧା ଜାତିନିରୋଧୋ, ଜାତିନିରୋଧା ଜରାମରଣଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି; ଏୱମେତସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ନିରୋଧୋ ହୋତୀ’’ତି।

୨୨୨। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ମାଗଣ୍ଡିଯୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭୋ ଗୋତମ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱା ୱିୱରେଯ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେଯ୍ୟ –

ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି; ଏୱମେୱଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ ଅନେକପରିୟାୟେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ । ଲଭେୟ୍ୟାହଂ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଲଭେୟ୍ୟଂ ଉପସମ୍ପଦ''ନ୍ତି। ''ଯୋ ଖୋ, ମାଗଣ୍ଡିୟ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟପୁବ୍ବୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ଆକଙ୍ଖତି ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଆକଙ୍ଖତି ଉପସମ୍ପଦଂ, ସୋ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ପରିୱସତି; ଚତୁନ୍ନଂ ମାସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ଆରଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତି , ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭାୱାୟ। ଅପି ଚ ମେତ୍ଥ ପୁଗ୍ଗଲୱେମତ୍ତତା ୱିଦିତା''ତି। ''ସଚେ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟପୁବ୍ବା ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ଆକଙ୍ଖନ୍ତା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଆକଙ୍ଖନ୍ତା ଉପସମ୍ପଦଂ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ପରିୱସନ୍ତି, ଚତୁନ୍ନଂ ମାସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ଆରଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତି ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭାୱାୟ; ଅହଂ ଚତ୍ତାରି ୱସ୍ସାନି ପରିୱସିସ୍ସାମି, ଚତୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ଆରଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତୁ, ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତୁ ଭିକ୍ଖୁଭାୱାୟା''ତି । ଅଲତ୍ଥ ଖୋ ମାଗଣ୍ଡିୟୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଅଲତ୍ଥ ଉପସମ୍ପଦଂ। ଅଚିରୂପସମ୍ପନ୍ନୋ ଖୋ ପନାୟସ୍ମା ମାଗଣ୍ଡିୟୋ ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସି। 'ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, କତଂ କରଣୀୟଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟା'ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଖୋ ପନାୟସ୍ମା ମାଗଣ୍ଡିୟୋ ଅରହତଂ ଅହୋସୀତି।

ମାଗଣ୍ଡିୟସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ସନ୍ଦକସୁତ୍ତଂ

୨୨୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା କୋସମ୍ବିୟଂ ୱିହରତି ଘୋସିତାରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସନ୍ଦକୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ପିଲକ୍ଖଗୁହାୟଂ ପଟିୱସତି ମହତିୟା ପରିବ୍ବାଜକପରିସାୟ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ପରିବ୍ବାଜକସତେହି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ସାୟନ୍ହସମୟଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଆୟାମାୱୁସୋ, ଯେନ ଦେୱକତସୋବ୍ଭୋ ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମ ଗୁହାଦସ୍ସନାୟା''ତି। ''ଏୱମାୱୁସୋ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆୟସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ସମ୍ବହୁଲେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ଦେୱକତସୋବ୍ଭୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସନ୍ଦକୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ମହତିୟା ପରିବ୍ବାଜକପରିସାୟ ସଦ୍ଧିଂ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ଉନ୍ନାଦିନିୟା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦାୟ ଅନେକୱିହିତଂ ତିରଚ୍ଛାନକଥଂ କଥେନ୍ତିୟା, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ରାଜକଥଂ ଚୋରକଥଂ ମହାମତ୍ତକଥଂ ସେନାକଥଂ ଭୟକଥଂ ଯୁଦ୍ଧକଥଂ ଅନ୍ନକଥଂ ପାନକଥଂ ୱତ୍ଥକଥଂ ସୟନକଥଂ ମାଲାକଥଂ ଗନ୍ଧକଥଂ ଞାତିକଥଂ ଯାନକଥଂ ଗାମକଥଂ ନିଗମକଥଂ ନଗରକଥଂ ଜନପଦକଥଂ ଇତ୍ଥିକଥଂ ସୂରକଥଂ ୱିସିଖାକଥଂ କୁମ୍ଭଟ୍ଠାନକଥଂ ପୁବ୍ବପେତକଥଂ ନାନତ୍ତକଥଂ ଲୋକକ୍ଖାୟିକଂ ସମୁଦ୍ଦକ୍ଖାୟିକଂ ଇତିଭୱାଭୱକଥଂ ଇତି ୱା। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ସନ୍ଦକୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ସକଂ ପରିସଂ ସଣ୍ଠାପେସି – ''ଅପ୍ପସଦ୍ଦା ଭୋନ୍ତୋ ହୋନ୍ତୁ, ମା ଭୋନ୍ତୋ ସଦ୍ଦମକତ୍ଥ; ଅୟଂ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକୋ ଆଗଚ୍ଛତି ସମଣୋ ଆନନ୍ଦୋ। ଯାୱତା ଖୋ ପନ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକା କୋସମ୍ବିୟଂ ପଟିୱସନ୍ତି, ଅୟଂ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ସମଣୋ ଆନନ୍ଦୋ। ଅପ୍ପସଦ୍ଦକାମା ଖୋ ପନ ତେ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ଅପ୍ପସଦ୍ଦୱିନୀତା ଅପ୍ପସଦ୍ଦସ୍ସ ୱଣ୍ଣୱାଦିନୋ; ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଅପ୍ପସଦ୍ଦଂ ପରିସଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେୟ୍ୟା''ତି। ଅଥ ଖୋ ତେ ପରିବ୍ବାଜକା ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ।

୨୨୪। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ସନ୍ଦକୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଥ ଖୋ ସନ୍ଦକୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଏତୁ ଖୋ ଭୱଂ ଆନନ୍ଦୋ, ସ୍ୱାଗତଂ ଭୋତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ। ଚିରସ୍ସଂ ଖୋ ଭୱଂ ଆନନ୍ଦୋ ଇମଂ ପରିୟାୟମକାସି ଯଦିଦଂ ଇଧାଗମନାୟ। ନିସୀଦତୁ ଭୱଂ ଆନନ୍ଦୋ, ଇଦମାସନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତ''ନ୍ତି। ନିସୀଦି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ସନ୍ଦକୋପି ଖୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ନୀଚଂ ଆସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ସନ୍ଦକଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଏତଦୱୋଚ – ''କାୟନୁତ୍ଥ, ସନ୍ଦକ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା, କା ଚ ପନ ୱୋ ଅନ୍ତରାକଥା ୱିପ୍ପକତା''ତି? ''ତିଟ୍ଠତେସା, ଭୋ ଆନନ୍ଦ, କଥା ଯାୟ ମୟଂ ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା। ନେସା ଭୋତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ କଥା ଦୁଲ୍ଲଭା ଭୱିସ୍ସତି ପଚ୍ଛାପି ସୱନାୟ। ସାଧୁ ୱତ ଭୱନ୍ତଂଯେୱ ଆନନ୍ଦଂ ପଟିଭାତୁ ସକେ ଆଚରିୟକେ ଧମ୍ମୀକଥା''ତି। ''ତେନ ହି, ସନ୍ଦକ, ସୁଣାହି , ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି, ଭାସିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଏୱଂ ଭୋ''ତି ଖୋ ସନ୍ଦକୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଏତଦୱୋଚ – ''ଚତ୍ତାରୋମେ , ସନ୍ଦକ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଅବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସା ଅକ୍ଖାତା ଚତ୍ତାରି ଚ ଅନସ୍ସାସିକାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟାନି ଅକ୍ଖାତାନି, ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ନ ୱସେୟ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ [ୱସନ୍ତୋ ୱା (ସୀ। ପୀ।) ଏୱମୁପରିପି ଅନାରାଧନପକ୍ଖେ] ନାରାଧେୟ୍ୟ ଞାୟଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲ''ନ୍ତି। ''କତମେ ପନ ତେ, ଭୋ ଆନନ୍ଦ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଚତ୍ତାରୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସା ଅକ୍ଖାତା, ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ନ ୱସେୟ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ନାରାଧେୟ୍ୟ ଞାୟଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲ''ନ୍ତି?

୨୨୫। ‘‘ଇଧ, ସନ୍ଦକ, ଏକଚ୍ଚୋ ସତ୍ଥା ଏୱଂୱାଦୀ ହୋତି ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ‘ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ, ନତ୍ଥି ଯିଟ୍ଠଂ, ନତ୍ଥି ହୁତଂ, ନତ୍ଥି ସୁକଟଦୁକ୍କଟାନଂ କମ୍ମାନଂ ଫଲଂ ୱିପାକୋ, ନତ୍ଥି ଅଯଂ ଲୋକୋ, ନତ୍ଥି ପରୋଲୋକୋ, ନତ୍ଥି ମାତା, ନତ୍ଥି ପିତା, ନତ୍ଥି ସତ୍ତା ଓପପାତିକା, ନତ୍ଥି ଲୋକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସମ୍ମଗ୍ଗତା ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନା ଯେ ଇମଞ୍ଚ ଲୋକଂ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେନ୍ତି। ଚାତୁମହାଭୂତିକୋ ଅଯଂ ପୁରିସୋ ଯଦା କାଲଙ୍କରୋତି, ପଥୱୀ ପଥୱୀକାଯଂ ଅନୁପେତି ଅନୁପଗଚ୍ଛତି, ଆପୋ ଆପୋକାଯଂ ଅନୁପେତି ଅନୁପଗଚ୍ଛତି, ତେଜୋ ତେଜୋକାଯଂ ଅନୁପେତି ଅନୁପଗଚ୍ଛତି, ୱାଯୋ ୱାଯୋକାଯଂ ଅନୁପେତି ଅନୁପଗଚ୍ଛତି , ଆକାସଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସଙ୍କମନ୍ତି। ଆସନ୍ଦିପଞ୍ଚମା ପୁରିସା ମତଂ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଯାୱାଳାହନା ପଦାନି ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି। କାପୋତକାନି ଅଟ୍ଠୀନି ଭୱନ୍ତି। ଭସ୍ସନ୍ତା ଆହୁତିଯୋ; ଦତ୍ତୁପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଯଦିଦଂ ଦାନଂ। ତେସଂ ତୁଚ୍ଛା ମୁସା ୱିଲାପୋ ଯେ କେଚି ଅତ୍ଥିକୱାଦଂ ୱଦନ୍ତି। ବାଲେ ଚ ପଣ୍ଡିତେ ଚ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ୱିନସ୍ସନ୍ତି ନ ହୋନ୍ତି ପରଂ ମରଣା’ତି।

‘‘ତତ୍ର , ସନ୍ଦକ, ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଅଯଂ ଖୋ ଭୱଂ ସତ୍ଥା ଏୱଂୱାଦୀ ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ, ନତ୍ଥି ଯିଟ୍ଠଂ, ନତ୍ଥି ହୁତଂ, ନତ୍ଥି ସୁକଟଦୁକ୍କଟାନଂ କମ୍ମାନଂ ଫଲଂ ୱିପାକୋ, ନତ୍ଥି ଅଯଂ ଲୋକୋ, ନତ୍ଥି ପରୋଲୋକୋ, ନତ୍ଥି ମାତା, ନତ୍ଥି ପିତା, ନତ୍ଥି ସତ୍ତା ଓପପାତିକା, ନତ୍ଥି ଲୋକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସମ୍ମଗ୍ଗତା ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନା ଯେ ଇମଞ୍ଚ ଲୋକଂ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେନ୍ତି। ଚାତୁମହାଭୂତିକୋ ଅଯଂ ପୁରିସୋ ଯଦା କାଲଙ୍କରୋତି, ପଥୱୀ ପଥୱୀକାଯଂ ଅନୁପେତି ଅନୁପଗଚ୍ଛତି, ଆପୋ ଆପୋକାଯଂ ଅନୁପେତି ଅନୁପଗଚ୍ଛତି, ତେଜୋ ତେଜୋକାଯଂ ଅନୁପେତି ଅନୁପଗଚ୍ଛତି, ୱାଯୋ ୱାଯୋକାଯଂ ଅନୁପେତି ଅନୁପଗଚ୍ଛତି, ଆକାସଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସଙ୍କମନ୍ତି। ଆସନ୍ଦିପଞ୍ଚମା ପୁରିସା ମତଂ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଯାୱାଳାହନା ପଦାନି ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି। କାପୋତକାନି ଅଟ୍ଠୀନି ଭୱନ୍ତି। ଭସ୍ସନ୍ତା ଆହୁତିଯୋ; ଦତ୍ତୁପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଯଦିଦଂ ଦାନଂ। ତେସଂ ତୁଚ୍ଛା ମୁସା ୱିଲାପୋ ଯେ କେଚି ଅତ୍ଥିକୱାଦଂ ୱଦନ୍ତି। ବାଲେ ଚ ପଣ୍ଡିତେ ଚ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ୱିନସ୍ସନ୍ତି ନ ହୋନ୍ତି ପରଂ ମରଣା’ତି। ସଚେ ଇମସ୍ସ ଭୋତୋ ସତ୍ଥୁନୋ ସଚ୍ଚଂ ୱଚନଂ, ଅକତେନ ମେ ଏତ୍ଥ କତଂ, ଅୱୁସିତେନ ମେ ଏତ୍ଥ ୱୁସିତଂ। ଉଭୋପି ମଯଂ ଏତ୍ଥ ସମସମା ସାମଞ୍ଞଂ ପତ୍ତା, ଯୋ ଚାହଂ ନ ୱଦାମି ‘ଉଭୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜିସ୍ସାମ, ୱିନସ୍ସିସ୍ସାମ, ନ ଭୱିସ୍ସାମ ପରଂ ମରଣା’ତି। ଅତିରେକଂ ଖୋ ପନିମସ୍ସ ଭୋତୋ ସତ୍ଥୁନୋ ନଗ୍ଗିଯଂ ମୁଣ୍ଡିଯଂ ଉକ୍କୁଟିକପ୍ପଧାନଂ କେସମସ୍ସୁଲୋଚନଂ ଯୋହଂ ପୁତ୍ତସମ୍ବାଧସଯନଂ [ପୁତ୍ତସମ୍ବାଧୱସନଂ (ସୀ॰)] ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତୋ କାସିକଚନ୍ଦନଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋନ୍ତୋ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ଧାରେନ୍ତୋ ଜାତରୂପରଜତଂ ସାଦିଯନ୍ତୋ ଇମିନା ଭୋତା ସତ୍ଥାରା ସମସମଗତିକୋ ଭୱିସ୍ସାମି। ଅଭିସମ୍ପରାଯଂ ସୋହଂ କିଂ ଜାନନ୍ତୋ କିଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂ ସତ୍ଥରି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିସ୍ସାମି? ‘ସୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସୋ ଅଯ’ନ୍ତି – ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ତସ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯା ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ପକ୍କମତି [ନିବ୍ବିଜ୍ଜାପକ୍କମତି (ସୀ॰)]। ଅଯଂ ଖୋ, ସନ୍ଦକ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ପଠମୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସୋ ଅକ୍ଖାତୋ ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ନ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ନାରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

୨୨୬। ‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ସନ୍ଦକ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସତ୍ଥା ଏୱଂୱାଦୀ ହୋତି ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ‘କରୋତୋ କାରଯତୋ ଛିନ୍ଦତୋ ଛେଦାପଯତୋ ପଚତୋ ପାଚାପଯତୋ ସୋଚଯତୋ ସୋଚାପଯତୋ କିଲମତୋ କିଲମାପଯତୋ ଫନ୍ଦତୋ ଫନ୍ଦାପଯତୋ ପାଣମତିପାତଯତୋ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯତୋ ସନ୍ଧିଂ ଛିନ୍ଦତୋ ନିଲ୍ଲୋପଂ ହରତୋ ଏକାଗାରିକଂ କରୋତୋ ପରିପନ୍ଥେ ତିଟ୍ଠତୋ ପରଦାରଂ ଗଚ୍ଛତୋ ମୁସା ଭଣତୋ କରୋତୋ ନ କରୀଯତି ପାପଂ। ଖୁରପରିଯନ୍ତେନ ଚେପି ଚକ୍କେନ ଯୋ ଇମିସ୍ସା ପଥୱିଯା ପାଣେ ଏକଂ ମଂସଖଲଂ ଏକଂ ମଂସପୁଞ୍ଜଂ କରେଯ୍ୟ, ନତ୍ଥି ତତୋନିଦାନଂ ପାପଂ, ନତ୍ଥି ପାପସ୍ସ ଆଗମୋ। ଦକ୍ଖିଣଞ୍ଚେପି ଗଙ୍ଗାଯ ତୀରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ହନନ୍ତୋ ଘାତେନ୍ତୋ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଛେଦାପେନ୍ତୋ ପଚନ୍ତୋ ପଚାପେନ୍ତୋ, ନତ୍ଥି ତତୋନିଦାନଂ ପାପଂ, ନତ୍ଥି ପାପସ୍ସ ଆଗମୋ। ଉତ୍ତରଞ୍ଚେପି ଗଙ୍ଗାଯ ତୀରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଦଦନ୍ତୋ ଦାପେନ୍ତୋ ଯଜନ୍ତୋ ଯଜାପେନ୍ତୋ, ନତ୍ଥି ତତୋନିଦାନଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ନତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଆଗମୋ। ଦାନେନ ଦମେନ ସଂଯମେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ ନତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞଂ, ନତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଆଗମୋ’ତି।

‘‘ତତ୍ର, ସନ୍ଦକ, ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଅଯଂ ଖୋ ଭୱଂ ସତ୍ଥା ଏୱଂୱାଦୀ ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – କରୋତୋ କାରଯତୋ ଛିନ୍ଦତୋ ଛେଦାପଯତୋ ପଚତୋ ପାଚାପଯତୋ ସୋଚତୋ ସୋଚାପଯତୋ କିଲମତୋ କିଲମାପଯତୋ ଫନ୍ଦତୋ ଫନ୍ଦାପଯତୋ ପାଣମତିପାତଯତୋ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯତୋ ସନ୍ଧିଂ ଛିନ୍ଦତୋ ନିଲ୍ଲୋପଂ ହରତୋ ଏକାଗାରିକଂ କରୋତୋ ପରିପନ୍ଥେ ତିଟ୍ଠତୋ ପରଦାରଂ ଗଚ୍ଛତୋ ମୁସା ଭଣତୋ କରୋତୋ ନ କରୀଯତି ପାପଂ ଖୁରପରିଯନ୍ତେନ ଚେପି ଚକ୍କେନ ଯୋ ଇମିସ୍ସା ପଥୱିଯା ପାଣେ ଏକଂ ମଂସଖଲଂ ଏକଂ ମଂସପୁଞ୍ଜଂ କରେଯ୍ୟ, ନତ୍ଥି ତତୋନିଦାନଂ ପାପଂ, ନତ୍ଥି ପାପସ୍ସ ଆଗମୋ। ଦକ୍ଖିଣଞ୍ଚେପି ଗଙ୍ଗାଯ ତୀରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ହନନ୍ତୋ ଘାତେନ୍ତୋ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଛେଦାପେନ୍ତୋ ପଚନ୍ତୋ ପଚାପେନ୍ତୋ, ନତ୍ଥି ତତୋନିଦାନଂ ପାପଂ, ନତ୍ଥି ପାପସ୍ସ ଆଗମୋ। ଉତ୍ତରଞ୍ଚେପି ଗଙ୍ଗାଯ ତୀରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଦଦନ୍ତୋ ଦାପେନ୍ତୋ ଯଜନ୍ତୋ ଯଜାପେନ୍ତୋ, ନତ୍ଥି ତତୋନିଦାନଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ନତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଆଗମୋ। ଦାନେନ ଦମେନ ସଂଯମେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ ନତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞଂ, ନତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଆଗମୋ’ତି। ସଚେ ଇମସ୍ସ ଭୋତୋ ସତ୍ଥୁନୋ ସଚ୍ଚଂ ୱଚନଂ, ଅକତେନ ମେ ଏତ୍ଥ କତଂ, ଅୱୁସିତେନ ମେ ଏତ୍ଥ ୱୁସିତଂ। ଉଭୋପି ମଯଂ ଏତ୍ଥ ସମସମା ସାମଞ୍ଞଂ ପତ୍ତା, ଯୋ ଚାହଂ ନ ୱଦାମି ‘ଉଭିନ୍ନଂ କୁରୁତଂ ନ କରୀଯତି ପାପ’ନ୍ତି। ଅତିରେକଂ ଖୋ ପନିମସ୍ସ ଭୋତୋ ସତ୍ଥୁନୋ ନଗ୍ଗିଯଂ ମୁଣ୍ଡିଯଂ ଉକ୍କୁଟିକପ୍ପଧାନଂ କେସମସ୍ସୁଲୋଚନଂ ଯୋହଂ ପୁତ୍ତସମ୍ବାଧସଯନଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତୋ କାସିକଚନ୍ଦନଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋନ୍ତୋ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ

ଧାରେନ୍ତୋ ଜାତରୂପରଜତଂ ସାଦିୟନ୍ତୋ ଇମିନା ଭୋତା ସତ୍ଥାରା ସମସମଗତିକୋ ଭଓିସ୍ସାମି। ଅଭିସମ୍ପରାୟଂ ସୋହଂ କିଂ ଜାନନ୍ତୋ କିଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂ ସତ୍ଥରି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିସ୍ସାମି? 'ସୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ଅୟ'ନ୍ତି ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ତସ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟା ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ପକ୍କମତି। ଅୟଂ ଖୋ, ସନ୍ଦକ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଦୁତିୟୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ଅକ୍ଖାତୋ ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ନ ୱସେୟ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ନାରାଧେୟ୍ୟ ଞାୟଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

୨୨୭। ''ପୁନ ଚପରଂ, ସନ୍ଦକ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସତ୍ଥା ଏୱଂୱାଦୀ ହୋତି ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – 'ନତ୍ଥି ହେତୁ, ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ତାନଂ ସଂକିଲେସାୟ; ଅହେତୂ ଅପ୍ପଚ୍ଚୟା ସତ୍ତା ସଂକିଲିସ୍ସନ୍ତି; ନତ୍ଥି ହେତୁ, ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିୟା; ଅହେତୂ ଅପ୍ପଚ୍ଚୟା ସତ୍ତା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି; ନତ୍ଥି ବଲଂ, ନତ୍ଥି ୱୀରିୟଂ, ନତ୍ଥି ପୁରିସଥାମୋ , ନତ୍ଥି ପୁରିସପରକ୍କମୋ; ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ସବ୍ବେ ପାଣା ସବ୍ବେ ଭୂତା ସବ୍ବେ ଜୀୱା ଅୱସା ଅବଲା ଅୱୀରିୟା ନିୟତିସଙ୍ଗତିଭାୱପରିଣତା ଛସ୍ୱେୱାଭିଜାତୀସୁ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୀ'ତି।

''ତତ୍ର, ସନ୍ଦକ, ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଅୟଂ ଖୋ ଭୱଂ ସତ୍ଥା ଏୱଂୱାଦୀ ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ନତ୍ଥି ହେତୁ, ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ତାନଂ ସଂକିଲେସାୟ, ଅହେତୂ ଅପ୍ପଚ୍ଚୟା ସତ୍ତା ସଂକିଲିସ୍ସନ୍ତି। ନତ୍ଥି ହେତୁ ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିୟା, ଅହେତୂ ଅପ୍ପଚ୍ଚୟା ସତ୍ତା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି। ନତ୍ଥି ବଲଂ, ନତ୍ଥି ୱୀରିୟଂ, ନତ୍ଥି ପୁରିସଥାମୋ, ନତ୍ଥି ପୁରିସପରକ୍କମୋ, ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ସବ୍ବେ ପାଣା ସବ୍ବେ ଭୂତା ସବ୍ବେ ଜୀୱା ଅୱସା ଅବଲା ଅୱୀରିୟା ନିୟତିସଙ୍ଗତିଭାୱପରିଣତା ଛସ୍ୱେୱାଭିଜାତୀସୁ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୀ'ତି। ସଚେ ଇମସ୍ସ ଭୋତୋ ସତ୍ଥୁନୋ ସଚ୍ଚଂ ୱଚନଂ, ଅକତେନ ମେ ଏତ୍ଥ କତଂ, ଅୱୁସିତେନ ମେ ଏତ୍ଥ ୱୁସିତଂ। ଉଭୋପି ମୟଂ ଏତ୍ଥ ସମସମା ସାମଞ୍ଞଂ ପତ୍ତା, ଯୋ ଚାହଂ ନ ୱଦାମି 'ଉଭୋ ଅହେତୂ ଅପ୍ପଚ୍ଚୟା ୱିସୁଜ୍ଝିସ୍ସାମା'ତି। ଅତିରେକଂ ଖୋ ପନିମସ୍ସ ଭୋତୋ ସତ୍ଥୁନୋ ନଗ୍ଗିୟଂ ମୁଣ୍ଡିୟଂ ଉକ୍କୁଟିକପ୍ପଧାନଂ କେସମସ୍ସୁଲୋଚନଂ ଯୋହଂ ପୁତ୍ତସମ୍ବାଧସୟନଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତୋ କାସିକଚନ୍ଦନଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋନ୍ତୋ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ଧାରେନ୍ତୋ ଜାତରୂପରଜତଂ ସାଦିୟନ୍ତୋ ଇମିନା ଭୋତା ସତ୍ଥାରା ସମସମଗତିକୋ ଭୱିସ୍ସାମି। ଅଭିସମ୍ପରାୟଂ ସୋହଂ କିଂ ଜାନନ୍ତୋ କିଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂ ସତ୍ଥରି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିସ୍ସାମି? 'ସୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ଅୟ'ନ୍ତି – ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ତସ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟା ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ପକ୍କମତି। ଅୟଂ ଖୋ, ସନ୍ଦକ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ତତିୟୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ଅକ୍ଖାତୋ ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ନ ୱସେୟ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ନାରାଧେୟ୍ୟ ଞାୟଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

୨୨୮। ''ପୁନ ଚପରଂ, ସନ୍ଦକ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସତ୍ଥା ଏୱଂୱାଦୀ ହୋତି ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – 'ସତ୍ତିମେ କାୟା ଅକଟା ଅକଟୱିଧା ଅନିମ୍ମିତା ଅନିମ୍ମାତା ୱଞ୍ଝା କୂଟଟ୍ଠା ଏସିକଟ୍ଠାୟିଟ୍ଠିତା, ତେ ନ ଇଞ୍ଜନ୍ତି ନ ୱିପରିଣମନ୍ତି ନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାବାଧେନ୍ତି ନାଲଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ସୁଖାୟ ୱା ଦୁକ୍ଖାୟ ୱା ସୁଖଦୁକ୍ଖାୟ ୱା। କତମେ ସତ୍ତ? ପଥୱୀକାୟୋ ଆପୋକାୟୋ ତେଜୋକାୟୋ ୱାୟୋକାୟୋ ସୁଖେ ଦୁକ୍ଖେ ଜୀୱେ ସତ୍ତମେ – ଇମେ ସତ୍ତକାୟା ଅକଟା ଅକଟୱିଧା ଅନିମ୍ମିତା ଅନିମ୍ମାତା ୱଞ୍ଝା କୂଟଟ୍ଠା ଏସିକଟ୍ଠାୟିଟ୍ଠିତା। ତେ ନ ଇଞ୍ଜନ୍ତି ନ ୱିପରିଣମନ୍ତି ନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାବାଧେନ୍ତି। ନାଲଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ସୁଖାୟ ୱା ଦୁକ୍ଖାୟ ୱା ସୁଖଦୁକ୍ଖାୟ ୱା। ତତ୍ଥ ନତ୍ଥି ହନ୍ତା ୱା ଘାତେତା ୱା ସୋତା ୱା ସାୱେତା ୱା ୱିଞ୍ଞାତା ୱା ୱିଞ୍ଞାପେତା ୱା। ଯୋପି ତିଣ୍ହେନ ସତ୍ଥେନ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦତି, ନ କୋଚି କଞ୍ଚି [କିଞ୍ଚି (କ।)] ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତି। ସତ୍ତନ୍ନଂତ୍ୱେୱ କାୟାନମନ୍ତରେନ ସତ୍ଥଂ ୱିୱରମନୁପତତି। ଚୁଦ୍ଦସ ଖୋ ପନିମାନି ଯୋନିପମୁଖସତସହସ୍ସାନି ସଟ୍ଠି ଚ ସତାନି ଛ ଚ ସତାନି ପଞ୍ଚ ଚ କମ୍ମୁନୋ ସତାନି ପଞ୍ଚ ଚ କମ୍ମାନି ତୀଣି ଚ କମ୍ମାନି, କମ୍ମେ ଚ ଅଡ୍ଢକମ୍ମେ ଚ, ଦ୍ୱଟ୍ଠିପଟିପଦା, ଦ୍ୱଟ୍ଠନ୍ତରକପ୍ପା, ଛଳାଭିଜାତିୟୋ, ଅଟ୍ଠ ପୁରିସଭୂମିୟୋ, ଏକୂନପଞ୍ଞାସ ଆଜୀୱକସତେ, ଏକୂନପଞ୍ଞାସ ପରିବ୍ବାଜକସତେ, ଏକୂନପଞ୍ଞାସ ନାଗାୱାସସତେ, ୱୀସେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସତେ, ତିଂସେ ନିରୟସତେ, ଛତ୍ତିଂସ ରଜୋଧାତୁୟୋ, ସତ୍ତ ସଞ୍ଞୀଗବ୍ଭା, ସତ୍ତ ଅସଞ୍ଞୀଗବ୍ଭା, ସତ୍ତ ନିଗଣ୍ଠିଗବ୍ଭା, ସତ୍ତ ଦେୱା, ସତ୍ତ ମାନୁସା, ସତ୍ତ ପେସାଚା, ସତ୍ତ ସରା, ସତ୍ତ ପୱୁଟା, ସତ୍ତ ପପାତା, ସତ୍ତ ପପାତସତାନି, ସତ୍ତ ସୁପିନା, ସତ୍ତ ସୁପିନସତାନି, ଚୁଲ୍ଲାସୀତି [ଚୂଳାସୀତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ମହାକପ୍ପିନୋ [ମହାକପ୍ପୁନୋ (ସୀ। ପୀ।)] ସତସହସ୍ସାନି, ଯାନି ବାଲେ ଚ ପଣ୍ଡିତେ ଚ ସନ୍ଧାୱିତ୍ୱା ସଂସରିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସନ୍ତି। ତତ୍ଥ ନତ୍ଥି ଇମିନାହଂ ସୀଲେନ ୱା ୱତେନ ୱା ତପେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟେନ ୱା ଅପରିପକ୍କଂ ୱା କମ୍ମଂ ପରିପାଚେସ୍ସାମି, ପରିପକ୍କଂ ୱା କମ୍ମଂ ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିସ୍ସାମୀତି। ହେୱଂ ନତ୍ଥି ଦୋଣମିତେ ସୁଖଦୁକ୍ଖେ ପରିୟନ୍ତକତେ ସଂସାରେ, ନତ୍ଥି ହାୟନୱଡ୍ଢନେ, ନତ୍ଥି ଉକ୍କଂସାୱକଂସେ। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ସୁତ୍ତଗୁଳେ ଖିତ୍ତେ ନିବ୍ବେଠିୟମାନମେୱ ପଲେତି, ଏୱମେୱ ବାଲେ ଚ ପଣ୍ଡିତେ ଚ ସନ୍ଧାୱିତ୍ୱା ସଂସରିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ'ତି।

''ତତ୍ର, ସନ୍ଦକ, ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଅୟଂ ଖୋ ଭୱଂ ସତ୍ଥା ଏୱଂୱାଦୀ ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – ସତ୍ତିମେ କାୟା ଅକଟା ଅକଟୱିଧା ଅନିମ୍ମିତା ଅନିମ୍ମାତା ୱଞ୍ଝା କୂଟଟ୍ଠା ଏସିକଟ୍ଠାୟିଟ୍ଠିତା। ତେ ନ ଇଞ୍ଜନ୍ତି ନ ୱିପରିଣମନ୍ତି ନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାବାଧେନ୍ତି। ନାଲଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ସୁଖାୟ ୱା ଦୁକ୍ଖାୟ ୱା ସୁଖଦୁକ୍ଖାୟ ୱା। କତମେ ସତ୍ତ ? ପଥୱୀକାୟୋ ଆପୋକାୟୋ ତେଜୋକାୟୋ ୱାୟୋକାୟୋ ସୁଖେ ଦୁକ୍ଖେ ଜୀୱେ ସତ୍ତମେ – ଇମେ ସତ୍ତ କାୟା ଅକଟା ଅକଟୱିଧା ଅନିମ୍ମିତା ଅନିମ୍ମାତା ୱଞ୍ଝା କୂଟଟ୍ଠା ଏସିକଟ୍ଠାୟିଟ୍ଠିତା। ତେ ନ ଇଞ୍ଜନ୍ତି ନ ୱିପରିଣମନ୍ତି ନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାବାଧେନ୍ତି। ନାଲଂ

ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ସୁଖାଯ ୱା ଦୁକ୍ଖାଯ ୱା ସୁଖଦୁକ୍ଖାଯ ୱା। ତତ୍ଥ ନତ୍ଥି ହନ୍ତା ୱା ଘାତେତା ୱା ସୋତା ୱା ସାୱେତା ୱା ୱିଞ୍ଞାତା ୱା ୱିଞ୍ଞାପେତା ୱା। ଯୋପି ତିଣ୍ହେନ ସତ୍ଥେନ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦତି, ନ କୋଚି କଞ୍ଚି ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତି । ସତ୍ତନ୍ନଂତ୍ୱେୱ କାଯାନମନ୍ତରେନ ସତ୍ଥଂ ୱିୱରମନୁପତତି। ଚୁଦ୍ଦସ ଖୋ ପନିମାନି ଯୋନିପମୁଖସତସହସ୍ସାନି ସଟ୍ଠି ଚ ସତାନି ଛ ଚ ସତାନି ପଞ୍ଚ ଚ କମ୍ମୁନୋ ସତାନି ପଞ୍ଚ ଚ କମ୍ମାନି ତୀଣି ଚ କମ୍ମାନି, କମ୍ମେ ଚ ଅଡ୍ଢକମ୍ମେ ଚ, ଦ୍ୱଟ୍ଠିପଟିପଦା, ଦ୍ୱଟ୍ଠନ୍ତରକପ୍ପା, ଛଳାଭିଜାତିଯୋ, ଅଟ୍ଠ ପୁରିସଭୂମିଯୋ, ଏକୂନପଞ୍ଞାସ ଆଜୀୱକସତେ, ଏକୂନପଞ୍ଞାସ ପରିବ୍ବାଜକସତେ, ଏକୂନପଞ୍ଞାସ ନାଗାୱାସସତେ, ୱୀସେ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସତେ, ତିଂସେ ନିରଯସତେ, ଛତ୍ତିଂସ ରଜୋଧାତୁଯୋ, ସତ୍ତ ସଞ୍ଞୀଗବ୍ଭା, ସତ୍ତ ଅସଞ୍ଞୀଗବ୍ଭା, ସତ୍ତ ନିଗଣ୍ଠିଗବ୍ଭା, ସତ୍ତ ଦେୱା, ସତ୍ତ ମାନୁସା, ସତ୍ତ ପେସାଚା, ସତ୍ତ ସରା, ସତ୍ତ ପୱୁଟା, ସତ୍ତ ପପାତା, ସତ୍ତ ପପାତସତାନି, ସତ୍ତ ସୁପିନା, ସତ୍ତ ସୁପିନସତାନି, ଚୁଲ୍ଲାସୀତି ମହାକପ୍ପିନୋ ସତସହସ୍ସାନି, ଯାନି ବାଲେ ଚ ପଣ୍ଡିତେ ଚ ସନ୍ଧାୱିତ୍ୱା ସଂସରିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସନ୍ତି। ତତ୍ଥ ନତ୍ଥି ଇମିନାହଂ ସୀଲେନ ୱା ୱତେନ ୱା ତପେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ ୱା ଅପରିପକ୍କଂ ୱା କମ୍ମଂ ପରିପାଚେସ୍ସାମି, ପରିପକ୍କଂ ୱା କମ୍ମଂ ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିସ୍ସାମୀତି, ହେୱଂ ନତ୍ଥି ଦୋଣମିତେ ସୁଖଦୁକ୍ଖେ ପରିଯନ୍ତକତେ ସଂସାରେ, ନତ୍ଥି ହାଯନୱଡ୍ଢନେ, ନତ୍ଥି ଉକ୍କଂସାୱକଂସେ। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ସୁତ୍ତଗୁଳେ ଖିତ୍ତେ ନିବ୍ବେଠିଯମାନମେୱ ପଲେତି, ଏୱମେୱ ବାଲେ ଚ ପଣ୍ଡିତେ ଚ ସନ୍ଧାୱିତ୍ୱା ସଂସରିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ'ତି। ସଚେ ପନ ଇମସ୍ସ ଭୋତୋ ସତ୍ଥୁନୋ ସଚ୍ଚଂ ୱଚନଂ, ଅକତେନ ମେ ଏତ୍ଥ କତଂ, ଅୱୁସିତେନ ମେ ଏତ୍ଥ ୱୁସିତଂ। ଉଭୋପି ମଯଂ ଏତ୍ଥ ସମସମା ସାମଞ୍ଞଂ ପତ୍ତା, ଯୋ ଚାହଂ ନ ୱଦାମି। 'ଉଭୋ ସନ୍ଧାୱିତ୍ୱା ସଂସରିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସାମା'ତି। ଅତିରେକଂ ଖୋ ପନିମସ୍ସ ଭୋତୋ ସତ୍ଥୁନୋ ନଗ୍ଗିଯଂ ମୁଣ୍ଡିଯଂ ଉକ୍କୁଟିକପ୍ପଧାନଂ କେସମସ୍ସୁଲୋଚନଂ ଯୋହଂ ପୁତ୍ତସମ୍ବାଧସଯନଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତୋ କାସିକଚନ୍ଦନଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋନ୍ତୋ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ଧାରେନ୍ତୋ ଜାତରୂପରଜତଂ ସାଦିଯନ୍ତୋ ଇମିନା ଭୋତା ସତ୍ଥାରା ସମସମଗତିକୋ ଭୱିସ୍ସାମି। ଅଭିସମ୍ପରାଯଂ ସୋହଂ କିଂ ଜାନନ୍ତୋ କିଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂ ସତ୍ଥରି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିସ୍ସାମି? 'ସୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସୋ ଅଯ'ନ୍ତି – ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ତସ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯା ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ପକ୍କମତି। ଅଯଂ ଖୋ, ସନ୍ଦକ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଚତୁତ୍ଥୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସୋ ଅକ୍ଖାତୋ ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ନ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ନାରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

''ଇମେ ଖୋ ତେ, ସନ୍ଦକ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଚତ୍ତାରୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସା ଅକ୍ଖାତା ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ନ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ନାରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲ''ନ୍ତି।

''ଅଚ୍ଛରିଯଂ , ଭୋ ଆନନ୍ଦ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭୋ ଆନନ୍ଦ! ଯାୱଞ୍ଚିଦଂ ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଚତ୍ତାରୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାୱ ସମାନା 'ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସା'ତି ଅକ୍ଖାତା ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ନ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ନାରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲନ୍ତି। କତମାନି ପନ ତାନି, ଭୋ ଆନନ୍ଦ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଚତ୍ତାରି ଅନସ୍ସାସିକାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯାନି ଅକ୍ଖାତାନି ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ନ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ନାରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲ''ନ୍ତି?

୨୨୯। ''ଇଧ, ସନ୍ଦକ, ଏକଚ୍ଚୋ ସତ୍ଥା ସବ୍ବଞ୍ଞୂ ସବ୍ବଦସ୍ସାୱୀ ଅପରିସେସଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଟିଜାନାତି – 'ଚରତୋ ଚ ମେ ତିଟ୍ଠତୋ ଚ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଜାଗରସ୍ସ ଚ ସତତଂ ସମିତଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତ'ନ୍ତି। ସୋ ସୁଞ୍ଞମ୍ପି ଅଗାରଂ ପୱିସତି, ପିଣ୍ଡମ୍ପି ନ ଲଭତି, କୁକ୍କୁରୋପି ଡଂସତି, ଚଣ୍ଡେନପି ହତ୍ଥିନା ସମାଗଚ୍ଛତି, ଚଣ୍ଡେନପି ଅସ୍ସେନ ସମାଗଚ୍ଛତି, ଚଣ୍ଡେନପି ଗୋଣେନ ସମାଗଚ୍ଛତି, ଇତ୍ଥିଯାପି ପୁରିସସ୍ସପି ନାମମ୍ପି ଗୋତ୍ତମ୍ପି ପୁଚ୍ଛତି, ଗାମସ୍ସପି ନିଗମସ୍ସପି ନାମମ୍ପି ମଗ୍ଗମ୍ପି ପୁଚ୍ଛତି। ସୋ 'କିମିଦ'ନ୍ତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ 'ସୁଞ୍ଞଂ ମେ ଅଗାରଂ ପୱିସିତବ୍ବଂ ଅହୋସି', ତେନ ପାୱିସିଂ; 'ପିଣ୍ଡମ୍ପି ଅଲଦ୍ଧବ୍ବଂ ଅହୋସି', ତେନ ନାଲତ୍ଥଂ ; 'କୁକ୍କୁରେନ ଡଂସିତବ୍ବଂ ଅହୋସି', ତେନମ୍ହି [ତେନ (କ।), ତେନାସିଂ (?)] ଦଟ୍ଠୋ; 'ଚଣ୍ଡେନ ହତ୍ଥିନା ସମାଗନ୍ତବ୍ବଂ ଅହୋସି', ତେନ ସମାଗମିଂ; 'ଚଣ୍ଡେନ ଅସ୍ସେନ ସମାଗନ୍ତବ୍ବଂ ଅହୋସି', ତେନ ସମାଗମିଂ; 'ଚଣ୍ଡେନ ଗୋଣେନ ସମାଗନ୍ତବ୍ବଂ ଅହୋସି', ତେନ ସମାଗମିଂ; 'ଇତ୍ଥିଯାପି ପୁରିସସ୍ସପି ନାମମ୍ପି ଗୋତ୍ତମ୍ପି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବଂ ଅହୋସି', ତେନ ପୁଚ୍ଛିଂ; 'ଗାମସ୍ସପି ନିଗମସ୍ସପି ନାମମ୍ପି ମଗ୍ଗମ୍ପି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବଂ ଅହୋସି', ତେନ ପୁଚ୍ଛିନ୍ତି। ତତ୍ର, ସନ୍ଦକ, ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଅଯଂ ଖୋ ଭୱଂ ସତ୍ଥା ସବ୍ବଞ୍ଞୂ ସବ୍ବଦସ୍ସାୱୀ ଅପରିସେସଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଟିଜାନାତି…ପେ… 'ଗାମସ୍ସପି ନିଗମସ୍ସପି ନାମମ୍ପି ମଗ୍ଗମ୍ପି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବଂ ଅହୋସି, ତେନ ପୁଚ୍ଛି'ନ୍ତି । ସୋ 'ଅନସ୍ସାସିକଂ ଇଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯ'ନ୍ତି – ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ତସ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯା ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ପକ୍କମତି। ଇଦଂ ଖୋ, ସନ୍ଦକ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ପଠମଂ ଅନସ୍ସାସିକଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅକ୍ଖାତଂ ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ନ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ନାରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

୨୩୦। ''ପୁନ ଚପରଂ, ସନ୍ଦକ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସତ୍ଥା ଅନୁସ୍ସୱିକୋ ହୋତି ଅନୁସ୍ସୱସଚ୍ଚୋ। ସୋ ଅନୁସ୍ସୱେନ ଇତିହିତିହପରମ୍ପରାଯ ପିଟକସମ୍ପଦାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଅନୁସ୍ସୱିକସ୍ସ ଖୋ ପନ, ସନ୍ଦକ , ସତ୍ଥୁନୋ ଅନୁସ୍ସୱସଚ୍ଚସ୍ସ ସୁସ୍ସୁତମ୍ପି ହୋତି ଦୁସ୍ସୁତମ୍ପି ହୋତି ତଥାପି ହୋତି ଅଞ୍ଞଥାପି ହୋତି। ତତ୍ର, ସନ୍ଦକ, ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଅଯଂ ଖୋ ଭୱଂ ସତ୍ଥା ଅନୁସ୍ସୱିକୋ ଅନୁସ୍ସୱସଚ୍ଚୋ ସୋ ଅନୁସ୍ସୱେନ ଇତିହିତିହପରମ୍ପରାଯ

ପିଟକସମ୍ପଦାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଅନୁସ୍ସୱିକସ୍ସ ଖୋ ପନ ସତ୍ଥୁନୋ ଅନୁସ୍ସୱସଚ୍ଚସ୍ସ ସୁସ୍ସୁତମ୍ପି ହୋତି ଦୁସ୍ସୁତମ୍ପି ହୋତି ତଥାପି ହୋତି ଅଞ୍ଞଥାପି ହୋତି'। ସୋ 'ଅନସ୍ସାସିକଂ ଇଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯ'ନ୍ତି – ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ତସ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯା ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ପକ୍କମତି। ଇଦଂ ଖୋ, ସନ୍ଦକ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଦୁତିଯଂ ଅନସ୍ସାସିକଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅକ୍ଖାତଂ ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ନ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ନାରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

୨୩୧। ''ପୁନ ଚପରଂ, ସନ୍ଦକ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସତ୍ଥା ତକ୍କୀ ହୋତି ୱୀମଂସୀ। ସୋ ତକ୍କପରିଯାହତଂ ୱୀମଂସାନୁଚରିତଂ ସଯଂପଟିଭାନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ତକ୍କିସ୍ସ ଖୋ ପନ, ସନ୍ଦକ, ସତ୍ଥୁନୋ ୱୀମଂସିସ୍ସ ସୁତକ୍କିତମ୍ପି ହୋତି ଦୁତ୍ତକ୍କିତମ୍ପି ହୋତି ତଥାପି ହୋତି ଅଞ୍ଞଥାପି ହୋତି। ତତ୍ର, ସନ୍ଦକ, ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଅଯଂ ଖୋ ଭୱଂ ସତ୍ଥା ତକ୍କୀ ୱୀମଂସୀ। ସୋ ତକ୍କପରିଯାହତଂ ୱୀମଂସାନୁଚରିତଂ ସଯଂପଟିଭାନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ତକ୍କିସ୍ସ ଖୋ ପନ ସତ୍ଥୁନୋ ୱୀମଂସିସ୍ସ ସୁତକ୍କିତମ୍ପି ହୋତି ଦୁତ୍ତକ୍କିତମ୍ପି ହୋତି ତଥାପି ହୋତି ଅଞ୍ଞଥାପି ହୋତି'। ସୋ 'ଅନସ୍ସାସିକଂ ଇଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯ'ନ୍ତି – ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ତସ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯା ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ପକ୍କମତି। ଇଦଂ ଖୋ, ସନ୍ଦକ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ତତିଯଂ ଅନସ୍ସାସିକଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅକ୍ଖାତଂ ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ନ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ନାରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

୨୩୨। ''ପୁନ ଚପରଂ, ସନ୍ଦକ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସତ୍ଥା ମନ୍ଦୋ ହୋତି ମୋମୂହୋ। ସୋ ମନ୍ଦତ୍ତା ମୋମୂହତ୍ତା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ [ତଥା ତଥା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ୱାଚାୱିକ୍ଖେପଂ ଆପଜ୍ଜତି ଅମରାୱିକ୍ଖେପଂ – 'ଏୱନ୍ତିପି [ଏୱମ୍ପି (ସୀ। ପୀ।)] ମେ ନୋ, ତଥାତିପି [ତଥାପି (ସୀ। ପୀ।)] ମେ ନୋ, ଅଞ୍ଞଥାତିପି [ଅଞ୍ଞଥାପି (ସୀ। ପୀ।) ( ) ସବ୍ବତ୍ଥ ନତ୍ଥି] ମେ ନୋ, ନୋତିପି ମେ ନୋ, ନୋ ନୋତିପି ମେ ନୋ'ତି। ତତ୍ର, ସନ୍ଦକ, ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଅଯଂ ଖୋ ଭୱଂ ସତ୍ଥା ମନ୍ଦୋ ମୋମୂହୋ। ସୋ ମନ୍ଦତ୍ତା ମୋମୂହତ୍ତା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ୱାଚାୱିକ୍ଖେପଂ ଆପଜ୍ଜତି ଅମରାୱିକ୍ଖେପଂ – ଏୱନ୍ତିପି ମେ ନୋ, ତଥାତିପି ମେ ନୋ, ଅଞ୍ଞଥାତିପି ମେ ନୋ, ନୋତିପି ମେ ନୋ, ନୋ ନୋତିପି ମେ ନୋ'ତି। ସୋ 'ଅନସ୍ସାସିକଂ ଇଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯ'ନ୍ତି – ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ତସ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯା ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ପକ୍କମତି। ଇଦଂ ଖୋ, ସନ୍ଦକ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଚତୁତ୍ଥଂ ଅନସ୍ସାସିକଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅକ୍ଖାତଂ ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ନ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ନାରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

''ଇମାନି ଖୋ, (ତାନି ସନ୍ଦକ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଚତ୍ତାରି ଅନସ୍ସାସିକାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯାନି ଅକ୍ଖାତାନି ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ନ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ନାରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲ''ନ୍ତି।

''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭୋ ଆନନ୍ଦ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭୋ ଆନନ୍ଦ! ଯାୱଞ୍ଚିଦଂ ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଚତ୍ତାରି ଅନସ୍ସାସିକାନେୱ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯାନି ଅନସ୍ସାସିକାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯାନୀତି ଅକ୍ଖାତାନି ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ନ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ନାରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ। ସୋ ପନ, ଭୋ ଆନନ୍ଦ, ସତ୍ଥା କିଂୱାଦୀ କିଂଅକ୍ଖାଯୀ ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ଆରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲ''ନ୍ତି।

୨୩୩। ''ଇଧ, ସନ୍ଦକ, ତଥାଗତୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା…ପେ… [ୱିତ୍ଥାରୋ ମ। ନି। ୨।୯-୧୦ କନ୍ଦରକସୁତ୍ତେ] ସୋ ଇମେ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ପହାଯ ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଯସ୍ମିଂ ଖୋ [ଯସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)], ସନ୍ଦକ, ସତ୍ଥରି ସାୱକୋ ଏୱରୂପଂ ଉଳାରୱିସେସଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ଆରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ସନ୍ଦକ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ॥ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଯସ୍ମିଂ ଖୋ, ସନ୍ଦକ, ସତ୍ଥରି ସାୱକୋ ଏୱରୂପଂ ଉଳାରୱିସେସଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ଆରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ସନ୍ଦକ, ଭିକ୍ଖୁ ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତି…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଯସ୍ମିଂ ଖୋ, ସନ୍ଦକ, ସତ୍ଥରି ସାୱକୋ ଏୱରୂପଂ ଉଳାରୱିସେସଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ଆରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ସନ୍ଦକ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଯସ୍ମିଂ ଖୋ, ସନ୍ଦକ, ସତ୍ଥରି ସାୱକୋ ଏୱରୂପଂ ଉଳାରୱିସେସଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ଆରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

‘‘ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ… ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ଯସ୍ମିଂ ଖୋ, ସନ୍ଦକ, ସତ୍ଥରି ସାୱକୋ ଏୱରୂପଂ ଉଳାରୱିସେସଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ଆରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

‘‘ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ…ପେ… ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି। ଯସ୍ମିଂ ଖୋ, ସନ୍ଦକ, ସତ୍ଥରି ସାୱକୋ ଏୱରୂପଂ ଉଳାରୱିସେସଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ଆରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

‘‘ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ଆସୱାନଂ ଖଯଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି; ‘ଇମେ ଆସୱା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଅଯଂ ଆସୱସମୁଦଯୋ’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧୋ’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ଜାନତୋ ଏୱଂ ପସ୍ସତୋ କାମାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଭୱାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅୱିଜ୍ଜାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ୱିମୁତ୍ତସ୍ମିଂ ୱିମୁତ୍ତମିତି ଞାଣଂ ହୋତି। ‘ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା’ତି ପଜାନାତି। ଯସ୍ମିଂ ଖୋ, ସନ୍ଦକ, ସତ୍ଥରି ସାୱକୋ ଏୱରୂପଂ ଉଳାରୱିସେସଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସସକ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱସେଯ୍ୟ, ୱସନ୍ତୋ ଚ ଆରାଧେଯ୍ୟ ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲ’’ନ୍ତି।

୨୩୪। ‘‘ଯୋ ପନ ସୋ, ଭୋ ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ ଖୀଣାସୱୋ ୱୁସିତୱା କତକରଣୀଯୋ ଓହିତଭାରୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋ ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂଯୋଜନୋ ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତୋ ପରିଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟ ସୋ କାମେ’’ତି? ‘‘ଯୋ ସୋ, ସନ୍ଦକ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ ଖୀଣାସୱୋ ୱୁସିତୱା କତକରଣୀଯୋ ଓହିତଭାରୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋ ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂଯୋଜନୋ ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତୋ ଅଭବ୍ବୋ ସୋ ପଞ୍ଚଟ୍ଠାନାନି ଅଜ୍ଝାଚରିତୁଂ। ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ପାଣଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତୁଂ, ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେଯ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦାତୁଂ, ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱେତୁଂ, ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭାସିତୁଂ, ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ନିଧିକାରକଂ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ, ସେଯ୍ୟଥାପି ପୁବ୍ବେ ଅଗାରିଯଭୂତୋ। ଯୋ ସୋ, ସନ୍ଦକ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ ଖୀଣାସୱୋ ୱୁସିତୱା କତକରଣୀଯୋ ଓହିତଭାରୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋ ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂଯୋଜନୋ ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତୋ ଅଭବ୍ବୋ ସୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚଟ୍ଠାନାନି ଅଜ୍ଝାଚରିତୁ’’ନ୍ତି।

୨୩୫। ‘‘ଯୋ ପନ ସୋ, ଭୋ ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ ଖୀଣାସୱୋ ୱୁସିତୱା କତକରଣୀଯୋ ଓହିତଭାରୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋ ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂଯୋଜନୋ ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଚରତୋ ଚେୱ ତିଟ୍ଠତୋ ଚ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଜାଗରସ୍ସ ଚ ସତତଂ ସମିତଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ – ‘ଖୀଣା ମେ ଆସୱା’’’ତି? ‘‘ତେନ ହି, ସନ୍ଦକ, ଉପମଂ ତେ କରିସ୍ସାମି; ଉପମାଯପିଧେକଚ୍ଚେ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସା ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ସନ୍ଦକ, ପୁରିସସ୍ସ ହତ୍ଥପାଦା ଛିନ୍ନା; ତସ୍ସ ଚରତୋ ଚେୱ ତିଟ୍ଠତୋ ଚ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଜାଗରସ୍ସ ଚ ସତତଂ ସମିତଂ (ଜାନାତି – ‘ଛିନ୍ନା ମେ ହତ୍ଥପାଦା’ତି, ଉଦାହୁ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଜାନାତି – ‘ଛିନ୍ନା ମେ ହତ୍ଥପାଦା’’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ, ଭୋ ଆନନ୍ଦ, ସୋ ପୁରିସୋ ସତତଂ ସମିତଂ ଜାନାତି – ‘ଛିନ୍ନା ମେ ହତ୍ଥପାଦା’ ତି।) [(ଛିନ୍ନାୱ ହତ୍ଥପାଦା,) (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅପି ଚ ଖୋ ପନ ନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଜାନାତି – ‘ଛିନ୍ନା ମେ ହତ୍ଥପାଦା’’’ତି। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ସନ୍ଦକ, ଯୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ ଖୀଣାସୱୋ ୱୁସିତୱା କତକରଣୀଯୋ ଓହିତଭାରୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋ ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂଯୋଜନୋ ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଚରତୋ ଚେୱ ତିଟ୍ଠତୋ ଚ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଜାଗରସ୍ସ ଚ ସତତଂ ସମିତଂ (ଞାଣଦସ୍ସନଂ ନ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ – ‘ଖୀଣା ମେ ଆସୱା’ତି;) [(ଖୀଣାୱ ଆସୱା,) (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅପି ଚ ଖୋ ପନ ନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଜାନାତି – ‘ଖୀଣା ମେ ଆସୱା’’’ତି।

୨୩୬। ‘‘କୀଓବହୁକା ପନ, ଭୋ ଆନନ୍ଦ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଓିନଯେ ନିଯ୍ୟାତାରୋ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ, ସନ୍ଦକ, ଏକଂଯେଓ ସତଂ ନ ଦ୍ୱେ ସତାନି ନ ତୀଣି ସତାନି ନ ଚତ୍ତାରି ସତାନି ନ ପଞ୍ଚ ସତାନି, ଅଥ ଖୋ ଭିୟ୍ୟୋଓ ଯେ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଓିନଯେ ନିଯ୍ୟାତାରୋ’’ତି। ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭୋ ଆନନ୍ଦ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭୋ ଆନନ୍ଦ! ନ ଚ ନାମ ସଧମ୍ମୋକ୍କଂସନା ଭଓିସ୍ସତି, ନ ପରଧମ୍ମଓମ୍ଭନା, ଆଯତନେ ଚ ଧମ୍ମଦେସନା ତାଓ ବହୁକା ଚ ନିଯ୍ୟାତାରୋ ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସନ୍ତି। ଇମେ ପନାଜୀଓକା ପୁତ୍ତମତାଯ ପୁତ୍ତା ଅତ୍ତାନଞ୍ଞେଓ ଉକ୍କଂସେନ୍ତି, ପରେ ଚ ଓମ୍ଭେନ୍ତି ତଯୋ ଚେଓ ନିଯ୍ୟାତାରୋ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ନନ୍ଦଂ ଓଚ୍ଛଂ, କିସଂ ସଂକିଚ୍ଚଂ, ମକ୍ଖଲିଂ ଗୋସାଲ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ସନ୍ଦକୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ସକଂ ପରିସଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଚରନ୍ତୁ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣେ ଗୋତମେ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଓାସୋ। ନ ଦାନି ସୁକରଂ ଅମ୍ହେହି ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକେ ପରିଚ୍ଚଜିତୁ’’ନ୍ତି। ଇତି ହିଦଂ ସନ୍ଦକୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ସକଂ ପରିସଂ ଉୟ୍ୟୋଜେସି ଭଗଓତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେତି।

ସନ୍ଦକସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ମହାସକୁଲୁଦାଯିସୁତ୍ତଂ

୨୩୭। ଏଓଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଓା ରାଜଗହେ ଓିହରତି ଓେଳୁଓନେ କଲନ୍ଦକନିଓାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ପରିବ୍ବାଜକା ମୋରନିଓାପେ ପରିବ୍ବାଜକାରାମେ ପଟିଓସନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଅନ୍ନଭାରୋ ଓରଧରୋ ସକୁଲୁଦାଯୀ ଚ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଅଞ୍ଞେ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ପରିବ୍ବାଜକା। ଅଥ ଖୋ ଭଗଓା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିଓାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀଓରମାଦାଯ ରାଜଗହଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାଓିସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଓତୋ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅତିପ୍ପଗୋ ଖୋ ତାଓ ରାଜଗହେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ ଯେନ ମୋରନିଓାପୋ ପରିବ୍ବାଜକାରାମୋ ଯେନ ସକୁଲୁଦାଯୀ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେନୁପସଙ୍କମେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଓା ଯେନ ମୋରନିଓାପୋ ପରିବ୍ବାଜକାରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସକୁଲୁଦାଯୀ ପରିବ୍ବାଜକୋ ମହତିଯା ପରିବ୍ବାଜକପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ଉନ୍ନାଦିନିଯା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦାଯ ଅନେକଓିହିତଂ ତିରଚ୍ଛାନକଥଂ କଥେନ୍ତିଯା, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ରାଜକଥଂ ଚୋରକଥଂ ମହାମତ୍ତକଥଂ ସେନାକଥଂ ଭଯକଥଂ ଯୁଦ୍ଧକଥଂ ଅନ୍ନକଥଂ ପାନକଥଂ ଓତ୍ଥକଥଂ ସଯନକଥଂ ମାଲାକଥଂ ଗନ୍ଧକଥଂ ଞାତିକଥଂ ଯାନକଥଂ ଗାମକଥଂ ନିଗମକଥଂ ନଗରକଥଂ ଜନପଦକଥଂ ଇତ୍ଥିକଥଂ ସୂରକଥଂ ଓିସିଖାକଥଂ କୁମ୍ଭଟ୍ଠାନକଥଂ ପୁବ୍ବପେତକଥଂ ନାନତ୍ତକଥଂ ଲୋକକ୍ଖାଯିକଂ ସମୁଦ୍ଦକ୍ଖାଯିକଂ ଇତିଭଓାଭଓକଥଂ ଇତି ଓା। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ସକୁଲୁଦାଯୀ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗଓନ୍ତଂ ଦୂରତୋଓ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ସକଂ ପରିସଂ ସଣ୍ଠାପେତି – ‘‘ଅପ୍ପସଦ୍ଦା ଭୋନ୍ତୋ ହୋନ୍ତୁ; ମା ଭୋନ୍ତୋ ସଦ୍ଦମକତ୍ଥ। ଅଯଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଆଗଚ୍ଛତି; ଅପ୍ପସଦ୍ଦକାମୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଆଯସ୍ମା ଅପ୍ପସଦ୍ଦସ୍ସ ଓଣ୍ଣଓାଦୀ। ଅପ୍ପେଓ ନାମ ଅପ୍ପସଦ୍ଦଂ ପରିସଂ ଓିଦିତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେଯ୍ୟା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ତେ ପରିବ୍ବାଜକା ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗଓା ଯେନ ସକୁଲୁଦାଯୀ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଥ ଖୋ ସକୁଲୁଦାଯୀ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗଓନ୍ତଂ ଏତଦଓୋଚ – ‘‘ଏତୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଓା। ସ୍ୱାଗତଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଓତୋ। ଚିରସ୍ସଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଓା ଇମଂ ପରିଯାଯମକାସି ଯଦିଦଂ ଇଧାଗମନାଯ। ନିସୀଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଓା; ଇଦମାସନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତ’’ନ୍ତି। ନିସୀଦି ଭଗଓା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ସକୁଲୁଦାଯୀପି ଖୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ନୀଚଂ ଆସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ସକୁଲୁଦାଯିଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଭଗଓା ଏତଦଓୋଚ –

୨୩୮। ‘‘କାଯନୁତ୍ଥ , ଉଦାଯି, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା, କା ଚ ପନ ଓୋ ଅନ୍ତରାକଥା ଓିପ୍ପକତା’’ତି? ‘‘ତିଟ୍ଠତେସା, ଭନ୍ତେ, କଥା ଯାଯ ମଯଂ ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା। ନେସା, ଭନ୍ତେ, କଥା ଭଗଓତୋ ଦୁଲ୍ଲଭା ଭଓିସ୍ସତି ପଚ୍ଛାପି ସଓନାଯ। ପୁରିମାନି, ଭନ୍ତେ, ଦିଓସାନି ପୁରିମତରାନି ନାନାତିତ୍ଥିଯାନଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ କୁତୂହଲସାଲାଯଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅଯମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – ‘ଲାଭା ଓତ, ଭୋ, ଅଙ୍ଗମଗଧାନଂ, ସୁଲଦ୍ଧଲାଭା ଓତ, ଭୋ, ଅଙ୍ଗମଗଧାନଂ! ତତ୍ରିମେ [ଯତ୍ଥିମେ (ସୀ।)] ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସଙ୍ଘିନୋ ଗଣିନୋ ଗଣାଚରିଯା ଞାତା ଯସସ୍ସିନୋ ତିତ୍ଥକରା ସାଧୁସମ୍ମତା ବହୁଜନସ୍ସ ରାଜଗହଂ ଓସ୍ସାଓାସଂ ଓସଟା। ଅଯମ୍ପି ଖୋ ପୂରଣୋ କସ୍ସପୋ ସଙ୍ଘୀ ଚେଓ ଗଣୀ ଚ ଗଣାଚରିଯୋ ଚ ଞାତୋ ଯସସ୍ସୀ ତିତ୍ଥକରୋ ସାଧୁସମ୍ମତୋ ବହୁଜନସ୍ସ; ସୋପି ରାଜଗହଂ ଓସ୍ସାଓାସଂ ଓସଟୋ। ଅଯମ୍ପି ଖୋ ମକ୍ଖଲି ଗୋସାଲୋ…ପେ… ଅଜିତୋ କେସକମ୍ବଲୋ… ପକୁଧୋ କଚ୍ଚାଯନୋ… ସଞ୍ଚଯୋ ବେଲଟ୍ଠପୁତ୍ତୋ… ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ସଙ୍ଘୀ ଚେଓ ଗଣୀ ଚ ଗଣାଚରିଯୋ ଚ ଞାତୋ ଯସସ୍ସୀ ତିତ୍ଥକରୋ ସାଧୁସମ୍ମତୋ ବହୁଜନସ୍ସ; ସୋପି ରାଜଗହଂ ଓସ୍ସାଓାସଂ ଓସଟୋ। ଅଯମ୍ପି ଖୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସଙ୍ଘୀ ଚେଓ ଗଣୀ ଚ ଗଣାଚରିଯୋ ଚ ଞାତୋ ଯସସ୍ସୀ ତିତ୍ଥକରୋ ସାଧୁସମ୍ମତୋ ବହୁଜନସ୍ସ; ସୋପି ରାଜଗହଂ ଓସ୍ସାଓାସଂ ଓସଟୋ। କୋ ନୁ ଖୋ ଇମେସଂ ଭଓତଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସଙ୍ଘୀନଂ ଗଣୀନଂ ଗଣାଚରିଯାନଂ ଞାତାନଂ ଯସସ୍ସୀନଂ ତିତ୍ଥକରାନଂ ସାଧୁସମ୍ମତାନଂ ବହୁଜନସ୍ସ ସାଓକାନଂ ସକ୍କତୋ ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ, କଞ୍ଚ ପନ ସାଓକା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା [ଗରୁକତ୍ୱା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଉପନିସ୍ସାଯ ଓିହରନ୍ତୀ’’’ତି?

୨୩୯। ‘‘ତତ୍ରେକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଅଯଂ ଖୋ ପୂରଣୋ କସ୍ସପୋ ସଙ୍ଘୀ ଚେୱ ଗଣୀ ଚ ଗଣାଚରିଯୋ ଚ ଞାତୋ ଯସସ୍ସୀ ତିତ୍ଥକରୋ ସାଧୁସମ୍ମତୋ ବହୁଜନସ୍ସ; ସୋ ଚ ଖୋ ସାୱକାନଂ ନ ସକ୍କତୋ ନ ଗରୁକତୋ ନ ମାନିତୋ ନ ପୂଜିତୋ, ନ ଚ ପନ ପୂରଣଂ କସ୍ସପଂ ସାୱକା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତି। ଭୂତପୁବ୍ବଂ ପୂରଣୋ କସ୍ସପୋ ଅନେକସତାଯ ପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ତତ୍ରଞ୍ଞତରୋ ପୂରଣସ୍ସ କସ୍ସପସ୍ସ ସାୱକୋ ସଦ୍ଦମକାସି – ‘‘ମା ଭୋନ୍ତୋ ପୂରଣଂ କସ୍ସପଂ ଏତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ଥ; ନେସୋ ଏତଂ ଜାନାତି; ମଯମେତଂ ଜାନାମ, ଅମ୍ହେ ଏତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛଥ; ମଯମେତଂ ଭୱନ୍ତାନଂ ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମା’’ତି। ଭୂତପୁବ୍ବଂ ପୂରଣୋ କସ୍ସପୋ ବାହା ପଗ୍ଗଯ୍ହ କନ୍ଦନ୍ତୋ ନ ଲଭତି – ‘‘ଅପ୍ପସଦ୍ଦା ଭୋନ୍ତୋ ହୋନ୍ତୁ, ମା ଭୋନ୍ତୋ ସଦ୍ଦମକତ୍ଥ। ନେତେ, ଭୱନ୍ତେ, ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଅମ୍ହେ ଏତେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି; ମଯମେତେସଂ ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମା’’ତି। ବହୂ ଖୋ ପନ ପୂରଣସ୍ସ କସ୍ସପସ୍ସ ସାୱକା ୱାଦଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଅପକ୍କନ୍ତା – ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାସି, ଅହଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାମି , କିଂ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନିସ୍ସସି? ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନୋ ତ୍ୱମସି, ଅହମସ୍ମି ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ, ସହିତଂ ମେ, ଅସହିତଂ ତେ, ପୁରେୱଚନୀଯଂ ପଚ୍ଛା ଅୱଚ, ପଚ୍ଛାୱଚନୀଯଂ ପୁରେ ଅୱଚ, ଅଧିଚିଣ୍ଣଂ ତେ ୱିପରାୱତ୍ତଂ, ଆରୋପିତୋ ତେ ୱାଦୋ, ନିଗ୍ଗହିତୋସି, ଚର ୱାଦପ୍ପମୋକ୍ଖାଯ, ନିବ୍ବେଠେହି ୱା ସଚେ ପହୋସୀ’’ତି। ଇତି ପୂରଣୋ କସ୍ସପୋ ସାୱକାନଂ ନ ସକ୍କତୋ ନ ଗରୁକତୋ ନ ମାନିତୋ ନ ପୂଜିତୋ, ନ ଚ ପନ ପୂରଣଂ କସ୍ସପଂ ସାୱକା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତି। ଅକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଚ ପନ ପୂରଣୋ କସ୍ସପୋ ଧମ୍ମକ୍କୋସେନା’’’ତି।

‘‘ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଅଯମ୍ପି ଖୋ ମକ୍ଖଲି ଗୋସାଲୋ...ପେ... ଅଜିତୋ କେସକମ୍ବଲୋ... ପକୁଧୋ କଚ୍ଚାଯନୋ... ସଞ୍ଚଯୋ ବେଲଟ୍ଠପୁତ୍ତୋ... ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ସଙ୍ଘୀ ଚେୱ ଗଣୀ ଚ ଗଣାଚରିଯୋ ଚ ଞାତୋ ଯସସ୍ସୀ ତିତ୍ଥକରୋ ସାଧୁସମ୍ମତୋ ବହୁଜନସ୍ସ; ସୋ ଚ ଖୋ ସାୱକାନଂ ନ ସକ୍କତୋ ନ ଗରୁକତୋ ନ ମାନିତୋ ନ ପୂଜିତୋ, ନ ଚ ପନ ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ସାୱକା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତି। ଭୂତପୁବ୍ବଂ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ଅନେକସତାଯ ପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ତତ୍ରଞ୍ଞତରୋ ନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ନାଟପୁତ୍ତସ୍ସ ସାୱକୋ ସଦ୍ଦମକାସି – ମା ଭୋନ୍ତୋ ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ଏତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ଥ; ନେସୋ ଏତଂ ଜାନାତି; ମଯମେତଂ ଜାନାମ, ଅମ୍ହେ ଏତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛଥ; ମଯମେତଂ ଭୱନ୍ତାନଂ ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମାତି। ଭୂତପୁବ୍ବଂ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ବାହା ପଗ୍ଗଯ୍ହ କନ୍ଦନ୍ତୋ ନ ଲଭତି – ‘‘ଅପ୍ପସଦ୍ଦା ଭୋନ୍ତୋ ହୋନ୍ତୁ, ମା ଭୋନ୍ତୋ ସଦ୍ଦମକତ୍ଥ। ନେତେ ଭୱନ୍ତେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଅମ୍ହେ ଏତେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି; ମଯମେତେସଂ ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମା’’ତି। ବହୂ ଖୋ ପନ ନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ନାଟପୁତ୍ତସ୍ସ ସାୱକା ୱାଦଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଅପକ୍କନ୍ତା – ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାସି, ଅହଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାମି। କିଂ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନିସ୍ସସି? ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନୋ ତ୍ୱମସି। ଅହମସ୍ମି ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ। ସହିତଂ ମେ ଅସହିତଂ ତେ, ପୁରେୱଚନୀଯଂ ପଚ୍ଛା ଅୱଚ, ପଚ୍ଛାୱଚନୀଯଂ ପୁରେ ଅୱଚ, ଅଧିଚିଣ୍ଣଂ ତେ ୱିପରାୱତ୍ତଂ, ଆରୋପିତୋ ତେ ୱାଦୋ, ନିଗ୍ଗହିତୋସି, ଚର ୱାଦପ୍ପମୋକ୍ଖାଯ, ନିବ୍ବେଠେହି ୱା ସଚେ ପହୋସୀ’’ତି। ଇତି ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ସାୱକାନଂ ନ ସକ୍କତୋ ନ ଗରୁକତୋ ନ ମାନିତୋ ନ ପୂଜିତୋ, ନ ଚ ପନ ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ ସାୱକା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତି। ଅକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଚ ପନ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ଧମ୍ମକ୍କୋସେନା’’’ତି।

୨୪୦। ‘‘ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଅଯମ୍ପି ଖୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସଙ୍ଘୀ ଚେୱ ଗଣୀ ଚ ଗଣାଚରିଯୋ ଚ ଞାତୋ ଯସସ୍ସୀ ତିତ୍ଥକରୋ ସାଧୁସମ୍ମତୋ ବହୁଜନସ୍ସ; ସୋ ଚ ଖୋ ସାୱକାନଂ ସକ୍କତୋ ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ, ସମଣଞ୍ଚ ପନ ଗୋତମଂ ସାୱକା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତି। ଭୂତପୁବ୍ବଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଅନେକସତାଯ ପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ତତ୍ରଞ୍ଞତରୋ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକୋ ଉକ୍କାସି। ତମେନାଞ୍ଞତରୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଜଣ୍ଣୁକେନ [ଜଣ୍ଣୁକେ (ସୀ।)] ଘଟ୍ଟେସି – ‘‘ଅପ୍ପସଦ୍ଦୋ ଆଯସ୍ମା ହୋତୁ, ମାଯସ୍ମା ସଦ୍ଦମକାସି, ସତ୍ଥା ନୋ ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସୀ’’ତି। ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଅନେକସତାଯ ପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ନେୱ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକାନଂ ଖିପିତସଦ୍ଦୋ ୱା ହୋତି ଉକ୍କାସିତସଦ୍ଦୋ ୱା। ତମେନଂ ମହାଜନକାଯୋ ପଚ୍ଚାସୀସମାନରୂପୋ [ପଚ୍ଚାସିଂସମାନରୂପୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ହୋତି – ‘‘ଯଂ ନୋ ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଭାସିସ୍ସତି ତଂ ନୋ ସୋସ୍ସାମା’’ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ପୁରିସୋ ଚାତୁମ୍ମହାପଥେ ଖୁଦ୍ଦମଧୁଂ [ଖୁଦ୍ଦଂ ମଧୁଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅନେଳକଂ ପୀଳେଯ୍ୟ [ଉପ୍ପୀଳେଯ୍ୟ (ସୀ।)]। ତମେନଂ ମହାଜନକାଯୋ ପଚ୍ଚାସୀସମାନରୂପୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ଅସ୍ସ। ଏୱମେୱ ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଅନେକସତାଯ ପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ନେୱ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକାନଂ ଖିପିତସଦ୍ଦୋ ୱା ହୋତି ଉକ୍କାସିତସଦ୍ଦୋ ୱା। ତମେନଂ ମହାଜନକାଯୋ ପଚ୍ଚାସୀସମାନରୂପୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ହୋତି – ‘‘ଯଂ ନୋ ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଭାସିସ୍ସତି ତଂ ନୋ ସୋସ୍ସାମା’’ତି। ଯେପି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ସମ୍ପଯୋଜେତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତନ୍ତି ତେପି ସତ୍ଥୁ ଚେୱ ୱଣ୍ଣୱାଦିନୋ ହୋନ୍ତି, ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦିନୋ ହୋନ୍ତି, ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦିନୋ ହୋନ୍ତି, ଅତ୍ତଗରହିନୋଯେୱ ହୋନ୍ତି ଅନଞ୍ଞଗରହିନୋ, ‘‘ମଯମେୱମ୍ହା ଅଲକ୍ଖିକା ମଯଂ ଅପ୍ପପୁଞ୍ଞା ତେ ମଯଂ ଏୱଂ ସ୍ୱାକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ନାସକ୍ଖିମ୍ହା ଯାୱଜୀୱଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁ’’ନ୍ତି। ତେ ଆରାମିକଭୂତା ୱା ଉପାସକଭୂତା ୱା ପଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତନ୍ତି। ଇତି ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସାୱକାନଂ ସକ୍କତୋ ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ, ସମଣଞ୍ଚ ପନ ଗୋତମଂ ସାୱକା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା

ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତୀ’’ତି।

୨୪୧। ‘‘କତି ପନ ତ୍ୱଂ, ଉଦାୟି, ମୟି ଧମ୍ମେ ସମନୁପସ୍ସସି, ଯେହି ମମଂ [ମମ (ସକ୍କତ୍ତ)] ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି [ଗରୁକରୋନ୍ତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ପଞ୍ଚ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି ଧମ୍ମେ ସମନୁପସ୍ସାମି ଯେହି ଭଗୱନ୍ତଂ ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଭଗୱା ହି, ଭନ୍ତେ, ଅପ୍ପାହାରୋ, ଅପ୍ପାହାରତାୟ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ଯମ୍ପି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅପ୍ପାହାରୋ, ଅପ୍ପାହାରତାୟ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ ଇମଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ସମନୁପସ୍ସାମି ଯେନ ଭଗୱନ୍ତଂ ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଇତରୀତରେନ ଚୀୱରେନ, ଇତରୀତରଚୀୱରସନ୍ତୁଟ୍ଠିୟା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ଯମ୍ପି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଇତରୀତରେନ ଚୀୱରେନ, ଇତରୀତରଚୀୱରସନ୍ତୁଟ୍ଠିୟା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ, ଇମଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି ଦୁତିୟଂ ଧମ୍ମଂ ସମନୁପସ୍ସାମି ଯେନ ଭଗୱନ୍ତଂ ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଇତରୀତରେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ, ଇତରୀତରପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୁଟ୍ଠିୟା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ଯମ୍ପି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଇତରୀତରେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ, ଇତରୀତରପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୁଟ୍ଠିୟା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ, ଇମଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି ତତିୟଂ ଧମ୍ମଂ ସମନୁପସ୍ସାମି ଯେନ ଭଗୱନ୍ତଂ ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଇତରୀତରେନ ସେନାସନେନ, ଇତରୀତରସେନାସନସନ୍ତୁଟ୍ଠିୟା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ଯମ୍ପି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଇତରୀତରେନ ସେନାସନେନ, ଇତରୀତରସେନାସନସନ୍ତୁଟ୍ଠିୟା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ, ଇମଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି ଚତୁତ୍ଥଂ ଧମ୍ମଂ ସମନୁପସ୍ସାମି ଯେନ ଭଗୱନ୍ତଂ ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ପୱିୱିତ୍ତୋ, ପୱିୱେକସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ । ଯମ୍ପି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ପୱିୱିତ୍ତୋ, ପୱିୱେକସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ, ଇମଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି ପଞ୍ଚମଂ ଧମ୍ମଂ ସମନୁପସ୍ସାମି ଯେନ ଭଗୱନ୍ତଂ ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତି।

‘‘ଇମେ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ସମନୁପସ୍ସାମି ଯେହି ଭଗୱନ୍ତଂ ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତୀ’’ତି।

୨୪୨। ‘‘‘ଅପ୍ପାହାରୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ, ଅପ୍ପାହାରତାୟ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ’ତି, ଇତି ଚେ ମଂ, ଉଦାୟି, ସାୱକା ସକ୍କରେୟ୍ୟୁଂ ଗରୁଂ କରେୟ୍ୟୁଂ ମାନେୟ୍ୟୁଂ ପୂଜେୟ୍ୟୁଂ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରେୟ୍ୟୁଂ, ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ, ଉଦାୟି, ସାୱକା କୋସକାହାରାପି ଅଡ୍ଢକୋସକାହାରାପି ବେଲୁୱାହାରାପି ଅଡ୍ଢବେଲୁୱାହାରାପି। ଅହଂ ଖୋ ପନ, ଉଦାୟି, ଅପ୍ପେକଦା ଇମିନା ପତ୍ତେନ ସମତିତ୍ତିକମ୍ପି ଭୁଞ୍ଜାମି ଭିୟ୍ୟୋପି ଭୁଞ୍ଜାମି। ‘ଅପ୍ପାହାରୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ, ଅପ୍ପାହାରତାୟ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ’ତି, ଇତି ଚେ ମଂ, ଉଦାୟି, ସାୱକା ସକ୍କରେୟ୍ୟୁଂ ଗରୁଂ କରେୟ୍ୟୁଂ ମାନେୟ୍ୟୁଂ ପୂଜେୟ୍ୟୁଂ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରେୟ୍ୟୁଂ, ଯେ ତେ, ଉଦାୟି, ମମ ସାୱକା କୋସକାହାରାପି ଅଡ୍ଢକୋସକାହାରାପି ବେଲୁୱାହାରାପି ଅଡ୍ଢବେଲୁୱାହାରାପି ନ ମଂ ତେ ଇମିନା ଧମ୍ମେନ ସକ୍କରେୟ୍ୟୁଂ ଗରୁଂ କରେୟ୍ୟୁଂ ମାନେୟ୍ୟୁଂ ପୂଜେୟ୍ୟୁଂ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରେୟ୍ୟୁଂ।

‘‘‘ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଇତରୀତରେନ ଚୀୱରେନ, ଇତରୀତରଚୀୱରସନ୍ତୁଟ୍ଠିୟା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ’ତି, ଇତି ଚେ ମଂ, ଉଦାୟି, ସାୱକା ସକ୍କରେୟ୍ୟୁଂ ଗରୁଂ କରେୟ୍ୟୁଂ ମାନେୟ୍ୟୁଂ ପୂଜେୟ୍ୟୁଂ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରେୟ୍ୟୁଂ, ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ, ଉଦାୟି, ସାୱକା ପଂସୁକୂଲିକା ଲୂଖଚୀୱରଧରା ତେ ସୁସାନା ୱା ସଙ୍କାରକୂଟା ୱା ପାପଣିକା ୱା ନନ୍ତକାନି [ପାପଣିକାନି ୱା ନନ୍ତକାନି ୱା (ସୀ।)] ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା [ଉଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା (କ।)] ସଙ୍ଘାଟିଂ କରିତ୍ୱା ଧାରେନ୍ତି। ଅହଂ ଖୋ ପନୁଦାୟି, ଅପ୍ପେକଦା ଗହପତିଚୀୱରାନି ଧାରେମି ଦଳ୍ହାନି ସତ୍ଥଲୂଖାନି ଅଲାବୁଲୋମସାନି। ‘ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଇତରୀତରେନ ଚୀୱରେନ, ଇତରୀତରଚୀୱରସନ୍ତୁଟ୍ଠିୟା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ’ତି, ଇତି ଚେ ମଂ, ଉଦାୟି, ସାୱକା ସକ୍କରେୟ୍ୟୁଂ ଗରୁଂ କରେୟ୍ୟୁଂ ମାନେୟ୍ୟୁଂ ପୂଜେୟ୍ୟୁଂ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରେୟ୍ୟୁଂ, ଯେ ତେ, ଉଦାୟି, ମମ ସାୱକା ପଂସୁକୂଲିକା ଲୂଖଚୀୱରଧରା ତେ ସୁସାନା ୱା ସଙ୍କାରକୂଟା ୱା ପାପଣିକା ୱା ନନ୍ତକାନି ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ସଙ୍ଘାଟିଂ କରିତ୍ୱା ଧାରେନ୍ତି, ନ ମଂ ତେ ଇମିନା ଧମ୍ମେନ ସକ୍କରେୟ୍ୟୁଂ ଗରୁଂ କରେୟ୍ୟୁଂ ମାନେୟ୍ୟୁଂ ପୂଜେୟ୍ୟୁଂ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରେୟ୍ୟୁଂ।

'''ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଇତରୀତରେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ, ଇତରୀତରପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ'ତି, ଇତି ଚେ ମଂ, ଉଦାଯି, ସାୱକା ସକ୍କରେଯ୍ୟୁଂ ଗରୁଂ କରେଯ୍ୟୁଂ ମାନେଯ୍ୟୁଂ ପୂଜେଯ୍ୟୁଂ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟୁଂ, ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ, ଉଦାଯି, ସାୱକା ପିଣ୍ଡପାତିକା ସପଦାନଚାରିନୋ ଉଞ୍ଛାସକେ ୱତେ ରତା, ତେ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠା ସମାନା ଆସନେନପି ନିମନ୍ତିଯମାନା ନ ସାଦିଯନ୍ତି। ଅହଂ ଖୋ ପନୁଦାଯି, ଅପ୍ପେକଦା ନିମନ୍ତନେପି [ନିମନ୍ତନସ୍ସାପି (କ।)] ଭୁଞ୍ଜାମି ସାଲୀନଂ ଓଦନଂ ୱିଚିତକାଳକଂ ଅନେକସୂପଂ ଅନେକବ୍ୟଞ୍ଜନଂ। 'ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଇତରୀତରେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ, ଇତରୀତରପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ'ତି, ଇତି ଚେ ମଂ, ଉଦାଯି, ସାୱକା ସକ୍କରେଯ୍ୟୁଂ ଗରୁଂ କରେଯ୍ୟୁଂ ମାନେଯ୍ୟୁଂ ପୂଜେଯ୍ୟୁଂ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟୁଂ, ଯେ ତେ, ଉଦାଯି, ମମ ସାୱକା ପିଣ୍ଡପାତିକା ସପଦାନଚାରିନୋ ଉଞ୍ଛାସକେ ୱତେ ରତା ତେ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠା ସମାନା ଆସନେନପି ନିମନ୍ତିଯମାନା ନ ସାଦିଯନ୍ତି, ନ ମଂ ତେ ଇମିନା ଧମ୍ମେନ ସକ୍କରେଯ୍ୟୁଂ ଗରୁଂ କରେଯ୍ୟୁଂ ମାନେଯ୍ୟୁଂ ପୂଜେଯ୍ୟୁଂ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟୁଂ।

'''ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଇତରୀତରେନ ସେନାସନେନ, ଇତରୀତରସେନାସନସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ'ତି, ଇତି ଚେ ମଂ, ଉଦାଯି, ସାୱକା ସକ୍କରେଯ୍ୟୁଂ ଗରୁଂ କରେଯ୍ୟୁଂ ମାନେଯ୍ୟୁଂ ପୂଜେଯ୍ୟୁଂ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟୁଂ, ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ, ଉଦାଯି, ସାୱକା ରୁକ୍ଖମୂଲିକା ଅବ୍ଭୋକାସିକା, ତେ ଅଟ୍ଠମାସେ ଛନ୍ନଂ ନ ଉପେନ୍ତି। ଅହଂ ଖୋ ପନୁଦାଯି, ଅପ୍ପେକଦା କୂଟାଗାରେସୁପି ୱିହରାମି ଉଲ୍ଲିତ୍ତାୱଲିତ୍ତେସୁ ନିୱାତେସୁ ଫୁସିତଗ୍ଗଳେସୁ [ଫୁସ୍ସିତଗ୍ଗଳେସୁ (ସୀ। ପୀ।)] ପିହିତୱାତପାନେସୁ। 'ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଇତରୀତରେନ ସେନାସନେନ, ଇତରୀତରସେନାସନସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ'ତି, ଇତି ଚେ ମଂ, ଉଦାଯି, ସାୱକା ସକ୍କରେଯ୍ୟୁଂ ଗରୁଂ କରେଯ୍ୟୁଂ ମାନେଯ୍ୟୁଂ ପୂଜେଯ୍ୟୁଂ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟୁଂ, ଯେ ତେ, ଉଦାଯି, ମମ ସାୱକା ରୁକ୍ଖମୂଲିକା ଅବ୍ଭୋକାସିକା ତେ ଅଟ୍ଠମାସେ ଛନ୍ନଂ ନ ଉପେନ୍ତି, ନ ମଂ ତେ ଇମିନା ଧମ୍ମେନ ସକ୍କରେଯ୍ୟୁଂ ଗରୁଂ କରେଯ୍ୟୁଂ ମାନେଯ୍ୟୁଂ ପୂଜେଯ୍ୟୁଂ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟୁଂ।

'''ପୱିୱିତ୍ତୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ, ପୱିୱେକସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ'ତି, ଇତି ଚେ ମଂ, ଉଦାଯି, ସାୱକା ସକ୍କରେଯ୍ୟୁଂ ଗରୁଂ କରେଯ୍ୟୁଂ ମାନେଯ୍ୟୁଂ ପୂଜେଯ୍ୟୁଂ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟୁଂ, ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ, ଉଦାଯି, ସାୱକା ଆରଞ୍ଞିକା ପନ୍ତସେନାସନା ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତି, ତେ ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସଂ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଓସରନ୍ତି ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସାଯ। ଅହଂ ଖୋ ପନୁଦାଯି, ଅପ୍ପେକଦା ଆକିଣ୍ଣୋ ୱିହରାମି ଭିକ୍ଖୂହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଉପାସକେହି ଉପାସିକାହି ରଞ୍ଞା ରାଜମହାମତ୍ତେହି ତିତ୍ଥିଯେହି ତିତ୍ଥିଯସାୱକେହି। 'ପୱିୱିତ୍ତୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ, ପୱିୱେକସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ'ତି, ଇତି ଚେ ମଂ, ଉଦାଯି, ସାୱକା ସକ୍କରେଯ୍ୟୁଂ ଗରୁଂ କରେଯ୍ୟୁଂ ମାନେଯ୍ୟୁଂ ପୂଜେଯ୍ୟୁଂ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟୁଂ, ଯେ ତେ, ଉଦାଯି, ମମ ସାୱକା ଆରଞ୍ଞକା ପନ୍ତସେନାସନା ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତି ତେ ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସଂ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଓସରନ୍ତି ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସାଯ, ନ ମଂ ତେ ଇମିନା ଧମ୍ମେନ ସକ୍କରେଯ୍ୟୁଂ ଗରୁଂ କରେଯ୍ୟୁଂ ମାନେଯ୍ୟୁଂ ପୂଜେଯ୍ୟୁଂ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟୁଂ।

''ଇତି ଖୋ, ଉଦାଯି, ନ ମମଂ ସାୱକା ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତି।

୨୪୩। ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଉଦାଯି, ଅଞ୍ଞେ ଚ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଯେହି ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ମମଂ ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି , ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧୁଦାଯି, ମମଂ ସାୱକା ଅଧିସୀଲେ ସମ୍ଭାୱେନ୍ତି – 'ସୀଲୱା ସମଣୋ ଗୋତମୋ ପରମେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ'ତି। ଯମ୍ପୁଦାଯି [ଯମୁଦାଯି (ସ୍ୟା। କ।)], ମମଂ ସାୱକା ଅଧିସୀଲେ ସମ୍ଭାୱେନ୍ତି – 'ସୀଲୱା ସମଣୋ ଗୋତମୋ ପରମେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ'ତି, ଅଯଂ ଖୋ, ଉଦାଯି , ପଠମୋ ଧମ୍ମୋ ଯେନ ମମଂ ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତି।

୨୪୪। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାଯି, ମମଂ ସାୱକା ଅଭିକ୍କନ୍ତେ ଞାଣଦସ୍ସନେ ସମ୍ଭାୱେନ୍ତି – 'ଜାନଂଯେୱାହ ସମଣୋ ଗୋତମୋ – ଜାନାମୀତି, ପସ୍ସଂଯେୱାହ ସମଣୋ ଗୋତମୋ – ପସ୍ସାମୀତି; ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ନୋ ଅନଭିଞ୍ଞାଯ; ସନିଦାନଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ନୋ ଅନିଦାନଂ; ସପ୍ପାଟିହାରିଯଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ନୋ ଅପ୍ପାଟିହାରିଯ'ନ୍ତି। ଯମ୍ପୁଦାଯି, ମମଂ ସାୱକା ଅଭିକ୍କନ୍ତେ ଞାଣଦସ୍ସନେ ସମ୍ଭାୱେନ୍ତି – 'ଜାନଂଯେୱାହ ସମଣୋ ଗୋତମୋ – ଜାନାମୀତି, ପସ୍ସଂଯେୱାହ ସମଣୋ ଗୋତମୋ – ପସ୍ସାମୀତି; ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ନୋ ଅନଭିଞ୍ଞାଯ; ସନିଦାନଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ନୋ ଅନିଦାନଂ; ସପ୍ପାଟିହାରିଯଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ନୋ ଅପ୍ପାଟିହାରିଯ'ନ୍ତି, ଅଯଂ ଖୋ, ଉଦାଯି, ଦୁତିଯୋ ଧମ୍ମୋ ଯେନ ମମଂ

ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତି।

୨୪୫। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାଯି, ମମଂ ସାୱକା ଅଧିପଞ୍ଞାଯ ସମ୍ଭାୱେନ୍ତି – 'ପଞ୍ଞୱା ସମଣୋ ଗୋତମୋ ପରମେନ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ; ତଂ ୱତ ଅନାଗତଂ ୱାଦପଥଂ ନ ଦକ୍ଖତି, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱା ପରପ୍ପୱାଦଂ ନ ସହଧମ୍ମେନ ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି'। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଉଦାଯି, ଅପି ନୁ ମେ ସାୱକା ଏୱଂ ଜାନନ୍ତା ଏୱଂ ପସ୍ସନ୍ତା ଅନ୍ତରନ୍ତରା କଥଂ ଓପାତେଯ୍ୟୁ''ନ୍ତି?

''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''।

''ନ ଖୋ ପନାହଂ, ଉଦାଯି, ସାୱକେସୁ ଅନୁସାସନିଂ ପଚ୍ଚାସୀସାମି [ପଚ୍ଚାସିଂସାମି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]; ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ମମଯେୱ ସାୱକା ଅନୁସାସନିଂ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତି।

''ଯମ୍ପୁଦାଯି, ମମଂ ସାୱକା ଅଧିପଞ୍ଞାଯ ସମ୍ଭାୱେନ୍ତି – 'ପଞ୍ଞୱା ସମଣୋ ଗୋତମୋ ପରମେନ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ; ତଂ ୱତ ଅନାଗତଂ ୱାଦପଥଂ ନ ଦକ୍ଖତି, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱା ପରପ୍ପୱାଦଂ ନ ସହଧମ୍ମେନ ନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି'। ଅଯଂ ଖୋ, ଉଦାଯି, ତତିଯୋ ଧମ୍ମୋ ଯେନ ମମଂ ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତି।

୨୪୬। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାଯି, ମମ ସାୱକା ଯେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଦୁକ୍ଖୋତିଣ୍ଣା ଦୁକ୍ଖପରେତା ତେ ମଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସାହଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକରୋମି, ତେସାହଂ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେମି ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ; ତେ ମଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯଂ… ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ… ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସାହଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକରୋମି , ତେସାହଂ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେମି ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ। ଯମ୍ପୁଦାଯି, ମମ ସାୱକା ଯେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଦୁକ୍ଖୋତିଣ୍ଣା ଦୁକ୍ଖପରେତା ତେ ମଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସାହଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକରୋମି, ତେସାହଂ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେମି ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ। ତେ ମଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯଂ … ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ… ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ତେସାହଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକରୋମି। ତେସାହଂ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେମି ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ। ଅଯଂ ଖୋ, ଉଦାଯି, ଚତୁତ୍ଥୋ ଧମ୍ମୋ ଯେନ ମମଂ ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତି।

୨୪୭। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାଯି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ ଭାୱେନ୍ତି। ଇଧୁଦାଯି, ଭିକ୍ଖୁ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ; ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି… ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାଯି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ଭାୱେନ୍ତି। ଇଧୁଦାଯି , ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି, ୱାଯମତି, ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି, ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ପଦହତି; ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି, ୱାଯମତି, ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି, ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ପଦହତି; ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପାଦାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି, ୱାଯମତି, ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି, ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ପଦହତି; ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି, ୱାଯମତି, ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି, ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ପଦହତି। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାଯି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦେ ଭାୱେନ୍ତି। ଇଧୁଦାଯି, ଭିକ୍ଖୁ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି, ୱୀରିଯସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି, ଚିତ୍ତସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି, ୱୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାଯି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱେନ୍ତି। ଇଧୁଦାଯି , ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେତି ଉପସମଗାମିଂ ସମ୍ବୋଧଗାମିଂ; ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେତି…ପେ… ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେତି… ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେତି… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେତି

ଉପସମଗାମିଂ ସମ୍ବୋଧଗାମିଂ। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାୟି, ଅକ୍ଖାତା ମୟା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ୟଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ପଞ୍ଚ ବଲାନି ଭାୱେନ୍ତି। ଇଧୁଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧାବଲଂ ଭାୱେତି ଉପସମଗାମିଂ ସମ୍ବୋଧଗାମିଂ; ୱୀରିୟବଲଂ ଭାୱେତି…ପେ… ସତିବଲଂ ଭାୱେତି… ସମାଧିବଲଂ ଭାୱେତି… ପଞ୍ଞାବଲଂ ଭାୱେତି ଉପସମଗାମିଂ ସମ୍ବୋଧଗାମିଂ। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାୟି, ଅକ୍ଖାତା ମୟା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ୟଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ସତ୍ତବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଭାୱେନ୍ତି। ଇଧୁଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ୱିରାଗନିସ୍ସିତଂ ନିରୋଧନିସ୍ସିତଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିଂ; ଧମ୍ମୱିଚୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି…ପେ… ୱୀରିୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ୱିରାଗନିସ୍ସିତଂ ନିରୋଧନିସ୍ସିତଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିଂ। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାୟି, ଅକ୍ଖାତା ମୟା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ୟଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଅରିୟଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତି। ଇଧୁଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ଭାୱେତି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପଂ ଭାୱେତି, ସମ୍ମାୱାଚଂ ଭାୱେତି , ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତଂ ଭାୱେତି, ସମ୍ମାଆଜୀୱଂ ଭାୱେତି, ସମ୍ମାୱାୟାମଂ ଭାୱେତି, ସମ୍ମାସତିଂ ଭାୱେତି, ସମ୍ମାସମାଧିଂ ଭାୱେତି। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

୨୪୮। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାୟି, ଅକ୍ଖାତା ମୟା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ୟଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖେ ଭାୱେନ୍ତି। ରୂପୀ ରୂପାନି ପସ୍ସତି, ଅୟଂ ପଠମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ; ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି, ଅୟଂ ଦୁତିୟୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ; ସୁଭନ୍ତେୱ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଅୟଂ ତତିୟୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ; ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା 'ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ'ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅୟଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ; ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ 'ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ'ନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅୟଂ ପଞ୍ଚମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ; ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ 'ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ'ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅୟଂ ଛଟ୍ଠୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ; ସବ୍ବସୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅୟଂ ସତ୍ତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ; ସବ୍ବସୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ସଞ୍ଞାୱେଦୟିତନିରୋଧଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅୟଂ ଅଟ୍ଠମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

୨୪୯। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାୟି, ଅକ୍ଖାତା ମୟା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ୟଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଅଟ୍ଠ ଅଭିଭାୟତନାନି ଭାୱେନ୍ତି। ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ପରିତ୍ତାନି ସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନି। 'ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି, ପସ୍ସାମୀ'ତି ଏୱଂ ସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ପଠମଂ ଅଭିଭାୟତନଂ।

''ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଅପ୍ପମାଣାନି ସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନି। 'ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି, ପସ୍ସାମୀ'ତି ଏୱଂ ସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ଦୁତିୟଂ ଅଭିଭାୟତନଂ।

''ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ପରିତ୍ତାନି ସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନି। 'ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି, ପସ୍ସାମୀ'ତି ଏୱଂ ସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ତତିୟଂ ଅଭିଭାୟତନଂ।

''ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଅପ୍ପମାଣାନି ସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନି। 'ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି, ପସ୍ସାମୀ'ତି ଏୱଂ ସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଅଭିଭାୟତନଂ।

''ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ନୀଲାନି ନୀଲୱଣ୍ଣାନି ନୀଲନିଦସ୍ସନାନି ନୀଲନିଭାସାନି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଉମାପୁପ୍ଫଂ ନୀଲଂ ନୀଲୱଣ୍ଣଂ ନୀଲନିଦସ୍ସନଂ ନୀଲନିଭାସଂ, ସେୟ୍ୟଥାପି ୱା ପନ ତଂ ୱତ୍ଥଂ ବାରାଣସେୟ୍ୟକଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠଂ ନୀଲଂ ନୀଲୱଣ୍ଣଂ ନୀଲନିଦସ୍ସନଂ ନୀଲନିଭାସଂ; ଏୱମେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ନୀଲାନି ନୀଲୱଣ୍ଣାନି ନୀଲନିଦସ୍ସନାନି ନୀଲନିଭାସାନି। 'ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି, ପସ୍ସାମୀ'ତି ଏୱଂ ସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ପଞ୍ଚମଂ ଅଭିଭାୟତନଂ ।

''ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ପୀତାନି ପୀତୱଣ୍ଣାନି ପୀତନିଦସ୍ସନାନି ପୀତନିଭାସାନି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ କଣିକାରପୁପ୍ଫଂ ପୀତଂ ପୀତୱଣ୍ଣଂ ପୀତନିଦସ୍ସନଂ ପୀତନିଭାସଂ, ସେୟ୍ୟଥାପି ୱା ପନ ତଂ ୱତ୍ଥଂ ବାରାଣସେୟ୍ୟକଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠଂ ପୀତଂ ପୀତୱଣ୍ଣଂ ପୀତନିଦସ୍ସନଂ ପୀତନିଭାସଂ; ଏୱମେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ପୀତାନି ପୀତୱଣ୍ଣାନି ପୀତନିଦସ୍ସନାନି ପୀତନିଭାସାନି। 'ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି, ପସ୍ସାମୀ'ତି ଏୱଂ ସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ଛଟ୍ଠଂ ଅଭିଭାୟତନଂ।

''ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଲୋହିତକାନି ଲୋହିତକୱଣ୍ଣାନି ଲୋହିତକନିଦସ୍ସନାନି ଲୋହିତକନିଭାସାନି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବନ୍ଧୁଜୀୱକପୁପ୍ଫଂ ଲୋହିତକଂ ଲୋହିତକୱଣ୍ଣଂ ଲୋହିତକନିଦସ୍ସନଂ ଲୋହିତକନିଭାସଂ, ସେୟ୍ୟଥାପି ୱା ପନ ତଂ ୱତ୍ଥଂ ବାରାଣସେୟ୍ୟକଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠଂ ଲୋହିତକଂ ଲୋହିତକୱଣ୍ଣଂ ଲୋହିତକନିଦସ୍ସନଂ ଲୋହିତକନିଭାସଂ; ଏୱମେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଲୋହିତକାନି ଲୋହିତକୱଣ୍ଣାନି ଲୋହିତକନିଦସ୍ସନାନି ଲୋହିତକନିଭାସାନି। 'ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି, ପସ୍ସାମୀ'ତି ଏୱଂ ସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ସତ୍ତମଂ ଅଭିଭାୟତନଂ।

''ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଓଦାତାନି ଓଦାତୱଣ୍ଣାନି ଓଦାତନିଦସ୍ସନାନି ଓଦାତନିଭାସାନି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଓସଧିତାରକା ଓଦାତା ଓଦାତୱଣ୍ଣା ଓଦାତନିଦସ୍ସନା ଓଦାତନିଭାସା, ସେୟ୍ୟଥାପି ୱା ପନ ତଂ ୱତ୍ଥଂ ବାରାଣସେୟ୍ୟକଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠଂ ଓଦାତଂ ଓଦାତୱଣ୍ଣଂ ଓଦାତନିଦସ୍ସନଂ ଓଦାତନିଭାସଂ; ଏୱମେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଓଦାତାନି ଓଦାତୱଣ୍ଣାନି ଓଦାତନିଦସ୍ସନାନି ଓଦାତନିଭାସାନି । 'ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି , ପସ୍ସାମୀ'ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ଅଟ୍ଠମଂ ଅଭିଭାୟତନଂ। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

୨୫୦। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାୟି, ଅକ୍ଖାତା ମୟା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ୟଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଦସ କସିଣାୟତନାନି ଭାୱେନ୍ତି। ପଥୱୀକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିୟଂ ଅଦ୍ୱୟଂ ଅପ୍ପମାଣଂ; ଆପୋକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି…ପେ… ତେଜୋକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ୱାୟୋକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ନୀଲକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ପୀତକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ଲୋହିତକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ଓଦାତକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ଆକାସକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି … ୱିଞ୍ଞାଣକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିୟଂ ଅଦ୍ୱୟଂ ଅପ୍ପମାଣଂ। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

୨୫୧। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାୟି, ଅକ୍ଖାତା ମୟା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ୟଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି ଭାୱେନ୍ତି। ଇଧୁଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇମମେୱ କାୟଂ ୱିୱେକଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅଭିସନ୍ଦେତି ପରିସନ୍ଦେତି ପରିପୂରେତି ପରିପ୍ଫରତି, ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାୟସ୍ସ ୱିୱେକଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଉଦାୟି, ଦକ୍ଖୋ ନ୍ହାପକୋ [ନହାପକୋ (ସୀ। ପୀ।)] ୱା ନ୍ହାପକନ୍ତେୱାସୀ ୱା କଂସଥାଲେ ନ୍ହାନୀୟଚୁଣ୍ଣାନି [ନହାନୀୟଚୁଣ୍ଣାନି (ସୀ। ପୀ।)] ଆକିରିତ୍ୱା ଉଦକେନ ପରିପ୍ଫୋସକଂ ପରିପ୍ଫୋସକଂ ସନ୍ନେୟ୍ୟ, ସାୟଂ ନ୍ହାନୀୟପିଣ୍ଡି [ସାସ୍ସ ନହାନୀୟପିଣ୍ଡୀ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ସ୍ନେହାନୁଗତା ସ୍ନେହପରେତୋ ସନ୍ତରବାହିରା ଫୁଟା ସ୍ନେହେନ ନ ଚ ପଗ୍ଘରିଣୀ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଉଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ଇମମେୱ କାୟଂ ୱିୱେକଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅଭିସନ୍ଦେତି ପରିସନ୍ଦେତି ପରିପୂରେତି ପରିପ୍ଫରତି, ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାୟସ୍ସ ୱିୱେକଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ…ପେ… ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇମମେୱ କାୟଂ ସମାଧିଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅଭିସନ୍ଦେତି ପରିସନ୍ଦେତି ପରିପୂରେତି ପରିପ୍ଫରତି, ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାୟସ୍ସ ସମାଧିଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି । ସେୟ୍ୟଥାପି, ଉଦାୟି, ଉଦକରହଦୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଉବ୍ଭିଦୋଦକୋ [ଉବ୍ଭିତୋଦକୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)]। ତସ୍ସ ନେୱସ୍ସ ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଦିସାୟ ଉଦକସ୍ସ ଆୟମୁଖଂ , ନ ପଚ୍ଛିମାୟ ଦିସାୟ ଉଦକସ୍ସ ଆୟମୁଖଂ, ନ ଉତ୍ତରାୟ ଦିସାୟ ଉଦକସ୍ସ ଆୟମୁଖଂ, ନ ଦକ୍ଖିଣାୟ ଦିସାୟ ଉଦକସ୍ସ ଆୟମୁଖଂ, ଦେୱୋ ଚ ନ କାଲେନ କାଲଂ ସମ୍ମା ଧାରଂ ଅନୁପ୍ପୱେଚ୍ଛେୟ୍ୟ; ଅଥ ଖୋ ତମ୍ହାୱ ଉଦକରହଦା ସୀତା ୱାରିଧାରା ଉବ୍ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ତମେୱ ଉଦକରହଦଂ ସୀତେନ ୱାରିନା ଅଭିସନ୍ଦେୟ୍ୟ ପରିସନ୍ଦେୟ୍ୟ ପରିପୂରେୟ୍ୟ ପରିପ୍ଫରେୟ୍ୟ, ନାସ୍ସ [ନ ନେସଂ (ସୀ।)] କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ ଉଦକରହଦସ୍ସ ସୀତେନ ୱାରିନା ଅପ୍ଫୁଟଂ ଅସ୍ସ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଉଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ଇମମେୱ କାୟଂ ସମାଧିଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅଭିସନ୍ଦେତି ପରିସନ୍ଦେତି ପରିପୂରେତି ପରିପ୍ଫରତି, ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାୟସ୍ସ ସମାଧିଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ପୀତିୟା ଚ ୱିରାଗା…ପେ… ତତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇମମେୱ କାୟଂ ନିପ୍ପୀତିକେନ ସୁଖେନ

ଅଭିସନ୍ଦେତି ପରିସନ୍ଦେତି ପରିପୂରେତି ପରିପ୍ଫରତି, ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାଯସ୍ସ ନିପ୍ପୀତିକେନ ସୁଖେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଉଦାୟି, ଉପ୍ପଲିନିଯଂ ୱା ପଦୁମିନିଯଂ ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକିନିଯଂ ୱା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ୱା ପଦୁମାନି ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ୱା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂୱଡ୍ଢାନି ଉଦକାନୁଗ୍ଗତାନି ଅନ୍ତୋ ନିମୁଗ୍ଗପୋସୀନି, ତାନି ଯାୱ ଚଗ୍ଗା ଯାୱ ଚ ମୂଲା ସୀତେନ ୱାରିନା ଅଭିସନ୍ନାନି ପରିସନ୍ନାନି ପରିପୂରାନି ପରିପ୍ଫୁଟାନି, ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତଂ, ଉପ୍ପଲାନଂ ୱା ପଦୁମାନଂ ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକାନଂ ୱା ସୀତେନ ୱାରିନା ଅପ୍ଫୁଟଂ ଅସ୍ସ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଉଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ଇମମେୱ କାଯଂ ନିପ୍ପୀତିକେନ ସୁଖେନ ଅଭିସନ୍ଦେତି ପରିସନ୍ଦେତି ପରିପୂରେତି ପରିପ୍ଫରତି, ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାଯସ୍ସ ନିପ୍ପୀତିକେନ ସୁଖେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇମମେୱ କାଯଂ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ଚେତସା ପରିଯୋଦାତେନ ଫରିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାଯସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ଚେତସା ପରିଯୋଦାତେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଉଦାୟି, ପୁରିସୋ ଓଦାତେନ ୱତ୍ଥେନ ସସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ଅସ୍ସ, ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାଯସ୍ସ ଓଦାତେନ ୱତ୍ଥେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ଅସ୍ସ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଉଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ଇମମେୱ କାଯଂ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ଚେତସା ପରିଯୋଦାତେନ ଫରିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାଯସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ଚେତସା ପରିଯୋଦାତେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

୨୫୨। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାୟି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଏୱଂ ପଜାନନ୍ତି – 'ଅଯଂ ଖୋ ମେ କାଯୋ ରୂପୀ ଚାତୁମହାଭୂତିକୋ ମାତାପେତ୍ତିକସମ୍ଭୱୋ ଓଦନକୁମ୍ମାସୂପଚଯୋ ଅନିଚ୍ଚୁଚ୍ଛାଦନପରିମଦ୍ଦନଭେଦନୱିଦ୍ଧଂସନଧମ୍ମୋ; ଇଦଞ୍ଚ ପନ ମେ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଏତ୍ଥ ସିତଂ ଏତ୍ଥ ପଟିବଦ୍ଧଂ'। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଉଦାୟି, ମଣି ୱେଳୁରିଯୋ ସୁଭୋ ଜାତିମା ଅଟ୍ଠଂସୋ ସୁପରିକମ୍ମକତୋ ଅଚ୍ଛୋ ୱିପ୍ପସନ୍ନୋ ସବ୍ବାକାରସମ୍ପନ୍ନୋ; ତତ୍ରିଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଆୱୁତଂ ନୀଲଂ ୱା ପୀତଂ ୱା ଲୋହିତଂ ୱା ଓଦାତଂ ୱା ପଣ୍ଡୁସୁତ୍ତଂ ୱା। ତମେନଂ ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ହତ୍ଥେ କରିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖେଯ୍ୟ – 'ଅଯଂ ଖୋ ମଣି ୱେଳୁରିଯୋ ସୁଭୋ ଜାତିମା ଅଟ୍ଠଂସୋ ସୁପରିକମ୍ମକତୋ ଅଚ୍ଛୋ ୱିପ୍ପସନ୍ନୋ ସବ୍ବାକାରସମ୍ପନ୍ନୋ; ତତ୍ରିଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଆୱୁତଂ ନୀଲଂ ୱା ପୀତଂ ୱା ଲୋହିତଂ ୱା ଓଦାତଂ ୱା ପଣ୍ଡୁସୁତ୍ତଂ ୱା'ତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଉଦାୟି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଏୱଂ ପଜାନନ୍ତି – 'ଅଯଂ ଖୋ ମେ କାଯୋ ରୂପୀ ଚାତୁମହାଭୂତିକୋ ମାତାପେତ୍ତିକସମ୍ଭୱୋ ଓଦନକୁମ୍ମାସୂପଚଯୋ ଅନିଚ୍ଚୁଚ୍ଛାଦନପରିମଦ୍ଦନଭେଦନୱିଦ୍ଧଂସନଧମ୍ମୋ; ଇଦଞ୍ଚ ପନ ମେ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଏତ୍ଥ ସିତଂ ଏତ୍ଥ ପଟିବଦ୍ଧ'ନ୍ତି। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

୨୫୩। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାୟି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଇମମ୍ହା କାଯା ଅଞ୍ଞଂ କାଯଂ ଅଭିନିମ୍ମିନନ୍ତି ରୂପିଂ ମନୋମଯଂ ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗିଂ ଅହୀନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଉଦାୟି, ପୁରିସୋ ମୁଞ୍ଜମ୍ହା ଈସିକଂ ପବ୍ବାହେଯ୍ୟ; ତସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – 'ଅଯଂ ମୁଞ୍ଜୋ, ଅଯଂ ଈସିକା; ଅଞ୍ଞୋ ମୁଞ୍ଜୋ, ଅଞ୍ଞା ଈସିକା; ମୁଞ୍ଜମ୍ହାତ୍ୱେୱ ଈସିକା ପବ୍ବାଳ୍ହା'ତି। ସେଯ୍ୟଥା ୱା ପନୁଦାୟି, ପୁରିସୋ ଅସିଂ କୋସିଯା ପବ୍ବାହେଯ୍ୟ; ତସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – 'ଅଯଂ ଅସି, ଅଯଂ କୋସି; ଅଞ୍ଞୋ ଅସି ଅଞ୍ଞା କୋସି; କୋସିଯାତ୍ୱେୱ ଅସି ପବ୍ବାଳ୍ହୋ'ତି। ସେଯ୍ୟଥା ୱା, ପନୁଦାୟି , ପୁରିସୋ ଅହିଂ କରଣ୍ଡା ଉଦ୍ଧରେଯ୍ୟ; ତସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – 'ଅଯଂ ଅହି, ଅଯଂ କରଣ୍ଡୋ; ଅଞ୍ଞୋ ଅହି, ଅଞ୍ଞୋ କରଣ୍ଡୋ; କରଣ୍ଡାତ୍ୱେୱ ଅହି ଉବ୍ଭତୋ'ତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଉଦାୟି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଇମମ୍ହା କାଯା ଅଞ୍ଞଂ କାଯଂ ଅଭିନିମ୍ମିନନ୍ତି ରୂପିଂ ମନୋମଯଂ ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗିଂ ଅହୀନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

୨୫୪। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାୟି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଅନେକୱିହିତଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋନ୍ତି – ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋନ୍ତି, ବହୁଧାପି ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ହୋତି; ଆୱିଭାୱଂ, ତିରୋଭାୱଂ; ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋପାକାରଂ ତିରୋପବ୍ବତଂ ଅସଜ୍ଜମାନା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଆକାସେ; ପଥୱିଯାପି ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଉଦକେ; ଉଦକେପି ଅଭିଜ୍ଜମାନେ [ଅଭିଜ୍ଜମାନା (କ।)] ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ପଥୱିଯଂ; ଆକାସେପି ପଲ୍ଲଙ୍କେନ କମନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ପକ୍ଖୀ ସକୁଣୋ; ଇମେପି ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକେ ଏୱଂମହାନୁଭାୱେ ପାଣିନା ପରିମସନ୍ତି ପରିମଜ୍ଜନ୍ତି, ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି କାଯେନ ୱସଂ ୱତ୍ତେନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଉଦାୟି, ଦକ୍ଖୋ କୁମ୍ଭକାରୋ ୱା କୁମ୍ଭକାରନ୍ତେୱାସୀ ୱା ସୁପରିକମ୍ମକତାଯ ମତ୍ତିକାଯ ଯଂ ଯଦେୱ ଭାଜନୱିକତିଂ ଆକଙ୍ଖେଯ୍ୟ ତଂ ତଦେୱ କରେଯ୍ୟ ଅଭିନିପ୍ଫାଦେଯ୍ୟ; ସେଯ୍ୟଥା ୱା ପନୁଦାୟି, ଦକ୍ଖୋ ଦନ୍ତକାରୋ ୱା ଦନ୍ତକାରନ୍ତେୱାସୀ ୱା ସୁପରିକମ୍ମକତସ୍ମିଂ ଦନ୍ତସ୍ମିଂ ଯଂ ଯଦେୱ ଦନ୍ତୱିକତିଂ ଆକଙ୍ଖେଯ୍ୟ ତଂ ତଦେୱ କରେଯ୍ୟ ଅଭିନିପ୍ଫାଦେଯ୍ୟ; ସେଯ୍ୟଥା ୱା ପନୁଦାୟି, ଦକ୍ଖୋ ସୁୱଣ୍ଣକାରୋ ୱା ସୁୱଣ୍ଣକାରନ୍ତେୱାସୀ ୱା ସୁପରିକମ୍ମକତସ୍ମିଂ ସୁୱଣ୍ଣସ୍ମିଂ ଯଂ ଯଦେୱ ସୁୱଣ୍ଣୱିକତିଂ ଆକଙ୍ଖେଯ୍ୟ ତଂ ତଦେୱ କରେଯ୍ୟ ଅଭିନିପ୍ଫାଦେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଉଦାୟି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଅନେକୱିହିତଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋନ୍ତି – ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋନ୍ତି, ବହୁଧାପି ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ହୋତି; ଆୱିଭାୱଂ, ତିରୋଭାୱଂ; ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋପାକାରଂ

ତିରୋପବ୍ବତଂ ଅସଜ୍ଜମାନା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ସେୟ୍ୟଥାପି ଆକାସେ; ପଥୱିଯାପି ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତି, ସେୟ୍ୟଥାପି ଉଦକେ; ଉଦକେପି ଅଭିଜ୍ଜମାନେ ଗଚ୍ଛନ୍ତି , ସେୟ୍ୟଥାପି ପଥୱିଯଂ; ଆକାସେପି ପଲ୍ଲଙ୍କେନ କମନ୍ତି, ସେୟ୍ୟଥାପି ପକ୍ଖୀ ସକୁଣୋ; ଇମେପି ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକେ ଏୱଂମହାନୁଭାୱେ ପାଣିନା ପରିମସନ୍ତି ପରିମଜ୍ଜନ୍ତି, ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି କାଯେନ ୱସଂ ୱତ୍ତେନ୍ତି। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

୨୫୫। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାଯି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା ୱିସୁଦ୍ଧାଯ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସିକାଯ ଉଭୋ ସଦ୍ଦେ ସୁଣନ୍ତି – ଦିବ୍ବେ ଚ ମାନୁସେ ଚ, ଯେ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ଚ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଉଦାଯି, ବଲୱା ସଙ୍ଖଧମୋ ଅପ୍ପକସିରେନେୱ ଚାତୁଦ୍ଦିସା ୱିଞ୍ଞାପେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଉଦାଯି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା ୱିସୁଦ୍ଧାଯ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସିକାଯ ଉଭୋ ସଦ୍ଦେ ସୁଣନ୍ତି – ଦିବ୍ବେ ଚ ମାନୁସେ ଚ, ଯେ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ଚ। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

୨୫୬। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାଯି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ପରସତ୍ତାନଂ ପରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନନ୍ତି – ସରାଗଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ସରାଗଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି, ୱୀତରାଗଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ୱୀତରାଗଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି; ସଦୋସଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ସଦୋସଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି, ୱୀତଦୋସଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ୱୀତଦୋସଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି; ସମୋହଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ସମୋହଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି, ୱୀତମୋହଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ୱୀତମୋହଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି; ସଂଖିତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ସଙ୍ଖିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି, ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି; ମହଗ୍ଗତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ମହଗ୍ଗତଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି, ଅମହଗ୍ଗତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ଅମହଗ୍ଗତଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି; ସଉତ୍ତରଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ସଉତ୍ତରଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି, ଅନୁତ୍ତରଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ଅନୁତ୍ତରଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି; ସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ସମାହିତଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି, ଅସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ଅସମାହିତଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି; ୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି, ଅୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ଅୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଉଦାଯି, ଇତ୍ଥୀ ୱା ପୁରିସୋ ୱା ଦହରୋ ଯୁୱା ମଣ୍ଡନକଜାତିକୋ ଆଦାସେ ୱା ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅଚ୍ଛେ ୱା ଉଦକପତ୍ତେ ସକଂ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ସକଣିକଂ ୱା 'ସକଣିକ'ନ୍ତି [ସକଣିକଙ୍ଗଂ ୱା ସକଣିକଙ୍ଗନ୍ତି (ସୀ।)] ଜାନେୟ୍ୟ , ଅକଣିକଂ ୱା 'ଅକଣିକ'ନ୍ତି [ଅକଣିକଙ୍ଗଂ ୱା ଅକଣିକଙ୍ଗନ୍ତି (ସୀ।)] ଜାନେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଉଦାଯି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ପରସତ୍ତାନଂ ପରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନନ୍ତି – ସରାଗଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ସରାଗଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି, ୱୀତରାଗଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ…ପେ… ସଦୋସଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ୱୀତଦୋସଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ସମୋହଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ୱୀତମୋହଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ସଙ୍ଖିତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ମହଗ୍ଗତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ଅମହଗ୍ଗତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ସଉତ୍ତରଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ଅନୁତ୍ତରଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ଅସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ଅୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ 'ଅୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତି। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

୨୫୭। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାଯି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ ତିସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ଚତସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ପଞ୍ଚପି ଜାତିଯୋ ଦସପି ଜାତିଯୋ ୱୀସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ତିଂସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଚତ୍ତାଲୀସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଜାତିସତମ୍ପି ଜାତିସହସ୍ସମ୍ପି ଜାତିସତସହସ୍ସମ୍ପି, ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ – 'ଅମୁତ୍ରାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅମୁତ୍ର ଉଦପାଦିଂ; ତତ୍ରାପାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇଧୂପପନ୍ନୋ'ତି। ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଉଦାଯି, ପୁରିସୋ ସକମ୍ହା ଗାମା ଅଞ୍ଞଂ ଗାମଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ତମ୍ହାପି ଗାମା ଅଞ୍ଞଂ ଗାମଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ; ସୋ ତମ୍ହା ଗାମା ସକଂଯେୱ ଗାମଂ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ; ତସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – 'ଅହଂ ଖୋ ସକମ୍ହା ଗାମା ଅଞ୍ଞଂ ଗାମଂ ଅଗଚ୍ଛିଂ, ତତ୍ର ଏୱଂ ଅଟ୍ଠାସିଂ ଏୱଂ ନିସୀଦିଂ ଏୱଂ ଅଭାସିଂ ଏୱଂ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସିଂ; ତମ୍ହାପି ଗାମା ଅମୁଂ ଗାମଂ ଅଗଚ୍ଛିଂ, ତତ୍ରାପି ଏୱଂ ଅଟ୍ଠାସିଂ ଏୱଂ ନିସୀଦିଂ ଏୱଂ ଅଭାସିଂ ଏୱଂ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସିଂ, ସୋମ୍ହି ତମ୍ହା ଗାମା ସକଂଯେୱ ଗାମଂ ପଚ୍ଚାଗତୋ'ତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଉଦାଯି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

୨୫୮। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାଯି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସନ୍ତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନନ୍ତି – 'ଇମେ ୱତ

ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିଯାନଂ ଉପୱାଦକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା, ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପନ୍ନା; ଇମେ ୱା ପନ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାଯସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିଯାନଂ ଅନୁପୱାଦକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା, ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନା'ତି। ଇତି ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସନ୍ତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଉଦାଯି, ଦ୍ୱେ ଅଗାରା ସଦ୍ୱାରା [ସନ୍ନଦ୍ୱାରା (କ।)]। ତତ୍ର ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ମଜ୍ଝେ ଠିତୋ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ମନୁସ୍ସେ ଗେହଂ ପୱିସନ୍ତେପି ନିକ୍ଖମନ୍ତେପି ଅନୁଚଙ୍କମନ୍ତେପି ଅନୁୱିଚରନ୍ତେପି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଉଦାଯି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସନ୍ତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନନ୍ତି…ପେ… ତତ୍ର ଚ ପ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

୨୫୯। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାଯି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଉଦାଯି, ପବ୍ବତସଙ୍ଖେପେ ଉଦକରହଦୋ ଅଚ୍ଛୋ ୱିପ୍ପସନ୍ନୋ ଅନାୱିଲୋ, ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ତୀରେ ଠିତୋ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ସିପ୍ପିସମ୍ବୁକମ୍ପି [ସିପ୍ପିକସମ୍ବୁକମ୍ପି (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ସକ୍ଖରକଠଲମ୍ପି ମଚ୍ଛଗୁମ୍ବମ୍ପି ଚରନ୍ତମ୍ପି ତିଟ୍ଠନ୍ତମ୍ପି। ତସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – 'ଅଯଂ ଖୋ ଉଦକରହଦୋ ଅଚ୍ଛୋ ୱିପ୍ପସନ୍ନୋ ଅନାୱିଲୋ, ତତ୍ରିମେ ସିପ୍ପିସମ୍ବୁକାପି ସକ୍ଖରକଠଲାପି ମଚ୍ଛଗୁମ୍ବାପି ଚରନ୍ତିପି ତିଟ୍ଠନ୍ତିପୀ'ତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଉଦାଯି, ଅକ୍ଖାତା ମଯା ସାୱକାନଂ ପଟିପଦା, ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମେ ସାୱକା ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରନ୍ତି। ତତ୍ର ଚ ପନ ମେ ସାୱକା ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି। ଅଯଂ ଖୋ, ଉଦାଯି, ପଞ୍ଚମୋ ଧମ୍ମୋ ଯେନ ମମ ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତି।

''ଇମେ ଖୋ, ଉଦାଯି, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଯେହି ମମଂ ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତୀ''ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନୋ ସକୁଲୁଦାଯୀ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୀତି।

ମହାସକୁଲୁଦାଯିସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ସତ୍ତମଂ।

୮। ସମଣମୁଣ୍ଡିକସୁତ୍ତଂ

୨୬୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଉଗ୍ଗାହମାନୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ସମଣମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ [ସମଣମଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ (ସୀ। ପୀ।)] ସମଯପ୍ପୱାଦକେ ତିନ୍ଦୁକାଚୀରେ ଏକସାଲକେ ମଲ୍ଲିକାଯ ଆରାମେ ପଟିୱସତି ମହତିଯା ପରିବ୍ବାଜକପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ପରିବ୍ବାଜକସତେହି। ଅଥ ଖୋ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତି ସାୱତ୍ଥିଯା ନିକ୍ଖମି ଦିୱା ଦିୱସ୍ସ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ। ଅଥ ଖୋ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗସ୍ସ ଥପତିସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଅକାଲୋ ଖୋ ତାୱ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ; ପଟିସଲ୍ଲୀନୋ ଭଗୱା। ମନୋଭାୱନିଯାନମ୍ପି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅସମଯୋ ଦସ୍ସନାଯ; ପଟିସଲ୍ଲୀନା ମନୋଭାୱନିଯା ଭିକ୍ଖୂ। ଯଂନୂନାହଂ ଯେନ ସମଯପ୍ପୱାଦକୋ ତିନ୍ଦୁକାଚୀରୋ ଏକସାଲକୋ ମଲ୍ଲିକାଯ ଆରାମୋ ଯେନ ଉଗ୍ଗାହମାନୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ସମଣମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମେଯ୍ୟ''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତି ଯେନ ସମଯପ୍ପୱାଦକୋ ତିନ୍ଦୁକାଚୀରୋ ଏକସାଲକୋ ମଲ୍ଲିକାଯ ଆରାମୋ ଯେନ ଉଗ୍ଗାହମାନୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ସମଣମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଉଗ୍ଗାହମାନୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ସମଣମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ ମହତିଯା ପରିବ୍ବାଜକପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ଉନ୍ନାଦିନିଯା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦାଯ ଅନେକୱିହିତଂ ତିରଚ୍ଛାନକଥଂ କଥେନ୍ତିଯା, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ରାଜକଥଂ ଚୋରକଥଂ ମହାମତ୍ତକଥଂ ସେନାକଥଂ ଭଯକଥଂ ଯୁଦ୍ଧକଥଂ ଅନ୍ନକଥଂ ପାନକଥଂ ୱତ୍ଥକଥଂ ସଯନକଥଂ ମାଲାକଥଂ ଗନ୍ଧକଥଂ ଞାତିକଥଂ ଯାନକଥଂ ଗାମକଥଂ ନିଗମକଥଂ ନଗରକଥଂ ଜନପଦକଥଂ ଇତ୍ଥିକଥଂ ସୂରକଥଂ ୱିସିଖାକଥଂ କୁମ୍ଭଟ୍ଠାନକଥଂ ପୁବ୍ବପେତକଥଂ ନାନତ୍ତକଥଂ ଲୋକକ୍ଖାଯିକଂ ସମୁଦ୍ଦକ୍ଖାଯିକଂ ଇତିଭୱାଭୱକଥଂ ଇତି ୱା।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଉଗ୍ଗାହମାନୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ସମଣମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗଂ ଥପତିଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ସକଂ ପରିସଂ ସଣ୍ଠାପେସି – ‘‘ଅପ୍ପସଦ୍ଦା ଭୋନ୍ତୋ ହୋନ୍ତୁ, ମା ଭୋନ୍ତୋ ସଦ୍ଦମକତ୍ଥ; ଅଯଂ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକୋ ଆଗଚ୍ଛତି ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତି। ଯାୱତା ଖୋ ପନ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପଟିୱସନ୍ତି ଅଯଂ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତି। ଅପ୍ପସଦ୍ଦକାମା ଖୋ ପନ ତେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଅପ୍ପସଦ୍ଦୱିନୀତା ଅପ୍ପସଦ୍ଦସ୍ସ ୱଣ୍ଣୱାଦିନୋ; ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଅପ୍ପସଦ୍ଦଂ ପରିସଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେଯ୍ଯା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ତେ ପରିବ୍ବାଜକା ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ।

୨୬୧। ଅଥ ଖୋ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତି ଯେନ ଉଗ୍ଗାହମାନୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ସମଣମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗାହମାନେନ ପରିବ୍ବାଜକେନ ସମଣମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି । ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗଂ ଥପତିଂ ଉଗ୍ଗାହମାନୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ସମଣମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଚତୂହି ଖୋ ଅହଂ, ଗହପତି, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲଂ ପଞ୍ଞପେମି ସମ୍ପନ୍ନକୁସଲଂ ପରମକୁସଲଂ ଉତ୍ତମପତ୍ତିପତ୍ତଂ ସମଣଂ ଅଯୋଜ୍ଝଂ। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଗହପତି, ନ କାଯେନ ପାପକମ୍ମଂ କରୋତି, ନ ପାପକଂ ୱାଚଂ ଭାସତି, ନ ପାପକଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ସଙ୍କପ୍ପେତି, ନ ପାପକଂ ଆଜୀୱଂ ଆଜୀୱତି – ଇମେହି ଖୋ ଅହଂ, ଗହପତି, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲଂ ପଞ୍ଞପେମି ସମ୍ପନ୍ନକୁସଲଂ ପରମକୁସଲଂ ଉତ୍ତମପତ୍ତିପତ୍ତଂ ସମଣଂ ଅଯୋଜ୍ଝ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତି ଉଗ୍ଗାହମାନସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ସମଣମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତସ୍ସ ଭାସିତଂ ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦି ନପ୍ପଟିକ୍କୋସି। ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମି – ‘‘ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଏତସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତି ଯାୱତକୋ ଅହୋସି ଉଗ୍ଗାହମାନେନ ପରିବ୍ବାଜକେନ ସମଣମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥାସଲ୍ଲାପୋ ତଂ ସବ୍ବଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି।

୨୬୨। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗୱା ପଞ୍ଚକଙ୍ଗଂ ଥପତିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଖୋ, ଥପତି, ଦହରୋ କୁମାରୋ ମନ୍ଦୋ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ଯକୋ ସମ୍ପନ୍ନକୁସଲୋ ଭୱିସ୍ସତି ପରମକୁସଲୋ ଉତ୍ତମପତ୍ତିପତ୍ତୋ ସମଣୋ ଅଯୋଜ୍ଝୋ, ଯଥା ଉଗ୍ଗାହମାନସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ସମଣମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ। ଦହରସ୍ସ ହି, ଥପତି, କୁମାରସ୍ସ ମନ୍ଦସ୍ସ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ଯକସ୍ସ କାଯୋତିପି ନ ହୋତି, କୁତୋ ପନ କାଯେନ ପାପକମ୍ମଂ କରିସ୍ସତି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଫନ୍ଦିତମତ୍ତା! ଦହରସ୍ସ ହି, ଥପତି, କୁମାରସ୍ସ ମନ୍ଦସ୍ସ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ଯକସ୍ସ ୱାଚାତିପି ନ ହୋତି, କୁତୋ ପନ ପାପକଂ ୱାଚଂ ଭାସିସ୍ସତି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ରୋଦିତମତ୍ତା ! ଦହରସ୍ସ ହି, ଥପତି, କୁମାରସ୍ସ ମନ୍ଦସ୍ସ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ଯକସ୍ସ ସଙ୍କପ୍ପୋତିପି ନ ହୋତି, କୁତୋ ପନ ପାପକଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ସଙ୍କପ୍ପିସ୍ସତି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ୱିକୂଜିତମତ୍ତା [ୱିକୁଜ୍ଜିତମତ୍ତା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]! ଦହରସ୍ସ ହି, ଥପତି, କୁମାରସ୍ସ ମନ୍ଦସ୍ସ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ଯକସ୍ସ ଆଜୀୱୋତିପି ନ ହୋତି, କୁତୋ ପନ ପାପକଂ ଆଜୀୱଂ ଆଜୀୱିସ୍ସତି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମାତୁଥଞ୍ଞା! ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଖୋ, ଥପତି, ଦହରୋ କୁମାରୋ ମନ୍ଦୋ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ଯକୋ ସମ୍ପନ୍ନକୁସଲୋ ଭୱିସ୍ସତି ପରମକୁସଲୋ ଉତ୍ତମପତ୍ତିପତ୍ତୋ ସମଣୋ ଅଯୋଜ୍ଝୋ, ଯଥା ଉଗ୍ଗାହମାନସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ସମଣମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ।

୨୬୩। ‘‘ଚତୂହି ଖୋ ଅହଂ, ଥପତି, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲଂ ପଞ୍ଞପେମି ନ ଚେୱ ସମ୍ପନ୍ନକୁସଲଂ ନ ପରମକୁସଲଂ ନ ଉତ୍ତମପତ୍ତିପତ୍ତଂ ସମଣଂ ଅଯୋଜ୍ଝଂ, ଅପି ଚିମଂ ଦହରଂ କୁମାରଂ ମନ୍ଦଂ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ଯକଂ ସମଧିଗଯ୍ହ ତିଟ୍ଠତି। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଥପତି, ନ କାଯେନ ପାପକମ୍ମଂ କରୋତି, ନ ପାପକଂ ୱାଚଂ ଭାସତି, ନ ପାପକଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ସଙ୍କପ୍ପେତି, ନ ପାପକଂ ଆଜୀୱଂ ଆଜୀୱତି – ଇମେହି ଖୋ ଅହଂ, ଥପତି, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲଂ ପଞ୍ଞପେମି ନ ଚେୱ ସମ୍ପନ୍ନକୁସଲଂ ନ ପରମକୁସଲଂ ନ ଉତ୍ତମପତ୍ତିପତ୍ତଂ ସମଣଂ ଅଯୋଜ୍ଝଂ, ଅପି ଚିମଂ ଦହରଂ କୁମାରଂ ମନ୍ଦଂ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ଯକଂ ସମଧିଗଯ୍ହ ତିଟ୍ଠତି।

‘‘ଦସହି ଖୋ ଅହଂ, ଥପତି, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲଂ ପଞ୍ଞପେମି ସମ୍ପନ୍ନକୁସଲଂ ପରମକୁସଲଂ ଉତ୍ତମପତ୍ତିପତ୍ତଂ ସମଣଂ ଅଯୋଜ୍ଝଂ। ଇମେ ଅକୁସଲା ସୀଲା; ତମହଂ [କହଂ (ସୀ।), ତହଂ (ପୀ।)], ଥପତି, ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ୱଦାମି। ଇତୋସମୁଟ୍ଠାନା ଅକୁସଲା ସୀଲା; ତମହଂ, ଥପତି, ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ୱଦାମି। ଇଧ ଅକୁସଲା ସୀଲା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି; ତମହଂ, ଥପତି, ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ୱଦାମି। ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଅକୁସଲାନଂ ସୀଲାନଂ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି; ତମହଂ, ଥପତି, ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ୱଦାମି।

‘‘ଇମେ କୁସଲା ସୀଲା; ତମହଂ, ଥପତି, ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ୱଦାମି। ଇତୋସମୁଟ୍ଠାନା କୁସଲା ସୀଲା; ତମହଂ, ଥପତି, ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ୱଦାମି। ଇଧ କୁସଲା ସୀଲା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି; ତମହଂ, ଥପତି, ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ୱଦାମି। ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ କୁସଲାନଂ ସୀଲାନଂ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି; ତମହଂ, ଥପତି, ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ୱଦାମି।

‘‘ଇମେ ଅକୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା; ତମହଂ, ଥପତି, ୱେଦିତଵ୍ଵନ୍ତି ୱଦାମି। ଇତୋସମୁଟ୍ଠାନା ଅକୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା ; ତମହଂ, ଥପତି, ୱେଦିତଵ୍ଵନ୍ତି ୱଦାମି। ଇଧ ଅକୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି; ତମହଂ, ଥପତି, ୱେଦିତଵ୍ଵନ୍ତି ୱଦାମି। ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଅକୁସଲାନଂ ସଙ୍କପ୍ପାନଂ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି; ତମହଂ, ଥପତି, ୱେଦିତଵ୍ଵନ୍ତି ୱଦାମି।

‘‘ଇମେ କୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା; ତମହଂ, ଥପତି, ୱେଦିତଵ୍ଵନ୍ତି ୱଦାମି। ଇତୋସମୁଟ୍ଠାନା କୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା ; ତମହଂ, ଥପତି, ୱେଦିତଵ୍ଵନ୍ତି ୱଦାମି। ଇଧ କୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି; ତମହଂ, ଥପତି, ୱେଦିତଵ୍ଵନ୍ତି ୱଦାମି। ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ କୁସଲାନଂ ସଙ୍କପ୍ପାନଂ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି; ତମହଂ, ଥପତି, ୱେଦିତଵ୍ଵନ୍ତି ୱଦାମି।

୨୬୪। ‘‘କତମେ ଚ, ଥପତି, ଅକୁସଲା ସୀଲା? ଅକୁସଲଂ କାଯକମ୍ମଂ, ଅକୁସଲଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ, ପାପକୋ ଆଜୀୱୋ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଥପତି, ଅକୁସଲା ସୀଲା।

‘‘ଇମେ ଚ, ଥପତି, ଅକୁସଲା ସୀଲା କିଂସମୁଟ୍ଠାନା? ସମୁଟ୍ଠାନମ୍ପି ନେସଂ ୱୁତ୍ତଂ। ‘ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା’ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯଂ। କତମଂ ଚିତ୍ତଂ? ଚିତ୍ତମ୍ପି ହି ବହୁଂ ଅନେକୱିଧଂ ନାନପ୍ପକାରକଂ। ଯଂ ଚିତ୍ତଂ ସରାଗଂ ସଦୋସଂ ସମୋହଂ, ଇତୋସମୁଟ୍ଠାନା ଅକୁସଲା ସୀଲା।

‘‘ଇମେ ଚ, ଥପତି, ଅକୁସଲା ସୀଲା କୁହିଂ ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି? ନିରୋଧୋପି ନେସଂ ୱୁତ୍ତୋ। ଇଧ, ଥପତି, ଭିକ୍ଖୁ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହାଯ କାଯସୁଚରିତଂ ଭାୱେତି, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହାଯ ୱଚୀସୁଚରିତଂ ଭାୱେତି, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହାଯ ମନୋସୁଚରିତଂ ଭାୱେତି, ମିଚ୍ଛାଜୀୱଂ ପହାଯ ସମ୍ମାଜୀୱେନ ଜୀୱିତଂ କପ୍ପେତି – ଏତ୍ଥେତେ ଅକୁସଲା ସୀଲା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି।

‘‘କଥଂ ପଟିପନ୍ନୋ, ଥପତି, ଅକୁସଲାନଂ ସୀଲାନଂ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଥପତି, ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି; ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି; ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପାଦାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି; ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଖୋ, ଥପତି, ଅକୁସଲାନଂ ସୀଲାନଂ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି।

୨୬୫। ‘‘କତମେ ଚ, ଥପତି, କୁସଲା ସୀଲା? କୁସଲଂ କାଯକମ୍ମଂ, କୁସଲଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ, ଆଜୀୱପରିସୁଦ୍ଧମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ଥପତି, ସୀଲସ୍ମିଂ ୱଦାମି। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଥପତି, କୁସଲା ସୀଲା।

‘‘ଇମେ ଚ, ଥପତି, କୁସଲା ସୀଲା କିଂସମୁଟ୍ଠାନା? ସମୁଟ୍ଠାନମ୍ପି ନେସଂ ୱୁତ୍ତଂ। ‘ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା’ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯଂ। କତମଂ ଚିତ୍ତଂ? ଚିତ୍ତମ୍ପି ହି ବହୁଂ ଅନେକୱିଧଂ ନାନପ୍ପକାରକଂ। ଯଂ ଚିତ୍ତଂ ୱୀତରାଗଂ ୱୀତଦୋସଂ ୱୀତମୋହଂ, ଇତୋସମୁଟ୍ଠାନା କୁସଲା ସୀଲା।

‘‘ଇମେ ଚ, ଥପତି, କୁସଲା ସୀଲା କୁହିଂ ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି? ନିରୋଧୋପି ନେସଂ ୱୁତ୍ତୋ। ଇଧ, ଥପତି, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି ନୋ ଚ ସୀଲମଯୋ, ତଞ୍ଚ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି; ଯତ୍ଥସ୍ସ ତେ କୁସଲା ସୀଲା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି।

‘‘କଥଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଚ, ଥପତି, କୁସଲାନଂ ସୀଲାନଂ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଥପତି, ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି ; ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ…ପେ… ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପାଦାଯ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଖୋ, ଥପତି, କୁସଲାନଂ ସୀଲାନଂ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି।

୨୬୬। ‘‘କତମେ ଚ, ଥପତି, ଅକୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା? କାମସଙ୍କପ୍ପୋ, ବ୍ୟାପାଦସଙ୍କପ୍ପୋ, ୱିହିଂସାସଙ୍କପ୍ପୋ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଥପତି, ଅକୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା।

‘‘ଇମେ ଚ, ଥପତି, ଅକୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା କିଂସମୁଟ୍ଠାନା? ସମୁଟ୍ଠାନମ୍ପି ନେସଂ ୱୁତ୍ତଂ। ‘ସଞ୍ଞାସମୁଟ୍ଠାନା’ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯଂ। କତମା ସଞ୍ଞା? ସଞ୍ଞାପି ହି

ବହୂ ଅନେକୱିଧା ନାନପ୍ପକାରକା। କାମସଞ୍ଞା, ବ୍ଯାପାଦସଞ୍ଞା, ୱିହିଂସାସଞ୍ଞା – ଇତୋସମୁଟ୍ଠାନା ଅକୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା।

''ଇମେ ଚ, ଥପତି, ଅକୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା କୁହିଂ ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି? ନିରୋଧୋପି ନେସଂ ୱୁତ୍ତୋ। ଇଧ, ଥପତି, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି… ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ଏତ୍ଥେତେ ଅକୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି।

''କଥଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଚ, ଥପତି, ଅକୁସଲାନଂ ସଙ୍କପ୍ପାନଂ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଥପତି, ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି; ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ…ପେ… ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପାଦାଯ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଭିଯ୍ଯୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଖୋ, ଥପତି, ଅକୁସଲାନଂ ସଙ୍କପ୍ପାନଂ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି।

୨୬୭। ''କତମେ ଚ, ଥପତି, କୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା? ନେକ୍ଖମ୍ମସଙ୍କପ୍ପୋ, ଅବ୍ଯାପାଦସଙ୍କପ୍ପୋ, ଅୱିହିଂସାସଙ୍କପ୍ପୋ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଥପତି, କୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା।

''ଇମେ ଚ, ଥପତି, କୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା କିଂସମୁଟ୍ଠାନା? ସମୁଟ୍ଠାନମ୍ପି ନେସଂ ୱୁତ୍ତଂ। 'ସଞ୍ଞାସମୁଟ୍ଠାନା'ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯଂ। କତମା ସଞ୍ଞା? ସଞ୍ଞାପି ହି ବହୂ ଅନେକୱିଧା ନାନପ୍ପକାରକା। ନେକ୍ଖମ୍ମସଞ୍ଞା, ଅବ୍ଯାପାଦସଞ୍ଞା, ଅୱିହିଂସାସଞ୍ଞା – ଇତୋସମୁଟ୍ଠାନା କୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା।

''ଇମେ ଚ, ଥପତି, କୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା କୁହିଂ ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି? ନିରୋଧୋପି ନେସଂ ୱୁତ୍ତୋ। ଇଧ, ଥପତି, ଭିକ୍ଖୁ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା… ପେ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ଏତ୍ଥେତେ କୁସଲା ସଙ୍କପ୍ପା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି।

''କଥଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଚ, ଥପତି, କୁସଲାନଂ ସଙ୍କପ୍ପାନଂ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଥପତି, ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି; ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ…ପେ… ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପାଦାଯ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଭିଯ୍ଯୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଖୋ, ଥପତି, କୁସଲାନଂ ସଙ୍କପ୍ପାନଂ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି।

୨୬୮। ''କତମେହି ଚାହଂ, ଥପତି, ଦସହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲଂ ପଞ୍ଞପେମି ସମ୍ପନ୍ନକୁସଲଂ ପରମକୁସଲଂ ଉତ୍ତମପତ୍ତିପତ୍ତଂ ସମଣଂ ଅଯୋଜ୍ଝଂ? ଇଧ, ଥପତି, ଭିକ୍ଖୁ ଅସେଖାଯ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖେନ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖାଯ ସମ୍ମାୱାଚାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖେନ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖେନ ସମ୍ମାଆଜୀୱେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖେନ ସମ୍ମାୱାଯାମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖାଯ ସମ୍ମାସତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖେନ ସମ୍ମାସମାଧିନା ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖେନ ସମ୍ମାଞାଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖାଯ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି – ଇମେହି ଖୋ ଅହଂ, ଥପତି, ଦସହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲଂ ପଞ୍ଞପେମି ସମ୍ପନ୍ନକୁସଲଂ ପରମକୁସଲଂ ଉତ୍ତମପତ୍ତିପତ୍ତଂ ସମଣଂ ଅଯୋଜ୍ଝ''ନ୍ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନୋ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତି ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୀତି।

ସମଣମୁଣ୍ଡିକସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଚୂଳସକୁଲୁଦାଯିସୁତ୍ତଂ

୨୬୯। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସକୁଲୁଦାଯୀ ପରିବ୍ବାଜକୋ ମୋରନିୱାପେ ପରିବ୍ବାଜକାରାମେ ପଟିୱସତି ମହତିଯା ପରିବ୍ବାଜକପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ରାଜଗହଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ଏତଦହୋସି – ''ଅତିପ୍ପଗୋ ଖୋ ତାୱ ରାଜଗହେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ ଯେନ ମୋରନିୱାପୋ ପରିବ୍ବାଜକାରାମୋ ଯେନ ସକୁଲୁଦାଯୀ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେନୁପସଙ୍କମେଯ୍ଯ''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଯେନ

ମୋରନିୱାପୋ ପରିବ୍ବାଜକାରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସକୁଲୁଦାଯୀ ପରିବ୍ବାଜକୋ ମହତିଯା ପରିବ୍ବାଜକପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ଉନ୍ନାଦିନିଯା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦାଯ ଅନେକୱିହିତଂ ତିରଚ୍ଛାନକଥଂ କଥେନ୍ତିଯା, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ରାଜକଥଂ ଚୋରକଥଂ ମହାମତ୍ତକଥଂ ସେନାକଥଂ ଭଯକଥଂ ଯୁଦ୍ଧକଥଂ ଅନ୍ନକଥଂ ପାନକଥଂ ୱତ୍ଥକଥଂ ସଯନକଥଂ ମାଲାକଥଂ ଗନ୍ଧକଥଂ ଞାତିକଥଂ ଯାନକଥଂ ଗାମକଥଂ ନିଗମକଥଂ ନଗରକଥଂ ଜନପଦକଥଂ ଇତ୍ଥିକଥଂ ସୂରକଥଂ ୱିସିଖାକଥଂ କୁମ୍ଭଟ୍ଠାନକଥଂ ପୁବ୍ବପେତକଥଂ ନାନତ୍ତକଥଂ ଲୋକକ୍ଖାଯିକଂ ସମୁଦ୍ଦକ୍ଖାଯିକଂ ଇତିଭୱାଭୱକଥଂ ଇତି ୱା। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ସକୁଲୁଦାଯୀ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ସକଂ ପରିସଂ ସଣ୍ଠାପେସି – ‘‘ଅପ୍ପସଦ୍ଦା ଭୋନ୍ତୋ ହୋନ୍ତୁ, ମା ଭୋନ୍ତୋ ସଦ୍ଦମକତ୍ଥ। ଅଯଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଆଗଚ୍ଛତି; ଅପ୍ପସଦ୍ଦକାମୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଆଯସ୍ମା ଅପ୍ପସଦ୍ଦସ୍ସ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଅପ୍ପସଦ୍ଦଂ ପରିସଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେଯ୍ୟା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ତେ ପରିବ୍ବାଜକା ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ ।

୨୭୦। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଯେନ ସକୁଲୁଦାଯୀ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଥ ଖୋ ସକୁଲୁଦାଯୀ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଏତୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା। ସ୍ୱାଗତଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ। ଚିରସ୍ସଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଇମଂ ପରିଯାଯମକାସି ଯଦିଦଂ ଇଧାଗମନାଯ। ନିସୀଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା; ଇଦମାସନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତ’’ନ୍ତି। ନିସୀଦି ଭଗୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ସକୁଲୁଦାଯୀପି ଖୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ନୀଚଂ ଆସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ସକୁଲୁଦାଯିଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଉଦାଯି, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା, କା ଚ ପନ ୱୋ ଅନ୍ତରାକଥା ୱିପ୍ପକତା’’ତି? ‘‘ତିଟ୍ଠତେସା, ଭନ୍ତେ, କଥା ଯାଯ ମଯଂ ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା। ନେସା, ଭନ୍ତେ, କଥା ଭଗୱତୋ ଦୁଲ୍ଲଭା ଭୱିସ୍ସତି ପଚ୍ଛାପି ସୱନାଯ। ଯଦାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ପରିସଂ ଅନୁପସଙ୍କନ୍ତୋ ହୋମି ଅଥାଯଂ ପରିସା ଅନେକୱିହିତଂ ତିରଚ୍ଛାନକଥଂ କଥେନ୍ତୀ ନିସିନ୍ନା ହୋତି; ଯଦା ଚ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କନ୍ତୋ ହୋମି ଅଥାଯଂ ପରିସା ମମଞ୍ଞେୱ ମୁଖଂ ଉଲ୍ଲୋକେନ୍ତୀ ନିସିନ୍ନା ହୋତି – ‘ଯଂ ନୋ ସମଣୋ ଉଦାଯୀ ଧମ୍ମଂ ଭାସିସ୍ସତି ତଂ [ତଂ ନୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ସୋସ୍ସାମା’ତି; ଯଦା ପନ , ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଇମଂ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କନ୍ତୋ ହୋତି ଅଥାହଞ୍ଚେୱ ଅଯଞ୍ଚ ପରିସା ଭଗୱତୋ ମୁଖଂ ଉଲ୍ଲୋକେନ୍ତା [ଓଲୋକେନ୍ତୀ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ନିସିନ୍ନା ହୋମ – ‘ଯଂ ନୋ ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଭାସିସ୍ସତି ତଂ ସୋସ୍ସାମା’’’ତି।

୨୭୧। ‘‘ତେନହୁଦାଯି, ତଂୟେୱେତ୍ଥ ପଟିଭାତୁ ଯଥା ମଂ ପଟିଭାସେଯ୍ୟା’’ସି। ‘‘ପୁରିମାନି , ଭନ୍ତେ, ଦିୱସାନି ପୁରିମତରାନି ସବ୍ବଞ୍ଞୂ ସବ୍ବଦସ୍ସାୱୀ ଅପରିସେସଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଟିଜାନମାନୋ ‘ଚରତୋ ଚ ମେ ତିଟ୍ଠତୋ ଚ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଜାଗରସ୍ସ ଚ ସତତଂ ସମିତଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତ’ନ୍ତି। ସୋ ମଯା [ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତ’’ନ୍ତି ମଯା (?)] ପୁବ୍ବନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରି, ବହିଦ୍ଧା କଥଂ ଅପନାମେସି, କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତ୍ୱାକାସି। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂଯେୱ ଆରବ୍ଭ ସତି ଉଦପାଦି – ‘ଅହୋ ନୂନ ଭଗୱା, ଅହୋ ନୂନ ସୁଗତୋ! ଯୋ ଇମେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ସୁକୁସଲୋ’’’ତି। ‘‘କୋ ପନ ସୋ, ଉଦାଯି, ସବ୍ବଞ୍ଞୂ ସବ୍ବଦସ୍ସାୱୀ ଅପରିସେସଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଟିଜାନମାନୋ ‘ଚରତୋ ଚ ମେ ତିଟ୍ଠତୋ ଚ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଜାଗରସ୍ସ ଚ ସତତଂ ସମିତଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତ’ନ୍ତି, ଯୋ ତଯା ପୁବ୍ବନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରି, ବହିଦ୍ଧା କଥଂ ଅପନାମେସି କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତ୍ୱାକାସୀ’’ତି? ‘ନିଗଣ୍ଠୋ, ଭନ୍ତେ, ନାଟପୁତ୍ତୋ’ତି।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ଉଦାଯି, ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରେଯ୍ୟ, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରେଯ୍ୟ, ସୋ ୱା ମଂ ପୁବ୍ବନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ତଂ ୱାହଂ ପୁବ୍ବନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ; ସୋ ୱା ମେ ପୁବ୍ବନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେଯ୍ୟ, ତସ୍ସ ୱାହଂ ପୁବ୍ବନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେଯ୍ୟଂ।

‘‘ଯୋ [ସୋ (ସୀ। ପୀ।)] ଖୋ, ଉଦାଯି, ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନେଯ୍ୟ, ସୋ ୱା ମଂ ଅପରନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ତଂ ୱାହଂ ଅପରନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ; ସୋ ୱା ମେ ଅପରନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେଯ୍ୟ, ତସ୍ସ ୱାହଂ ଅପରନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେଯ୍ୟଂ।

‘‘ଅପି ଚ, ଉଦାଯି, ତିଟ୍ଠତୁ ପୁବ୍ବନ୍ତୋ, ତିଟ୍ଠତୁ ଅପରନ୍ତୋ। ଧମ୍ମଂ ତେ ଦେସେସ୍ସାମି – ଇମସ୍ମିଂ ସତି ଇଦଂ ହୋତି, ଇମସ୍ସୁପ୍ପାଦା ଇଦଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି; ଇମସ୍ମିଂ ଅସତି ଇଦଂ ନ ହୋତି, ଇମସ୍ସ ନିରୋଧା ଇଦଂ ନିରୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

‘‘ଅହଞ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ଯାୱତକମ୍ପି ମେ ଇମିନା ଅତ୍ତଭାୱେନ ପଚ୍ଚନୁଭୂତଂ ତମ୍ପି ନପ୍ପହୋମି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନୁସ୍ସରିତୁଂ, କୁତୋ ପନାହଂ

ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରିସ୍ସାମି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିୟୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରିସ୍ସାମି, ସେୟ୍ୟଥାପି ଭଗୱା? ଅହଞ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ଏତରହି ପଂସୁପିସାଚକମ୍ପି ନ ପସ୍ସାମି, କୁତୋ ପନାହଂ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସିସ୍ସାମି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ୟଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନିସ୍ସାମି, ସେୟ୍ୟଥାପି ଭଗୱା? ୟଂ ପନ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଏୱମାହ – 'ଅପି ଚ, ଉଦାୟି, ତିଟ୍ଠତୁ ପୁବ୍ବନ୍ତୋ, ତିଟ୍ଠତୁ ଅପରନ୍ତୋ; ଧମ୍ମଂ ତେ ଦେସେସ୍ସାମି – ଇମସ୍ମିଂ ସତି ଇଦଂ ହୋତି, ଇମସ୍ସୁପ୍ପାଦା ଇଦଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି; ଇମସ୍ମିଂ ଅସତି ଇଦଂ ନ ହୋତି, ଇମସ୍ସ ନିରୋଧା ଇଦଂ ନିରୁଜ୍ଝତୀ'ତି ତଞ୍ଚ ପନ ମେ ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାୟ ନ ପକ୍ଖାୟତି। ଅପ୍ପେୱ ନାମାହଂ, ଭନ୍ତେ, ସକେ ଆଚରିୟକେ ଭଗୱତୋ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେୟ୍ୟଂ ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେୟ୍ୟାକରଣେନା''ତି।

୨୭୨। ''କିନ୍ତି ପନ ତେ, ଉଦାୟି, ସକେ ଆଚରିୟକେ ହୋତୀ''ତି? ''ଅମ୍ହାକଂ, ଭନ୍ତେ, ସକେ ଆଚରିୟକେ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅୟଂ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ, ଅୟଂ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ'''ତି।

''ୟଂ ପନ ତେ ଏତଂ, ଉଦାୟି, ସକେ ଆଚରିୟକେ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅୟଂ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ, ଅୟଂ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ'ତି, କତମୋ ସୋ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ''ତି? ''ୟସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ୱଣ୍ଣା ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ୱା ପଣୀତତରୋ ୱା ନତ୍ଥି ସୋ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ''ତି।

''କତମୋ ପନ ସୋ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ ୟସ୍ମା ୱଣ୍ଣା ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ୱା ପଣୀତତରୋ ୱା ନତ୍ଥୀ''ତି? ''ୟସ୍ମା , ଭନ୍ତେ, ୱଣ୍ଣା ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ୱା ପଣୀତତରୋ ୱା ନତ୍ଥି ସୋ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ''ତି।

''ଦୀଘାପି ଖୋ ତେ ଏସା, ଉଦାୟି, ଫରେୟ୍ୟ – 'ୟସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ୱଣ୍ଣା ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ୱା ପଣୀତତରୋ ୱା ନତ୍ଥି ସୋ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ'ତି ୱଦେସି, ତଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଂ ନ ପଞ୍ଞପେସି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଉଦାୟି, ପୁରିସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ଅହଂ ୟା ଇମସ୍ମିଂ ଜନପଦେ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣୀ ତଂ ଇଚ୍ଛାମି, ତଂ କାମେମୀ'ତି। ତମେନଂ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ – 'ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ୟଂ ତ୍ୱଂ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିଂ ଇଚ୍ଛସି କାମେସି, ଜାନାସି ତଂ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିଂ – ଖତ୍ତିୟୀ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ୱା ୱେସ୍ସୀ ୱା ସୁଦ୍ଦୀ ୱା''ତି? ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ 'ନୋ'ତି ୱଦେୟ୍ୟ। ତମେନଂ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ – 'ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ୟଂ ତ୍ୱଂ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିଂ ଇଚ୍ଛସି କାମେସି, ଜାନାସି ତଂ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିଂ – ଏୱଂନାମା ଏୱଂଗୋତ୍ତାତି ୱାତି…ପେ… ଦୀଘା ୱା ରସ୍ସା ୱା ମଜ୍ଝିମା ୱା କାଳୀ ୱା ସାମା ୱା ମଙ୍ଗୁରଚ୍ଛୱୀ ୱାତି… ଅମୁକସ୍ମିଂ ଗାମେ ୱା ନିଗମେ ୱା ନଗରେ ୱା'ତି? ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ 'ନୋ'ତି ୱଦେୟ୍ୟ। ତମେନଂ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ – 'ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ୟଂ ତ୍ୱଂ ନ ଜାନାସି ନ ପସ୍ସସି, ତଂ ତ୍ୱଂ ଇଚ୍ଛସି କାମେସୀ'''ତି? ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ 'ଆମା'ତି ୱଦେୟ୍ୟ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଉଦାୟି – ନନୁ ଏୱଂ ସନ୍ତେ, ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଅପ୍ପାଟିହୀରକତଂ ଭାସିତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀ''ତି? ''ଅଦ୍ଧା ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଅପ୍ପାଟିହୀରକତଂ ଭାସିତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀ''ତି।

''ଏୱମେୱ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଉଦାୟି, 'ୟସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ୱଣ୍ଣା ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ୱା ପଣୀତତରୋ ୱା ନତ୍ଥି ସୋ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ'ତି ୱଦେସି, ତଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଂ ନ ପଞ୍ଞପେସୀ''ତି।

''ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ମଣି ୱେଳୁରିୟୋ ସୁଭୋ ଜାତିମା ଅଟ୍ଠଂସୋ ସୁପରିକମ୍ମକତୋ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଭାସତେ ଚ ତପତେ ଚ ୱିରୋଚତି ଚ, ଏୱଂ ୱଣ୍ଣୋ ଅତ୍ତା ହୋତି ଅରୋଗୋ ପରଂ ମରଣା''ତି।

୨୭୩। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଉଦାୟି, ୟୋ ୱା ମଣି ୱେଳୁରିୟୋ ସୁଭୋ ଜାତିମା ଅଟ୍ଠଂସୋ ସୁପରିକମ୍ମକତୋ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଭାସତେ ଚ ତପତେ ଚ ୱିରୋଚତି ଚ, ୟୋ ୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାୟ କିମି ଖଜ୍ଜୋପନକୋ – ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ କତମୋ ୱଣ୍ଣୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା''ତି? ''ୟ୍ୱାୟଂ, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାୟ କିମି ଖଜ୍ଜୋପନକୋ – ଅୟଂ ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା''ତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଉଦାୟି, ୟୋ ୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାୟ କିମି ଖଜ୍ଜୋପନକୋ, ୟୋ ୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାୟ ତେଲପ୍ପଦୀପୋ – ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ କତମୋ ୱଣ୍ଣୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା''ତି? ''ୟ୍ୱାୟଂ, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାୟ ତେଲପ୍ପଦୀପୋ – ଅୟଂ ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା''ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଉଦାୟି, ଯୋ ୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାୟ ତେଲପ୍ପଦୀପୋ, ଯୋ ୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାୟ ମହାଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ – ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ କତମୋ ୱଣ୍ଣୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି? ‘‘ୟ୍ୱାୟଂ, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାୟ ମହାଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ – ଅୟଂ ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଉଦାୟି, ଯୋ ୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାୟ ମହାଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ, ଯା ୱା ରତ୍ତିୟା ପଚ୍ଚୂସସମୟଂ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଓସଧିତାରକା – ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ କତମୋ ୱଣ୍ଣୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି? ‘‘ୟ୍ୱାୟଂ, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତିୟା ପଚ୍ଚୂସସମୟଂ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଓସଧିତାରକା – ଅୟଂ ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଉଦାୟି, ଯା ୱା ରତ୍ତିୟା ପଚ୍ଚୂସସମୟଂ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଓସଧିତାରକା, ଯୋ ୱା ତଦହୁପୋସଥେ ପନ୍ନରସେ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଅଭିଦୋ [ଅଭିଦେ (କ। ସୀ।), ଅଭିଦୋସଂ (କ।) ଅଭିଦୋତି ଅଭିସଦ୍ଦେନ ସମାନତ୍ଥନିପାତପଦଂ (ଛକ୍କଙ୍ଗୁତ୍ତରଟୀକା ମହାୱଗ୍ଗ ଅଟ୍ଠମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା)] ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମୟଂ ଚନ୍ଦୋ – ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ କତମୋ ୱଣ୍ଣୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି? ‘‘ୟ୍ୱାୟଂ, ଭନ୍ତେ, ତଦହୁପୋସଥେ ପନ୍ନରସେ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଅଭିଦୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମୟଂ ଚନ୍ଦୋ – ଅୟଂ ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଉଦାୟି, ଯୋ ୱା ତଦହୁପୋସଥେ ପନ୍ନରସେ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଅଭିଦୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମୟଂ ଚନ୍ଦୋ, ଯୋ ୱା ୱସ୍ସାନଂ ପଚ୍ଛିମେ ମାସେ ସରଦସମୟେ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଅଭିଦୋ ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମୟଂ ସୂରିୟୋ – ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ କତମୋ ୱଣ୍ଣୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି? ‘‘ୟ୍ୱାୟଂ, ଭନ୍ତେ, ୱସ୍ସାନଂ ପଚ୍ଛିମେ ମାସେ ସରଦସମୟେ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଅଭିଦୋ ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମୟଂ ସୂରିୟୋ – ଅୟଂ ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି।

‘‘ଅତୋ ଖୋ ତେ, ଉଦାୟି, ବହୂ ହି ବହୁତରା ଦେୱା ଯେ ଇମେସଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିୟାନଂ ଆଭା ନାନୁଭୋନ୍ତି, ତ୍ୟାହଂ ପଜାନାମି। ଅଥ ଚ ପନାହଂ ନ ୱଦାମି – ‘ଯସ୍ମା ୱଣ୍ଣା ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ୱା ପଣୀତତରୋ ୱା ନତ୍ଥୀ’ତି। ଅଥ ଚ ପନ ତ୍ୱଂ, ଉଦାୟି, ‘ୟ୍ୱାୟଂ ୱଣ୍ଣୋ କିମିନା ଖଜ୍ଜୋପନକେନ ନିହୀନତରୋ [ହୀନତରୋ (ସୀ। ପୀ।)] ଚ ପଟିକିଟ୍ଠତରୋ ଚ ସୋ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ’ତି ୱଦେସି, ତଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଂ ନ ପଞ୍ଞପେସୀ’’ତି। ‘‘ଅଚ୍ଛିଦଂ [ଅଚ୍ଛିର (କ।), ଅଚ୍ଛିଦ (?)] ଭଗୱା କଥଂ, ଅଚ୍ଛିଦଂ ସୁଗତୋ କଥ’’ନ୍ତି!

‘‘କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ଉଦାୟି, ଏୱଂ ୱଦେସି – ‘ଅଚ୍ଛିଦଂ ଭଗୱା କଥଂ, ଅଚ୍ଛିଦଂ ସୁଗତୋ କଥ’’’ତି? ‘‘ଅମ୍ହାକଂ, ଭନ୍ତେ, ସକେ ଆଚରିୟକେ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅୟଂ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ, ଅୟଂ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ’ତି। ତେ ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ସକେ ଆଚରିୟକେ ସମନୁୟୁଞ୍ଜିୟମାନା ସମନୁଗ୍ଗାହିୟମାନା ସମନୁଭାସିୟମାନା ରିତ୍ତା ତୁଚ୍ଛା ଅପରଦ୍ଧା’’ତି।

୨୭୪। ‘‘କିଂ ପନୁଦାୟି, ଅତ୍ଥି ଏକନ୍ତସୁଖୋ ଲୋକୋ, ଅତ୍ଥି ଆକାରୱତୀ ପଟିପଦା ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟା’’ତି? ‘‘ଅମ୍ହାକଂ, ଭନ୍ତେ, ସକେ ଆଚରିୟକେ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅତ୍ଥି ଏକନ୍ତସୁଖୋ ଲୋକୋ, ଅତ୍ଥି ଆକାରୱତୀ ପଟିପଦା ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟା’’’ତି।

‘‘କତମା ପନ ସା, ଉଦାୟି, ଆକାରୱତୀ ପଟିପଦା ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟା’’ତି? ‘‘ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତଂ ପହାୟ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ପହାୟ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରଂ ପହାୟ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦଂ ପହାୟ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ପନ ତପୋଗୁଣଂ ସମାଦାୟ ୱତ୍ତତି। ଅୟଂ ଖୋ ସା, ଭନ୍ତେ, ଆକାରୱତୀ ପଟିପଦା ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟା’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଉଦାୟି, ଯସ୍ମିଂ ସମୟେ ପାଣାତିପାତଂ ପହାୟ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଏକନ୍ତସୁଖୀ ୱା ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଅତ୍ତା ହୋତି ସୁଖଦୁକ୍ଖୀ ୱା’’ତି? ‘‘ସୁଖଦୁକ୍ଖୀ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଉଦାୟି, ଯସ୍ମିଂ ସମୟେ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ପହାୟ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଏକନ୍ତସୁଖୀ ୱା ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଅତ୍ତା ହୋତି ସୁଖଦୁକ୍ଖୀ ୱା’’ତି? ‘‘ସୁଖଦୁକ୍ଖୀ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଉଦାୟି, ଯସ୍ମିଂ ସମୟେ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରଂ ପହାୟ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଏକନ୍ତସୁଖୀ ୱା ତସ୍ମିଂ ସମୟେ

ଅତ୍ତା ହୋତି ସୁଖଦୁକ୍ଖୀ ୱା’’ତି? ‘‘ସୁଖଦୁକ୍ଖୀ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଉଦାୟି, ୟସ୍ମିଂ ସମଯେ ମୁସାୱାଦଂ ପହାଯ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଏକନ୍ତସୁଖୀ ୱା ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅତ୍ତା ହୋତି ସୁଖଦୁକ୍ଖୀ ୱା’’ତି? ‘‘ସୁଖଦୁକ୍ଖୀ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଉଦାୟି, ୟସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅଞ୍ଞତରଂ ତପୋଗୁଣଂ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତତି, ଏକନ୍ତସୁଖୀ ୱା ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅତ୍ତା ହୋତି ସୁଖଦୁକ୍ଖୀ ୱା’’ତି? ‘‘ସୁଖଦୁକ୍ଖୀ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଉଦାୟି, ଅପି ନୁ ଖୋ ୱୋକିଣ୍ଣସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ପଟିପଦଂ ଆଗମ୍ମ ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯା ହୋତୀ’’ତି [ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯାତି (କ।)]? ‘‘ଅଦ୍ଧିଦଂ ଭଗୱା କଥଂ, ଅଦ୍ଧିଦଂ ସୁଗତୋ କଥ’’ନ୍ତି!

‘‘କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ଉଦାୟି, ୱଦେସି – ‘ଅଦ୍ଧିଦଂ ଭଗୱା କଥଂ, ଅଦ୍ଧିଦଂ ସୁଗତୋ କଥ’’’ତି? ‘‘ଅମ୍ହାକଂ, ଭନ୍ତେ, ସକେ ଆଚରିଯକେ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅତ୍ଥି ଏକନ୍ତସୁଖୋ ଲୋକୋ, ଅତ୍ଥି ଆକାରୱତୀ ପଟିପଦା ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା’ତି। ତେ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ସକେ ଆଚରିଯକେ ସମନୁଯୁଞ୍ଜିଯମାନା ସମନୁଗ୍ଗାହିଯମାନା ସମନୁଭାସିଯମାନା ରିତ୍ତା ତୁଚ୍ଛା ଅପରଦ୍ଧା’’ତି [ଅପରଦ୍ଧା (ସୀ।), ଅପରଦ୍ଧାପି (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]।

୨୭୫। ‘‘କିଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ଥି ଏକନ୍ତସୁଖୋ ଲୋକୋ, ଅତ୍ଥି ଆକାରୱତୀ ପଟିପଦା ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା’’ତି? ‘‘ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଉଦାୟି, ଏକନ୍ତସୁଖୋ ଲୋକୋ, ଅତ୍ଥି ଆକାରୱତୀ ପଟିପଦା ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା’’ତି।

‘‘କତମା ପନ ସା, ଭନ୍ତେ, ଆକାରୱତୀ ପଟିପଦା ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା’’ତି? ‘‘ଇଧୁଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା… ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି – ଅଯଂ ଖୋ ସା, ଉଦାୟି, ଆକାରୱତୀ ପଟିପଦା ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା’’ତି।

‘‘ନ [କିଂ ନୁ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଖୋ ସା, ଭନ୍ତେ, ଆକାରୱତୀ ପଟିପଦା ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ, ସଚ୍ଛିକତୋ ହିସ୍ସ, ଭନ୍ତେ, ଏତ୍ତାୱତା ଏକନ୍ତସୁଖୋ ଲୋକୋ ହୋତୀ’’ତି। ‘‘ନ ଖ୍ୱାସ୍ସ, ଉଦାୟି, ଏତ୍ତାୱତା ଏକନ୍ତସୁଖୋ ଲୋକୋ ସଚ୍ଛିକତୋ ହୋତି; ଆକାରୱତୀତ୍ୱେୱ ସା ପଟିପଦା ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ସକୁଲୁଦାଯିସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ପରିସା ଉନ୍ନାଦିନୀ ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦା ଅହୋସି – ‘‘ଏତ୍ଥ ମଯଂ ଅନସ୍ସାମ ସାଚରିଯକା, ଏତ୍ଥ ମଯଂ ଅନସ୍ସାମ [ପନସ୍ସାମ (ସୀ।)] ସାଚରିଯକା! ନ ମଯଂ ଇତୋ ଭିୟ୍ୟୋ ଉତ୍ତରିତରଂ ପଜାନାମା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ସକୁଲୁଦାଯୀ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେ ପରିବ୍ବାଜକେ ଅପ୍ପସଦ୍ଦେ କତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କିତ୍ତାୱତା ପନାସ୍ସ, ଭନ୍ତେ, ଏକନ୍ତସୁଖୋ ଲୋକୋ ସଚ୍ଛିକତୋ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ଇଧୁଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ… ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ୟା ତା ଦେୱତା ଏକନ୍ତସୁଖଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନା ତାହି ଦେୱତାହି ସଦ୍ଧିଂ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ସଲ୍ଲପତି ସାକଚ୍ଛଂ ସମାପଜ୍ଜତି। ଏତ୍ତାୱତା ଖ୍ୱାସ୍ସ, ଉଦାୟି, ଏକନ୍ତସୁଖୋ ଲୋକୋ ସଚ୍ଛିକତୋ ହୋତୀ’’ତି।

୨୭୬। ‘‘ଏତସ୍ସ ନୂନ, ଭନ୍ତେ, ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାହେତୁ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ, ଉଦାୟି, ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାହେତୁ ଭିକ୍ଖୂ ମଯି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତି। ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଉଦାୟି , ଅଞ୍ଞେୱ ଧମ୍ମା ଉତ୍ତରିତରା ଚ ପଣୀତତରା ଚ ଯେସଂ ସଚ୍ଛିକିରିଯାହେତୁ ଭିକ୍ଖୂ ମଯି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତୀ’’ତି।

‘‘କତମେ ପନ ତେ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମା ଉତ୍ତରିତରା ଚ ପଣୀତତରା ଚ ଯେସଂ ସଚ୍ଛିକିରିଯାହେତୁ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ଇଧୁଦାୟି, ତଥାଗତୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା…ପେ… ସୋ ଇମେ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ପହାଯ ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ଉଦାୟି, ଧମ୍ମୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚ ଯସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାହେତୁ ଭିକ୍ଖୂ ମଯି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ

ଚରନ୍ତି’’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଉଦାୟି, ଭିକ୍ଖୁ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ… ତତିଯଂ ଝାନଂ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ଉଦାୟି, ଧମ୍ମୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚ ଯସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାହେତୁ ଭିକ୍ଖୂ ମଯି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତି।

‘‘ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ… ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ଉଦାୟି, ଧମ୍ମୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚ ଯସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାହେତୁ ଭିକ୍ଖୂ ମଯି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତି।

‘‘ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ…ପେ… ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ଉଦାୟି, ଧମ୍ମୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚ ଯସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାହେତୁ ଭିକ୍ଖୂ ମଯି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତି।

‘‘ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ଆସୱାନଂ ଖଯଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି । ସୋ ‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ’ତି…ପେ… ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ’ତି… ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି… ‘ଇମେ ଆସୱା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଅଯଂ ଆସୱସମୁଦଯୋ’ତି… ‘ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧୋ’ତି… ‘ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ଜାନତୋ ଏୱଂ ପସ୍ସତୋ କାମାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଭୱାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅୱିଜ୍ଜାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ୱିମୁତ୍ତସ୍ମିଂ ୱିମୁତ୍ତମିତି ଞାଣଂ ହୋତି। ‘ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା’ତି ପଜାନାତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ଉଦାୟି, ଧମ୍ମୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚ ଯସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାହେତୁ ଭିକ୍ଖୂ ମଯି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତି। ଇମେ ଖୋ, ଉଦାୟି, ଧମ୍ମା ଉତ୍ତରିତରା ଚ ପଣୀତତରା ଚ ଯେସଂ ସଚ୍ଛିକିରିଯାହେତୁ ଭିକ୍ଖୂ ମଯି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତୀ’’ତି।

୨୭୭। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ସକୁଲୁଦାଯୀ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ , ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ! ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱା ୱିୱରେଯ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେଯ୍ୟ – ‘ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀ’ତି; ଏୱମେୱଂ ଭଗୱତା ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଲଭେଯ୍ୟାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଲଭେଯ୍ୟଂ ଉପସମ୍ପଦ’’ନ୍ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ସକୁଲୁଦାଯିସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ପରିସା ସକୁଲୁଦାଯିଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ମା ଭୱଂ, ଉଦାୟି, ସମଣେ ଗୋତମେ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରି; ମା ଭୱଂ, ଉଦାୟି, ଆଚରିଯୋ ହୁତ୍ୱା ଅନ୍ତେୱାସୀୱାସଂ ୱସି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଉଦକମଣିକୋ [ମଣିକୋ (ସୀ। ପୀ। କ।)] ହୁତ୍ୱା ଉଦଞ୍ଚନିକୋ [ଉଦ୍ଦେକନିକୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅସ୍ସ, ଏୱଂ ସମ୍ପଦମିଦଂ [ଏୱଂ ସମ୍ପଦମେତଂ (ସୀ। ପୀ।)] ଭୋତୋ ଉଦାଯିସ୍ସ ଭୱିସ୍ସତି। ମା ଭୱଂ, ଉଦାୟି, ସମଣେ ଗୋତମେ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରି; ମା ଭୱଂ, ଉଦାୟି, ଆଚରିଯୋ ହୁତ୍ୱା ଅନ୍ତେୱାସୀୱାସଂ ୱସୀ’’ତି। ଇତି ହିଦଂ ସକୁଲୁଦାଯିସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ପରିସା ସକୁଲୁଦାଯିଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଅନ୍ତରାଯମକାସି ଭଗୱତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେତି।

ଚୂଳସକୁଲୁଦାଯିସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ନୱମଂ।

୧୦। ୱେଖନସସୁତ୍ତଂ

୨୭୮। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ୱେଖନସୋ [ୱେଖନସ୍ସୋ (ସୀ। ପୀ।)] ପରିବ୍ବାଜକୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ୱେଖନସୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – ‘‘ଅଯଂ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ, ଅଯଂ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ’’ତି।

‘‘କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ, କଚ୍ଚାନ, ଏୱଂ ୱଦେସି – ‘ଅଯଂ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ, ଅଯଂ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ’ତି? କତମୋ, କଚ୍ଚାନ, ସୋ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ’’ତି?

‘‘ଯସ୍ମା, ଭୋ ଗୋତମ, ୱଣ୍ଣା ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ୱା ପଣୀତତରୋ ୱା ନତ୍ଥି ସୋ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ’’ତି।

‘‘କତମୋ ପନ ସୋ, କଚ୍ଚାନ, ୱଣ୍ଣୋ ଯସ୍ମା ୱଣ୍ଣା ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ୱା ପଣୀତତରୋ ୱା ନତ୍ଥୀ’’ତି?

‘‘ଯସ୍ମା, ଭୋ ଗୋତମ, ୱଣ୍ଣା ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ୱା ପଣୀତତରୋ ୱା ନତ୍ଥି ସୋ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ’’ତି।

‘‘ଦୀଘାପି ଖୋ ତେ ଏସା, କଚ୍ଚାନ, ଫରେୟ୍ୟ – ‘ଯସ୍ମା, ଭୋ ଗୋତମ, ୱଣ୍ଣା ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ୱା ପଣୀତତରୋ ୱା ନତ୍ଥି ସୋ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ’ତି ୱଦେସି, ତଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଂ ନ ପଞ୍ଞପେସି। ସେୟ୍ୟଥାପି, କଚ୍ଚାନ, ପୁରିସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ‘ଅହଂ ଯା ଇମସ୍ମିଂ ଜନପଦେ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣୀ, ତଂ ଇଚ୍ଛାମି ତଂ କାମେମୀ’ତି। ତମେନଂ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ – ‘ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିଂ ଇଚ୍ଛସି କାମେସି, ଜାନାସି ତଂ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିଂ – ଖତ୍ତିଯୀ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ୱା ୱେସ୍ସୀ ୱା ସୁଦ୍ଦୀ ୱା’ତି? ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ‘ନୋ’ତି ୱଦେୟ୍ୟ। ତମେନଂ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ – ‘ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିଂ ଇଚ୍ଛସି କାମେସି, ଜାନାସି ତଂ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିଂ ‘ଏୱଂନାମା ଏୱଂଗୋତ୍ତାତି ୱାତି…ପେ… ଦୀଘା ୱା ରସ୍ସା ୱା ମଜ୍ଝିମା ୱା କାଳୀ ୱା ସାମା ୱା ମଙ୍ଗୁରଚ୍ଛୱୀ ୱାତି… ଅମୁକସ୍ମିଂ ଗାମେ ୱା ନିଗମେ ୱା ନଗରେ ୱା’ତି? ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ‘ନୋ’ତି ୱଦେୟ୍ୟ। ତମେନଂ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ – ‘ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ନ ଜାନାସି ନ ପସ୍ସସି, ତଂ ତ୍ୱଂ ଇଚ୍ଛସି କାମେସୀ’’’ତି? ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ‘ଆମା’ତି ୱଦେୟ୍ୟ।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, କଚ୍ଚାନ, ନନୁ ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଅପ୍ପାଟିହୀରକତଂ ଭାସିତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀ’’ତି? ‘‘ଅଦ୍ଧା ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଅପ୍ପାଟିହୀରକତଂ ଭାସିତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀ’’ତି। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ ତ୍ୱଂ, କଚ୍ଚାନ, ‘ଯସ୍ମା, ଭୋ ଗୋତମ, ୱଣ୍ଣା ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ୱା ପଣୀତତରୋ ୱା ନତ୍ଥି ସୋ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ’ତି ୱଦେସି; ତଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଂ ନ ପଞ୍ଞପେସୀ’’ତି। ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭୋ ଗୋତମ, ମଣି ୱେଳୁରିଯୋ ସୁଭୋ ଜାତିମା ଅଟ୍ଠଂସୋ ସୁପରିକମ୍ମକତୋ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଭାସତେ ଚ ତପତେ ଚ ୱିରୋଚତି ଚ, ଏୱଂ ୱଣ୍ଣୋ ଅତ୍ତା ହୋତି ଅରୋଗୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି।

୨୭୯। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, କଚ୍ଚାନ, ଯୋ ୱା ମଣି ୱେଳୁରିଯୋ ସୁଭୋ ଜାତିମା ଅଟ୍ଠଂସୋ ସୁପରିକମ୍ମକତୋ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଭାସତେ ଚ ତପତେ ଚ ୱିରୋଚତି ଚ, ଯୋ ୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାଯ କିମି ଖଜ୍ଜୋପନକୋ ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ କତମୋ ୱଣ୍ଣୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି? ‘‘ଯ୍ୱାଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାଯ କିମି ଖଜ୍ଜୋପନକୋ, ଅଯଂ ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, କଚ୍ଚାନ, ଯୋ ୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାଯ କିମି ଖଜ୍ଜୋପନକୋ, ଯୋ ୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାଯ ତେଲପ୍ପଦୀପୋ, ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ କତମୋ ୱଣ୍ଣୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି? ‘‘ଯ୍ୱାଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାଯ ତେଲପ୍ପଦୀପୋ, ଅଯଂ ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, କଚ୍ଚାନ, ଯୋ ୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାଯ ତେଲପ୍ପଦୀପୋ, ଯୋ ୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାଯ ମହାଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ, ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ କତମୋ ୱଣ୍ଣୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି? ‘‘ଯ୍ୱାଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାଯ ମହାଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ, ଅଯଂ ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, କଚ୍ଚାନ, ଯୋ ୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାଯ ମହାଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ, ଯା ୱା ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମଯଂ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଓସଧିତାରକା, ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ କତମୋ ୱଣ୍ଣୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି? ‘‘ଯ୍ୱାଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମଯଂ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଓସଧିତାରକା, ଅଯଂ ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, କଚ୍ଚାନ, ଯା ୱା ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମଯଂ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଓସଧିତାରକା, ଯୋ ୱା ତଦହୁପୋସଥେ ପନ୍ନରସେ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଅଭିଦୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯଂ ଚନ୍ଦୋ, ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ କତମୋ ୱଣ୍ଣୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି? ‘‘ଯ୍ୱାଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ତଦହୁପୋସଥେ ପନ୍ନରସେ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଅଭିଦୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯଂ ଚନ୍ଦୋ, ଅଯଂ ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, କଚ୍ଚାନ, ଯୋ ୱା ତଦହୁପୋସଥେ ପନ୍ନରସେ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଅଭିଦୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯଂ ଚନ୍ଦୋ, ଯୋ ୱା ୱସ୍ସାନଂ ପଚ୍ଛିମେ ମାସେ ସରଦସମଯେ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଅଭିଦୋ

ମଜ୍ଝନ୍ତିକସମୟଂ ସୂରିୟୋ, ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ କତମୋ ୱଣ୍ଣୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି? ‘‘ୟ୍ୱାୟଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ୱସ୍ସାନଂ ପଚ୍ଛିମେ ମାସେ ସରଦସମୟେ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଅଭିଦୋ ମଜ୍ଝନ୍ତିକସମୟଂ ସୂରିୟୋ – ଅୟଂ ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି। ‘‘ଅତୋ ଖୋ ତେ, କଚ୍ଚାନ, ବହୂ ହି ବହୁତରା ଦେୱା ଯେ ଇମେସଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିୟାନଂ ଆଭା ନାନୁଭୋନ୍ତି, ତ୍ୟାହଂ ପଜାନାମି। ଅଥ ଚ ପନାହଂ ନ ୱଦାମି – ‘ୟସ୍ମା ୱଣ୍ଣା ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚ ନତ୍ଥୀ’ତି। ଅଥ ଚ ପନ ତ୍ୱଂ, କଚ୍ଚାନ, ‘ୟ୍ୱାୟଂ ୱଣ୍ଣୋ କିମିନା ଖଜ୍ଜୋପନକେନ ନିହୀନତରୋ ଚ ପତିକିଟ୍ଠତରୋ ଚ ସୋ ପରମୋ ୱଣ୍ଣୋ’ତି ୱଦେସି; ତଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଂ ନ ପଞ୍ଞପେସି’’।

୨୮୦। ‘‘ପଞ୍ଚ ଖୋ ଇମେ, କଚ୍ଚାନ, କାମଗୁଣା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ରୂପା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିୟରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀୟା, ସୋତୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ସଦ୍ଦା…ପେ… ଘାନୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଗନ୍ଧା… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ରସା… କାୟୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିୟରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀୟା – ଇମେ ଖୋ, କଚ୍ଚାନ, ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। ୟଂ ଖୋ, କଚ୍ଚାନ, ଇମେ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି କାମସୁଖଂ। ଇତି କାମେହି କାମସୁଖଂ, କାମସୁଖା କାମଗ୍ଗସୁଖଂ ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାୟତୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ୱେଖନସୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଚ୍ଛରିୟଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ୟାୱ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ – ‘କାମେହି କାମସୁଖଂ, କାମସୁଖା କାମଗ୍ଗସୁଖଂ ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାୟତୀ’ତି। (‘କାମେହି, ଭୋ ଗୋତମ, କାମସୁଖଂ, କାମସୁଖା କାମଗ୍ଗସୁଖଂ, ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାୟତୀ’ତି) [( ) ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି] – ‘‘ଦୁଜ୍ଜାନଂ ଖୋ ଏତଂ, କଚ୍ଚାନ, ତୟା ଅଞ୍ଞଦିଟ୍ଠିକେନ ଅଞ୍ଞଖନ୍ତିକେନ ଅଞ୍ଞରୁଚିକେନ ଅଞ୍ଞତ୍ରୟୋଗେନ ଅଞ୍ଞତ୍ରାଚରିୟକେନ – କାମା [କାମଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱା କାମସୁଖଂ ୱା କାମଗ୍ଗସୁଖଂ ୱା। ଯେ ଖୋ ତେ, କଚ୍ଚାନ, ଭିକ୍ଖୂ ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱା ୱୁସିତୱନ୍ତୋ କତକରଣୀୟା ଓହିତଭାରା ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥା ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂୟୋଜନା ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତା ତେ ଖୋ ଏତଂ ଜାନେୟ୍ୟୁଂ – କାମା ୱା କାମସୁଖଂ ୱା କାମଗ୍ଗସୁଖଂ ୱା’’ତି।

୨୮୧। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ୱେଖନସୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ କୁପିତୋ ଅନତ୍ତମନୋ ଭଗୱନ୍ତଂଯେୱ ଖୁଂସେନ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂଯେୱ ୱମ୍ଭେନ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂଯେୱ ୱଦମାନୋ ‘‘ସମଣୋ [ସମଣୋ ଚ (ସୀ। ପୀ।)] ଗୋତମୋ ପାପିତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଏୱମେୱ ପନିଧେକଚ୍ଚେ [ପନିଧେକେ (ସୀ। ପୀ।), ପନିମେକେ (ଉପରିସୁଭସୁତ୍ତେ)] ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅଜାନନ୍ତା ପୁବ୍ବନ୍ତଂ, ଅପସ୍ସନ୍ତା ଅପରନ୍ତଂ ଅଥ ଚ ପନ ‘ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, କତଂ କରଣୀୟଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟାତି – ପଜାନାମା’ତି – ପଟିଜାନନ୍ତି [ଇତ୍ଥତ୍ତାୟାତି ପଟିଜାନନ୍ତି (ପୀ।)]। ତେସମିଦଂ ଭାସିତଂ ହସ୍ସକଂୟେୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ନାମକଂୟେୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ରିତ୍ତକଂୟେୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ତୁଚ୍ଛକଂୟେୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀ’’ତି। ‘‘ଯେ ଖୋ ତେ, କଚ୍ଚାନ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅଜାନନ୍ତା ପୁବ୍ବନ୍ତଂ , ଅପସ୍ସନ୍ତା ଅପରନ୍ତଂ, ‘ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, କତଂ କରଣୀୟଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟାତି – ପଜାନାମା’ତି – ପଟିଜାନନ୍ତି; ତେସଂ ସୋୟେୱ [ତେସଂ ତେସାୟଂ (ସୀ।), ତେସଂୟେୱ ସୋ (?)] ସହଧମ୍ମିକୋ ନିଗ୍ଗହୋ ହୋତି। ଅପି ଚ, କଚ୍ଚାନ, ତିଟ୍ଠତୁ ପୁବ୍ବନ୍ତୋ, ତିଟ୍ଠତୁ ଅପରନ୍ତୋ। ଏତୁ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଅସଠୋ ଅମାୟାୱୀ ଉଜୁଜାତିକୋ, ଅହମନୁସାସାମି ଅହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି। ୟଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ [ୟଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ (?)] ନଚିରସ୍ସେୱ ସାମଞ୍ଞେୱ ଞସ୍ସତି ସାମଂ ଦକ୍ଖିତି – ଏୱଂ କିର ସମ୍ମା [ଏୱଂ କିରାୟସ୍ମା (ସ୍ୟା। କା।)] ବନ୍ଧନା ୱିପ୍ପମୋକ୍ଖୋ ହୋତି, ୟଦିଦଂ ଅୱିଜ୍ଜା ବନ୍ଧନା। ସେୟ୍ୟଥାପି, କଚ୍ଚାନ, ଦହରୋ କୁମାରୋ ମନ୍ଦୋ ଉତ୍ତାନସେୟ୍ୟକୋ କଣ୍ଠପଞ୍ଚମେହି ବନ୍ଧନେହି ବଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସ ସୁତ୍ତବନ୍ଧନେହି; ତସ୍ସ ୱୁଦ୍ଧିମନ୍ୱାୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ପରିପାକମନ୍ୱାୟ ତାନି ବନ୍ଧନାନି ମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟୁଂ; ସୋ ମୋକ୍ଖୋମ୍ହୀତି ଖୋ ଜାନେୟ୍ୟ ନୋ ଚ ବନ୍ଧନଂ । ଏୱମେୱ ଖୋ, କଚ୍ଚାନ, ଏତୁ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଅସଠୋ ଅମାୟାୱୀ ଉଜୁଜାତିକୋ, ଅହମନୁସାସାମି, ଅହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି; ୟଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ସାମଞ୍ଞେ ଞସ୍ସତି , ସାମଂ ଦକ୍ଖିତି – ‘ଏୱଂ କିର ସମ୍ମା ବନ୍ଧନା ୱିପ୍ପମୋକ୍ଖୋ ହୋତି, ୟଦିଦଂ ଅୱିଜ୍ଜା ବନ୍ଧନା’’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ୱେଖନସୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

ୱେଖନସସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଦସମଂ।

ପରିବ୍ବାଜକୱଗ୍ଗୋ ନିଟ୍ଠିତୋ ତତିୟୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ପୁଣ୍ଡରୀ-ଅଗ୍ଗିସହ-କଥ୍ନାମୋ, ଦୀଘନଖୋ ପୁନ ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତୋ;

ସନ୍ଦକୌଦାଯିମୁଣ୍ଡିକପୁତ୍ତୋ, ମଣିକୋ ତଥାକଚ୍ଛାନୋ ୱରୱଗ୍ଗୋ।

୪। ରାଜୱଗ୍ଗୋ

୧। ଘଟିକାରସୁତ୍ତଂ

୨୮୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରତି ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ପଦେସେ ସିତଂ ପାତ୍ୱାକାସି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''କୋ ନୁ ଖୋ ହେତୁ, କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଭଗୱତୋ ସିତସ୍ସ ପାତୁକମ୍ମାଯ? ନ ଅକାରଣେନ [ନ ଅକାରଣେ (ସୀ।)] ତଥାଗତା ସିତଂ ପାତୁକରୋନ୍ତୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଏକଂସଂ ଚୀୱରଂ [ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗ (ସ୍ୟା। କଂ।)] କତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ, କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଭଗୱତୋ ସିତସ୍ସ ପାତୁକମ୍ମାଯ? ନ ଅକାରଣେନ ତଥାଗତା ସିତଂ ପାତୁକରୋନ୍ତୀ''ତି। ''ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଆନନ୍ଦ, ଇମସ୍ମିଂ ପଦେସେ ୱେଗଳିଙ୍ଗଂ [ୱେହଲିଙ୍ଗଂ (ସୀ।), ୱେଭଲିଙ୍ଗଂ (ସ୍ୟା। କଂ।), ୱେଭଲିଙ୍ଗଂ (ପୀ।)] ନାମ ଗାମନିଗମୋ ଅହୋସି ଇଦ୍ଧୋ ଚେୱ ଫୀତୋ ଚ ବହୁଜନୋ ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସୋ। ୱେଗଳିଙ୍ଗଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଗାମନିଗମଂ କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହାସି। ଇଧ ସୁଦଂ, ଆନନ୍ଦ, କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଆରାମୋ ଅହୋସି। ଇଧ ସୁଦଂ, ଆନନ୍ଦ, କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନିସିନ୍ନକୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଓୱଦତୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଚତୁଗ୍ଗୁଣଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ନିସୀଦତୁ ଏତ୍ଥ। ଅଯଂ ଭୂମିପଦେସୋ ଦ୍ୱୀହି ଅରହନ୍ତେହି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେହି ପରିଭୁତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ନିସୀଦି ଭଗୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି –

''ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଆନନ୍ଦ, ଇମସ୍ମିଂ ପଦେସେ ୱେଗଳିଙ୍ଗଂ ନାମ ଗାମନିଗମୋ ଅହୋସି ଇଦ୍ଧୋ ଚେୱ ଫୀତୋ ଚ ବହୁଜନୋ ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସୋ। ୱେଗଳିଙ୍ଗଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଗାମନିଗମଂ କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହାସି। ଇଧ ସୁଦଂ, ଆନନ୍ଦ, କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଆରାମୋ ଅହୋସି। ଇଧ ସୁଦଂ, ଆନନ୍ଦ, କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନିସିନ୍ନକୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଓୱଦତି।

୨୮୩। ''ୱେଗଳିଙ୍ଗେ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଗାମନିଗମେ ଘଟିକାରୋ [ଘଟୀକାରୋ (ସୀ। ପୀ।)] ନାମ କୁମ୍ଭକାରୋ କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକୋ ଅହୋସି ଅଗ୍ଗୁପଟ୍ଠାକୋ। ଘଟିକାରସ୍ସ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ଜୋତିପାଲୋ ନାମ ମାଣୱୋ ସହାଯୋ ଅହୋସି ପିଯସହାଯୋ। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଘଟିକାରୋ କୁମ୍ଭକାରୋ ଜୋତିପାଲଂ ମାଣୱଂ ଆମନ୍ତେସି – 'ଆଯାମ, ସମ୍ମ ଜୋତିପାଲ, କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସାମ। ସାଧୁସମ୍ମତଞ୍ହି ମେ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଦସ୍ସନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସା'ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଆନନ୍ଦ, ଜୋତିପାଲୋ ମାଣୱୋ ଘଟିକାରଂ କୁମ୍ଭକାରଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଅଲଂ, ସମ୍ମ ଘଟିକାର। କିଂ ପନ ତେନ ମୁଣ୍ଡକେନ ସମଣକେନ ଦିଟ୍ଠେନା'ତି? ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଘଟିକାରୋ କୁମ୍ଭକାରୋ ଜୋତିପାଲଂ ମାଣୱଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଆଯାମ, ସମ୍ମ ଜୋତିପାଲ, କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସାମ। ସାଧୁସମ୍ମତଞ୍ହି ମେ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଦସ୍ସନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସା'ତି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଜୋତିପାଲୋ ମାଣୱୋ ଘଟିକାରଂ କୁମ୍ଭକାରଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଅଲଂ, ସମ୍ମ ଘଟିକାର। କିଂ ପନ ତେନ ମୁଣ୍ଡକେନ ସମଣକେନ ଦିଟ୍ଠେନା'ତି? 'ତେନ ହି, ସମ୍ମ ଜୋତିପାଲ, ସୋତ୍ତିସିନାନିଂ [ସୋତ୍ତିଂ ସିନାନିଂ (ସୀ। ପୀ।), ସୋତ୍ତିସିନାନଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଆଦାଯ [ଆହର (କ।)] ନଦିଂ ଗମିସ୍ସାମ ସିନାଯିତୁ'ନ୍ତି। 'ଏୱଂ ସମ୍ମା'ତି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଜୋତିପାଲୋ ମାଣୱୋ ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଘଟିକାରୋ ଚ କୁମ୍ଭକାରୋ ଜୋତିପାଲୋ ଚ ମାଣୱୋ ସୋତ୍ତିସିନାନିଂ ଆଦାଯ ନଦିଂ ଅଗମଂସୁ ସିନାଯିତୁଂ''।

୨୮୪। ''ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଘଟିକାରୋ କୁମ୍ଭକାରୋ ଜୋତିପାଲଂ ମାଣୱଂ ଆମନ୍ତେସି – 'ଅଯଂ, ସମ୍ମ ଜୋତିପାଲ, କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଆରାମୋ। ଆଯାମ, ସମ୍ମ ଜୋତିପାଲ, କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସାମ। ସାଧୁସମ୍ମତଞ୍ହି ମେ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଦସ୍ସନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସା'ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଆନନ୍ଦ, ଜୋତିପାଲୋ ମାଣୱୋ ଘଟିକାରଂ କୁମ୍ଭକାରଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଅଲଂ, ସମ୍ମ ଘଟିକାର। କିଂ ପନ ତେନ ମୁଣ୍ଡକେନ ସମଣକେନ ଦିଟ୍ଠେନା'ତି? ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଘଟିକାରୋ କୁମ୍ଭକାରୋ ଜୋତିପାଲଂ ମାଣୱଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଅଯଂ, ସମ୍ମ ଜୋତିପାଲ, କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଆରାମୋ। ଆଯାମ, ସମ୍ମ ଜୋତିପାଲ, କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସାମ। ସାଧୁସମ୍ମତଞ୍ହି ମେ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଦସ୍ସନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସା'ତି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଜୋତିପାଲୋ ମାଣୱୋ ଘଟିକାରଂ କୁମ୍ଭକାରଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଅଲଂ, ସମ୍ମ ଘଟିକାର। କିଂ ପନ ତେନ ମୁଣ୍ଡକେନ ସମଣକେନ ଦିଟ୍ଠେନା'ତି? ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଘଟିକାରୋ କୁମ୍ଭକାରୋ ଜୋତିପାଲଂ ମାଣୱଂ

ଓଓଟ୍ଠିକାଯଂ ପରାମସିତ୍ୱା ଏତଦବୋଚ – 'ଅଯଂ, ସମ୍ମ ଜୋତିପାଲ, କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଆରାମୋ। ଆଯାମ, ସମ୍ମ ଜୋତିପାଲ, କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସାମ। ସାଧୁସମ୍ମତଞ୍ହି ମେ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଦସ୍ସନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସା'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଜୋତିପାଲୋ ମାଣୱୋ ଓଓଟ୍ଠିକଂ ୱିନିୱଟ୍ଟେତ୍ୱା [ୱିନିୱେଠେତ୍ୱା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଘଟିକାରଂ କୁମ୍ଭକାରଂ ଏତଦବୋଚ – 'ଅଲଂ, ସମ୍ମ ଘଟିକାର। କିଂ ପନ ତେନ ମୁଣ୍ଡକେନ ସମଣକେନ ଦିଟ୍ଠେନା'ତି? ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଘଟିକାରୋ କୁମ୍ଭକାରୋ ଜୋତିପାଲଂ ମାଣୱଂ ସୀସଂନ୍ହାତଂ [ସସୀସଂ ନହାତଂ (ସୀ।), ସୀସନ୍ହାତଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] କେସେସୁ ପରାମସିତ୍ୱା ଏତଦବୋଚ – 'ଅଯଂ, ସମ୍ମ ଜୋତିପାଲ, କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଆରାମୋ। ଆଯାମ, ସମ୍ମ ଜୋତିପାଲ, କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସାମ । ସାଧୁସମ୍ମତଞ୍ହି ମେ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଦସ୍ସନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସା'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଜୋତିପାଲସ୍ସ ମାଣୱସ୍ସ ଏତଦହୋସି – 'ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତ, ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ, ଭୋ! ଯତ୍ର ହି ନାମାଯଂ ଘଟିକାରୋ କୁମ୍ଭକାରୋ ଇତ୍ତରଜଚ୍ଚୋ ସମାନୋ ଅମ୍ହାକଂ ସୀସଂନ୍ହାତାନଂ କେସେସୁ ପରାମସିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସତି; ନ ୱତିଦଂ କିର ଓରକଂ ମଞ୍ଞେ ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି; ଘଟିକାରଂ କୁମ୍ଭକାରଂ ଏତଦବୋଚ – 'ଯାୱତାଦୋହିପି [ଯାୱେତଦୋହିପି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ସମ୍ମ ଘଟିକାରା'ତି? 'ଯାୱତାଦୋହିପି, ସମ୍ମ ଜୋତିପାଲ। ତଥା ହି ପନ ମେ ସାଧୁସମ୍ମତଂ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଦସ୍ସନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସା'ତି। 'ତେନ ହି, ସମ୍ମ ଘଟିକାର, ମୁଞ୍ଚ; ଗମିସ୍ସାମା'ତି।

୨୮୫। ''ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଘଟିକାରୋ ଚ କୁମ୍ଭକାରୋ ଜୋତିପାଲୋ ଚ ମାଣୱୋ ଯେନ କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଘଟିକାରୋ କୁମ୍ଭକାରୋ କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଜୋତିପାଲୋ ପନ ମାଣୱୋ କସ୍ସପେନ ଭଗୱତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଘଟିକାରୋ କୁମ୍ଭକାରୋ କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଏତଦବୋଚ – 'ଅଯଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଜୋତିପାଲୋ ମାଣୱୋ ସହାଯୋ ପିଯସହାଯୋ। ଇମସ୍ସ ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୂ'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଘଟିକାରଞ୍ଚ କୁମ୍ଭକାରଂ ଜୋତିପାଲଞ୍ଚ ମାଣୱଂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେସି ସମାଦପେସି ସମୁତ୍ତେଜେସି ସମ୍ପହଂସେସି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଘଟିକାରୋ ଚ କୁମ୍ଭକାରୋ ଜୋତିପାଲୋ ଚ ମାଣୱୋ କସ୍ସପେନ ଭଗୱତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସିତା ସମାଦପିତା ସମୁତ୍ତେଜିତା ସମ୍ପହଂସିତା କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ।

୨୮୬। ''ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଜୋତିପାଲୋ ମାଣୱୋ ଘଟିକାରଂ କୁମ୍ଭକାରଂ ଏତଦବୋଚ – 'ଇମଂ ନୁ ତ୍ୱଂ, ସମ୍ମ ଘଟିକାର, ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୋ ଅଥ ଚ ପନ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ନ ପବ୍ବଜିସ୍ସସୀ'ତି? 'ନନୁ ମଂ, ସମ୍ମ ଜୋତିପାଲ, ଜାନାସି, ଅନ୍ଧେ ଜିଣ୍ଣେ ମାତାପିତରୋ ପୋସେମୀ'ତି? 'ତେନ ହି, ସମ୍ମ ଘଟିକାର, ଅହଂ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଘଟିକାରୋ ଚ କୁମ୍ଭକାରୋ ଜୋତିପାଲୋ ଚ ମାଣୱୋ ଯେନ କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଘଟିକାରୋ କୁମ୍ଭକାରୋ କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଏତଦବୋଚ – 'ଅଯଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଜୋତିପାଲୋ ମାଣୱୋ ସହାଯୋ ପିଯସହାଯୋ। ଇମଂ ଭଗୱା ପବ୍ବାଜେତୂ'ତି। ଅଲତ୍ଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଜୋତିପାଲୋ ମାଣୱୋ କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଅଲତ୍ଥ ଉପସମ୍ପଦଂ।

୨୮୭। ''ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅଚିରୂପସମ୍ପନ୍ନେ ଜୋତିପାଲେ ମାଣୱେ ଅଦ୍ଧମାସୁପସମ୍ପନ୍ନେ ୱେଗଳିଙ୍ଗେ ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ୱିହରିତ୍ୱା ଯେନ ବାରାଣସୀ ତେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କାମି। ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଯେନ ବାରାଣସୀ ତଦୱସରି। ତତ୍ର ସୁଦଂ, ଆନନ୍ଦ, କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ବାରାଣସିଯଂ ୱିହରତି ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେ । ଅସ୍ସୋସି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କିକୀ କାସିରାଜା – 'କସ୍ସପୋ କିର ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ବାରାଣସିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ବାରାଣସିଯଂ ୱିହରତି ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେ'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କିକୀ କାସିରାଜା ଭଦ୍ରାନି ଭଦ୍ରାନି ଯାନାନି ଯୋଜାପେତ୍ୱା ଭଦ୍ରଂ [ଭଦ୍ରଂ ଭଦ୍ରଂ (କ।)] ଯାନଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଭଦ୍ରେହି ଭଦ୍ରେହି ଯାନେହି ବାରାଣସିଯା ନିଯ୍ୟାସି ମହଚ୍ଚରାଜାନୁଭାୱେନ [ମହଚ୍ଚା ରାଜାନୁଭାୱେନ (ସୀ।), ମହତା ରାଜାନୁଭାୱେନ (ପୀ।)] କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଦସ୍ସନାଯ। ଯାୱତିକା ଯାନସ୍ସ ଭୂମି ଯାନେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯାନା ପଚ୍ଚୋରୋହିତ୍ୱା ପତ୍ତିକୋୱ ଯେନ କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କିକିଂ କାସିରାଜାନଂ କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେସି ସମାଦପେସି ସମୁତ୍ତେଜେସି ସମ୍ପହଂସେସି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କିକୀ କାସିରାଜା କସ୍ସପେନ ଭଗୱତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସିତୋ ସମାଦପିତୋ ସମୁତ୍ତେଜିତୋ ସମ୍ପହଂସିତୋ କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଏତଦବୋଚ – 'ଅଧିୱାସେତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସ୍ୱାତନାଯ ଭତ୍ତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନା'ତି। ଅଧିୱାସେସି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କସ୍ସପୋ

ଭଗଵା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତୁଣ୍ହୀଭାଵେନ। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କିକୀ କାସିରାଜା କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗଵତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅଧିଵାସନଂ ଵିଦିତ୍ଵା ଉଟ୍ଠାଯାସନା କସ୍ସପଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ପକ୍କାମି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କିକୀ କାସିରାଜା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ସକେ ନିଵେସନେ ପଣୀତଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ପଟିଯାଦାପେତ୍ଵା ପଣ୍ଡୁପୁଟକସ୍ସ [ପଣ୍ଡୁମୁଟୀକସ୍ସ (ସୀ। ପୀ।), ପଣ୍ଡୁମୁଦିକସ୍ସ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ସାଲିନୋ ଵିଗତକାଳକଂ ଅନେକସୂପଂ ଅନେକବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ କାଲଂ ଆରୋଚାପେସି – 'କାଲୋ, ଭନ୍ତେ, ନିଟ୍ଠିତଂ ଭତ୍ତ'ନ୍ତି।

୨୮୮। '''ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କସ୍ସପୋ ଭଗଵା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ଯେନ କିକିସ୍ସ କାସିରଞ୍ଞୋ ନିଵେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କିକୀ କାସିରାଜା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀଯେନ ଭୋଜନୀଯେନ ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପେସି ସମ୍ପଵାରେସି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କିକୀ କାସିରାଜା କସ୍ସପଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଭୁତ୍ତାଵିଂ ଓନୀତପତ୍ତପାଣିଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ନୀଚଂ ଆସନଂ ଗହେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କିକୀ କାସିରାଜା କସ୍ସପଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଏତଦଵୋଚ – 'ଅଧିଵାସେତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ବାରାଣସିଯଂ ଵସ୍ସାଵାସଂ; ଏଵରୂପଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଭଵିସ୍ସତୀ'ତି। 'ଅଲଂ, ମହାରାଜ। ଅଧିଵୁଟ୍ଠୋ ମେ ଵସ୍ସାଵାସୋ'ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କିକୀ କାସିରାଜା କସ୍ସପଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଏତଦଵୋଚ – 'ଅଧିଵାସେତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ବାରାଣସିଯଂ ଵସ୍ସାଵାସଂ; ଏଵରୂପଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଭଵିସ୍ସତୀ'ତି। 'ଅଲଂ, ମହାରାଜ। ଅଧିଵୁଟ୍ଠୋ ମେ ଵସ୍ସାଵାସୋ'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କିକିସ୍ସ କାସିରଞ୍ଞୋ 'ନ ମେ କସ୍ସପୋ ଭଗଵା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅଧିଵାସେତି ବାରାଣସିଯଂ ଵସ୍ସାଵାସ'ନ୍ତି ଅହୁଦେଵ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ , ଅହୁ ଦୋମନସ୍ସଂ। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କିକୀ କାସିରାଜା କସ୍ସପଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଏତଦଵୋଚ – 'ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ମଯା ଉପଟ୍ଠାକତରୋ'ତି?

'''ଅତ୍ଥି, ମହାରାଜ, ଵେଗଳିଙ୍ଗଂ ନାମ ଗାମନିଗମୋ। ତତ୍ଥ ଘଟିକାରୋ ନାମ କୁମ୍ଭକାରୋ; ସୋ ମେ ଉପଟ୍ଠାକୋ ଅଗ୍ଗୁପଟ୍ଠାକୋ। ତୁଯ୍ହଂ ଖୋ ପନ, ମହାରାଜ, ନ ମେ କସ୍ସପୋ ଭଗଵା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅଧିଵାସେତି ବାରାଣସିଯଂ ଵସ୍ସାଵାସନ୍ତି ଅତ୍ଥେଵ [ଅତ୍ଥି (ସୀ। ପୀ।)] ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ, ଅତ୍ଥି ଦୋମନସ୍ସଂ। ତଯିଦଂ ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ [ଘଟିକାରେ କୁମ୍ଭକାରେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ନତ୍ଥି ଚ ନ ଚ ଭଵିସ୍ସତି। ଘଟିକାରୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କୁମ୍ଭକାରୋ ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ଗତୋ, ଧମ୍ମଂ ସରଣଂ ଗତୋ, ସଙ୍ଘଂ ସରଣଂ ଗତୋ। ଘଟିକାରୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କୁମ୍ଭକାରୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିଵିରତୋ, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିଵିରତୋ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିଵିରତୋ, ମୁସାଵାଦା ପଟିଵିରତୋ, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିଵିରତୋ। ଘଟିକାରୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କୁମ୍ଭକାରୋ ବୁଦ୍ଧେ ଅଵେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଧମ୍ମେ ଅଵେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ସଙ୍ଘେ ଅଵେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଅରିଯକନ୍ତେହି ସୀଲେହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ଘଟିକାରୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କୁମ୍ଭକାରୋ ଦୁକ୍ଖେ ନିକ୍କଙ୍ଖୋ, ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯେ ନିକ୍କଙ୍ଖୋ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ ନିକ୍କଙ୍ଖୋ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ନିକ୍କଙ୍ଖୋ। ଘଟିକାରୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କୁମ୍ଭକାରୋ ଏକଭତ୍ତିକୋ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ସୀଲଵା କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ। ଘଟିକାରୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କୁମ୍ଭକାରୋ ନିକ୍ଖିତ୍ତମଣିସୁଵଣ୍ଣୋ ଅପେତଜାତରୂପରଜତୋ । ଘଟିକାରୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କୁମ୍ଭକାରୋ ପନ୍ନମୁସଲୋ ନ ସହତ୍ଥା ପଥଵିଂ ଖଣତି [କୁମ୍ଭକାରୋ ନ ମୁସଲେନ ନ ସହତ୍ଥା ପଠଵିଂ ଖଣତି (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), କୁମ୍ଭକାରୋ ନ ମୁସଲେନ ସହତ୍ଥା ପଥଵିଞ୍ଚ ଖଣତି (କ।)]। ଯଂ ହୋତି କୂଲପଲୁଗ୍ଗଂ ଵା ମୂସିକୁକ୍କରୋ [ମୂସିକୁକ୍କୁରୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଵା ତଂ କାଜେନ ଆହରିତ୍ଵା ଭାଜନଂ କରିତ୍ଵା ଏଵମାହ – ''ଏତ୍ଥ ଯୋ ଇଚ୍ଛତି ତଣ୍ଡୁଲପଟିଭସ୍ତାନି [ତଣ୍ଡୁଲ ପଭିଵାନି (ସୀ। ପୀ।)] ଵା ମୁଗ୍ଗପଟିଭସ୍ତାନି ଵା କଳାଯପଟିଭସ୍ତାନି ଵା ନିକ୍ଖିପିତ୍ଵା ଯଂ ଇଚ୍ଛତି ତଂ ହରତୂ''ତି। ଘଟିକାରୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କୁମ୍ଭକାରୋ ଅନ୍ଧେ ଜିଣ୍ଣେ ମାତାପିତରୋ ପୋସେତି। ଘଟିକାରୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କୁମ୍ଭକାରୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକୋ ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯୀ ଅନାଵତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା।

୨୮୯। '''ଏକମିଦାହଂ , ମହାରାଜ, ସମଯଂ ଵେଗଳିଙ୍ଗେ ନାମ ଗାମନିଗମେ ଵିହରାମି। ଅଥ ଖ୍ଵାହଂ, ମହାରାଜ, ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ଯେନ ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ଏତଦଵୋଚଂ – ''ହନ୍ଦ, କୋ ନୁ ଖୋ ଅଯଂ ଭଗ୍ଗଵୋ ଗତୋ''ତି? ''ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଖୋ ତେ, ଭନ୍ତେ, ଉପଟ୍ଠାକୋ ଅନ୍ତୋକୁମ୍ଭିଯା ଓଦନଂ ଗହେତ୍ଵା ପରିଯୋଗା ସୂପଂ ଗହେତ୍ଵା ପରିଭୁଞ୍ଜା''ତି। ଅଥ ଖ୍ଵାହଂ, ମହାରାଜ, କୁମ୍ଭିଯା ଓଦନଂ ଗହେତ୍ଵା ପରିଯୋଗା ସୂପଂ ଗହେତ୍ଵା ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କମିଂ [ପକ୍କାମିଂ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ଅଥ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଘଟିକାରୋ କୁମ୍ଭକାରୋ ଯେନ ମାତାପିତରୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ମାତାପିତରୋ ଏତଦଵୋଚ – ''କୋ କୁମ୍ଭିଯା ଓଦନଂ ଗହେତ୍ଵା ପରିଯୋଗା ସୂପଂ ଗହେତ୍ଵା ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କନ୍ତୋ''ତି? ''କସ୍ସପୋ, ତାତ, ଭଗଵା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ କୁମ୍ଭିଯା ଓଦନଂ ଗହେତ୍ଵା ପରିଯୋଗା ସୂପଂ ଗହେତ୍ଵା ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କନ୍ତୋ''ତି? ଅଥ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଲାଭା ଵତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ଵତ ମେ, ଯସ୍ସ ମେ କସ୍ସପୋ ଭଗଵା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଏଵଂ

ଅଭିତ୍ତିସ୍ସନ୍ତୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଘଟିକାରଂ କୁମ୍ଭକାରଂ ଅଦ୍ଧମାସଂ ପୀତିସୁଖଂ ନ ୱିଜହତି [ନ ୱିଜହି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ସତ୍ତାହଂ ମାତାପିତୂନଂ।

୨୯୦। ‘‘‘ଏକମିଦାହଂ, ମହାରାଜ, ସମଯଂ ତତ୍ଥେୱ ୱେଗଳିଙ୍ଗେ ନାମ ଗାମନିଗମେ ୱିହରାମି। ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ମହାରାଜ, ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଯେନ ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘‘ହନ୍ଦ, କୋ ନୁ ଖୋ ଅଯଂ ଭଗ୍ଗୱୋ ଗତୋ’’ତି? ‘‘ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଖୋ ତେ, ଭନ୍ତେ, ଉପଟ୍ଠାକୋ ଅନ୍ତୋ କଳୋପିଯା କୁମ୍ମାସଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଯୋଗା ସୂପଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜା’’ତି। ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ମହାରାଜ, କଳୋପିଯା କୁମ୍ମାସଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଯୋଗା ସୂପଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କମିଂ। ଅଥ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଘଟିକାରୋ କୁମ୍ଭକାରୋ ଯେନ ମାତାପିତରୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କୋ କଳୋପିଯା କୁମ୍ମାସଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଯୋଗା ସୂପଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କନ୍ତୋ’’ତି? ‘‘କସ୍ସପୋ, ତାତ, ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ କଳୋପିଯା କୁମ୍ମାସଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଯୋଗା ସୂପଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କନ୍ତୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଲାଭା ୱତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ, ଯସ୍ସ ମେ କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଏୱଂ ଅଭିତ୍ତିସ୍ସନ୍ତୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଘଟିକାରଂ କୁମ୍ଭକାରଂ ଅଦ୍ଧମାସଂ ପୀତିସୁଖଂ ନ ୱିଜହତି, ସତ୍ତାହଂ ମାତାପିତୂନଂ।

୨୯୧। ‘‘‘ଏକମିଦାହଂ, ମହାରାଜ, ସମଯଂ ତତ୍ଥେୱ ୱେଗଳିଙ୍ଗେ ନାମ ଗାମନିଗମେ ୱିହରାମି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ କୁଟି [ଗନ୍ଧକୁଟି (ସୀ।)] ଓୱସ୍ସତି। ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ମହାରାଜ, ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସିଂ – ‘‘ଗଚ୍ଛଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ନିୱେସନେ ତିଣଂ ଜାନାଥା’’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ମହାରାଜ, ତେ ଭିକ୍ଖୂ ମଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ନତ୍ଥି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ନିୱେସନେ ତିଣଂ, ଅତ୍ଥି ଚ ଖ୍ୱାସ୍ସ ଆୱେସନେ [ଆୱେସନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ତିଣଚ୍ଛଦନ’’ [ନୱଚ୍ଛଦନଂ (ସୀ।)] ନ୍ତି। ‘‘ଗଚ୍ଛଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ଆୱେସନଂ ଉତ୍ତିଣଂ କରୋଥା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ତେ, ମହାରାଜ, ଭିକ୍ଖୂ ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ଆୱେସନଂ ଉତ୍ତିଣମକଂସୁ। ଅଥ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘କେ ଆୱେସନଂ ଉତ୍ତିଣଂ କରୋନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ଭିକ୍ଖୂ, ଭଗିନି, କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ କୁଟି ଓୱସ୍ସତୀ’’ତି। ‘‘ହରଥ, ଭନ୍ତେ, ହରଥ, ଭଦ୍ରମୁଖା’’ତି। ଅଥ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଘଟିକାରୋ କୁମ୍ଭକାରୋ ଯେନ ମାତାପିତରୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କେ ଆୱେସନଂ ଉତ୍ତିଣମକଂସୂ’’ତି? ‘‘ଭିକ୍ଖୂ, ତାତ, କସ୍ସପସ୍ସ କିର ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ କୁଟି ଓୱସ୍ସତୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଲାଭା ୱତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ, ଯସ୍ସ ମେ କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଏୱଂ ଅଭିତ୍ତିସ୍ସନ୍ତୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ, ମହାରାଜ ଘଟିକାରଂ କୁମ୍ଭକାରଂ ଅଦ୍ଧମାସଂ ପୀତିସୁଖଂ ନ ୱିଜହତି, ସତ୍ତାହଂ ମାତାପିତୂନଂ। ଅଥ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଆୱେସନଂ ସବ୍ବନ୍ତଂ ତେମାସଂ ଆକାସଚ୍ଛଦନଂ ଅଟ୍ଠାସି, ନ ଦେୱୋତିୱସ୍ସି [ନ ଚାତିୱସ୍ସି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ଏୱରୂପୋ ଚ, ମହାରାଜ, ଘଟିକାରୋ କୁମ୍ଭକାରୋ’ତି। ‘ଲାଭା, ଭନ୍ତେ, ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ, ସୁଲଦ୍ଧା, ଭନ୍ତେ, ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ଯସ୍ସ ଭଗୱା ଏୱଂ ଅଭିତ୍ତିସ୍ସନ୍ତୋ’’’ତି।

୨୯୨। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କିକୀ କାସିରାଜା ଘଟିକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ତଣ୍ଡୁଲୱାହସତାନି ପାହେସି ପଣ୍ଡୁପୁଟକସ୍ସ ସାଲିନୋ ତଦୁପିଯଞ୍ଚ ସୂପେଯ୍ୟଂ। ଅଥ ଖୋ ତେ, ଆନନ୍ଦ, ରାଜପୁରିସା ଘଟିକାରଂ କୁମ୍ଭକାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ଇମାନି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ତଣ୍ଡୁଲୱାହସତାନି କିକିନା କାସିରାଜେନ ପହିତାନି ପଣ୍ଡୁପୁଟକସ୍ସ ସାଲିନୋ ତଦୁପିଯଞ୍ଚ ସୂପେଯ୍ୟଂ। ତାନି, ଭନ୍ତେ, ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହଥା’ତି [ପତିଗ୍ଗଣ୍ହାତୂତି (ସୀ। ପୀ।), ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୂତି (ସ୍ୟା। କଂ।)]। ‘ରାଜା ଖୋ ବହୁକିଚ୍ଚୋ ବହୁକରଣୀଯୋ। ଅଲଂ ମେ! ରଞ୍ଞୋୱ ହୋତୂ’ତି। ସିଯା ଖୋ ପନ ତେ, ଆନନ୍ଦ, ଏୱମସ୍ସ – ‘ଅଞ୍ଞୋ ନୂନ ତେନ ସମଯେନ ଜୋତିପାଲୋ ମାଣୱୋ ଅହୋସୀ’ତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ, ଆନନ୍ଦ, ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅହଂ ତେନ ସମଯେନ ଜୋତିପାଲୋ ମାଣୱୋ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୀତି।

ଘଟିକାରସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ପଠମଂ।

## ୨। ରଟ୍ଠପାଲସୁତ୍ତଂ

୨୯୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୁରୂସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକଂ [ଥୂଲକୋଟ୍ଠିକଂ

(ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ନାମ କୁରୂନଂ ନିଗମୋ ତଦୱସରି। ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକା [ଥୂଲକୋଟ୍ଟିତକା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା – ''ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ କୁରୂସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ତଂ ଖୋ ପନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – 'ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା'ତି। ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ସଦେୱକଂ ସମାରକଂ ସବ୍ରହ୍ମକଂ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ପଜଂ ସଦେୱମନୁସ୍ସଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେତି। ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତି। ସାଧୁ ଖୋ ପନ ତଥାରୂପାନଂ ଅରହତଂ ଦସ୍ସନଂ ହୋତୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ; ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦିଂସୁ, ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ; ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ; ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ନାମଗୋତ୍ତଂ ସାୱେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ; ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନେ ଖୋ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକେ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେ ଭଗୱା ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେସି ସମାଦପେସି ସମୁତ୍ତେଜେସି ସମ୍ପହଂସେସି।

୨୯୪। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ରଟ୍ଠପାଲୋ ନାମ କୁଲପୁତ୍ତୋ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକେ ଅଗ୍ଗକୁଲସ୍ସ [ଅଗ୍ଗକୁଲିକସ୍ସ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପୁତ୍ତୋ ତିସ୍ସଂ ପରିସାଯଂ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଯଥା ଯଥା ଖ୍ୱାହଂ ଭଗୱତା ଧମ୍ମଂ ଦେସିତଂ ଆଜାନାମି [ଯଥା ଯଥା ଖୋ ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି (ସୀ।)], ନଯିଦଂ ସୁକରଂ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତା ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ ସଙ୍ଖଲିଖିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜେଯ୍ୟ''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ଭଗୱତା ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସିତା ସମାଦପିତା ସମୁତ୍ତେଜିତା ସମ୍ପହଂସିତା ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ। ଅଥ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେସୁ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକେସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୁ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଯଥା ଯଥାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ଧମ୍ମଂ ଦେସିତଂ ଆଜାନାମି, ନଯିଦଂ ସୁକରଂ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତା ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ ସଙ୍ଖଲିଖିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁଂ। ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଭନ୍ତେ, କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୁଂ। ଲଭେଯ୍ୟାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଲଭେଯ୍ୟଂ ଉପସମ୍ପଦଂ। ପବ୍ବାଜେତୁ ମଂ ଭଗୱା''ତି [ଏତ୍ଥ ''ଲଭେଯ୍ୟାହଂ…ପେ… ଉପସମ୍ପଦଂ''ତି ୱାକ୍ୟଦ୍ୱଯଂ ସବ୍ବେସୁପି ମୂଲପୋତ୍ଥକେସୁ ଦିସ୍ସତି, ପାରାଜିକପାଠଇଯଂ ପନ ସୁଦିନ୍ନଭାଣୱାରେ ଏତଂ ନତ୍ଥି। ''ପବ୍ବାଜେତୁ ମଂ ଭଗୱା''ତି ଇଦଂ ପନ ୱାକ୍ୟଂ ମରମ୍ମପୋତ୍ଥକେ ଯେୱ ଦିସ୍ସତି, ପାରାଜିକପାଠଇଯଞ୍ଚ ତଦେୱ ଅତ୍ଥି]। ''ଅନୁଞ୍ଞାତୋସି ପନ ତ୍ୱଂ, ରଟ୍ଠପାଲ, ମାତାପିତୂହି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି? ''ନ ଖୋହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ମାତାପିତୂହି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି। ''ନ ଖୋ, ରଟ୍ଠପାଲ, ତଥାଗତା ଅନନୁଞ୍ଞାତଂ ମାତାପିତୂହି ପୁତ୍ତଂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତୀ''ତି। ''ସ୍ୱାହଂ, ଭନ୍ତେ, ତଥା କରିସ୍ସାମି ଯଥା ମଂ ମାତାପିତରୋ ଅନୁଜାନିସ୍ସନ୍ତି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି।

୨୯୫। ଅଥ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଯେନ ମାତାପିତରୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅମ୍ମତାତା, ଯଥା ଯଥାହଂ ଭଗୱତା ଧମ୍ମଂ ଦେସିତଂ ଆଜାନାମି, ନଯିଦଂ ସୁକରଂ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତା ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ ସଙ୍ଖଲିଖିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁଂ। ଇଚ୍ଛାମହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୁଂ। ଅନୁଜାନାଥ ମଂ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ରଟ୍ଠପାଲଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ତ୍ୱଂ ଖୋସି, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ଅମ୍ହାକଂ ଏକପୁତ୍ତକୋ ପିଯୋ ମନାପୋ ସୁଖେଧିତୋ ସୁଖପରିଭତୋ [ସୁଖପରିହତୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।) (ଏହି ତ୍ୱଂ ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ ଭୁଞ୍ଜ ଚ ପିୱ ଚ ପରିଚାରେ ହି ଚ, ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ପିୱନ୍ତୋ ପରିଚାରେନ୍ତୋ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତୋ ଅଭିରମସ୍ସୁ, ନ ତଂ ମଯଂ ଅନୁଜାନାମ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ,) ସବ୍ବତ୍ଥ ଦିସ୍ସତି, ସୁଦିନ୍ନକଣ୍ଡେ ପନ ନତ୍ଥି, ଅଟ୍ଠକଥାସୁପି ନ ଦସ୍ସିତଂ]। ନ ତ୍ୱଂ, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ , କସ୍ସଚି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଜାନାସି। ମରଣେନପି ତେ ମଯଂ ଅକାମକା ୱିନା ଭୱିସ୍ସାମ। କିଂ ପନ ମଯଂ ତଂ ଜୀୱନ୍ତଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସାମ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି? ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ମାତାପିତରୋ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅମ୍ମତାତା, ଯଥା ଯଥାହଂ ଭଗୱତା ଧମ୍ମଂ ଦେସିତଂ ଆଜାନାମି, ନଯିଦଂ ସୁକରଂ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତା ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ ସଙ୍ଖଲିଖିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁଂ। ଇଚ୍ଛାମହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୁଂ। ଅନୁଜାନାଥ ମଂ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ

ରଟ୍ଠପାଲଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଏତଦବୋଚୁଂ – ''ତ୍ୱଂ ଖୋସି, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ଅମ୍ହାକଂ ଏକପୁତ୍ତକୋ ପିଯୋ ମନାପୋ ସୁଖେଧିତୋ ସୁଖପରିଭତୋ। ନ ତ୍ୱଂ, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, କସ୍ସଚି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଜାନାସି। ମରଣେନପି ତେ ମଯଂ ଅକାମକା ୱିନା ଭୱିସ୍ସାମ। କିଂ ପନ ମଯଂ ତଂ ଜୀୱନ୍ତଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସାମ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି?

୨୯୬। ଅଥ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ – ''ନ ମଂ ମାତାପିତରୋ ଅନୁଜାନନ୍ତି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି ତତ୍ଥେୱ ଅନନ୍ତରହିତାଯ ଭୂମିଯା ନିପଜ୍ଜି – ''ଇଧେୱ ମେ ମରଣଂ ଭୱିସ୍ସତି ପବ୍ବଜ୍ଜା ୱା''ତି। ଅଥ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଏକମ୍ପି ଭତ୍ତଂ ନ ଭୁଞ୍ଜି, ଦ୍ୱେପି ଭତ୍ତାନି ନ ଭୁଞ୍ଜି, ତୀଣିପି ଭତ୍ତାନି ନ ଭୁଞ୍ଜି, ଚତ୍ତାରିପି ଭତ୍ତାନି ନ ଭୁଞ୍ଜି, ପଞ୍ଚପି ଭତ୍ତାନି ନ ଭୁଞ୍ଜି, ଛପି ଭତ୍ତାନି ନ ଭୁଞ୍ଜି, ସତ୍ତପି ଭତ୍ତାନି ନ ଭୁଞ୍ଜି। ଅଥ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ରଟ୍ଠପାଲଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଏତଦବୋଚୁଂ – ''ତ୍ୱଂ ଖୋସି, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ଅମ୍ହାକଂ ଏକପୁତ୍ତକୋ ପିଯୋ ମନାପୋ ସୁଖେଧିତୋ ସୁଖପରିଭତୋ। ନ ତ୍ୱଂ, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, କସ୍ସଚି, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଜାନାସି [''ମରଣେନପି ତେ…ପେ… ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି ୱାକ୍ୟଦ୍ୱଯଂ ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ଦୁତିଯଟ୍ଠାନେ ଯେୱ ଦିସ୍ସତି, ପାରାଜିକପାଠଇଯଂ ପନ ପଠମଟ୍ଠାନେ ଯେୱ ଦିସ୍ସତି। ତସ୍ମା ଇଧ ଦୁତିଯଟ୍ଠାନେ ପୁନାଗତଂ ଅଧିକଂ ୱିଯ ଦିସ୍ସତି]। ମରଣେନପି ତେ ମଯଂ ଅକାମକା ୱିନା ଭୱିସ୍ସାମ। କିଂ ପନ ମଯଂ ତଂ ଜୀୱନ୍ତଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସାମ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ। ଉଟ୍ଠେହି, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ଭୁଞ୍ଜ ଚ ପିୱ ଚ ପରିଚାରେହି ଚ; ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ପିୱନ୍ତୋ ପରିଚାରେନ୍ତୋ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତୋ ଅଭିରମସ୍ସୁ। ନ ତଂ ମଯଂ ଅନୁଜାନାମ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ [''ମରଣେନପି ତେ…ପେ… ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି ୱାକ୍ୟଦ୍ୱଯଂ ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ଦୁତିଯଟ୍ଠାନେ ଯେୱ ଦିସ୍ସତି, ପାରାଜିକପାଠଇଯଂ ପନ ପଠମଟ୍ଠାନେ ଯେୱ ଦିସ୍ସତି। ତସ୍ମା ଇଧ ଦୁତିଯଟ୍ଠାନେ ପୁନାଗତଂ ଅଧିକଂ ୱିଯ ଦିସ୍ସତି]। ମରଣେନପି ତେ ମଯଂ ଅକାମକା ୱିନା ଭୱିସ୍ସାମ। କିଂ ପନ ମଯଂ ତଂ ଜୀୱନ୍ତଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସାମ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ରଟ୍ଠପାଲଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଏତଦବୋଚୁଂ…ପେ… ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ରଟ୍ଠପାଲଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଏତଦବୋଚୁଂ – ''ତ୍ୱଂ ଖୋସି, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ଅମ୍ହାକଂ ଏକପୁତ୍ତକୋ ପିଯୋ ମନାପୋ ସୁଖେଧିତୋ ସୁଖପରିଭତୋ। ନ ତ୍ୱଂ, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, କସ୍ସଚି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଜାନାସି। ମରଣେନପି ତେ ମଯଂ ଅକାମକା ୱିନା ଭୱିସ୍ସାମ, କିଂ ପନ ମଯଂ ତଂ ଜୀୱନ୍ତଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସାମ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ। ଉଟ୍ଠେହି, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ଭୁଞ୍ଜ ଚ ପିୱ ଚ ପରିଚାରେହି ଚ; ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ପିୱନ୍ତୋ ପରିଚାରେନ୍ତୋ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତୋ ଅଭିରମସ୍ସୁ। ନ ତଂ ମଯଂ ଅନୁଜାନାମ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ। ମରଣେନପି ତେ ମଯଂ ଅକାମକା ୱିନା ଭୱିସ୍ସାମ । କିଂ ପନ ମଯଂ ତଂ ଜୀୱନ୍ତଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସାମ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି? ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

୨୯୭। ଅଥ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ସହାଯକା ଯେନ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରଟ୍ଠପାଲଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଏତଦବୋଚୁଂ – ''ତ୍ୱଂ ଖୋସି [ତ୍ୱଂ ଖୋ (ସୀ। ପୀ।)], ସମ୍ମ ରଟ୍ଠପାଲ, ମାତାପିତୂନଂ ଏକପୁତ୍ତକୋ ପିଯୋ ମନାପୋ ସୁଖେଧିତୋ ସୁଖପରିଭତୋ। ନ ତ୍ୱଂ, ସମ୍ମ ରଟ୍ଠପାଲ, କସ୍ସଚି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଜାନାସି। ମରଣେନପି ତେ ମାତାପିତରୋ ଅକାମକା ୱିନା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। କିଂ ପନ ତେ ତଂ ଜୀୱନ୍ତଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସନ୍ତି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ। ଉଟ୍ଠେହି, ସମ୍ମ ରଟ୍ଠପାଲ, ଭୁଞ୍ଜ ଚ ପିୱ ଚ ପରିଚାରେହି ଚ; ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ପିୱନ୍ତୋ ପରିଚାରେନ୍ତୋ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତୋ ଅଭିରମସ୍ସୁ। ନ ତଂ ମାତାପିତରୋ ଅନୁଜାନିସ୍ସନ୍ତି [ଅନୁଜାନନ୍ତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ। ମରଣେନପି ତେ ମାତାପିତରୋ ଅକାମକା ୱିନା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। କିଂ ପନ ତେ ତଂ ଜୀୱନ୍ତଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସନ୍ତି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ସହାଯକା ରଟ୍ଠପାଲଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଏତଦବୋଚୁଂ – ''ତ୍ୱଂ ଖୋସି, ସମ୍ମ ରଟ୍ଠପାଲ, ମାତାପିତୂନଂ ଏକପୁତ୍ତକୋ ପିଯୋ ମନାପୋ ସୁଖେଧିତୋ ସୁଖପରିଭତୋ, ନ ତ୍ୱଂ, ସମ୍ମ ରଟ୍ଠପାଲ, କସ୍ସଚି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଜାନାସି, ମରଣେନପି ତେ ମାତାପିତରୋ ଅକାମକା ୱିନା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। କିଂ ପନ ତେ ତଂ ଜୀୱନ୍ତଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସନ୍ତି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ? ଉଟ୍ଠେହି, ସମ୍ମ ରଟ୍ଠପାଲ, ଭୁଞ୍ଜ ଚ ପିୱ ଚ ପରିଚାରେହି ଚ, ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ପିୱନ୍ତୋ ପରିଚାରେନ୍ତୋ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତୋ ଅଭିରମସ୍ସୁ। ନ ତଂ ମାତାପିତରୋ ଅନୁଜାନିସ୍ସନ୍ତି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ, ମରଣେନପି ତେ ମାତାପିତରୋ ଅକାମକା ୱିନା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। କିଂ ପନ ତେ ତଂ ଜୀୱନ୍ତଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସନ୍ତି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି? ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

୨୯୮। ଅଥ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ସହାଯକା ଯେନ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ଏତଦବୋଚୁଂ – ''ଅମ୍ମତାତା, ଏସୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ଅନନ୍ତରହିତାଯ ଭୂମିଯା ନିପନ୍ନୋ – 'ଇଧେୱ ମେ ମରଣଂ ଭୱିସ୍ସତି ପବ୍ବଜ୍ଜା ୱା'ତି। ସଚେ ତୁମ୍ହେ ରଟ୍ଠପାଲଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ନାନୁଜାନିସ୍ସଥ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ, ତତ୍ଥେୱ [ତତ୍ଥେୱସ୍ସ

(ସୀ।)] ମରଣଂ ଆଗମିସ୍ସତି। ସଚେ ପନ ତୁମ୍ହେ ରଟ୍ଠପାଲଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସଥ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ, ପବ୍ବଜିତମ୍ପି ନଂ ଦକ୍ଖିସ୍ସଥ। ସଚେ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ନାଭିରମିସ୍ସତି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ, କା ତସ୍ସ [କା ଚସ୍ସ (ସୀ।)] ଅଞ୍ଞା ଗତି ଭବିସ୍ସତି? ଇଧେୱ ପଚ୍ଚାଗମିସ୍ସତି। ଅନୁଜାନାଥ ରଟ୍ଠପାଲଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟା''ତି। ''ଅନୁଜାନାମ, ତାତା, ରଟ୍ଠପାଲଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ। ପବ୍ବଜିତେନ ଚ ପନ [ପନ ତେ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ମାତାପିତରୋ ଉଦ୍ଦସ୍ସେତବ୍ବା''ତି। ଅଥ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ସହାୟକା ଯେନ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରଟ୍ଠପାଲଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ଉଟ୍ଠେହି, ସମ୍ମ ରଟ୍ଠପାଲ [''ତ୍ୱଂ ଖୋସି ସମ୍ମ ରଟ୍ଠପାଲ ମାତାପିତୂନଂ ଏକପୁତ୍ତକୋ ପିୟୋ ମନାପୋ ସୁଖେଧିତୋ ସୁଖପରିହତୋ, ନ ତ୍ୱଂ ସମ୍ମ ରଟ୍ଠପାଲ କସ୍ସଚି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଜାନାସି, ଉଟ୍ଠେହି ସମ୍ମ ରଟ୍ଠପାଲ ଭୁଞ୍ଜ ଚ ପିୱ ଚ ପରିଚାରେହି ଚ, ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ପିୱନ୍ତୋ ପରିଚାରେନ୍ତୋ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତୋ ଅଭିରମସ୍ସୁ, (ସୀ। ପୀ। କ।)], ଅନୁଞ୍ଞାତୋସି ମାତାପିତୂହି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ। ପବ୍ବଜିତେନ ଚ ପନ ତେ ମାତାପିତରୋ ଉଦ୍ଦସ୍ସେତବ୍ବା''ତି।

୨୯୯। ଅଥ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ବଲଂ ଗାହେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ମାତାପିତୂହି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ। ପବ୍ବାଜେତୁ ମଂ ଭଗୱା''ତି। ଅଲତ୍ଥ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଅଲତ୍ଥ ଉପସମ୍ପଦଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଅଚିରୂପସମ୍ପନ୍ନେ ଆୟସ୍ମନ୍ତେ ରଟ୍ଠପାଲେ ଅଡ୍ଢମାସୂପସମ୍ପନ୍ନେ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକେ ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ୱିହରିତ୍ୱା ଯେନ ସାୱତ୍ଥି ତେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କାମି। ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଯେନ ସାୱତ୍ଥି ତଦୱସରି। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସି। 'ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, କତଂ କରଣୀୟଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟା'ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଖୋ ପନାୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ଅରହତଂ ଅହୋସି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଭନ୍ତେ, ମାତାପିତରୋ ଉଦ୍ଦସ୍ସେତୁଂ, ସଚେ ମଂ ଭଗୱା ଅନୁଜାନାତୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ [ଚେତୋପରିୱିତକ୍କଂ (ସୀ। ପୀ।)] ମନସାକାସି। ଯଥା [ଯଦା (ସୀ। ପୀ।)] ଭଗୱା ଅଞ୍ଞାସି – ''ଅଭବ୍ବୋ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତିତୁ''ନ୍ତି, ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ରଟ୍ଠପାଲଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଯସ୍ସଦାନି ତ୍ୱଂ, ରଟ୍ଠପାଲ, କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ସେନାସନଂ ସଂସାମେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଯେନ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକଂ ତେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କାମି। ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଯେନ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକୋ ତଦୱସରି। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଆୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକେ ୱିହରତି ରଞ୍ଞୋ କୋରବ୍ୟସ୍ସ ମିଗଚୀରେ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି। ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକେ ସପଦାନଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରମାନୋ ଯେନ ସକପିତୁ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ପିତା ମଜ୍ଝିମାୟ ଦ୍ୱାରସାଲାୟ ଉଲ୍ଲିଖାପେତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ପିତା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ରଟ୍ଠପାଲଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଏତଦୱୋଚ – ''ଇମେହି ମୁଣ୍ଡକେହି ସମଣକେହି ଅମ୍ହାକଂ ଏକପୁତ୍ତକୋ ପିୟୋ ମନାପୋ ପବ୍ବାଜିତୋ''ତି । ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ସକପିତୁ ନିୱେସନେ ନେୱ ଦାନଂ ଅଲତ୍ଥ ନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ; ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଅକ୍କୋସମେୱ ଅଲତ୍ଥ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ଞାତିଦାସୀ ଆଭିଦୋସିକଂ କୁମ୍ମାସଂ ଛଡ୍ଡେତୁକାମା ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ତଂ ଞାତିଦାସିଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସଚେତଂ, ଭଗିନି, ଛଡ୍ଡନୀୟଧମ୍ମଂ, ଇଧ ମେ ପତ୍ତେ ଆକିରା''ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ଞାତିଦାସୀ ତଂ ଆଭିଦୋସିକଂ କୁମ୍ମାସଂ ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ପତ୍ତେ ଆକିରନ୍ତୀ ହତ୍ଥାନଞ୍ଚ ପାଦାନଞ୍ଚ ସରସ୍ସ ଚ ନିମିତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗହେସି।

୩୦୦। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ଞାତିଦାସୀ ଯେନାୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ମାତା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ମାତରଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଯଗ୍ଘେୟ୍ୟେ, ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ'''ତି। ''ସଚେ, ଜେ, ସଚ୍ଚଂ ଭଣସି, ଅଦାସିଂ ତଂ କରୋମୀ''ତି [ସଚ୍ଚଂ ୱଦସି, ଅଦାସୀ ଭୱସୀତି (ସୀ। ପୀ।), ସଚ୍ଚଂ ୱଦସି, ଅଦାସୀ ଭୱିସ୍ସସି (କ।)]। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ମାତା ଯେନାୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ପିତା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ପିତରଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଯଗ୍ଘେ, ଗହପତି, ଜାନେୟ୍ୟାସି – 'ରଟ୍ଠପାଲୋ କିର କୁଲପୁତ୍ତୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ'''ତି? ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ତଂ ଆଭିଦୋସିକଂ କୁମ୍ମାସଂ ଅଞ୍ଞତରଂ କୁଟ୍ଟମୂଲଂ [କୁଡ୍ଡଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ନିସ୍ସାୟ ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ପିତା ଯେନାୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ତେନୁପସଙ୍କମି;

ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ରଟ୍ଠପାଲଂ ଏତଦବୋଚ – ‘‘ଅତ୍ଥି ନାମ, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ଆଭିଦୋସିକଂ କୁମ୍ମାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସି? ନନୁ, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ସକଂ ଗେହଂ ଗନ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି? ‘‘କୁତୋ ନୋ, ଗହପତି, ଅମ୍ହାକଂ ଗେହଂ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ? ଅନଗାରା ମୟଂ, ଗହପତି। ଅଗମମ୍ହ ଖୋ ତେ, ଗହପତି, ଗେହଂ, ତତ୍ଥ ନେଓ ଦାନଂ ଅଲତ୍ଥମ୍ହ ନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ; ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଅକ୍କୋସମେଓ ଅଲତ୍ଥମ୍ହା’’ତି। ‘‘ଏହି, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ଘରଂ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି। ‘‘ଅଲଂ, ଗହପତି, କତଂ ମେ ଅଜ୍ଜ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ’’। ‘‘ତେନ ହି, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ଅଧିୱାସେହି ସ୍ୱାତନାୟ ଭତ୍ତ’’ନ୍ତି। ଅଧିୱାସେସି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ପିତା ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଯେନ ସକଂ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ପୁଞ୍ଜଂ କାରାପେତ୍ୱା କିଲଞ୍ଜେହି ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ପୁରାଣଦୁତିୟିକା ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏଥ ତୁମ୍ହେ, ୱଧୁୟୋ, ଯେନ ଅଲଙ୍କାରେନ ଅଲଙ୍କତା ପୁବ୍ବେ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ପିୟା ହୋଥ ମନାପା ତେନ ଅଲଙ୍କାରେନ ଅଲଙ୍କରୋଥା’’ତି।

୩୦୧। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ପିତା ତସ୍ସା ରତ୍ତିୟା ଅଚ୍ଚୟେନ ସକେ ନିୱେସନେ ପଣୀତଂ ଖାଦନୀୟଂ ଭୋଜନୀୟଂ ପଟିୟାଦାପେତ୍ୱା ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କାଲଂ ଆରୋଚେସି – ‘‘କାଲୋ, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ନିଟ୍ଠିତଂ ଭତ୍ତ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଯେନ ସକପିତୁ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ପିତା ତଂ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ପୁଞ୍ଜଂ ୱିୱରାପେତ୍ୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ରଟ୍ଠପାଲଂ ଏତଦବୋଚ – ‘‘ଇଦଂ ତେ, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ମାତୁ ମତ୍ତିକଂ ଧନଂ, ଅଞ୍ଞଂ ପେତ୍ତିକଂ, ଅଞ୍ଞଂ ପିତାମହଂ। ସକ୍କା, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ଭୋଗେ ଚ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ପୁଞ୍ଞାନି ଚ କାତୁଂ। ଏହି ତ୍ୱଂ, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ [ରଟ୍ଠପାଲ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ (ସବ୍ବତ୍ଥ)], ହୀନାୟାୱତ୍ତିତ୍ୱା ଭୋଗେ ଚ ଭୁଞ୍ଜସ୍ସୁ ପୁଞ୍ଞାନି ଚ କରୋହୀ’’ତି। ‘‘ସଚେ ମେ ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ୱଚନଂ କରେୟ୍ୟାସି, ଇମଂ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ପୁଞ୍ଜଂ ସକଟେ ଆରୋପେତ୍ୱା ନିବ୍ବାହାପେତ୍ୱା ମଜ୍ଝେଗଙ୍ଗାୟ ନଦିୟା ସୋତେ ଓପିଲାପେୟ୍ୟାସି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଯେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି ହି ତେ, ଗହପତି, ତତୋନିଦାନଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ପୁରାଣଦୁତିୟିକା ପଚ୍ଚେକଂ ପାଦେସୁ ଗହେତ୍ୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ରଟ୍ଠପାଲଂ ଏତଦବୋଚୁଂ – ‘‘କୀଦିସା ନାମ ତା, ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତ, ଅଚ୍ଛରାୟୋ ଯାସଂ ତ୍ୱଂ ହେତୁ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରସୀ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ମୟଂ, ଭଗିନୀ, ଅଚ୍ଛରାନଂ ହେତୁ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରାମା’’ତି। ‘‘ଭଗିନିୱାଦେନ ନୋ ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ ସମୁଦାଚରତୀ’’ତି ତା ତତ୍ଥେୱ ମୁଚ୍ଛିତା ପପତିଂସୁ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ପିତରଂ ଏତଦବୋଚ – ‘‘ସଚେ, ଗହପତି, ଭୋଜନଂ ଦାତବ୍ବଂ, ଦେଥ; ମା ନୋ ୱିହେଠେଥା’’ତି। ‘‘ଭୁଞ୍ଜ, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ନିଟ୍ଠିତଂ ଭତ୍ତ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ପିତା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ରଟ୍ଠପାଲଂ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀୟେନ ଭୋଜନୀୟେନ ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପେସି ସମ୍ପୱାରେସି।

୩୦୨। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ଭୁତ୍ତାୱୀ ଓନୀତପତ୍ତପାଣୀ ଠିତକୋୱ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

‘‘ପସ୍ସ ଚିତ୍ତୀକତଂ ବିମ୍ବଂ, ଅରୁକାୟଂ ସମୁସ୍ସିତଂ;

ଆତୁରଂ ବହୁସଙ୍କପ୍ପଂ, ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଧୁୱଂ ଠିତି।

‘‘ପସ୍ସ ଚିତ୍ତୀକତଂ ରୂପଂ, ମଣିନା କୁଣ୍ଡଲେନ ଚ;

ଅଟ୍ଠି ତଚେନ ଓନଦ୍ଧଂ, ସହ ୱତ୍ଥେଭି ସୋଭତି।

‘‘ଅଲତ୍ତକକତା ପାଦା, ମୁଖଂ ଚୁଣ୍ଣକମକ୍ଖିତଂ;

ଅଲଂ ବାଲସ୍ସ ମୋହାୟ, ନୋ ଚ ପାରଗୱେସିନୋ।

‘‘ଅଟ୍ଠାପଦକତା କେସା, ନେତ୍ତା ଅଞ୍ଜନମକ୍ଖିତା;

ଅଲଂ ବାଲସ୍ସ ମୋହାୟ, ନୋ ଚ ପାରଗୱେସିନୋ।

‘‘ଅଞ୍ଜନୀୱ ନୱା [ଅଞ୍ଜନୀୱଣ୍ଣୱା (କ।)] ଚିତ୍ତା, ପୂତିକାୟୋ ଅଲଙ୍କତୋ;

ଅଲଂ ବାଲସ୍ସ ମୋହାୟ, ନୋ ଚ ପାରଗଡେସିନୋ।

''ଓଦହି ମିଗଣ୍ଡୋ ପାସଂ, ନାସଦା ୱାକରଂ ମିଗୋ;

ଭୁତ୍ୱା ନିୱାପଂ ଗଚ୍ଛାମ [ଗଚ୍ଛାମି (ସ୍ୟା। କ।)], କନ୍ଦନ୍ତେ ମିଗବନ୍ଧକେ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ଠିତକୋୱ ଇମା ଗାଥା ଭାସିତ୍ୱା ଯେନ ରଞ୍ଞୋ କୋରବ୍ୟସ୍ସ ମିଗଚୀରଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସୀଦି।

୩୦୩। ଅଥ ଖୋ ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ ମିଗୱଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ସୋଧେହି, ସମ୍ମ ମିଗୱ, ମିଗଚୀରଂ ଉୟ୍ୟାନଭୂମିଂ; ଗଚ୍ଛାମ ସୁଭୂମିଂ ଦସ୍ସନାୟା''ତି। ''ଏୱଂ, ଦେୱା''ତି ଖୋ ମିଗୱୋ ରଞ୍ଞୋ କୋରବ୍ୟସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ମିଗଚୀରଂ ସୋଧେନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ରଟ୍ଠପାଲଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଯେନ ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରାଜାନଂ କୋରବ୍ୟଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସୁଦ୍ଧଂ ଖୋ ତେ, ଦେୱ, ମିଗଚୀରଂ। ଅତ୍ଥି ଚେତ୍ଥ ରଟ୍ଠପାଲୋ ନାମ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକେ ଅଗ୍ଗକୁଲସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଯସ୍ସ ତ୍ୱଂ ଅଭିଣ୍ହଂ କିତ୍ତୟମାନୋ ଅହୋସି, ସୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନୋ''ତି। ''ତେନ ହି, ସମ୍ମ ମିଗୱ, ଅଲଂ ଦାନଜ୍ଜ ଉୟ୍ୟାନଭୂମିୟା। ତମେୱ ଦାନି ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ରଟ୍ଠପାଲଂ ପୟିରୁପାସିସ୍ସାମା''ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ ''ଯଂ ତତ୍ଥ ଖାଦନୀୟଂ ଭୋଜନୀୟଂ ପଟିୟତ୍ତଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଭଦ୍ରାନି ଭଦ୍ରାନି ଯାନାନି ଯୋଜାପେତ୍ୱା ଭଦ୍ରଂ ଯାନଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଭଦ୍ରେହି ଭଦ୍ରେହି ଯାନେହି ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକମ୍ହା ନିୟ୍ୟାସି ମହଚ୍ଚରାଜାନୁଭାୱେନ [ମହଚ୍ଚା ରାଜାନୁଭାୱେନ (ସୀ।)] ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ରଟ୍ଠପାଲଂ ଦସ୍ସନାୟ। ଯାୱତିକା ଯାନସ୍ସ ଭୂମି ଯାନେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯାନା ପଚ୍ଚୋରୋହିତ୍ୱା ପତ୍ତିକୋୱ ଉସ୍ସଟାୟ ଉସ୍ସଟାୟ ପରିସାୟ ଯେନାୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମତା ରଟ୍ଠପାଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ରଟ୍ଠପାଲଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଇଧ ଭୱଂ ରଟ୍ଠପାଲ ହତ୍ଥତ୍ଥରେ [କଟ୍ଠତ୍ଥରେ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ନିସୀଦତୁ''ତି। ''ଅଲଂ, ମହାରାଜ, ନିସୀଦ ତ୍ୱଂ; ନିସିନ୍ନୋ ଅହଂ ସକେ ଆସନେ''ତି। ନିସୀଦି ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ରଟ୍ଠପାଲଂ ଏତଦୱୋଚ –

୩୦୪। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ପାରିଜୁଞ୍ଞାନି ଯେହି ପାରିଜୁଞ୍ଞେହି ସମନ୍ନାଗତା ଇଧେକଚ୍ଚେ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଜରାପାରିଜୁଞ୍ଞଂ, ବ୍ୟାଧିପାରିଜୁଞ୍ଞଂ, ଭୋଗପାରିଜୁଞ୍ଞଂ, ଞାତିପାରିଜୁଞ୍ଞଂ। କତମଞ୍ଚ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଜରାପାରିଜୁଞ୍ଞଂ? ଇଧ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ , ଏକଚ୍ଚୋ ଜିଣ୍ଣୋ ହୋତି ୱୁଡ୍ଢୋ ମହଲ୍ଲକୋ ଅଦ୍ଧଗତୋ ୱୟୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ଏତରହି ଜିଣ୍ଣୋ ୱୁଡ୍ଢୋ ମହଲ୍ଲକୋ ଅଦ୍ଧଗତୋ ୱୟୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ନ ଖୋ ପନ ମୟା ସୁକରଂ ଅନଧିଗତଂ ୱା ଭୋଗଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ଅଧିଗତଂ ୱା ଭୋଗଂ ଫାତିଂ କାତୁଂ [ଫାତିକତ୍ତୁଂ (ସୀ।)]। ଯଂନୂନାହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟ'ନ୍ତି। ସୋ ତେନ ଜରାପାରିଜୁଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତୋ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଜରାପାରିଜୁଞ୍ଞଂ। ଭୱଂ ଖୋ ପନ ରଟ୍ଠପାଲୋ ଏତରହି ଦହରୋ ଯୁୱା ସୁସୁକାଳକେସୋ ଭଦ୍ରେନ ଯୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ପଠମେନ ୱୟସା। ତଂ ଭୋତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ଜରାପାରିଜୁଞ୍ଞଂ ନତ୍ଥି। କିଂ ଭୱଂ ରଟ୍ଠପାଲୋ ଞତ୍ୱା ୱା ଦିସ୍ୱା ୱା ସୁତ୍ୱା ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ?

''କତମଞ୍ଚ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ବ୍ୟାଧିପାରିଜୁଞ୍ଞଂ? ଇଧ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଏକଚ୍ଚୋ ଆବାଧିକୋ ହୋତି ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ। ସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ଏତରହି ଆବାଧିକୋ ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ। ନ ଖୋ ପନ ମୟା ସୁକରଂ ଅନଧିଗତଂ ୱା ଭୋଗଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ଅଧିଗତଂ ୱା ଭୋଗଂ ଫାତିଂ କାତୁଂ । ଯଂନୂନାହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟ'ନ୍ତି। ସୋ ତେନ ବ୍ୟାଧିପାରିଜୁଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତୋ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ବ୍ୟାଧିପାରିଜୁଞ୍ଞଂ। ଭୱଂ ଖୋ ପନ ରଟ୍ଠପାଲୋ ଏତରହି ଅପ୍ପାବାଧୋ ଅପ୍ପାତଙ୍କୋ ସମୱେପାକିନିୟା ଗହଣିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ନାତିସୀତାୟ ନାଚ୍ଚୁଣ୍ହାୟ। ତଂ ଭୋତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ବ୍ୟାଧିପାରିଜୁଞ୍ଞଂ ନତ୍ଥି। କିଂ ଭୱଂ ରଟ୍ଠପାଲୋ ଞତ୍ୱା ୱା ଦିସ୍ୱା ୱା ସୁତ୍ୱା ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ?

''କତମଞ୍ଚ , ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଭୋଗପାରିଜୁଞ୍ଞଂ? ଇଧ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅଡ୍ଢୋ ହୋତି ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ। ତସ୍ସ ତେ ଭୋଗା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପରିକ୍ଖୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଅହଂ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ଅଡ୍ଢୋ ଅହୋସିଂ ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ। ତସ୍ସ ମେ ତେ ଭୋଗା

ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପରିକ୍ଖୟଂ ଗତା। ନ ଖୋ ପନ ମୟା ସୁକରଂ ଅନଧିଗତଂ ୱା ଭୋଗଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ଅଧିଗତଂ ୱା ଭୋଗଂ ଫାତିଂ କାତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟ'ନ୍ତି। ସୋ ତେନ ଭୋଗପାରିଜୁଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତୋ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଭୋଗପାରିଜୁଞ୍ଞଂ। ଭୱଂ ଖୋ ପନ ରଟ୍ଠପାଲୋ ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକେ ଅଗ୍ଗକୁଲସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ। ତଂ ଭୋତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ଭୋଗପାରିଜୁଞ୍ଞଂ ନତ୍ଥି। କିଂ ଭୱଂ ରଟ୍ଠପାଲୋ ଞତ୍ୱା ୱା ଦିସ୍ୱା ୱା ସୁତ୍ୱା ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ?

''କତମଞ୍ଚ , ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଞାତିପାରିଜୁଞ୍ଞଂ? ଇଧ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ବହୂ ହୋନ୍ତି ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା। ତସ୍ସ ତେ ଞାତକା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପରିକ୍ଖୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ମମଂ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ବହୂ ଅହେସୁଂ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା। ତସ୍ସ ମେ ତେ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପରିକ୍ଖୟଂ ଗତା। ନ ଖୋ ପନ ମୟା ସୁକରଂ ଅନଧିଗତଂ ୱା ଭୋଗଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ଅଧିଗତଂ ୱା ଭୋଗଂ ଫାତିଂ କାତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟ'ନ୍ତି। ସୋ ତେନ ଞାତିପାରିଜୁଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତୋ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଞାତିପାରିଜୁଞ୍ଞଂ। ଭୋତୋ ଖୋ ପନ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକେ ବହୂ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା। ତଂ ଭୋତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ଞାତିପାରିଜୁଞ୍ଞଂ ନତ୍ଥି। କିଂ ଭୱଂ ରଟ୍ଠପାଲୋ ଞତ୍ୱା ୱା ଦିସ୍ୱା ୱା ସୁତ୍ୱା ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ?

''ଇମାନି ଖୋ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଚତ୍ତାରି ପାରିଜୁଞ୍ଞାନି, ଯେହି ପାରିଜୁଞ୍ଞେହି ସମନ୍ନାଗତା ଇଧେକଚ୍ଚେ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି। ତାନି ଭୋତୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ନତ୍ଥି। କିଂ ଭୱଂ ରଟ୍ଠପାଲୋ ଞତ୍ୱା ୱା ଦିସ୍ୱା ୱା ସୁତ୍ୱା ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ''ତି?

୩୦୫। ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ମହାରାଜ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମୁଦ୍ଦେସା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠା, ଯେ ଅହଂ [ଯମହଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଞତ୍ୱା ଚ ଦିସ୍ୱା ଚ ସୁତ୍ୱା ଚ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? 'ଉପନିୟ୍ୟତି ଲୋକୋ ଅଦ୍ଧୁୱୋ'ତି ଖୋ, ମହାରାଜ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ପଠମୋ ଧମ୍ମୁଦ୍ଦେସୋ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ, ଯମହଂ ଞତ୍ୱା ଚ ଦିସ୍ୱା ସୁତ୍ୱା ଚ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ। 'ଅତାଣୋ ଲୋକୋ ଅନଭିସ୍ସରୋ'ତି ଖୋ, ମହାରାଜ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଦୁତିୟୋ ଧମ୍ମୁଦ୍ଦେସୋ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ, ଯମହଂ ଞତ୍ୱା ଚ ଦିସ୍ୱା ସୁତ୍ୱା ଚ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ। 'ଅସ୍ସକୋ ଲୋକୋ, ସବ୍ବଂ ପହାୟ ଗମନୀୟ'ନ୍ତି ଖୋ, ମହାରାଜ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ତତିୟୋ ଧମ୍ମୁଦ୍ଦେସୋ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ, ଯମହଂ ଞତ୍ୱା ଚ ଦିସ୍ୱା ସୁତ୍ୱା ଚ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ। 'ଊନୋ ଲୋକୋ ଅତିତ୍ତୋ ତଣ୍ହାଦାସୋ'ତି ଖୋ, ମହାରାଜ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଚତୁତ୍ଥୋ ଧମ୍ମୁଦ୍ଦେସୋ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ, ଯମହଂ ଞତ୍ୱା ଚ ଦିସ୍ୱା ସୁତ୍ୱା ଚ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ। ଇମେ ଖୋ, ମହାରାଜ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମୁଦ୍ଦେସା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠା, ଯେ ଅହଂ ଞତ୍ୱା ଚ ଦିସ୍ୱା ସୁତ୍ୱା ଚ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ''ତି।

୩୦୬। '''ଉପନିୟ୍ୟତି ଲୋକୋ ଅଦ୍ଧୁୱୋ'ତି – ଭୱଂ ରଟ୍ଠପାଲୋ ଆହ। ଇମସ୍ସ , ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଭାସିତସ୍ସ କଥଂ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ''ତି? ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ତ୍ୱଂ ୱୀସତିୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋପି ପଣ୍ଣୱୀସତିୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋପି ହତ୍ଥିସ୍ମିମ୍ପି କତାୱୀ ଅସ୍ସସ୍ମିମ୍ପି କତାୱୀ ରଥସ୍ମିମ୍ପି କତାୱୀ ଧନୁସ୍ମିମ୍ପି କତାୱୀ ଥରୁସ୍ମିମ୍ପି କତାୱୀ ଊରୁବଲୀ ବାହୁବଲୀ ଅଲମତ୍ତୋ ସଙ୍ଗାମାୱଚରୋ''ତି? ''ଅହୋସିଂ ଅହଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ୱୀସତିୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋପି ପଣ୍ଣୱୀସତିୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋପି ହତ୍ଥିସ୍ମିମ୍ପି କତାୱୀ ଅସ୍ସସ୍ମିମ୍ପି କତାୱୀ ରଥସ୍ମିମ୍ପି କତାୱୀ ଧନୁସ୍ମିମ୍ପି କତାୱୀ ଥରୁସ୍ମିମ୍ପି କତାୱୀ ଊରୁବଲୀ ବାହୁବଲୀ ଅଲମତ୍ତୋ ସଙ୍ଗାମାୱଚରୋ। ଅପ୍ପେକଦାହଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଇଦ୍ଧିମାୱ ମଞ୍ଞେ ନ [ଇଦ୍ଧିମା ମଞ୍ଞେ ନ (ସ୍ୟା। କଂ।), ଇଦ୍ଧିମା ଚ ମଞ୍ଞେ (ସୀ।), ନ ଖ୍ୱୟ ମଞ୍ଞେ (କ।)] ଅତ୍ତନୋ ବଲେନ ସମସମଂ ସମନୁପସ୍ସାମୀ''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଏୱମେୱ ତ୍ୱଂ ଏତରହି ଊରୁବଲୀ ବାହୁବଲୀ ଅଲମତ୍ତୋ ସଙ୍ଗାମାୱଚରୋ''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ। ଏତରହି ଜିଣ୍ଣୋ ୱୁଦ୍ଧୋ ମହଲ୍ଲକୋ ଅଦ୍ଧଗତୋ ୱୟୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ଆସୀତିକୋ ମେ ୱୟୋ ୱତ୍ତତି। ଅପ୍ପେକଦାହଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, 'ଇଧ ପାଦଂ କରିସ୍ସାମୀ'ତି ଅଞ୍ଞେନେୱ ପାଦଂ କରୋମୀ''ତି। ''ଇଦଂ ଖୋ ତଂ, ମହାରାଜ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସନ୍ଧାୟ ଭାସିତଂ – 'ଉପନିୟ୍ୟତି ଲୋକୋ ଅଦ୍ଧୁୱୋ'ତି, ଯମହଂ ଞତ୍ୱା ଚ ଦିସ୍ୱା ସୁତ୍ୱା ଚ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ''ତି। ''ଅଚ୍ଛରିୟଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ! ଯାୱ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ – 'ଉପନିୟ୍ୟତି ଲୋକୋ ଅଦ୍ଧୁୱୋ'ତି। ଉପନିୟ୍ୟତି ହି , ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଲୋକୋ ଅଦ୍ଧୁୱୋ।

''ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତେ ଖୋ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଇମସ୍ମିଂ ରାଜକୁଲେ ହତ୍ଥିକାଯାପି ଅସ୍ସକାଯାପି ରଥକାଯାପି ପତ୍ତିକାଯାପି, ଅମ୍ହାକଂ ଆପଦାସୁ ପରିଯୋଧାଯ ଓତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି। 'ଅତାଣୋ ଲୋକୋ ଅନଭିସ୍ସରୋ'ତି – ଭୱଂ ରଟ୍ଠପାଲୋ ଆହ। ଇମସ୍ସ ପନ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଭାସିତସ୍ସ କଥଂ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ''ତି? ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଅତ୍ଥି ତେ କୋଚି ଅନୁସାଯିକୋ ଆବାଧୋ''ତି? ''ଅତ୍ଥି ମେ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଅନୁସାଯିକୋ ଆବାଧୋ। ଅପ୍ପେକଦା ମଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତା ହୋନ୍ତି – 'ଇଦାନି ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ କାଲଂ କରିସ୍ସତି, ଇଦାନି ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ କାଲଂ କରିସ୍ସତୀ'''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଲଭସି ତ୍ୱଂ ତେ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେ ଞାତିସାଲୋହିତେ – 'ଆଯନ୍ତୁ ମେ ଭୋନ୍ତୋ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା, ସବ୍ବେୱ ସନ୍ତା ଇମଂ ୱେଦନଂ ସଂୱିଭଜଥ, ଯଥାହଂ ଲହୁକତରିକଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିୟେଯ୍ୟ'ନ୍ତି – ଉଦାହୁ ତ୍ୱଂଯେୱ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯସୀ''ତି? ''ନାହଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଲଭାମି ତେ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେ ଞାତିସାଲୋହିତେ – 'ଆଯନ୍ତୁ ମେ ଭୋନ୍ତୋ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା, ସବ୍ବେୱ ସନ୍ତା ଇମଂ ୱେଦନଂ ସଂୱିଭଜଥ, ଯଥାହଂ ଲହୁକତରିକଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିୟେଯ୍ୟ'ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଅହମେୱ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯାମୀ''ତି। ''ଇଦଂ ଖୋ ତଂ, ମହାରାଜ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତଂ – 'ଅତାଣୋ ଲୋକୋ ଅନଭିସ୍ସରୋ'ତି, ଯମହଂ ଞତ୍ୱା ଚ ଦିସ୍ୱା ସୁତ୍ୱା ଚ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ''ତି। ''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ! ଯାୱ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ – 'ଅତାଣୋ ଲୋକୋ ଅନଭିସ୍ସରୋ'ତି। ଅତାଣୋ ହି, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଲୋକୋ ଅନଭିସ୍ସରୋ।

''ସଂୱିଜ୍ଜତି ଖୋ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଇମସ୍ମିଂ ରାଜକୁଲେ ପହୂତଂ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଂ ଭୂମିଗତଞ୍ଚ ୱେହାସଗତଞ୍ଚ। 'ଅସ୍ସକୋ ଲୋକୋ, ସବ୍ବଂ ପହାଯ ଗମନୀଯ'ନ୍ତି – ଭୱଂ ରଟ୍ଠପାଲୋ ଆହ। ଇମସ୍ସ ପନ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଭାସିତସ୍ସ କଥଂ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ''ତି? ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଯଥା ତ୍ୱଂ ଏତରହି ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତୋ ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ପରିଚାରେସି, ଲଚ୍ଛସି ତ୍ୱଂ ପରତ୍ଥାପି – 'ଏୱମେୱାହଂ ଇମେହେୱ ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତୋ ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ପରିଚାରେମୀ'ତି, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞେ ଇମଂ ଭୋଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି, ତ୍ୱଂ ପନ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗମିସ୍ସସୀ''ତି? ''ଯଥାହଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଏତରହି ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତୋ ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ପରିଚାରେମି, ନାହଂ ଲଚ୍ଛାମି ପରତ୍ଥାପି – 'ଏୱମେୱ ଇମେହେୱ ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତୋ ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ପରିଚାରେମୀ'ତି। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞେ ଇମଂ ଭୋଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି; ଅହଂ ପନ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଇଦଂ ଖୋ ତଂ, ମହାରାଜ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତଂ – 'ଅସ୍ସକୋ ଲୋକୋ, ସବ୍ବଂ ପହାଯ ଗମନୀଯ'ନ୍ତି, ଯମହଂ ଞତ୍ୱା ଚ ଦିସ୍ୱା ଚ ସୁତ୍ୱା ଚ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ''ତି। ''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ! ଯାୱ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ – 'ଅସ୍ସକୋ ଲୋକୋ , ସବ୍ବଂ ପହାଯ ଗମନୀଯ'ନ୍ତି । ଅସ୍ସକୋ ହି, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଲୋକୋ ସବ୍ବଂ ପହାଯ ଗମନୀଯଂ।

'''ଊନୋ ଲୋକୋ ଅତିତ୍ତୋ ତଣ୍ହାଦାସୋ'ତି – ଭୱଂ ରଟ୍ଠପାଲୋ ଆହ। ଇମସ୍ସ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଭାସିତସ୍ସ କଥଂ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ''ତି? ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଫୀତଂ କୁରୁଂ ଅଜ୍ଝାୱସସୀ''ତି? ''ଏୱଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଫୀତଂ କୁରୁଂ ଅଜ୍ଝାୱସାମୀ''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଇଧ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ସଦ୍ଧାଯିକୋ ପଚ୍ଚଯିକୋ। ସୋ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – 'ଯଗ୍ଘେ, ମହାରାଜ, ଜାନେୟ୍ୟାସି, ଅହଂ ଆଗଚ୍ଛାମି ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ? ତତ୍ଥଦ୍ଦସଂ ମହନ୍ତଂ ଜନପଦଂ ଇଦ୍ଧଞ୍ଚେୱ ଫୀତଞ୍ଚ ବହୁଜନଂ ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସଂ। ବହୂ ତତ୍ଥ ହତ୍ଥିକାଯା ଅସ୍ସକାଯା ରଥକାଯା ପତ୍ତିକାଯା; ବହୁ ତତ୍ଥ ଧନଧଞ୍ଞଂ [ଦନ୍ତାଜିନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]; ବହୁ ତତ୍ଥ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଂ ଅକତଞ୍ଚେୱ କତଞ୍ଚ; ବହୁ ତତ୍ଥ ଇତ୍ଥିପରିଗ୍ଗହୋ। ସକ୍କା ଚ ତାୱତକେନେୱ ବଲମତ୍ତେନ [ବଲତ୍ଥେନ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ବହଲତ୍ଥେନ (କ।)] ଅଭିୱିଜିନିତୁଂ। ଅଭିୱିଜିନ, ମହାରାଜା'ତି, କିନ୍ତି ନଂ କରେୟ୍ୟାସୀ''ତି? ''ତମ୍ପି ମଯଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଅଭିୱିଜିଯ ଅଜ୍ଝାୱସେୟ୍ୟାମା''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଇଧ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ପଚ୍ଛିମାଯ ଦିସାଯ... ଉତ୍ତରାଯ ଦିସାଯ... ଦକ୍ଖିଣାଯ ଦିସାଯ... ପରସମୁଦ୍ଦତୋ ସଦ୍ଧାଯିକୋ ପଚ୍ଚଯିକୋ। ସୋ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – 'ଯଗ୍ଘେ, ମହାରାଜ, ଜାନେୟ୍ୟାସି, ଅହଂ ଆଗଚ୍ଛାମି ପରସମୁଦ୍ଦତୋ? ତତ୍ଥଦ୍ଦସଂ ମହନ୍ତଂ ଜନପଦଂ ଇଦ୍ଧଞ୍ଚେୱ ଫୀତଞ୍ଚ ବହୁଜନଂ ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସଂ। ବହୂ ତତ୍ଥ ହତ୍ଥିକାଯା ଅସ୍ସକାଯା ରଥକାଯା ପତ୍ତିକାଯା; ବହୁ ତତ୍ଥ ଧନଧଞ୍ଞଂ; ବହୁ ତତ୍ଥ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଂ ଅକତଞ୍ଚେୱ କତଞ୍ଚ; ବହୁ ତତ୍ଥ ଇତ୍ଥିପରିଗ୍ଗହୋ। ସକ୍କା ଚ ତାୱତକେନେୱ ବଲମତ୍ତେନ ଅଭିୱିଜିନିତୁଂ। ଅଭିୱିଜିନ, ମହାରାଜା'ତି, କିନ୍ତି ନଂ କରେୟ୍ୟାସୀ''ତି? ''ତମ୍ପି ମଯଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଅଭିୱିଜିଯ ଅଜ୍ଝାୱସେୟ୍ୟାମା''ତି। ''ଇଦଂ ଖୋ ତଂ, ମହାରାଜ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତଂ – 'ଊନୋ ଲୋକୋ ଅତିତ୍ତୋ ତଣ୍ହାଦାସୋ'ତି, ଯମହଂ ଞତ୍ୱା ଚ ଦିସ୍ୱା ସୁତ୍ୱା ଚ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ''ତି। ''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ! ଯାୱ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ – 'ଊନୋ ଲୋକୋ ଅତିତ୍ତୋ ତଣ୍ହାଦାସୋ'ତି। ଊନୋ ହି, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଲୋକୋ ଅତିତ୍ତୋ ତଣ୍ହାଦାସୋ''ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଆଯସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ। ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ –

୩୦୭। ‘‘ପସ୍ସାମି ଲୋକେ ସଧନେ ମନୁସ୍ସେ,

ଲଦ୍ଧାନ ୱିତ୍ତଂ ନ ଦଦନ୍ତି ମୋହା;

ଲୁଦ୍ଧା ଧନଂ [ଲଦ୍ଧା ଧନଂ (କ।)] ସନ୍ନିଚଯଂ କରୋନ୍ତି,

ଭିୟ୍ୟୋୱ କାମେ ଅଭିପତ୍ଥୟନ୍ତି।

‘‘ରାଜା ପସୟ୍ହ ପଥୱିଂ ୱିଜିତ୍ୱା,

ସସାଗରନ୍ତଂ ମହିମାୱସନ୍ତୋ [ମହିଯା ୱସନ୍ତୋ (ସୀ। କ।)];

ଓରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଅତିତ୍ତରୂପୋ,

ପାରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସପି ପତ୍ଥୟେଥ।

‘‘ରାଜା ଚ ଅଞ୍ଞେ ଚ ବହୂ ମନୁସ୍ସା,

ଅୱୀତତଣ୍ହା [ଅତିତ୍ତତଣ୍ହା (କ।)] ମରଣଂ ଉପେନ୍ତି;

ଊନାୱ ହୁତ୍ୱାନ ଜହନ୍ତି ଦେହଂ,

କାମେହି ଲୋକମ୍ହି ନ ହତ୍ଥି ତିତ୍ତି।

‘‘କନ୍ଦନ୍ତି ନଂ ଞାତୀ ପକିରିଯ କେସେ,

ଅହୋୱତା ନୋ ଅମରାତି ଚାହୁ;

ୱତ୍ଥେନ ନଂ ପାରୁତଂ ନୀହରିତ୍ୱା,

ଚିତଂ ସମାଦାଯ [ସମାଧାଯ (ସୀ।)] ତତୋଡହନ୍ତି।

‘‘ସୋ ଡୟ୍ହତି ସୂଲେହି ତୁଜମାନୋ,

ଏକେନ ୱତ୍ଥେନ ପହାଯ ଭୋଗେ;

ନ ମୀଯମାନସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ତାଣା,

ଞାତୀଧ ମିତ୍ତା ଅଥ ୱା ସହାଯା।

‘‘ଦାଯାଦକା ତସ୍ସ ଧନଂ ହରନ୍ତି,

ସତ୍ତୋ ପନ ଗଚ୍ଛତି ଯେନ କମ୍ମଂ;

ନ ମୀଯମାନଂ ଧନମନ୍ୱେତି କିଞ୍ଚି,

ପୁତ୍ତା ଚ ଦାରା ଚ ଧନଞ୍ଚ ରଟ୍ଠଂ।

‘‘ନ ଦୀଘମାଯୁଂ ଲଭତେ ଧନେନ, ନ ଚାପି ୱିତ୍ତେନ ଜରଂ ୱିହନ୍ତି;

ଅପ୍ପଂ ହିଦଂ ଜୀୱିତମାହୁ ଧୀରା, ଅସସ୍ସତଂ ୱିପ୍ପରିଣାମଧମ୍ମଂ।

‘‘ଅଡ୍ଢା ଦଲିଦ୍ଦା ଚ ଫୁସନ୍ତି ଫସ୍ସଂ,

ବାଲୋ ଚ ଧୀରୋ ଚ ତଥେୱ ଫୁଟ୍ଠୋ;

ବାଲୋ ଚ ବାଲ୍ୟା ୱଧିତୋୱ ସେତି,

ଧୀରୋ ଚ [ଧୀରୋୱ (କ।)] ନ ୱେଧତି ଫସ୍ସଫୁଟ୍ଠୋ।

‘‘ତସ୍ମା ହି ପଞ୍ଞାୱ ଧନେନ ସେଯ୍ୟୋ,

ଯାଯ ୱୋସାନମିଧାଧିଗଚ୍ଛତି;

ଅବ୍ୟୋସିତତ୍ତା [ଅସୋସିତତ୍ତା (ସୀ। ପୀ।)] ହି ଭୱାଭୱେସୁ,

ପାପାନି କମ୍ମାନି କରୋନ୍ତି ମୋହା।

‘‘ଉପେତି ଗବ୍ଭଞ୍ଚ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ,

ସଂସାରମାପଜ୍ଜ ପରମ୍ପରାଯ;

ତସ୍ସପ୍ପପଞ୍ଞୋ ଅଭିସଦ୍ଦହନ୍ତୋ,

ଉପେତି ଗବ୍ଭଞ୍ଚ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ।

‘‘ଚୋରୋ ଯଥା ସନ୍ଧିମୁଖେ ଗହିତୋ,

ସକମ୍ମୁନା ହଞ୍ଞତି ପାପଧମ୍ମୋ;

ଏୱଂ ପଜା ପେଚ୍ଚ ପରମ୍ହି ଲୋକେ,

ସକମ୍ମୁନା ହଞ୍ଞତି ପାପଧମ୍ମୋ।

‘‘କାମାହି ଚିତ୍ରା ମଧୁରା ମନୋରମା,

ୱିରୂପରୂପେନ ମଥେନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ;

ଆଦୀନୱଂ କାମଗୁଣେସୁ ଦିସ୍ୱା,

ତସ୍ମା ଅହଂ ପବ୍ବଜିତୋମ୍ହି ରାଜ।

‘‘ଦୁମପ୍ଫଲାନେୱ ପତନ୍ତି ମାଣୱା,

ଦହରା ଚ ୱୁଡ୍ଢା ଚ ସରୀରଭେଦା;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା [ଏୱମ୍ପି ଦିସ୍ୱା (ସୀ।), ଏତଂ ୱିଦିତ୍ୱା (ସ୍ଯା। କଂ।)] ପବ୍ବଜିତୋମ୍ହି ରାଜ,

ଅପଣ୍ଣକଂ ସାମଞ୍ଞମେୱ ସେୟ୍ୟୋ’’ତି।

ରଟ୍ଠପାଲସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଦୁତିଯଂ।

୩। ମଘଦେୱସୁତ୍ତଂ

୩୦୮। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ମିଥିଲାଯଂ ୱିହରତି ମଘଦେୱଅମ୍ବୱନେ [ମଖାଦେୱଅମ୍ବୱନେ (ସୀ। ପୀ।), ମଗ୍ଘଦେୱଅମ୍ବୱନେ (କ।)]। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ପଦେସେ ସିତଂ ପାତ୍ୱାକାସି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ହେତୁ, କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଭଗୱତୋ ସିତସ୍ସ ପାତୁକମ୍ମାଯ? ନ ଅକାରଣେନ ତଥାଗତା ସିତଂ ପାତୁକରୋନ୍ତୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଏକଂସଂ ଚୀୱରଂ କତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ, କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଭଗୱତୋ ସିତସ୍ସ ପାତୁକମ୍ମାଯ? ନ ଅକାରଣେନ ତଥାଗତା ସିତଂ ପାତୁକରୋନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଆନନ୍ଦ, ଇମିସ୍ସାୟେୱ ମିଥିଲାଯଂ ରାଜା ଅହୋସି ମଘଦେୱୋ ନାମ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଧମ୍ମେ ଠିତୋ ମହାରାଜା; ଧମ୍ମଂ ଚରତି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୁ ନେଗମେସୁ ଚେୱ ଜାନପଦେସୁ ଚ; ଉପୋସଥଞ୍ଚ ଉପୱସତି ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ ଅଟ୍ଠମିଞ୍ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ରାଜା ମଘଦେୱୋ ବହୂନଂ ୱସ୍ସାନଂ ବହୂନଂ ୱସ୍ସସତାନଂ ବହୂନଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ କପ୍ପକଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘ଯଦା ମେ, ସମ୍ମ କପ୍ପକ, ପସ୍ସେୟ୍ୟାସି ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ଜାତାନି, ଅଥ ମେ ଆରୋଚେୟ୍ୟାସୀ’ତି। ‘ଏୱଂ, ଦେୱା’ତି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କପ୍ପକୋ ରଞ୍ଞୋ ମଘଦେୱସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କପ୍ପକୋ ବହୂନଂ ୱସ୍ସାନଂ ବହୂନଂ ୱସ୍ସସତାନଂ ବହୂନଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଞ୍ଞୋ ମଘଦେୱସ୍ସ ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ଜାତାନି। ଦିସ୍ୱାନ ରାଜାନଂ ମଘଦେୱଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ପାତୁଭୂତା ଖୋ ଦେୱସ୍ସ ଦେୱଦୂତା, ଦିସ୍ସନ୍ତି ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ଜାତାନୀ’ତି। ‘ତେନ ହି, ସମ୍ମ କପ୍ପକ, ତାନି ପଲିତାନି ସାଧୁକଂ ସଣ୍ଡାସେନ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ମମ ଅଞ୍ଜଲିସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠାପେହୀ’ତି। ‘ଏୱଂ, ଦେୱା’ତି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କପ୍ପକୋ ରଞ୍ଞୋ ମଘଦେୱସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ତାନି ପଲିତାନି ସାଧୁକଂ ସଣ୍ଡାସେନ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ମଘଦେୱସ୍ସ ଅଞ୍ଜଲିସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି।

୩୦୯। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ରାଜା ମଘଦେୱୋ କପ୍ପକସ୍ସ ଗାମୱରଂ ଦତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ କୁମାରଂ ଆମନ୍ତାପେତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘ପାତୁଭୂତା ଖୋ ମେ, ତାତ କୁମାର, ଦେୱଦୂତା; ଦିସ୍ସନ୍ତି ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ଜାତାନି; ଭୁତ୍ତା ଖୋ ପନ ମେ ମାନୁସକା କାମା; ସମଯୋ ଦିବ୍ବେ କାମେ ପରିଯେସିତୁଂ। ଏହି ତ୍ୱଂ, ତାତ କୁମାର, ଇମଂ ରଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜ। ଅହଂ ପନ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି। ତେନ ହି, ତାତ କୁମାର, ଯଦା ତ୍ୱମ୍ପି ପସ୍ସେୟ୍ୟାସି ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ଜାତାନି, ଅଥ କପ୍ପକସ୍ସ ଗାମୱରଂ ଦତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ କୁମାରଂ ସାଧୁକଂ ରଜ୍ଜେ ସମନୁସାସିତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟାସି। ଯେନ ମେ ଇଦଂ କଲ୍ୟାଣଂ ୱତ୍ତଂ ନିହିତଂ ଅନୁପ୍ପୱତ୍ତେୟ୍ୟାସି, ମା ଖୋ ମେ ତ୍ୱଂ ଅନ୍ତିମପୁରିସୋ ଅହୋସି। ଯସ୍ମିଂ ଖୋ, ତାତ କୁମାର, ପୁରିସଯୁଗେ ୱତ୍ତମାନେ ଏୱରୂପସ୍ସ କଲ୍ୟାଣସ୍ସ ୱତ୍ତସ୍ସ ସମୁଚ୍ଛେଦୋ ହୋତି ସୋ ତେସଂ ଅନ୍ତିମପୁରିସୋ ହୋତି। ତଂ ତାହଂ, ତାତ କୁମାର, ଏୱଂ ୱଦାମି – ଯେନ ମେ ଇଦଂ କଲ୍ୟାଣଂ ୱତ୍ତଂ ନିହିତଂ ଅନୁପ୍ପୱତ୍ତେୟ୍ୟାସି, ମା ଖୋ ମେ ତ୍ୱଂ ଅନ୍ତିମପୁରିସୋ ଅହୋସୀ’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ରାଜା ମଘଦେୱୋ କପ୍ପକସ୍ସ ଗାମୱରଂ ଦତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ କୁମାରଂ ସାଧୁକଂ ରଜ୍ଜେ ସମନୁସାସିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ମଘଦେୱଅମ୍ବୱନେ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜି। ସୋ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହାସି, ତଥା ଦୁତିଯଂ, ତଥା ତତିଯଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ; ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ [ଅବ୍ୟାପଜ୍ଝେନ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ (କ।)] ଫରିତ୍ୱା ୱିହାସି। କରୁଣାସହଗତେନ ଚେତସା… ମୁଦିତାସହଗତେନ ଚେତସା… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହାସି, ତଥା ଦୁତିଯଂ, ତଥା ତତିଯଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ; ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହାସି।

‘‘ରାଜା ଖୋ ପନାନନ୍ଦ, ମଘଦେୱୋ ଚତୁରାସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି କୁମାରକୀଳିତଂ କୀଳି, ଚତୁରାସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଓପରଜ୍ଜଂ କାରେସି,

ଚତୁରାସୀତିଓସ୍ସସହସ୍ସାନି ରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ଚତୁରାସୀତିଓସ୍ସସହସ୍ସାନି ଇମସ୍ମିଂଯେଓ ମଘଦେଓଅମ୍ବଓନେ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯମଚରି। ସୋ ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମଓିହାରେ ଭାଓେତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି।

୩୧୦। ‘‘ଅଥ ଖୋ ରଞ୍ଞୋ, ଆନନ୍ଦ, ମଘଦେଓସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ବହୂନଂ ଓସ୍ସାନଂ ବହୂନଂ ଓସ୍ସସତାନଂ ବହୂନଂ ଓସ୍ସସହସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ କପ୍ପକଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘ଯଦା ମେ, ସମ୍ମ କପ୍ପକ, ପସ୍ସେଯ୍ୟାସି ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ଜାତାନି, ଅଥ ଖୋ ଆରୋଚେଯ୍ୟାସୀ’ତି। ‘ଏଓଂ, ଦେଓା’ତି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କପ୍ପକୋ ରଞ୍ଞୋ ମଘଦେଓସ୍ସ ପୁତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କପ୍ପକୋ ବହୂନଂ ଓସ୍ସାନଂ ବହୂନଂ ଓସ୍ସସତାନଂ ବହୂନଂ ଓସ୍ସସହସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଞ୍ଞୋ ମଘଦେଓସ୍ସ ପୁତ୍ତସ୍ସ ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ଜାତାନି। ଦିସ୍ୱାନ ରଞ୍ଞୋ ମଘଦେଓସ୍ସ ପୁତ୍ତଂ ଏତଦଓୋଚ – ‘ପାତୁଭୂତା ଖୋ ଦେଓସ୍ସ ଦେଓଦୂତା; ଦିସ୍ସନ୍ତି ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ଜାତାନୀ’ତି। ‘ତେନ ହି, ସମ୍ମ କପ୍ପକ, ତାନି ପଲିତାନି ସାଧୁକଂ ସଣ୍ଡାସେନ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ମମ ଅଞ୍ଜଲିସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠାପେହୀ’ତି। ‘ଏଓଂ, ଦେଓା’ତି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କପ୍ପକୋ ରଞ୍ଞୋ ମଘଦେଓସ୍ସ ପୁତ୍ତସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ତାନି ପଲିତାନି ସାଧୁକଂ ସଣ୍ଡାସେନ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ମଘଦେଓସ୍ସ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଜଲିସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ରଞ୍ଞୋ ମଘଦେଓସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ କପ୍ପକସ୍ସ ଗାମଓରଂ ଦତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ କୁମାରଂ ଆମନ୍ତାପେତ୍ୱା ଏତଦଓୋଚ – ‘ପାତୁଭୂତା ଖୋ, ମେ, ତାତ କୁମାର, ଦେଓଦୂତା; ଦିସ୍ସନ୍ତି ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ଜାତାନି; ଭୁତ୍ତା ଖୋ ପନ ମେ ମାନୁସକା କାମା; ସମଯୋ ଦିବ୍ବେ କାମେ ପରିଯେସିତୁଂ। ଏହି ତ୍ୱଂ, ତାତ କୁମାର, ଇମଂ ରଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜ। ଅହଂ ପନ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ଓତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି। ତେନ ହି, ତାତ କୁମାର, ଯଦା ତ୍ୱମ୍ପି ପସ୍ସେଯ୍ୟାସି ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ଜାତାନି, ଅଥ କପ୍ପକସ୍ସ ଗାମଓରଂ ଦତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ କୁମାରଂ ସାଧୁକଂ ରଜ୍ଜେ ସମନୁସାସିତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ଓତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜେଯ୍ୟାସି। ଯେନ ମେ ଇଦଂ କଲ୍ୟାଣଂ ଓତ୍ତଂ ନିହିତଂ ଅନୁପ୍ପଓତ୍ତେଯ୍ୟାସି, ମା ଖୋ ମେ ତ୍ୱଂ ଅନ୍ତିମପୁରିସୋ ଅହୋସି। ଯସ୍ମିଂ ଖୋ, ତାତ କୁମାର, ପୁରିସଯୁଗେ ଓତ୍ତମାନେ ଏଓରୂପସ୍ସ କଲ୍ୟାଣସ୍ସ ଓତ୍ତସ୍ସ ସମୁଚ୍ଛେଦୋ ହୋତି ସୋ ତେସଂ ଅନ୍ତିମପୁରିସୋ ହୋତି। ତଂ ତାହଂ, ତାତ କୁମାର, ଏଓଂ ଓଦାମି – ଯେନ ମେ ଇଦଂ କଲ୍ୟାଣଂ ଓତ୍ତଂ ନିହିତଂ ଅନୁପ୍ପଓତ୍ତେଯ୍ୟାସି, ମା ଖୋ ମେ ତ୍ୱଂ ଅନ୍ତିମପୁରିସୋ ଅହୋସୀ’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ରଞ୍ଞୋ ମଘଦେଓସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ କପ୍ପକସ୍ସ ଗାମଓରଂ ଦତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ କୁମାରଂ ସାଧୁକଂ ରଜ୍ଜେ ସମନୁସାସିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂଯେଓ ମଘଦେଓଅମ୍ବଓନେ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ଓତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜି। ସୋ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ଓିହାସି, ତଥା ଦୁତିଯଂ, ତଥା ତତିଯଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ; ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାଓନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଓିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅଓେରେନ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ଫରିତ୍ୱା ଓିହାସି। କରୁଣାସହଗତେନ ଚେତସା… ମୁଦିତାସହଗତେନ ଚେତସା… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ଓିହାସି, ତଥା ଦୁତିଯଂ, ତଥା ତତିଯଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ; ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାଓନ୍ତଂ ଲୋକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଓିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅଓେରେନ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ଫରିତ୍ୱା ଓିହାସି। ରଞ୍ଞୋ ଖୋ ପନାନନ୍ଦ, ମଘଦେଓସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଚତୁରାସୀତିଓସ୍ସସହସ୍ସାନି କୁମାରକୀଳିତଂ କୀଳି, ଚତୁରାସୀତିଓସ୍ସସହସ୍ସାନି ଓପରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ଚତୁରାସୀତିଓସ୍ସସହସ୍ସାନି ରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ଚତୁରାସୀତିଓସ୍ସସହସ୍ସାନି ଇମସ୍ମିଂଯେଓ ମଘଦେଓଅମ୍ବଓନେ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯମଚରି। ସୋ ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମଓିହାରେ ଭାଓେତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି।

୩୧୧। ‘‘ରଞ୍ଞୋ ଖୋ ପନାନନ୍ଦ, ମଘଦେଓସ୍ସ ପୁତ୍ତପପୁତ୍ତକା ତସ୍ସ ପରମ୍ପରା ଚତୁରାସୀତିରାଜସହସ୍ସାନି [ଚତୁରାସୀତିଖତ୍ତିଯସହସ୍ସାନି (ସୀ। ପୀ।), ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସାନି (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଇମସ୍ମିଂଯେଓ ମଘଦେଓଅମ୍ବଓନେ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ଓତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିଂସୁ। ତେ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ଓିହରିଂସୁ, ତଥା ଦୁତିଯଂ, ତଥା ତତିଯଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ; ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାଓନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଓିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅଓେରେନ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ଫରିତ୍ୱା ଓିହରିଂସୁ। କରୁଣାସହଗତେନ ଚେତସା… ମୁଦିତାସହଗତେନ ଚେତସା… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ଓିହରିଂସୁ, ତଥା ଦୁତିଯଂ, ତଥା ତତିଯଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ; ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାଓନ୍ତଂ ଲୋକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଓିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅଓେରେନ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ଫରିତ୍ୱା ଓିହରିଂସୁ। ଚତୁରାସୀତିଓସ୍ସସହସ୍ସାନି କୁମାରକୀଳିତଂ କୀଳିଂସୁ, ଚତୁରାସୀତିଓସ୍ସସହସ୍ସାନି ଓପରଜ୍ଜଂ କାରେସୁଂ, ଚତୁରାସୀତିଓସ୍ସସହସ୍ସାନି ରଜ୍ଜଂ କାରେସୁଂ, ଚତୁରାସୀତିଓସ୍ସସହସ୍ସାନି ଇମସ୍ମିଂଯେଓ ମଘଦେଓଅମ୍ବଓନେ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯମଚରିଂସୁ। ତେ ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମଓିହାରେ ଭାଓେତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗା ଅହେସୁଂ। ନିମି ତେସଂ ରାଜା [ରାଜାନଂ (ସୀ। ପୀ।)] ପଚ୍ଛିମକୋ ଅହୋସି ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଧମ୍ମେ ଠିତୋ ମହାରାଜା; ଧମ୍ମଂ ଚରତି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୁ ନେଗମେସୁ ଚେଓ ଜାନପଦେସୁ ଚ; ଉପୋସଥଞ୍ଚ ଉପଓସତି ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ ଅଟ୍ଠମିଞ୍ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ।

୩୧୨। ''ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଆନନ୍ଦ, ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ସୁଧମ୍ମାୟଂ ସଭାୟଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅୟମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – 'ଲାଭା ୱତ, ଭୋ, ୱିଦେହାନଂ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ, ଭୋ, ୱିଦେହାନଂ, ୟେସଂ ନିମି ରାଜା ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଧମ୍ମେ ଠିତୋ ମହାରାଜା; ଧମ୍ମଂ ଚରତି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୁ ନେଗମେସୁ ଚେୱ ଜାନପଦେସୁ ଚ; ଉପୋସଥଞ୍ଚ ଉପୱସତି ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ ଅଟ୍ଠମିଞ୍ଚ ପକ୍ଖସ୍ସା'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଦେୱେ ତାୱତିଂସେ ଆମନ୍ତେସି – 'ଇଚ୍ଛେୟ୍ୟାଥ ନୋ ତୁମ୍ହେ, ମାରିସା, ନିମିଂ ରାଜାନଂ ଦଟ୍ଠୁ'ନ୍ତି? 'ଇଚ୍ଛାମ ମୟଂ, ମାରିସ, ନିମିଂ ରାଜାନଂ ଦଟ୍ଠୁ'ନ୍ତି। ତେନ ଖୋ ପନ, ଆନନ୍ଦ, ସମୟେନ ନିମି ରାଜା ତଦହୁପୋସଥେ ପନ୍ନରସେ ସୀସଂନ୍ହାତୋ [ସସୀସଂ ନହାତୋ (ସୀ।), ସୀସନ୍ହାତୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଉପୋସଥିକୋ ଉପରିପାସାଦୱରଗତୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱ – ଦେୱେସୁ ତାୱତିଂସେସୁ ଅନ୍ତରହିତୋ ନିମିସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପମୁଖେ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ନିମିଂ ରାଜାନଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଲାଭା ତେ, ମହାରାଜ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ତେ, ମହାରାଜ। ଦେୱା, ମହାରାଜ, ତାୱତିଂସା ସୁଧମ୍ମାୟଂ ସଭାୟଂ କିତ୍ତୟମାନରୂପା ସନ୍ନିସିନ୍ନା – ''ଲାଭା ୱତ, ଭୋ, ୱିଦେହାନଂ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ, ଭୋ, ୱିଦେହାନଂ, ୟେସଂ ନିମି ରାଜା ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଧମ୍ମେ ଠିତୋ ମହାରାଜା; ଧମ୍ମଂ ଚରତି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୁ ନେଗମେସୁ ଚେୱ ଜାନପଦେସୁ ଚ; ଉପୋସଥଞ୍ଚ ଉପୱସତି ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ ଅଟ୍ଠମିଞ୍ଚ ପକ୍ଖସ୍ସା''ତି। ଦେୱା ତେ, ମହାରାଜ, ତାୱତିଂସା ଦସ୍ସନକାମା। ତସ୍ସ ତେ ଅହଂ, ମହାରାଜ, ସହସ୍ସୟୁତ୍ତଂ ଆଜଞ୍ଞରଥଂ ପହିଣିସ୍ସାମି; ଅଭିରୁହେୟ୍ୟାସି, ମହାରାଜ, ଦିବ୍ବଂ ୟାନଂ ଅୱିକମ୍ପମାନୋ'ତି। ଅଧିୱାସେସି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ନିମି ରାଜା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ।

୩୧୩। ''ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ନିମିସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱ – ନିମିସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପମୁଖେ ଅନ୍ତରହିତୋ ଦେୱେସୁ ତାୱତିଂସେସୁ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ମାତଲିଂ ସଙ୍ଗାହକଂ ଆମନ୍ତେସି – 'ଏହି ତ୍ୱଂ, ସମ୍ମ ମାତଲି, ସହସ୍ସୟୁତ୍ତଂ ଆଜଞ୍ଞରଥଂ ୟୋଜେତ୍ୱା ନିମିଂ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦେହି – ଅୟଂ ତେ, ମହାରାଜ, ସହସ୍ସୟୁତ୍ତୋ ଆଜଞ୍ଞରଥୋ ସକ୍କେନ ଦେୱାନମିନ୍ଦେନ ପେସିତୋ; ଅଭିରୁହେୟ୍ୟାସି, ମହାରାଜ, ଦିବ୍ବଂ ୟାନଂ ଅୱିକମ୍ପମାନୋ'ତି। 'ଏୱଂ, ଭଦ୍ଦନ୍ତୱା'ତି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ମାତଲି ସଙ୍ଗାହକୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ସହସ୍ସୟୁତ୍ତଂ ଆଜଞ୍ଞରଥଂ ୟୋଜେତ୍ୱା ନିମିଂ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚ – 'ଅୟଂ ତେ, ମହାରାଜ, ସହସ୍ସୟୁତ୍ତୋ ଆଜଞ୍ଞରଥୋ ସକ୍କେନ ଦେୱାନମିନ୍ଦେନ ପେସିତୋ; ଅଭିରୁହ, ମହାରାଜ, ଦିବ୍ବଂ ୟାନଂ ଅୱିକମ୍ପମାନୋ। ଅପି ଚ, ମହାରାଜ, କତମେନ ତଂ ନେମି, ୟେନ ୱା ପାପକମ୍ମା ପାପକାନଂ କମ୍ମାନଂ ୱିପାକଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତି, ୟେନ ୱା କଲ୍ୟାଣକମ୍ମା କଲ୍ୟାଣକମ୍ମାନଂ ୱିପାକଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୀ'ତି? 'ଉଭୟେନେୱ ମଂ, ମାତଲି, ନେହୀ'ତି। ସମ୍ପୱେସେସି [ସମ୍ପାପେସି (ସୀ। ପୀ।)] ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ମାତଲି, ସଙ୍ଗାହକୋ ନିମିଂ ରାଜାନଂ ସୁଧମ୍ମଂ ସଭଂ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ନିମିଂ ରାଜାନଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ନିମିଂ ରାଜାନଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଏହି ଖୋ, ମହାରାଜ। ସ୍ୱାଗତଂ, ମହାରାଜ। ଦେୱା ତେ ଦସ୍ସନକାମା, ମହାରାଜ, ତାୱତିଂସା ସୁଧମ୍ମାୟଂ ସଭାୟଂ କିତ୍ତୟମାନରୂପା ସନ୍ନିସିନ୍ନା – ''ଲାଭା ୱତ, ଭୋ, ୱିଦେହାନଂ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ, ଭୋ, ୱିଦେହାନଂ, ୟେସଂ ନିମି ରାଜା ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଧମ୍ମେ ଠିତୋ ମହାରାଜା; ଧମ୍ମଂ ଚରତି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୁ ନେଗମେସୁ ଚେୱ ଜାନପଦେସୁ ଚ; ଉପୋସଥଞ୍ଚ ଉପୱସତି ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ ଅଟ୍ଠମିଞ୍ଚ ପକ୍ଖସ୍ସା''ତି। ଦେୱା ତେ, ମହାରାଜ, ତାୱତିଂସା ଦସ୍ସନକାମା । ଅଭିରମ, ମହାରାଜ, ଦେୱେସୁ ଦେୱାନୁଭାୱେନା'ତି। 'ଅଲଂ, ମାରିସ, ତତ୍ଥେୱ ମଂ ମିଥିଲଂ ପଟିନେତୁ। ତଥାହଂ ଧମ୍ମଂ ଚରିସ୍ସାମି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୁ ନେଗମେସୁ ଚେୱ ଜାନପଦେସୁ ଚ; ଉପୋସଥଞ୍ଚ ଉପୱସାମି ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ ଅଟ୍ଠମିଞ୍ଚ ପକ୍ଖସ୍ସା'ତି।

୩୧୪। ''ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ମାତଲିଂ ସଙ୍ଗାହକଂ ଆମନ୍ତେସି – 'ଏହି ତ୍ୱଂ, ସମ୍ମ ମାତଲି, ସହସ୍ସୟୁତ୍ତଂ ଆଜଞ୍ଞରଥଂ ୟୋଜେତ୍ୱା ନିମିଂ ରାଜାନଂ ତତ୍ଥେୱ ମିଥିଲଂ ପଟିନେହୀ'ତି। 'ଏୱଂ, ଭଦ୍ଦନ୍ତୱା'ତି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ମାତଲି ସଙ୍ଗାହକୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ସହସ୍ସୟୁତ୍ତଂ ଆଜଞ୍ଞରଥଂ ୟୋଜେତ୍ୱା ନିମିଂ ରାଜାନଂ ତତ୍ଥେୱ ମିଥିଲଂ ପଟିନେସି। ତତ୍ର ସୁଦଂ, ଆନନ୍ଦ, ନିମି ରାଜା ଧମ୍ମଂ ଚରତି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୁ ନେଗମେସୁ ଚେୱ ଜାନପଦେସୁ ଚ, ଉପୋସଥଞ୍ଚ ଉପୱସତି ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ ଅଟ୍ଠମିଞ୍ଚ ପକ୍ଖସ୍ସାତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ନିମି ରାଜା ବହୂନଂ ୱସ୍ସାନଂ ବହୂନଂ ୱସ୍ସସତାନଂ ବହୂନଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ କପ୍ପକଂ ଆମନ୍ତେସି – 'ୟଦା ମେ, ସମ୍ମ କପ୍ପକ, ପସ୍ସେୟ୍ୟାସି ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ଜାତାନି, ଅଥ ମେ ଆରୋଚେୟ୍ୟାସୀ'ତି। 'ଏୱଂ, ଦେୱା'ତି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କପ୍ପକୋ ନିମିସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କପ୍ପକୋ ବହୂନଂ ୱସ୍ସାନଂ ବହୂନଂ ୱସ୍ସସତାନଂ ବହୂନଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ନିମିସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ଜାତାନି। ଦିସ୍ୱାନ ନିମିଂ ରାଜାନଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ପାତୁଭୂତା ଖୋ ଦେୱସ୍ସ ଦେୱଦୂତା; ଦିସ୍ସନ୍ତି ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ଜାତାନୀ'ତି। 'ତେନ ହି, ସମ୍ମ କପ୍ପକ, ତାନି ପଲିତାନି ସାଧୁକଂ ସଣ୍ଡାସେନ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ମମ ଅଞ୍ଜଲିସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠାପେହୀ'ତି। 'ଏୱଂ, ଦେୱା'ତି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କପ୍ପକୋ ନିମିସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ତାନି

ପଲିତାନି ସାଧୁକଂ ସଣ୍ଡାସେନ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ନିମିସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅଞ୍ଜଲିସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ନିମି ରାଜା କପ୍ପକସ୍ସ ଗାମଓ୍ୱରଂ ଦତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ କୁମାରଂ ଆମନ୍ତାପେତ୍ୱା ଏତଦଓ୍ୱୋଚ – ‘ପାତୁଭୂତା ଖୋ ମେ, ତାତ କୁମାର, ଦେଓ୍ୱଦୂତା; ଦିସ୍ସନ୍ତି ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ଜାତାନି; ଭୁତ୍ତା ଖୋ ପନ ମେ ମାନୁସକା କାମା; ସମୟୋ ଦିବ୍ବେ କାମେ ପରିୟେସିତୁଂ। ଏହି ତ୍ୱଂ, ତାତ କୁମାର, ଇମଂ ରଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜ। ଅହଂ ପନ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ଓ୍ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି। ତେନ ହି, ତାତ କୁମାର, ୟଦା ତ୍ୱମ୍ପି ପସ୍ସେୟ୍ୟାସି ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ଜାତାନି, ଅଥ କପ୍ପକସ୍ସ ଗାମଓ୍ୱରଂ ଦତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ କୁମାରଂ ସାଧୁକଂ ରଜ୍ଜେ ସମନୁସାସିତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ଓ୍ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟାସି। ୟେନ ମେ ଇଦଂ କଲ୍ୟାଣଂ ଓ୍ୱତ୍ତଂ ନିହିତଂ ଅନୁପ୍ପଓ୍ୱତ୍ତେୟ୍ୟାସି, ମା ଖୋ ମେ ତ୍ୱଂ ଅନ୍ତିମପୁରିସୋ ଅହୋସି। ୟସ୍ମିଂ ଖୋ, ତାତ କୁମାର, ପୁରିସୟୁଗେ ଓ୍ୱତ୍ତମାନେ ଏଓ୍ୱରୂପସ୍ସ କଲ୍ୟାଣସ୍ସ ଓ୍ୱତ୍ତସ୍ସ ସମୁଚ୍ଛେଦୋ ହୋତି ସୋ ତେସଂ ଅନ୍ତିମପୁରିସୋ ହୋତି। ତଂ ତାହଂ, ତାତ କୁମାର, ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱଦାମି – ‘ୟେନ ମେ ଇଦଂ କଲ୍ୟାଣଂ ଓ୍ୱତ୍ତଂ ନିହିତଂ ଅନୁପ୍ପଓ୍ୱତ୍ତେୟ୍ୟାସି, ମା ଖୋ ମେ ତ୍ୱଂ ଅନ୍ତିମପୁରିସୋ ଅହୋସୀ’ତି।

୩୧୫। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ନିମି ରାଜା କପ୍ପକସ୍ସ ଗାମଓ୍ୱରଂ ଦତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ କୁମାରଂ ସାଧୁକଂ ରଜ୍ଜେ ସମନୁସାସିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂୟେଓ୍ୱ ମଘଦେଓ୍ୱଅମ୍ବଓ୍ୱନେ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ଓ୍ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜି। ସୋ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ଓ୍ୱିହାସି, ତଥା ଦୁତିୟଂ , ତଥା ତତିୟଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ; ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିୟଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାୟ ସବ୍ବାଓ୍ୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଓ୍ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅଓ୍ୱେରେନ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ଫରିତ୍ୱା ଓ୍ୱିହାସି। କରୁଣାସହଗତେନ ଚେତସା… ମୁଦିତାସହଗତେନ ଚେତସା… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ଓ୍ୱିହାସି, ତଥା ଦୁତିୟଂ, ତଥା ତତିୟଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ; ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିୟଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାୟ ସବ୍ବାଓ୍ୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଓ୍ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅଓ୍ୱେରେନ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ଫରିତ୍ୱା ଓ୍ୱିହାସି। ନିମି ଖୋ, ପନାନନ୍ଦ, ରାଜା ଚତୁରାସୀତିଓ୍ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି କୁମାରକୀଳିତଂ କୀଳି, ଚତୁରାସୀତିଓ୍ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଓପରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ଚତୁରାସୀତିଓ୍ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ଚତୁରାସୀତିଓ୍ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଇମସ୍ମିଂୟେଓ୍ୱ ମଘଦେଓ୍ୱଅମ୍ବଓ୍ୱନେ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟମଚରି। ସୋ ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମଓ୍ୱିହାରେ ଭାଓ୍ୱେତ୍ୱା କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି। ନିମିସ୍ସ ଖୋ ପନାନନନ୍ଦ , ରଞ୍ଞୋ କଳାରଜନକୋ ନାମ ପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି। ନ ସୋ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜି। ସୋ ତଂ କଲ୍ୟାଣଂ ଓ୍ୱତ୍ତଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦି। ସୋ ତେସଂ ଅନ୍ତିମପୁରିସୋ ଅହୋସି।

୩୧୬। ‘‘ସିୟା ଖୋ ପନ ତେ, ଆନନ୍ଦ, ଏଓ୍ୱମସ୍ସ – ‘ଅଞ୍ଞୋ ନୂନ ତେନ ସମୟେନ ରାଜା ମଘଦେଓ୍ୱୋ ଅହୋସି, ୟେନ ତଂ କଲ୍ୟାଣଂ ଓ୍ୱତ୍ତଂ ନିହିତ’ନ୍ତି [ୟୋ ତଂ କଲ୍ୟାଣଂ ଓ୍ୱତ୍ତଂ ନିହିନୀତି (ସୀ।)]। ନ ଖୋ ପନେତଂ, ଆନନ୍ଦ, ଏଓ୍ୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅହଂ ତେନ ସମୟେନ ରାଜା ମଘଦେଓ୍ୱୋ ଅହୋସିଂ। (ଅହଂ ତଂ କଲ୍ୟାଣଂ ଓ୍ୱତ୍ତଂ ନିହିନିଂ,) [( ) ନତ୍ଥି (କ।)] ମୟା ତଂ କଲ୍ୟାଣଂ ଓ୍ୱତ୍ତଂ ନିହିତଂ; ପଚ୍ଛିମା ଜନତା ଅନୁପ୍ପଓ୍ୱତ୍ତେସି। ତଂ ଖୋ ପନାନନ୍ଦ, କଲ୍ୟାଣଂ ଓ୍ୱତ୍ତଂ ନ ନିବ୍ବିଦାୟ ନ ଓ୍ୱିରାଗାୟ ନ ନିରୋଧାୟ ନ ଉପସମାୟ ନ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ନ ସମ୍ବୋଧାୟ ନ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂଓ୍ୱତ୍ତତି, ୟାଓ୍ୱଦେଓ୍ୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପପତ୍ତିୟା। ଇଦଂ ଖୋ ପନାନନ୍ଦ, ଏତରହି ମୟା କଲ୍ୟାଣଂ ଓ୍ୱତ୍ତଂ ନିହିତଂ ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାୟ ଓ୍ୱିରାଗାୟ ନିରୋଧାୟ ଉପସମାୟ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ସମ୍ବୋଧାୟ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂଓ୍ୱତ୍ତତି। କତମଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ଏତରହି ମୟା କଲ୍ୟାଣଂ ଓ୍ୱତ୍ତଂ ନିହିତଂ ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାୟ ଓ୍ୱିରାଗାୟ ନିରୋଧାୟ ଉପସମାୟ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ସମ୍ବୋଧାୟ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂଓ୍ୱତ୍ତତି? ଅୟମେଓ୍ୱ ଅରିୟୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ସମ୍ମାଓ୍ୱାଚା, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ସମ୍ମାଆଜୀଓ୍ୱୋ, ସମ୍ମାଓ୍ୱାୟାମୋ , ସମ୍ମାସତି, ସମ୍ମାସମାଧି। ଇଦଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏତରହି ମୟା କଲ୍ୟାଣଂ ଓ୍ୱତ୍ତଂ ନିହିତଂ ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାୟ ଓ୍ୱିରାଗାୟ ନିରୋଧାୟ ଉପସମାୟ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ସମ୍ବୋଧାୟ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂଓ୍ୱତ୍ତତି। ତଂ ଓ୍ୱୋ ଅହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱଦାମି – ‘ୟେନ ମେ ଇଦଂ କଲ୍ୟାଣଂ ଓ୍ୱତ୍ତଂ ନିହିତଂ ଅନୁପ୍ପଓ୍ୱତ୍ତେୟ୍ୟାଥ, ମା ଖୋ ମେ ତୁମ୍ହେ ଅନ୍ତିମପୁରିସା ଅହୁଓ୍ୱତ୍ଥ’। ୟସ୍ମିଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ପୁରିସୟୁଗେ ଓ୍ୱତ୍ତମାନେ ଏଓ୍ୱରୂପସ୍ସ କଲ୍ୟାଣସ୍ସ ଓ୍ୱତ୍ତସ୍ସ ସମୁଚ୍ଛେଦୋ ହୋତି ସୋ ତେସଂ ଅନ୍ତିମପୁରିସୋ ହୋତି। ତଂ ଓ୍ୱୋ ଅହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱଦାମି – ‘ୟେନ ମେ ଇଦଂ କଲ୍ୟାଣଂ ଓ୍ୱତ୍ତଂ ନିହିତଂ ଅନୁପ୍ପଓ୍ୱତ୍ତେୟ୍ୟାଥ, ମା ଖୋ ମେ ତୁମ୍ହେ ଅନ୍ତିମପୁରିସା ଅହୁଓ୍ୱତ୍ଥା’’’ତି।

ଇଦମଓ୍ୱୋଚ ଭଗଓ୍ୱା। ଅତ୍ତମନୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗଓ୍ୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୀତି।

ମଘଦେଓ୍ୱସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ତତିୟଂ।

୪। ମଧୁରସୁତ୍ତଂ

୩୧୭। ଏଓ୍ୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଆୟସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ମଧୁରାୟଂ ଓ୍ୱିହରତି ଗୁନ୍ଦାଓ୍ୱନେ। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ରାଜା ମାଧୁରୋ ଅଓ୍ୱନ୍ତିପୁତ୍ତୋ – ‘‘ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, କଚ୍ଚାନୋ ମଧୁରାୟଂ [ମଥୁରାୟଂ (ଟୀକା)] ଓ୍ୱିହରତି ଗୁନ୍ଦାଓ୍ୱନେ। ତଂ ଖୋ ପନ ଭଓ୍ୱନ୍ତଂ କଚ୍ଚାନଂ ଏଓ୍ୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ

ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – ‘ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ ବହୁସ୍ସୁତୋ ଚିତ୍ତକଥୀ କଲ୍ଯାଣପଟିଭାନୋ ୱୁଦ୍ଧୋ ଚେୱ ଅରହା ଚ’। ସାଧୁ ଖୋ ପନ ତଥାରୂପାନଂ ଅରହତଂ ଦସ୍ସନଂ ହୋତୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ମାଧୁରୋ ଅୱନ୍ତିପୁତ୍ତୋ ଭଦ୍ରାନି ଭଦ୍ରାନି ଯାନାନି ଯୋଜାପେତ୍ୱା ଭଦ୍ରଂ ଯାନଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଭଦ୍ରେହି ଭଦ୍ରେହି ଯାନେହି ମଧୁରାଯ ନିଯ୍ଯାସି ମହଚ୍ଚରାଜାନୁଭାୱେନ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକଚ୍ଚାନଂ ଦସ୍ସନାଯ। ଯାୱତିକା ଯାନସ୍ସ ଭୂମି ଯାନେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯାନା ପଚ୍ଚୋରୋହିତ୍ୱା ପତ୍ତିକୋୱ ଯେନାଯସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମତା ମହାକଚ୍ଚାନେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ମାଧୁରୋ ଅୱନ୍ତିପୁତ୍ତୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକଚ୍ଚାନଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣା, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ଏୱମାହଂସୁ – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ; ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସୁକ୍କୋ ୱଣ୍ଣୋ, କଣ୍ହୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ; ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନୋ ଅବ୍ରାହ୍ମଣା; ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁତ୍ତା ଓରସା ମୁଖତୋ ଜାତା ବ୍ରହ୍ମଜା ବ୍ରହ୍ମନିମ୍ମିତା ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’ତି। ଇଧ ଭୱଂ କଚ୍ଚାନୋ କିମକ୍ଖାଯୀ’’ତି? ‘‘ଘୋସୋଯେୱ ଖୋ ଏସୋ, ମହାରାଜ, ଲୋକସ୍ମିଂ – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ; ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସୁକ୍କୋ ୱଣ୍ଣୋ, କଣ୍ହୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ; ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନୋ ଅବ୍ରାହ୍ମଣା; ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁତ୍ତା ଓରସା ମୁଖତୋ ଜାତା ବ୍ରହ୍ମଜା ବ୍ରହ୍ମନିମ୍ମିତା ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’ତି। ତଦମିନାପେତଂ, ମହାରାଜ, ପରିଯାଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ ଯଥା ଘୋସୋଯେୱେସୋ ଲୋକସ୍ମିଂ – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’’’ତି।

୩୧୮। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଖତ୍ତିଯସ୍ସ ଚେପି ଇଜ୍ଝେଯ୍ଯ ଧନେନ ୱା ଧଞ୍ଞେନ ୱା ରଜତେନ ୱା ଜାତରୂପେନ ୱା ଖତ୍ତିଯୋପିସ୍ସାସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ପଚ୍ଛାନିପାତୀ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିଯୱାଦୀ… ବ୍ରାହ୍ମଣୋପିସ୍ସାସ୍ସ… ୱେସ୍ସୋପିସ୍ସାସ୍ସ… ସୁଦ୍ଦୋପିସ୍ସାସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ପଚ୍ଛାନିପାତୀ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିଯୱାଦୀ’’ତି? ‘‘ଖତ୍ତିଯସ୍ସ ଚେପି, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ଇଜ୍ଝେଯ୍ଯ ଧନେନ ୱା ଧଞ୍ଞେନ ୱା ରଜତେନ ୱା ଜାତରୂପେନ ୱା ଖତ୍ତିଯୋପିସ୍ସାସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ପଚ୍ଛାନିପାତୀ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିଯୱାଦୀ… ବ୍ରାହ୍ମଣୋପିସ୍ସାସ୍ସ… ୱେସ୍ସୋପିସ୍ସାସ୍ସ… ସୁଦ୍ଦୋପିସ୍ସାସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ପଚ୍ଛାନିପାତୀ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିଯୱାଦୀ’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଚେପି ଇଜ୍ଝେଯ୍ଯ ଧନେନ ୱା ଧଞ୍ଞେନ ୱା ରଜତେନ ୱା ଜାତରୂପେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋପିସ୍ସାସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ପଚ୍ଛାନିପାତୀ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିଯୱାଦୀ… ୱେସ୍ସୋପିସ୍ସାସ୍ସ… ସୁଦ୍ଦୋପିସ୍ସାସ୍ସ … ଖତ୍ତିଯୋପିସ୍ସାସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ପଚ୍ଛାନିପାତୀ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିଯୱାଦୀ’’ତି? ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଚେପି, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ଇଜ୍ଝେଯ୍ଯ ଧନେନ ୱା ଧଞ୍ଞେନ ୱା ରଜତେନ ୱା ଜାତରୂପେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋପିସ୍ସାସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ପଚ୍ଛାନିପାତୀ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିଯୱାଦୀ… ୱେସ୍ସୋପିସ୍ସାସ୍ସ… ସୁଦ୍ଦୋପିସ୍ସାସ୍ସ … ଖତ୍ତିଯୋପିସ୍ସାସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ପଚ୍ଛାନିପାତୀ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିଯୱାଦୀ’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ୱେସ୍ସସ୍ସ ଚେପି ଇଜ୍ଝେଯ୍ଯ ଧନେନ ୱା ଧଞ୍ଞେନ ୱା ରଜତେନ ୱା ଜାତରୂପେନ ୱା ୱେସ୍ସୋପିସ୍ସାସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ପଚ୍ଛାନିପାତୀ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିଯୱାଦୀ… ସୁଦ୍ଦୋପିସ୍ସାସ୍ସ… ଖତ୍ତିଯୋପିସ୍ସାସ୍ସ… ବ୍ରାହ୍ମଣୋପିସ୍ସାସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ପଚ୍ଛାନିପାତୀ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିଯୱାଦୀ’’ତି? ‘‘ୱେସ୍ସସ୍ସ ଚେପି, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ଇଜ୍ଝେଯ୍ଯ ଧନେନ ୱା ଧଞ୍ଞେନ ୱା ରଜତେନ ୱା ଜାତରୂପେନ ୱା ୱେସ୍ସୋପିସ୍ସାସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ପଚ୍ଛାନିପାତୀ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିଯୱାଦୀ… ସୁଦ୍ଦୋପିସ୍ସାସ୍ସ… ଖତ୍ତିଯୋପିସ୍ସାସ୍ସ… ବ୍ରାହ୍ମଣୋପିସ୍ସାସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ପଚ୍ଛାନିପାତୀ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିଯୱାଦୀ’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ସୁଦ୍ଦସ୍ସ ଚେପି ଇଜ୍ଝେଯ୍ଯ ଧନେନ ୱା ଧଞ୍ଞେନ ୱା ରଜତେନ ୱା ଜାତରୂପେନ ୱା ସୁଦ୍ଦୋପିସ୍ସାସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ପଚ୍ଛାନିପାତୀ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିଯୱାଦୀ… ଖତ୍ତିଯୋପିସ୍ସାସ୍ସ… ବ୍ରାହ୍ମଣୋପିସ୍ସାସ୍ସ… ୱେସ୍ସୋପିସ୍ସାସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ପଚ୍ଛାନିପାତୀ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିଯୱାଦୀ’’ତି? ‘‘ସୁଦ୍ଦସ୍ସ ଚେପି, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ଇଜ୍ଝେଯ୍ଯ ଧନେନ ୱା ଧଞ୍ଞେନ ୱା ରଜତେନ ୱା ଜାତରୂପେନ ୱା ସୁଦ୍ଦୋପିସ୍ସାସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ପଚ୍ଛାନିପାତୀ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିଯୱାଦୀତି… ଖତ୍ତିଯୋପିସ୍ସାସ୍ସ… ବ୍ରାହ୍ମଣୋପିସ୍ସାସ୍ସ… ୱେସ୍ସୋପିସ୍ସାସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ପଚ୍ଛାନିପାତୀ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିଯୱାଦୀ’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଯଦି ଏୱଂ ସନ୍ତେ, ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା ସମସମା ହୋନ୍ତି ନୋ ୱା? କଥଂ ୱା ତେ ଏତ୍ଥ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ଅଦ୍ଧା ଖୋ, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ, ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା ସମସମା ହୋନ୍ତି। ନେସଂ [ନାସଂ (ସୀ।), ନାହଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ନାନାକରଣଂ ସମନୁପସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଇମିନାପି ଖୋ ଏତଂ, ମହାରାଜ, ପରିଯାଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ ଯଥା ଘୋସୋ ଯେୱେସୋ ଲୋକସ୍ମିଂ – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’’’ତି।

୩୧୯। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଇଧସ୍ସ ଖତ୍ତିଯୋ ପାଣାତିପାତୀ ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ମୁସାୱାଦୀ ପିସୁଣୱାଚୋ ଫରୁସୱାଚୋ

ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୀ ଅଭିଜ୍ଝାଲୁ ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି [ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀ (ସଜ୍ଝା)] କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ ନୋ ୱା? କଥଂ ୱା ତେ ଏତ୍ଥ ହୋତୀ''ତି? ''ଖତ୍ତିଯୋପି ହି, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ପାଣାତିପାତୀ ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ମୁସାୱାଦୀ ପିସୁଣୱାଚୋ ଫରୁସୱାଚୋ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୀ ଅଭିଜ୍ଝାଲୁ ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ। ଏୱଂ ମେ ଏତ୍ଥ ହୋତି, ଏୱଞ୍ଚ ପନ ମେ ଏତଂ ଅରହତଂ ସୁତ''ନ୍ତି।

''ସାଧୁ ସାଧୁ, ମହାରାଜ! ସାଧୁ ଖୋ ତେ ଏତଂ, ମହାରାଜ, ଏୱଂ ହୋତି, ସାଧୁ ଚ ପନ ତେ ଏତଂ ଅରହତଂ ସୁତଂ। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଇଧସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ...ପେ... ଇଧସ୍ସ ୱେସ୍ସୋ...ପେ... ଇଧସ୍ସ ସୁଦ୍ଦୋ ପାଣାତିପାତୀ ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ...ପେ... ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ ନୋ ୱା? କଥଂ ୱା ତେ ଏତ୍ଥ ହୋତୀ''ତି? ''ସୁଦ୍ଦୋପି ହି, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ପାଣାତିପାତୀ ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ...ପେ... ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ। ଏୱଂ ମେ ଏତ୍ଥ ହୋତି, ଏୱଞ୍ଚ ପନ ମେ ଏତଂ ଅରହତଂ ସୁତ''ନ୍ତି।

''ସାଧୁ ସାଧୁ, ମହାରାଜ! ସାଧୁ ଖୋ ତେ ଏତଂ, ମହାରାଜ, ଏୱଂ ହୋତି, ସାଧୁ ଚ ପନ ତେ ଏତଂ ଅରହତଂ ସୁତଂ। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଯଦି ଏୱଂ ସନ୍ତେ, ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା ସମସମା ହୋନ୍ତି ନୋ ୱା? କଥଂ ୱା ତେ ଏତ୍ଥ ହୋତୀ''ତି? ''ଅଦ୍ଧା ଖୋ, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ, ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା ସମସମା ହୋନ୍ତି। ନେସଂ ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ନାନାକରଣଂ ସମନୁପସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଇମିନାପି ଖୋ ଏତଂ, ମହାରାଜ, ପରିଯାଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ ଯଥା ଘୋସୋ ଯେୱେସୋ ଲୋକସ୍ମିଂ – 'ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ...ପେ... ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା'''ତି।

୩୨୦। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଇଧସ୍ସ ଖତ୍ତିଯୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ, ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ, ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ, ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି [ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।)] କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ ନୋ ୱା? କଥଂ ୱା ତେ ଏତ୍ଥ ହୋତୀ''ତି? ''ଖତ୍ତିଯୋପି ହି, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ, ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ, ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ, ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ। ଏୱଂ ମେ ଏତ୍ଥ ହୋତି, ଏୱଞ୍ଚ ପନ ମେ ଏତଂ ଅରହତଂ ସୁତ''ନ୍ତି।

''ସାଧୁ ସାଧୁ, ମହାରାଜ! ସାଧୁ ଖୋ ତେ ଏତଂ, ମହାରାଜ, ଏୱଂ ହୋତି, ସାଧୁ ଚ ପନ ତେ ଏତଂ ଅରହତଂ ସୁତଂ। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଇଧସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ଇଧସ୍ସ ୱେସ୍ସୋ, ଇଧସ୍ସ ସୁଦ୍ଦୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ...ପେ... ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ ନୋ ୱା? କଥଂ ୱା ତେ ଏତ୍ଥ ହୋତୀ''ତି? ''ସୁଦ୍ଦୋପି ହି, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ...ପେ... ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ। ଏୱଂ ମେ ଏତ୍ଥ ହୋତି, ଏୱଞ୍ଚ ପନ ମେ ଏତଂ ଅରହତଂ ସୁତ''ନ୍ତି।

''ସାଧୁ ସାଧୁ, ମହାରାଜ! ସାଧୁ ଖୋ ତେ ଏତଂ, ମହାରାଜ, ଏୱଂ ହୋତି, ସାଧୁ ଚ ପନ ତେ ଏତଂ ଅରହତଂ ସୁତଂ। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଯଦି ଏୱଂ ସନ୍ତେ, ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା ସମସମା ହୋନ୍ତି ନୋ ୱା? କଥଂ ୱା ତେ ଏତ୍ଥ ହୋତୀ''ତି? ''ଅଦ୍ଧା ଖୋ, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ, ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା ସମସମା ହୋନ୍ତି। ନେସଂ ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ନାନାକରଣଂ ସମନୁପସ୍ସାମୀ''ତି । ''ଇମିନାପି ଖୋ ଏତଂ, ମହାରାଜ, ପରିଯାଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ ଯଥା ଘୋସୋ ଯେୱେସୋ ଲୋକସ୍ମିଂ – 'ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ...ପେ... ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା'''ତି।

୩୨୧। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଇଧ ଖତ୍ତିଯୋ ସନ୍ଧିଂ ୱା ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯ, ନିଲ୍ଲୋପଂ ୱା ହରେଯ୍ଯ, ଏକାଗାରିକଂ ୱା କରେଯ୍ଯ, ପରିପନ୍ଥେ ୱା ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯ, ପରଦାରଂ ୱା ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ତଞ୍ଚେ ତେ ପୁରିସା ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସେଯ୍ଯୁଂ – 'ଅଯଂ ତେ, ଦେୱ, ଚୋରୋ ଆଗୁଚାରୀ। ଇମସ୍ସ ଯଂ ଇଚ୍ଛସି ତଂ ଦଣ୍ଡଂ ପଣେହୀ'ତି। କିନ୍ତି ନଂ କରେଯ୍ଯାସୀ''ତି? ''ଘାତେଯ୍ଯାମ ୱା, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ଜାପେଯ୍ଯାମ ୱା ପବ୍ବାଜେଯ୍ଯାମ ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରେଯ୍ଯାମ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଯା ହିସ୍ସ , ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ପୁବ୍ବେ 'ଖତ୍ତିଯୋ'ତି ସମଞ୍ଞା ସାସ୍ସ ଅନ୍ତରହିତା; ଚୋରୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ [ସଙ୍ଖଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଗଚ୍ଛତୀ''ତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଇଧ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ଇଧ ୱେସ୍ସୋ, ଇଧ ସୁଦ୍ଦୋ ସନ୍ଧିଂ ୱା ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯ, ନିଲ୍ଲୋପଂ ୱା ହରେଯ୍ଯ, ଏକାଗାରିକଂ ୱା କରେଯ୍ଯ, ପରିପନ୍ଥେ ୱା ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯ, ପରଦାରଂ ୱା ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ତଞ୍ଚେ ତେ ପୁରିସା ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସେଯ୍ଯୁଂ – 'ଅଯଂ ତେ, ଦେୱ, ଚୋରୋ ଆଗୁଚାରୀ। ଇମସ୍ସ ଯଂ ଇଚ୍ଛସି ତଂ ଦଣ୍ଡଂ ପଣେହୀ'ତି। କିନ୍ତି ନଂ କରେଯ୍ଯାସୀ''ତି? ''ଘାତେଯ୍ଯାମ ୱା, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ଜାପେଯ୍ଯାମ ୱା ପବ୍ବାଜେଯ୍ଯାମ ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା

କରେଯ୍ୟାମ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଯା ହିସ୍ସ, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ପୁବ୍ବେ ‘ସୁଦ୍ଦୋ’ତି ସମଞ୍ଞା ସାସ୍ସ ଅନ୍ତରହିତା; ଚୋରୋତ୍ୱେଵ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଯଦି ଏଵଂ ସନ୍ତେ, ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଵଣ୍ଣା ସମସମା ହୋନ୍ତି ନୋ ଵା? କଥଂ ଵା ତେ ଏତ୍ଥ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ଅଦ୍ଧା ଖୋ, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ଏଵଂ ସନ୍ତେ, ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଵଣ୍ଣା ସମସମା ହୋନ୍ତି। ନେସଂ ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ନାନାକରଣଂ ସମନୁପସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଇମିନାପି ଖୋ ଏତଂ, ମହାରାଜ, ପରିଯାଯେନ ଵେଦିତବ୍ବଂ ଯଥା ଘୋସୋ ଯେଵେସୋ ଲୋକସ୍ମିଂ – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋଵ ସେଟ୍ଠୋ ଵଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ଵଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’’’ତି।

୩୨୨। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଇଧ ଖତ୍ତିଯୋ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ଵତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ଅସ୍ସ ଵିରତୋ ପାଣାତିପାତା, ଵିରତୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନା, ଵିରତୋ ମୁସାଵାଦା, ରତ୍ତୂପରତୋ, ଏକଭତ୍ତିକୋ, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ସୀଲଵା, କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ? କିନ୍ତି ନଂ କରେଯ୍ୟାସୀ’’ତି? ‘‘ଅଭିଵାଦେଯ୍ୟାମ ଵା [ପି (ଦୀ। ନି। ୧।୧୮୪, ୧୮୭ ସାମଞ୍ଞଫଲେ)], ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠେଯ୍ୟାମ ଵା ଆସନେନ ଵା ନିମନ୍ତେଯ୍ୟାମ ଅଭିନିମନ୍ତେଯ୍ୟାମ ଵା ନଂ ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେହି ଧମ୍ମିକଂ ଵା ଅସ୍ସ ରକ୍ଖାଵରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂଵିଦହେଯ୍ୟାମ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଯା ହିସ୍ସ, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ପୁବ୍ବେ ‘ଖତ୍ତିଯୋ’ତି ସମଞ୍ଞା ସାସ୍ସ ଅନ୍ତରହିତା; ସମଣୋତ୍ୱେଵ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଇଧ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ଇଧ ଵେସ୍ସୋ, ଇଧ ସୁଦ୍ଦୋ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ଵତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ଅସ୍ସ ଵିରତୋ ପାଣାତିପାତା, ଵିରତୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ଵିରତୋ ମୁସାଵାଦା, ରତ୍ତୂପରତୋ, ଏକଭତ୍ତିକୋ, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ସୀଲଵା, କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ? କିନ୍ତି ନଂ କରେଯ୍ୟାସୀ’’ତି? ‘‘ଅଭିଵାଦେଯ୍ୟାମ ଵା, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠେଯ୍ୟାମ ଵା ଆସନେନ ଵା ନିମନ୍ତେଯ୍ୟାମ ଅଭିନିମନ୍ତେଯ୍ୟାମ ଵା ନଂ ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେହି ଧମ୍ମିକଂ ଵା ଅସ୍ସ ରକ୍ଖାଵରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂଵିଦହେଯ୍ୟାମ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଯା ହିସ୍ସ, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ପୁବ୍ବେ ‘ସୁଦ୍ଦୋ’ତି ସମଞ୍ଞା ସାସ୍ସ ଅନ୍ତରହିତା; ସମଣୋତ୍ୱେଵ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଯଦି ଏଵଂ ସନ୍ତେ, ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଵଣ୍ଣା ସମସମା ହୋନ୍ତି ନୋ ଵା? କଥଂ ଵା ତେ ଏତ୍ଥ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ଅଦ୍ଧା ଖୋ, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ଏଵଂ ସନ୍ତେ, ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଵଣ୍ଣା ସମସମା ହୋନ୍ତି। ନେସଂ ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ନାନାକରଣଂ ସମନୁପସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଇମିନାପି ଖୋ ଏତଂ, ମହାରାଜ, ପରିଯାଯେନ ଵେଦିତବ୍ବଂ ଯଥା ଘୋସୋ ଯେଵେସୋ ଲୋକସ୍ମିଂ – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋଵ ସେଟ୍ଠୋ ଵଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ଵଣ୍ଣୋ; ବ୍ରାହ୍ମଣୋଵ ସୁକ୍କୋ ଵଣ୍ଣୋ, କଣ୍ହୋ ଅଞ୍ଞୋ ଵଣ୍ଣୋ; ବ୍ରାହ୍ମଣାଵ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନୋ ଅବ୍ରାହ୍ମଣା; ବ୍ରାହ୍ମଣାଵ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁତ୍ତା ଓରସା ମୁଖତୋ ଜାତା ବ୍ରହ୍ମଜା ବ୍ରହ୍ମନିମ୍ମିତା ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’’’ତି।

୩୨୩। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ରାଜା ମାଧୁରୋ ଅଵନ୍ତିପୁତ୍ତୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକଚ୍ଚାନଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ କଚ୍ଚାନ! ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ଵା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ଵା ଵିଵରେଯ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ଵା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ଵା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେଯ୍ୟ – ‘ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀ’ତି; ଏଵମେଵଂ ଭୋତା କଚ୍ଚାନେନ ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ ଭଵନ୍ତଂ କଚ୍ଚାନଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ । ଉପାସକଂ ମଂ ଭଵଂ କଚ୍ଚାନୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି। ‘‘ମା ଖୋ ମଂ ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ସରଣଂ ଅଗମାସି। ତମେଵ ତ୍ୱଂ [ତମେତଂ ତ୍ୱଂ (ସ୍ୟା। କଂ।), ତମେତଂ (କ।)] ଭଗଵନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛ ଯମହଂ ସରଣଂ ଗତୋ’’ତି। ‘‘କହଂ ପନ, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ଏତରହି ସୋ ଭଗଵା ଵିହରତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି? ‘‘ପରିନିବ୍ବୁତୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଏତରହି ସୋ ଭଗଵା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି। ‘‘ସଚେପି ମଯଂ, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ସୁଣେଯ୍ୟାମ ତଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଦସସୁ ଯୋଜନେସୁ, ଦସପି ମଯଂ ଯୋଜନାନି ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାମ ତଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ। ସଚେପି ମଯଂ, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ସୁଣେଯ୍ୟାମ ତଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଵୀସତିଯା ଯୋଜନେସୁ, ତିଂସାଯ ଯୋଜନେସୁ, ଚତ୍ତାରୀସାଯ ଯୋଜନେସୁ, ପଞ୍ଞାସାଯ ଯୋଜନେସୁ, ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ମଯଂ ଯୋଜନାନି ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାମ ତଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ। ଯୋଜନସତେ ଚେପି ମଯଂ ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ସୁଣେଯ୍ୟାମ ତଂ ଭଗଵନ୍ତଂ, ଯୋଜନସତମ୍ପି ମଯଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାମ ତଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ। ଯତୋ ଚ, ଭୋ କଚ୍ଚାନ, ପରିନିବ୍ବୁତୋ ସୋ ଭଗଵା, ପରିନିବ୍ବୁତମ୍ପି ମଯଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭଵଂ କଚ୍ଚାନୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

ମଧୁରସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ବୋଧିରାଜକୁମାରସୁତ୍ତଂ

୩୨୪। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଭଗ୍ଗେସୁ ୱିହରତି ସୁସୁମାରଗିରେ ଭେସକଳାୱନେ ମିଗଦାଯେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ବୋଧିସ୍ସ ରାଜକୁମାରସ୍ସ କୋକନଦୋ [କୋକନୁଦୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ନାମ ପାସାଦୋ ଅଚିରକାରିତୋ ହୋତି ଅନଜ୍ଝାୱୁଟ୍ଠୋ ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା କେନଚି ୱା ମନୁସ୍ସଭୂତେନ। ଅଥ ଖୋ ବୋଧି ରାଜକୁମାରୋ ସଞ୍ଜିକାପୁତ୍ତଂ ମାଣୱଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଏହି ତ୍ୱଂ, ସମ୍ମ ସଞ୍ଜିକାପୁତ୍ତ, ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମମ ୱଚନେନ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦ, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରଂ ପୁଚ୍ଛ – 'ବୋଧି, ଭନ୍ତେ, ରାଜକୁମାରୋ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତୀ'ତି। ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେହି – 'ଅଧିୱାସେତୁ କିର, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ବୋଧିସ୍ସ ରାଜକୁମାରସ୍ସ ସ୍ୱାତନାଯ ଭତ୍ତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନା'''ତି। ''ଏୱଂ, ଭୋ''ତି ଖୋ ସଞ୍ଜିକାପୁତ୍ତୋ ମାଣୱୋ ବୋଧିସ୍ସ ରାଜକୁମାରସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସଞ୍ଜିକାପୁତ୍ତୋ ମାଣୱୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ବୋଧି ଖୋ [ବୋଧି ଭୋ ଗୋତମ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ରାଜକୁମାରୋ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତି। ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେତି – 'ଅଧିୱାସେତୁ କିର ଭୱଂ ଗୋତମୋ ବୋଧିସ୍ସ ରାଜକୁମାରସ୍ସ ସ୍ୱାତନାଯ ଭତ୍ତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନା'''ତି। ଅଧିୱାସେସି ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ। ଅଥ ଖୋ ସଞ୍ଜିକାପୁତ୍ତୋ ମାଣୱୋ ଭଗୱତୋ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଯେନ ବୋଧି ରାଜକୁମାରୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ବୋଧିଂ ରାଜକୁମାରଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅୱୋଚୁମ୍ହ ଭୋତୋ ୱଚନେନ ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ – 'ବୋଧି ଖୋ ରାଜକୁମାରୋ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତି। ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେତି – ଅଧିୱାସେତୁ କିର ଭୱଂ ଗୋତମୋ ବୋଧିସ୍ସ ରାଜକୁମାରସ୍ସ ସ୍ୱାତନାଯ ଭତ୍ତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନା'ତି। ଅଧିୱୁଟ୍ଠଞ୍ଚ ପନ ସମଣେନ ଗୋତମେନା''ତି।

୩୨୫। ଅଥ ଖୋ ବୋଧି ରାଜକୁମାରୋ ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ସକେ ନିୱେସନେ ପଣୀତଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ପଟିଯାଦାପେତ୍ୱା, କୋକନଦଞ୍ଚ ପାସାଦଂ ଓଦାତେହି ଦୁସ୍ସେହି ସନ୍ଥରାପେତ୍ୱା ଯାୱ ପଚ୍ଛିମସୋପାନକଳେୱରା [କଳେବରା (ସୀ।)], ସଞ୍ଜିକାପୁତ୍ତଂ ମାଣୱଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଏହି ତ୍ୱଂ, ସମ୍ମ ସଞ୍ଜିକାପୁତ୍ତ, ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ କାଲଂ ଆରୋଚେହି – 'କାଲୋ, ଭନ୍ତେ, ନିଟ୍ଠିତଂ ଭତ୍ତ'''ନ୍ତି। ''ଏୱଂ, ଭୋ''ତି ଖୋ ସଞ୍ଜିକାପୁତ୍ତୋ ମାଣୱୋ ବୋଧିସ୍ସ ରାଜକୁମାରସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ କାଲଂ ଆରୋଚେସି – ''କାଲୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ନିଟ୍ଠିତଂ ଭତ୍ତ''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଯେନ ବୋଧିସ୍ସ ରାଜକୁମାରସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ବୋଧି ରାଜକୁମାରୋ ବହିଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଠିତୋ ହୋତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଆଗମଯମାନୋ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ବୋଧି ରାଜକୁମାରୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ଯେନ କୋକନଦୋ ପାସାଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପଚ୍ଛିମଂ ସୋପାନକଳେୱରଂ ନିସ୍ସାଯ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଖୋ ବୋଧି ରାଜକୁମାରୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଭିରୁହତୁ [ଅଭିରୂହତୁ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।) ଅକ୍କମତୁ (ଚୂଳୱ। ୨୬୮)], ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଦୁସ୍ସାନି, ଅଭିରୁହତୁ ସୁଗତୋ ଦୁସ୍ସାନି; ଯଂ ମମ ଅସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯା''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ବୋଧି ରାଜକୁମାରୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଭିରୁହତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା। ଦୁସ୍ସାନି, ଅଭିରୁହତୁ ସୁଗତୋ ଦୁସ୍ସାନି; ଯଂ ମମ ଅସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯା''ତି।

୩୨୬। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଅପଲୋକେସି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ବୋଧିଂ ରାଜକୁମାରଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସଂହରନ୍ତୁ, ରାଜକୁମାର, ଦୁସ୍ସାନି; ନ ଭଗୱା ଚେଲପଟିକଂ [ଚେଲପତ୍ତିକଂ (ସୀ। ପୀ।)] ଅକ୍କମିସ୍ସତି। ପଚ୍ଛିମଂ ଜନତଂ ତଥାଗତୋ ଅନୁକମ୍ପତୀ''ତି [ଅପଲୋକେତୀତି (ସବ୍ବତ୍ଥ)]। ଅଥ ଖୋ ବୋଧି ରାଜକୁମାରୋ ଦୁସ୍ସାନି ସଂହରାପେତ୍ୱା ଉପରିକୋକନଦପାସାଦେ [ଉପରିକୋକନଦେ ପାସାଦେ (ସୀ। ପୀ। ୱିନଯେଚ), ଉପରିକୋକନଦେ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା କୋକନଦଂ ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ। ଅଥ ଖୋ ବୋଧି ରାଜକୁମାରୋ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀଯେନ ଭୋଜନୀଯେନ ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପେସି ସମ୍ପୱାରେସି। ଅଥ ଖୋ ବୋଧି ରାଜକୁମାରୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଭୁତ୍ତାୱିଂ ଓନୀତପତ୍ତପାଣିଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ନୀଚଂ ଆସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ବୋଧି ରାଜକୁମାରୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ମଯ୍ହଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ହୋତି – 'ନ ଖୋ ସୁଖେନ ସୁଖଂ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବଂ, ଦୁକ୍ଖେନ ଖୋ ସୁଖଂ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବ'''ନ୍ତି।

୩୨୭। ''ମଯ୍ହମ୍ପି ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ପୁବ୍ବେୱ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେୱ ସତୋ ଏତଦହୋସି – 'ନ ଖୋ ସୁଖେନ ସୁଖଂ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବଂ, ଦୁକ୍ଖେନ ଖୋ ସୁଖଂ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବ'ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ଅପରେନ ସମଯେନ ଦହରୋୱ ସମାନୋ ସୁସୁକାଳକେସୋ ଭଦ୍ରେନ ଯୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ପଠମେନ ୱଯସା ଅକାମକାନଂ ମାତାପିତୂନଂ ଅସ୍ସୁମୁଖାନଂ ରୁଦନ୍ତାନଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି

ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିଂ। ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ କିଂକୁସଲଗୱେସୀ [କିଂକୁସଲଂଗୱେସୀ (କ।)] ଅନୁତ୍ତରଂ ସନ୍ତିୱରପଦଂ ପରିୟେସମାନୋ ଯେନ ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଳାରଂ କାଲାମଂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଆୱୁସୋ କାଲାମ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିତୁ’ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ରାଜକୁମାର, ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ମଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ୱିହରତାୟସ୍ମା, ତାଦିସୋ ଅୟଂ ଧମ୍ମୋ ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ସକଂ ଆଚରିୟକଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେୟ୍ୟା’ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ନଚିରସ୍ସେୱ ଖିପ୍ପମେୱ ତଂ ଧମ୍ମଂ ପରିୟାପୁଣିଂ। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ତାୱତକେନେୱ ଓଟ୍ଠପହତମତ୍ତେନ ଲପିତଲାପନମତ୍ତେନ ଞାଣୱାଦଞ୍ଚ ୱଦାମି, ଥେରୱାଦଞ୍ଚ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀତି ଚ ପଟିଜାନାମି, ଅହଞ୍ଚେୱ ଅଞ୍ଞେ ଚ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ନ ଖୋ ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ କେୱଲଂ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକେନ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମୀତି ପୱେଦେତି; ଅଦ୍ଧା ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନଂ ପସ୍ସଂ ୱିହରତୀ’ତି।

‘‘ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ରାଜକୁମାର, ଯେନ ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଳାରଂ କାଲାମଂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘କିତ୍ତାୱତା ନୋ, ଆୱୁସୋ କାଲାମ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମୀତି ପୱେଦେସୀ’ତି [ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପୱେଦେସୀତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ରାଜକୁମାର, ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ପୱେଦେସି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ନ ଖୋ ଆଳାରସ୍ସେୱ କାଲାମସ୍ସ ଅତ୍ଥି ସଦ୍ଧା, ମୟ୍ହଂପତ୍ଥି ସଦ୍ଧା; ନ ଖୋ ଆଳାରସ୍ସେୱ କାଲାମସ୍ସ ଅତ୍ଥି ୱୀରିୟଂ…ପେ… ସତି… ସମାଧି… ପଞ୍ଞା, ମୟ୍ହଂପତ୍ଥି ପଞ୍ଞା। ଯଂନୂନାହଂ ଯଂ ଧମ୍ମଂ ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମୀତି ପୱେଦେତି ତସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ପଦହେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ନଚିରସ୍ସେୱ ଖିପ୍ପମେୱ ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସିଂ। ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ରାଜକୁମାର, ଯେନ ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଳାରଂ କାଲାମଂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ଏତ୍ତାୱତା ନୋ, ଆୱୁସୋ କାଲାମ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପୱେଦେସୀ’ତି? ‘ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ ଅହଂ, ଆୱୁସୋ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପୱେଦେମୀ’ତି। ‘ଅହମ୍ପି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଏତ୍ତାୱତା ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମୀ’ତି। ‘ଲାଭା ନୋ, ଆୱୁସୋ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ନୋ, ଆୱୁସୋ, ଯେ ମୟଂ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ତାଦିସଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ ପସ୍ସାମ । ଇତି ଯାହଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପୱେଦେମି, ତଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରସି। ଯଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରସି, ତମହଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପୱେଦେମି। ଇତି ଯାହଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନାମି ତଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନାସି; ଯଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନାସି ତମହଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନାମି। ଇତି ଯାଦିସୋ ଅହଂ, ତାଦିସୋ ତୁୱଂ; ଯାଦିସୋ ତୁୱଂ ତାଦିସୋ ଅହଂ। ଏହି ଦାନି, ଆୱୁସୋ, ଉଭୋୱ ସନ୍ତା ଇମଂ ଗଣଂ ପରିହରାମା’ତି। ଇତି ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ଆଚରିୟୋ ମେ ସମାନୋ (ଅତ୍ତନୋ) [( ) ନତ୍ଥି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅନ୍ତେୱାସିଂ ମଂ ସମାନଂ ଅତ୍ତନା [ଅତ୍ତନୋ (ସୀ। ପୀ।)] ସମସମଂ ଠପେସି, ଉଳାରାୟ ଚ ମଂ ପୂଜାୟ ପୂଜେସି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ନାୟଂ ଧମ୍ମୋ ନିବ୍ବିଦାୟ ନ ୱିରାଗାୟ ନ ନିରୋଧାୟ ନ ଉପସମାୟ ନ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ନ ସମ୍ବୋଧାୟ ନ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂୱତ୍ତତି, ଯାୱଦେୱ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନୂପପତ୍ତିୟା’ତି । ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ତଂ ଧମ୍ମଂ ଅନଲଙ୍କରିତ୍ୱା ତସ୍ମା ଧମ୍ମା ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ଅପକ୍କମିଂ।

୩୨୮। ‘‘ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, କିଂକୁସଲଗୱେସୀ ଅନୁତ୍ତରଂ ସନ୍ତିୱରପଦଂ ପରିୟେସମାନୋ ଯେନ ଉଦକୋ [ଉଦ୍ଦକୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ରାମପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଉଦକଂ ରାମପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଆୱୁସୋ [ଆୱୁସୋ ରାମ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। କ।) ପସ୍ସ ମ। ନି। ୧।୨୭୮ ପାସରାସିସୁତ୍ତେ], ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିତୁ’ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ରାଜକୁମାର, ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ ମଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ୱିହରତାୟସ୍ମା, ତାଦିସୋ ଅୟଂ ଧମ୍ମୋ ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ସକଂ ଆଚରିୟକଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେୟ୍ୟା’ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ନଚିରସ୍ସେୱ ଖିପ୍ପମେୱ ତଂ ଧମ୍ମଂ ପରିୟାପୁଣିଂ। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ତାୱତକେନେୱ ଓଟ୍ଠପହତମତ୍ତେନ ଲପିତଲାପନମତ୍ତେନ ଞାଣୱାଦଞ୍ଚ ୱଦାମି, ଥେରୱାଦଞ୍ଚ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀତି ଚ ପଟିଜାନାମି, ଅହଞ୍ଚେୱ ଅଞ୍ଞେ ଚ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ନ ଖୋ ରାମୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ କେୱଲଂ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକେନ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମୀତି ପୱେଦେସି; ଅଦ୍ଧା ରାମୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନଂ ପସ୍ସଂ ୱିହାସୀ’ତି। ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ରାଜକୁମାର, ଯେନ ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଉଦକଂ ରାମପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘କିତ୍ତାୱତା ନୋ, ଆୱୁସୋ, ରାମୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମୀତି ପୱେଦେସୀ’ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ରାଜକୁମାର, ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ପୱେଦେସି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ନ ଖୋ ରାମସ୍ସେୱ ଅହୋସି ସଦ୍ଧା, ମୟ୍ହଂପତ୍ଥି ସଦ୍ଧା; ନ ଖୋ ରାମସ୍ସେୱ ଅହୋସି ୱୀରିୟଂ…ପେ… ସତି… ସମାଧି… ପଞ୍ଞା, ମୟ୍ହଂପତ୍ଥି ପଞ୍ଞା। ଯଂନୂନାହଂ ଯଂ ଧମ୍ମଂ ରାମୋ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମୀତି ପୱେଦେତି ତସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ପଦହେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ନଚିରସ୍ସେୱ ଖିପ୍ପମେୱ ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସିଂ।

''ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ରାଜକୁମାର, ୟେନ ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଉଦକଂ ରାମପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚଂ – 'ଏତ୍ତାୱତା ନୋ, ଆୱୁସୋ, ରାମୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପୱେଦେସୀ'ତି? 'ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ରାମୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପୱେଦେସୀ'ତି। 'ଅହମ୍ପି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଏତ୍ତାୱତା ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମୀ'ତି। 'ଲାଭା ନୋ, ଆୱୁସୋ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ନୋ, ଆୱୁସୋ, ୟେ ମୟଂ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ତାଦିସଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ ପସ୍ସାମ। ଇତି ୟଂ ଧମ୍ମଂ ରାମୋ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପୱେଦେସି ତଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରସି। ୟଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରସି ତଂ ଧମ୍ମଂ ରାମୋ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପୱେଦେସି। ଇତି ୟଂ ଧମ୍ମଂ ରାମୋ ଅଭିଞ୍ଞାସି ତଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନାସି; ୟଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନାସି ତଂ ଧମ୍ମଂ ରାମୋ ଅଭିଞ୍ଞାସି। ଇତି ୟାଦିସୋ ରାମୋ ଅହୋସି ତାଦିସୋ ତୁୱଂ, ୟାଦିସୋ ତୁୱଂ ତାଦିସୋ ରାମୋ ଅହୋସି। ଏହି ଦାନି, ଆୱୁସୋ, ତୁୱଂ ଇମଂ ଗଣଂ ପରିହରା'ତି। ଇତି ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ମେ ସମାନୋ ଆଚରିୟଟ୍ଠାନେ ମଂ ଠପେସି, ଉଳାରାୟ ଚ ମଂ ପୂଜାୟ ପୂଜେସି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – 'ନାୟଂ ଧମ୍ମୋ ନିବ୍ବିଦାୟ ନ ୱିରାଗାୟ ନ ନିରୋଧାୟ ନ ଉପସମାୟ ନ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ନ ସମ୍ବୋଧାୟ ନ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂୱତ୍ତତି, ୟାୱଦେୱ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନୂପପତ୍ତିୟା'ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ତଂ ଧମ୍ମଂ ଅନଲଙ୍କରିତ୍ୱା ତସ୍ମା ଧମ୍ମା ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ଅପକ୍କମିଂ।

୩୨୯। ''ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, କିଂକୁସଲଗୱେସୀ ଅନୁତ୍ତରଂ ସନ୍ତିୱରପଦଂ ପରିୟେସମାନୋ, ମଗଧେସୁ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ, ୟେନ ଉରୁୱେଲା ସେନାନିଗମୋ ତଦୱସରିଂ। ତତ୍ଥଦ୍ଦସଂ ରମଣୀୟଂ ଭୂମିଭାଗଂ, ପାସାଦିକଞ୍ଚ ୱନସଣ୍ଡଂ, ନଦୀଞ୍ଚ ସନ୍ଦନ୍ତିଂ ସେତକଂ ସୁପତିତ୍ଥଂ, ରମଣୀୟଂ ସମନ୍ତା ଚ ଗୋଚରଗାମଂ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – 'ରମଣୀୟୋ ୱତ, ଭୋ, ଭୂମିଭାଗୋ, ପାସାଦିକୋ ଚ ୱନସଣ୍ଡୋ, ନଦିଞ୍ଚ ସନ୍ଦନ୍ତିଂ ସେତକା ସୁପତିତ୍ଥା , ରମଣୀୟା ସମନ୍ତା [ସାମନ୍ତା (?) ପୁରିମପିଟ୍ଠେପି] ଚ ଗୋଚରଗାମୋ। ଅଲଂ ୱତିଦଂ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ପଧାନତ୍ଥିକସ୍ସ ପଧାନାୟା'ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ତତ୍ଥେୱ ନିସୀଦିଂ – 'ଅଲମିଦଂ ପଧାନାୟା'ତି। ଅପିସ୍ସୁ ମଂ, ରାଜକୁମାର, ତିସ୍ସୋ ଉପମା ପଟିଭଂସୁ ଅନଚ୍ଛରିୟା ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା।

''ସେୟ୍ୟଥାପି, ରାଜକୁମାର, ଅଲ୍ଲଂ କଟ୍ଠଂ ସସ୍ନେହଂ ଉଦକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାୟ – 'ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସାମି, ତେଜୋ ପାତୁକରିସ୍ସାମୀ'ତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ରାଜକୁମାର, ଅପି ନୁ ସୋ ପୁରିସୋ ଅମୁଂ ଅଲ୍ଲଂ କଟ୍ଠଂ ସସ୍ନେହଂ ଉଦକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାୟ ଅଭିମନ୍ଥେନ୍ତୋ [ଅଭିମତ୍ଥନ୍ତୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ, ତେଜୋ ପାତୁକରେୟ୍ୟା''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭନ୍ତେ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅଦୁଞ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ଅଲ୍ଲଂ କଟ୍ଠଂ ସସ୍ନେହଂ ତଞ୍ଚ ପନ ଉଦକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ୟାୱଦେୱ ଚ ପନ ସୋ ପୁରିସୋ କିଲମଥସ୍ସ ୱିଘାତସ୍ସ ଭାଗୀ ଅସ୍ସା''ତି। ''ଏୱମେୱ ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ୟେ ହି କେଚି ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା କାୟେନ ଚେୱ ଚିତ୍ତେନ ଚ କାମେହି ଅୱୂପକଟ୍ଠା ୱିହରନ୍ତି, ୟୋ ଚ ନେସଂ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ କାମସ୍ନେହୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମପିପାସା କାମପରିଳାହୋ ସୋ ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ନ ସୁପ୍ପହୀନୋ ହୋତି, ନ ସୁପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ। ଓପକ୍କମିକା ଚେପି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦୟନ୍ତି, ଅଭବ୍ବାୱ ତେ ଞାଣାୟ ଦସ୍ସନାୟ ଅନୁତ୍ତରାୟ ସମ୍ବୋଧାୟ। ନୋ ଚେପି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଓପକ୍କମିକା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦୟନ୍ତି, ଅଭବ୍ବାୱ ତେ ଞାଣାୟ ଦସ୍ସନାୟ ଅନୁତ୍ତରାୟ ସମ୍ବୋଧାୟ। ଅୟଂ ଖୋ ମଂ, ରାଜକୁମାର, ପଠମା ଉପମା ପଟିଭାସି ଅନଚ୍ଛରିୟା ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା।

୩୩୦। ''ଅପରାପି ଖୋ ମଂ, ରାଜକୁମାର, ଦୁତିୟା ଉପମା ପଟିଭାସି ଅନଚ୍ଛରିୟା ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା। ସେୟ୍ୟଥାପି, ରାଜକୁମାର, ଅଲ୍ଲଂ କଟ୍ଠଂ ସସ୍ନେହଂ ଆରକା ଉଦକା ଥଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାୟ – 'ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସାମି, ତେଜୋ ପାତୁକରିସ୍ସାମୀ'ତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ରାଜକୁମାର, ଅପି ନୁ ସୋ ପୁରିସୋ ଅମୁଂ ଅଲ୍ଲଂ କଟ୍ଠଂ ସସ୍ନେହଂ ଆରକା ଉଦକା ଥଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାୟ ଅଭିମନ୍ଥେନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ , ତେଜୋ ପାତୁକରେୟ୍ୟା''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭନ୍ତେ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅଦୁଞ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ଅଲ୍ଲଂ କଟ୍ଠଂ ସସ୍ନେହଂ କିଞ୍ଚାପି ଆରକା ଉଦକା ଥଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ୟାୱଦେୱ ଚ ପନ ସୋ ପୁରିସୋ କିଲମଥସ୍ସ ୱିଘାତସ୍ସ ଭାଗୀ ଅସ୍ସା''ତି। ''ଏୱମେୱ ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ୟେ ହି କେଚି ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା କାୟେନ ଚେୱ ଚିତ୍ତେନ ଚ କାମେହି ୱୂପକଟ୍ଠା ୱିହରନ୍ତି, ୟୋ ଚ ନେସଂ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ କାମସ୍ନେହୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମପିପାସା କାମପରିଳାହୋ ସୋ ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ନ ସୁପ୍ପହୀନୋ ହୋତି, ନ ସୁପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ। ଓପକ୍କମିକା ଚେପି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦୟନ୍ତି, ଅଭବ୍ବାୱ ତେ ଞାଣାୟ ଦସ୍ସନାୟ ଅନୁତ୍ତରାୟ ସମ୍ବୋଧାୟ। ନୋ ଚେପି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଓପକ୍କମିକା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦୟନ୍ତି, ଅଭବ୍ବାୱ ତେ ଞାଣାୟ ଦସ୍ସନାୟ ଅନୁତ୍ତରାୟ ସମ୍ବୋଧାୟ। ଅୟଂ ଖୋ ମଂ, ରାଜକୁମାର, ଦୁତିୟା ଉପମା ପଟିଭାସି ଅନଚ୍ଛରିୟା ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା।

୩୩୧। ''ଅପରାପି ଖୋ ମଂ, ରାଜକୁମାର, ତତିୟା ଉପମା ପଟିଭାସି ଅନଚ୍ଛରିୟା ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା। ସେୟ୍ୟଥାପି, ରାଜକୁମାର, ସୁକ୍ଖଂ କଟ୍ଠଂ

କୋଠଆପଂ ଆରକା ଉଦକା ଥଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାୟ – ‘ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସାମି, ତେଜୋ ପାତୁକରିସ୍ସାମୀ’ତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ରାଜକୁମାର, ଅପି ନୁ ସୋ ପୁରିସୋ ଅମୁଂ ସୁକ୍ଖଂ କଟ୍ଠଂ କୋଠଆପଂ ଆରକା ଉଦକା ଥଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାୟ ଅଭିମନ୍ଥେନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ, ତେଜୋ ପାତୁକରେୟ୍ୟା’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅଦୁଞ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ସୁକ୍ଖଂ କଟ୍ଠଂ କୋଠଆପଂ, ତଞ୍ଚ ପନ ଆରକା ଉଦକା ଥଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତ’’ନ୍ତି। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ଯେ ହି କେଚି ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା କାଯେନ ଚେୱ ଚିତ୍ତେନ ଚ କାମେହି ୱୂପକଟ୍ଠା ୱିହରନ୍ତି, ଯୋ ଚ ନେସଂ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ କାମସ୍ନେହୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମପିପାସା କାମପରିଳାହୋ ସୋ ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁପ୍ପହୀନୋ ହୋତି ସୁପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ। ଓପକ୍କମିକା ଚେପି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦଯନ୍ତି, ଭବ୍ବାୱ ତେ ଞାଣାଯ ଦସ୍ସନାଯ ଅନୁତ୍ତରାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ। ନୋ ଚେପି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଓପକ୍କମିକା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦଯନ୍ତି, ଭବ୍ବାୱ ତେ ଞାଣାଯ ଦସ୍ସନାଯ ଅନୁତ୍ତରାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ। ଅଯଂ ଖୋ ମଂ, ରାଜକୁମାର, ତତିଯା ଉପମା ପଟିଭାସି ଅନଚ୍ଛରିଯା ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା। ଇମା ଖୋ ମଂ, ରାଜକୁମାର, ତିସ୍ସୋ ଉପମା ପଟିଭଂସୁ ଅନଚ୍ଛରିଯା ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା।

୩୩୨। ‘‘ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ଯଂନୂନାହଂ ଦନ୍ତେଭିଦନ୍ତମାଧାଯ [ପସ୍ସ ମ। ନି। ୧।୨୨୦ ୱିତକ୍କସଣ୍ଠାନସୁତ୍ତେ], ଜିୱ୍ହାଯ ତାଲୁଂ ଆହଚ୍ଚ, ଚେତସା ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିଗ୍ଗଣ୍ହେୟ୍ୟଂ ଅଭିନିପ୍ପୀଳେଯ୍ୟଂ ଅଭିସନ୍ତାପେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ଦନ୍ତେଭିଦନ୍ତମାଧାଯ, ଜିୱ୍ହାଯ ତାଲୁଂ ଆହଚ୍ଚ, ଚେତସା ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିଗ୍ଗଣ୍ହାମି ଅଭିନିପ୍ପୀଳେମି ଅଭିସନ୍ତାପେମି। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଦନ୍ତେଭିଦନ୍ତମାଧାଯ, ଜିୱ୍ହାଯ ତାଲୁଂ ଆହଚ୍ଚ, ଚେତସା ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିଗ୍ଗଣ୍ହତୋ ଅଭିନିପ୍ପୀଳଯତୋ ଅଭିସନ୍ତାପଯତୋ କଚ୍ଛେହି ସେଦା ମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ରାଜକୁମାର, ବଲୱା ପୁରିସୋ ଦୁବ୍ବଲତରଂ ପୁରିସଂ ସୀସେ ୱା ଗହେତ୍ୱା ଖନ୍ଧେ ୱା ଗହେତ୍ୱା ଅଭିନିଗ୍ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ ଅଭିନିପ୍ପୀଳେଯ୍ୟ ଅଭିସନ୍ତାପେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱ ଖୋ ମେ, ରାଜକୁମାର, ଦନ୍ତେଭିଦନ୍ତମାଧାଯ, ଜିୱ୍ହାଯ ତାଲୁଂ ଆହଚ୍ଚ, ଚେତସା ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିଗ୍ଗଣ୍ହତୋ ଅଭିନିପ୍ପୀଳଯତୋ ଅଭିସନ୍ତାପଯତୋ କଚ୍ଛେହି ସେଦା ମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଆରଦ୍ଧଂ ଖୋ ପନ ମେ, ରାଜକୁମାର, ୱୀରିଯଂ ହୋତି ଅସଲ୍ଲୀନଂ, ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା, ସାରଦ୍ଧୋ ଚ ପନ ମେ କାଯୋ ହୋତି ଅପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ତେନେୱ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଧାନେନ ପଧାନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ ସତୋ।

୩୩୩। ‘‘ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ଯଂନୂନାହଂ ଅପ୍ପାଣକଂଯେୱ ଝାନଂ ଝାଯେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଉପରୁନ୍ଧିଂ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ କଣ୍ଣସୋତେହି ୱାତାନଂ ନିକ୍ଖମନ୍ତାନଂ ଅଧିମତ୍ତୋ ସଦ୍ଦୋ ହୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ କମ୍ମାରଗଗ୍ଗରିଯା ଧମମାନାଯ ଅଧିମତ୍ତୋ ସଦ୍ଦୋ ହୋତି, ଏୱମେୱ ଖୋ ମେ, ରାଜକୁମାର, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ କଣ୍ଣସୋତେହି ୱାତାନଂ ନିକ୍ଖମନ୍ତାନଂ ଅଧିମତ୍ତୋ ସଦ୍ଦୋ ହୋତି। ଆରଦ୍ଧଂ ଖୋ ପନ ମେ, ରାଜକୁମାର, ୱୀରିଯଂ ହୋତି ଅସଲ୍ଲୀନଂ, ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା, ସାରଦ୍ଧୋ ଚ ପନ ମେ କାଯୋ ହୋତି ଅପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ତେନେୱ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଧାନେନ ପଧାନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ ସତୋ।

‘‘ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ଯଂନୂନାହଂ ଅପ୍ପାଣକଂଯେୱ ଝାନଂ ଝାଯେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଉପରୁନ୍ଧିଂ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ ଅଧିମତ୍ତା ୱାତା ମୁଦ୍ଧନି ଊହନନ୍ତି [ଊହନ୍ତି (ସୀ।), ଓହନନ୍ତି (ସ୍ୟା। କଂ।), ଉହନନ୍ତି (କ।)]। ସେୟ୍ୟଥାପି, ରାଜକୁମାର, ବଲୱା ପୁରିସୋ ତିଣ୍ହେନ ସିଖରେନ ମୁଦ୍ଧନି ଅଭିମତ୍ଥେୟ୍ୟ [ମୁଦ୍ଧାନଂ ଅଭିମନ୍ଥେୟ୍ୟ (ସୀ। ପୀ।), ମୁଦ୍ଧାନଂ ଅଭିମତ୍ଥେୟ୍ୟ (ସ୍ୟା। କଂ।)], ଏୱମେୱ ଖୋ ମେ, ରାଜକୁମାର, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ ଅଧିମତ୍ତା ୱାତା ମୁଦ୍ଧନି ଊହନନ୍ତି। ଆରଦ୍ଧଂ ଖୋ ପନ ମେ, ରାଜକୁମାର, ୱୀରିଯଂ ହୋତି ଅସଲ୍ଲୀନଂ, ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା, ସାରଦ୍ଧୋ ଚ ପନ ମେ କାଯୋ ହୋତି ଅପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ତେନେୱ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଧାନେନ ପଧାନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ ସତୋ।

‘‘ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ଯଂନୂନାହଂ ଅପ୍ପାଣକଂଯେୱ ଝାନଂ ଝାଯେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଉପରୁନ୍ଧିଂ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ ଅଧିମତ୍ତା ସୀସେ ସୀସୱେଦନା ହୋନ୍ତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ରାଜକୁମାର, ବଲୱା ପୁରିସୋ ଦଳ୍ହେନ ୱରତ୍ତକ୍ଖଣ୍ଡେନ [ୱରତ୍ତକବନ୍ଧନେନ (ସୀ।)] ସୀସେ ସୀସୱେଠଂ ଦଦେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱ ଖୋ ମେ, ରାଜକୁମାର, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ ଅଧିମତ୍ତା ସୀସେ ସୀସୱେଦନା ହୋନ୍ତି। ଆରଦ୍ଧଂ ଖୋ ପନ ମେ, ରାଜକୁମାର, ୱୀରିଯଂ ହୋତି ଅସଲ୍ଲୀନଂ, ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା, ସାରଦ୍ଧୋ ଚ ପନ ମେ କାଯୋ ହୋତି ଅପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ତେନେୱ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଧାନେନ ପଧାନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ ସତୋ।

‘‘ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ଯଂନୂନାହଂ ଅପ୍ପାଣକଂଯେୱ ଝାନଂ ଝାୟେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଉପରୁନ୍ଧିଂ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ ଅଧିମତ୍ତା ୱାତା କୁଚ୍ଛିଂ ପରିକନ୍ତନ୍ତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ରାଜକୁମାର, ଦକ୍ଖୋ ଗୋଘାତକୋ ୱା ଗୋଘାତକନ୍ତେୱାସୀ ୱା ତିଣ୍ହେନ ଗୋୱିକନ୍ତନେନ କୁଚ୍ଛିଂ ପରିକନ୍ତେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱ ଖୋ ମେ, ରାଜକୁମାର, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ ଅଧିମତ୍ତା , ୱାତା କୁଚ୍ଛିଂ ପରିକନ୍ତନ୍ତି। ଆରଦ୍ଧଂ ଖୋ ପନ ମେ, ରାଜକୁମାର, ୱୀରିୟଂ ହୋତି ଅସଲ୍ଲୀନଂ, ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା, ସାରଦ୍ଧୋ ଚ ପନ ମେ କାୟୋ ହୋତି ଅପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ତେନେୱ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଧାନେନ ପଧାନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ ସତୋ।

‘‘ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ଯଂନୂନାହଂ ଅପ୍ପାଣକଂଯେୱ ଝାନଂ ଝାୟେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଉପରୁନ୍ଧିଂ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ ଅଧିମତ୍ତୋ କାୟସ୍ମିଂ ଡାହୋ ହୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ରାଜକୁମାର, ଦ୍ୱେ ବଲୱନ୍ତୋ ପୁରିସା ଦୁବ୍ବଲତରଂ ପୁରିସଂ ନାନାବାହାସୁ ଗହେତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରକାସୁୟା ସନ୍ତାପେୟ୍ୟୁଂ ସମ୍ପରିତାପେୟ୍ୟୁଂ, ଏୱମେୱ ଖୋ ମେ, ରାଜକୁମାର, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ ଅଧିମତ୍ତୋ କାୟସ୍ମିଂ ଡାହୋ ହୋତି। ଆରଦ୍ଧଂ ଖୋ ପନ ମେ, ରାଜକୁମାର, ୱୀରିୟଂ ହୋତି ଅସଲ୍ଲୀନଂ, ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା, ସାରଦ୍ଧୋ ଚ ପନ ମେ କାୟୋ ହୋତି ଅପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ତେନେୱ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଧାନେନ ପଧାନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ ସତୋ।

‘‘ଅପିସ୍ସୁ ମଂ, ରାଜକୁମାର, ଦେୱତା ଦିସ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ – ‘କାଲଙ୍କତୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’ତି। ଏକଚ୍ଚା ଦେୱତା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ନ କାଲଙ୍କତୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ, ଅପି ଚ କାଲଙ୍କରୋତୀ’ତି। ଏକଚ୍ଚା ଦେୱତା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ନ କାଲଙ୍କତୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ, ନାପି କାଲଙ୍କରୋତି । ଅରହଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ। ୱିହାରୋତ୍ୱେୱ ସୋ [ୱିହାରୋତ୍ୱେୱେସୋ (ସୀ।)] ଅରହତୋ ଏୱରୂପୋ ହୋତୀ’ତି [ୱିହାରୋତ୍ୱେୱେସୋ ଅରହତୋ’’ତି (?)]।

୩୩୪। ‘‘ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ଯଂନୂନାହଂ ସବ୍ବସୋ ଆହାରୁପଚ୍ଛେଦାୟ ପଟିପଜ୍ଜେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ମଂ, ରାଜକୁମାର, ଦେୱତା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ମା ଖୋ ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ସବ୍ବସୋ ଆହାରୁପଚ୍ଛେଦାୟ ପଟିପଜ୍ଜି। ସଚେ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ସବ୍ବସୋ ଆହାରୁପଚ୍ଛେଦାୟ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସସି, ତସ୍ସ ତେ ମୟଂ ଦିବ୍ବଂ ଓଜଂ ଲୋମକୂପେହି ଅଜ୍ଝୋହାରେସ୍ସାମ [ଅଜ୍ଝୋହରିସ୍ସାମ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।)], ତାୟ ତ୍ୱଂ ଯାପେସ୍ସସୀ’ତି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ସବ୍ବସୋ ଅଜଜ୍ଜିତଂ [ଅଜଦ୍ଧୁକଂ (ସୀ। ପୀ।), ଜଦ୍ଧୁକଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ପଟିଜାନେୟ୍ୟଂ। ଇମା ଚ ମେ ଦେୱତା ଦିବ୍ବଂ ଓଜଂ ଲୋମକୂପେହି ଅଜ୍ଝୋହାରେୟ୍ୟୁଂ [ଅଜ୍ଝୋହରେୟ୍ୟୁଂ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।)], ତାୟ ଚାହଂ ଯାପେୟ୍ୟଂ, ତଂ ମମସ୍ସ ମୁସା’ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ତା ଦେୱତା ପଚ୍ଚାଚିକ୍ଖାମି। ‘ହଲ’ନ୍ତି ୱଦାମି।

‘‘ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ଯଂନୂନାହଂ ଥୋକଂ ଥୋକଂ ଆହାରଂ ଆହାରେୟ୍ୟଂ ପସତଂ ପସତଂ, ଯଦି ୱା ମୁଗ୍ଗଯୂସଂ ଯଦି ୱା କୁଲତ୍ଥଯୂସଂ ଯଦି ୱା କଳାୟଯୂସଂ ଯଦି ୱା ହରେଣୁକଯୂସ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ଥୋକଂ ଥୋକଂ ଆହାରଂ ଆହାରେସିଂ ପସତଂ ପସତଂ, ଯଦି ୱା ମୁଗ୍ଗଯୂସଂ ଯଦି ୱା କୁଲତ୍ଥଯୂସଂ ଯଦି ୱା କଳାୟଯୂସଂ ଯଦି ୱା ହରେଣୁକଯୂସଂ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଥୋକଂ ଥୋକଂ ଆହାରଂ ଆହାରୟତୋ ପସତଂ ପସତଂ, ଯଦି ୱା ମୁଗ୍ଗଯୂସଂ ଯଦି ୱା କୁଲତ୍ଥଯୂସଂ ଯଦି ୱା କଳାୟଯୂସଂ ଯଦି ୱା ହରେଣୁକଯୂସଂ, ଅଧିମତ୍ତକସିମାନଂ ପତ୍ତୋ କାୟୋ ହୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଆସୀତିକପବ୍ବାନି ୱା କାଳପବ୍ବାନି ୱା, ଏୱମେୱସ୍ସୁ ମେ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନି ଭୱନ୍ତି ତାୟେୱପ୍ପାହାରତାୟ। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଓଟ୍ଠପଦଂ, ଏୱମେୱସ୍ସୁ ମେ ଆନିସଦଂ ହୋତି ତାୟେୱପ୍ପାହାରତାୟ। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ୱଟ୍ଟନାୱଳୀ, ଏୱମେୱସ୍ସୁ ମେ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକୋ ଉଣ୍ଣତାୱନତୋ ହୋତି ତାୟେୱପ୍ପାହାରତାୟ। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଜରସାଲାୟ ଗୋପାନସିୟୋ ଓଲୁଗ୍ଗୱିଲୁଗ୍ଗା ଭୱନ୍ତି, ଏୱମେୱସ୍ସୁ ମେ ଫାସୁଳିୟୋ ଓଲୁଗ୍ଗୱିଲୁଗ୍ଗା ଭୱନ୍ତି ତାୟେୱପ୍ପାହାରତାୟ। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଗମ୍ଭୀରେ ଉଦପାନେ ଉଦକତାରକା ଗମ୍ଭୀରଗତା ଓକ୍ଖାୟିକା ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଏୱମେୱସ୍ସୁ ମେ ଅକ୍ଖିକୂପେସୁ ଅକ୍ଖିତାରକା ଗମ୍ଭୀରଗତା ଓକ୍ଖାୟିକା ଦିସ୍ସନ୍ତି ତାୟେୱପ୍ପାହାରତାୟ। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ତିତ୍ତକାଲାବୁ ଆମକଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱାତାତପେନ ସଂଫୁଟିତୋ [ସଙ୍ଖୁସିତୋ (ସ୍ୟା। କଂ।), ସଂଫୁସୀତୋ (କ।) ସଂଫୁଟିତୋତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍କୁଚିତୋତି ଅତ୍ଥୋ] ହୋତି ସମ୍ମିଲାତୋ, ଏୱମେୱସ୍ସୁ ମେ ସୀସଚ୍ଛୱି ସଂଫୁଟିତା ହୋତି ସମ୍ମିଲାତା ତାୟେୱପ୍ପାହାରତାୟ। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ‘ଉଦରଚ୍ଛୱିଂ ପରିମସିସ୍ସାମୀ’ତି ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂଯେୱ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାମି, ‘ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂ ପରିମସିସ୍ସାମୀ’ତି ଉଦରଚ୍ଛୱିଂଯେୱ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାମି। ଯାୱସ୍ସୁ ମେ, ରାଜକୁମାର, ଉଦରଚ୍ଛୱି ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂ ଅଲ୍ଲୀନା ହୋତି ତାୟେୱପ୍ପାହାରତାୟ। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ‘ୱଚ୍ଚଂ ୱା ମୁତ୍ତଂ ୱା କରିସ୍ସାମୀ’ତି ତତ୍ଥେୱ ଅୱକୁଜ୍ଜୋ ପପତାମି ତାୟେୱପ୍ପାହାରତାୟ। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ଇମମେୱ କାୟଂ ଅସ୍ସାସେନ୍ତୋ ପାଣିନା ଗତ୍ତାନି ଅନୁମଜ୍ଜାମି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ପାଣିନା ଗତ୍ତାନି ଅନୁମଜ୍ଜତୋ ପୂତିମୂଲାନି ଲୋମାନି କାୟସ୍ମା ପପତନ୍ତି ତାୟେୱପ୍ପାହାରତାୟ। ଅପିସ୍ସୁ ମଂ, ରାଜକୁମାର, ମନୁସ୍ସା ଦିସ୍ୱା

ଏୱମାହଂସୁ – ‘କାଠଓ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’ତି, ଏକଚ୍ଚେ ମନୁସ୍ସା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ନ କାଠଓ ସମଣୋ ଗୋତମୋ, ସାମୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’ତି। ଏକଚ୍ଚେ ମନୁସ୍ସା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ନ କାଠଓ ସମଣୋ ଗୋତମୋ, ନପି ସାମୋ, ମଙ୍ଗୁରଚ୍ଛୱି ସମଣୋ ଗୋତମୋ’ତି। ଯାୱସ୍ସୁ ମେ, ରାଜକୁମାର, ତାୱ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ଛୱିୱଣ୍ଣୋ ପରିଯୋଦାତୋ ଉପହତୋ ହୋତି ତାଯେୱପ୍ପାହାରତାଯ।

୩୩୫। ‘‘ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ଯେ ଖୋ କେଚି ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ଓପକ୍କମିକା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା [ତିପ୍ପା (ସୀ। ପୀ।)] ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦଯିଂସୁ, ଏତାୱପରମଂ ନଯିତୋ ଭିଯ୍ୟୋ। ଯେପି ହି କେଚି ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ଓପକ୍କମିକା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦଯିସ୍ସନ୍ତି, ଏତାୱପରମଂ ନଯିତୋ ଭିଯ୍ୟୋ। ଯେପି ହି କେଚି ଏତରହି ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ଓପକ୍କମିକା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦଯନ୍ତି, ଏତାୱପରମଂ ନଯିତୋ ଭିଯ୍ୟୋ। ନ ଖୋ ପନାହଂ ଇମାଯ କଟୁକାଯ ଦୁକ୍କରକାରିକାଯ ଅଧିଗଚ୍ଛାମି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ; ସିଯା ନୁ ଖୋ ଅଞ୍ଞୋ ମଗ୍ଗୋ ବୋଧାଯା’ତି। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ଅଭିଜାନାମି ଖୋ ପନାହଂ ପିତୁ ସକ୍କସ୍ସ କମ୍ମନ୍ତେ ସୀତାଯ ଜମ୍ବୁଚ୍ଛାଯାଯ ନିସିନ୍ନୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତା; ସିଯା ନୁ ଖୋ ଏସୋ ମଗ୍ଗୋ ବୋଧାଯା’ତି। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ସତାନୁସାରି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅହୋସି – ‘ଏସେୱ ମଗ୍ଗୋ ବୋଧାଯା’ତି। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ତସ୍ସ ସୁଖସ୍ସ ଭାଯାମି ଯଂ ତଂ ସୁଖଂ ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ କାମେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀ’ତି? ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ନ ଖୋ ଅହଂ ତସ୍ସ ସୁଖସ୍ସ ଭାଯାମି ଯଂ ତଂ ସୁଖଂ ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ କାମେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀ’ତି।

‘‘ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ନ ଖୋ ତଂ ସୁକରଂ ସୁଖଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ଏୱଂ ଅଧିମତ୍ତକସିମାନଂ ପତ୍ତକାଯେନ। ଯଂନୂନାହଂ ଓଳାରିକଂ ଆହାରଂ ଆହାରେଯ୍ୟଂ ଓଦନକୁମ୍ମାସ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ଓଳାରିକଂ ଆହାରଂ ଆହାରେସିଂ ଓଦନକୁମ୍ମାସଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ମଂ, ରାଜକୁମାର, ସମଯେନ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତି – ‘ଯଂ ଖୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଧମ୍ମଂ ଅଧିଗମିସ୍ସତି ତଂ ନୋ ଆରୋଚେସ୍ସତୀ’ତି। ଯତୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ଓଳାରିକଂ ଆହାରଂ ଆହାରେସିଂ ଓଦନକୁମ୍ମାସଂ, ଅଥ ମେ ତେ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ପକ୍କମିଂସୁ – ‘ବାହୁଲ୍ଲିକୋ [ବାହୁଲିକୋ (ସୀ। ପୀ।) ସାରତ୍ଥଟୀକାଯ ସଂଘଭେଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନାଯ ସମେତି] ସମଣୋ ଗୋତମୋ ପଧାନୱିବ୍ଭନ୍ତୋ, ଆୱତ୍ତୋ ବାହୁଲ୍ଲାଯା’ତି।

୩୩୬। ‘‘ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ଓଳାରିକଂ ଆହାରଂ ଆହାରେତ୍ୱା ବଲଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି...ପେ... ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସିଂ। ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା... ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ... ତତିଯଂ ଝାନଂ... ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସିଂ। ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେସିଂ। ସୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରାମି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ...ପେ... ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରାମି। ଅଯଂ ଖୋ ମେ, ରାଜକୁମାର, ରତ୍ତିଯା ପଠମେ ଯାମେ ପଠମା ୱିଜ୍ଜା ଅଧିଗତା, ଅୱିଜ୍ଜା ୱିହତା, ୱିଜ୍ଜା ଉପ୍ପନ୍ନା; ତମୋ ୱିହତୋ, ଆଲୋକୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ – ଯଥା ତଂ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ।

‘‘ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେସିଂ। ସୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସାମି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାମି ...ପେ... ଅଯଂ ଖୋ ମେ, ରାଜକୁମାର, ରତ୍ତିଯା ମଜ୍ଝିମେ ଯାମେ ଦୁତିଯା ୱିଜ୍ଜା ଅଧିଗତା, ଅୱିଜ୍ଜା ୱିହତା, ୱିଜ୍ଜା ଉପ୍ପନ୍ନା; ତମୋ ୱିହତୋ, ଆଲୋକୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ – ଯଥା ତଂ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ।

‘‘ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ଆସୱାନଂ ଖଯଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେସିଂ। ସୋ ‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ...ପେ... ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ; ‘ଇମେ ଆସୱା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ...ପେ... ‘ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ। ତସ୍ସ ମେ ଏୱଂ ଜାନତୋ ଏୱଂ ପସ୍ସତୋ କାମାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚିତ୍ଥ, ଭୱାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚିତ୍ଥ, ଅୱିଜ୍ଜାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚିତ୍ଥ। ୱିମୁତ୍ତସ୍ମିଂ ୱିମୁତ୍ତମିତି ଞାଣଂ ଅହୋସି। ‘ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା’ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ। ଅଯଂ ଖୋ ମେ, ରାଜକୁମାର, ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଛିମେ ଯାମେ ତତିଯା ୱିଜ୍ଜା ଅଧିଗତା, ଅୱିଜ୍ଜା ୱିହତା, ୱିଜ୍ଜା ଉପ୍ପନ୍ନା; ତମୋ ୱିହତୋ, ଆଲୋକୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ – ଯଥା ତଂ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ

ପହିତତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ।

୩୩୭। ‘‘ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – ‘ଅଧିଗତୋ ଖୋ ମ୍ୟାଯଂ ଧମ୍ମୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଦୁଦ୍ଦସୋ ଦୁରନୁବୋଧୋ ସନ୍ତୋ ପଣୀତୋ ଅତକ୍କାୱଚରୋ ନିପୁଣୋ ପଣ୍ଡିତୱେଦନୀଯୋ। ଆଲଯରାମା ଖୋ ପନାଯଂ ପଜା ଆଲଯରତା ଆଲଯସମ୍ମୁଦିତା। ଆଲଯରାମାଯ ଖୋ ପନ ପଜାଯ ଆଲଯରତାଯ ଆଲଯସମ୍ମୁଦିତାଯ ଦୁଦ୍ଦସଂ ଇଦଂ ଠାନଂ ଯଦିଦଂ – ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ। ଇଦମ୍ପି ଖୋ ଠାନଂ ଦୁଦ୍ଦସଂ – ଯଦିଦଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହାକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ । ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ୟଂ, ପରେ ଚ ମେ ନ ଆଜାନେଯ୍ୟୁଂ, ସୋ ମମସ୍ସ କିଲମଥୋ, ସା ମମସ୍ସ ୱିହେସା’ତି। ଅପିସ୍ସୁ ମଂ, ରାଜକୁମାର, ଇମା ଅନଚ୍ଛରିଯା ଗାଥାଯୋ ପଟିଭଂସୁ ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା –

‘କିଚ୍ଛେନ ମେ ଅଧିଗତଂ, ହଲଂ ଦାନି ପକାସିତୁଂ;

ରାଗଦୋସପରେତେହି, ନାଯଂ ଧମ୍ମୋ ସୁସମ୍ବୁଧୋ।

‘ପଟିସୋତଗାମିଂ ନିପୁଣଂ, ଗମ୍ଭୀରଂ ଦୁଦ୍ଦସଂ ଅଣୁଂ;

ରାଗରତ୍ତା ନ ଦକ୍ଖନ୍ତି, ତମୋଖନ୍ଧେନ ଆୱୁଟା’ [ଆୱଟା (ସୀ।), ଆୱୁତା (ସ୍ୟା। କଂ।)] ତି।

‘‘ଇତିହ ମେ, ରାଜକୁମାର, ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତୋ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମତି ନୋ ଧମ୍ମଦେସନାଯ।

୩୩୮। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ସହମ୍ପତିସ୍ସ ମମ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ ଏତଦହୋସି – ‘ନସ୍ସତି ୱତ, ଭୋ, ଲୋକୋ; ୱିନସ୍ସତି ୱତ, ଭୋ, ଲୋକୋ। ଯତ୍ର ହି ନାମ ତଥାଗତସ୍ସ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମତି [ନମିସ୍ସତି (?)] ନୋ ଧମ୍ମଦେସନାଯା’ତି। ଅଥ ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି – ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେଯ୍ୟ ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱ – ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଅନ୍ତରହିତୋ ମମ ପୁରତୋ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନାହଂ ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଦେସେତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ, ଦେସେତୁ ସୁଗତୋ ଧମ୍ମଂ। ସନ୍ତି ସତ୍ତା ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକା ଅସ୍ସୱନତାଯ ଧମ୍ମସ୍ସ ପରିହାଯନ୍ତି; ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଧମ୍ମସ୍ସ ଅଞ୍ଞାତାରୋ’ତି । ଇଦମୱୋଚ, ରାଜକୁମାର, ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି; ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘ପାତୁରହୋସି ମଗଧେସୁ ପୁବ୍ବେ,

ଧମ୍ମୋ ଅସୁଦ୍ଧୋ ସମଲେହି ଚିନ୍ତିତୋ;

ଅପାପୁରେତଂ [ଅୱାପୁରେତଂ (ସୀ।)] ଅମତସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ,

ସୁଣନ୍ତୁ ଧମ୍ମଂ ୱିମଲେନାନୁବୁଦ୍ଧଂ।

‘ସେଲେ ଯଥା ପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନିଟ୍ଠିତୋ,

ଯଥାପି ପସ୍ସେ ଜନତଂ ସମନ୍ତତୋ;

ତଥୂପମଂ ଧମ୍ମମଯଂ ସୁମେଧ,

ପାସାଦମାରୁଯ୍ହ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ।

‘ସୋକାୱତିଣ୍ଣଂ [ସୋକାୱକିଣ୍ଣଂ (ସ୍ୟା।)] ଜନତମପେତସୋକୋ,

ଅୱେକ୍ଖସ୍ସୁ ଜାତିଜରାଭିଭୂତଂ;

ଉଟ୍ଠେହି ୱୀର, ୱିଜିତସଙ୍ଗାମ,

ସତ୍ଥୱାହ ଅଣଣ [ଅନଣ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।)], ୱିଚର ଲୋକେ;

ଦେସସ୍ସୁ [ଦେସେତୁ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ,

ଅଞ୍ଞାତାରୋ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ'ତି।

୩୩୯। ''ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ରାଜକୁମାର, ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଚ ଅଜ୍ଝେସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତ୍ତେସୁ ଚ କାରୁଞ୍ଞତଂ ପଟିଚ୍ଚ ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେସିଂ। ଅଦ୍ଦସଂ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ସତ୍ତେ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ ସୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନେ [ଦସ୍ସାୱିନୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ୱିହରନ୍ତେ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନେ ୱିହରନ୍ତେ। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଉପ୍ପଲିନିଯଂ ୱା ପଦୁମିନିଯଂ ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକିନିଯଂ ୱା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ୱା ପଦୁମାନି ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ୱା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂୱଡ୍ଢାନି ଉଦକାନୁଗ୍ଗତାନି ଅନ୍ତୋନିମୁଗ୍ଗପୋସୀନି, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ୱା ପଦୁମାନି ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ୱା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂୱଡ୍ଢାନି ଉଦକାନୁଗ୍ଗତାନି ସମୋଦକଂ ଠିତାନି, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ୱା ପଦୁମାନି ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ୱା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂୱଡ୍ଢାନି ଉଦକା ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗମ୍ମ ଠିତାନି [ତିଟ୍ଠନ୍ତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅନୁପଲିତ୍ତାନି ଉଦକେନ, ଏୱମେୱ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସଂ ସତ୍ତେ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ ସୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପଯେ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନେ ୱିହରନ୍ତେ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନେ ୱିହରନ୍ତେ। ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ରାଜକୁମାର, ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସହମ୍ପତିଂ ଗାଥାଯ ପଚ୍ଚଭାସିଂ –

'ଅପାରୁତା ତେସଂ ଅମତସ୍ସ ଦ୍ୱାରା,

ଯେ ସୋତୱନ୍ତୋ ପମୁଞ୍ଚନ୍ତୁ ସଦ୍ଧଂ;

ୱିହିଂସସଞ୍ଞୀ ପଗୁଣଂ ନ ଭାସିଂ,

ଧମ୍ମଂ ପଣୀତଂ ମନୁଜେସୁ ବ୍ରହ୍ମେ'ତି।

୩୪୦। ''ଅଥ ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି 'କତାୱକାସୋ ଖୋମ୍ହି ଭଗୱତା ଧମ୍ମଦେସନାଯା'ତି ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯି।

''ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – 'କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ୟଂ? କୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଖିପ୍ପମେୱ ଆଜାନିସ୍ସତୀ'ତି? ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – 'ଅଯଂ ଖୋ ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକୋ। ଯଂନୂନାହଂ ଆଳାରସ୍ସ କାଲାମସ୍ସ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ୟଂ; ସୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଖିପ୍ପମେୱ ଆଜାନିସ୍ସତୀ'ତି। ଅଥ ଖୋ ମଂ, ରାଜକୁମାର, ଦେୱତା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚ – 'ସତ୍ତାହକାଲଙ୍କତୋ, ଭନ୍ତେ, ଆଳାରୋ କାଲାମୋ'ତି। ଞାଣଞ୍ଚ ପନ ମେ ଦସ୍ସନଂ ଉଦପାଦି – 'ସତ୍ତାହକାଲଙ୍କତୋ ଆଳାରୋ କାଲାମୋ'ତି। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – 'ମହାଜାନିଯୋ ଖୋ ଆଳାରୋ କାଲାମୋ। ସଚେ ହି ସୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣେଯ୍ୟ, ଖିପ୍ପମେୱ ଆଜାନେଯ୍ୟା'ତି। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – 'କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ୟଂ? କୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଖିପ୍ପମେୱ ଆଜାନିସ୍ସତୀ'ତି? ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – 'ଅଯଂ ଖୋ ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକୋ। ଯଂନୂନାହଂ ଉଦକସ୍ସ ରାମପୁତ୍ତସ୍ସ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ୟଂ; ସୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଖିପ୍ପମେୱ ଆଜାନିସ୍ସତୀ'ତି। ଅଥ ଖୋ ମଂ, ରାଜକୁମାର, ଦେୱତା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚ – 'ଅଭିଦୋସକାଲଙ୍କତୋ, ଭନ୍ତେ, ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ'ତି। ଞାଣଞ୍ଚ ପନ ମେ ଦସ୍ସନଂ ଉଦପାଦି – 'ଅଭିଦୋସକାଲଙ୍କତୋ ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ'ତି। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – 'ମହାଜାନିଯୋ ଖୋ ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ। ସଚେ ହି ସୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣେଯ୍ୟ, ଖିପ୍ପମେୱ ଆଜାନେଯ୍ୟା'ତି।

୩୪୧। ''ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – 'କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେୟ୍ୟଂ? କୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଖିପ୍ପମେଵ ଆଜାନିସ୍ସତୀ'ତି? ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – 'ବହୁକାରା ଖୋ ମେ ପଞ୍ଚଵଗ୍ଗିୟା ଭିକ୍ଖୂ ଯେ ମଂ ପଧାନପହିତତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ। ଯଂନୂନାହଂ ପଞ୍ଚଵଗ୍ଗିୟାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେୟ୍ୟ'ନ୍ତି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ରାଜକୁମାର, ଏତଦହୋସି – 'କହଂ ନୁ ଖୋ ଏତରହି ପଞ୍ଚଵଗ୍ଗିୟା ଭିକ୍ଖୂ ଵିହରନ୍ତୀ'ତି। ଅଦ୍ଦସଂ ଖ୍ଵାହଂ, ରାଜକୁମାର, ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ଵିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ପଞ୍ଚଵଗ୍ଗିୟେ ଭିକ୍ଖୂ ବାରାଣସିୟଂ ଵିହରନ୍ତେ ଇସିପତନେ ମିଗଦାୟେ। ଅଥ ଖ୍ଵାହଂ, ରାଜକୁମାର, ଉରୁଵେଲାୟଂ ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ଵିହରିତ୍ଵା ଯେନ ବାରାଣସୀ ତେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କମିଂ।

''ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ମଂ, ରାଜକୁମାର, ଉପକୋ ଆଜୀଵକୋ ଅନ୍ତରା ଚ ଗୟଂ ଅନ୍ତରା ଚ ବୋଧିଂ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନଂ । ଦିସ୍ଵାନ ମଂ ଏତଦଵୋଚ – 'ଵିପ୍ପସନ୍ନାନି ଖୋ ତେ, ଆଵୁସୋ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି, ପରିସୁଦ୍ଧୋ ଛଵିଵଣ୍ଣୋ ପରିୟୋଦାତୋ। କଂସି ତ୍ଵଂ, ଆଵୁସୋ, ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପବ୍ବଜିତୋ? କୋ ଵା ତେ ସତ୍ଥା? କସ୍ସ ଵା ତ୍ଵଂ ଧମ୍ମଂ ରୋଚେସୀ'ତି? ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ଉପକଂ ଆଜୀଵକଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସିଂ –

'ସବ୍ବାଭିଭୂ ସବ୍ବଵିଦୂହମସ୍ମି,

ସବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅନୂପଲିତ୍ତୋ;

ସବ୍ବଞ୍ଜହୋ ତଣ୍ହକ୍ଖୟେ ଵିମୁତ୍ତୋ,

ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞାୟ କମୁଦ୍ଦିସେୟ୍ୟଂ।

'ନ ମେ ଆଚରିୟୋ ଅତ୍ଥି, ସଦିସୋ ମେ ନ ଵିଜ୍ଜତି;

ସଦେଵକସ୍ମିଂ ଲୋକସ୍ମିଂ, ନତ୍ଥି ମେ ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ।

'ଅହଞ୍ହି ଅରହା ଲୋକେ, ଅହଂ ସତ୍ଥା ଅନୁତ୍ତରୋ;

ଏକୋମ୍ହି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ସୀତିଭୂତୋସ୍ମି ନିବ୍ବୁତୋ।

'ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପଵତ୍ତେତୁଂ, ଗଚ୍ଛାମି କାସିନଂ ପୁରଂ;

ଅନ୍ଧୀଭୂତସ୍ମିଂ [ଅନ୍ଧଭୂତସ୍ମିଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଲୋକସ୍ମିଂ, ଆହଞ୍ଛଂ [ଆହଞ୍ଞିଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଅମତଦୁନ୍ଦୁଭି'ନ୍ତି।

'ଯଥା ଖୋ ତ୍ଵଂ, ଆଵୁସୋ, ପଟିଜାନାସି ଅରହସି ଅନନ୍ତଜିନୋ'ତି।

'ମାଦିସା ଵେ ଜିନା ହୋନ୍ତି, ଯେ ପତ୍ତା ଆସଵକ୍ଖୟଂ;

ଜିତା ମେ ପାପକା ଧମ୍ମା, ତସ୍ମାହମୁପକ [ତସ୍ମାହଂ ଉପକା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଜିନୋ'ତି।

''ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ରାଜକୁମାର, ଉପକୋ ଆଜୀଵକୋ 'ହୁପେୟ୍ୟପାଵୁସୋ'ତି [ହୁଵେୟ୍ୟପାଵୁସୋ (ସୀ। ପୀ।), ହୁଵେୟ୍ୟାଵୁସୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଵତ୍ଵା ସୀସଂ ଓକମ୍ପେତ୍ଵା ଉମ୍ମଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ଵା ପକ୍କାମି।

୩୪୨। ''ଅଥ ଖ୍ଵାହଂ, ରାଜକୁମାର, ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଯେନ ବାରାଣସୀ ଇସିପତନଂ ମିଗଦାୟୋ ଯେନ ପଞ୍ଚଵଗ୍ଗିୟା ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ। ଅଦ୍ଦସଂସୁ ଖୋ ମଂ, ରାଜକୁମାର, ପଞ୍ଚଵଗ୍ଗିୟା ଭିକ୍ଖୂ ଦୂରତୋଵ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ଵାନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଣ୍ଠପେସୁଂ – 'ଅୟଂ ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଆଗଚ୍ଛତି ବାହୁଲ୍ଲିକୋ ପଧାନଵିବ୍ଭନ୍ତୋ ଆଵତ୍ତୋ ବାହୁଲ୍ଲାୟ। ସୋ ନେଵ ଅଭିଵାଦେତବ୍ବୋ, ନ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାତବ୍ବୋ, ନାସ୍ସ ପତ୍ତଚୀଵରଂ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ; ଅପି ଚ ଖୋ ଆସନଂ ଠପେତବ୍ବଂ – ସଚେ ସୋ ଆକଙ୍ଖିସ୍ସତି ନିସୀଦିସ୍ସତୀ'ତି। ଯଥା ଯଥା ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ପଞ୍ଚଵଗ୍ଗିୟେ ଭିକ୍ଖୂ ଉପସଙ୍କମିଂ [ଉପସଙ୍କମାମି (ସୀ। ପୀ।)], ତଥା ତଥା ପଞ୍ଚଵଗ୍ଗିୟା ଭିକ୍ଖୂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ ସକାୟ କତିକାୟ ସଣ୍ଠାତୁଂ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ମଂ

ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିଗ୍ଗହେସୁଂ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେସୁଂ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପାଦୋଦକଂ ଉପଟ୍ଠପେସୁଂ। ଅପି ଚ ଖୋ ମଂ ନାମେନ ଚ ଆୱୁସୋୱାଦେନ ଚ ସମୁଦାଚରନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତଂ ନାମେନ ଚ ଆୱୁସୋୱାଦେନ ଚ ସମୁଦାଚରଥ [ସମୁଦାଚରିତ୍ଥ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]; ଅରହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଓଦହଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋତଂ। ଅମତମଧିଗତଂ। ଅହମନୁସାସାମି, ଅହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି। ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜମାନା ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସଥା’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ରାଜକୁମାର, ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ ମଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ତାଯପି ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ଇରିଯାଯ [ଚରିଯାଯ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ତାଯ ପଟିପଦାଯ ତାଯ ଦୁକ୍କରକାରିକାଯ ନାଜ୍ଝଗମା ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ; କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ଏତରହି ବାହୁଲ୍ଲିକୋ ପଧାନୱିବ୍ଭନ୍ତୋ ଆୱତ୍ତୋ ବାହୁଲ୍ଲାଯ ଅଧିଗମିସ୍ସସି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସ’ନ୍ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ବାହୁଲ୍ଲିକୋ ନ ପଧାନୱିବ୍ଭନ୍ତୋ ନ ଆୱତ୍ତୋ ବାହୁଲ୍ଲାଯ। ଅରହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଓଦହଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋତଂ। ଅମତମଧିଗତଂ। ଅହମନୁସାସାମି, ଅହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି। ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜମାନା ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସଥା’ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ ମଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ତାଯପି ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ଇରିଯାଯ ତାଯ ପଟିପଦାଯ ତାଯ ଦୁକ୍କରକାରିକାଯ ନାଜ୍ଝଗମା ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ; କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ଏତରହି ବାହୁଲ୍ଲିକୋ ପଧାନୱିବ୍ଭନ୍ତୋ ଆୱତ୍ତୋ ବାହୁଲ୍ଲାଯ ଅଧିଗମିସ୍ସସି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସ’ନ୍ତି? ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ବାହୁଲ୍ଲିକୋ ନ ପଧାନୱିବ୍ଭନ୍ତୋ ନ ଆୱତ୍ତୋ ବାହୁଲ୍ଲାଯ। ଅରହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଓଦହଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋତଂ। ଅମତମଧିଗତଂ। ଅହମନୁସାସାମି, ଅହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି। ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜମାନା ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସଥା’ତି । ତତିଯମ୍ପି ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ ମଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ତାଯପି ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ଇରିଯାଯ ତାଯ ପଟିପଦାଯ ତାଯ ଦୁକ୍କରକାରିକାଯ ନାଜ୍ଝଗମା ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ; କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ଏତରହି ବାହୁଲ୍ଲିକୋ ପଧାନୱିବ୍ଭନ୍ତୋ ଆୱତ୍ତୋ ବାହୁଲ୍ଲାଯ ଅଧିଗମିସ୍ସସି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସ’ନ୍ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ , ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ଅଭିଜାନାଥ ମେ ନୋ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଏୱରୂପଂ ପଭାୱିତମେତ’ନ୍ତି [ଭାସିତମେତନ୍ତି (ସୀ। ସ୍ୟା। ୱିନଯେପି)]? ‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’। ‘ଅରହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଓଦହଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋତଂ। ଅମତମଧିଗତଂ। ଅହମନୁସାସାମି, ଅହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି। ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜମାନା ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସଥା’ତି।

‘‘ଅସକ୍ଖିଂ ଖୋ ଅହଂ, ରାଜକୁମାର, ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯେ ଭିକ୍ଖୂ ସଞ୍ଞାପେତୁଂ। ଦ୍ୱେପି ସୁଦଂ, ରାଜକୁମାର, ଭିକ୍ଖୂ ଓୱଦାମି। ତଯୋ ଭିକ୍ଖୂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତି। ଯଂ ତଯୋ ଭିକ୍ଖୂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଆହରନ୍ତି, ତେନ ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯା [ଛବ୍ବଗ୍ଗା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।), ଛବ୍ବଗ୍ଗୋ (ପୀ।)] ଯାପେମ। ତଯୋପି ସୁଦଂ, ରାଜକୁମାର, ଭିକ୍ଖୂ ଓୱଦାମି, ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖୂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତି। ଯଂ ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖୂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଆହରନ୍ତି ତେନ ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯା ଯାପେମ।

୩୪୩। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ ମଯା ଏୱଂ ଓୱଦିଯମାନା ଏୱଂ ଅନୁସାସିଯମାନା ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିଂସୂ’’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ବୋଧି ରାଜକୁମାରୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କୀୱ ଚିରେନ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ତଥାଗତଂ ୱିନାଯକଂ [ନାଯକଂ (?)] ଲଭମାନୋ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟା’’ତି? ‘‘ତେନ ହି, ରାଜକୁମାର, ତଂଯେୱେତ୍ଥ ପଟିପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି। ଯଥା ତେ ଖମେଯ୍ୟ, ତଥା ନଂ ବ୍ୟାକରେଯ୍ୟାସି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ରାଜକୁମାର, କୁସଲୋ ତ୍ୱଂ ହତ୍ଥାରୂଳ୍ହେ [ହତ୍ଥାରୂଯ୍ହେ (ସୀ। ପୀ।)] ଅଙ୍କୁସଗଯ୍ହେ [ଅଙ୍କୁସଗଣ୍ହେ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ସିପ୍ପେ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ, କୁସଲୋ ଅହଂ ହତ୍ଥାରୂଳ୍ହେ ଅଙ୍କୁସଗଯ୍ହେ ସିପ୍ପେ’’ତି । ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ରାଜକୁମାର, ଇଧ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ – ‘ବୋଧି ରାଜକୁମାରୋ ହତ୍ଥାରୂଳ୍ହଂ ଅଙ୍କୁସଗଯ୍ହଂ ସିପ୍ପଂ ଜାନାତି; ତସ୍ସାହଂ ସନ୍ତିକେ ହତ୍ଥାରୂଳ୍ହଂ ଅଙ୍କୁସଗଯ୍ହଂ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’ତି। ସୋ ଚସ୍ସ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ; ଯାୱତକଂ ସଦ୍ଧେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ ନ ସମ୍ପାପୁଣେଯ୍ୟ। ସୋ ଚସ୍ସ ବହ୍ୱାବାଧୋ; ଯାୱତକଂ ଅପ୍ପାବାଧେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ ନ ସମ୍ପାପୁଣେଯ୍ୟ। ସୋ ଚସ୍ସ ସଠୋ ମାଯାୱୀ; ଯାୱତକଂ ଅସଠେନ ଅମାଯାୱିନା ପତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ ନ ସମ୍ପାପୁଣେଯ୍ୟ। ସୋ ଚସ୍ସ କୁସୀତୋ; ଯାୱତକଂ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ ନ ସମ୍ପାପୁଣେଯ୍ୟ। ସୋ ଚସ୍ସ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ; ଯାୱତକଂ ପଞ୍ଞୱତା ପତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ ନ ସମ୍ପାପୁଣେଯ୍ୟ। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ରାଜକୁମାର, ଅପି ନୁ ସୋ ପୁରିସୋ

ତୱ ସନ୍ତିକେ ହତ୍ଥାରୂଢହଂ ଅଙ୍କୁସଗୟ୍ହଂ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟା''ତି? ''ଏକମେକେନାପି, ଭନ୍ତେ, ଅଙ୍ଗେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସୋ ପୁରିସୋ ନ ମମ ସନ୍ତିକେ ହତ୍ଥାରୂଢହଂ ଅଙ୍କୁସଗୟ୍ହଂ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, କୋ ପନ ୱାଦୋ ପଞ୍ଚହଙ୍ଗେହୀ''ତି!

୩୪୪। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ରାଜକୁମାର, ଇଧ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ – 'ବୋଧି ରାଜକୁମାରୋ ହତ୍ଥାରୂଢହଂ ଅଙ୍କୁସଗୟ୍ହଂ ସିପ୍ପଂ ଜାନାତି; ତସ୍ସାହଂ ସନ୍ତିକେ ହତ୍ଥାରୂଢହଂ ଅଙ୍କୁସଗୟ୍ହଂ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖିସ୍ସାମୀ'ତି। ସୋ ଚସ୍ସ ସଦ୍ଧୋ; ୟାୱତକଂ ସଦ୍ଧେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ ସମ୍ପାପୁଣେୟ୍ୟ। ସୋ ଚସ୍ସ ଅପ୍ପାବାଧୋ; ୟାୱତକଂ ଅପ୍ପାବାଧେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ ସମ୍ପାପୁଣେୟ୍ୟ। ସୋ ଚସ୍ସ ଅସଠୋ ଅମାୟାୱୀ; ୟାୱତକଂ ଅସଠେନ ଅମାୟାୱିନା ପତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ ସମ୍ପାପୁଣେୟ୍ୟ। ସୋ ଚସ୍ସ ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ; ୟାୱତକଂ ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ ସମ୍ପାପୁଣେୟ୍ୟ। ସୋ ଚସ୍ସ ପଞ୍ଞୱା; ୟାୱତକଂ ପଞ୍ଞୱତା ପତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ ସମ୍ପାପୁଣେୟ୍ୟ। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ରାଜକୁମାର, ଅପି ନୁ ସୋ ପୁରିସୋ ତୱ ସନ୍ତିକେ ହତ୍ଥାରୂଢହଂ ଅଙ୍କୁସଗୟ୍ହଂ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟା''ତି? ''ଏକମେକେନାପି, ଭନ୍ତେ, ଅଙ୍ଗେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସୋ ପୁରିସୋ ମମ ସନ୍ତିକେ ହତ୍ଥାରୂଢହଂ ଅଙ୍କୁସଗୟ୍ହଂ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, କୋ ପନ ୱାଦୋ ପଞ୍ଚହଙ୍ଗେହୀ''ତି! ''ଏୱମେୱ ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ପଞ୍ଚିମାନି ପଧାନିୟଙ୍ଗାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ରାଜକୁମାର, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି; ସଦ୍ଦହତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଂ – 'ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା'ତି; ଅପ୍ପାବାଧୋ ହୋତି ଅପ୍ପାତଙ୍କୋ ସମୱେପାକିନିୟା ଗହଣିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ନାତିସୀତାୟ ନାଚ୍ଚୁଣ୍ହାୟ ମଜ୍ଝିମାୟ ପଧାନକ୍ଖମାୟ; ଅସଠୋ ହୋତି ଅମାୟାୱୀ ୟଥାଭୂତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଆୱିକତ୍ତା ସତ୍ଥରି ୱା ୱିଞ୍ଞୂସୁ ୱା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ; ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାୟ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାୟ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ; ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଉଦୟତ୍ଥଗାମିନିୟା ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିୟାୟ ନିବ୍ବେଧିକାୟ ସମ୍ମାଦୁକ୍ଖକ୍ଖୟଗାମିନିୟା। ଇମାନି ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ପଞ୍ଚ ପଧାନିୟଙ୍ଗାନି।

୩୪୫। ''ଇମେହି , ରାଜକୁମାର, ପଞ୍ଚହି ପଧାନିୟଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଥାଗତଂ ୱିନାୟକଂ ଲଭମାନୋ – ୟସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେୟ୍ୟ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି। ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ, ରାଜକୁମାର, ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ପଧାନିୟଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଥାଗତଂ ୱିନାୟକଂ ଲଭମାନୋ – ୟସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେୟ୍ୟ ଛବ୍ବସ୍ସାନି... ପଞ୍ଚ ୱସ୍ସାନି... ଚତ୍ତାରି ୱସ୍ସାନି... ତୀଣି ୱସ୍ସାନି... ଦ୍ୱେ ୱସ୍ସାନି... ଏକଂ ୱସ୍ସଂ। ତିଟ୍ଠତୁ, ରାଜକୁମାର, ଏକଂ ୱସ୍ସଂ। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ପଧାନିୟଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଥାଗତଂ ୱିନାୟକଂ ଲଭମାନୋ – ୟସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେୟ୍ୟ ସତ୍ତ ମାସାନି। ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ, ରାଜକୁମାର, ସତ୍ତ ମାସାନି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ପଧାନିୟଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଥାଗତଂ ୱିନାୟକଂ ଲଭମାନୋ – ୟସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେୟ୍ୟ ଛ ମାସାନି... ପଞ୍ଚ ମାସାନି... ଚତ୍ତାରି ମାସାନି... ତୀଣି ମାସାନି... ଦ୍ୱେ ମାସାନି... ଏକଂ ମାସଂ... ଅଡ୍ଢମାସଂ। ତିଟ୍ଠତୁ, ରାଜକୁମାର, ଅଡ୍ଢମାସୋ। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ପଧାନିୟଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଥାଗତଂ ୱିନାୟକଂ ଲଭମାନୋ – ୟସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେୟ୍ୟ ସତ୍ତ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱାନି। ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ, ରାଜକୁମାର, ସତ୍ତ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱାନି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ପଧାନିୟଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଥାଗତଂ ୱିନାୟକଂ ଲଭମାନୋ – ୟସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେୟ୍ୟ ଛ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱାନି... ପଞ୍ଚ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱାନି... ଚତ୍ତାରି ରତ୍ତିନ୍ଦିୱାନି... ତୀଣି ରତ୍ତିନ୍ଦିୱାନି... ଦ୍ୱେ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱାନି... ଏକଂ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ। ତିଟ୍ଠତୁ, ରାଜକୁମାର, ଏକୋ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱୋ। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ପଧାନିୟଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଥାଗତଂ ୱିନାୟକଂ ଲଭମାନୋ ସାୟମନୁସିଟ୍ଠୋ ପାତୋ ୱିସେସଂ ଅଧିଗମିସ୍ସତି, ପାତମନୁସିଟ୍ଠୋ ସାୟଂ ୱିସେସଂ ଅଧିଗମିସ୍ସତୀ''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ବୋଧି ରାଜକୁମାରୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅହୋ ବୁଦ୍ଧୋ, ଅହୋ ଧମ୍ମୋ, ଅହୋ ଧମ୍ମସ୍ସ ସ୍ୱାକ୍ଖାତତା! ୟତ୍ର ହି ନାମ ସାୟମନୁସିଟ୍ଠୋ ପାତୋ ୱିସେସଂ ଅଧିଗମିସ୍ସତି, ପାତମନୁସିଟ୍ଠୋ ସାୟଂ ୱିସେସଂ ଅଧିଗମିସ୍ସତୀ''ତି!

୩୪୬। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ସଞ୍ଜିକାପୁତ୍ତୋ ମାଣୱୋ ବୋଧିଂ ରାଜକୁମାରଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଏୱମେୱ ପନାୟଂ ଭୱଂ ବୋଧି – 'ଅହୋ ବୁଦ୍ଧୋ, ଅହୋ ଧମ୍ମୋ, ଅହୋ ଧମ୍ମସ୍ସ ସ୍ୱାକ୍ଖାତତା'ତି ଚ ୱଦେତି [ୱଦେସି (ସୀ।), ପୱେଦେତି (ସ୍ୟା। କଂ।)]; ଅଥ ଚ ପନ ନ ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛତି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚା''ତି। ''ମା ହେୱଂ, ସମ୍ମ ସଞ୍ଜିକାପୁତ୍ତ, ଅୱଚ; ମା ହେୱଂ, ସମ୍ମ ସଞ୍ଜିକାପୁତ୍ତ, ଅୱଚ। ସମ୍ମୁଖା ମେତଂ, ସମ୍ମ ସଞ୍ଜିକାପୁତ୍ତ, ଅୟ୍ୟାୟ ସୁତଂ, ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ''। ''ଏକମିଦଂ, ସମ୍ମ ସଞ୍ଜିକାପୁତ୍ତ, ସମୟଂ ଭଗୱା କୋସମ୍ବିୟଂ ୱିହରତି ଘୋସିତାରାମେ। ଅଥ ଖୋ ମେ ଅୟ୍ୟା କୁଚ୍ଛିମତୀ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ମେ ଅୟ୍ୟା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ୟୋ ମେ ଅୟଂ, ଭନ୍ତେ, କୁଚ୍ଛିଗତୋ କୁମାରକୋ ୱା କୁମାରିକା ୱା ସୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛତି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ

ତଂ ଭଗଵା ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’ନ୍ତି। ଏକମିଦଂ, ସମ୍ମ ସଞ୍ଜିକାପୁତ୍ତ, ସମଯଂ ଭଗଵା ଇଧେଵ ଭଗ୍ଗେସୁ ଵିହରତି ସୁସୁମାରଗିରେ ଭେସକଳାଵନେ ମିଗଦାଯେ। ଅଥ ଖୋ ମଂ ଧାତି ଅଙ୍କେନ ହରିତ୍ଵା ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ମଂ ଧାତି ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘ଅଯଂ , ଭନ୍ତେ, ବୋଧି ରାଜକୁମାରୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛତି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ତଂ ଭଗଵା ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’ନ୍ତି। ଏସାହଂ, ସମ୍ମ ସଞ୍ଜିକାପୁତ୍ତ, ତତିଯକମ୍ପି ଭଗଵନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭଗଵା ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

ବୋଧିରାଜକୁମାରସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲସୁତ୍ତଂ

୩୪୭। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ଵିଜିତେ ଚୋରୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ନାମ ହୋତି ଲୁଦ୍ଦୋ ଲୋହିତପାଣି ହତପହତେ ନିଵିଟ୍ଠୋ ଅଦଯାପନ୍ନୋ ପାଣଭୂତେସୁ। ତେନ ଗାମାପି ଅଗାମା କତା, ନିଗମାପି ଅନିଗମା କତା, ଜନପଦାପି ଅଜନପଦା କତା। ସୋ ମନୁସ୍ସେ ଵଧିତ୍ଵା ଵଧିତ୍ଵା ଅଙ୍ଗୁଲୀନଂ ମାଲଂ ଧାରେତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ସାଵତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାଵିସି। ସାଵତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ଵା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ସେନାସନଂ ସଂସାମେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ଯେନ ଚୋରୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ତେନଦ୍ଧାନମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ଅଦ୍ଦସାସୁଂ ଖୋ ଗୋପାଲକା ପସୁପାଲକା କସ୍ସକା ପଥାଵିନୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଯେନ ଚୋରୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ତେନଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନଂ। ଦିସ୍ଵାନ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚୁଂ – ‘‘ମା, ସମଣ, ଏତଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ଏତସ୍ମିଂ, ସମଣ, ମଗ୍ଗେ ଚୋରୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ନାମ ଲୁଦ୍ଦୋ ଲୋହିତପାଣି ହତପହତେ ନିଵିଟ୍ଠୋ ଅଦଯାପନ୍ନୋ ପାଣଭୂତେସୁ। ତେନ ଗାମାପି ଅଗାମା କତା, ନିଗମାପି ଅନିଗମା କତା, ଜନପଦାପି ଅଜନପଦା କତା। ସୋ ମନୁସ୍ସେ ଵଧିତ୍ଵା ଵଧିତ୍ଵା ଅଙ୍ଗୁଲୀନଂ ମାଲଂ ଧାରେତି। ଏତଞ୍ହି, ସମଣ, ମଗ୍ଗଂ ଦସପି ପୁରିସା ଵୀସମ୍ପି ପୁରିସା ତିଂସମ୍ପି ପୁରିସା ଚତ୍ତାରୀସମ୍ପି ପୁରିସା ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ପୁରିସା ସଙ୍କରିତ୍ଵା ସଙ୍କରିତ୍ଵା [ସଂହରିତ୍ଵା ସଂହରିତ୍ଵା (ସୀ। ପୀ।), ସଙ୍ଗରିତ୍ଵା (ସ୍ୟା। କଂ।)] ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି। ତେପି ଚୋରସ୍ସ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲସ୍ସ ହତ୍ଥତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଭଗଵା ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ଅଗମାସି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଗୋପାଲକା…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଗୋପାଲକା ପସୁପାଲକା କସ୍ସକା ପଥାଵିନୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚୁଂ – ‘‘ମା, ସମଣ, ଏତଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି, ଏତସ୍ମିଂ ସମଣ ମଗ୍ଗେ ଚୋରୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ନାମ ଲୁଦ୍ଦୋ ଲୋହିତପାଣି ହତପହତେ ନିଵିଟ୍ଠୋ ଅଦଯାପନ୍ନୋ ପାଣଭୂତେସୁ, ତେନ ଗାମାପି ଅଗାମା କତା, ନିଗମାପି ଅନିଗମା କତା, ଜନପଦାପି ଅଜନପଦା କତା। ସୋ ମନୁସ୍ସେ ଵଧିତ୍ଵା ଵଧିତ୍ଵା ଅଙ୍ଗୁଲୀନଂ ମାଲଂ ଧାରେତି। ଏତଞ୍ହି ସମଣ ମଗ୍ଗଂ ଦସପି ପୁରିସା ଵୀସମ୍ପି ପୁରିସା ତିଂସମ୍ପି ପୁରିସା ଚତ୍ତାରୀସମ୍ପି ପୁରିସା ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ପୁରିସା ସଙ୍କରିତ୍ଵା ସଙ୍କରିତ୍ଵା ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି। ତେପି ଚୋରସ୍ସ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲସ୍ସ ହତ୍ଥତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି।

୩୪୮। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ଅଗମାସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଚୋରୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଦୂରତୋଵ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ଵାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଵତ, ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ଵତ, ଭୋ! ଇମଞ୍ହି ମଗ୍ଗଂ ଦସପି ପୁରିସା ଵୀସମ୍ପି ପୁରିସା ତିଂସମ୍ପି ପୁରିସା ଚତ୍ତାରୀସମ୍ପି ପୁରିସା ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ପୁରିସା ସଙ୍କରିତ୍ଵା ସଙ୍କରିତ୍ଵା ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି। ତେପି ମମ ହତ୍ଥତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅଥ ଚ ପନାଯଂ ସମଣୋ ଏକୋ ଅଦୁତିଯୋ ପସଯ୍ହ ମଞ୍ଞେ ଆଗଚ୍ଛତି। ଯଂନୂନାହଂ ଇମଂ ସମଣଂ ଜୀଵିତା ଵୋରୋପେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଚୋରୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ଅସିଚମ୍ମଂ ଗହେତ୍ଵା ଧନୁକଲାପଂ ସନ୍ନଯ୍ହିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଅନୁବନ୍ଧି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ତଥାରୂପଂ ଇଦ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖାସି [ଅଭିସଙ୍ଖାରେସି (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଯଥା ଚୋରୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ପକତିଯା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ସବ୍ବଥାମେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନ ସକ୍କୋତି ସମ୍ପାପୁଣିତୁଂ। ଅଥ ଖୋ ଚୋରସ୍ସ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଵତ, ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ଵତ, ଭୋ! ଅହଞ୍ହି ପୁବ୍ବେ ହତ୍ଥିମ୍ପି ଧାଵନ୍ତଂ ଅନୁପତିତ୍ଵା ଗଣ୍ହାମି, ଅସ୍ସମ୍ପି ଧାଵନ୍ତଂ ଅନୁପତିତ୍ଵା ଗଣ୍ହାମି, ରଥମ୍ପି ଧାଵନ୍ତଂ ଅନୁପତିତ୍ଵା ଗଣ୍ହାମି, ମିଗମ୍ପି ଧାଵନ୍ତଂ ଅନୁପତିତ୍ଵା ଗଣ୍ହାମି; ଅଥ ଚ ପନାହଂ ଇମଂ ସମଣଂ ପକତିଯା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ସବ୍ବଥାମେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନ ସକ୍କୋମି ସମ୍ପାପୁଣିତୁ’’ନ୍ତି! ଠିତୋଵ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ତିଟ୍ଠ, ତିଟ୍ଠ, ସମଣା’’ତି। ‘‘ଠିତୋ ଅହଂ, ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲ, ତ୍ଵଞ୍ଚ ତିଟ୍ଠା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଚୋରସ୍ସ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଇମେ ଖୋ ସମଣା ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯା ସଚ୍ଚଵାଦିନୋ ସଚ୍ଚପଟିଞ୍ଞା। ଅଥ ପନାଯଂ ସମଣୋ ଗଚ୍ଛଂ ଯେଵାହ – ‘ଠିତୋ ଅହଂ, ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲ, ତ୍ଵଞ୍ଚ ତିଟ୍ଠା’ତି। ଯଂନୂନାହଂ ଇମଂ ସମଣଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି।

୩୪୯। ଅଥ ଖୋ ଚୋରୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଗଚ୍ଛଂ ଵଦେସି ସମଣ ଠିତୋମ୍ହି,

ମମଞ୍ଚ ବ୍ରୂସି ଠିତମଟ୍ଠିତୋତି;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ସମଣ ଏତମତ୍ଥଂ,

କଥଂ ଠିତୋ ତ୍ୱଂ ଅହମଟ୍ଠିତୋମ୍ହୀ’’ତି।

‘‘ଠିତୋ ଅହଂ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲ ସବ୍ବଦା,

ସବ୍ବେସୁ ଭୂତେସୁ ନିଧାୟ ଦଣ୍ଡଂ;

ତୁୱଞ୍ଚ ପାଣେସୁ ଅସଞ୍ଞତୋସି,

ତସ୍ମା ଠିତୋହଂ ତୁୱମଟ୍ଠିତୋସୀ’’ତି।

‘‘ଚିରସ୍ସଂ ୱତ ମେ ମହିତୋ ମହେସୀ,

ମହାୱନଂ ପାପୁଣି ସଚ୍ଚୱାଦୀ [ମହାୱନଂ ସମଣୋୟଂ ପଚ୍ଚୁପାଦି (ସୀ।), ମହାୱନଂ ସମଣ ପଚ୍ଚୁପାଦି (ସ୍ୟା। କଂ।)];

ସୋହଂ ଚରିସ୍ସାମି ପହାୟ ପାପଂ [ସୋହଂ ଚିରସ୍ସାପି ପହାସ୍ସଂ ପାପଂ (ସୀ।), ସୋହଂ ଚରିସ୍ସାମି ପଜହିସ୍ସଂ ପାପଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)],

ସୁତ୍ୱାନ ଗାଥଂ ତୱ ଧମ୍ମଯୁତ୍ତଂ’’।

ଇଚ୍ଚେୱ ଚୋରୋ ଅସିମାୱୁଧଞ୍ଚ,

ସୋବ୍ଭେ ପପାତେ ନରକେ ଅକିରି;

ଅୱନ୍ଦି ଚୋରୋ ସୁଗତସ୍ସ ପାଦେ,

ତତ୍ଥେୱ ନଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅୟାଚି।

ବୁଦ୍ଧୋ ଚ ଖୋ କାରୁଣିକୋ ମହେସି,

ଯୋ ସତ୍ଥା ଲୋକସ୍ସ ସଦେୱକସ୍ସ;

‘ତମେହି ଭିକ୍ଖୂ’ତି ତଦା ଅୱୋଚ,

ଏସେୱ ତସ୍ସ ଅହୁ ଭିକ୍ଖୁଭାୱୋତି।

୩୫୦। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମତା ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲେନ ପଚ୍ଛାସମଣେନ ଯେନ ସାୱତ୍ଥି ତେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କାମି। ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଯେନ ସାୱତ୍ଥି ତଦୱସରି। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ଅନ୍ତେପୁରଦ୍ୱାରେ ମହାଜନକାୟୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦୋ ମହାସଦ୍ଦୋ ହୋତି – ‘‘ଚୋରୋ ତେ, ଦେୱ, ୱିଜିତେ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ନାମ ଲୁଦ୍ଦୋ ଲୋହିତପାଣି ହତପହତେ ନିୱିଟ୍ଠୋ ଅଦୟାପନ୍ନୋ ପାଣଭୂତେସୁ। ତେନ ଗାମାପି ଅଗାମା କତା, ନିଗମାପି ଅନିଗମା କତା, ଜନପଦାପି ଅଜନପଦା କତା। ସୋ ମନୁସ୍ସେ ୱଧିତ୍ୱା ୱଧିତ୍ୱା ଅଙ୍ଗୁଲୀନଂ ମାଲଂ ଧାରେତି। ତଂ ଦେୱୋ ପଟିସେଧେତୂ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଅସ୍ସସତେହି ସାୱତ୍ଥିୟା ନିକ୍ଖମି ଦିୱା ଦିୱସ୍ସ। ଯେନ ଆରାମୋ ତେନ ପାୱିସି। ଯାୱତିକା ଯାନସ୍ସ ଭୂମି ଯାନେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯାନା ପଚ୍ଚୋରୋହିତ୍ୱା ପତ୍ତିକୋୱ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି।

ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଭଗଵା ଏତଦଵୋଚ – ‘‘କିଂ ନୁ ତେ, ମହାରାଜ, ରାଜା ଵା ମାଗଧୋ ସେନିୟୋ ବିମ୍ବିସାରୋ କୁପିତୋ ଵେସାଲିକା ଵା ଲିଚ୍ଛଵୀ ଅଞ୍ଞେ ଵା ପଟିରାଜାନୋ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ରାଜା ମାଗଧୋ ସେନିୟୋ ବିମ୍ବିସାରୋ କୁପିତୋ, ନାପି ଵେସାଲିକା ଲିଚ୍ଛଵୀ, ନାପି ଅଞ୍ଞେ ପଟିରାଜାନୋ। ଚୋରୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଵିଜିତେ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ନାମ ଲୁଦ୍ଦୋ ଲୋହିତପାଣି ହତପହତେ ନିଵିଟ୍ଠୋ ଅଦୟାପନ୍ନୋ ପାଣଭୂତେସୁ। ତେନ ଗାମାପି ଅଗାମା କତା, ନିଗମାପି ଅନିଗମା କତା, ଜନପଦାପି ଅଜନପଦା କତା। ସୋ ମନୁସ୍ସେ ଵଧିତ୍ଵା ଵଧିତ୍ଵା ଅଙ୍ଗୁଲୀନଂ ମାଲଂ ଧାରେତି। ତାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପଟିସେଧିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ସଚେ ପନ ତ୍ଵଂ, ମହାରାଜ, ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟାସି କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ଵା କାସାୟାନି ଵତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତଂ, ଵିରତଂ ପାଣାତିପାତା, ଵିରତଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନା, ଵିରତଂ ମୁସାଵାଦା, ଏକଭତ୍ତିକଂ, ବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ, ସୀଲଵନ୍ତଂ, କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମଂ, କିନ୍ତି ନଂ କରେୟ୍ୟାସୀ’’ତି? ‘‘ଅଭିଵାଦେୟ୍ୟାମ ଵା, ଭନ୍ତେ, ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠେୟ୍ୟାମ ଵା ଆସନେନ ଵା ନିମନ୍ତେୟ୍ୟାମ, ଅଭିନିମନ୍ତେୟ୍ୟାମ ଵା ନଂ ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେହି, ଧମ୍ମିକଂ ଵା ଅସ୍ସ ରକ୍ଖାଵରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂଵିଦହେୟ୍ୟାମ। କୁତୋ ପନସ୍ସ, ଭନ୍ତେ, ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ପାପଧମ୍ମସ୍ସ ଏଵରୂପୋ ସୀଲସଂୟମୋ ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି?

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ଭଗଵତୋ ଅଵିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଦକ୍ଖିଣଂ ବାହୁଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ଵା ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଏସୋ, ମହାରାଜ, ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ଅହୁଦେଵ ଭୟଂ, ଅହୁ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ, ଅହୁ ଲୋମହଂସୋ। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଭୀତଂ ସଂଵିଗ୍ଗଂ ଲୋମହଟ୍ଠଜାତଂ ଵିଦିତ୍ଵା ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ମା ଭାୟି, ମହାରାଜ, ନତ୍ଥି ତେ ଇତୋ ଭୟ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ଯଂ ଅହୋସି ଭୟଂ ଵା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଵା ଲୋମହଂସୋ ଵା ସୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଯେନାୟସ୍ମା ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଅୟ୍ୟୋ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ’’ତି? ‘‘ଏଵଂ, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘କଥଂଗୋତ୍ତୋ ଅୟ୍ୟସ୍ସ ପିତା, କଥଂଗୋତ୍ତା ମାତା’’ତି? ‘‘ଗଗ୍ଗୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପିତା, ମନ୍ତାଣୀ ମାତା’’ତି। ‘‘ଅଭିରମତୁ, ଭନ୍ତେ, ଅୟ୍ୟୋ ଗଗ୍ଗୋ ମନ୍ତାଣିପୁତ୍ତୋ। ଅହମୟ୍ୟସ୍ସ ଗଗ୍ଗସ୍ସ ମନ୍ତାଣିପୁତ୍ତସ୍ସ ଉସ୍ସୁକ୍କଂ କରିସ୍ସାମି ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନ’’ନ୍ତି।

୩୫୧। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ଆରଞ୍ଞିକୋ ହୋତି ପିଣ୍ଡପାତିକୋ ପଂସୁକୂଲିକୋ ତେଚୀଵରିକୋ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଅଲଂ, ମହାରାଜ, ପରିପୁଣ୍ଣଂ ମେ ଚୀଵର’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଅଚ୍ଛରିୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାଵଞ୍ଚିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ଅଦନ୍ତାନଂ ଦମେତା, ଅସନ୍ତାନଂ ସମେତା, ଅପରିନିବ୍ବୁତାନଂ ପରିନିବ୍ବାପେତା। ଯଞ୍ହି ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ନାସକ୍ଖିମ୍ହା ଦଣ୍ଡେନପି ସତ୍ଥେନପି ଦମେତୁଂ ସୋ ଭଗଵତା ଅଦଣ୍ଡେନ ଅସତ୍ଥେନେଵ [ଅସତ୍ଥେନ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଦନ୍ତୋ। ହନ୍ଦ ଚ ଦାନି [ହନ୍ଦ ଦାନି (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଗଚ୍ଛାମ; ବହୁକିଚ୍ଚା ମୟଂ ବହୁକରଣୀୟା’’ତି। ‘‘ଯସ୍ସଦାନି, ମହାରାଜ, କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ପକ୍କାମି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାୟ ସାଵତ୍ଥିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାଵିସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ସାଵତ୍ଥିୟଂ ସପଦାନଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରମାନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଇତ୍ଥିଂ ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭଂ ଵିଘାତଗବ୍ଭଂ [ଵିସାତଗବ୍ଭଂ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।)]। ଦିସ୍ଵାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘କିଲିସ୍ସନ୍ତି ଵତ, ଭୋ, ସତ୍ତା; କିଲିସ୍ସନ୍ତି ଵତ, ଭୋ, ସତ୍ତା’’ତି! ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ସାଵତ୍ଥିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ଵା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାୟ ସାଵତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାଵିସିଂ। ଅଦ୍ଦସଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ସାଵତ୍ଥିୟଂ ସପଦାନଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରମାନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଇତ୍ଥିଂ ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭଂ ଵିଘାତଗବ୍ଭଂ’’। ଦିସ୍ଵାନ ମୟ୍ହଂ ଏତଦହୋସି – ‘‘କିଲିସ୍ସନ୍ତି ଵତ , ଭୋ, ସତ୍ତା; କିଲିସ୍ସନ୍ତି ଵତ, ଭୋ, ସତ୍ତା’’ତି!

‘‘ତେନ ହି ତ୍ଵଂ, ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲ, ଯେନ ସା ଇତ୍ଥୀ ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ଏଵଂ ଵଦେହି – ‘ଯତୋହଂ, ଭଗିନି, ଜାତୋ [ଭଗିନି ଜାତିୟା ଜାତୋ (ସୀ।)] ନାଭିଜାନାମି ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ପାଣଂ ଜୀଵିତା ଵୋରୋପେତା, ତେନ ସଚ୍ଚେନ ସୋତ୍ଥି ତେ ହୋତୁ, ସୋତ୍ଥି ଗବ୍ଭସ୍ସା’’’ତି।

‘‘ସୋ ହି ନୂନ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସମ୍ପଜାନମୁସାଵାଦୋ ଭଵିସ୍ସତି। ମୟା ହି, ଭନ୍ତେ, ବହୂ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ପାଣା ଜୀଵିତା ଵୋରୋପିତା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ତ୍ଵଂ, ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲ, ଯେନ ସା ଇତ୍ଥୀ ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ଏଵଂ ଵଦେହି – ‘ଯତୋହଂ, ଭଗିନି, ଅରିୟାୟ ଜାତିୟା ଜାତୋ,

ନାଭିଜାନାମି ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ପାଣଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତା, ତେନ ସଚ୍ଚେନ ସୋତ୍ଥି ତେ ହୋତୁ, ସୋତ୍ଥି ଗବ୍ଭସ୍ସା’’’ତି।

‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ସା ଇତ୍ଥୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ୟତୋହଂ, ଭଗିନି, ଅରିୟାଯ ଜାତିୟା ଜାତୋ, ନାଭିଜାନାମି ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ପାଣଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତା, ତେନ ସଚ୍ଚେନ ସୋତ୍ଥି ତେ ହୋତୁ, ସୋତ୍ଥି ଗବ୍ଭସ୍ସା’’ତି। ଅଥ ଖ୍ୱାସ୍ସା ଇତ୍ଥିୟା ସୋତ୍ଥି ଅହୋସି, ସୋତ୍ଥି ଗବ୍ଭସ୍ସ।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ – ୟସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସି। ‘ଖୀଣା ଜାତି ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, କତଂ କରଣୀୟଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟା’ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଖୋ ପନାୟସ୍ମା ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ଅରହତଂ ଅହୋସି।

୩୫୨। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଅଞ୍ଞେନପି ଲେଡ୍ଡୁ ଖିତ୍ତୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲସ୍ସ କାୟେ ନିପତତି, ଅଞ୍ଞେନପି ଦଣ୍ଡୋ ଖିତ୍ତୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲସ୍ସ କାୟେ ନିପତତି, ଅଞ୍ଞେନପି ସକ୍ଖରା ଖିତ୍ତା ଆୟସ୍ମତୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲସ୍ସ କାୟେ ନିପତତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ଭିନ୍ନେନ ସୀସେନ, ଲୋହିତେନ ଗଳନ୍ତେନ, ଭିନ୍ନେନ ପତ୍ତେନ, ୱିପ୍ଫାଲିତାଯ ସଙ୍ଘାଟିୟା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଧିୱାସେହି ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଧିୱାସେହି ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ। ୟସ୍ସ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକେନ ବହୂନି ୱସ୍ସାନି ବହୂନି ୱସ୍ସସତାନି ବହୂନି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ନିରଯେ ପଚ୍ଚେୟ୍ୟାସି ତସ୍ସ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ପଟିସଂୱେଦେସୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ରହୋଗତୋ ପଟିସଲ୍ଲୀନୋ ୱିମୁତ୍ତିସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦି; ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ୟୋ ପୁବ୍ବେୱ [ୟୋ ଚ ପୁବ୍ବେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପମଜ୍ଜିତ୍ୱା, ପଚ୍ଛା ସୋ ନପ୍ପମଜ୍ଜତି;

ସୋମଂ [ସୋ ଇମଂ (ସୀ।)] ଲୋକଂ ପଭାସେତି, ଅବ୍ଭା ମୁତ୍ତୋୱ ଚନ୍ଦିମା।

‘‘ୟସ୍ସ ପାପଂ କତଂ କମ୍ମଂ, କୁସଲେନ ପିଧୀୟତି [ପିଥୀୟତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)];

ସୋମଂ ଲୋକଂ ପଭାସେତି, ଅବ୍ଭା ମୁତ୍ତୋୱ ଚନ୍ଦିମା।

‘‘ୟୋ ହୱେ ଦହରୋ ଭିକ୍ଖୁ, ୟୁଞ୍ଜତି ବୁଦ୍ଧସାସନେ;

ସୋମଂ ଲୋକଂ ପଭାସେତି, ଅବ୍ଭା ମୁତ୍ତୋୱ ଚନ୍ଦିମା।

‘‘ଦିସା ହି ମେ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁଣନ୍ତୁ,

ଦିସା ହି ମେ ୟୁଞ୍ଜନ୍ତୁ ବୁଦ୍ଧସାସନେ;

ଦିସା ହି ମେ ତେ ମନୁଜା ଭଜନ୍ତୁ,

ଯେ ଧମ୍ମମେୱାଦପୟନ୍ତି ସନ୍ତୋ।

‘‘ଦିସା ହି ମେ ଖନ୍ତିୱାଦାନଂ, ଅୱିରୋଧପ୍ପସଂସୀନଂ;

ସୁଣନ୍ତୁ ଧମ୍ମଂ କାଲେନ, ତଞ୍ଚ ଅନୁୱିଧୀୟନ୍ତୁ।

‘‘ନ ହି ଜାତୁ ସୋ ମମଂ ହିଂସେ, ଅଞ୍ଞଂ ୱା ପନ କିଞ୍ଚି ନଂ [କଞ୍ଚି ନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), କଞ୍ଚନଂ (?)];

ପସ୍ସୁଯ୍ୟ ପରମଂ ସନ୍ତିଂ, ରକ୍ଖେଯ୍ୟ ତସଥାୱରେ।

‘‘ଉଦକଞ୍ହି ନଯନ୍ତି ନେତ୍ତିକା, ଉସୁକାରା ନମଯନ୍ତି [ଦମଯନ୍ତି (କ।)] ତେଜନଂ;

ଦାରୁଂ ନମଯନ୍ତି ତଚ୍ଛକା, ଅତ୍ତାନଂ ଦମଯନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା।

‘‘ଦଣ୍ଡେନେକେ ଦମଯନ୍ତି, ଅଙ୍କୁସେହି କସାହି ଚ;

ଅଦଣ୍ଡେନ ଅସତ୍ଥେନ, ଅହଂ ଦନ୍ତୋମ୍ହି ତାଦିନା।

‘‘ଅହିଂସକୋତି ମେ ନାମଂ, ହିଂସକସ୍ସ ପୁରେ ସତୋ;

ଅଜ୍ଜାହଂ ସଚ୍ଚନାମୋମ୍ହି, ନ ନଂ ହିଂସାମି କିଞ୍ଚି ନଂ [କଞ୍ଚି ନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), କଞ୍ଚନଂ (?)]।

‘‘ଚୋରୋ ଅହଂ ପୁରେ ଆସିଂ, ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋତି ୱିସ୍ସୁତୋ;

ୱୁଯ୍ହମାନୋ ମହୋଘେନ, ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣମାଗମଂ।

‘‘ଲୋହିତପାଣି ପୁରେ ଆସିଂ, ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋତି ୱିସ୍ସୁତୋ;

ସରଣଗମନଂ ପସ୍ସ, ଭୱନେତ୍ତି ସମୂହତା।

‘‘ତାଦିସଂ କମ୍ମଂ କତ୍ୱାନ, ବହୁଂ ଦୁଗ୍ଗତିଗାମିନଂ;

ଫୁଟ୍ଠୋ କମ୍ମୱିପାକେନ, ଅଣଣୋ ଭୁଞ୍ଜାମି ଭୋଜନଂ।

‘‘ପମାଦମନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତି, ବାଲା ଦୁମ୍ମେଧିନୋ ଜନା;

ଅପ୍ପମାଦଞ୍ଚ ମେଧାୱୀ, ଧନଂ ସେଟ୍ଠଂୱ ରକ୍ଖତି।

‘‘ମା ପମାଦମନୁଯୁଞ୍ଜେଥ, ମା କାମରତି ସନ୍ଥୱଂ;

ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହି ଝାଯନ୍ତୋ, ପପ୍ପୋତି ୱିପୁଲଂ [ପରମଂ (କ।)] ସୁଖଂ।

‘‘ସ୍ୱାଗତଂ [ସାଗତଂ (ସୀ। ପୀ।)] ନାପଗତଂ [ନାମ ସଗତଂ (କ।)], ନଯିଦଂ ଦୁମ୍ମନ୍ତିତଂ ମମ;

ସଂୱିଭତ୍ତେସୁ [ସୁୱିଭତ୍ତେସୁ (ସ୍ୟା। କଂ।), ସୱିଭତ୍ତେସୁ (ସୀ। କ।), ପଟିଭତ୍ତେସୁ (ପୀ।)] ଧମ୍ମେସୁ, ଯଂ ସେଟ୍ଠଂ ତଦୁପାଗମଂ।

‘‘ସ୍ୱାଗତଂ ନାପଗତଂ, ନଯିଦଂ ଦୁମ୍ମନ୍ତିତଂ ମମ;

ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ପିଯଜାତିକସୁତ୍ତଂ

୩୫୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ

ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ଏକପୁତ୍ତକୋ ପିୟୋ ମନାପୋ କାଲଙ୍କତୋ ହୋତି। ତସ୍ସ କାଲଂକିରିୟାୟ ନେଵ କମ୍ମନ୍ତା ପଟିଭନ୍ତି ନ ଭତ୍ତଂ ପଟିଭାତି। ସୋ ଆଳହନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କନ୍ଦତି – ''କହଂ, ଏକପୁତ୍ତକ, କହଂ, ଏକପୁତ୍ତକା''ତି! ଅଥ ଖୋ ସୋ ଗହପତି ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ତଂ ଗହପତିଂ ଭଗଵା ଏତଦଵୋଚ – ''ନ ଖୋ ତେ, ଗହପତି, ସକେ ଚିତ୍ତେ ଠିତସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି, ଅତ୍ଥି ତେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତ''ନ୍ତି। ''କିଞ୍ହି ମେ, ଭନ୍ତେ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ନାଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ଭଵିସ୍ସତି; ମୟ୍ହଞ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ଏକପୁତ୍ତୋ ପିୟୋ ମନାପୋ କାଲଙ୍କତୋ। ତସ୍ସ କାଲଂକିରିୟାୟ ନେଵ କମ୍ମନ୍ତା ପଟିଭନ୍ତି, ନ ଭତ୍ତଂ ପଟିଭାତି। ସୋହଂ ଆଳହନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କନ୍ଦାମି – 'କହଂ, ଏକପୁତ୍ତକ, କହଂ, ଏକପୁତ୍ତକା'''ତି! ''ଏଵମେତଂ, ଗହପତି, ଏଵମେତଂ, ଗହପତି [ଏଵମେତଂ ଗହପତି (ପୀ। ସକିଦେଵ), ଏଵମେଵ (ସୀ। ସକିଦେଵ)]! ପିୟଜାତିକା ହି, ଗହପତି, ସୋକପରିଦେଵଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସା ପିୟପ୍ପଭଵିକା''ତି। ''କସ୍ସ ଖୋ [କିସ୍ସ ନୁ ଖୋ (ସୀ।)] ନାମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଏଵଂ ଭଵିସ୍ସତି – 'ପିୟଜାତିକା ସୋକପରିଦେଵଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସା ପିୟପ୍ପଭଵିକା'ତି? ପିୟଜାତିକା ହି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଆନନ୍ଦସୋମନସ୍ସା ପିୟପ୍ପଭଵିକା''ତି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ଗହପତି ଭଗଵତୋ ଭାସିତଂ ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପକ୍କାମି।

୩୫୪। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସମ୍ବହୁଲା ଅକ୍ଖଧୁତ୍ତା ଭଗଵତୋ ଅଵିଦୂରେ ଅକ୍ଖେହି ଦିବ୍ବନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ଗହପତି ଯେନ ତେ ଅକ୍ଖଧୁତ୍ତା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅକ୍ଖଧୁତ୍ତେ ଏତଦଵୋଚ – ''ଇଧାହଂ, ଭୋନ୍ତୋ, ଯେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ମଂ, ଭୋନ୍ତୋ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏତଦଵୋଚ – 'ନ ଖୋ ତେ, ଗହପତି, ସକେ ଚିତ୍ତେ ଠିତସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି, ଅତ୍ଥି ତେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତ'ନ୍ତି। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଅହଂ, ଭୋନ୍ତୋ, ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଏତଦଵୋଚଂ – 'କିଞ୍ହି ମେ, ଭନ୍ତେ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ନାଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ଭଵିସ୍ସତି; ମୟ୍ହଞ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ଏକପୁତ୍ତକୋ ପିୟୋ ମନାପୋ କାଲଙ୍କତୋ। ତସ୍ସ କାଲଂକିରିୟାୟ ନେଵ କମ୍ମନ୍ତା ପଟିଭନ୍ତି, ନ ଭତ୍ତଂ ପଟିଭାତି । ସୋହଂ ଆଳହନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କନ୍ଦାମି – କହଂ, ଏକପୁତ୍ତକ, କହଂ, ଏକପୁତ୍ତକା'ତି! 'ଏଵମେତଂ, ଗହପତି, ଏଵମେତଂ, ଗହପତି! ପିୟଜାତିକା ହି, ଗହପତି, ସୋକପରିଦେଵଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସା ପିୟପ୍ପଭଵିକା'ତି। 'କସ୍ସ ଖୋ ନାମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଏଵଂ ଭଵିସ୍ସତି – ପିୟଜାତିକା ସୋକପରିଦେଵଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସା ପିୟପ୍ପଭଵିକା? ପିୟଜାତିକା ହି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଆନନ୍ଦସୋମନସ୍ସା ପିୟପ୍ପଭଵିକା'ତି। ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ଭୋନ୍ତୋ, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଭାସିତଂ ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପକ୍କମି''ନ୍ତି। ''ଏଵମେତଂ, ଗହପତି, ଏଵମେତଂ, ଗହପତି! ପିୟଜାତିକା ହି, ଗହପତି, ଆନନ୍ଦସୋମନସ୍ସା ପିୟପ୍ପଭଵିକା''ତି । ଅଥ ଖୋ ସୋ ଗହପତି ''ସମେତି ମେ ଅକ୍ଖଧୁତ୍ତେହୀ''ତି ପକ୍କାମି। ଅଥ ଖୋ ଇଦଂ କଥାଵତ୍ଥୁ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ରାଜନ୍ତେପୁରଂ ପାଵିସି।

୩୫୫। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ମଲ୍ଲିକଂ ଦେଵିଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଇଦଂ ତେ, ମଲ୍ଲିକେ, ସମଣେନ ଗୋତମେନ ଭାସିତଂ – 'ପିୟଜାତିକା ସୋକପରିଦେଵଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସା ପିୟପ୍ପଭଵିକା'''ତି। ''ସଚେତଂ, ମହାରାଜ, ଭଗଵତା ଭାସିତଂ, ଏଵମେତ''ନ୍ତି। ''ଏଵମେଵ ପନାୟଂ ମଲ୍ଲିକା ଯଞ୍ଞଦେଵ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଭାସତି ତଂ ତଦେଵସ୍ସ ଅବ୍ଭନୁମୋଦତି''। ''ସଚେତଂ, ମହାରାଜ, ଭଗଵତା ଭାସିତଂ ଏଵମେତନ୍ତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ, ଯଞ୍ଞଦେଵ ଆଚରିୟୋ ଅନ୍ତେଵାସିସ୍ସ ଭାସତି ତଂ ତଦେଵସ୍ସ ଅନ୍ତେଵାସୀ ଅବ୍ଭନୁମୋଦତି – 'ଏଵମେତଂ, ଆଚରିୟ, ଏଵମେତଂ, ଆଚରିୟା'''ତି। ''ଏଵମେଵ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ମଲ୍ଲିକେ, ଯଞ୍ଞଦେଵ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଭାସତି ତଂ ତଦେଵସ୍ସ ଅବ୍ଭନୁମୋଦସି''। ''ସଚେତଂ, ମହାରାଜ , ଭଗଵତା ଭାସିତଂ ଏଵମେତ''ନ୍ତି। ''ଚରପି, ରେ ମଲ୍ଲିକେ, ଵିନସ୍ସା''ତି। ଅଥ ଖୋ ମଲ୍ଲିକା ଦେଵୀ ନାଳିଜଙ୍ଘଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଏହି ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମମ ଵଚନେନ ଭଗଵତୋ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦାହି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁଵିହାରଂ ପୁଚ୍ଛ – 'ମଲ୍ଲିକା, ଭନ୍ତେ, ଦେଵୀ ଭଗଵତୋ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦତି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁଵିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତୀ'ତି। ଏଵଞ୍ଚ ଵଦେହି – 'ଭାସିତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତା ଏସା ଵାଚା – ପିୟଜାତିକା ସୋକପରିଦେଵଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସା ପିୟପ୍ପଭଵିକା'ତି । ଯଥା ତେ ଭଗଵା ବ୍ୟାକରୋତି ତଂ ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ମମ ଆରୋଚେୟ୍ୟାସି। ନ ହି ତଥାଗତା ଵିତଥଂ ଭଣନ୍ତୀ''ତି। ''ଏଵଂ, ଭୋତୀ''ତି ଖୋ ନାଳିଜଙ୍ଘୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମଲ୍ଲିକାୟ ଦେଵିୟା ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ଵୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ନାଳିଜଙ୍ଘୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ମଲ୍ଲିକା, ଭୋ ଗୋତମ, ଦେଵୀ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦତି; ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁଵିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତି; ଏଵଞ୍ଚ ଵଦେତି – 'ଭାସିତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତା ଏସା ଵାଚା – ପିୟଜାତିକା ସୋକପରିଦେଵଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସା ପିୟପ୍ପଭଵିକା'''ତି।

୩୫୬। ''ଏଵମେତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏଵମେତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ! ପିୟଜାତିକା ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସୋକପରିଦେଵଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସା ପିୟପ୍ପଭଵିକାତି। ତଦମିନାପେତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପରିୟାୟେନ ଵେଦିତବ୍ବଂ ଯଥା ପିୟଜାତିକା ସୋକପରିଦେଵଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସା ପିୟପ୍ପଭଵିକା। ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମିସ୍ସାୟେଵ ସାଵତ୍ଥିୟା ଅଞ୍ଞତରିସ୍ସା ଇତ୍ଥିୟା ମାତା କାଲମକାସି। ସା ତସ୍ସା କାଲକିରିୟାୟ ଉମ୍ମତ୍ତିକା ଖିତ୍ତଚିତ୍ତା ରଥିକାୟ ରଥିକଂ [ରଥିୟାୟ

ରଥିଯଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହ – 'ଅପି ମେ ମାତରଂ ଅଦ୍ଦସ୍ୱଥ [ଅଦ୍ଦସଥ (ସୀ। ପୀ।)], ଅପି ମେ ମାତରଂ ଅଦ୍ଦସ୍ୱଥା'ତି? ଇମିନାପି ଖୋ ଏତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପରିଯାଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ ଯଥା ପିଯଜାତିକା ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ପିଯପ୍ପଭୱିକାତି।

''ଭୂତପୁବ୍ବଂ , ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମିସ୍ସାଯେୱ ସାୱତ୍ଥିଯା ଅଞ୍ଞତରିସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯା ପିତା କାଲମକାସି… ଭାତା କାଲମକାସି… ଭଗିନୀ କାଲମକାସି… ପୁତ୍ତୋ କାଲମକାସି… ଧୀତା କାଲମକାସି… ସାମିକୋ କାଲମକାସି। ସା ତସ୍ସ କାଲକିରିଯାଯ ଉମ୍ମତ୍ତିକା ଖିତ୍ତଚିତ୍ତା ରଥିକାଯ ରଥିକଂ ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହ – 'ଅପି ମେ ସାମିକଂ ଅଦ୍ଦସ୍ସଥ, ଅପି ମେ ସାମିକଂ ଅଦ୍ଦସ୍ସଥା'ତି? ଇମିନାପି ଖୋ ଏତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପରିଯାଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ ଯଥା ପିଯଜାତିକା ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ପିଯପ୍ପଭୱିକାତି।

''ଭୂତପୁବ୍ବଂ , ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମିସ୍ସାଯେୱ ସାୱତ୍ଥିଯା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ମାତା କାଲମକାସି। ସୋ ତସ୍ସା କାଲକିରିଯାଯ ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ରଥିକାଯ ରଥିକଂ ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହ – 'ଅପି ମେ ମାତରଂ ଅଦ୍ଦସ୍ସଥ, ଅପି ମେ ମାତରଂ ଅଦ୍ଦସ୍ସଥା'ତି ? ଇମିନାପି ଖୋ ଏତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ , ପରିଯାଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ ଯଥା ପିଯଜାତିକା ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ପିଯପ୍ପଭୱିକାତି।

''ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମିସ୍ସାଯେୱ ସାୱତ୍ଥିଯା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ପିତା କାଲମକାସି… ଭାତା କାଲମକାସି… ଭଗିନୀ କାଲମକାସି… ପୁତ୍ତୋ କାଲମକାସି… ଧୀତା କାଲମକାସି… ପଜାପତି କାଲମକାସି। ସୋ ତସ୍ସା କାଲକିରିଯାଯ ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ରଥିକାଯ ରଥିକଂ ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହ – 'ଅପି ମେ ପଜାପତିଂ ଅଦ୍ଦସ୍ସଥ, ଅପି ମେ ପଜାପତିଂ ଅଦ୍ଦସ୍ସଥା'ତି? ଇମିନାପି ଖୋ ଏତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପରିଯାଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ ଯଥା ପିଯଜାତିକା ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ପିଯପ୍ପଭୱିକାତି।

''ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମିସ୍ସାଯେୱ ସାୱତ୍ଥିଯା ଅଞ୍ଞତରା ଇତ୍ଥୀ ଞାତିକୁଲଂ ଅଗମାସି। ତସ୍ସା ତେ ଞାତକା ସାମିକଂ [ସାମିକା (ସୀ।)] ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦାତୁକାମା। ସା ଚ ତଂ ନ ଇଚ୍ଛତି। ଅଥ ଖୋ ସା ଇତ୍ଥୀ ସାମିକଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଇମେ, ମଂ [ମମ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତ, ଞାତକା ତ୍ୱଂ [ତଯା (ସୀ।), ତଂ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦାତୁକାମା। ଅହଞ୍ଚ ତଂ ନ ଇଚ୍ଛାମୀ'ତି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ଦ୍ୱିଧା ଛେତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଉପ୍ଫାଲେସି [ଉପ୍ପାଟେସି (ସୀ। ପୀ।), ଓଫାରେସି (କ।)] – 'ଉଭୋ ପେଚ୍ଚ ଭୱିସ୍ସାମା'ତି। ଇମିନାପି ଖୋ ଏତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପରିଯାଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ ଯଥା ପିଯଜାତିକା ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ପିଯପ୍ପଭୱିକା''ତି।

୩୫୭। ଅଥ ଖୋ ନାଳିଜଙ୍ଘୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଯେନ ମଲ୍ଲିକା ଦେୱୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଯାୱତକୋ ଅହୋସି ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ କଥାସଲ୍ଲାପୋ ତଂ ସବ୍ବଂ ମଲ୍ଲିକାଯ ଦେୱିଯା ଆରୋଚେସି। ଅଥ ଖୋ ମଲ୍ଲିକା ଦେୱୀ ଯେନ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ପିଯା ତେ ୱଜିରୀ କୁମାରୀ''ତି? ''ଏୱଂ, ମଲ୍ଲିକେ, ପିଯା ମେ ୱଜିରୀ କୁମାରୀ''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ୱଜିରିଯା ତେ କୁମାରିଯା ୱିପରିଣାମଞ୍ଞଥାଭାୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା''ତି? ''ୱଜିରିଯା ମେ, ମଲ୍ଲିକେ, କୁମାରିଯା ୱିପରିଣାମଞ୍ଞଥାଭାୱା ଜୀୱିତସ୍ସପି ସିଯା ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ, କିଂ ପନ ମେ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା''ତି? ''ଇଦଂ ଖୋ ତଂ, ମହାରାଜ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତଂ – 'ପିଯଜାତିକା ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ପିଯପ୍ପଭୱିକା'ତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ପିଯା ତେ ୱାସଭା ଖତ୍ତିଯା''ତି? ''ଏୱଂ, ମଲ୍ଲିକେ, ପିଯା ମେ ୱାସଭା ଖତ୍ତିଯା''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ୱାସଭାଯ ତେ ଖତ୍ତିଯାଯ ୱିପରିଣାମଞ୍ଞଥାଭାୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା''ତି? ''ୱାସଭାଯ ମେ, ମଲ୍ଲିକେ, ଖତ୍ତିଯାଯ ୱିପରିଣାମଞ୍ଞଥାଭାୱା ଜୀୱିତସ୍ସପି ସିଯା ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ, କିଂ ପନ ମେ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା''ତି? ''ଇଦଂ ଖୋ ତଂ, ମହାରାଜ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତଂ – 'ପିଯଜାତିକା ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ପିଯପ୍ପଭୱିକା'ତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ପିଯୋ ତେ ୱିଟଟୂଭୋ [ୱିଡୂଡଭୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ସେନାପତୀ''ତି? ''ଏୱଂ , ମଲ୍ଲିକେ, ପିଯୋ ମେ ୱିଟଟୂଭୋ ସେନାପତୀ''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ୱିଟଟୂଭସ୍ସ ତେ ସେନାପତିସ୍ସ ୱିପରିଣାମଞ୍ଞଥାଭାୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା''ତି? ''ୱିଟଟୂଭସ୍ସ ମେ, ମଲ୍ଲିକେ, ସେନାପତିସ୍ସ ୱିପରିଣାମଞ୍ଞଥାଭାୱା ଜୀୱିତସ୍ସପି ସିଯା ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ , କିଂ ପନ ମେ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା''ତି? ''ଇଦଂ ଖୋ ତଂ, ମହାରାଜ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା

ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତଂ – ‘ପିଯଜାତିକା ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ପିଯପ୍ପଭୱିକା’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ପିଯା ତେ ଅହ’’ନ୍ତି? ‘‘ଏୱଂ, ମଲ୍ଲିକେ, ପିଯା ମେସି ତ୍ୱ’’ନ୍ତି। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ମୟ୍ହଂ ତେ ୱିପରିଣାମଞ୍ଞଥାଭାୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା’’ତି? ‘‘ତୁୟ୍ହମ୍ପି ମେ, ମଲ୍ଲିକେ, ୱିପରିଣାମଞ୍ଞଥାଭାୱା ଜୀୱିତସ୍ସପି ସିଯା ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ, କିଂ ପନ ମେ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା’’ତି? ‘‘ଇଦଂ ଖୋ ତଂ, ମହାରାଜ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତଂ – ‘ପିଯଜାତିକା ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ପିଯପ୍ପଭୱିକା’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ପିଯା ତେ କାସିକୋସଲା’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ମଲ୍ଲିକେ, ପିଯା ମେ କାସିକୋସଲା। କାସିକୋସଲାନଂ, ମଲ୍ଲିକେ, ଆନୁଭାୱେନ କାସିକଚନ୍ଦନଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋମ, ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ଧାରେମା’’ତି। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, କାସିକୋସଲାନଂ ତେ ୱିପରିଣାମଞ୍ଞଥାଭାୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା’’ତି? ‘‘କାସିକୋସଲାନମ୍ପି, ମଲ୍ଲିକେ , ୱିପରିଣାମଞ୍ଞଥାଭାୱା ଜୀୱିତସ୍ସପି ସିଯା ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ, କିଂ ପନ ମେ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା’’ତି? ‘‘ଇଦଂ ଖୋ ତଂ, ମହାରାଜ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତଂ – ‘ପିଯଜାତିକା ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ପିଯପ୍ପଭୱିକା’’’ତି।

‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ମଲ୍ଲିକେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ମଲ୍ଲିକେ! ଯାୱଞ୍ଚ ସୋ ଭଗୱା ପଞ୍ଞାଯ ଅତିୱିଜ୍ଝ ମଞ୍ଞେ [ପଟିୱିଜ୍ଝ ପଞ୍ଞାଯ (କ।)] ପସ୍ସତି। ଏହି, ମଲ୍ଲିକେ, ଆଚମେହୀ’’ତି [ଆଚାମେହୀତି (ସୀ। ପୀ।)]। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – ‘‘ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ, ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ, ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସା’’ତି।

ପିଯଜାତିକସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ସତ୍ତମଂ।

୮। ବାହିତିକସୁତ୍ତଂ

୩୫୮। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଯେନ ପୁବ୍ବାରାମୋ ମିଗାରମାତୁପାସାଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି ଦିୱାୱିହାରାଯ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଏକପୁଣ୍ଡରୀକଂ ନାଗଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଯା ନିଯ୍ଯାତି ଦିୱା ଦିୱସ୍ସ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ସିରିୱଡ୍ଢଂ ମହାମତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଆଯସ୍ମା ନୋ ଏସୋ, ସମ୍ମ ସିରିୱଡ୍ଢ, ଆନନ୍ଦୋ’’ତି । ‘‘ଏୱଂ, ମହାରାଜ, ଆଯସ୍ମା ଏସୋ ଆନନ୍ଦୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ପୁରିସଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏହି ତ୍ୱଂ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ଯେନାଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମମ ୱଚନେନ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦାହି – ‘ରାଜା, ଭନ୍ତେ, ପସେନଦି କୋସଲୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତୀ’ତି। ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେହି – ‘ସଚେ କିର, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ନ କିଞ୍ଚି ଅଚ୍ଚାଯିକଂ କରଣୀଯଂ, ଆଗମେତୁ କିର, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ମୁହୁତ୍ତଂ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯା’’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଦେୱା’’ତି ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନାଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ରାଜା, ଭନ୍ତେ, ପସେନଦି କୋସଲୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତି; ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେତି – ‘ସଚେ କିର, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ନ କିଞ୍ଚି ଅଚ୍ଚାଯିକଂ କରଣୀଯଂ, ଆଗମେତୁ କିର, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ମୁହୁତ୍ତଂ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯା’’’ତି। ଅଧିୱାସେସି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଯାୱତିକା ନାଗସ୍ସ ଭୂମି ନାଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାଗା ପଚ୍ଚୋରୋହିତ୍ୱା ପତ୍ତିକୋୱ ଯେନାଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସଚେ, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ନ କିଞ୍ଚି ଅଚ୍ଚାଯିକଂ କରଣୀଯଂ , ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ଅଚିରୱତିଯା ନଦିଯା ତୀରଂ ତେନୁପସଙ୍କମତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯା’’ତି। ଅଧିୱାସେସି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ।

୩୫୯। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ଅଚିରୱତିଯା ନଦିଯା ତୀରଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଯାୱତିକା ନାଗସ୍ସ ଭୂମି ନାଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାଗା ପଚ୍ଚୋରୋହିତ୍ୱା ପତ୍ତିକୋୱ ଯେନାଯସ୍ମା

ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ହତ୍ଥତ୍ଥରେ ନିସୀଦତୂ''ତି। ''ଅଲଂ, ମହାରାଜ। ନିସୀଦ ତ୍ୱଂ; ନିସିନ୍ନୋ ଅହଂ ସକେ ଆସନେ''ତି। ନିସୀଦି ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ସୋ ଭଗୱା ତଥାରୂପଂ କାୟସମାଚାରଂ ସମାଚରେୟ୍ୟ, ୟ୍ୱାସ୍ସ କାୟସମାଚାରୋ ଓପାରମ୍ଭୋ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହୀ''ତି [ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହୀତି (ସବ୍ବତ୍ଥ) ଅଟ୍ଠକଥା ଟୀକା ଓଲୋକେତବ୍ବା]? ''ନ ଖୋ, ମହାରାଜ, ସୋ ଭଗୱା ତଥାରୂପଂ କାୟସମାଚାରଂ ସମାଚରେୟ୍ୟ, ୟ୍ୱାସ୍ସ କାୟସମାଚାରୋ ଓପାରମ୍ଭୋ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହୀ''ତି।

''କିଂ ପନ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ସୋ ଭଗୱା ତଥାରୂପଂ ୱଚୀସମାଚାରଂ…ପେ… ମନୋସମାଚାରଂ ସମାଚରେୟ୍ୟ, ୟ୍ୱାସ୍ସ ମନୋସମାଚାରୋ ଓପାରମ୍ଭୋ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହୀ''ତି [ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହୀତି (ସବ୍ବତ୍ଥ) ଅଟ୍ଠକଥା ଟୀକା ଓଲୋକେତବ୍ବା]? ''ନ ଖୋ, ମହାରାଜ, ସୋ ଭଗୱା ତଥାରୂପଂ ମନୋସମାଚାରଂ ସମାଚରେୟ୍ୟ, ୟ୍ୱାସ୍ସ ମନୋସମାଚାରୋ ଓପାରମ୍ଭୋ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହୀ''ତି।

''ଅଚ୍ଛରିୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ୟଞ୍ହି ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ନାସକ୍ଖିମ୍ହା ପଞ୍ହେନ ପରିପୂରେତୁଂ ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମତା ଆନନ୍ଦେନ ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେୟ୍ୟାକରଣେନ ପରିପୂରିତଂ। ୟେ ତେ, ଭନ୍ତେ, ବାଲା ଅବ୍ୟତ୍ତା ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ପରେସଂ ୱଣ୍ଣଂ ୱା ଅୱଣ୍ଣଂ ୱା ଭାସନ୍ତି, ନ ମୟଂ ତଂ ସାରତୋ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛାମ; ୟେ ପନ [ୟେ ଚ ଖୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ତେ, ଭନ୍ତେ , ପଣ୍ଡିତା ୱିୟତ୍ତା [ବ୍ୟତ୍ତା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ମେଧାୱିନୋ ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ପରେସଂ ୱଣ୍ଣଂ ୱା ଅୱଣ୍ଣଂ ୱା ଭାସନ୍ତି, ମୟଂ ତଂ ସାରତୋ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛାମ''।

୩୬୦। ''କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, କାୟସମାଚାରୋ ଓପାରମ୍ଭୋ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହୀ''ତି? ''ୟୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କାୟସମାଚାରୋ ଅକୁସଲୋ''।

''କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, କାୟସମାଚାରୋ ଅକୁସଲୋ''? ''ୟୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କାୟସମାଚାରୋ ସାୱଜ୍ଜୋ''।

''କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, କାୟସମାଚାରୋ ସାୱଜ୍ଜୋ''? ''ୟୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କାୟସମାଚାରୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝୋ'' [ସବ୍ୟାପଜ୍ଝୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ସବ୍ୟାପଜ୍ଜୋ (କ।)]।

''କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, କାୟସମାଚାରୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝୋ''? ''ୟୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କାୟସମାଚାରୋ ଦୁକ୍ଖୱିପାକୋ''।

''କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, କାୟସମାଚାରୋ ଦୁକ୍ଖୱିପାକୋ''? ''ୟୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କାୟସମାଚାରୋ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି ତସ୍ସ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି, କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାୟନ୍ତି; ଏୱରୂପୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କାୟସମାଚାରୋ ଓପାରମ୍ଭୋ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହୀ''ତି।

''କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ୱଚୀସମାଚାରୋ…ପେ… ମନୋସମାଚାରୋ ଓପାରମ୍ଭୋ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହୀ''ତି? ''ୟୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ମନୋସମାଚାରୋ ଅକୁସଲୋ''।

''କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ମନୋସମାଚାରୋ ଅକୁସଲୋ''? ''ୟୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ମନୋସମାଚାରୋ ସାୱଜ୍ଜୋ''।

''କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ମନୋସମାଚାରୋ ସାୱଜ୍ଜୋ''? ''ୟୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ମନୋସମାଚାରୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝୋ''।

''କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ମନୋସମାଚାରୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝୋ''? ''ୟୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ମନୋସମାଚାରୋ ଦୁକ୍ଖୱିପାକୋ''।

''କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ମନୋସମାଚାରୋ ଦୁକ୍ଖୱିପାକୋ''? ''ୟୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ମନୋସମାଚାରୋ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ପରବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି, ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟପି ସଂୱତ୍ତତି ତସ୍ସ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି, କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାୟନ୍ତି; ଏୱରୂପୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ମନୋସମାଚାରୋ ଓପାରମ୍ଭୋ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହୀ''ତି।

''କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ସୋ ଭଗୱା ସବ୍ବେସଂୟେୱ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନଂ ୱଣ୍ଣେତୀ''ତି? ''ସବ୍ବାକୁସଲଧମ୍ମପହୀନୋ ଖୋ,

ମହାରାଜ, ତଥାଗତୋ କୁସଲଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତୋ’’ତି।

୩୬୧। ‘‘କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, କାଯସମାଚାରୋ ଅନୋପାରମ୍ଭୋ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହୀ’’ତି? ‘‘ଯୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କାଯସମାଚାରୋ କୁସଲୋ’’।

‘‘କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, କାଯସମାଚାରୋ କୁସଲୋ’’? ‘‘ଯୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କାଯସମାଚାରୋ ଅନୱଜ୍ଜୋ’’।

‘‘କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, କାଯସମାଚାରୋ ଅନୱଜ୍ଜୋ’’? ‘‘ଯୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କାଯସମାଚାରୋ ଅବ୍ଯାବଜ୍ଝୋ’’।

‘‘କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, କାଯସମାଚାରୋ ଅବ୍ଯାବଜ୍ଝୋ’’? ‘‘ଯୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କାଯସମାଚାରୋ ସୁଖୱିପାକୋ’’।

‘‘କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, କାଯସମାଚାରୋ ସୁଖୱିପାକୋ’’?

‘‘ଯୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କାଯସମାଚାରୋ ନେୱତ୍ତବ୍ଯାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ନ ପରବ୍ଯାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ନ ଉଭଯବ୍ଯାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି ତସ୍ସ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି, କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି; ଏୱରୂପୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, କାଯସମାଚାରୋ ଅନୋପାରମ୍ଭୋ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହୀ’’ତି।

‘‘କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ୱଚୀସମାଚାରୋ…ପେ… ମନୋସମାଚାରୋ ଅନୋପାରମ୍ଭୋ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହୀ’’ତି? ‘‘ଯୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ମନୋସମାଚାରୋ କୁସଲୋ’’।

‘‘କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ମନୋସମାଚାରୋ କୁସଲୋ’’? ‘‘ଯୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ମନୋସମାଚାରୋ ଅନୱଜ୍ଜୋ’’।

‘‘କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ମନୋସମାଚାରୋ ଅନୱଜ୍ଜୋ’’? ‘‘ଯୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ମନୋସମାଚାରୋ ଅବ୍ଯାବଜ୍ଝୋ’’।

‘‘କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ମନୋସମାଚାରୋ ଅବ୍ଯାବଜ୍ଝୋ’’? ‘‘ଯୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ମନୋସମାଚାରୋ ସୁଖୱିପାକୋ’’।

‘‘କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ମନୋସମାଚାରୋ ସୁଖୱିପାକୋ’’? ‘‘ଯୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ମନୋସମାଚାରୋ ନେୱତ୍ତବ୍ଯାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ନ ପରବ୍ଯାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି, ନ ଉଭଯବ୍ଯାବାଧାଯପି ସଂୱତ୍ତତି। ତସ୍ସ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି, କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି। ଏୱରୂପୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ମନୋସମାଚାରୋ ଅନୋପାରମ୍ଭୋ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହୀ’’ତି।

‘‘କିଂ ପନ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ସୋ ଭଗୱା ସବ୍ବେସଂଯେୱ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦଂ ୱଣ୍ଣେତୀ’’ତି? ‘‘ସବ୍ବାକୁସଲଧମ୍ମପହୀନୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ତଥାଗତୋ କୁସଲଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତୋ’’ତି।

୩୬୨। ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ , ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାୱ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ [ସୁଭାସିତମିଦଂ (ସୀ।)], ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମତା ଆନନ୍ଦେନ। ଇମିନା ଚ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ସୁଭାସିତେନ ଅତ୍ତମନାଭିରଦ୍ଧା। ଏୱଂ ଅତ୍ତମନାଭିରଦ୍ଧା ଚ ମଯଂ , ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ସୁଭାସିତେନ। ସଚେ, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ହତ୍ଥିରତନଂ କପ୍ପେଯ୍ଯ, ହତ୍ଥିରତନମ୍ପି ମଯଂ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଦଦେଯ୍ଯାମ। ସଚେ, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଅସ୍ସରତନଂ କପ୍ପେଯ୍ଯ, ଅସ୍ସରତନମ୍ପି ମଯଂ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଦଦେଯ୍ଯାମ। ସଚେ, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଗାମୱରଂ କପ୍ପେଯ୍ଯ, ଗାମୱରମ୍ପି ମଯଂ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଦଦେଯ୍ଯାମ। ଅପି ଚ, ଭନ୍ତେ, ମଯମ୍ପେତଂ [ମଯମେୱ ତଂ (ସୀ।), ମଯମ୍ପନେତଂ (ସ୍ଯା। କଂ।)] ଜାନାମ – ‘ନେତଂ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ କପ୍ପତୀ’ତି। ଅଯଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, ବାହିତିକା ରଞ୍ଞା ମାଗଧେନ ଅଜାତସତ୍ତୁନା ୱେଦେହିପୁତ୍ତେନ ୱତ୍ଥନାଳିଯା [ଛତ୍ତନାଳିଯା (ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପହିତା ସୋଳସସମା ଆଯାମେନ, ଅଟ୍ଠସମା ୱିତ୍ଥାରେନ । ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯା’’ତି। ‘‘ଅଲଂ, ମହାରାଜ, ପରିପୁଣ୍ଣଂ ମେ ତିଚୀୱର’’ନ୍ତି।

‘‘ଅଯଂ , ଭନ୍ତେ, ଅଚିରୱତୀ ନଦୀ ଦିଟ୍ଠା ଆଯସ୍ମତା ଚେୱ ଆନନ୍ଦେନ ଅମ୍ହେହି ଚ। ଯଦା ଉପରିପବ୍ବତେ ମହାମେଘୋ ଅଭିପ୍ପୱୁଟ୍ଠୋ ହୋତି, ଅଥାଯଂ ଅଚିରୱତୀ ନଦୀ ଉଭତୋ କୂଲାନି ସଂୱିସ୍ସନ୍ଦନ୍ତୀ ଗଚ୍ଛତି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଇମାଯ ବାହିତିକାଯ ଅତ୍ତନୋ ତିଚୀୱରଂ

କରିସ୍ସତି। ଯଂ ପନାୟସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପୁରାଣଂ ତିଚୀୱରଂ ତଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ସଂୱିଭଜିସ୍ସତି। ଏୱାୟଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦକ୍ଖିଣା ସଂୱିସ୍ସନ୍ଦନ୍ତୀ ମଞ୍ଞେ ଗମିସ୍ସତି। ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ବାହିତିକ''ନ୍ତି। ପଟିଗ୍ଗହେସି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ବାହିତିକଂ।

ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ହନ୍ଦ ଚ ଦାନି ମୟଂ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ଗଚ୍ଛାମ; ବହୁକିଚ୍ଚା ମୟଂ ବହୁକରଣୀୟା''ତି। ''ଯସ୍ସଦାନି ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

୩୬୩। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯାୱତକୋ ଅହୋସି ରଞ୍ଞା ପସେନଦିନା କୋସଲେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥାସଲ୍ଲାପୋ ତଂ ସବ୍ବଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି। ତଞ୍ଚ ବାହିତିକଂ ଭଗୱତୋ ପାଦାସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଲାଭା, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ, ସୁଲଦ୍ଧଲାଭା, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ; ଯଂ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଲଭତି ଆନନ୍ଦଂ ଦସ୍ସନାୟ, ଲଭତି ପୟିରୁପାସନାୟା''ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

ବାହିତିକସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଧମ୍ମଚେତିୟସୁତ୍ତଂ

୩୬୪। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସକ୍କେସୁ ୱିହରତି ମେଦାଳୁପଂ [ମେତଳୁପଂ (ସୀ।), ମେଦଳୁମ୍ପଂ (ପୀ।)] ନାମ ସକ୍ୟାନଂ ନିଗମୋ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ନଗରକଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି କେନଚିଦେୱ କରଣୀୟେନ। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଦୀଘଂ କାରାୟନଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଯୋଜେହି, ସମ୍ମ କାରାୟନ, ଭଦ୍ରାନି ଭଦ୍ରାନି ଯାନାନି, ଉୟ୍ୟାନଭୂମିଂ ଗଚ୍ଛାମ ସୁଭୂମିଂ ଦସ୍ସନାୟା''ତି [ସୁଭୂମିଦସ୍ସନାୟାତି (ଦୀ। ନି। ୨।୪୩)]। ''ଏୱଂ, ଦେୱା''ତି ଖୋ ଦୀଘୋ କାରାୟନୋ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଭଦ୍ରାନି ଭଦ୍ରାନି ଯାନାନି ଯୋଜାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ପଟିୱେଦେସି – ''ଯୁତ୍ତାନି ଖୋ ତେ, ଦେୱ, ଭଦ୍ରାନି ଭଦ୍ରାନି ଯାନାନି। ଯସ୍ସଦାନି କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଦ୍ରଂ ଯାନଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଭଦ୍ରେହି ଭଦ୍ରେହି ଯାନେହି ନଗରକମ୍ହା ନିୟ୍ୟାସି ମହଚ୍ଚା ରାଜାନୁଭାୱେନ। ଯେନ ଆରାମୋ ତେନ ପାୟାସି। ଯାୱତିକା ଯାନସ୍ସ ଭୂମି ଯାନେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯାନା ପଚ୍ଚୋରୋହିତ୍ୱା ପତ୍ତିକୋୱ ଆରାମଂ ପାୱିସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଆରାମେ ଜଙ୍ଘାୱିହାରଂ ଅନୁଚଙ୍କମମାନୋ ଅନୁୱିଚରମାନୋ ରୁକ୍ଖମୂଲାନି ପାସାଦିକାନି ପସାଦନୀୟାନି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେୟ୍ୟକାନି [ମନୁସ୍ସରାହସେୟ୍ୟକାନି (ସୀ। ପୀ।)] ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନି। ଦିସ୍ୱାନ ଭଗୱନ୍ତଂଯେୱ ଆରବ୍ଭ ସତି ଉଦପାଦି – ''ଇମାନି ଖୋ ତାନି ରୁକ୍ଖମୂଲାନି ପାସାଦିକାନି ପସାଦନୀୟାନି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେୟ୍ୟକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନି, ଯତ୍ଥ ସୁଦଂ ମୟଂ ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ପୟିରୁପାସାମ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧ''ନ୍ତି।

୩୬୫। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଦୀଘଂ କାରାୟନଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଇମାନି ଖୋ, ସମ୍ମ କାରାୟନ, ତାନି ରୁକ୍ଖମୂଲାନି ପାସାଦିକାନି ପସାଦନୀୟାନି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେୟ୍ୟକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନି, ଯତ୍ଥ ସୁଦଂ ମୟଂ ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ପୟିରୁପାସାମ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ। କହଂ ନୁ ଖୋ, ସମ୍ମ କାରାୟନ, ଏତରହି ସୋ ଭଗୱା ୱିହରତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ''ତି? ''ଅତ୍ଥି, ମହାରାଜ, ମେଦାଳୁପଂ ନାମ ସକ୍ୟାନଂ ନିଗମୋ। ତତ୍ଥ ସୋ ଭଗୱା ଏତରହି ୱିହରତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ''ତି। ''କୀୱଦୂରେ [କୀୱଦୂରୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପନ, ସମ୍ମ କାରାୟନ , ନଗରକମ୍ହା ମେଦାଳୁପଂ ନାମ ସକ୍ୟାନଂ ନିଗମୋ ହୋତୀ''ତି? ''ନ ଦୂରେ, ମହାରାଜ; ତୀଣି ଯୋଜନାନି; ସକ୍କା ଦିୱସାୱସେସେନ ଗନ୍ତୁ''ନ୍ତି। ''ତେନ ହି, ସମ୍ମ କାରାୟନ, ଯୋଜେହି ଭଦ୍ରାନି ଭଦ୍ରାନି ଯାନାନି, ଗମିସ୍ସାମ ମୟଂ ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାୟ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧ''ନ୍ତି। ''ଏୱଂ, ଦେୱା''ତି ଖୋ ଦୀଘୋ କାରାୟନୋ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଭଦ୍ରାନି ଭଦ୍ରାନି ଯାନାନି ଯୋଜାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ପଟିୱେଦେସି – ''ଯୁତ୍ତାନି ଖୋ ତେ, ଦେୱ, ଭଦ୍ରାନି ଭଦ୍ରାନି ଯାନାନି। ଯସ୍ସଦାନି କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଦ୍ରଂ ଯାନଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଭଦ୍ରେହି ଭଦ୍ରେହି ଯାନେହି ନଗରକମ୍ହା ଯେନ ମେଦାଳୁପଂ ନାମ ସକ୍ୟାନଂ ନିଗମୋ ତେନ ପାୟାସି। ତେନେୱ ଦିୱସାୱସେସେନ ମେଦାଳୁପଂ ନାମ ସକ୍ୟାନଂ ନିଗମଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ଯେନ ଆରାମୋ ତେନ ପାୟାସି। ଯାୱତିକା ଯାନସ୍ସ ଭୂମି ଯାନେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯାନା ପଚ୍ଚୋରୋହିତ୍ୱା ପତ୍ତିକୋୱ ଆରାମଂ ପାୱିସି।

୩୬୬। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ଚଙ୍କମନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଯେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦବୋଚ – ''କହଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏତରହି ସୋ ଭଗଵା ୱିହରତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ? ଦସ୍ସନକାମା ହି ମଯଂ ତଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧ''ନ୍ତି। ''ଏସୋ, ମହାରାଜ, ୱିହାରୋ ସଂୱୁତଦ୍ୱାରୋ। ତେନ ଅପ୍ପସଦ୍ଦୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅତରମାନୋ ଆଳିନ୍ଦଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉକ୍କାସିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଳଂ ଆକୋଟେହି। ୱିୱରିସ୍ସତି ଭଗଵା ତେ ଦ୍ୱାର''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ତତ୍ଥେୱ ଖଗ୍ଗଞ୍ଚ ଉଣ୍ହୀସଞ୍ଚ ଦୀଘସ୍ସ କାରାଯନସ୍ସ ପାଦାସି। ଅଥ ଖୋ ଦୀଘସ୍ସ କାରାଯନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ରହାଯତି ଖୋ ଦାନି ରାଜା [ମହାରାଜା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ଇଧେୱ [ତେନିଧେୱ (ସୀ।)] ଦାନି ମଯା ଠାତବ୍ବ''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଯେନ ସୋ ୱିହାରୋ ସଂୱୁତଦ୍ୱାରୋ ତେନ ଅପ୍ପସଦ୍ଦୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅତରମାନୋ ଆଳିନ୍ଦଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉକ୍କାସିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଳଂ ଆକୋଟେସି। ୱିୱରି ଭଗଵା ଦ୍ୱାରଂ। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଭଗଵତୋ ପାଦେସୁ ସିରସା ନିପତିତ୍ୱା ଭଗଵତୋ ପାଦାନି ମୁଖେନ ଚ ପରିଚୁମ୍ବତି, ପାଣୀହି ଚ ପରିସମ୍ବାହତି, ନାମଞ୍ଚ ସାୱେତି – ''ରାଜାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପସେନଦି କୋସଲୋ; ରାଜାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପସେନଦି କୋସଲୋ''ତି।

୩୬୭। ''କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ଅତ୍ଥୱସଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ଏୱରୂପଂ ପରମନିପଚ୍ଚକାରଂ କରୋସି, ମିତ୍ତୂପହାରଂ [ଚିତ୍ତୂପହାରଂ (ସୀ।)] ଉପଦଂସେସୀ''ତି? ''ଅତ୍ଥି ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତି ଧମ୍ମନ୍ୱଯୋ – 'ହୋତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵା, ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗଵତା ଧମ୍ମୋ, ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗଵତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ'ତି। ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପସ୍ସାମି ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ପରିଯନ୍ତକତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତେ ଦସପି ୱସ୍ସାନି, ୱୀସମ୍ପି ୱସ୍ସାନି, ତିଂସମ୍ପି ୱସ୍ସାନି, ଚତ୍ତାରୀସମ୍ପି ୱସ୍ସାନି। ତେ ଅପରେନ ସମଯେନ ସୁନ୍ହାତା ସୁୱିଲିତ୍ତା କପ୍ପିତକେସମସ୍ସୂ ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତା ସମଙ୍ଗୀଭୂତା ପରିଚାରେନ୍ତି। ଇଧ ପନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂ ପସ୍ସାମି ଯାୱଜୀୱଂ ଆପାଣକୋଟିକଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତେ। ନ ଖୋ ପନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ଅଞ୍ଞଂ ଏୱଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ସମନୁପସ୍ସାମି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତି ଧମ୍ମନ୍ୱଯୋ ହୋତି – 'ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵା, ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗଵତା ଧମ୍ମୋ, ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗଵତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ''ତି।

୩୬୮। ''ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ରାଜାନୋପି ରାଜୂହି ୱିୱଦନ୍ତି, ଖତ୍ତିଯାପି ଖତ୍ତିଯେହି ୱିୱଦନ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣାପି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିୱଦନ୍ତି, ଗହପତଯୋପି ଗହପତୀହି ୱିୱଦନ୍ତି, ମାତାପି ପୁତ୍ତେନ ୱିୱଦତି, ପୁତ୍ତୋପି ମାତରା ୱିୱଦତି, ପିତାପି ପୁତ୍ତେନ ୱିୱଦତି, ପୁତ୍ତୋପି ପିତରା ୱିୱଦତି, ଭାତାପି ଭଗିନିଯା ୱିୱଦତି , ଭଗିନୀପି ଭାତରା ୱିୱଦତି, ସହାଯୋପି ସହାଯେନ ୱିୱଦତି। ଇଧ ପନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂ ପସ୍ସାମି ସମଗ୍ଗେ ସମ୍ମୋଦମାନେ ଅୱିୱଦମାନେ ଖୀରୋଦକୀଭୂତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିଯଚକ୍ଖୂହି ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତେ ୱିହରନ୍ତେ। ନ ଖୋ ପନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ଅଞ୍ଞଂ ଏୱଂ ସମଗ୍ଗଂ ପରିସଂ ସମନୁପସ୍ସାମି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତି ଧମ୍ମନ୍ୱଯୋ ହୋତି – 'ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵା, ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗଵତା ଧମ୍ମୋ, ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗଵତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ'ତି।

୩୬୯। ''ପୁନ ଚପରାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଆରାମେନ ଆରାମଂ, ଉଯ୍ୟାନେନ ଉଯ୍ୟାନଂ ଅନୁଚଙ୍କମାମି ଅନୁୱିଚରାମି। ସୋହଂ ତତ୍ଥ ପସ୍ସାମି ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ କିସେ ଲୂଖେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ଉପ୍ପଣ୍ଡୁପ୍ପଣ୍ଡୁକଜାତେ ଧମନିସନ୍ଥତଗତ୍ତେ, ନ ୱିଯ ମଞ୍ଞେ ଚକ୍ଖୁଂ ବନ୍ଧନ୍ତେ ଜନସ୍ସ ଦସ୍ସନାଯ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦହୋସି – 'ଅଦ୍ଧା ଇମେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଅନଭିରତା ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତି, ଅତ୍ଥି ୱା ତେସଂ କିଞ୍ଚି ପାପଂ କମ୍ମଂ କତଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ; ତଥା ହି ଇମେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ କିସା ଲୂଖା ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା ଉପ୍ପଣ୍ଡୁପ୍ପଣ୍ଡୁକଜାତା ଧମନିସନ୍ଥତଗତ୍ତା, ନ ୱିଯ ମଞ୍ଞେ ଚକ୍ଖୁଂ ବନ୍ଧନ୍ତି ଜନସ୍ସ ଦସ୍ସନାଯା'ତି। ତ୍ୟାହଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦାମି – 'କିଂ ନୁ ଖୋ ତୁମ୍ହେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ କିସା ଲୂଖା ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା ଉପ୍ପଣ୍ଡୁପ୍ପଣ୍ଡୁକଜାତା ଧମନିସନ୍ଥତଗତ୍ତା, ନ ୱିଯ ମଞ୍ଞେ ଚକ୍ଖୁଂ ବନ୍ଧଥ ଜନସ୍ସ ଦସ୍ସନାଯା'ତି? ତେ ଏୱମାହଂସୁ – 'ବନ୍ଧୁକରୋଗୋ ନୋ [ପଣ୍ଡୁକରୋଗିନୋ (କ।)], ମହାରାଜା'ତି। ଇଧ ପନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂ ପସ୍ସାମି ହଟ୍ଠପହଟ୍ଠେ ଉଦଗ୍ଗୁଦଗ୍ଗେ ଅଭିରତରୂପେ ପୀଣିନ୍ଦ୍ରିଯେ [ପୀଣିତିନ୍ଦ୍ରିଯେ (ସୀ। ପୀ।)] ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କେ ପନ୍ନଲୋମେ ପରଦତ୍ତୱୁତ୍ତେ ମିଗଭୂତେନ ଚେତସା ୱିହରନ୍ତେ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦହୋସି – 'ଅଦ୍ଧା ଇମେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଭଗଵତୋ ସାସନେ ଉଳାରଂ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସଂ ଜାନନ୍ତି; ତଥା ହି ଇମେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ହଟ୍ଠପହଟ୍ଠା ଉଦଗ୍ଗୁଦଗ୍ଗା ଅଭିରତରୂପା ପୀଣିନ୍ଦ୍ରିଯା ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ପନ୍ନଲୋମା ପରଦତ୍ତୱୁତ୍ତା ମିଗଭୂତେନ ଚେତସା ୱିହରନ୍ତୀ'ତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତି ଧମ୍ମନ୍ୱଯୋ ହୋତି – 'ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵା, ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗଵତା ଧମ୍ମୋ, ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗଵତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ'ତି।

୩୭୦। ''ପୁନ ଚପରାହଂ, ଭନ୍ତେ, ରାଜା ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତୋ; ପହୋମି ଘାତେତାଯଂ ୱା ଘାତେତୁଂ, ଜାପେତାଯଂ ୱା ଜାପେତୁଂ, ପବ୍ବାଜେତାଯଂ ୱା ପବ୍ବାଜେତୁଂ । ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଡ୍ଡକରଣେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଅନ୍ତରନ୍ତରା କଥଂ ଓପାତେନ୍ତି। ସୋହଂ ନ ଲଭାମି – 'ମା ମେ ଭୋନ୍ତୋ ଅଡ୍ଡକରଣେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଅନ୍ତରନ୍ତରା କଥଂ ଓପାତେଥ [ଓପାତେନ୍ତୁ (ସୀ।) ଉପରିସେଲସୁତ୍ତେ ପନ ''ଓପାତେଥା''ତିଯେୱ ଦିସ୍ସତି], କଥାପରିଯୋସାନଂ ମେ

ଭୋନ୍ତୋ ଆଗମେନ୍ତୂ’ତି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅନ୍ତରନ୍ତରା କଥଂ ଓପାତେନ୍ତି। ଇଧ ପନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂ ପସ୍ସାମି; ଯସ୍ମିଂ ସମୟେ ଭଗଵା ଅନେକସତାଯ ପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ନେଵ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଭଗଵତୋ ସାଵକାନଂ ଖିପିତସଦ୍ଦୋ ଵା ହୋତି ଉକ୍କାସିତସଦ୍ଦୋ ଵା। ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ଅନେକସତାଯ ପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ତତ୍ରଞ୍ଞତରୋ ଭଗଵତୋ ସାଵକୋ ଉକ୍କାସି। ତମେନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଜଣ୍ଣୁକେନ ଘଟ୍ଟେସି – ‘ଅପ୍ପସଦ୍ଦୋ ଆଯସ୍ମା ହୋତୁ, ମାଯସ୍ମା ସଦ୍ଦମକାସି; ସତ୍ଥା ନୋ ଭଗଵା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୀ’ତି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦହୋସି – ‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଵତ, ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ଵତ, ଭୋ! ଅଦଣ୍ଡେନ ଵତ କିର, ଭୋ, ଅସତ୍ଥେନ ଏଵଂ ସୁଵିନୀତା ପରିସା ଭଵିସ୍ସତୀ’ତି! ନ ଖୋ ପନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ଅଞ୍ଞଂ ଏଵଂ ସୁଵିନୀତଂ ପରିସଂ ସମନୁପସ୍ସାମି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତି ଧମ୍ମନ୍ଵଯୋ ହୋତି – ‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵା, ସ୍ଵାକ୍ଖାତୋ ଭଗଵତା ଧମ୍ମୋ, ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗଵତୋ ସାଵକସଙ୍ଘୋ’ତି।

୩୭୧। ‘‘ପୁନ ଚପରାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପସ୍ସାମି ଇଧେକଚ୍ଚେ ଖତ୍ତିଯପଣ୍ଡିତେ ନିପୁଣେ କତପରପ୍ପଵାଦେ ଵାଲଵେଧିରୂପେ। ତେ ଭିନ୍ଦନ୍ତା [ଵୋଭିନ୍ଦନ୍ତା (ସୀ।)] ମଞ୍ଞେ ଚରନ୍ତି ପଞ୍ଞାଗତେନ ଦିଟ୍ଠିଗତାନି। ତେ ସୁଣନ୍ତି – ‘ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ଅମୁକଂ ନାମ ଗାମଂ ଵା ନିଗମଂ ଵା ଓସରିସ୍ସତୀ’ତି। ତେ ପଞ୍ହଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି – ‘ଇମଂ ମଯଂ ପଞ୍ହଂ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମ। ଏଵଂ ଚେ ନୋ ପୁଟ୍ଠୋ ଏଵଂ ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି, ଏଵମସ୍ସ ମଯଂ ଵାଦଂ ଆରୋପେସ୍ସାମ; ଏଵଂ ଚେପି ନୋ ପୁଟ୍ଠୋ ଏଵଂ ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି, ଏଵମ୍ପିସ୍ସ ମଯଂ ଵାଦଂ ଆରୋପେସ୍ସାମା’ତି। ତେ ସୁଣନ୍ତି – ‘ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ଅମୁକଂ ନାମ ଗାମଂ ଵା ନିଗମଂ ଵା ଓସଟୋ’ତି। ତେ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମନ୍ତି। ତେ ଭଗଵା ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି । ତେ ଭଗଵତା ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସିତା ସମାଦପିତା ସମୁତ୍ତେଜିତା ସମ୍ପହଂସିତା ନ ଚେଵ ଭଗଵନ୍ତଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, କୁତୋ ଵାଦଂ ଆରୋପେସ୍ସନ୍ତି? ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଭଗଵତୋ ସାଵକା ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତି ଧମ୍ମନ୍ଵଯୋ ହୋତି – ‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵା, ସ୍ଵାକ୍ଖାତୋ ଭଗଵତା ଧମ୍ମୋ, ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗଵତୋ ସାଵକସଙ୍ଘୋ’ତି।

୩୭୨। ‘‘ପୁନ ଚପରାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପସ୍ସାମି ଇଧେକଚ୍ଚେ ବ୍ରାହ୍ମଣପଣ୍ଡିତେ…ପେ… ଗହପତିପଣ୍ଡିତେ…ପେ… ସମଣପଣ୍ଡିତେ ନିପୁଣେ କତପରପ୍ପଵାଦେ ଵାଲଵେଧିରୂପେ। ତେ ଭିନ୍ଦନ୍ତା ମଞ୍ଞେ ଚରନ୍ତି ପଞ୍ଞାଗତେନ ଦିଟ୍ଠିଗତାନି। ତେ ସୁଣନ୍ତି – ‘ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ଅମୁକଂ ନାମ ଗାମଂ ଵା ନିଗମଂ ଵା ଓସରିସ୍ସତୀ’ତି। ତେ ପଞ୍ହଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି – ‘ଇମଂ ମଯଂ ପଞ୍ହଂ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମ। ଏଵଂ ଚେ ନୋ ପୁଟ୍ଠୋ ଏଵଂ ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି, ଏଵମସ୍ସ ମଯଂ ଵାଦଂ ଆରୋପେସ୍ସାମ; ଏଵଂ ଚେପି ନୋ ପୁଟ୍ଠୋ ଏଵଂ ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି, ଏଵମ୍ପିସ୍ସ ମଯଂ ଵାଦଂ ଆରୋପେସ୍ସାମା’ତି। ତେ ସୁଣନ୍ତି – ‘ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ଅମୁକଂ ନାମ ଗାମଂ ଵା ନିଗମଂ ଵା ଓସଟୋ’ତି। ତେ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମନ୍ତି। ତେ ଭଗଵା ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି। ତେ ଭଗଵତା ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସିତା ସମାଦପିତା ସମୁତ୍ତେଜିତା ସମ୍ପହଂସିତା ନ ଚେଵ ଭଗଵନ୍ତଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, କୁତୋ ଵାଦଂ ଆରୋପେସ୍ସନ୍ତି? ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଭଗଵନ୍ତଂଯେଵ ଓକାସଂ ଯାଚନ୍ତି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ। ତେ ଭଗଵା ପବ୍ବାଜେତି। ତେ ତଥାପବ୍ବଜିତା ସମାନା ଏକା ଵୂପକଟ୍ଠା ଅପ୍ପମତ୍ତା ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତା ଵିହରନ୍ତା ନଚିରସ୍ସେଵ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେଵ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରନ୍ତି। ତେ ଏଵମାହଂସୁ – ‘ମନଂ ଵତ, ଭୋ, ଅନସ୍ସାମ; ମନଂ ଵତ, ଭୋ, ପନସ୍ସାମ’। ମଯଞ୍ହି ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସମଣାଵ ସମାନା ସମଣାମ୍ହାତି ପଟିଜାନିମ୍ହା, ଅବ୍ରାହ୍ମଣାଵ ସମାନା ବ୍ରାହ୍ମଣାମ୍ହାତି ପଟିଜାନିମ୍ହା, ଅନରହନ୍ତୋଵ ସମାନା ଅରହନ୍ତାମ୍ହାତି ପଟିଜାନିମ୍ହା। ‘ଇଦାନି ଖୋମ୍ହ ସମଣା, ଇଦାନି ଖୋମ୍ହ ବ୍ରାହ୍ମଣା, ଇଦାନି ଖୋମ୍ହ ଅରହନ୍ତୋ’ତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତି ଧମ୍ମନ୍ଵଯୋ ହୋତି – ‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵା, ସ୍ଵାକ୍ଖାତୋ ଭଗଵତା ଧମ୍ମୋ, ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗଵତୋ ସାଵକସଙ୍ଘୋ’ତି।

୩୭୩। ‘‘ପୁନ ଚପରାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇମେ ଇସିଦତ୍ତପୁରାଣା ଥପତଯୋ ମମଭତ୍ତା ମମଯାନା, ଅହଂ ନେସଂ ଜୀଵିକାଯ [ଜୀଵିତସ୍ସ (ସୀ।), ଜୀଵିକଂ (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।), ଜୀଵିତଂ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।)] ଦାତା, ଯସସ୍ସ ଆହତ୍ତା; ଅଥ ଚ ପନ ନୋ ତଥା ମଯି ନିପଚ୍ଚକାରଂ କରୋନ୍ତି ଯଥା ଭଗଵତି। ଭୂତପୁବ୍ବାହଂ, ଭନ୍ତେ, ସେନଂ ଅବ୍ଭୁଯ୍ୟାତୋ ସମାନୋ ଇମେ ଚ ଇସିଦତ୍ତପୁରାଣା ଥପତଯୋ ଵୀମଂସମାନୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ସମ୍ବାଧେ ଆଵସଥେ ଵାସଂ ଉପଗଚ୍ଛିଂ। ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଇମେ ଇସିଦତ୍ତପୁରାଣା ଥପତଯୋ ବହୁଦେଵ ରତ୍ତିଂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ଵୀତିନାମେତ୍ଵା, ଯତୋ ଅହୋସି ଭଗଵା [ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ ଭଗଵନ୍ତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ତତୋ ସୀସଂ କତ୍ଵା ମଂ ପାଦତୋ କରିତ୍ଵା ନିପଜ୍ଜିଂସୁ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦହୋସି – ‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଵତ, ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ଵତ, ଭୋ! ଇମେ ଇସିଦତ୍ତପୁରାଣା ଥପତଯୋ ମମଭତ୍ତା ମମଯାନା, ଅହଂ ନେସଂ ଜୀଵିକାଯ ଦାତା, ଯସସ୍ସ ଆହତ୍ତା; ଅଥ ଚ ପନ ନୋ ତଥା ମଯି ନିପଚ୍ଚକାରଂ କରୋନ୍ତି ଯଥା ଭଗଵତି। ଅଦ୍ଧା ଇମେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଭଗଵତୋ ସାସନେ ଉଳାରଂ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ଵିସେସଂ ଜାନନ୍ତୀ’ତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତି ଧମ୍ମନ୍ଵଯୋ ହୋତି – ‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵା, ସ୍ଵାକ୍ଖାତୋ ଭଗଵତା ଧମ୍ମୋ, ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗଵତୋ ସାଵକସଙ୍ଘୋ’ତି।

୩୭୪। ‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵାପି ଖତ୍ତିୟୋ, ଅହମ୍ପି ଖତ୍ତିୟୋ; ଭଗଵାପି କୋସଲୋ, ଅହମ୍ପି କୋସଲୋ; ଭଗଵାପି ଆସୀତିକୋ, ଅହମ୍ପି ଆସୀତିକୋ। ଯମ୍ପି, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵାପି ଖତ୍ତିୟୋ ଅହମ୍ପି ଖତ୍ତିୟୋ, ଭଗଵାପି କୋସଲୋ ଅହମ୍ପି କୋସଲୋ, ଭଗଵାପି ଆସୀତିକୋ ଅହମ୍ପି ଆସୀତିକୋ; ଇମିନାଵାରହାମେଵାହଂ [ଇମିନାପାହଂ (କ।)], ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତି ପରମନିପଚ୍ଚକାରଂ କାତୁଂ, ମିତ୍ତୂପହାରଂ ଉପଦଂସେତୁଂ। ହନ୍ଦ, ଚ ଦାନି ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଗଚ୍ଛାମ; ବହୁକିଚ୍ଚା ମୟଂ ବହୁକରଣୀୟା’’ତି। ‘‘ଯସ୍ସଦାନି ତ୍ଵଂ, ମହାରାଜ, କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ପକ୍କାମି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଅଚିରପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଧମ୍ମଚେତିୟାନି ଭାସିତ୍ଵା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପକ୍କନ୍ତୋ। ଉଗ୍ଗଣ୍ହଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମଚେତିୟାନି; ପରିୟାପୁଣାଥ, ଭିକ୍ଖଵେ , ଧମ୍ମଚେତିୟାନି; ଧାରେଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମଚେତିୟାନି। ଅତ୍ଥସଂହିତାନି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମଚେତିୟାନି ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିୟକାନୀ’’ତି।

ଇଦମଵୋଚ ଭଗଵା। ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

ଧମ୍ମଚେତିୟସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ନଵମଂ।

୧୦। କଣ୍ଣକତ୍ଥଲସୁତ୍ତଂ

୩୭୫। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗଵା ଉରୁଞ୍ଞାୟଂ [ଉଜୁଞ୍ଞାୟଂ (ସୀ। ପୀ।), ଉଦଞ୍ଞାୟଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଵିହରତି କଣ୍ଣକତ୍ଥଲେ ମିଗଦାୟେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଉରୁଞ୍ଞଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି କେନଚିଦେଵ କରଣୀୟେନ। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ପୁରିସଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏହି ତ୍ଵଂ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ମମ ଵଚନେନ ଭଗଵତୋ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦାହି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁଵିହାରଂ ପୁଚ୍ଛ – ‘ରାଜା, ଭନ୍ତେ, ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗଵତୋ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦତି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁଵିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତୀ’ତି। ଏଵଞ୍ଚ ଵଦେହି – ‘ଅଜ୍ଜ କିର, ଭନ୍ତେ, ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସତୀ’’’ତି। ‘‘ଏଵଂ, ଦେଵା’’ତି ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ଵା ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ରାଜା, ଭନ୍ତେ, ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗଵତୋ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦତି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁଵିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତି; ଏଵଞ୍ଚ ଵଦେତି – ‘ଅଜ୍ଜ କିର ଭନ୍ତେ, ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସତୀ’’’ତି। ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ ସୋମା ଚ ଭଗିନୀ ସକୁଲା ଚ ଭଗିନୀ – ‘‘ଅଜ୍ଜ କିର ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସତୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ସୋମା ଚ ଭଗିନୀ ସକୁଲା ଚ ଭଗିନୀ ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଭତ୍ତାଭିହାରେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଏତଦଵୋଚୁଂ – ‘‘ତେନ ହି, ମହାରାଜ, ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଵଚନେନ ଭଗଵତୋ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦାହି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁଵିହାରଂ ପୁଚ୍ଛ – ‘ସୋମା ଚ, ଭନ୍ତେ, ଭଗିନୀ ସକୁଲା ଚ ଭଗିନୀ ଭଗଵତୋ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦତି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁଵିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତୀ’’’ତି।

୩୭୬। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ସୋମା ଚ, ଭନ୍ତେ, ଭଗିନୀ ସକୁଲା ଚ ଭଗିନୀ ଭଗଵତୋ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦତି [ଵନ୍ଦନ୍ତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁଵିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତୀ’’ତି [ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ‘‘କିଂ ପନ, ମହାରାଜ, ସୋମା ଚ ଭଗିନୀ ସକୁଲା ଚ ଭଗିନୀ ଅଞ୍ଞଂ ଦୂତଂ ନାଲତ୍ଥୁ’’ନ୍ତି? ‘‘ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସୋମା ଚ ଭଗିନୀ ସକୁଲା ଚ ଭଗିନୀ – ‘ଅଜ୍ଜ କିର ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସତୀ’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସୋମା ଚ ଭଗିନୀ ସକୁଲା ଚ ଭଗିନୀ ମଂ ଭତ୍ତାଭିହାରେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଏତଦଵୋଚୁଂ – ‘ତେନ ହି, ମହାରାଜ, ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଵଚନେନ ଭଗଵତୋ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦାହି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁଵିହାରଂ ପୁଚ୍ଛ – ସୋମା ଚ ଭଗିନୀ ସକୁଲା ଚ ଭଗିନୀ ଭଗଵତୋ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦତି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁଵିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତୀ’’’ତି। ‘‘ସୁଖିନିୟୋ ହୋନ୍ତୁ ତା, ମହାରାଜ, ସୋମା ଚ ଭଗିନୀ ସକୁଲା ଚ ଭଗିନୀ’’ତି।

୩୭୭। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏଵମାହ – ‘ନତ୍ଥି ସୋ ସମଣୋ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଵା ଯୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୂ ସବ୍ବଦସ୍ସାଵୀ ଅପରିସେସଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଟିଜାନିସ୍ସତି, ନେତଂ ଠାନଂ ଵିଜ୍ଜତୀ’ତି। ଯେ ତେ, ଭନ୍ତେ,

ଏୱମାହଂସୁ – 'ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏୱମାହ – ନତ୍ଥି ସୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଯୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୂ ସବ୍ବଦସ୍ସାୱୀ ଅପରିସେସଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଟିଜାନିସ୍ସତି, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀ'ତି; କଚ୍ଚି ତେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ୱୁତ୍ତୱାଦିନୋ, ନ ଚ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭୂତେନ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତି, ଧମ୍ମସ୍ସ ଚାନୁଧମ୍ମଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତି, ନ ଚ କୋଚି ସହଧମ୍ମିକୋ ୱାଦାନୁୱାଦୋ ଗାରଯ୍ହଂ ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି? ''ଯେ ତେ, ମହାରାଜ, ଏୱମାହଂସୁ – 'ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏୱମାହ – ନତ୍ଥି ସୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଯୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୂ ସବ୍ବଦସ୍ସାୱୀ ଅପରିସେସଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଟିଜାନିସ୍ସତି, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀ'ତି; ନ ମେ ତେ ୱୁତ୍ତୱାଦିନୋ, ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତି ଚ ପନ ମଂ ତେ ଅସତା ଅଭୂତେନା''ତି।

୩୭୮। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ୱିଟଟୂଭଂ ସେନାପତିଂ ଆମନ୍ତେସି – ''କୋ ନୁ ଖୋ, ସେନାପତି, ଇମଂ କଥାୱତ୍ଥୁଂ ରାଜନ୍ତେପୁରେ ଅବ୍ଭୁଦାହାସୀ''ତି? ''ସଞ୍ଜୟୋ, ମହାରାଜ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆକାସଗୋତ୍ତୋ''ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ପୁରିସଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଏହି ତ୍ୱଂ , ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ମମ ୱଚନେନ ସଞ୍ଜୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆକାସଗୋତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେହି – 'ରାଜା ତଂ, ଭନ୍ତେ, ପସେନଦି କୋସଲୋ ଆମନ୍ତେତୀ'''ତି। ''ଏୱଂ, ଦେୱା''ତି ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ସଞ୍ଜୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆକାସଗୋତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସଞ୍ଜୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆକାସଗୋତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ରାଜା ତଂ, ଭନ୍ତେ, ପସେନଦି କୋସଲୋ ଆମନ୍ତେତୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସିୟା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ଅଞ୍ଞଦେୱ କିଞ୍ଚି ସନ୍ଧାୟ ଭାସିତଂ, ତଞ୍ଚ ଜନୋ ଅଞ୍ଞଥାପି ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ [ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି, ଅଭିଜାନାମି ମହାରାଜ ୱାଚଂ ଭାସିତାତି (ସୀ।)]। ଯଥା କଥଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅଭିଜାନାତି ୱାଚଂ ଭାସିତା''ତି? ''ଏୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ମହାରାଜ, ଅଭିଜାନାମି ୱାଚଂ ଭାସିତା – 'ନତ୍ଥି ସୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଯୋ ସକିଦେୱ ସବ୍ବଂ ଞସ୍ସତି, ସବ୍ବଂ ଦକ୍ଖିତି, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀ'''ତି। ''ହେତୁରୂପଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଆହ; ସହେତୁରୂପଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଆହ – 'ନତ୍ଥି ସୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଯୋ ସକିଦେୱ ସବ୍ବଂ ଞସ୍ସତି, ସବ୍ବଂ ଦକ୍ଖିତି, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀ'''ତି। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭନ୍ତେ, ୱଣ୍ଣା – ଖତ୍ତିୟା, ବ୍ରାହ୍ମଣା, ୱେସ୍ସା, ସୁଦ୍ଦା। ଇମେସଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଚତୁନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ସିୟା ୱିସେସୋ ସିୟା ନାନାକରଣ''ନ୍ତି? ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ମହାରାଜ, ୱଣ୍ଣା – ଖତ୍ତିୟା, ବ୍ରାହ୍ମଣା, ୱେସ୍ସା, ସୁଦ୍ଦା। ଇମେସଂ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଚତୁନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଦ୍ୱେ ୱଣ୍ଣା ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାୟନ୍ତି – ଖତ୍ତିୟା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ – ଯଦିଦଂ ଅଭିୱାଦନପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମସାମୀଚିକମ୍ମାନୀ''ତି [ସାମିଚିକମ୍ମାନନ୍ତି (ସୀ।)]। ''ନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ ପୁଚ୍ଛାମି; ସମ୍ପରାୟିକାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛାମି। ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭନ୍ତେ, ୱଣ୍ଣା – ଖତ୍ତିୟା, ବ୍ରାହ୍ମଣା, ୱେସ୍ସା, ସୁଦ୍ଦା। ଇମେସଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଚତୁନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ସିୟା ୱିସେସୋ ସିୟା ନାନାକରଣ''ନ୍ତି?

୩୭୯। ''ପଞ୍ଚିମାନି, ମହାରାଜ, ପଧାନିୟଙ୍ଗାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ମହାରାଜ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସଦ୍ଦହତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଂ – 'ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା'ତି; ଅପ୍ପାବାଧୋ ହୋତି ଅପ୍ପାତଙ୍କୋ ସମୱେପାକିନିୟା ଗହଣିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ନାତିସୀତାୟ ନାଚ୍ଚୁଣ୍ହାୟ ମଜ୍ଝିମାୟ ପଧାନକ୍ଖମାୟ; ଅସଠୋ ହୋତି ଅମାୟାୱୀ ଯଥାଭୂତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଆୱିକତ୍ତା ସତ୍ଥରି ୱା ୱିଞ୍ଞୂସୁ ୱା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ; ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାୟ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାୟ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ; ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଉଦୟତ୍ଥଗାମିନିୟା ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିୟାୟ ନିବ୍ବେଧିକାୟ ସମ୍ମାଦୁକ୍ଖକ୍ଖୟଗାମିନିୟା – ଇମାନି ଖୋ, ମହାରାଜ, ପଞ୍ଚ ପଧାନିୟଙ୍ଗାନି। ଚତ୍ତାରୋମେ, ମହାରାଜ, ୱଣ୍ଣା – ଖତ୍ତିୟା, ବ୍ରାହ୍ମଣା, ୱେସ୍ସା, ସୁଦ୍ଦା। ତେ ଚସ୍ସୁ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ପଧାନିୟଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତା ; ଏତ୍ଥ ପନ ନେସଂ ଅସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ ସୁଖାୟା''ତି। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭନ୍ତେ, ୱଣ୍ଣା – ଖତ୍ତିୟା, ବ୍ରାହ୍ମଣା, ୱେସ୍ସା, ସୁଦ୍ଦା । ତେ ଚସ୍ସୁ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ପଧାନିୟଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତା; ଏତ୍ଥ ପନ ନେସଂ, ଭନ୍ତେ, ସିୟା ୱିସେସୋ ସିୟା ନାନାକରଣ''ନ୍ତି? ''ଏତ୍ଥ ଖୋ ନେସାହଂ, ମହାରାଜ, ପଧାନୱେମତ୍ତତଂ ୱଦାମି। ସେୟ୍ୟଥାପିସ୍ସୁ, ମହାରାଜ, ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥିଦମ୍ମା ୱା ଅସ୍ସଦମ୍ମା ୱା ଗୋଦମ୍ମା ୱା ସୁଦନ୍ତା ସୁୱିନୀତା, ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥିଦମ୍ମା ୱା ଅସ୍ସଦମ୍ମା ୱା ଗୋଦମ୍ମା ୱା ଅଦନ୍ତା ଅୱିନୀତା। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଯେ ତେ ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥିଦମ୍ମା ୱା ଅସ୍ସଦମ୍ମା ୱା ଗୋଦମ୍ମା ୱା ସୁଦନ୍ତା ସୁୱିନୀତା, ଅପି ନୁ ତେ ଦନ୍ତାୱ ଦନ୍ତକାରଣଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ, ଦନ୍ତାୱ ଦନ୍ତଭୂମିଂ ସମ୍ପାପୁଣେୟ୍ୟୁ''ନ୍ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଯେ ପନ ତେ ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥିଦମ୍ମା ୱା ଅସ୍ସଦମ୍ମା ୱା ଗୋଦମ୍ମା ୱା ଅଦନ୍ତା ଅୱିନୀତା, ଅପି ନୁ ତେ ଅଦନ୍ତାୱ ଦନ୍ତକାରଣଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ, ଅଦନ୍ତାୱ ଦନ୍ତଭୂମିଂ ସମ୍ପାପୁଣେୟ୍ୟୁଂ, ସେୟ୍ୟଥାପି ତେ ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥିଦମ୍ମା ୱା ଅସ୍ସଦମ୍ମା ୱା ଗୋଦମ୍ମା ୱା ସୁଦନ୍ତା ସୁୱିନୀତା''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଏୱମେୱ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଯଂ ତଂ ସଦ୍ଧେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ ଅପ୍ପାବାଧେନ ଅସଠେନ ଅମାୟାୱିନା ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟେନ ପଞ୍ଞୱତା ତଂ ୱତ [ତଂ ତଥା ସୋ (କ।)] ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ବହ୍ୱାବାଧୋ ସଠୋ ମାୟାୱୀ କୁସୀତୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ପାପୁଣିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀ''ତି।

୩୮୦। ''ହେତୁରୂପଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଆହ; ସହେତୁରୂପଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଆହ। ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭନ୍ତେ, ୱଣ୍ଣା – ଖତ୍ତିୟା, ବ୍ରାହ୍ମଣା, ୱେସ୍ସା , ସୁଦ୍ଦା। ତେ ଚସ୍ସୁ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ପଧାନିୟଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତା ତେ ଚସ୍ସୁ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା; ଏତ୍ଥ ପନ ନେସଂ, ଭନ୍ତେ, ସିୟା ୱିସେସୋ ସିୟା ନାନାକରଣ''ନ୍ତି?

''ଏତ୍ଥ ଖୋ [ଏତ୍ଥ ଖୋ ପନ (ସୀ।)] ନେସାହଂ, ମହାରାଜ, ନ କିଞ୍ଚି ନାନାକରଣଂ ୱଦାମି – ଯଦିଦଂ ୱିମୁତ୍ତିଯା ୱିମୁତ୍ତିଂ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ମହାରାଜ, ପୁରିସୋ ସୁକ୍ଖଂ ସାକକଟ୍ଠଂ ଆଦାଯ ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ୟ, ତେଜୋ ପାତୁକରେଯ୍ୟ ; ଅଥାପରୋ ପୁରିସୋ ସୁକ୍ଖଂ ସାଲକଟ୍ଠଂ ଆଦାଯ ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ୟ, ତେଜୋ ପାତୁକରେଯ୍ୟ; ଅଥାପରୋ ପୁରିସୋ ସୁକ୍ଖଂ ଅମ୍ବକଟ୍ଠଂ ଆଦାଯ ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ୟ, ତେଜୋ ପାତୁକରେଯ୍ୟ; ଅଥାପରୋ ପୁରିସୋ ସୁକ୍ଖଂ ଉଦୁମ୍ବରକଟ୍ଠଂ ଆଦାଯ ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ୟ, ତେଜୋ ପାତୁକରେଯ୍ୟ। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ସିଯା ନୁ ଖୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗୀନଂ ନାନାଦାରୁତୋ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତାନଂ କିଞ୍ଚି ନାନାକରଣଂ ଅଚ୍ଚିଯା ୱା ଅଚ୍ଚିଂ, ୱଣ୍ଣେନ ୱା ୱଣ୍ଣଂ, ଆଭାଯ ୱା ଆଭ''ନ୍ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଏୱମେୱ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଯଂ ତଂ ତେଜଂ ୱୀରିଯା ନିମ୍ମଥିତଂ ପଧାନାଭିନିବ୍ବତ୍ତଂ [ୱିରିଯଂ ନିପ୍ଫରତି, ତଂ ପଚ୍ଛାଭିନିବ୍ବତ୍ତଂ (ସୀ।)], ନାହଂ ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ନାନାକରଣଂ ୱଦାମି – ଯଦିଦଂ ୱିମୁତ୍ତିଯା ୱିମୁତ୍ତି''ନ୍ତି। ''ହେତୁରୂପଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଆହ; ସହେତୁରୂପଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଆହ। କିଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ଥି ଦେୱା''ତି? ''କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ଏୱଂ ୱଦେସି – 'କିଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ଥି ଦେୱା'''ତି? ''ଯଦି ୱା ତେ, ଭନ୍ତେ, ଦେୱା ଆଗନ୍ତାରୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଯଦି ୱା ଅନାଗନ୍ତାରୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ''? ''ଯେ ତେ, ମହାରାଜ, ଦେୱା ସବ୍ୟାବଜ୍ଝା ତେ ଦେୱା ଆଗନ୍ତାରୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ, ଯେ ତେ ଦେୱା ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝା ତେ ଦେୱା ଅନାଗନ୍ତାରୋ ଇତ୍ଥତ୍ତ''ନ୍ତି।

୩୮୧। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ୱିଟୂଭୋ ସେନାପତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଯେ ତେ, ଭନ୍ତେ, ଦେୱା ସବ୍ୟାବଜ୍ଝା ଆଗନ୍ତାରୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ତେ ଦେୱା, ଯେ ତେ ଦେୱା ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝା ଅନାଗନ୍ତାରୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ତେ ଦେୱେ ତମ୍ହା ଠାନା ଚାୱେସ୍ସନ୍ତି ୱା ପବ୍ବାଜେସ୍ସନ୍ତି ୱା''ତି?

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଅଯଂ ଖୋ ୱିଟଟୂଭୋ ସେନାପତି ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ; ଅହଂ ଭଗୱତୋ ପୁତ୍ତୋ। ଅଯଂ ଖୋ କାଲୋ ଯଂ ପୁତ୍ତୋ ପୁତ୍ତେନ ମନ୍ତେଯ୍ୟା''ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ୱିଟଟୂଭଂ ସେନାପତିଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ତେନ ହି, ସେନାପତି, ତଂ ଯେୱେତ୍ଥ ପଟିପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି; ଯଥା ତେ ଖମେଯ୍ୟ ତଥା ନଂ ବ୍ୟାକରେଯ୍ୟାସି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସେନାପତି, ଯାୱତା ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ୱିଜିତଂ ଯତ୍ଥ ଚ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଇସ୍ସରିଯାଧିପଚ୍ଚଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେତି, ପହୋତି ତତ୍ଥ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ୱା ଅପୁଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱନ୍ତଂ ୱା ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱନ୍ତଂ ୱା ତମ୍ହା ଠାନା ଚାୱେତୁଂ ୱା ପବ୍ବାଜେତୁଂ ୱା''ତି? ''ଯାୱତା, ଭୋ, ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ୱିଜିତଂ ଯତ୍ଥ ଚ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଇସ୍ସରିଯାଧିପଚ୍ଚଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେତି, ପହୋତି ତତ୍ଥ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ୱା ଅପୁଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱନ୍ତଂ ୱା ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱନ୍ତଂ ୱା ତମ୍ହା ଠାନା ଚାୱେତୁଂ ୱା ପବ୍ବାଜେତୁଂ ୱା''ତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସେନାପତି, ଯାୱତା ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ଅୱିଜିତଂ ଯତ୍ଥ ଚ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ନ ଇସ୍ସରିଯାଧିପଚ୍ଚଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେତି, ତତ୍ଥ ପହୋତି ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ୱା ଅପୁଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱନ୍ତଂ ୱା ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱନ୍ତଂ ୱା ତମ୍ହା ଠାନା ଚାୱେତୁଂ ୱା ପବ୍ବାଜେତୁଂ ୱା''ତି? ''ଯାୱତା, ଭୋ, ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ଅୱିଜିତଂ ଯତ୍ଥ ଚ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ନ ଇସ୍ସରିଯାଧିପଚ୍ଚଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେତି, ନ ତତ୍ଥ ପହୋତି ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ୱା ଅପୁଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱନ୍ତଂ ୱା ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱନ୍ତଂ ୱା ତମ୍ହା ଠାନା ଚାୱେତୁଂ ୱା ପବ୍ବାଜେତୁଂ ୱା''ତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସେନାପତି, ସୁତା ତେ ଦେୱା ତାୱତିଂସା''ତି? ''ଏୱଂ, ଭୋ। ସୁତା ମେ ଦେୱା ତାୱତିଂସା। ଇଧାପି ଭୋତା ରଞ୍ଞା ପସେନଦିନା କୋସଲେନ ସୁତା ଦେୱା ତାୱତିଂସା''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସେନାପତି, ପହୋତି ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଦେୱେ ତାୱତିଂସେ ତମ୍ହା ଠାନା ଚାୱେତୁଂ ୱା ପବ୍ବାଜେତୁଂ ୱା''ତି? ''ଦସ୍ସନମ୍ପି, ଭୋ, ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଦେୱେ ତାୱତିଂସେ ନପ୍ପହୋତି, କୁତୋ ପନ ତମ୍ହା ଠାନା ଚାୱେସ୍ସତି ୱା ପବ୍ବାଜେସ୍ସତି ୱା''ତି? ''ଏୱମେୱ ଖୋ, ସେନାପତି, ଯେ ତେ ଦେୱା ସବ୍ୟାବଜ୍ଝା ଆଗନ୍ତାରୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ତେ ଦେୱା, ଯେ ତେ ଦେୱା ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝା ଅନାଗନ୍ତାରୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ତେ ଦେୱେ ଦସ୍ସନାଯପି ନପ୍ପହୋନ୍ତି; କୁତୋ ପନ ତମ୍ହା ଠାନା ଚାୱେସ୍ସନ୍ତି ୱା ପବ୍ବାଜେସ୍ସନ୍ତି ୱା''ତି?

୩୮୨। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କୋନାମୋ ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂ''ତି? ''ଆନନ୍ଦୋ ନାମ, ମହାରାଜା''ତି। ''ଆନନ୍ଦୋ ୱତ, ଭୋ, ଆନନ୍ଦରୂପୋ ୱତ, ଭୋ! ହେତୁରୂପଂ, ଭନ୍ତେ , ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଆହ; ସହେତୁରୂପଂ, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଆହ। କିଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ଥି ବ୍ରହ୍ମା''ତି? ''କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ଏୱଂ ୱଦେସି – 'କିଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ଥି ବ୍ରହ୍ମା'''ତି? ''ଯଦି ୱା ସୋ, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରହ୍ମା ଆଗନ୍ତା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ, ଯଦି ୱା ଅନାଗନ୍ତା ଇତ୍ଥତ୍ତ''ନ୍ତି? ''ଯୋ ସୋ, ମହାରାଜ, ବ୍ରହ୍ମା ସବ୍ୟାବଜ୍ଝୋ ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ଆଗନ୍ତା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ, ଯୋ ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝୋ ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ଅନାଗନ୍ତା ଇତ୍ଥତ୍ତ''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସଞ୍ଜଯୋ, ମହାରାଜ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆକାସଗୋତ୍ତୋ ଆଗତୋ''ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ସଞ୍ଜଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆକାସଗୋତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘କୋ ନୁ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମଂ କଥାୱତ୍ଥୁଂ ରାଜନ୍ତେପୁରେ ଅବ୍ଭୁଦାହାସୀ’’ତି? ‘‘ୱିଟଟୂଭୋ, ମହାରାଜ, ସେନାପତୀ’’ତି। ୱିଟଟୂଭୋ ସେନାପତି ଏୱମାହ – ‘‘ସଞ୍ଜୟୋ, ମହାରାଜ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆକାସଗୋତ୍ତୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଯାନକାଲୋ, ମହାରାଜା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହା, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ଭଗୱା ବ୍ଯାକାସି; ତଞ୍ଚ ପନମ୍ହାକଂ ରୁଚ୍ଚତି ଚେୱ ଖମତି ଚ, ତେନ ଚମ୍ହା ଅତ୍ତମନା। ଚାତୁୱଣ୍ଣିସୁଦ୍ଧିଂ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହା, ଚାତୁୱଣ୍ଣିସୁଦ୍ଧିଂ ଭଗୱା ବ୍ଯାକାସି; ତଞ୍ଚ ପନମ୍ହାକଂ ରୁଚ୍ଚତି ଚେୱ ଖମତି ଚ, ତେନ ଚମ୍ହା ଅତ୍ତମନା। ଅଧିଦେୱେ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହା, ଅଧିଦେୱେ ଭଗୱା ବ୍ଯାକାସି; ତଞ୍ଚ ପନମ୍ହାକଂ ରୁଚ୍ଚତି ଚେୱ ଖମତି ଚ, ତେନ ଚମ୍ହା ଅତ୍ତମନା। ଅଧିବ୍ରହ୍ମାନଂ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହା, ଅଧିବ୍ରହ୍ମାନଂ ଭଗୱା ବ୍ଯାକାସି; ତଞ୍ଚ ପନମ୍ହାକଂ ରୁଚ୍ଚତି ଚେୱ ଖମତି ଚ, ତେନ ଚମ୍ହା ଅତ୍ତମନା। ଯଂ ଯଦେୱ ଚ ମଯଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହା ତଂ ତଦେୱ ଭଗୱା ବ୍ଯାକାସି; ତଞ୍ଚ ପନମ୍ହାକଂ ରୁଚ୍ଚତି ଚେୱ ଖମତି ଚ, ତେନ ଚମ୍ହା ଅତ୍ତମନା। ହନ୍ଦ, ଚ ଦାନି ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଗଚ୍ଛାମ; ବହୁକିଚ୍ଚା ମଯଂ ବହୁକରଣୀଯା’’ତି। ‘‘ଯସ୍ସଦାନି ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମୀତି।

କଣ୍ଣକତ୍ଥଲସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଦସମଂ।

ରାଜୱଗ୍ଗୋ ନିଟ୍ଠିତୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଘଟିକାରୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ, ମଘଦେୱୋ ମଧୁରିଯଂ;

ବୋଧି ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ଚ, ପିଯଜାତଂ ବାହିତିକଂ;

ଧମ୍ମଚେତିଯସୁତ୍ତଞ୍ଚ, ଦସମଂ କଣ୍ଣକତ୍ଥଲଂ।

୫। ବ୍ରାହ୍ମଣୱଗ୍ଗୋ

୧। ବ୍ରହ୍ମାୟୁସୁତ୍ତଂ

୩୮୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ୱିଦେହେସୁ ଚାରିକଂ ଚରତି ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମିଥିଲାଯଂ ପଟିୱସତି ଜିଣ୍ଣୋ ୱୁଡ୍ଢୋ ମହଲ୍ଲକୋ ଅଦ୍ଧଗତୋ ୱଯୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ୱୀସୱସ୍ସସତିକୋ ଜାତିଯା, ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ [ବେଦାନଂ (କ।)] ପାରଗୂ ସନିଘଣ୍ଡୁକେଟୁଭାନଂ ସାକ୍ଖରପ୍ପଭେଦାନଂ ଇତିହାସପଞ୍ଚମାନଂ, ପଦକୋ, ୱେୟ୍ଯାକରଣୋ, ଲୋକାଯତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ ଅନୱଯୋ। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ – ''ସମଣୋ ଖଲୁ ଭୋ, ଗୋତମୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ୱିଦେହେସୁ ଚାରିକଂ ଚରତି ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି। ତଂ ଖୋ ପନ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – 'ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତି। ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ସଦେୱକଂ ସମାରକଂ ସବ୍ରହ୍ମକଂ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ପଜଂ ସଦେୱମନୁସ୍ସଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେତି। ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତି। ସାଧୁ ଖୋ ପନ ତଥାରୂପାନଂ ଅରହତଂ ଦସ୍ସନଂ ହୋତୀ'''ତି।

୩୮୪। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ବ୍ରହ୍ମାୟୁସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଉତ୍ତରୋ ନାମ ମାଣୱୋ ଅନ୍ତେୱାସୀ ହୋତି ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଗୂ ସନିଘଣ୍ଡୁକେଟୁଭାନଂ ସାକ୍ଖରପ୍ପଭେଦାନଂ ଇତିହାସପଞ୍ଚମାନଂ, ପଦକୋ, ୱେୟ୍ଯାକରଣୋ, ଲୋକାଯତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ ଅନୱଯୋ। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉତ୍ତରଂ ମାଣୱଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଅଯଂ, ତାତ ଉତ୍ତର, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ୱିଦେହେସୁ ଚାରିକଂ ଚରତି ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି। ତଂ ଖୋ ପନ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – 'ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ…ପେ… ସାଧୁ ଖୋ ପନ ତଥାରୂପାନଂ ଅରହତଂ ଦସ୍ସନଂ ହୋତୀ'ତି। ଏହି ତ୍ୱଂ, ତାତ ଉତ୍ତର, ଯେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଜାନାହି ଯଦି ୱା ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ତଥା ସନ୍ତଂଯେୱ ସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ, ଯଦି ୱା ନୋ ତଥା; ଯଦି ୱା ସୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ତାଦିସୋ, ଯଦି ୱା ନ ତାଦିସୋ। ତଥା ମଯଂ ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ୱେଦିସ୍ସାମା''ତି। ''ଯଥା କଥଂ ପନାହଂ, ଭୋ, ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଜାନିସ୍ସାମି ଯଦି ୱା ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ତଥା ସନ୍ତଂଯେୱ ସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ, ଯଦି ୱା ନୋ ତଥା; ଯଦି ୱା ସୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ତାଦିସୋ, ଯଦି ୱା ନ ତାଦିସୋ''ତି। ''ଆଗତାନି ଖୋ, ତାତ ଉତ୍ତର, ଅମ୍ହାକଂ ମନ୍ତେସୁ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି, ଯେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଦ୍ୱେୟେୱ ଗତିଯୋ ଭୱନ୍ତି ଅନଞ୍ଞା । ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଚାତୁରନ୍ତୋ ୱିଜିତାୱୀ ଜନପଦତ୍ଥାୱରିଯପ୍ପତ୍ତୋ ସତ୍ତରତନସମନ୍ନାଗତୋ। ତସ୍ସିମାନି ସତ୍ତ ରତନାନି ଭୱନ୍ତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଚକ୍କରତନଂ, ହତ୍ଥିରତନଂ, ଅସ୍ସରତନଂ, ମଣିରତନଂ, ଇତ୍ଥିରତନଂ, ଗହପତିରତନଂ, ପରିଣାଯକରତନମେୱ ସତ୍ତମଂ। ପରୋସହସ୍ସଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ପୁତ୍ତା ଭୱନ୍ତି ସୂରା ୱୀରଙ୍ଗରୂପା ପରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନା। ସୋ ଇମଂ ପଥୱିଂ ସାଗରପରିଯନ୍ତଂ ଅଦଣ୍ଡେନ ଅସତ୍ଥେନ ଧମ୍ମେନ [ଧମ୍ମେନ ସମେନ (କ।)] ଅଭିୱିଜିଯ ଅଜ୍ଝାୱସତି। ସଚେ ଖୋ ପନ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜତି, ଅରହଂ ହୋତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦୋ। ଅହଂ ଖୋ ପନ, ତାତ ଉତ୍ତର, ମନ୍ତାନଂ ଦାତା; ତ୍ୱଂ ମନ୍ତାନଂ ପଟିଗ୍ଗହେତା''ତି।

୩୮୫। ''ଏୱଂ, ଭୋ''ତି ଖୋ ଉତ୍ତରୋ ମାଣୱୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ବ୍ରହ୍ମାୟୁଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ୱିଦେହେସୁ ଯେନ ଭଗୱା ତେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କାମି। ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଉତ୍ତରୋ ମାଣୱୋ ଭଗୱତୋ କାଯେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ସମନ୍ନେସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଉତ୍ତରୋ ମାଣୱୋ ଭଗୱତୋ କାଯେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି, ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଠପେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ। ଦ୍ୱୀସୁ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି ନ ସମ୍ପସୀଦତି – କୋସୋହିତେ ଚ ୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହେ, ପହୂତଜିୱ୍ହତାଯ ଚ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ଏତଦହୋସି – ''ପସ୍ସତି ଖୋ ମେ ଅଯଂ ଉତ୍ତରୋ ମାଣୱୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି , ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଠପେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ। ଦ୍ୱୀସୁ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି ନ ସମ୍ପସୀଦତି – କୋସୋହିତେ ଚ ୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହେ, ପହୂତଜିୱ୍ହତାଯ ଚା''ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତଥାରୂପଂ ଇଦ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖାସି ଯଥା ଅଦ୍ଦସ ଉତ୍ତରୋ ମାଣୱୋ ଭଗୱତୋ କୋସୋହିତଂ ୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଜିୱ୍ହଂ ନିନ୍ନାମେତ୍ୱା ଉଭୋପି କଣ୍ଣସୋତାନି ଅନୁମସି ପଟିମସି [ପରିମସି (ସୀ। କ।)]; ଉଭୋପି ନାସିକସୋତାନି [ନାସିକାସୋତାନି (ସୀ।)] ଅନୁମସି ପଟିମସି;

କେଓଲମ୍ପି ନଲାଟମଣ୍ଡଲଂ ଜିଓ୍ହାଯ ଛାଦେସି। ଅଥ ଖୋ ଉତ୍ତରସ୍ସ ମାଣଓସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ସମନ୍ନାଗତୋ ଖୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେହି। ଯଂନୂନାହଂ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଅନୁବନ୍ଧେଯ୍ୟଂ, ଇରିଯାପଥମସ୍ସ ପସ୍ସେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଉତ୍ତରୋ ମାଣଓୋ ସତ୍ତମାସାନି ଭଗଓନ୍ତଂ ଅନୁବନ୍ଧି ଛାଯାଓ ଅନପାଯିନୀ [ଅନୁପାଯିନୀ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)]।

୩୮୬। ଅଥ ଖୋ ଉତ୍ତରୋ ମାଣଓୋ ସତ୍ତନ୍ନଂ ମାସାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ୱିଦେହେସୁ ଯେନ ମିଥିଲା ତେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କାମି। ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଯେନ ମିଥିଲା ଯେନ ବ୍ରହ୍ମାଯୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମାଯୁଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଉତ୍ତରଂ ମାଣଓଂ ବ୍ରହ୍ମାଯୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କଚ୍ଚି, ତାତ ଉତ୍ତର, ତଂ ଭଓନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ତଥା ସନ୍ତଂଯେଓ ସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ , ନୋ ଅଞ୍ଞଥା? କଚ୍ଚି ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ ତାଦିସୋ, ନୋ ଅଞ୍ଞାଦିସୋ’’ତି? ‘‘ତଥା ସନ୍ତଂଯେଓ, ଭୋ, ତଂ ଭଓନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା; ତାଦିସୋଓ [ତାଦିସୋଓ ଭୋ (ସୀ। ପୀ।), ତାଦିସୋ ଚ ଖୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ, ନୋ ଅଞ୍ଞାଦିସୋ। ସମନ୍ନାଗତୋ ଚ [ସମନ୍ନାଗତୋ ଚ ଭୋ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେହି।

‘‘ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତପାଦୋ ଖୋ ପନ ଭଓଂ ଗୋତମୋ; ଇଦମ୍ପି ତସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ଭଓତି।

‘‘ହେଟ୍ଠା ଖୋ ପନ ତସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ପାଦତଲେସୁ ଚକ୍କାନି ଜାତାନି ସହସ୍ସାରାନି ସନେମିକାନି ସନାଭିକାନି ସବ୍ବାକାରପରିପୂରାନି…

‘‘ଆଯତପଣ୍ହି ଖୋ ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ…

‘‘ଦୀଘଙ୍ଗୁଲି ଖୋ ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ…

‘‘ମୁଦୁତଲୁନହତ୍ଥପାଦୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ…

‘‘ଜାଲହତ୍ଥପାଦୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ…

‘‘ଉସ୍ସଙ୍ଖପାଦୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ…

‘‘ଏଣିଜଙ୍ଘୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ…

‘‘ଠିତକୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ ଅନୋନମନ୍ତୋ ଉଭୋହି ପାଣିତଲେହି ଜଣ୍ଣୁକାନି ପରିମସତି ପରିମଜ୍ଜତି…

‘‘କୋସୋହିତଓତ୍ଥଗୁୟ୍ହୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ…

‘‘ସୁଓଣ୍ଣଓଣ୍ଣୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭତ୍ତଚୋ…

‘‘ସୁଖୁମଚ୍ଛୱି ଖୋ ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ। ସୁଖୁମତ୍ତା ଛୱିଯା ରଜୋଜଲ୍ଲଂ କାଯେ ନ ଉପଲିମ୍ପତି…

‘‘ଏକେକଲୋମୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ; ଏକେକାନି ଲୋମାନି ଲୋମକୂପେସୁ ଜାତାନି…

‘‘ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଲୋମୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ; ଉଦ୍ଧଗ୍ଗାନି ଲୋମାନି ଜାତାନି ନୀଲାନି ଅଞ୍ଜନଓଣ୍ଣାନି କୁଣ୍ଡଲାଓଟ୍ଟାନି ଦକ୍ଖିଣାଓଟ୍ଟକଜାତାନି…

‘‘ବ୍ରହ୍ମୁଜୁଗତ୍ତୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ…

‘‘ସତ୍ତୁସ୍ସଦୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ…

‘‘ସୀହପୁବ୍ବଦ୍ଧକାଯୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ…

‘‘ଚିତନ୍ତରଂସୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ…

''ନିଗ୍ରୋଧପରିମଣ୍ଡଲୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ; ଯାଵତକ୍ୱସ୍ସ କାୟୋ ତାଵତକ୍ୱସ୍ସ ବ୍ୟାମୋ, ଯାଵତକ୍ୱସ୍ସ ବ୍ୟାମୋ ତାଵତକ୍ୱସ୍ସ କାୟୋ…

''ସମଵଟ୍ଟକ୍ଖନ୍ଧୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ…

''ରସଗ୍ଗସଗ୍ଗୀ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ…

''ସୀହହନୁ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ…

''ଚତ୍ତାଲୀସଦନ୍ତୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ…

''ସମଦନ୍ତୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ…

''ଅଵିରଳଦନ୍ତୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ…

''ସୁସୁକ୍କଦାଠୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ…

''ପହୂତଜିଵ୍ହୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ…

''ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ କରଵୀକଭାଣୀ…

''ଅଭିନୀଲନେତ୍ତୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ…

''ଗୋପଖୁମୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ…

''ଉଣ୍ଣା ଖୋ ପନସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଭମୁକନ୍ତରେ ଜାତା ଓଦାତା ମୁଦୁତୂଲସନ୍ନିଭା…

''ଉଣ୍ହୀସସୀସୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ; ଇଦମ୍ପି ତସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ଭଵତି।

''ଇମେହି ଖୋ, ଭୋ, ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ।

୩୮୭। ''ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଦକ୍ଖିଣେନେଵ ପାଦେନ ପଠମଂ ପକ୍କମତି। ସୋ ନାତିଦୂରେ ପାଦଂ ଉଦ୍ଧରତି, ନାଚ୍ଚାସନ୍ନେ ପାଦଂ ନିକ୍ଖିପତି; ସୋ ନାତିସୀଘଂ ଗଚ୍ଛତି, ନାତିସଣିକଂ ଗଚ୍ଛତି; ନ ଚ ଅଦ୍ଦୁଵେନ ଅଦ୍ଦୁଵଂ ସଙ୍ଘଟ୍ଟେନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଚ ଗୋପ୍ଫକେନ ଗୋପ୍ଫକଂ ସଙ୍ଘଟ୍ଟେନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନ ସତ୍ଥିଂ ଉନ୍ନାମେତି, ନ ସତ୍ଥିଂ ଓନାମେତି; ନ ସତ୍ଥିଂ ସନ୍ନାମେତି, ନ ସତ୍ଥିଂ ଵିନାମେତି। ଗଚ୍ଛତୋ ଖୋ ପନ ତସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଅଧରକାୟୋଵ [ଅଦ୍ଧକାୟୋଵ (କ।), ଆରଦ୍ଧକାୟୋଵ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଇଞ୍ଜତି, ନ ଚ କାୟବଲେନ ଗଚ୍ଛତି। ଅପଲୋକେନ୍ତୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ସବ୍ବକାୟେନେଵ ଅପଲୋକେତି; ସୋ ନ ଉଦ୍ଧଂ ଉଲ୍ଲୋକେତି, ନ ଅଧୋ ଓଲୋକେତି; ନ ଚ ଵିପେକ୍ଖମାନୋ ଗଚ୍ଛତି, ଯୁଗମତ୍ତଞ୍ଚ ପେକ୍ଖତି; ତତୋ ଚସ୍ସ ଉତ୍ତରି ଅନାଵଟଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ଭଵତି। ସୋ ଅନ୍ତରଘରଂ ପଵିସନ୍ତୋ ନ କାୟଂ ଉନ୍ନାମେତି , ନ କାୟଂ ଓନାମେତି; ନ କାୟଂ ସନ୍ନାମେତି, ନ କାୟଂ ଵିନାମେତି। ସୋ ନାତିଦୂରେ ନାଚ୍ଚାସନ୍ନେ ଆସନସ୍ସ ପରିଵତ୍ତତି, ନ ଚ ପାଣିନା ଆଲମ୍ବିତ୍ୱା ଆସନେ ନିସୀଦତି, ନ ଚ ଆସନସ୍ମିଂ କାୟଂ ପକ୍ଖିପତି। ସୋ ଅନ୍ତରଘରେ ନିସିନ୍ନୋ ସମାନୋ ନ ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଆପଜ୍ଜତି, ନ ପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଆପଜ୍ଜତି; ନ ଅଦ୍ଦୁଵେନ ଅଦ୍ଦୁଵଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ନିସୀଦତି; ନ ଚ ଗୋପ୍ଫକେନ ଗୋପ୍ଫକଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ନିସୀଦତି; ନ ଚ ପାଣିନା ହନୁକଂ ଉପଦହିତ୍ୱା [ଉପାଦିୟିତ୍ୱା (ସୀ। ପୀ।)] ନିସୀଦତି। ସୋ ଅନ୍ତରଘରେ ନିସିନ୍ନୋ ସମାନୋ ନ ଛମ୍ଭତି ନ କମ୍ପତି ନ ଵେଧତି ନ ପରିତସ୍ସତି। ସୋ ଅଛମ୍ଭୀ ଅକମ୍ପୀ ଅଵେଧୀ ଅପରିତସ୍ସୀ ଵିଗତଲୋମହଂସୋ। ଵିଵେକଵତ୍ତୋ ଚ ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଅନ୍ତରଘରେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ସୋ ପତ୍ତୋଦକଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ନ ପତ୍ତଂ ଉନ୍ନାମେତି, ନ ପତ୍ତଂ ଓନାମେତି; ନ ପତ୍ତଂ ସନ୍ନାମେତି, ନ ପତ୍ତଂ ଵିନାମେତି। ସୋ ପତ୍ତୋଦକଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ନାତିଥୋକଂ ନାତିବହୁଂ। ସୋ ନ ଖୁଲୁଖୁଲୁକାରକଂ [ବୁଲୁବୁଲୁକାରକଂ (ସୀ।)] ପତ୍ତଂ ଧୋଵତି, ନ ସମ୍ପରିଵତ୍ତକଂ ପତ୍ତଂ ଧୋଵତି, ନ ପତ୍ତଂ ଭୂମିୟଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଧୋଵତି; ହତ୍ଥେସୁ ଧୋତେସୁ ପତ୍ତୋ ଧୋତୋ ହୋତି, ପତ୍ତେ ଧୋତେ ହତ୍ଥା ଧୋତା ହୋନ୍ତି। ସୋ ପତ୍ତୋଦକଂ ଛଡ୍ଡେତି ନାତିଦୂରେ ନାଚ୍ଚାସନ୍ନେ, ନ ଚ

ୱିଚ୍ଛଡ୍ଡୟମାନୋ। ସୋ ଓଦନଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ନ ପତ୍ତଂ ଉନ୍ନାମେତି, ନ ପତ୍ତଂ ଓନାମେତି; ନ ପତ୍ତଂ ସନ୍ନାମେତି, ନ ପତ୍ତଂ ୱିନାମେତି। ସୋ ଓଦନଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ନାତିଥୋକଂ ନାତିବହୁଂ। ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଖୋ ପନ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନମତ୍ତାୟ ଆହାରେତି, ନ ଚ ବ୍ୟଞ୍ଜନେନ ଆଲୋପଂ ଅତିନାମେତି। ଦ୍ୱତ୍ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଖୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ମୁଖେ ଆଲୋପଂ ସମ୍ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋହରତି; ନ ଚସ୍ସ କାଚି ଓଦନମିଞ୍ଜା ଅସମ୍ଭିନ୍ନା କାୟଂ ପୱିସତି, ନ ଚସ୍ସ କାଚି ଓଦନମିଞ୍ଜା ମୁଖେ ଅୱସିଟ୍ଠା ହୋତି; ଅଥାପରଂ ଆଲୋପଂ ଉପନାମେତି। ରସପଟିସଂୱେଦୀ ଖୋ ପନ ସୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଆହାରଂ ଆହାରେତି, ନୋ ଚ ରସରାଗପଟିସଂୱେଦୀ।

‘‘ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ [ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ (କ।)] ଖୋ ପନ ସୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଆହାରଂ ଆହାରେତି – ନେୱ ଦୱାୟ, ନ ମଦାୟ ନ ମଣ୍ଡନାୟ ନ ୱିଭୂସନାୟ, ଯାୱଦେୱ ଇମସ୍ସ କାୟସ୍ସ ଠିତିୟା ଯାପନାୟ, ୱିହିଂସୂପରତିୟା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟାନୁଗ୍ଗହାୟ – ‘ଇତି ପୁରାଣଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ପଟିହଙ୍ଖାମି ନୱଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ନ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମି, ଯାତ୍ରା ଚ ମେ ଭୱିସ୍ସତି ଅନୱଜ୍ଜତା ଚ ଫାସୁୱିହାରୋ ଚା’ତି । ସୋ ଭୁତ୍ତାୱୀ ପତ୍ତୋଦକଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ନ ପତ୍ତଂ ଉନ୍ନାମେତି, ନ ପତ୍ତଂ ଓନାମେତି; ନ ପତ୍ତଂ ସନ୍ନାମେତି, ନ ପତ୍ତଂ ୱିନାମେତି। ସୋ ପତ୍ତୋଦକଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ନାତିଥୋକଂ ନାତିବହୁଂ। ସୋ ନ ଖୁଲୁଖୁଲୁକାରକଂ ପତ୍ତଂ ଧୋୱତି, ନ ସମ୍ପରିୱତ୍ତକଂ ପତ୍ତଂ ଧୋୱତି, ନ ପତ୍ତଂ ଭୂମିୟଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଧୋୱତି; ହତ୍ଥେସୁ ଧୋତେସୁ ପତ୍ତୋ ଧୋତୋ ହୋତି, ପତ୍ତେ ଧୋତେ ହତ୍ଥା ଧୋତା ହୋନ୍ତି। ସୋ ପତ୍ତୋଦକଂ ଛଡ୍ଡେତି ନାତିଦୂରେ ନାଚ୍ଚାସନ୍ନେ, ନ ଚ ୱିଚ୍ଛଡ୍ଡୟମାନୋ। ସୋ ଭୁତ୍ତାୱୀ ନ ପତ୍ତଂ ଭୂମିୟଂ ନିକ୍ଖିପତି ନାତିଦୂରେ ନାଚ୍ଚାସନ୍ନେ, ନ ଚ ଅନତ୍ଥିକୋ ପତ୍ତେନ ହୋତି, ନ ଚ ଅତିୱେଲାନୁରକ୍ଖୀ ପତ୍ତସ୍ମିଂ। ସୋ ଭୁତ୍ତାୱୀ ମୁହୁତ୍ତଂ ତୁଣ୍ହୀ ନିସୀଦତି, ନ ଚ ଅନୁମୋଦନସ୍ସ କାଲମତିନାମେତି। ସୋ ଭୁତ୍ତାୱୀ ଅନୁମୋଦତି, ନ ତଂ ଭତ୍ତଂ ଗରହତି, ନ ଅଞ୍ଞଂ ଭତ୍ତଂ ପଟିକଙ୍ଖତି; ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ତଂ ପରିସଂ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି। ସୋ ତଂ ପରିସଂ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସମାଦପେତ୍ୱା ସମୁତ୍ତେଜେତ୍ୱା ସମ୍ପହଂସେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପକ୍କମତି। ସୋ ନାତିସୀଘଂ ଗଚ୍ଛତି, ନାତିସଣିକଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଚ ମୁଚ୍ଚିତୁକାମୋ ଗଚ୍ଛତି; ନ ଚ ତସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ କାୟେ ଚୀୱରଂ ଅଚ୍ଚୁକ୍କଟ୍ଠଂ ହୋତି ନ ଚ ଅଚ୍ଚୋକ୍କଟ୍ଠଂ, ନ ଚ କାୟସ୍ମିଂ ଅଲ୍ଲୀନଂ ନ ଚ କାୟସ୍ମା ଅପକଟ୍ଠଂ; ନ ଚ ତସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ କାୟମ୍ହା ୱାତୋ ଚୀୱରଂ ଅପୱହତି; ନ ଚ ତସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ କାୟେ ରଜୋଜଲ୍ଲଂ ଉପଲିମ୍ପତି । ସୋ ଆରାମଗତୋ ନିସୀଦତି ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ନିସଜ୍ଜ ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତି; ନ ଚ ସୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ପାଦମଣ୍ଡନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ସୋ ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ନିସୀଦତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାୟଂ ପଣିଧାୟ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା। ସୋ ନେୱ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟ ଚେତେତି, ନ ପରବ୍ୟାବାଧାୟ ଚେତେତି, ନ ଉଭୟବ୍ୟାବାଧାୟ ଚେତେତି; ଅତ୍ତହିତପରହିତୌଭୟହିତସବ୍ବଲୋକହିତମେୱ ସୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ସୋ ଆରାମଗତୋ ପରିସତି ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ନ ତଂ ପରିସଂ ଉସ୍ସାଦେତି, ନ ତଂ ପରିସଂ ଅପସାଦେତି; ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ତଂ ପରିସଂ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି।

‘‘ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ଖୋ ପନସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ମୁଖତୋ ଘୋସୋ ନିଚ୍ଛରତି – ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ ଚ, ୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ ଚ, ମଞ୍ଜୁ ଚ, ସୱନୀୟୋ ଚ, ବିନ୍ଦୁ ଚ, ଅୱିସାରୀ ଚ, ଗମ୍ଭୀରୋ ଚ, ନିନ୍ନାଦୀ ଚ। ଯଥାପରିସଂ ଖୋ ପନ ସୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ସରେନ ୱିଞ୍ଞାପେତି, ନ ଚସ୍ସ ବହିଦ୍ଧା ପରିସାୟ ଘୋସୋ ନିଚ୍ଛରତି। ତେ ତେନ ଭୋତା ଗୋତମେନ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସିତା ସମାଦପିତା ସମୁତ୍ତେଜିତା ସମ୍ପହଂସିତା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପକ୍କମନ୍ତି ଅୱଲୋକୟମାନାୟେୱ [ଅପଲୋକୟମାନାୟେୱ (ସୀ। କ।)] ଅୱିଜହିତତ୍ତା [ଅୱିଜହନ୍ତଭାୱେନ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ଅଦ୍ଦସାମ ଖୋ ମୟଂ, ଭୋ, ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ, ଅଦ୍ଦସାମ ଠିତଂ, ଅଦ୍ଦସାମ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିସନ୍ତଂ, ଅଦ୍ଦସାମ ଅନ୍ତରଘରେ ନିସିନ୍ନଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ, ଅଦ୍ଦସାମ ଅନ୍ତରଘରେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତଂ, ଅଦ୍ଦସାମ ଭୁତ୍ତାୱିଂ ନିସିନ୍ନଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ, ଅଦ୍ଦସାମ ଭୁତ୍ତାୱିଂ ଅନୁମୋଦନ୍ତଂ, ଅଦ୍ଦସାମ ଆରାମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ, ଅଦ୍ଦସାମ ଆରାମଗତଂ ନିସିନ୍ନଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ, ଅଦ୍ଦସାମ ଆରାମଗତଂ ପରିସତି ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତଂ। ଏଦିସୋ ଚ ଏଦିସୋ ଚ ସୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ, ତତୋ ଚ ଭିୟ୍ୟୋ’’ତି।

୩୮୮। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେତି –

‘‘ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ।

‘‘ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ।

‘‘ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସା’’ତି।

‘‘ଅପ୍ପେୱ ନାମ ମୟଂ କଦାଚି କରହଚି ତେନ ଭୋତା ଗୋତମେନ ସମାଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାମ? ଅପ୍ପେୱ ନାମ ସିୟା କୋଚିଦେୱ କଥାସଲ୍ଲାପୋ’’ତି!

୩୮୯। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ୱିଦେହେସୁ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଯେନ ମିଥିଲା ତଦୱସରି। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଭଗୱା ମିଥିଲାୟଂ ୱିହରତି ମଘଦେୱମ୍ବୱନେ। ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ ମିଥିଲେୟ୍ୟକା [ମେଥିଲେୟ୍ୟକା (ସୀ। ପୀ।)] ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା – ‘‘ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ୱିଦେହେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ମିଥିଲଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ମିଥିଲାୟଂ ୱିହରତି ମଘଦେୱମ୍ବୱନେ। ତଂ ଖୋ ପନ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – ‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତି। ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ସଦେୱକଂ ସମାରକଂ ସବ୍ରହ୍ମକଂ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ପଜଂ ସଦେୱମନୁସ୍ସଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେତି । ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ପକାସେତି। ସାଧୁ ଖୋ ପନ ତଥାରୂପାନଂ ଅରହତଂ ଦସ୍ସନଂ ହୋତୀ’’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମିଥିଲେୟ୍ୟକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ; ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦିଂସୁ, ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ; ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ; ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ନାମଗୋତ୍ତଂ ସାୱେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ; ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ।

୩୯୦। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ – ‘‘ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ମିଥିଲଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ମିଥିଲାୟଂ ୱିହରତି ମଘଦେୱମ୍ବୱନେ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସମ୍ବହୁଲେହି ସାୱକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ମଘଦେୱମ୍ବୱନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଅମ୍ବୱନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ନ ଖୋ ମେତଂ ପତିରୂପଂ ଯୋହଂ ପୁବ୍ବେ ଅପ୍ପଟିସଂୱିଦିତୋ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ମାଣୱକଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏହି ତ୍ୱଂ, ମାଣୱକ, ଯେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମମ ୱଚନେନ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରଂ ପୁଚ୍ଛ – ‘ବ୍ରହ୍ମାୟୁ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତୀ’ତି। ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେହି – ‘ବ୍ରହ୍ମାୟୁ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଜିଣ୍ଣୋ ୱୁଡ୍ଢୋ ମହଲ୍ଲକୋ ଅଦ୍ଧଗତୋ ୱୟୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ୱୀସୱସ୍ସସତିକୋ ଜାତିୟା, ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଗୂ ସନିଘଣ୍ଡୁକେଟୁଭାନଂ ସାକ୍ଖରପ୍ପଭେଦାନଂ ଇତିହାସପଞ୍ଚମାନଂ, ପଦକୋ, ୱେୟ୍ୟାକରଣୋ, ଲୋକାୟତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ ଅନୱୟୋ। ଯାୱତା, ଭୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ମିଥିଲାୟଂ ପଟିୱସନ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ତେସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାୟତି – ଯଦିଦଂ ଭୋଗେହି; ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ତେସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାୟତି – ଯଦିଦଂ ମନ୍ତେହି; ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ତେସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାୟତି – ଯଦିଦଂ ଆୟୁନା ଚେୱ ଯସସା ଚ। ସୋ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଦସ୍ସନକାମୋ’’’ତି।

‘‘ଏୱଂ , ଭୋ’’ତି ଖୋ ସୋ ମାଣୱକୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ସୋ ମାଣୱକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ବ୍ରହ୍ମାୟୁ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତି; ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେତି – ‘ବ୍ରହ୍ମାୟୁ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଜିଣ୍ଣୋ ୱୁଡ୍ଢୋ ମହଲ୍ଲକୋ ଅଦ୍ଧଗତୋ ୱୟୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ୱୀସୱସ୍ସସତିକୋ ଜାତିୟା, ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଗୂ ସନିଘଣ୍ଡୁକେଟୁଭାନଂ ସାକ୍ଖରପ୍ପଭେଦାନଂ ଇତିହାସପଞ୍ଚମାନଂ, ପଦକୋ, ୱେୟ୍ୟାକରଣୋ, ଲୋକାୟତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ ଅନୱୟୋ। ଯାୱତା, ଭୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ମିଥିଲାୟଂ ପଟିୱସନ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ତେସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାୟତି – ଯଦିଦଂ ଭୋଗେହି; ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ତେସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାୟତି – ଯଦିଦଂ ମନ୍ତେହି; ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ତେସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାୟତି – ଯଦିଦଂ ଆୟୁନା ଚେୱ ଯସସା ଚ। ସୋ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଦସ୍ସନକାମୋ’’’ତି। ‘‘ଯସ୍ସଦାନି, ମାଣୱ, ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କାଲଂ ମଞ୍ଞତୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ମାଣୱକୋ ଯେନ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମାୟୁଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କତାୱକାସୋ ଖୋମ୍ହି ଭୱତା ସମଣେନ ଗୋତମେନ। ଯସ୍ସଦାନି ଭୱଂ କାଲଂ ମଞ୍ଞତୀ’’ତି।

୩୯୧। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ସା ପରିସା ବ୍ରହ୍ମାୟୁଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଓରମିୟ [ଓରମତ୍ଥ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ଓରମଥ, ଓରମତି (କ।), ଅଥ ନଂ (ସୀ।), ଓରମିୟାତି ପନ ତ୍ୱାପଚ୍ଚୟନ୍ତତଥସଂୱଣ୍ଣନାନୁରୂପଂ ୱିସୋଧିତପଦଂ] ଓକାସମକାସି ଯଥା ତଂ ଞାତସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ପରିସଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଲଂ, ଭୋ! ନିସୀଦଥ

ତୁମ୍ହେ ସଙ୍କେ ଆସନେ। ଇଧାହଂ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦିସ୍ସାମୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ କାୟେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ସମନ୍ନେସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ କାୟେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି, ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ଠପେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ। ଦ୍ୱୀସୁ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି ନ ସମ୍ପସୀଦତି – କୋସୋହିତେ ଚ ୱତ୍ଥଗୁୟ୍ହେ, ପହୂତଜିୱ୍ହତାୟ ଚ। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଯେ ମେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାତି ସୁତା, ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣା;

ଦୁୱେ ତେସଂ ନ ପସ୍ସାମି, ଭୋତୋ କାୟସ୍ମିଂ ଗୋତମ।

‘‘କଚ୍ଚି କୋସୋହିତଂ ଭୋତୋ, ୱତ୍ଥଗୁୟ୍ହଂ ନରୁତ୍ତମ;

ନାରୀସମାନସୱ୍ହୟା, କଚ୍ଚି ଜିୱ୍ହା ନ ଦସ୍ସକା [ନାରୀସହନାମ ସୱ୍ହୟା, କଚ୍ଚି ଜିୱ୍ହା ନରସ୍ସିକା; (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]।

‘‘କଚ୍ଚି ପହୂତଜିୱ୍ହାସି, ଯଥା ତଂ ଜାନିୟାମସେ;

ନିନ୍ନାମୟେତଂ ପହୂତଂ, କଙ୍ଖଂ ୱିନୟ ନୋ ଇସେ।

‘‘ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମହିତତ୍ଥାୟ, ସମ୍ପରାୟସୁଖାୟ ଚ;

କତାୱକାସା ପୁଚ୍ଛାମ, ଯଂ କିଞ୍ଚି ଅଭିପତ୍ଥିତ’’ନ୍ତି।

୩୯୨। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ଏତଦହୋସି – ‘‘ପସ୍ସତି ଖୋ ମେ ଅୟଂ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି, ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ଠପେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ। ଦ୍ୱୀସୁ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି ନ ସମ୍ପସୀଦତି – କୋସୋହିତେ ଚ ୱତ୍ଥଗୁୟ୍ହେ, ପହୂତଜିୱ୍ହତାୟ ଚା’’ତି । ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତଥାରୂପଂ ଇଦ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖାସି ଯଥା ଅଦ୍ଦସ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ କୋସୋହିତଂ ୱତ୍ଥଗୁୟ୍ହଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଜିୱ୍ହଂ ନିନ୍ନାମେତ୍ୱା ଉଭୋପି କଣ୍ଣସୋତାନି ଅନୁମସି ପଟିମସି; ଉଭୋପି ନାସିକସୋତାନି ଅନୁମସି ପଟିମସି; କେୱଲମ୍ପି ନଲାଟମଣ୍ଡଲଂ ଜିୱ୍ହାୟ ଛାଦେସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ବ୍ରହ୍ମାୟୁଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଗାଥାହି ପଚ୍ଚଭାସି –

‘‘ଯେ ତେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାତି ସୁତା, ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣା;

ସବ୍ବେ ତେ ମମ କାୟସ୍ମିଂ, ମା ତେ [ମା ୱୋ (କ।)] କଙ୍ଖାହୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ।

‘‘ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ଅଭିଞ୍ଞାତଂ, ଭାୱେତବ୍ବଞ୍ଚ ଭାୱିତଂ;

ପହାତବ୍ବଂ ପହୀନଂ ମେ, ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋସ୍ମି ବ୍ରାହ୍ମଣ।

‘‘ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମହିତତ୍ଥାୟ , ସମ୍ପରାୟସୁଖାୟ ଚ;

କତାୱକାସୋ ପୁଚ୍ଛସ୍ସୁ, ଯଂ କିଞ୍ଚି ଅଭିପତ୍ଥିତ’’ନ୍ତି।

୩୯୩। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘କତାୱକାସୋ ଖୋମ୍ହି ସମଣେନ ଗୋତମେନ। କିଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ – ‘ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ ୱା ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପରାୟିକଂ ୱା’’’ତି। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘କୁସଲୋ ଖୋ ଅହଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାନଂ ଅତ୍ଥାନଂ। ଅଞ୍ଞେପି ମଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ ଅତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଯଂନୂନାହଂ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ସମ୍ପରାୟିକଂୟେୱ ଅତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କଥଂ ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତି, କଥଂ ଭୱତି ୱେଦଗୂ;

ତେୱିଜ୍ଜୋ ଭୋ କଥଂ ହୋତି, ସୋତ୍ଥିୟୋ କିନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଅରହଂ ଭୋ କଥଂ ହୋତି, କଥଂ ଭୱତି କେୱଲୀ;

ମୁନି ଚ ଭୋ କଥଂ ହୋତି, ବୁଦ୍ଧୋ କିନ୍ତି ପୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

୩୯୪। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ବ୍ରହ୍ମାୟୁଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଗାଥାହି ପଚ୍ଚଭାସି –

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଯୋ ୱେଦି, ସଗ୍ଗାପାୟଞ୍ଚ ପସ୍ସତି;

ଅଥୋ ଜାତିକ୍ଖୟଂ ପତ୍ତୋ, ଅଭିଞ୍ଞା ୱୋସିତୋ ମୁନି।

‘‘ଚିତ୍ତଂ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ଜାନାତି, ମୁତ୍ତଂ ରାଗେହି ସବ୍ବସୋ;

ପହୀନଜାତିମରଣୋ, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ କେୱଲୀ;

ପାରଗୂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ବୁଦ୍ଧୋ ତାଦୀ ପୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପାଦେସୁ ସିରସା ନିପତିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପାଦାନି ମୁଖେନ ଚ ପରିଚୁମ୍ବତି, ପାଣୀହି ଚ ପରିସମ୍ବାହତି, ନାମଞ୍ଚ ସାୱେତି – ‘‘ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ଅହଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ; ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ଅହଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ସା ପରିସା ଅଚ୍ଛରିୟବ୍ଭୁତଚିତ୍ତଜାତା ଅହୋସି – ‘‘ଅଚ୍ଛରିୟଂ ୱତ, ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ, ଭୋ! ଯତ୍ର ହି ନାମାୟଂ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଞାତୋ ଯସସ୍ସୀ ଏୱରୂପଂ ପରମନିପଚ୍ଚକାରଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ବ୍ରହ୍ମାୟୁଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଲଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉଟ୍ଠହ ନିସୀଦ ତ୍ୱଂ ସକେ ଆସନେ ଯତୋ ତେ ମୟି ଚିତ୍ତଂ ପସନ୍ନ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସକେ ଆସନେ ନିସୀଦି।

୩୯୫। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ବ୍ରହ୍ମାୟୁସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅନୁପୁବ୍ବିଂ କଥଂ କଥେସି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଦାନକଥଂ, ସୀଲକଥଂ, ସଗ୍ଗକଥଂ; କାମାନଂ ଆଦୀନୱଂ ଓକାରଂ ସଂକିଲେସଂ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସଂ ପକାସେସି। ଯଦା ଭଗୱା ଅଞ୍ଞାସି ବ୍ରହ୍ମାୟୁଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ କଲ୍ଲଚିତ୍ତଂ ମୁଦୁଚିତ୍ତଂ ୱିନୀୱରଣଚିତ୍ତଂ ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତଂ ପସନ୍ନଚିତ୍ତଂ, ଅଥ ଯା ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାମୁକ୍କଂସିକା ଧମ୍ମଦେସନା ତଂ ପକାସେସି – ଦୁକ୍ଖଂ, ସମୁଦୟଂ, ନିରୋଧଂ, ମଗ୍ଗଂ। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ସୁଦ୍ଧଂ ୱତ୍ଥଂ ଅପଗତକାଳକଂ ସମ୍ମଦେୱ ରଜନଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱ ବ୍ରହ୍ମାୟୁସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ତସ୍ମିଂୟେୱ ଆସନେ ୱିରଜଂ ୱୀତମଲଂ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି – ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦୟଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୋ ପତ୍ତଧମ୍ମୋ ୱିଦିତଧମ୍ମୋ ପରିୟୋଗାଳ୍ହଧମ୍ମୋ ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛୋ ୱିଗତକଥଂକଥୋ ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ଅପରପ୍ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ଥୁସାସନେ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭୋ ଗୋତମ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱା ୱିୱରେୟ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେୟ୍ୟ – ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି – ଏୱମେୱଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ ଅନେକପରିୟାୟେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତଂ। ଅଧିୱାସେତୁ ଚ ମେ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ସ୍ୱାତନାୟ ଭତ୍ତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନା’’ତି। ଅଧିୱାସେସି ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି । ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସା ରତ୍ତିୟା ଅଚ୍ଚୟେନ ସକେ ନିୱେସନେ ପଣୀତଂ ଖାଦନୀୟଂ ଭୋଜନୀୟଂ ପଟିୟାଦାପେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ କାଲଂ ଆରୋଚାପେସି – ‘‘କାଲୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ନିଟ୍ଠିତଂ ଭତ୍ତ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଯେନ ବ୍ରହ୍ମାୟୁସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସତ୍ତାହଂ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀୟେନ ଭୋଜନୀୟେନ ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପେସି ସମ୍ପୱାରେସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସ ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚୟେନ ୱିଦେହେସୁ ଚାରିକଂ ପକ୍କାମି। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମାୟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ

ଅଚିରପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ଭଗଵତୋ କାଲମକାସି। ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚୁଂ – ''ବ୍ରହ୍ମାଯୁ, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କାଲଙ୍କତୋ। ତସ୍ସ କା ଗତି, କୋ ଅଭିସମ୍ପରାଯୋ''ତି? ''ପଣ୍ଡିତୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ବ୍ରହ୍ମାଯୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଚ୍ଚପାଦି ଧମ୍ମସ୍ସାନୁଧମ୍ମଂ, ନ ଚ ମଂ ଧମ୍ମାଧିକରଣଂ ଵିହେସେସି। ବ୍ରହ୍ମାଯୁ, ଭିକ୍ଖଵେ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକୋ ହୋତି, ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯୀ, ଅନାଵତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା''ତି।

ଇଦମଵୋଚ ଭଗଵା। ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

ବ୍ରହ୍ମାଯୁସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ପଠମଂ।

୨। ସେଲସୁତ୍ତଂ

୩୯୬। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରାପେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଡ୍ଢତେଳସେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ଯେନ ଆପଣଂ ନାମ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରାପାନଂ ନିଗମୋ ତଦଵସରି। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ କେଣିଯୋ ଜଟିଲୋ – ''ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରାପେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଡ୍ଢତେଳସେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ଆପଣଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ତଂ ଖୋ ପନ ଭଵନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଏଵଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – 'ଇତିପି ସୋ ଭଗଵା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଵିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକଵିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେଵମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵା'ତି। ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ସଦେଵକଂ ସମାରକଂ ସବ୍ରହ୍ମକଂ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ପଜଂ ସଦେଵମନୁସ୍ସଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ପଵେଦେତି। ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, କେଵଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତି। ସାଧୁ ଖୋ ପନ ତଥାରୂପାନଂ ଅରହତଂ ଦସ୍ସନଂ ହୋତୀ'''ତି।

ଅଥ ଖୋ କେଣିଯୋ ଜଟିଲୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ଵୀତିସାରେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ କେଣିଯଂ ଜଟିଲଂ ଭଗଵା ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେସି ସମାଦପେସି ସମୁତ୍ତେଜେସି ସମ୍ପହଂସେସି । ଅଥ ଖୋ କେଣିଯୋ ଜଟିଲୋ ଭଗଵତା ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସିତୋ ସମାଦପିତୋ ସମୁତ୍ତେଜିତୋ ସମ୍ପହଂସିତୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଅଧିଵାସେତୁ ମେ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ସ୍ଵାତନାଯ ଭତ୍ତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନା''ତି। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଭଗଵା କେଣିଯଂ ଜଟିଲଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ମହା ଖୋ, କେଣିଯ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅଡ୍ଢତେଳସାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନି, ତ୍ଵଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ''ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ କେଣିଯୋ ଜଟିଲୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''କିଞ୍ଚାପି ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ମହା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅଡ୍ଢତେଳସାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନି, ଅହଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ; ଅଧିଵାସେତୁ ମେ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ସ୍ଵାତନାଯ ଭତ୍ତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନା''ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଭଗଵା କେଣିଯଂ ଜଟିଲଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ମହା ଖୋ, କେଣିଯ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅଡ୍ଢତେଳସାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନି, ତ୍ଵଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ''ତି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ କେଣିଯୋ ଜଟିଲୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''କିଞ୍ଚାପି ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ମହା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅଡ୍ଢତେଳସାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନି, ଅହଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ; ଅଧିଵାସେତୁ ମେ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ସ୍ଵାତନାଯ ଭତ୍ତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନା''ତି । ଅଧିଵାସେସି ଭଗଵା ତୁଣ୍ହୀଭାଵେନ। ଅଥ ଖୋ କେଣିଯୋ ଜଟିଲୋ ଭଗଵତୋ ଅଧିଵାସନଂ ଵିଦିତ୍ଵା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଯେନ ସକୋ ଅସ୍ସମୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେ ଞାତିସାଲୋହିତେ ଆମନ୍ତେସି – ''ସୁଣନ୍ତୁ ମେ ଭୋନ୍ତୋ, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା; ସମଣୋ ମେ ଗୋତମୋ ନିମନ୍ତିତୋ ସ୍ଵାତନାଯ ଭତ୍ତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ। ଯେନ ମେ କାଯଵେଯ୍ୟାଵଟିକଂ [କାଯଵେଯାଵଚ୍ଚିକଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।), କାଯଵେଯ୍ୟାଵତିକଂ (କ।)] କରେଯ୍ୟାଥା''ତି। ''ଏଵଂ, ଭୋ''ତି ଖୋ କେଣିଯସ୍ସ ଜଟିଲସ୍ସ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା କେଣିଯସ୍ସ ଜଟିଲସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ଵା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଉଦ୍ଧନାନି ଖଣନ୍ତି, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ କଟ୍ଠାନି ଫାଲେନ୍ତି, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଭାଜନାନି ଧୋଵନ୍ତି, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଉଦକମଣିକଂ ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତି, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। କେଣିଯୋ ପନ ଜଟିଲୋ ସାମଂଯେଵ ମଣ୍ଡଲମାଲଂ ପଟିଯାଦେତି।

୩୯୭। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସେଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆପଣେ ପଟିଵସତି ତିଣ୍ଣଂ ଵେଦାନଂ ପାରଗୂ ସନିଘଣ୍ଡୁକେଟୁଭାନଂ ସାକ୍ଖରପ୍ପଭେଦାନଂ ଇତିହାସପଞ୍ଚମାନଂ , ପଦକୋ, ଵେଯ୍ୟାକରଣୋ, ଲୋକାଯତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ ଅନଵଯୋ, ତୀଣି ଚ ମାଣଵକସତାନି ମନ୍ତେ ଵାଚେତି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ କେଣିଯୋ ଜଟିଲୋ ସେଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ସେଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତୀହି ମାଣଵକସତେହି ପରିଵୁତୋ ଜଙ୍ଘାଵିହାରଂ ଅନୁଚଙ୍କମମାନୋ ଅନୁଵିଚରମାନୋ ଯେନ କେଣିଯସ୍ସ ଜଟିଲସ୍ସ ଅସ୍ସମୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ସେଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କେଣିଯସ୍ସ ଜଟିଲସ୍ସ ଅସ୍ସମେ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଉଦ୍ଧନାନି ଖଣନ୍ତେ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ କଟ୍ଠାନି ଫାଲେନ୍ତେ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଭାଜନାନି ଧୋଵନ୍ତେ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଉଦକମଣିକଂ

ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତେ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେନ୍ତେ, କେଣିୟଂ ପନ ଜଟିଲଂ ସାମଂୟେଓ ମଣ୍ଡଲମାଲଂ ପଟିୟାଦେନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ କେଣିୟଂ ଜଟିଲଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କିଂ ନୁ ଭୋତୋ କେଣିୟସ୍ସ ଆୱାହୋ ୱା ଭୱିସ୍ସତି ୱିୱାହୋ ୱା ଭୱିସ୍ସତି ମହାୟଞ୍ଞୋ ୱା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ, ରାଜା ୱା ମାଗଧୋ ସେନିୟୋ ବିମ୍ବିସାରୋ ନିମନ୍ତିତୋ ସ୍ୱାତନାୟ ସଦ୍ଧିଂ ବଲକାୟେନା''ତି? ''ନ ମେ, ଭୋ ସେଲ, ଆୱାହୋ ଭୱିସ୍ସତି ନପି ୱିୱାହୋ ଭୱିସ୍ସତି ନପି ରାଜା ମାଗଧୋ ସେନିୟୋ ବିମ୍ବିସାରୋ ନିମନ୍ତିତୋ ସ୍ୱାତନାୟ ସଦ୍ଧିଂ ବଲକାୟେନ; ଅପି ଚ ଖୋ ମେ ମହାୟଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ। ଅତ୍ଥି, ଭୋ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରାପେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଡ୍ଢତେଳସେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ଆପଣଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ତଂ ଖୋ ପନ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – 'ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା'ତି। ସୋ ମେ ନିମନ୍ତିତୋ ସ୍ୱାତନାୟ ଭତ୍ତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନା''ତି।

''ବୁଦ୍ଧୋତି – ଭୋ କେଣିୟ, ୱଦେସି''?

''ବୁଦ୍ଧୋତି – ଭୋ ସେଲ, ୱଦାମି''।

''ବୁଦ୍ଧୋତି – ଭୋ କେଣିୟ, ୱଦେସି''?

''ବୁଦ୍ଧୋତି – ଭୋ ସେଲ, ୱଦାମୀ''ତି।

୩୯୮। ଅଥ ଖୋ ସେଲସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଘୋସୋପି ଖୋ ଏସୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ – ଯଦିଦଂ 'ବୁଦ୍ଧୋ'ତି [ଯଦିଦଂ ବୁଦ୍ଧୋ ବୁଦ୍ଧୋତି (କ।)]। ଆଗତାନି ଖୋ ପନମ୍ହାକଂ ମନ୍ତେସୁ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି, ଯେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଦ୍ୱେୟେୱ ଗତିୟୋ ଭୱନ୍ତି ଅନଞ୍ଞା। ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଚାତୁରନ୍ତୋ ୱିଜିତାୱୀ ଜନପଦତ୍ଥାୱରିୟପ୍ପତ୍ତୋ ସତ୍ତରତନସମନ୍ନାଗତୋ। ତସ୍ସିମାନି ସତ୍ତ ରତନାନି ଭୱନ୍ତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଚକ୍କରତନଂ, ହତ୍ଥିରତନଂ, ଅସ୍ସରତନଂ, ମଣିରତନଂ, ଇତ୍ଥିରତନଂ, ଗହପତିରତନଂ, ପରିଣାୟକରତନମେୱ ସତ୍ତମଂ। ପରୋସହସ୍ସଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ପୁତ୍ତା ଭୱନ୍ତି ସୂରା ୱୀରଙ୍ଗରୂପା ପରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନା। ସୋ ଇମଂ ପଥୱିଂ ସାଗରପରିୟନ୍ତଂ ଅଦଣ୍ଡେନ ଅସତ୍ଥେନ ଧମ୍ମେନ ଅଭିୱିଜିୟ ଅଜ୍ଝାୱସତି। ସଚେ ପନ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜତି, ଅରହଂ ହୋତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦୋ''।

''କହଂ ପନ, ଭୋ କେଣିୟ, ଏତରହି ସୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ୱିହରତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ''ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, କେଣିୟୋ ଜଟିଲୋ ଦକ୍ଖିଣଂ ବାହୁଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସେଲଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ୟେନେସା, ଭୋ ସେଲ, ନୀଲୱନରାଜୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ସେଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତୀହି ମାଣୱକସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଥ ଖୋ ସେଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତେ ମାଣୱକେ ଆମନ୍ତେସି – ''ଅପ୍ପସଦ୍ଦା ଭୋନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୁ ପଦେ ପଦଂ [ପାଦେ ପାଦଂ (ସୀ।)] ନିକ୍ଖିପନ୍ତା; ଦୁରାସଦା [ଦୂରସଦ୍ଦା (କ।)] ହି ତେ ଭଗୱନ୍ତୋ ସୀହାୱ ଏକଚରା। ଯଦା ଚାହଂ, ଭୋ, ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେୟ୍ୟଂ, ମା ମେ ଭୋନ୍ତୋ ଅନ୍ତରନ୍ତରା କଥଂ ଓପାତେଥ। କଥାପରିୟୋସାନଂ ମେ ଭୱନ୍ତୋ ଆଗମେନ୍ତୂ''ତି। ଅଥ ଖୋ ସେଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସେଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ କାୟେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ସମନ୍ନେସି।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ସେଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ କାୟେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି, ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ଠପେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ। ଦ୍ୱୀସୁ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି ନ ସମ୍ପସୀଦତି – କୋସୋହିତେ ଚ ୱତ୍ଥଗୁୟ୍ହେ, ପହୂତଜିୱ୍ହତାୟ ଚ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ଏତଦହୋସି – ''ପସ୍ସତି ଖୋ ମେ ଅୟଂ ସେଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି, ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ଠପେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ। ଦ୍ୱୀସୁ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି ନ ସମ୍ପସୀଦତି – କୋସୋହିତେ ଚ ୱତ୍ଥଗୁୟ୍ହେ, ପହୂତଜିୱ୍ହତାୟ ଚା''ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତଥାରୂପଂ ଇଦ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖାସି, ଯଥା ଅଦ୍ଦସ ସେଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ କୋସୋହିତଂ ୱତ୍ଥଗୁୟ୍ହଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଜିୱ୍ହଂ ନିନ୍ନାମେତ୍ୱା ଉଭୋପି କଣ୍ଣସୋତାନି ଅନୁମସି ପଟିମସି; ଉଭୋପି ନାସିକସୋତାନି ଅନୁମସି ପଟିମସି; କେୱଲମ୍ପି ନଲାଟମଣ୍ଡଲଂ ଜିୱ୍ହାୟ ଛାଦେସି। ଅଥ ଖୋ ସେଲସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ସମନ୍ନାଗତୋ ଖୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେହି ପରିପୁଣ୍ଣେହି, ନୋ ଅପରିପୁଣ୍ଣେହି; ନୋ ଚ ଖୋ ନଂ ଜାନାମି ବୁଦ୍ଧୋ ୱା ନୋ ୱା। ସୁତଂ ଖୋ ପନ ମେତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ୱୁଦ୍ଧାନଂ ମହଲ୍ଲକାନଂ ଆଚରିୟପାଚରିୟାନଂ ଭାସମାନାନଂ – 'ୟେ ତେ ଭୱନ୍ତି ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ତେ ସକେ ୱଣ୍ଣେ ଭଞ୍ଞମାନେ ଅତ୍ତାନଂ ପାତୁକରୋନ୍ତୀ'ତି। ଯଂନୂନାହଂ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ସମ୍ମୁଖା ସାରୁପ୍ପାହି ଗାଥାହି ଅଭିତ୍ଥୱେୟ୍ୟ''ନ୍ତି।

୩୯୯। ଅଥ ଖୋ ସେଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ସମ୍ମୁଖା ସାରୁପ୍ପାହି ଗାଥାହି ଅଭିତ୍ଥୱି –

‘‘ପରିପୁଣ୍ଣକାୟୋ ସୁରୁଚି, ସୁଜାତୋ ଚାରୁଦସ୍ସନୋ;

ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋସି ଭଗୱା, ସୁସୁକ୍କଦାଠୋସି ୱୀରିୟୱା [ୱିରିୟୱା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]।

‘‘ନରସ୍ସ ହି ସୁଜାତସ୍ସ, ଯେ ଭୱନ୍ତି ୱିୟଞ୍ଜନା;

ସବ୍ବେ ତେ ତୱ କାୟସ୍ମିଂ, ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣା।

‘‘ପସନ୍ନନେତ୍ତୋ ସୁମୁଖୋ, ବ୍ରହା [ବ୍ରହ୍ମା (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଉଜୁ ପତାପୱା;

ମଜ୍ଝେ ସମଣସଙ୍ଘସ୍ସ, ଆଦିଚ୍ଚୋୱ ୱିରୋଚସି।

‘‘କଲ୍ୟାଣଦସ୍ସନୋ ଭିକ୍ଖୁ, କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭତ୍ତଚୋ;

କିଂ ତେ ସମଣଭାୱେନ, ଏୱଂ ଉତ୍ତମୱଣ୍ଣିନୋ।

‘‘ରାଜା ଅରହସି ଭୱିତୁଂ, ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ରଥେସଭୋ;

ଚାତୁରନ୍ତୋ ୱିଜିତାୱୀ, ଜମ୍ବୁସଣ୍ଡସ୍ସ [ଜମ୍ବୁମଣ୍ଡସ୍ସ (କ।)] ଇସ୍ସରୋ।

‘‘ଖତ୍ତିୟା ଭୋଗିରାଜାନୋ, ଅନୁୟନ୍ତା [ଅନୁଯୁତ୍ତା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଭୱନ୍ତୁ ତେ;

ରାଜାଭିରାଜା ମନୁଜିନ୍ଦୋ, ରଜ୍ଜଂ କାରେହି ଗୋତମ’’।

‘‘ରାଜାହମସ୍ମି ସେଲାତି, ଧମ୍ମରାଜା ଅନୁତ୍ତରୋ;

ଧମ୍ମେନ ଚକ୍କଂ ୱତ୍ତେମି, ଚକ୍କଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିୟଂ’’।

‘‘ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପଟିଜାନାସି, ଧମ୍ମରାଜା ଅନୁତ୍ତରୋ;

‘ଧମ୍ମେନ ଚକ୍କଂ ୱତ୍ତେମି’, ଇତି ଭାସସି ଗୋତମ।

‘‘କୋ ନୁ ସେନାପତି ଭୋତୋ, ସାୱକୋ ସତ୍ଥୁରନ୍ୱୟୋ;

କୋ ତେ ତମନୁୱତ୍ତେତି, ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତିତଂ’’।

‘‘ମୟା ପୱତ୍ତିତଂ ଚକ୍କଂ, (ସେଲାତି ଭଗୱା ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ଅନୁତ୍ତରଂ;

ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅନୁୱତ୍ତେତି, ଅନୁଜାତୋ ତଥାଗତଂ।

‘‘ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ଅଭିଞ୍ଞାତଂ, ଭାୱେତବ୍ବଞ୍ଚ ଭାୱିତଂ;

ପହାତବ୍ବଂ ପହୀନଂ ମେ, ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋସ୍ମି ବ୍ରାହ୍ମଣ।

‘‘ୱିନୟସ୍ସୁ ମଯି କଙ୍ଖଂ, ଅଧିମୁଚ୍ଚସ୍ସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଦୁଲ୍ଲଭଂ ଦସ୍ସନଂ ହୋତି, ସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଭିଣ୍ହସୋ।

‘‘ଯେସଂ ୱେ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକେ, ପାତୁଭାୱୋ ଅଭିଣ୍ହସୋ;

ସୋହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ସଲ୍ଲକତ୍ତୋ ଅନୁତ୍ତରୋ।

‘‘ବ୍ରହ୍ମଭୂତୋ ଅତିତୁଲୋ, ମାରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନୋ;

ସବ୍ବାମିତ୍ତେ ୱସୀ କତ୍ୱା, ମୋଦାମି ଅକୁତୋଭଯୋ’’।

‘‘ଇମଂ ଭୋନ୍ତୋ ନିସାମେଥ, ଯଥା ଭାସତି ଚକ୍ଖୁମା;

ସଲ୍ଲକତ୍ତୋ ମହାୱୀରୋ, ସୀହୋୱ ନଦତୀ ୱନେ।

‘‘ବ୍ରହ୍ମଭୂତଂ ଅତିତୁଲଂ, ମାରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନଂ;

କୋ ଦିସ୍ୱା ନପ୍ପସୀଦେଯ୍ଯ, ଅପି କଣ୍ହାଭିଜାତିକୋ।

‘‘ଯୋ ମଂ ଇଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱେତୁ, ଯୋ ୱା ନିଚ୍ଛତି ଗଚ୍ଛତୁ;

ଇଧାହଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ୱରପଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତିକେ’’।

‘‘ଏତଞ୍ଚେ [ଏୱଞ୍ଚେ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ରୁଚ୍ଚତି ଭୋତୋ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସାସନଂ [ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସାସନେ (କତ୍ଥଚି ସୁତ୍ତନିପାତେ)];

ମଯମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମ, ୱରପଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତିକେ’’।

‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣା ତିସତା ଇମେ, ଯାଚନ୍ତି ପଞ୍ଜଲୀକତା;

ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିସ୍ସାମ, ଭଗୱା ତୱ ସନ୍ତିକେ’’।

‘‘ସ୍ୱାକ୍ଖାତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, (ସେଲାତି ଭଗୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମକାଲିକଂ;

ଯତ୍ଥ ଅମୋଘା ପବ୍ବଜ୍ଜା, ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ସିକ୍ଖତୋ’’ତି।

ଅଲତ୍ଥ ଖୋ ସେଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସପରିସୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଅଲତ୍ଥ ଉପସମ୍ପଦଂ।

୪୦୦। ଅଥ ଖୋ କେଣିଯୋ ଜଟିଲୋ ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ସକେ ଅସ୍ସମେ ପଣୀତଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ପଟିଯାଦାପେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ କାଲଂ ଆରୋଚାପେସି – ‘‘କାଲୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ନିଟ୍ଠିତଂ ଭତ୍ତ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଯେନ କେଣିଯସ୍ସ ଜଟିଲସ୍ସ ଅସ୍ସମୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ। ଅଥ ଖୋ କେଣିଯୋ ଜଟିଲୋ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀଯେନ ଭୋଜନୀଯେନ ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପେସି, ସମ୍ପୱାରେସି। ଅଥ ଖୋ କେଣିଯୋ ଜଟିଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଭୁତ୍ତାୱିଂ ଓନୀତପତ୍ତପାଣିଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ନୀଚଂ ଆସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ କେଣିଯଂ ଜଟିଲଂ ଭଗୱା ଇମାହି ଗାଥାହି ଅନୁମୋଦି –

‘‘ଅଗ୍ଗିହୁତ୍ତମୁଖା ଯଞ୍ଞା, ସାୱିତ୍ତୀ ଛନ୍ଦସୋ ମୁଖଂ;

ରାଜା ମୁଖଂ ମନୁସ୍ସାନଂ, ନଦୀନଂ ସାଗରୋ ମୁଖଂ।

''ନକ୍ଖତ୍ତାନଂ ମୁଖଂ ଚନ୍ଦୋ, ଆଦିଚ୍ଚୋ ତପତଂ ମୁଖଂ;

ପୁଞ୍ଞଂ ଆକଙ୍ଖମାନାନଂ, ସଙ୍ଘୋ ୱେ ଯଜତଂ ମୁଖ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା କେଣିଯଂ ଜଟିଲଂ ଇମାହି ଗାଥାହି ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସେଲୋ ସପରିସୋ ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସି। 'ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା'ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଖୋ ପନାଯସ୍ମା ସେଲୋ ସପରିସୋ ଅରହତଂ ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସେଲୋ ସପରିସୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏକଂସଂ ଚୀୱରଂ କତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ଯଂ ତଂ ସରଣମାଗମ୍ମ, ଇତୋ ଅଟ୍ଠମି ଚକ୍ଖୁମା;

ସତ୍ତରତ୍ତେନ [ଅନୁତ୍ତରେନ (କ।)] ଭଗୱା, ଦନ୍ତମ୍ହ ତୱ ସାସନେ।

''ତୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ତୁୱଂ ସତ୍ଥା, ତୁୱଂ ମାରାଭିଭୂ ମୁନି;

ତୁୱଂ ଅନୁସଯେ ଛେତ୍ୱା, ତିଣ୍ଣୋ ତାରେସିମଂ ପଜଂ।

''ଉପଧୀ ତେ ସମତିକ୍କନ୍ତା, ଆସୱା ତେ ପଦାଲିତା;

ସୀହୋୱ ଅନୁପାଦାନୋ, ପହୀନଭଯଭେରୱୋ।

''ଭିକ୍ଖୱୋ ତିସତା ଇମେ, ତିଟ୍ଠନ୍ତି ପଞ୍ଜଲୀକତା;

ପାଦେ ୱୀର ପସାରେହି, ନାଗା ୱନ୍ଦନ୍ତୁ ସତ୍ଥୁନୋ''ତି।

ସେଲସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଦୁତିଯଂ।

୩। ଅସ୍ସଲାଯନସୁତ୍ତଂ

୪୦୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ନାନାୱେରଜ୍ଜକାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ବ୍ରାହ୍ମଣସତାନି ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପଟିୱସନ୍ତି କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ। ଅଥ ଖୋ ତେସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏତଦହୋସି – ''ଅଯଂ ଖୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଚାତୁୱଣ୍ଣିଂ ସୁଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଞପେତି। କୋ ନୁ ଖୋ ପହୋତି ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅସ୍ମିଂ ୱଚନେ ପଟିମନ୍ତେତୁ''ନ୍ତି? ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅସ୍ସଲାଯନୋ ନାମ ମାଣୱୋ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପଟିୱସତି ଦହରୋ, ୱୁତ୍ତସିରୋ, ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋ ଜାତିଯା, ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଗୂ ସନିଘଣ୍ଡୁକେଟୁଭାନଂ ସାକ୍ଖରପ୍ପଭେଦାନଂ ଇତିହାସପଞ୍ଚମାନଂ, ପଦକୋ, ୱେଯ୍ଯାକରଣୋ, ଲୋକାଯତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ ଅନୱଯୋ। ଅଥ ଖୋ ତେସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏତଦହୋସି – ''ଅଯଂ ଖୋ ଅସ୍ସଲାଯନୋ ମାଣୱୋ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପଟିୱସତି ଦହରୋ, ୱୁତ୍ତସିରୋ, ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋ ଜାତିଯା, ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଗୂ…ପେ… ଅନୱଯୋ। ସୋ ଖୋ ପହୋତି ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅସ୍ମିଂ ୱଚନେ ପଟିମନ୍ତେତୁ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଯେନ ଅସ୍ସଲାଯନୋ ମାଣୱୋ ତେନୁପଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅସ୍ସଲାଯନଂ ମାଣୱଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ଅଯଂ, ଭୋ

ଅସ୍ସଲାଯନ , ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଚାତୁୱଣ୍ଣିଂ ସୁଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଞପେତି। ଏତୁ ଭୱଂ ଅସ୍ସଲାଯନୋ ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅସ୍ମିଂ ୱଚନେ ପଟିମନ୍ତେତୂ’’ତି [ପଟିମନ୍ତେତୁନ୍ତି (ପୀ। କ।)]।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅସ୍ସଲାଯନୋ ମାଣୱୋ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ଧମ୍ମୱାଦୀ; ଧମ୍ମୱାଦିନୋ ଚ ପନ ଦୁପ୍ପଟିମନ୍ତିଯା ଭୱନ୍ତି। ନାହଂ ସକ୍କୋମି ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅସ୍ମିଂ ୱଚନେ ପଟିମନ୍ତେତୁ’’ନ୍ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅସ୍ସଲାଯନଂ ମାଣୱଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଅଯଂ, ଭୋ ଅସ୍ସଲାଯନ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଚାତୁୱଣ୍ଣିଂ ସୁଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଞପେତି। ଏତୁ ଭୱଂ ଅସ୍ସଲାଯନୋ ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅସ୍ମିଂ ୱଚନେ ପଟିମନ୍ତେତୁ [ପଟିମନ୍ତେତୁଂ (ସୀ। ପୀ। କ।)]। ଚରିତଂ ଖୋ ପନ ଭୋତା ଅସ୍ସଲାଯନେନ ପରିବ୍ବାଜକ’’ନ୍ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଅସ୍ସଲାଯନୋ ମାଣୱୋ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ଧମ୍ମୱାଦୀ; ଧମ୍ମୱାଦିନୋ ଚ ପନ ଦୁପ୍ପଟିମନ୍ତିଯା ଭୱନ୍ତି । ନାହଂ ସକ୍କୋମି ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅସ୍ମିଂ ୱଚନେ ପଟିମନ୍ତେତୁ’’ନ୍ତି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅସ୍ସଲାଯନଂ ମାଣୱଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଅଯଂ, ଭୋ ଅସ୍ସଲାଯନ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଚାତୁୱଣ୍ଣିଂ ସୁଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଞପେତି। ଏତୁ ଭୱଂ ଅସ୍ସଲାଯନୋ ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅସ୍ମିଂ ୱଚନେ ପଟିମନ୍ତେତୁ [ପଟିମନ୍ତେତୁଂ (ସୀ। ପୀ। କ।)]। ଚରିତଂ ଖୋ ପନ ଭୋତା ଅସ୍ସଲାଯନେନ ପରିବ୍ବାଜକଂ। ମା ଭୱଂ ଅସ୍ସଲାଯନୋ ଅଯୁଦ୍ଧପରାଜିତଂ ପରାଜଯୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅସ୍ସଲାଯନୋ ମାଣୱୋ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଦ୍ଧା ଖୋ ଅହଂ ଭୱନ୍ତୋ ନ ଲଭାମି। ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ଧମ୍ମୱାଦୀ; ଧମ୍ମୱାଦିନୋ ଚ ପନ ଦୁପ୍ପଟିମନ୍ତିଯା ଭୱନ୍ତି। ନାହଂ ସକ୍କୋମି ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅସ୍ମିଂ ୱଚନେ ପଟିମନ୍ତେତୁନ୍ତି। ଅପି ଚାହଂ ଭୱନ୍ତାନଂ ୱଚନେନ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି।

୪୦୨। ଅଥ ଖୋ ଅସ୍ସଲାଯନୋ ମାଣୱୋ ମହତା ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଅସ୍ସଲାଯନୋ ମାଣୱୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣା, ଭୋ ଗୋତମ, ଏୱମାହଂସୁ – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ; ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସୁକ୍କୋ ୱଣ୍ଣୋ, କଣ୍ହୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ; ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନୋ ଅବ୍ରାହ୍ମଣା; ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁତ୍ତା ଓରସା ମୁଖତୋ ଜାତା ବ୍ରହ୍ମଜା ବ୍ରହ୍ମନିମ୍ମିତା ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’ତି। ଇଧ ଭୱଂ ଗୋତମୋ କିମାହା’’ତି? ‘‘ଦିସ୍ସନ୍ତି [ଦିସ୍ସନ୍ତେ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ଖୋ ପନ, ଅସ୍ସଲାଯନ, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯୋ ଉତୁନିଯୋପି ଗବ୍ଭିନିଯୋପି ୱିଜାଯମାନାପି ପାଯମାନାପି। ତେ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯୋନିଜାୱ ସମାନା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ; ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସୁକ୍କୋ ୱଣ୍ଣୋ, କଣ୍ହୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ; ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନୋ ଅବ୍ରାହ୍ମଣା; ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁତ୍ତା ଓରସା ମୁଖତୋ ଜାତା ବ୍ରହ୍ମଜା ବ୍ରହ୍ମନିମ୍ମିତା ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’’’ତି। ‘‘କିଞ୍ଚାପି ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଏୱମାହ, ଅଥ ଖ୍ୱେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମେତଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’’’ତି।

୪୦୩। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଅସ୍ସଲାଯନ, ସୁତଂ ତେ – ‘ଯୋନକକମ୍ବୋଜେସୁ ଅଞ୍ଞେସୁ ଚ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ଦ୍ୱେୱ ୱଣ୍ଣା – ଅଯ୍ୟୋ ଚେୱ ଦାସୋ ଚ; ଅଯ୍ୟୋ ହୁତ୍ୱା ଦାସୋ ହୋତି, ଦାସୋ ହୁତ୍ୱା ଅଯ୍ୟୋ ହୋତୀ’’’ତି ? ‘‘ଏୱଂ, ଭୋ, ସୁତଂ ତଂ ମେ – ‘ଯୋନକକମ୍ବୋଜେସୁ ଅଞ୍ଞେସୁ ଚ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ଦ୍ୱେୱ ୱଣ୍ଣା – ଅଯ୍ୟୋ ଚେୱ ଦାସୋ ଚ; ଅଯ୍ୟୋ ହୁତ୍ୱା ଦାସୋ ହୋତି, ଦାସୋ ହୁତ୍ୱା ଅଯ୍ୟୋ ହୋତୀ’’’ତି। ‘‘ଏତ୍ଥ, ଅସ୍ସଲାଯନ, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ କିଂ ବଲଂ, କୋ ଅସ୍ସାସୋ ଯଦେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ… ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’’’ତି? ‘‘କିଞ୍ଚାପି ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଏୱମାହ, ଅଥ ଖ୍ୱେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମେତଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’’’ତି।

୪୦୪। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଅସ୍ସଲାଯନ, ଖତ୍ତିଯୋୱ ନୁ ଖୋ ପାଣାତିପାତୀ ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ମୁସାୱାଦୀ ପିସୁଣୱାଚୋ ଫରୁସୱାଚୋ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୀ ଅଭିଜ୍ଝାଲୁ ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ? ୱେସ୍ସୋୱ ନୁ ଖୋ…ପେ… ସୁଦ୍ଦୋୱ ନୁ ଖୋ ପାଣାତିପାତୀ ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ମୁସାୱାଦୀ ପିସୁଣୱାଚୋ ଫରୁସୱାଚୋ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୀ ଅଭିଜ୍ଝାଲୁ ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’’ତି? ‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ। ଖତ୍ତିଯୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ପାଣାତିପାତୀ ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ମୁସାୱାଦୀ ପିସୁଣୱାଚୋ ଫରୁସୱାଚୋ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୀ ଅଭିଜ୍ଝାଲୁ ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ୟ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ୱେସ୍ସୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ସୁଦ୍ଦୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ସବ୍ବେପି ହି,

ଭୋ ଗୋତମ, ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା ପାଣାତିପାତିନୋ ଅଦିନ୍ନାଦାୟିନୋ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରିନୋ ମୁସାୱାଦିନୋ ପିସୁଣୱାଚା ଫରୁସୱାଚା ସମ୍ଫପ୍ପଲାପିନୋ ଅଭିଜ୍ଝାଲୂ ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ''ନ୍ତି। ''ଏତ୍ଥ, ଅସ୍ସଲାୟନ, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ କିଂ ବଲଂ, କୋ ଅସ୍ସାସୋ ଯଦେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମାହଂସୁ – 'ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାୟାଦା'''ତି? ''କିଞ୍ଚାପି ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଏୱମାହ, ଅଥ ଖ୍ୱେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମେତଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି – 'ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାୟାଦା'''ତି।

୪୦୫। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଅସ୍ସଲାୟନ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ନୁ ଖୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ପିସୁଣାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତୋ ଫରୁସାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତୋ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ନୋ [ନୋ ଚ (କ।)] ଖତ୍ତିୟୋ ନୋ ୱେସ୍ସୋ, ନୋ ସୁଦ୍ଦୋ''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ଖତ୍ତିୟୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ପିସୁଣାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତୋ ଫରୁସାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତୋ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ୱେସ୍ସୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ସୁଦ୍ଦୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ସବ୍ବେପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତା ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତା କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତା ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତା ପିସୁଣାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତା ଫରୁସାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତା ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତା ଅନଭିଜ୍ଝାଲୂ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ''ନ୍ତି। ''ଏତ୍ଥ, ଅସ୍ସଲାୟନ , ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ କିଂ ବଲଂ, କୋ ଅସ୍ସାସୋ ଯଦେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମାହଂସୁ – 'ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାୟାଦା'''ତି? ''କିଞ୍ଚାପି ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଏୱମାହ, ଅଥ ଖ୍ୱେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମେତଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି – 'ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାୟାଦା'''ତି।

୪୦୬। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଅସ୍ସଲାୟନ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ନୁ ଖୋ ପହୋତି ଅସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଅୱେରଂ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତୁଂ, ନୋ ଖତ୍ତିୟୋ, ନୋ ୱେସ୍ସୋ ନୋ ସୁଦ୍ଦୋ''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ଖତ୍ତିୟୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ପହୋତି ଅସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଅୱେରଂ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତୁଂ; ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ… ୱେସ୍ସୋପି ହି , ଭୋ ଗୋତମ… ସୁଦ୍ଦୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ… ସବ୍ବେପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା ପହୋନ୍ତି ଅସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଅୱେରଂ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତୁ''ନ୍ତି। ''ଏତ୍ଥ, ଅସ୍ସଲାୟନ, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ କିଂ ବଲଂ, କୋ ଅସ୍ସାସୋ ଯଦେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମାହଂସୁ – 'ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାୟାଦା'''ତି? ''କିଞ୍ଚାପି ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଏୱମାହ, ଅଥ ଖ୍ୱେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମେତଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି – 'ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାୟାଦା'''ତି।

୪୦୭। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଅସ୍ସଲାୟନ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ନୁ ଖୋ ପହୋତି ସୋତ୍ଥିସିନାନିଂ ଆଦାୟ ନଦିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜୋଜଲ୍ଲଂ ପୱାହେତୁଂ, ନୋ ଖତ୍ତିୟୋ, ନୋ ୱେସ୍ସୋ, ନୋ ସୁଦ୍ଦୋ''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ଖତ୍ତିୟୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ପହୋତି ସୋତ୍ଥିସିନାନିଂ ଆଦାୟ ନଦିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜୋଜଲ୍ଲଂ ପୱାହେତୁଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ… ୱେସ୍ସୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ… ସୁଦ୍ଦୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ… ସବ୍ବେପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା ପହୋନ୍ତି ସୋତ୍ଥିସିନାନିଂ ଆଦାୟ ନଦିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜୋଜଲ୍ଲଂ ପୱାହେତୁ''ନ୍ତି। ''ଏତ୍ଥ, ଅସ୍ସଲାୟନ, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ କିଂ ବଲଂ, କୋ ଅସ୍ସାସୋ ଯଦେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମାହଂସୁ – 'ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାୟାଦା'''ତି? ''କିଞ୍ଚାପି ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଏୱମାହ, ଅଥ ଖ୍ୱେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମେତଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି – 'ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାୟାଦା'''ତି।

୪୦୮। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଅସ୍ସଲାୟନ, ଇଧ ରାଜା ଖତ୍ତିୟୋ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତୋ ନାନାଜଚ୍ଚାନଂ ପୁରିସାନଂ ପୁରିସସତଂ ସନ୍ନିପାତେୟ୍ୟ – 'ଆୟନ୍ତୁ ଭୋନ୍ତୋ ଯେ ତତ୍ଥ ଖତ୍ତିୟକୁଲା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା ରାଜଞ୍ଞକୁଲା ଉପ୍ପନ୍ନା, ସାକସ୍ସ ୱା ସାଲସ୍ସ ୱା [ଉପ୍ପନ୍ନା ସାଲସ୍ସ ୱା (ସୀ। ପୀ।)] ସଲଳଅସ୍ସ ୱା ଚନ୍ଦନସ୍ସ ୱା ପଦୁମକସ୍ସ ୱା ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାୟ, ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତୁ, ତେଜୋ ପାତୁକରୋନ୍ତୁ। ଆୟନ୍ତୁ ପନ ଭୋନ୍ତୋ ଯେ ତତ୍ଥ ଚଣ୍ଡାଲକୁଲା ନେସାଦକୁଲା ୱେନକୁଲା [ୱେଣକୁଲା (ସୀ। ପୀ।), ୱେଣୁକୁଲା (ସ୍ୟା। କଂ।)] ରଥକାରକୁଲା ପୁକ୍କୁସକୁଲା ଉପ୍ପନ୍ନା, ସାପାନଦୋଣିୟା ୱା ସୂକରଦୋଣିୟା ୱା ରଜକଦୋଣିୟା ୱା ଏରଣ୍ଡକଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାୟ, ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତୁ, ତେଜୋ ପାତୁକରୋନ୍ତୂ'ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଅସ୍ସଲାୟନ, ୟୋ ଏୱଂ ନୁ ଖୋ ସୋ [ୟୋ ଚ ନୁ ଖୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କା।)] ଖତ୍ତିୟକୁଲା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା ରାଜଞ୍ଞକୁଲା ଉପ୍ପନ୍ନେହି ସାକସ୍ସ ୱା ସାଲସ୍ସ ୱା ସଲଳଅସ୍ସ ୱା ଚନ୍ଦନସ୍ସ ୱା ପଦୁମକସ୍ସ ୱା ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାୟ ଅଗ୍ଗି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତୋ, ତେଜୋ ପାତୁକତୋ, ସୋ ଏୱ ନୁ ଖ୍ୱାସ୍ସ ଅଗ୍ଗି ଅଚ୍ଚିମା ଚେୱ [ଚ (ସୀ। ପୀ।)] ୱଣ୍ଣୱା [ୱଣ୍ଣିମା (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କା।)] ଚ ପଭସ୍ସରୋ ଚ, ତେନ ଚ ସକ୍କା ଅଗ୍ଗିନା ଅଗ୍ଗିକରଣୀୟଂ କାତୁଂ; ୟୋ ପନ ସୋ ଚଣ୍ଡାଲକୁଲା ନେସାଦକୁଲା ୱେନକୁଲା ରଥକାରକୁଲା ପୁକ୍କୁସକୁଲା ଉପ୍ପନ୍ନେହି ସାପାନଦୋଣିୟା ୱା ସୂକରଦୋଣିୟା ୱା ରଜକଦୋଣିୟା ୱା ଏରଣ୍ଡକଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାୟ ଅଗ୍ଗି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତୋ, ତେଜୋ ପାତୁକତୋ ସ୍ୱାସ୍ସ ଅଗ୍ଗି ନ ଚେୱ ଅଚ୍ଚିମା ନ ଚ ୱଣ୍ଣୱା ନ ଚ ପଭସ୍ସରୋ, ନ ଚ ତେନ ସକ୍କା ଅଗ୍ଗିନା ଅଗ୍ଗିକରଣୀୟଂ କାତୁ’’ନ୍ତି? ‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ୟୋପି ହି ସୋ [ୟୋ ସୋ (ସୀ। ପୀ।)], ଭୋ ଗୋତମ, ଖତ୍ତିୟକୁଲା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା ରାଜଞ୍ଞକୁଲା ଉପ୍ପନ୍ନେହି ସାକସ୍ସ ୱା ସାଲସ୍ସ ୱା ସଲଳଅସ୍ସ ୱା ଚନ୍ଦନସ୍ସ ୱା ପଦୁମକସ୍ସ ୱା ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାୟ ଅଗ୍ଗି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତୋ, ତେଜୋ ପାତୁକତୋ ସ୍ୱାସ୍ସ [ସୋ ଚସ୍ସ (ସୀ। ପୀ।), ସୋପିସ୍ସ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଅଗ୍ଗି ଅଚ୍ଚିମା ଚେୱ ୱଣ୍ଣୱା ଚ ପଭସ୍ସରୋ ଚ, ତେନ ଚ ସକ୍କା ଅଗ୍ଗିନା ଅଗ୍ଗିକରଣୀୟଂ କାତୁଂ; ୟୋପି ସୋ ଚଣ୍ଡାଲକୁଲା ନେସାଦକୁଲା ୱେନକୁଲା ରଥକାରକୁଲା ପୁକ୍କୁସକୁଲା ଉପ୍ପନ୍ନେହି ସାପାନଦୋଣିୟା ୱା ସୂକରଦୋଣିୟା ୱା ରଜକଦୋଣିୟା ୱା ଏରଣ୍ଡକଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାୟ ଅଗ୍ଗି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତୋ, ତେଜୋ ପାତୁକତୋ, ସ୍ୱାସ୍ସ ଅଗ୍ଗି ଅଚ୍ଚିମା ଚେୱ ୱଣ୍ଣୱା ଚ ପଭସ୍ସରୋ ଚ, ତେନ ଚ ସକ୍କା ଅଗ୍ଗିନା ଅଗ୍ଗିକରଣୀୟଂ କାତୁଂ। ସବ୍ବୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଗ୍ଗି ଅଚ୍ଚିମା ଚେୱ ୱଣ୍ଣୱା ଚ ପଭସ୍ସରୋ ଚ, ସବ୍ବେନପି ସକ୍କା ଅଗ୍ଗିନା ଅଗ୍ଗିକରଣୀୟଂ କାତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ଏତ୍ଥ, ଅସ୍ସଲାୟନ, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ କିଂ ବଲଂ, କୋ ଅସ୍ସାସୋ ୟଦେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ; ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସୁକ୍କୋ ୱଣ୍ଣୋ, କଣ୍ହୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ; ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନୋ ଅବ୍ରାହ୍ମଣା; ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁତ୍ତା ଓରସା ମୁଖତୋ ଜାତା ବ୍ରହ୍ମଜା ବ୍ରହ୍ମନିମ୍ମିତା ବ୍ରହ୍ମଦାୟାଦା’’’ତି? ‘‘କିଞ୍ଚାପି ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଏୱମାହ, ଅଥ ଖ୍ୱେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମେତଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାୟାଦା’’’ତି।

୪୦୯। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଅସ୍ସଲାୟନ, ଇଧ ଖତ୍ତିୟକୁମାରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକଞ୍ଞାୟ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେୟ୍ୟ, ତେସଂ ସଂୱାସମନ୍ୱାୟ ପୁତ୍ତୋ ଜାୟେଥ; ୟୋ ସୋ ଖତ୍ତିୟକୁମାରେନ ବ୍ରାହ୍ମଣକଞ୍ଞାୟ ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ସିୟା ସୋ ମାତୁପି ସଦିସୋ ପିତୁପି ସଦିସୋ, ‘ଖତ୍ତିୟୋ’ତିପି ୱତ୍ତବ୍ବୋ ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’ତିପି ୱତ୍ତବ୍ବୋ’’ତି? ‘‘ୟୋ ସୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଖତ୍ତିୟକୁମାରେନ ବ୍ରାହ୍ମଣକଞ୍ଞାୟ ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ସିୟା ସୋ ମାତୁପି ସଦିସୋ ପିତୁପି ସଦିସୋ, ‘ଖତ୍ତିୟୋ’ତିପି ୱତ୍ତବ୍ବୋ ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’ତିପି ୱତ୍ତବ୍ବୋ’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଅସ୍ସଲାୟନ, ଇଧ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରୋ ଖତ୍ତିୟକଞ୍ଞାୟ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେୟ୍ୟ, ତେସଂ ସଂୱାସମନ୍ୱାୟ ପୁତ୍ତୋ ଜାୟେଥ; ୟୋ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରେନ ଖତ୍ତିୟକଞ୍ଞାୟ ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ସିୟା ସୋ ମାତୁପି ସଦିସୋ ପିତୁପି ସଦିସୋ, ‘ଖତ୍ତିୟୋ’ତିପି ୱତ୍ତବ୍ବୋ ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’ତିପି ୱତ୍ତବ୍ବୋ’’ତି? ‘‘ୟୋ ସୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରେନ ଖତ୍ତିୟକଞ୍ଞାୟ ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ସିୟା ସୋ ମାତୁପି ସଦିସୋ ପିତୁପି ସଦିସୋ, ‘ଖତ୍ତିୟୋ’ତିପି ୱତ୍ତବ୍ବୋ ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’ତିପି ୱତ୍ତବ୍ବୋ’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଅସ୍ସଲାୟନ ଇଧ ୱଳୱଂ ଗଦ୍ରଭେନ ସମ୍ପୟୋଜେୟ୍ୟୁଂ [ସଂୟୋଜେୟ୍ୟ (କା।)], ତେସଂ ସମ୍ପୟୋଗମନ୍ୱାୟ କିସୋରୋ ଜାୟେଥ; ୟୋ ସୋ ୱଳୱାୟ ଗଦ୍ରଭେନ କିସୋରୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ସିୟା ସୋ ମାତୁପି ସଦିସୋ ପିତୁପି ସଦିସୋ, ‘ଅସ୍ସୋ’ତିପି ୱତ୍ତବ୍ବୋ ‘ଗଦ୍ରଭୋ’ତିପି ୱତ୍ତବ୍ବୋ’’ତି? ‘‘କୁଣ୍ଡଞ୍ହି ସୋ [ୱେକୁରଞ୍ଜାୟ ହି ସୋ (ସୀ। ପୀ।), ସୋ କୁମାରଣ୍ଡୁପି ସୋ (ସ୍ୟା। କଂ।), ୱେକୁଲଜୋ ହି ସୋ (?)], ଭୋ ଗୋତମ, ଅସ୍ସତରୋ ହୋତି। ଇଦଂ ହିସ୍ସ , ଭୋ ଗୋତମ, ନାନାକରଣଂ ପସ୍ସାମି; ଅମୁତ୍ର ଚ ପନେସାନଂ ନ କିଞ୍ଚି ନାନାକରଣଂ ପସ୍ସାମୀ’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଅସ୍ସଲାୟନ, ଇଧାସ୍ସୁ ଦ୍ୱେ ମାଣୱକା ଭାତରୋ ସୋଦରିୟା, ଏକୋ ଅଜ୍ଝାୟକୋ ଉପନୀତୋ ଏକୋ ଅନଜ୍ଝାୟକୋ ଅନୁପନୀତୋ। କମେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଠମଂ ଭୋଜେୟ୍ୟୁଂ ସଦ୍ଧେ ୱା ଥାଲିପାକେ ୱା ୟଞ୍ଞେ ୱା ପାହୁନେ ୱା’’ତି? ‘‘ୟୋ ସୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ମାଣୱକୋ ଅଜ୍ଝାୟକୋ ଉପନୀତୋ ତମେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଠମଂ ଭୋଜେୟ୍ୟୁଂ ସଦ୍ଧେ ୱା ଥାଲିପାକେ ୱା ୟଞ୍ଞେ ୱା ପାହୁନେ ୱା। କିଞ୍ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଅନଜ୍ଝାୟକେ ଅନୁପନୀତେ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି?

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଅସ୍ସଲାୟନ, ଇଧାସ୍ସୁ ଦ୍ୱେ ମାଣୱକା ଭାତରୋ ସୋଦରିୟା, ଏକୋ ଅଜ୍ଝାୟକୋ ଉପନୀତୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ, ଏକୋ ଅନଜ୍ଝାୟକୋ ଅନୁପନୀତୋ ସୀଲୱା କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ। କମେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଠମଂ ଭୋଜେୟ୍ୟୁଂ ସଦ୍ଧେ ୱା ଥାଲିପାକେ ୱା ୟଞ୍ଞେ ୱା ପାହୁନେ ୱା’’ତି? ‘‘ୟୋ ସୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ମାଣୱକୋ ଅନଜ୍ଝାୟକୋ ଅନୁପନୀତୋ ସୀଲୱା କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ ତମେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଠମଂ ଭୋଜେୟ୍ୟୁଂ ସଦ୍ଧେ ୱା ଥାଲିପାକେ ୱା ୟଞ୍ଞେ ୱା ପାହୁନେ ୱା। କିଞ୍ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଦୁସ୍ସୀଲେ ପାପଧମ୍ମେ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି?

‘‘ପୁବ୍ବେ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଅସ୍ସଲାୟନ, ଜାତିଂ ଅଗମାସି; ଜାତିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମନ୍ତେ ଅଗମାସି; ମନ୍ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ତପେ ଅଗମାସି; ତପେ ଗନ୍ତ୍ୱା [ମନ୍ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମେତଂ

ଢଂ (ସୀ। ପୀ।), ମନ୍ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମେଓ ଠପେତ୍ୱା (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଚାତୁଓଣ୍ଣିଂ ସୁଦ୍ଧିଂ ପଚ୍ଚାଗତୋ, ଯମହଂ ପଞ୍ଞପେମୀ’’ତି। ଏଓଂ ଓୁତ୍ତେ, ଅସ୍ସଲାଯନୋ ମାଣଓୋ ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ମଙ୍କୁଭୂତୋ ପତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧୋ ଅଧୋମୁଖୋ ପଜ୍ଝାଯନ୍ତୋ ଅପ୍ପଟିଭାନୋ ନିସୀଦି।

୪୧୦। ଅଥ ଖୋ ଭଗଓା ଅସ୍ସଲାଯନଂ ମାଣଓଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ ମଙ୍କୁଭୂତଂ ପତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଧୋମୁଖଂ ପଜ୍ଝାଯନ୍ତଂ ଅପ୍ପଟିଭାନଂ ଓିଦିତ୍ୱା ଅସ୍ସଲାଯନଂ ମାଣଓଂ ଏତଦଓୋଚ – ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଅସ୍ସଲାଯନ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିସୀନଂ ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ ସମ୍ମନ୍ତାନଂ [ଓସନ୍ତାନଂ (ସୀ।)] ଏଓରୂପଂ ପାପକଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋଓ ସେଟ୍ଠୋ ଓଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ଓଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’ତି। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ , ଅସ୍ସଲାଯନ, ଅସିତୋ ଦେଓଲୋ ଇସି – ‘ସତ୍ତନ୍ନଂ କିର ବ୍ରାହ୍ମଣିସୀନଂ ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ ସମ୍ମନ୍ତାନଂ ଏଓରୂପଂ ପାପକଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ – ବ୍ରାହ୍ମଣୋଓ ସେଟ୍ଠୋ ଓଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଅସ୍ସଲାଯନ, ଅସିତୋ ଦେଓଲୋ ଇସି କେସମସ୍ସୁଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ମଞ୍ଜିଟ୍ଠଓଣ୍ଣାନି ଦୁସ୍ସାନି ନିଓାସେତ୍ୱା ପଟଲିଯୋ [ଅଟଲିଯୋ (ସୀ। ପୀ।), ଅଗଲିଯୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଉପାହନା ଆରୁହିତ୍ୱା ଜାତରୂପମଯଂ ଦଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ତନ୍ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିସୀନଂ ପଚ୍ଚଣ୍ଡିଲେ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ, ଅସ୍ସଲାଯନ, ଅସିତୋ ଦେଓଲୋ ଇସି ସତ୍ତନ୍ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିସୀନଂ ପଚ୍ଚଣ୍ଡିଲେ ଚଙ୍କମମାନୋ ଏଓମାହ – ‘ହନ୍ଦ, କୋ ନୁ ଖୋ ଇମେ ଭଓନ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣିସଯୋ ଗତା [ଗନ୍ତା (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)]; ହନ୍ଦ, କୋ ନୁ ଖୋ ଇମେ ଭଓନ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣିସଯୋ ଗତା’ତି? ଅଥ ଖୋ, ଅସ୍ସଲାଯନ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିସୀନଂ ଏତଦହୋସି – ‘କୋ ନାଯଂ ଗାମଣ୍ଡଲରୂପୋ ଓିଯ ସତ୍ତନ୍ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିସୀନଂ ପଚ୍ଚଣ୍ଡିଲେ ଚଙ୍କମମାନୋ ଏଓମାହ – ‘ହନ୍ଦ, କୋ ନୁ ଖୋ ଇମେ ଭଓନ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣିସଯୋ ଗତା; ହନ୍ଦ, କୋ ନୁ ଖୋ ଇମେ ଭଓନ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣିସଯୋ ଗତାତି? ହନ୍ଦ, ନଂ ଅଭିସପାମା’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଅସ୍ସଲାଯନ, ସତ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣିସଯୋ ଅସିତଂ ଦେଓଲଂ ଇସିଂ ଅଭିସପିଂସୁ – ‘ଭସ୍ମା, ଓସଲ [ଓସଲୀ (ପୀ।), ଓସଲି (କ।), ଚପଲୀ (ସ୍ୟା। କଂ।)], ହୋହି; ଭସ୍ମା, ଓସଲ, ହୋହୀ’ତି [ଭସ୍ମା ଓସଲ ହୋହୀତି ଅଭିସପଓଚନଂ ସୀ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ସକିଦେଓ ଆଗତଂ]। ଯଥା ଯଥା ଖୋ, ଅସ୍ସଲାଯନ, ସତ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣିସଯୋ ଅସିତଂ ଦେଓଲଂ ଇସିଂ ଅଭିସପିଂସୁ ତଥା ତଥା ଅସିତୋ ଦେଓଲୋ ଇସି ଅଭିରୂପତରୋ ଚେଓ ହୋତି ଦସ୍ସନୀଯତରୋ ଚ ପାସାଦିକତରୋ ଚ। ଅଥ ଖୋ, ଅସ୍ସଲାଯନ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିସୀନଂ ଏତଦହୋସି – ‘ମୋଘଂ ଓତ ନୋ ତପୋ, ଅଫଲଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ। ମଯଞ୍ହି ପୁବ୍ବେ ଯଂ ଅଭିସପାମ – ଭସ୍ମା, ଓସଲ, ହୋହି; ଭସ୍ମା, ଓସଲ, ହୋହୀତି ଭସ୍ମାଓ ଭଓତି ଏକଚ୍ଚୋ। ଇମଂ ପନ ମଯଂ ଯଥା ଯଥା ଅଭିସପାମ ତଥା ତଥା ଅଭିରୂପତରୋ ଚେଓ ହୋତି ଦସ୍ସନୀଯତରୋ ଚ ପାସାଦିକତରୋ ଚା’ତି। ‘ନ ଭଓନ୍ତାନଂ ମୋଘଂ ତପୋ, ନାଫଲଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ। ଇଙ୍ଘ ଭଓନ୍ତୋ, ଯୋ ମଯି ମନୋପଦୋସୋ ତଂ ପଜହଥା’ତି। ‘ଯୋ ଭଓତି ମନୋପଦୋସୋ ତଂ ପଜହାମ। କୋ ନୁ ଭଓଂ ହୋତୀ’ତି? ‘ସୁତୋ ନୁ ଭଓତଂ – ଅସିତୋ ଦେଓଲୋ ଇସୀ’ତି? ‘ଏଓଂ, ଭୋ’। ‘ସୋ ଖ୍ୱାହଂ, ଭୋ, ହୋମୀ’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଅସ୍ସଲାଯନ, ସତ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣିସଯୋ ଅସିତଂ ଦେଓଲଂ ଇସିଂ ଅଭିଓାଦେତୁଂ ଉପକ୍କମିଂସୁ।

୪୧୧। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ଅସ୍ସଲାଯନ, ଅସିତୋ ଦେଓଲୋ ଇସି ସତ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣିସଯୋ ଏତଦଓୋଚ – ‘ସୁତଂ ମେତଂ, ଭୋ, ସତ୍ତନ୍ନଂ କିର ବ୍ରାହ୍ମଣିସୀନଂ ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ ସମ୍ମନ୍ତାନଂ ଏଓରୂପଂ ପାପକଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ – ବ୍ରାହ୍ମଣୋଓ ସେଟ୍ଠୋ ଓଣ୍ଣୋ, ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ଓଣ୍ଣୋ; ବ୍ରାହ୍ମଣୋଓ ସୁକ୍କୋ ଓଣ୍ଣୋ , କଣ୍ହୋ ଅଞ୍ଞୋ ଓଣ୍ଣୋ; ବ୍ରାହ୍ମଣାଓ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନୋ ଅବ୍ରାହ୍ମଣା; ବ୍ରାହ୍ମଣାଓ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁତ୍ତା ଓରସା ମୁଖତୋ ଜାତା ବ୍ରହ୍ମଜା ବ୍ରହ୍ମନିମ୍ମିତା ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’ତି। ‘ଏଓଂ, ଭୋ’।

‘‘‘ଜାନନ୍ତି ପନ ଭୋନ୍ତୋ – ଯା ଜନିକା ମାତା [ଜନିମାତା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ବ୍ରାହ୍ମଣଂଯେଓ ଅଗମାସି, ନୋ ଅବ୍ରାହ୍ମଣ’ନ୍ତି? ‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ’।

‘‘‘ଜାନନ୍ତି ପନ ଭୋନ୍ତୋ – ଯା ଜନିକାମାତୁ [ଜନିମାତୁ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ମାତା ଯାଓ ସତ୍ତମା ମାତୁମାତାମହଯୁଗା ବ୍ରାହ୍ମଣଂଯେଓ ଅଗମାସି, ନୋ ଅବ୍ରାହ୍ମଣ’ନ୍ତି? ‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ’।

‘‘‘ଜାନନ୍ତି ପନ ଭୋନ୍ତୋ – ଯୋ ଜନକୋ ପିତା [ଜନିପିତା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ବ୍ରାହ୍ମଣିଂଯେଓ ଅଗମାସି, ନୋ ଅବ୍ରାହ୍ମଣି’ନ୍ତି? ‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ’।

‘‘‘ଜାନନ୍ତି ପନ ଭୋନ୍ତୋ – ଯୋ ଜନକପିତୁ [ଜନିପିତୁ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପିତା ଯାଓ ସତ୍ତମା ପିତୁପିତାମହଯୁଗା ବ୍ରାହ୍ମଣିଂଯେଓ ଅଗମାସି, ନୋ ଅବ୍ରାହ୍ମଣି’ନ୍ତି? ‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ’।

‘‘‘ଜାନନ୍ତି ପନ ଭୋନ୍ତୋ – ଯଥା ଗବ୍ଭସ୍ସ ଅଓକ୍କନ୍ତି ହୋତୀ’ତି [ନ ମଯଂ ଜାନାମ ଭୋ ଯଥା ଗବ୍ଭସ୍ସ ଅଓକ୍କନ୍ତି ହୋତୀତି। ଯଥା କଥଂ ପନ ଭୋ ଗବ୍ଭସ୍ସ ଅଓକ୍କନ୍ତି ହୋତୀତି। (କ।)]? ‘ଜାନାମ ମଯଂ, ଭୋ – ଯଥା ଗବ୍ଭସ୍ସ ଅଓକ୍କନ୍ତି ହୋତି [ନ ମଯଂ ଜାନାମ ଭୋ ଯଥା ଗବ୍ଭସ୍ସ ଅଓକ୍କନ୍ତି ହୋତୀତି। ଯଥା କଥଂ ପନ ଭୋ ଗବ୍ଭସ୍ସ ଅଓକ୍କନ୍ତି ହୋତୀତି। (କ।)]। ଇଧ ମାତାପିତରୋ ଚ ସନ୍ନିପତିତା ହୋନ୍ତି, ମାତା ଚ ଉତୁନୀ ହୋତି, ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ଚ

ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ହୋତି; ଏୱଂ ତିଣ୍ଣଂ ସନ୍ନିପାତା ଗବ୍ଭସ୍ସ ଅୱକ୍କନ୍ତି ହୋତୀ’ତି।

‘‘‘ଜାନନ୍ତି ପନ ଭୋନ୍ତୋ – ତସ୍ସ [ଯଗ୍ଘେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ସୋ ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ଖତ୍ତିଯୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ୱେସ୍ସୋ ୱା ସୁଦ୍ଦୋ ୱା’ତି? ‘ନ ମଯଂ, ଭୋ, ଜାନାମ – ତସ୍ସ ସୋ ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ଖତ୍ତିଯୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ୱେସ୍ସୋ ୱା ସୁଦ୍ଦୋ ୱା’ତି। ‘ଏୱଂ ସନ୍ତେ, ଭୋ, ଜାନାଥ – କେ ତୁମ୍ହେ ହୋଥା’ତି? ‘ଏୱଂ ସନ୍ତେ, ଭୋ , ନ ମଯଂ ଜାନାମ – କେ ମଯଂ ହୋମା’ତି। ତେ ହି ନାମ, ଅସ୍ସଲାଯନ, ସତ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣିସଯୋ ଅସିତେନ ଦେୱଲେନ ଇସିନା ସକେ ଜାତିୱାଦେ ସମନୁଯୁଞ୍ଜୀଯମାନା ସମନୁଗ୍ଗାହୀଯମାନା ସମନୁଭାସୀଯମାନା ନ ସମ୍ପାଯିସ୍ସନ୍ତି; କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ଏତରହି ମଯା ସକସ୍ମିଂ ଜାତିୱାଦେ ସମନୁଯୁଞ୍ଜୀଯମାନୋ ସମନୁଗ୍ଗାହୀଯମାନୋ ସମନୁଭାସୀଯମାନୋ ସମ୍ପାଯିସ୍ସସି, ଯେସଂ ତ୍ୱଂ ସାଚରିଯକୋ ନ ପୁଣ୍ଣୋ ଦବ୍ବିଗାହୋ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅସ୍ସଲାଯନୋ ମାଣୱୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

ଅସ୍ସଲାଯନସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ତତିଯଂ।

୪। ଘୋଟମୁଖସୁତ୍ତଂ

୪୧୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ଉଦେନୋ ବାରାଣସିଯଂ ୱିହରତି ଖେମିଯମ୍ବୱନେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଘୋଟମୁଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବାରାଣସିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ। ଅଥ ଖୋ ଘୋଟମୁଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଜଙ୍ଘାୱିହାରଂ ଅନୁଚଙ୍କମମାନୋ ଅନୁୱିଚରମାନୋ ଯେନ ଖେମିଯମ୍ବୱନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ଉଦେନୋ ଅବ୍ଭୋକାସେ ଚଙ୍କମତି। ଅଥ ଖୋ ଘୋଟମୁଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନାଯସ୍ମା ଉଦେନୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମତା ଉଦେନେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉଦେନଂ ଚଙ୍କମନ୍ତଂ ଅନୁଚଙ୍କମମାନୋ ଏୱମାହ – ‘‘ଅମ୍ଭୋ ସମଣ, ‘ନତ୍ଥି ଧମ୍ମିକୋ ପରିବ୍ବଜୋ’ [ପରିବ୍ବାଜୋ (ସୀ। ପୀ।)] – ଏୱଂ ମେ ଏତ୍ଥ ହୋତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଭୱନ୍ତରୂପାନଂ ୱା ଅଦସ୍ସନା, ଯୋ ୱା ପନେତ୍ଥ ଧମ୍ମୋ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଉଦେନୋ ଚଙ୍କମା ଓରୋହିତ୍ୱା ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଘୋଟମୁଖୋପି ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚଙ୍କମା ଓରୋହିତ୍ୱା ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତଂ ଖୋ ଘୋଟମୁଖଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆଯସ୍ମା ଉଦେନୋ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି [ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତେ (ବହୂସୁ)] ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆସନାନି। ସଚେ ଆକଙ୍ଖସି, ନିସୀଦା’’ତି। ‘‘ଏତଦେୱ ଖୋ ପନ ମଯଂ ଭୋତୋ ଉଦେନସ୍ସ ଆଗମଯମାନା (ନ) ନିସୀଦାମ। କଥଞ୍ହି ନାମ ମାଦିସୋ ପୁବ୍ବେ ଅନିମନ୍ତିତୋ ଆସନେ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେଯ୍ୟା’’ତି? ଅଥ ଖୋ ଘୋଟମୁଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ନୀଚଂ ଆସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଘୋଟମୁଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉଦେନଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅମ୍ଭୋ ସମଣ, ‘ନତ୍ଥି ଧମ୍ମିକୋ ପରିବ୍ବଜୋ’ – ଏୱଂ ମେ ଏତ୍ଥ ହୋତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଭୱନ୍ତରୂପାନଂ ୱା ଅଦସ୍ସନା, ଯୋ ୱା ପନେତ୍ଥ ଧମ୍ମୋ’’ତି। ‘‘ସଚେ ଖୋ ପନ ମେ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅନୁଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅନୁଜାନେଯ୍ୟାସି, ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଞ୍ଚ ପଟିକ୍କୋସେଯ୍ୟାସି; ଯସ୍ସ ଚ ପନ ମେ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନେଯ୍ୟାସି, ମମଂଯେୱ ତତ୍ଥ ଉତ୍ତରି ପଟିପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟାସି – ‘ଇଦଂ, ଭୋ ଉଦେନ, କଥଂ, ଇମସ୍ସ କ୍ୱତ୍ଥୋ’ତି? ଏୱଂ କତ୍ୱା ସିଯା ନୋ ଏତ୍ଥ କଥାସଲ୍ଲାପୋ’’ତି। ‘‘ଅନୁଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଖ୍ୱାହଂ ଭୋତୋ ଉଦେନସ୍ସ ଅନୁଜାନିସ୍ସାମି, ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଞ୍ଚ ପଟିକ୍କୋସିସ୍ସାମି; ଯସ୍ସ ଚ ପନାହଂ ଭୋତୋ ଉଦେନସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନିସ୍ସାମି, ଭୱନ୍ତଂଯେୱ ତତ୍ଥ ଉଦେନଂ ଉତ୍ତରି ପଟିପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି – ‘ଇଦଂ, ଭୋ ଉଦେନ, କଥଂ, ଇମସ୍ସ କ୍ୱତ୍ଥୋ’ତି? ଏୱଂ କତ୍ୱା ହୋତୁ ନୋ ଏତ୍ଥ କଥାସଲ୍ଲାପୋ’’ତି।

୪୧୩। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ହୋତି ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ। ଇଧ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ହୋତି ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ। ଇଧ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ହୋତି ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ। ଇଧ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ , ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତନ୍ତପୋ ହୋତି ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ, ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ। ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି। ଇମେସଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ କତମୋ ତେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେତୀ’’ତି?

‘‘ଯ୍ୱାଯଂ, ଭୋ ଉଦେନ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ଅଯଂ ମେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ନାରାଧେତି; ଯୋପାଯଂ, ଭୋ

ଉଦେନ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ଅୟମ୍ପି ମେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ନାରାଧେତି; ୟୋପାୟଂ, ଭୋ ଉଦେନ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ଅୟମ୍ପି ମେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ନାରାଧେତି; ୟୋ ଚ ଖୋ ଅୟଂ, ଭୋ ଉଦେନ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତନ୍ତପୋ ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି। ଅୟମେୱ ମେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେତୀ’’ତି।

‘‘କସ୍ମା ପନ ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମେ ତୟୋ ପୁଗ୍ଗଲା ଚିତ୍ତଂ ନାରାଧେନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ୟ୍ୱାୟଂ, ଭୋ ଉଦେନ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ସୋ ଅତ୍ତାନଂ ସୁଖକାମଂ ଦୁକ୍ଖପଟିକ୍କୂଲଂ ଆତାପେତି ପରିତାପେତି; ଇମିନା ମେ ଅୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ନାରାଧେତି। ୟୋପାୟଂ , ଭୋ ଉଦେନ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ସୋ ପରଂ ସୁଖକାମଂ ଦୁକ୍ଖପଟିକ୍କୂଲଂ ଆତାପେତି ପରିତାପେତି; ଇମିନା ମେ ଅୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ନାରାଧେତି। ୟୋପାୟଂ, ଭୋ ଉଦେନ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ସୋ ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ପରଞ୍ଚ ସୁଖକାମଂ ଦୁକ୍ଖପଟିକ୍କୂଲଂ ଆତାପେତି ପରିତାପେତି; ଇମିନା ମେ ଅୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ନାରାଧେତି। ୟୋ ଚ ଖୋ ଅୟଂ, ଭୋ ଉଦେନ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତନ୍ତପୋ ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି, ସୋ ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ପରଞ୍ଚ ସୁଖକାମଂ ଦୁକ୍ଖପଟିକ୍କୂଲଂ ନେୱ ଆତାପେତି ନ ପରିତାପେତି; ଇମିନା ମେ ଅୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେତୀ’’ତି।

୪୧୪। ‘‘ଦ୍ୱେମା, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପରିସା। କତମା ଦ୍ୱେ? ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକଚ୍ଚା ପରିସା ସାରତ୍ତରତ୍ତା ମଣିକୁଣ୍ଡଲେସୁ ପୁତ୍ତଭରିୟଂ ପରିଯେସତି, ଦାସିଦାସଂ ପରିଯେସତି, ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁଂ ପରିଯେସତି, ଜାତରୂପରଜତଂ ପରିଯେସତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକଚ୍ଚା ପରିସା ଅସାରତ୍ତରତ୍ତା ମଣିକୁଣ୍ଡଲେସୁ ପୁତ୍ତଭରିୟଂ ପହାୟ, ଦାସିଦାସଂ ପହାୟ, ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁଂ ପହାୟ, ଜାତରୂପରଜତଂ ପହାୟ, ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତା। ସ୍ୱାୟଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତନ୍ତପୋ ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ। ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି। ଇଧ କତମଂ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁଗ୍ଗଲଂ କତମାୟ ପରିସାୟ ବହୁଲଂ ସମନୁପସ୍ସସି – ୟା ଚାୟଂ ପରିସା ସାରତ୍ତରତ୍ତା ମଣିକୁଣ୍ଡଲେସୁ ପୁତ୍ତଭରିୟଂ ପରିଯେସତି ଦାସିଦାସଂ ପରିଯେସତି ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁଂ ପରିଯେସତି ଜାତରୂପରଜତଂ ପରିଯେସତି, ୟା ଚାୟଂ ପରିସା ଅସାରତ୍ତରତ୍ତା ମଣିକୁଣ୍ଡଲେସୁ ପୁତ୍ତଭରିୟଂ ପହାୟ ଦାସିଦାସଂ ପହାୟ ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁଂ ପହାୟ ଜାତରୂପରଜତଂ ପହାୟ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତା’’ତି?

‘‘ୟ୍ୱାୟଂ , ଭୋ ଉଦେନ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତନ୍ତପୋ ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି; ଇମାହଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୟାୟଂ ପରିସା ଅସାରତ୍ତରତ୍ତା ମଣିକୁଣ୍ଡଲେସୁ ପୁତ୍ତଭରିୟଂ ପହାୟ ଦାସିଦାସଂ ପହାୟ ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁଂ ପହାୟ ଜାତରୂପରଜତଂ ପହାୟ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତା ଇମିସ୍ସଂ ପରିସାୟଂ ବହୁଲଂ ସମନୁପସ୍ସାମୀ’’ତି।

‘‘ଇଦାନେୱ ଖୋ ପନ ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଭାସିତଂ – ‘ମୟଂ ଏୱଂ ଆଜାନାମ – ଅତ୍ଥୋ ସମଣ, ନତ୍ଥି ଧମ୍ମିକୋ ପରିବ୍ବଜୋ, ଏୱଂ ମେ ଏତ୍ଥ ହୋତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଭୱନ୍ତରୂପାନଂ ୱା ଅଦସ୍ସନା, ୟୋ ୱା ପନେତ୍ଥ ଧମ୍ମୋ’’’ତି। ‘‘ଅଦ୍ଧା ମେସା, ଭୋ ଉଦେନ, ସାନୁଗ୍ଗହା ୱାଚା ଭାସିତା। ‘ଅତ୍ଥି ଧମ୍ମିକୋ ପରିବ୍ବଜୋ’ – ଏୱଂ ମେ ଏତ୍ଥ ହୋତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ମଂ ଭୱଂ ଉଦେନୋ ଧାରେତୁ। ୟେ ଚ ମେ ଭୋତା ଉଦେନେନ ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସଂଖିତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତା ୱିତ୍ଥାରେନ ଅୱିଭତ୍ତା, ସାଧୁ ମେ ଭୱଂ, ଉଦେନୋ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲେ ୱିତ୍ଥାରେନ ୱିଭଜତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାୟା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି, ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭୋ’’ତି ଖୋ ଘୋଟମୁଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଉଦେନସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଆୟସ୍ମା ଉଦେନୋ ଏତଦୱୋଚ –

୪୧୫। ‘‘କତମୋ ଚ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ? ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଚେଲକୋ ହୋତି ମୁତ୍ତାଚାରୋ ହତ୍ଥାପଲେଖନୋ ନଏହିଭଦନ୍ତିକୋ ନତିଟ୍ଠଭଦନ୍ତିକୋ, ନାଭିହଟଂ ନ ଉଦ୍ଦିସ୍ସକତଂ ନ ନିମନ୍ତନଂ ସାଦିୟତି। ସୋ ନ କୁମ୍ଭିମୁଖା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ନ କଳୋପିମୁଖା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ନ ଏଳକମନ୍ତରଂ, ନ ଦଣ୍ଡମନ୍ତରଂ, ନ ମୁସଲମନ୍ତରଂ, ନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭୁଞ୍ଜମାନାନଂ, ନ ଗବ୍ଭିନିୟା, ନ

ପାୟମାନାୟ , ନ ପୁରିସନ୍ତରଗତାୟ, ନ ସଙ୍କିତ୍ତୀସୁ, ନ ଯତ୍ଥ ସା ଉପଟ୍ଠିତୋ ହୋତି, ନ ଯତ୍ଥ ମକ୍ଖିକା ସଣ୍ଡସଣ୍ଡଚାରିନୀ, ନ ମଚ୍ଛଂ ନ ମଂସଂ, ନ ସୁରଂ ନ ମେରୟଂ ନ ଥୁସୋଦକଂ ପିୱତି। ସୋ ଏକାଗାରିକୋ ୱା ହୋତି ଏକାଲୋପିକୋ, ଦ୍ୱାଗାରିକୋ ୱା ହୋତି ଦ୍ୱାଲୋପିକୋ…ପେ… ସତ୍ତାଗାରିକୋ ୱା ହୋତି ସତ୍ତାଲୋପିକୋ; ଏକିସ୍ସାପି ଦତ୍ତିୟା ଯାପେତି, ଦ୍ୱୀହିପି ଦତ୍ତୀହି ଯାପେତି…ପେ… ସତ୍ତହିପି ଦତ୍ତୀହି ଯାପେତି; ଏକାହିକମ୍ପି ଆହାରଂ ଆହାରେତି, ଦ୍ୱୀହିକମ୍ପି ଆହାରଂ ଆହାରେତି…ପେ… ସତ୍ତାହିକମ୍ପି ଆହାରଂ ଆହାରେତି – ଇତି ଏୱରୂପଂ ଅଦ୍ଧମାସିକଂ ପରିୟାୟଭତ୍ତଭୋଜନାନୁଯୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ସୋ ସାକଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ସାମାକଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ନୀୱାରଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ଦଦ୍ଦୁଲଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି , ହଟଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, କଣଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ଆଚାମଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ପିଞ୍ଞାକଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ତିଣଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ଗୋମୟଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ୱନମୂଲଫଲାହାରୋ ଯାପେତି ପୱତ୍ତଫଲଭୋଜୀ। ସୋ ସାଣାନିପି ଧାରେତି, ମସାଣାନିପି ଧାରେତି, ଛୱଦୁସ୍ସାନିପି ଧାରେତି, ପଂସୁକୂଲାନିପି ଧାରେତି, ତିରୀଟାନିପି ଧାରେତି, ଅଜିନମ୍ପି ଧାରେତି, ଅଜିନକ୍ଖିପମ୍ପି ଧାରେତି, କୁସଚୀରମ୍ପି ଧାରେତି, ୱାକଚୀରମ୍ପି ଧାରେତି, ଫଲକଚୀରମ୍ପି ଧାରେତି, କେସକମ୍ବଲମ୍ପି ଧାରେତି, ୱାଳକମ୍ବଲମ୍ପି ଧାରେତି, ଉଲୂକପକ୍ଖମ୍ପି ଧାରେତି; କେସମସ୍ସୁଲୋଚକୋପି ହୋତି କେସମସ୍ସୁଲୋଚନାନୁଯୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ , ଉବ୍ଭଟ୍ଠକୋପି ହୋତି ଆସନପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ, ଉକ୍କୁଟିକୋପି ହୋତି ଉକ୍କୁଟିକପ୍ପଧାନମନୁୟୁତ୍ତୋ, କଣ୍ଟକାପସ୍ସୟିକୋପି ହୋତି କଣ୍ଟକାପସ୍ସୟେ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି; ସାୟତତିୟକମ୍ପି ଉଦକୋରୋହନାନୁଯୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ ୱିହରତି – ଇତି ଏୱରୂପଂ ଅନେକୱିହିତଂ କାୟସ୍ସ ଆତାପନପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ।

୪୧୬। ''କତମୋ ଚ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ? ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଓରବ୍ଭିକୋ ହୋତି ସୂକରିକୋ ସାକୁଣିକୋ ମାଗୱିକୋ ଲୁଦ୍ଦୋ ମଚ୍ଛଘାତକୋ ଚୋରୋ ଚୋରଘାତକୋ ଗୋଘାତକୋ ବନ୍ଧନାଗାରିକୋ – ଯେ ୱା ପନଞ୍ଞେପି କେଚି କୁରୂରକମ୍ମନ୍ତା। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ।

୪୧୭। ''କତମୋ ଚ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ, ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ? ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ରାଜା ୱା ହୋତି ଖତ୍ତିୟୋ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ମହାସାଲୋ। ସୋ ପୁରତ୍ଥିମେନ ନଗରସ୍ସ ନୱଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ କାରାପେତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା ଖରାଜିନଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ସପ୍ପିତେଲେନ କାୟଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ମଗୱିସାଣେନ ପିଟ୍ଠିଂ କଣ୍ଡୁୱମାନୋ ନୱଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ ପୱିସତି ସଦ୍ଧିଂ ମହେସିୟା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଚ ପୁରୋହିତେନ। ସୋ ତତ୍ଥ ଅନନ୍ତରହିତାୟ ଭୂମିୟା ହରିତୁପଲିତ୍ତାୟ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି। ଏକିସ୍ସାୟ ଗାୱିୟା ସରୂପୱଚ୍ଛାୟ ଯଂ ଏକସ୍ମିଂ ଥନେ ଖୀରଂ ହୋତି ତେନ ରାଜା ଯାପେତି, ଯଂ ଦୁତିୟସ୍ମିଂ ଥନେ ଖୀରଂ ହୋତି ତେନ ମହେସୀ ଯାପେତି, ଯଂ ତତିୟସ୍ମିଂ ଥନେ ଖୀରଂ ହୋତି ତେନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୁରୋହିତୋ ଯାପେତି, ଯଂ ଚତୁତ୍ଥସ୍ମିଂ ଥନେ ଖୀରଂ ହୋତି ତେନ ଅଗ୍ଗିଂ ଜୁହତି, ଅୱସେସେନ ୱଚ୍ଛକୋ ଯାପେତି। ସୋ ଏୱମାହ – 'ଏତ୍ତକା ଉସଭା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାୟ, ଏତ୍ତକା ୱଚ୍ଛତରା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାୟ, ଏତ୍ତକା ୱଚ୍ଛତରିୟୋ ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାୟ, ଏତ୍ତକା ଅଜା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାୟ', ଏତ୍ତକା ଉରବ୍ଭା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାୟ, ଏତ୍ତକା ଅସ୍ସା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାୟ, ଏତ୍ତକା ରୁକ୍ଖା ଛିଜ୍ଜନ୍ତୁ ଯୂପତ୍ଥାୟ, ଏତ୍ତକା ଦବ୍ଭା ଲୂୟନ୍ତୁ ବରିହିସତ୍ଥାୟା'ତି। ଯେପିସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି 'ଦାସା'ତି ୱା 'ପେସ୍ସା'ତି ୱା 'କମ୍ମକରା'ତି ୱା ତେପି ଦଣ୍ଡତଜ୍ଜିତା ଭୟତଜ୍ଜିତା ଅସ୍ସୁମୁଖା ରୁଦମାନା ପରିକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ , ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ।

୪୧୮। ''କତମୋ ଚ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତନ୍ତପୋ ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ, ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ; ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି? ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତଥାଗତୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା। ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ସଦେୱକଂ ସମାରକଂ ସବ୍ରହ୍ମକଂ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ପଜଂ ସଦେୱମନୁସ୍ସଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେତି। ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ପକାସେତି। ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି ଗହପତି ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱା କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ। ସୋ ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ତଥାଗତେ ସଦ୍ଧଂ ପଟିଲଭତି। ସୋ ତେନ ସଦ୍ଧାପଟିଲାଭେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ସମ୍ବାଧୋ ଘରାୱାସୋ ରଜୋପଥୋ ଅବ୍ଭୋକାସୋ ପବ୍ବଜ୍ଜା। ନୟିଦଂ ସୁକରଂ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତା ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ ସଙ୍ଖଲିଖିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟ'ନ୍ତି। ସୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ଅପ୍ପଂ ୱା ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ପହାୟ ମହନ୍ତଂ ୱା ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ପହାୟ, ଅପ୍ପଂ ୱା ଞାତିପରିୱଟ୍ଟଂ ପହାୟ ମହନ୍ତଂ ୱା ଞାତିପରିୱଟ୍ଟଂ ପହାୟ, କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜତି। ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସିକ୍ଖାସାଜୀୱସମାପନ୍ନୋ ପାଣାତିପାତଂ

ପହାଯ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ନିହିତଦଣ୍ଡୋ ନିହିତସତ୍ଥୋ ଲଜ୍ଜୀ ଦଯାପନ୍ନୋ ସବ୍ବପାଣଭୂତହିତାନୁକମ୍ପୀ ୱିହରତି।

''ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ପହାଯ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି ଦିନ୍ନାଦାଯୀ ଦିନ୍ନପାଟିକଙ୍ଖୀ। ଅଥେନେନ ସୁଚିଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି।

''ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପହାଯ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ହୋତି ଆରାଚାରୀ ୱିରତୋ ମେଥୁନା ଗାମଧମ୍ମା।

''ମୁସାୱାଦଂ ପହାଯ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି ସଚ୍ଚୱାଦୀ ସଚ୍ଚସନ୍ଧୋ ଥେତୋ ପଚ୍ଚଯିକୋ ଅୱିସଂୱାଦକୋ ଲୋକସ୍ସ।

''ପିସୁଣଂ ୱାଚଂ ପହାଯ ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ଇତୋ ସୁତ୍ୱା ନ ଅମୁତ୍ର ଅକ୍ଖାତା ଇମେସଂ ଭେଦାଯ, ଅମୁତ୍ର ୱା ସୁତ୍ୱା ନ ଇମେସଂ ଅକ୍ଖାତା ଅମୂସଂ ଭେଦାଯ। ଇତି ଭିନ୍ନାନଂ ୱା ସନ୍ଧାତା ସହିତାନଂ ୱା ଅନୁପ୍ପଦାତା, ସମଗ୍ଗାରାମୋ ସମଗ୍ଗରତୋ ସମଗ୍ଗନନ୍ଦୀ ସମଗ୍ଗକରଣିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି।

''ଫରୁସଂ ୱାଚଂ ପହାଯ ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଯା ସା ୱାଚା ନେଲା କଣ୍ଣସୁଖା ପେମନୀଯା ହଦଯଙ୍ଗମା ପୋରୀ ବହୁଜନକନ୍ତା ବହୁଜନମନାପା ତଥାରୂପିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି।

''ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଂ ପହାଯ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, କାଲୱାଦୀ ଭୂତୱାଦୀ ଅତ୍ଥୱାଦୀ ଧମ୍ମୱାଦୀ ୱିନଯୱାଦୀ, ନିଧାନୱତିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା କାଲେନ ସାପଦେସଂ ପରିଯନ୍ତୱତିଂ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ।

''ସୋ ବୀଜଗାମଭୂତଗାମସମାରମ୍ଭା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି । ଏକଭତ୍ତିକୋ ହୋତି ରତ୍ତୂପରତୋ ୱିରତୋ ୱିକାଲଭୋଜନା। ନଚ୍ଚଗୀତୱାଦିତୱିସୂକଦସ୍ସନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଧାରଣମଣ୍ଡନୱିଭୂସନଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଉଚ୍ଚାସଯନମହାସଯନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଜାତରୂପରଜତପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଆମକଧଞ୍ଞପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଆମକମଂସପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଇତ୍ଥିକୁମାରିକପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଦାସିଦାସପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଅଜେଳକପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। କୁକ୍କୁଟସୂକରପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ହତ୍ଥିଗୱସ୍ସୱଳୱପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଦୂତେଯ୍ୟପହିଣଗମନାନୁଯୋଗା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। କଯୱିକ୍କଯା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ତୁଲାକୂଟକଂସକୂଟମାନକୂଟା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଉକ୍କୋଟନୱଞ୍ଚନନିକତିସାଚିଯୋଗା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଛେଦନୱଧବନ୍ଧନୱିପରାମୋସଆଲୋପସହସାକାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି।

''ସୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି କାଯପରିହାରିକେନ ଚୀୱରେନ, କୁଚ୍ଛିପରିହାରିକେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ। ସୋ ଯେନ ଯେନେୱ ପକ୍କମତି ସମାଦାଯେୱ ପକ୍କମତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ପକ୍ଖୀ ସକୁଣୋ ଯେନ ଯେନେୱ ଡେତି ସପତ୍ତଭାରୋୱ ଡେତି, ଏୱମେୱ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି କାଯପରିହାରିକେନ ଚୀୱରେନ, କୁଚ୍ଛିପରିହାରିକେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ। ସୋ ଯେନ ଯେନେୱ ପକ୍କମତି ସମାଦାଯେୱ ପକ୍କମତି। ସୋ ଇମିନା ଅରିଯେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅନୱଜ୍ଜସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦେତି।

୪୧୯। ''ସୋ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେଯ୍ୟୁଂ ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି, ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା… ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯନ ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ । ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେଯ୍ୟୁଂ ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି, ରକ୍ଖତି ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ମନିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋ ଇମିନା ଅରିଯେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅବ୍ୟାସେକସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦେତି।

''ସୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତେ ପଟିକ୍କନ୍ତେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଆଲୋକିତେ ୱିଲୋକିତେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ସମିଞ୍ଜିତେ ପସାରିତେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଅସିତେ ପୀତେ ଖାଯିତେ ସାଯିତେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱକମ୍ମେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଗତେ ଠିତେ ନିସିନ୍ନେ ସୁତ୍ତେ ଜାଗରିତେ ଭାସିତେ ତୁଣ୍ହୀଭାୱେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି।

‘‘ସୋ ଇମିନା ଚ ଅରିୟେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, (ଇମାୟ ଚ ଅରିୟାୟ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ,) [ପସ୍ସ ମ। ନି। ୧।୨୯୬] ଇମିନା ଚ ଅରିୟେନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଇମିନା ଚ ଅରିୟେନ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ଭଜତି ଅରଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପବ୍ବତଂ କନ୍ଦରଂ ଗିରିଗୁହଂ ସୁସାନଂ ୱନପତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭୋକାସଂ ପଲାଲପୁଞ୍ଜଂ। ସୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ନିସୀଦତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା, ଉଜୁଂ କାୟଂ ପଣିଧାୟ, ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା। ସୋ ଅଭିଜ୍ଝଂ ଲୋକେ ପହାୟ ୱିଗତାଭିଜ୍ଝେନ ଚେତସା ୱିହରତି, ଅଭିଜ୍ଝାୟ ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି; ବ୍ୟାପାଦପଦୋସଂ ପହାୟ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ୱିହରତି ସବ୍ବପାଣଭୂତହିତାନୁକମ୍ପୀ, ବ୍ୟାପାଦପଦୋସା ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି; ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପହାୟ ୱିଗତଥୀନମିଦ୍ଧୋ ୱିହରତି ଆଲୋକସଞ୍ଞୀ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ, ଥୀନମିଦ୍ଧା ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି; ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପହାୟ ଅନୁଦ୍ଧତୋ ୱିହରତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚା ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି; ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ପହାୟ ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛୋ ୱିହରତି ଅକଥଂକଥୀ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି।

‘‘ସୋ ଇମେ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ପହାୟ ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଞ୍ଞାୟ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ପୀତିୟା ଚ ୱିରାଗା ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତି ସତୋ ଚ ସମ୍ପଜାନୋ, ସୁଖଞ୍ଚ କାୟେନ ପଟିସଂୱେଦେତି , ୟଂ ତଂ ଅରିୟା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି – ‘ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀ’ତି ତତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା, ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି।

୪୨୦। ‘‘ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିୟୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିୟେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣାୟ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିୟୋ ତିସ୍ସୋପି ଜାତିୟୋ ଚତସ୍ସୋପି ଜାତିୟୋ ପଞ୍ଚପି ଜାତିୟୋ ଦସପି ଜାତିୟୋ ୱୀସମ୍ପି ଜାତିୟୋ ତିଂସମ୍ପି ଜାତିୟୋ ଚତ୍ତାଲୀସମ୍ପି ଜାତିୟୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ଜାତିୟୋ ଜାତିସତମ୍ପି ଜାତିସହସ୍ସମ୍ପି ଜାତିସତସହସ୍ସମ୍ପି, ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ – ‘ଅମୁତ୍ରାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମାୟୁପରିୟନ୍ତୋ; ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅମୁତ୍ର ଉଦପାଦିଂ; ତତ୍ରାପାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମାୟୁପରିୟନ୍ତୋ; ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇଧୂପପନ୍ନୋ’ତି। ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି।

‘‘ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିୟୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିୟେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତଞାଣାୟ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ୟଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି – ‘ଇମେ ୱତ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାୟଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା… ପେ… ଅରିୟାନଂ ଉପୱାଦକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା , ତେ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପନ୍ନା। ଇମେ ୱା ପନ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାୟସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା…ପେ… ଅରିୟାନଂ ଅନୁପୱାଦକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା, ତେ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନା’ତି। ଇତି ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ୟଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି।

‘‘ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିୟୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିୟେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ଆସୱାନଂ ଖୟଞାଣାୟ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’ନ୍ତି ୟଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଅୟଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦୟୋ’ତି ୟଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଅୟଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ’ତି ୟଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଅୟଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ୟଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି; ‘ଇମେ ଆସୱା’ତି ୟଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଅୟଂ ଆସୱସମୁଦୟୋ’ତି ୟଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଅୟଂ ଆସୱନିରୋଧୋ’ତି ୟଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ‘ଅୟଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ୟଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ଜାନତୋ ଏୱଂ ପସ୍ସତୋ କାମାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଭୱାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅୱିଜ୍ଜାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ୱିମୁତ୍ତସ୍ମିଂ ୱିମୁତ୍ତମିତି ଞାଣଂ ହୋତି। ‘ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, କତଂ କରଣୀୟଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟା’ତି ପଜାନାତି।

‘‘ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତନ୍ତପୋ ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ, ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ। ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତୀ’’ତି।

୪୨୧। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଘୋଟମୁଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଉଦେନଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଉଦେନ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଉଦେନ! ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭୋ ଉଦେନ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱା ୱିୱରେୟ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେୟ୍ୟ – ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି – ଏୱମେୱଂ ଭୋତା ଉଦେନେନ ଅନେକପରିୟାୟେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ ଭୱନ୍ତଂ ଉଦେନଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଉଦେନୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି। ‘‘ମା ଖୋ ମଂ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସରଣଂ ଅଗମାସି। ତମେୱ ଭଗୱନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାହି ୟମହଂ ସରଣଂ ଗତୋ’’ତି। ‘‘କହଂ ପନ, ଭୋ ଉଦେନ, ଏତରହି ସୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ୱିହରତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି? ‘‘ପରିନିବ୍ବୁତୋ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏତରହି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି।

‘‘ସଚେପି [ସଚେ ହି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ମୟଂ, ଭୋ ଉଦେନ, ସୁଣେୟ୍ୟାମ ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଦସସୁ ୟୋଜନେସୁ, ଦସପି ମୟଂ ୟୋଜନାନି ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାମ ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ। ସଚେପି [ସଚେ (ସୀ। ପୀ।), ସଚେ ହି (ସ୍ୟା। କଂ।)] ମୟଂ, ଭୋ ଉଦେନ, ସୁଣେୟ୍ୟାମ ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ୱୀସତିୟା ୟୋଜନେସୁ… ତିଂସାୟ ୟୋଜନେସୁ… ଚତ୍ତାରୀସାୟ ୟୋଜନେସୁ… ପଞ୍ଞାସାୟ ୟୋଜନେସୁ, ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ମୟଂ ୟୋଜନାନି ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାମ ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ। ୟୋଜନସତେ ଚେପି [ୟୋଜନସତେପି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ମୟଂ , ଭୋ ଉଦେନ, ସୁଣେୟ୍ୟାମ ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ, ୟୋଜନସତମ୍ପି ମୟଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାମ ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ।

‘‘ୟତୋ ଚ ଖୋ, ଭୋ ଉଦେନ, ପରିନିବ୍ବୁତୋ ସୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ, ପରିନିବ୍ବୁତମ୍ପି ମୟଂ ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଉଦେନୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତଂ। ଅତ୍ଥି ଚ ମେ, ଭୋ ଉଦେନ, ଅଙ୍ଗରାଜା ଦେୱସିକଂ ନିଚ୍ଚଭିକ୍ଖଂ ଦଦାତି , ତତୋ ଅହଂ ଭୋତୋ ଉଦେନସ୍ସ ଏକଂ ନିଚ୍ଚଭିକ୍ଖଂ ଦଦାମୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଙ୍ଗରାଜା ଦେୱସିକଂ ନିଚ୍ଚଭିକ୍ଖଂ ଦଦାତୀ’’ତି? ‘‘ପଞ୍ଚ, ଭୋ ଉଦେନ, କହାପଣସତାନୀ’’ତି। ‘‘ନ ଖୋ ନୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କପ୍ପତି ଜାତରୂପରଜତଂ ପଟିଗ୍ଗହେତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ସଚେ ତଂ ଭୋତୋ ଉଦେନସ୍ସ ନ କପ୍ପତି ୱିହାରଂ ଭୋତୋ ଉଦେନସ୍ସ କାରାପେସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ସଚେ ଖୋ ମେ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ୱିହାରଂ, କାରାପେତୁକାମୋ, ପାଟଲିପୁତ୍ତେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନସାଲଂ କାରାପେହୀ’’ତି। ‘‘ଇମିନାପାହଂ ଭୋତୋ ଉଦେନସ୍ସ ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାୟ ଅତ୍ତମନୋ ଅଭିରଦ୍ଧୋ ୟଂ ମଂ ଭୱଂ ଉଦେନୋ ସଙ୍ଘେ ଦାନେ ସମାଦପେତି। ଏସାହଂ, ଭୋ ଉଦେନ, ଏତିସ୍ସା ଚ ନିଚ୍ଚଭିକ୍ଖାୟ ଅପରାୟ ଚ ନିଚ୍ଚଭିକ୍ଖାୟ ପାଟଲିପୁତ୍ତେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନସାଲଂ କାରାପେସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଘୋଟମୁଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏତିସ୍ସା ଚ ନିଚ୍ଚଭିକ୍ଖାୟ ଅପରାୟ ଚ ନିଚ୍ଚଭିକ୍ଖାୟ ପାଟଲିପୁତ୍ତେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନସାଲଂ କାରାପେସି। ସା ଏତରହି ‘ଘୋଟମୁଖୀ’ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି।

ଘୋଟମୁଖସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଚଙ୍କୀସୁତ୍ତଂ

୪୨୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ୟେନ ଓପାସାଦଂ ନାମ କୋସଲାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମୋ ତଦୱସରି। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଭଗୱା ଓପାସାଦେ ୱିହରତି ଉତ୍ତରେନ ଓପାସାଦଂ ଦେୱୱନେ ସାଲୱନେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଚଙ୍କୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଓପାସାଦଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି ସତ୍ତୁସ୍ସଦଂ ସତିଣକଟ୍ଠୋଦକଂ ସଧଞ୍ଞଂ ରାଜଭୋଗ୍ଗଂ ରଞ୍ଞା ପସେନଦିନା କୋସଲେନ ଦିନ୍ନଂ ରାଜଦାୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦେୟ୍ୟଂ। ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ ଓପାସାଦକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା – ‘‘ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଓପାସାଦଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଓପାସାଦେ ୱିହରତି ଉତ୍ତରେନ ଓପାସାଦଂ ଦେୱୱନେ ସାଲୱନେ। ତଂ ଖୋ ପନ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – ‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’ତି। ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ସଦେୱକଂ ସମାରକଂ ସବ୍ରହ୍ମକଂ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ପଜଂ ସଦେୱମନୁସ୍ସଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେତି। ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ପକାସେତି। ସାଧୁ ଖୋ ପନ ତଥାରୂପାନଂ ଅରହତଂ ଦସ୍ସନଂ ହୋତୀ’’ତି।

୪୨୩। ଅଥ ଖୋ ଓପାସାଦକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ଓପାସାଦା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସଙ୍ଘସଙ୍ଘୀ ଗଣୀଭୂତା ଉତ୍ତରେନମୁଖା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ୟେନ ଦେୱୱନଂ ସାଲୱନଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଚଙ୍କୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉପରିପାସାଦେ ଦିୱାସେୟ୍ୟଂ ଉପଗତୋ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଚଙ୍କୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଓପାସାଦକେ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେ ଓପାସାଦା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସଙ୍ଘସଙ୍ଘୀ ଗଣୀଭୂତେ ଉତ୍ତରେନ ମୁଖଂ ୟେନ ଦେୱୱନଂ ସାଲୱନଂ ତେନୁପସଙ୍କମନ୍ତେ। ଦିସ୍ୱା ଖତ୍ତଂ

ଆମନ୍ତେସି – ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଖତ୍ତେ, ଓପାସାଦକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ଓପାସାଦା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସଙ୍ଘସଙ୍ଘୀ ଗଣୀଭୂତା ଉତ୍ତରେନମୁଖା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଯେନ ଦେୱୱନଂ ସାଲୱନ’’ନ୍ତି? ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭୋ ଚଙ୍କୀ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଓପାସାଦଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଓପାସାଦେ ୱିହରତି ଉତ୍ତରେନ ଓପାସାଦଂ ଦେୱୱନେ ସାଲୱନେ। ତଂ ଖୋ ପନ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – ‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’ତି। ତମେତେ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି, ଭୋ ଖତ୍ତେ, ଯେନ ଓପାସାଦକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଓପାସାଦକେ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେ ଏୱଂ ୱଦେହି – ‘ଚଙ୍କୀ, ଭୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏୱମାହ – ଆଗମେନ୍ତୁ କିର ଭୋନ୍ତୋ, ଚଙ୍କୀପି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସତୀ’’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭୋ’’ତି ଖୋ ସୋ ଖତ୍ତୋ ଚଙ୍କିସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଓପାସାଦକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଓପାସାଦକେ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଚଙ୍କୀ, ଭୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏୱମାହ – ‘ଆଗମେନ୍ତୁ କିର ଭୋନ୍ତୋ, ଚଙ୍କୀପି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସତୀ’’’ତି।

୪୨୪। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ନାନାୱେରଜ୍ଜକାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ବ୍ରାହ୍ମଣସତାନି ଓପାସାଦେ ପଟିୱସନ୍ତି କେନଚିଦେୱ କରଣୀୟେନ। ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣା – ‘‘ଚଙ୍କୀ କିର ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସତୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଯେନ ଚଙ୍କୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଚଙ୍କିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ଭୱଂ ଚଙ୍କୀ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସତୀ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ ଖୋ ମେ, ଭୋ, ହୋତି – ‘ଅହଂ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସାମୀ’’’ତି। ‘‘ମା ଭୱଂ ଚଙ୍କୀ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମି। ନ ଅରହତି ଭୱଂ ଚଙ୍କୀ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ; ସମଣୋତ୍ୱେୱ ଗୋତମୋ ଅରହତି ଭୱନ୍ତଂ ଚଙ୍କିଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ। ଭୱଞ୍ହି ଚଙ୍କୀ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ। ଯମ୍ପି ଭୱଂ ଚଙ୍କୀ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ, ଇମିନାପଙ୍ଗେନ ନ ଅରହତି ଭୱଂ ଚଙ୍କୀ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ; ସମଣୋତ୍ୱେୱ ଗୋତମୋ ଅରହତି ଭୱନ୍ତଂ ଚଙ୍କିଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ। ଭୱଞ୍ହି ଚଙ୍କୀ ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ…ପେ… ଭୱଞ୍ହି ଚଙ୍କୀ ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଗୂ ସନିଘଣ୍ଡୁକେଟୁଭାନଂ ସାକ୍ଖରପ୍ପଭେଦାନଂ ଇତିହାସପଞ୍ଚମାନଂ, ପଦକୋ, ୱେୟ୍ୟାକରଣୋ, ଲୋକାୟତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ ଅନୱୟୋ…ପେ… ଭୱଞ୍ହି ଚଙ୍କୀ ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀୟୋ ପାସାଦିକୋ ପରମାୟ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ବ୍ରହ୍ମୱଣ୍ଣୀ ବ୍ରହ୍ମୱଚ୍ଛସୀ [ବ୍ରହ୍ମୱଚ୍ଚସୀ (ସୀ। ପୀ।)] ଅଖୁଦ୍ଦାୱକାସୋ ଦସ୍ସନାୟ…ପେ… ଭୱଞ୍ହି ଚଙ୍କୀ ସୀଲୱା ୱୁଦ୍ଧସୀଲୀ ୱୁଦ୍ଧସୀଲେନ ସମନ୍ନାଗତୋ…ପେ… ଭୱଞ୍ହି ଚଙ୍କୀ କଲ୍ୟାଣୱାଚୋ କଲ୍ୟାଣୱାକ୍କରଣୋ ପୋରିୟା ୱାଚାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାୟ ଅନେଳଗଳାୟ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିୟା…ପେ… ଭୱଞ୍ହି ଚଙ୍କୀ ବହୂନଂ ଆଚରିୟପାଚରିୟୋ, ତୀଣି ମାଣୱକସତାନି ମନ୍ତେ ୱାଚେତି…ପେ… ଭୱଞ୍ହି ଚଙ୍କୀ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ସକ୍କତୋ ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ…ପେ… ଭୱଞ୍ହି ଚଙ୍କୀ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପୋକ୍ଖରସାତିସ୍ସ ସକ୍କତୋ ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ…ପେ… ଭୱଞ୍ହି ଚଙ୍କୀ ଓପାସାଦଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି ସତ୍ତୁସ୍ସଦଂ ସତିଣକଟ୍ଠୋଦକଂ ସଧଞ୍ଞଂ ରାଜଭୋଗ୍ଗଂ ରଞ୍ଞା ପସେନଦିନା କୋସଲେନ ଦିନ୍ନଂ ରାଜଦାୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦେୟ୍ୟଂ। ଯମ୍ପି ଭୱଂ ଚଙ୍କୀ ଓପାସାଦଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି ସତ୍ତୁସ୍ସଦଂ ସତିଣକଟ୍ଠୋଦକଂ ସଧଞ୍ଞଂ ରାଜଭୋଗ୍ଗଂ ରଞ୍ଞା ପସେନଦିନା କୋସଲେନ ଦିନ୍ନଂ ରାଜଦାୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦେୟ୍ୟଂ, ଇମିନାପଙ୍ଗେନ ନ ଅରହତି ଭୱଂ ଚଙ୍କୀ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ; ସମଣୋତ୍ୱେୱ ଗୋତମୋ ଅରହତି ଭୱନ୍ତଂ ଚଙ୍କିଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିତୁ’’ନ୍ତି।

୪୨୫। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଚଙ୍କୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ତେନ ହି, ଭୋ, ମମପି ସୁଣାଥ, ଯଥା ମୟମେୱ ଅରହାମ ତଂ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ; ନତ୍ୱେୱ ଅରହତି ସୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଅମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ। ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ। ଯମ୍ପି, ଭୋ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ, ଇମିନାପଙ୍ଗେନ ନ ଅରହତି ସୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଅମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ; ଅଥ ଖୋ ମୟମେୱ ଅରହାମ ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ [ଏତ୍ଥ ଦୀ। ନି। ୧।୩୦୪ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଗୁଣପଦଂ ଦିସ୍ସତି]। ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ପହୂତଂ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଂ ଓହାୟ ପବ୍ବଜିତୋ ଭୂମିଗତଞ୍ଚ ୱେହାସଟ୍ଠଞ୍ଚ…ପେ… ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ଦହରୋୱ ସମାନୋ ଯୁୱା ସୁସୁକାଳକେସୋ ଭଦ୍ରେନ ଯୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ପଠମେନ ୱୟସା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ…ପେ… ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ଅକାମକାନଂ ମାତାପିତୂନଂ ଅସ୍ସୁମୁଖାନଂ ରୁଦନ୍ତାନଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ…ପେ… ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀୟୋ ପାସାଦିକୋ ପରମାୟ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ବ୍ରହ୍ମୱଣ୍ଣୀ

ବ୍ରହ୍ମଓଚ୍ଛସୀ ଅଖୁଦ୍ଦାଓକାସୋ ଦସ୍ସନାଯ…ପେ… ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ସୀଲଓା ଅରିଯସୀଲୀ କୁସଲସୀଲୀ କୁସଲେନ ସୀଲେନ ସମନ୍ନାଗତୋ…ପେ… ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ କଲ୍ଯାଣଓାଚୋ କଲ୍ଯାଣଓାକ୍କରଣୋ ପୋରିଯା ଓାଚାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଓିସ୍ସଟ୍ଠାଯ ଅନେଲଗଲାଯ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଓିଞ୍ଞାପନିଯା…ପେ… ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ବହୂନଂ ଆଚରିଯପାଚରିଯୋ…ପେ… ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ଖୀଣକାମରାଗୋ ଓିଗତଚାପଲ୍ଲୋ…ପେ… ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ କମ୍ମଓାଦୀ କିରିଯଓାଦୀ ଅପାପପୁରେକ୍ଖାରୋ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞାଯ ପଜାଯ…ପେ… ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ଉଚ୍ଚା କୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ଅସମ୍ଭିନ୍ନା ଖତ୍ତିଯକୁଲା…ପେ… ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ଅଡ୍ଢା କୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ମହଦ୍ଧନା ମହାଭୋଗା…ପେ… ସମଣଂ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମଂ ତିରୋରଟ୍ଠା ତିରୋଜନପଦା ସଂପୁଚ୍ଛିତୁଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି…ପେ… ସମଣଂ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମଂ ଅନେକାନି ଦେଓତାସହସ୍ସାନି ପାଣେହି ସରଣଂ ଗତାନି…ପେ… ସମଣଂ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମଂ ଏଓଂ କଲ୍ଯାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – 'ଇତିପି ସୋ ଭଗଓା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଓିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକଓିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେଓମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଓା'ତି…ପେ… ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ…ପେ… [ଏତ୍ଥାପି ଦୀ। ନି। ୧।୩୦୪ ଅଞ୍ଞାନିପି ଗୁଣପଦାନଂ ଦିସ୍ସନ୍ତି] ସମଣଂ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମଂ ରାଜା ମାଗଧୋ ସେନିଯୋ ବିମ୍ବିସାରୋ ସପୁତ୍ତଦାରୋ ପାଣେହି ସରଣଂ ଗତୋ…ପେ… ସମଣଂ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମଂ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ସପୁତ୍ତଦାରୋ ପାଣେହି ସରଣଂ ଗତୋ…ପେ… ସମଣଂ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୋକ୍ଖରସାତି ସପୁତ୍ତଦାରୋ ପାଣେହି ସରଣଂ ଗତୋ…ପେ… ସମଣୋ ଖଲୁ, ଭୋ, ଗୋତମୋ ଓପାସାଦଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ଓପାସାଦେ ଓିହରତି ଉତ୍ତରେନ ଓପାସାଦଂ ଦେଓଓନେ ସାଲଓନେ। ଯେ ଖୋ ତେ ସମଣା ଓା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଓା ଅମ୍ହାକଂ ଗାମକ୍ଖେତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅତିଥୀ ନୋ ତେ ହୋନ୍ତି। ଅତିଥୀ ଖୋ ପନମ୍ହେହି ସକ୍କାତବ୍ବା ଗରୁକାତବ୍ବା ମାନେତବ୍ବା ପୂଜେତବ୍ବା। ଯମ୍ପି ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଓପାସାଦଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ଓପାସାଦେ ଓିହରତି ଉତ୍ତରେନ ଓପାସାଦଂ ଦେଓଓନେ ସାଲଓନେ, ଅତିଥିମ୍ହାକଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ। ଅତିଥି ଖୋ ପନମ୍ହେହି ସକ୍କାତବ୍ବୋ ଗରୁକାତବ୍ବୋ ମାନେତବ୍ବୋ ପୂଜେତବ୍ବୋ। ଇମିନାପଙ୍ଗେନ ନ ଅରହତି ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ ଅମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ; ଅଥ ଖୋ ମଯମେଓ ଅରହାମ ତଂ ଭଓନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ। ଏତ୍ତକେ ଖୋ ଅହଂ, ଭୋ, ତସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଓଣ୍ଣେ ପରିଯାପୁଣାମି, ନୋ ଚ ଖୋ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ ଏତ୍ତକଓଣ୍ଣୋ; ଅପରିମାଣଓଣ୍ଣୋ ହି ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ। ଏକମେକେନପି ତେନ [ଏକମେକେନପି ଭୋ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ଅଙ୍ଗେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ନ ଅରହତି, ସୋ, ଭଓଂ ଗୋତମୋ ଅମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ; ଅଥ ଖୋ ମଯମେଓ ଅରହାମ ତଂ ଭଓନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁନ୍ତି। ତେନ ହି, ଭୋ, ସବ୍ବେଓ ମଯଂ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସାମା''ତି।

୪୨୬। ଅଥ ଖୋ ଚଙ୍କୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମହତା ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ଭଗଓା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଓତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ଓୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗଓା ଓୁଦ୍ଧେହି ଓୁଦ୍ଧେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ସଦ୍ଧିଂ କିଞ୍ଚି କିଞ୍ଚି କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ଓୀତିସାରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ କାପଟିକୋ [କାପଠିକୋ (ସୀ। ପୀ।), କାପଦିକୋ (ସ୍ଯା। କଂ।)] ନାମ ମାଣଓୋ ଦହରୋ ଓୁତ୍ତସିରୋ ସୋଳସଓସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋ ଜାତିଯା, ତିଣ୍ଣଂ ଓେଦାନଂ ପାରଗୂ ସନିଘଣ୍ଡୁକେଟୁଭାନଂ ସାକ୍ଖରପ୍ପଭେଦାନଂ ଇତିହାସପଞ୍ଚମାନଂ, ପଦକୋ, ଓେଯ୍ଯାକରଣୋ, ଲୋକାଯତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ ଅନଓଯୋ ତସ୍ସଂ ପରିସାଯଂ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ସୋ ଓୁଦ୍ଧାନଂ ଓୁଦ୍ଧାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଭଗଓତା ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତଯମାନାନଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା କଥଂ ଓପାତେତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଓା କାପଟିକଂ ମାଣଓଂ ଅପସାଦେତି – ''ମାଯସ୍ମା ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଓୁଦ୍ଧାନଂ ଓୁଦ୍ଧାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ମନ୍ତଯମାନାନଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା କଥଂ ଓପାତେତୁ। କଥାପରିଯୋସାନଂ ଆଯସ୍ମା ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଆଗମେତୂ''ତି। ଏଓଂ ଓୁତ୍ତେ, ଚଙ୍କୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଓନ୍ତଂ ଏତଦଓୋଚ – ''ମା ଭଓଂ ଗୋତମୋ କାପଟିକଂ ମାଣଓଂ ଅପସାଦେସି। କୁଲପୁତ୍ତୋ ଚ କାପଟିକୋ ମାଣଓୋ, ବହୁସ୍ସୁତୋ ଚ କାପଟିକୋ ମାଣଓୋ, ପଣ୍ଡିତୋ ଚ କାପଟିକୋ ମାଣଓୋ, କଲ୍ଯାଣଓାକ୍କରଣୋ ଚ କାପଟିକୋ ମାଣଓୋ, ପହୋତି ଚ କାପଟିକୋ ମାଣଓୋ ଭୋତା ଗୋତମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅସ୍ମିଂ ଓଚନେ ପଟିମନ୍ତେତୁ''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଓତୋ ଏତଦହୋସି – ''ଅଦ୍ଧା ଖୋ କାପଟିକସ୍ସ [ଏତଦହୋସି ''କାପଟିକସ୍ସ (କ।)] ମାଣଓସ୍ସ ତେଓିଜ୍ଜକେ ପାଓଚନେ କଥା [କଥଂ (ସୀ। କ।), କଥଂ (ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ଭଓିସ୍ସତି। ତଥା ହି ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା ସଂପୁରେକ୍ଖରୋନ୍ତୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ କାପଟିକସ୍ସ ମାଣଓସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଯଦା ମେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଚକ୍ଖୁଂ ଉପସଂହରିସ୍ସତି, ଅଥାହଂ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଓା କାପଟିକସ୍ସ ମାଣଓସ୍ସ ଚେତସା ଚେତୋପରିଓିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ ଯେନ କାପଟିକୋ ମାଣଓୋ ତେନ ଚକ୍ଖୂନି ଉପସଂହାସି।

୪୨୭। ଅଥ ଖୋ କାପଟିକସ୍ସ ମାଣଓସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ସମନ୍ନାହରତି ଖୋ ମଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ। ଯଂନୂନାହଂ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ଯ''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ କାପଟିକୋ ମାଣଓୋ ଭଗଓନ୍ତଂ ଏତଦଓୋଚ – ''ଯଦିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପୋରାଣଂ ମନ୍ତପଦଂ ଇତିହିତିହପରମ୍ପରାଯ ପିଟକସମ୍ପଦାଯ, ତତ୍ଥ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏକଂସେନ ନିଟ୍ଠଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି – 'ଇଦମେଓ ସଚ୍ଚଂ, ମୋଘମଞ୍ଞ'ନ୍ତି। ଇଧ ଭଓଂ ଗୋତମୋ

କିମାହା’’ତି? ‘‘କିଂ ପନ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଅତ୍ଥି କୋଚି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏକବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ଯୋ ଏୱମାହ – ‘ଅହମେତଂ ଜାନାମି, ଅହମେତଂ ପସ୍ସାମି। ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ, ମୋଘମଞ୍ଞ’’’ନ୍ତି? ‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ’’। ‘‘କିଂ ପନ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଅତ୍ଥି କୋଚି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏକାଚରିଯୋପି , ଏକାଚରିଯପାଚରିଯୋପି, ଯାୱ ସତ୍ତମା ଆଚରିଯମହଯୁଗାପି, ଯୋ ଏୱମାହ – ‘ଅହମେତଂ ଜାନାମି, ଅହମେତଂ ପସ୍ସାମି। ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ, ମୋଘମଞ୍ଞ’’’ନ୍ତି? ‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ’’। ‘‘କିଂ ପନ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଯେପି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପୁବ୍ବକା ଇସଯୋ ମନ୍ତାନଂ କତ୍ତାରୋ ମନ୍ତାନଂ ପୱତ୍ତାରୋ ଯେସମିଦଂ ଏତରହି ବ୍ରାହ୍ମଣା ପୋରାଣଂ ମନ୍ତପଦଂ ଗୀତଂ ପୱୁତ୍ତଂ ସମିହିତଂ ତଦନୁଗାଯନ୍ତି ତଦନୁଭାସନ୍ତି ଭାସିତମନୁଭାସନ୍ତି ୱାଚିତମନୁୱାଚେନ୍ତି ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଅଟ୍ଠକୋ ୱାମକୋ ୱାମଦେୱୋ ୱେସ୍ସାମିତ୍ତୋ ଯମତଗ୍ଗି ଅଙ୍ଗୀରସୋ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ୱାସେଟ୍ଠୋ କସ୍ସପୋ ଭଗୁ, ତେପି ଏୱମାହଂସୁ – ‘ମଯମେତଂ ଜାନାମ, ମଯମେତଂ ପସ୍ସାମ। ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ, ମୋଘମଞ୍ଞ’’’ନ୍ତି? ‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ’’।

‘‘ଇତି କିର, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ନତ୍ଥି କୋଚି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏକବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ଯୋ ଏୱମାହ – ‘ଅହମେତଂ ଜାନାମି, ଅହମେତଂ ପସ୍ସାମି। ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ, ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି; ନତ୍ଥି କୋଚି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏକାଚରିଯୋପି ଏକାଚରିଯପାଚରିଯୋପି, ଯାୱ ସତ୍ତମା ଆଚରିଯମହଯୁଗାପି, ଯୋ ଏୱମାହ – ‘ଅହମେତଂ ଜାନାମି, ଅହମେତଂ ପସ୍ସାମି। ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ, ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି; ଯେପି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପୁବ୍ବକା ଇସଯୋ ମନ୍ତାନଂ କତ୍ତାରୋ ମନ୍ତାନଂ ପୱତ୍ତାରୋ ଯେସମିଦଂ ଏତରହି ବ୍ରାହ୍ମଣା ପୋରାଣଂ ମନ୍ତପଦଂ ଗୀତଂ ପୱୁତ୍ତଂ ସମିହିତଂ ତଦନୁଗାଯନ୍ତି ତଦନୁଭାସନ୍ତି ଭାସିତମନୁଭାସନ୍ତି ୱାଚିତମନୁୱାଚେନ୍ତି ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଅଟ୍ଠକୋ ୱାମକୋ ୱାମଦେୱୋ ୱେସ୍ସାମିତ୍ତୋ ଯମତଗ୍ଗି ଅଙ୍ଗୀରସୋ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ୱାସେଟ୍ଠୋ କସ୍ସପୋ ଭଗୁ, ତେପି ନ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ମଯମେତଂ ଜାନାମ, ମଯମେତଂ ପସ୍ସାମ। ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ, ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି।

୪୨୮। ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଅନ୍ଧୱେଣି ପରମ୍ପରାସଂସତ୍ତା ପୁରିମୋପି ନ ପସ୍ସତି ମଜ୍ଝିମୋପି ନ ପସ୍ସତି ପଚ୍ଛିମୋପି ନ ପସ୍ସତି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଅନ୍ଧୱେଣୂପମଂ ମଞ୍ଞେ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଭାସିତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତି – ପୁରିମୋପି ନ ପସ୍ସତି ମଜ୍ଝିମୋପି ନ ପସ୍ସତି ପଚ୍ଛିମୋପି ନ ପସ୍ସତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଭାରଦ୍ୱାଜ , ନନୁ ଏୱଂ ସନ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅମୂଲିକା ସଦ୍ଧା ସମ୍ପଜ୍ଜତୀ’’ତି? ‘‘ନ ଖ୍ୱେତ୍ଥ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ସଦ୍ଧାଯେୱ ପଯିରୁପାସନ୍ତି, ଅନୁସ୍ସୱାପେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଯିରୁପାସନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ପୁବ୍ବେୱ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ସଦ୍ଧଂ ଅଗମାସି, ଅନୁସ୍ସୱଂ ଇଦାନି ୱଦେସି। ପଞ୍ଚ ଖୋ ଇମେ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଧମ୍ମା ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଦ୍ୱେଧା ୱିପାକା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧା, ରୁଚି, ଅନୁସ୍ସୱୋ, ଆକାରପରିୱିତକ୍କୋ, ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତି – ଇମେ ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ , ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଦ୍ୱେଧା ୱିପାକା। ଅପି ଚ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ସୁସଦ୍ଦହିତଂଯେୱ ହୋତି, ତଞ୍ଚ ହୋତି ରିତ୍ତଂ ତୁଚ୍ଛଂ ମୁସା; ନୋ ଚେପି ସୁସଦ୍ଦହିତଂ ହୋତି, ତଞ୍ଚ ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅନଞ୍ଞଥା। ଅପି ଚ, ଭାରଦ୍ୱାଜ , ସୁରୁଚିତଂଯେୱ ହୋତି…ପେ… ସ୍ୱାନୁସ୍ସୁତଂଯେୱ ହୋତି…ପେ… ସୁପରିୱିତକ୍କିତଂଯେୱ ହୋତି…ପେ… ସୁନିଜ୍ଝାଯିତଂଯେୱ ହୋତି, ତଞ୍ଚ ହୋତି ରିତ୍ତଂ ତୁଚ୍ଛଂ ମୁସା; ନୋ ଚେପି ସୁନିଜ୍ଝାଯିତଂ ହୋତି, ତଞ୍ଚ ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅନଞ୍ଞଥା। ସଚ୍ଚମନୁରକ୍ଖତା, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ୱିଞ୍ଞୁନା ପୁରିସେନ ନାଲମେତ୍ଥ ଏକଂସେନ ନିଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତୁଂ – ‘ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ, ମୋଘମଞ୍ଞ’’’ନ୍ତି।

୪୨୯। ‘‘କିତ୍ତାୱତା ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖଣା ହୋତି, କିତ୍ତାୱତା ସଚ୍ଚମନୁରକ୍ଖତି? ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖଣଂ ମଯଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ସଦ୍ଧା ଚେପି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ହୋତି; ‘ଏୱଂ ମେ ସଦ୍ଧା’ତି – ଇତି ୱଦଂ ସଚ୍ଚମନୁରକ୍ଖତି [ଏୱମେୱ ସିଜ୍ଝତୀତି ଇତି ୱା, ତଂ ସଚ୍ଚମନୁରକ୍ଖତି (କ।)], ନତ୍ୱେୱ ତାୱ ଏକଂସେନ ନିଟ୍ଠଂ ଗଚ୍ଛତି – ‘ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ, ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି ( ) [(ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ ଭାରଦ୍ୱାଜ ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖଣା ହୋତି, ଏତ୍ତାୱତା ସଚ୍ଚମନୁରକ୍ଖତି, ଏତ୍ତାୱତା ଚ ମଯଂ ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖଣଂ ପଞ୍ଞାପେମ, ନ ତ୍ୱେୱ ତାୱ ସଚ୍ଚାନୁବୋଧୋ ହୋତି) (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ରୁଚି ଚେପି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ହୋତି…ପେ… ଅନୁସ୍ସୱୋ ଚେପି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ହୋତି…ପେ… ଆକାରପରିୱିତକ୍କୋ ଚେପି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ହୋତି…ପେ… ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତି ଚେପି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ହୋତି; ‘ଏୱଂ ମେ ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତୀ’ତି – ଇତି ୱଦଂ ସଚ୍ଚମନୁରକ୍ଖତି, ନତ୍ୱେୱ ତାୱ ଏକଂସେନ ନିଟ୍ଠଂ ଗଚ୍ଛତି – ‘ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ, ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି। ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖଣା ହୋତି, ଏତ୍ତାୱତା ସଚ୍ଚମନୁରକ୍ଖତି, ଏତ୍ତାୱତା ଚ ମଯଂ ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖଣଂ ପଞ୍ଞପେମ; ନ ତ୍ୱେୱ ତାୱ ସଚ୍ଚାନୁବୋଧୋ ହୋତୀ’’ତି।

୪୩୦। ‘‘ଏତ୍ତାୱତା, ଭୋ ଗୋତମ, ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖଣା ହୋତି, ଏତ୍ତାୱତା ସଚ୍ଚମନୁରକ୍ଖତି, ଏତ୍ତାୱତା ଚ ମଯଂ ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖଣଂ ପେକ୍ଖାମ। କିତ୍ତାୱତା ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ସଚ୍ଚାନୁବୋଧୋ ହୋତି, କିତ୍ତାୱତା ସଚ୍ଚମନୁବୁଜ୍ଝତି? ସଚ୍ଚାନୁବୋଧଂ ମଯଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ଇଧ [ଇଧ କିର (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)], ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରତି। ତମେନଂ ଗହପତି ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତୀସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମନ୍ନେସତି – ଲୋଭନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ଦୋସନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ମୋହନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଇମସ୍ସାଯସ୍ମତୋ ତଥାରୂପା ଲୋଭନୀଯା ଧମ୍ମା ଯଥାରୂପେହି ଲୋଭନୀଯେହି ଧମ୍ମେହି ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଅଜାନଂ ୱା ୱଦେଯ୍ୟ – ଜାନାମୀତି, ଅପସ୍ସଂ ୱା ୱଦେଯ୍ୟ – ପସ୍ସାମୀତି, ପରଂ ୱା ତଦତ୍ଥାଯ ସମାଦପେଯ୍ୟ ଯଂ ପରେସଂ ଅସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯାତି? ତମେନଂ ସମନ୍ନେସମାନୋ ଏୱଂ ଜାନାତି –

‘ନତ୍ଥି ଖୋ ଇମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ତଥାରୂପା ଲୋଭନୀୟା ଧମ୍ମା ୟଥାରୂପେହି ଲୋଭନୀୟେହି ଧମ୍ମେହି ପରିୟାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଅଜାନଂ ୱା ୱଦେୟ୍ୟ – ଜାନାମୀତି, ଅପସ୍ସଂ ୱା ୱଦେୟ୍ୟ – ପସ୍ସାମୀତି, ପରଂ ୱା ତଦତ୍ଥାୟ ସମାଦପେୟ୍ୟ ୟଂ ପରେସଂ ଅସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ [ଦୁକ୍ଖାୟାତି (ସବ୍ବତ୍ଥ)]। ତଥାରୂପୋ [ତଥା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଖୋ ପନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ କାୟସମାଚାରୋ ତଥାରୂପୋ [ତଥା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱଚୀସମାଚାରୋ ୟଥା ତଂ ଅଲୁଦ୍ଧସ୍ସ। ୟଂ ଖୋ ପନ ଅୟମାୟସ୍ମା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଗମ୍ଭୀରୋ ସୋ ଧମ୍ମୋ ଦୁଦ୍ଦସୋ ଦୁରନୁବୋଧୋ ସନ୍ତୋ ପଣୀତୋ ଅତକ୍କାୱଚରୋ ନିପୁଣୋ ପଣ୍ଡିତୱେଦନୀୟୋ; ନ ସୋ ଧମ୍ମୋ ସୁଦେସିୟୋ ଲୁଦ୍ଧେନା’’’ତି।

୪୩୧। ‘‘ୟତୋ ନଂ ସମନ୍ନେସମାନୋ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ଲୋଭନୀୟେହି ଧମ୍ମେହି ସମନୁପସ୍ସତି ତତୋ ନଂ ଉତ୍ତରି ସମନ୍ନେସତି ଦୋସନୀୟେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଇମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ତଥାରୂପା ଦୋସନୀୟା ଧମ୍ମା ୟଥାରୂପେହି ଦୋସନୀୟେହି ଧମ୍ମେହି ପରିୟାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଅଜାନଂ ୱା ୱଦେୟ୍ୟ – ଜାନାମୀତି, ଅପସ୍ସଂ ୱା ୱଦେୟ୍ୟ – ପସ୍ସାମୀତି, ପରଂ ୱା ତଦତ୍ଥାୟ ସମାଦପେୟ୍ୟ ୟଂ ପରେସଂ ଅସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟାତି? ତମେନଂ ସମନ୍ନେସମାନୋ ଏୱଂ ଜାନାତି – ‘ନତ୍ଥି ଖୋ ଇମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ତଥାରୂପା ଦୋସନୀୟା ଧମ୍ମା ୟଥାରୂପେହି ଦୋସନୀୟେହି ଧମ୍ମେହି ପରିୟାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଅଜାନଂ ୱା ୱଦେୟ୍ୟ – ଜାନାମୀତି, ଅପସ୍ସଂ ୱା ୱଦେୟ୍ୟ – ପସ୍ସାମୀତି, ପରଂ ୱା ତଦତ୍ଥାୟ ସମାଦପେୟ୍ୟ ୟଂ ପରେସଂ ଅସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ। ତଥାରୂପୋ ଖୋ ପନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ କାୟସମାଚାରୋ ତଥାରୂପୋ ୱଚୀସମାଚାରୋ ୟଥା ତଂ ଅଦୁଟ୍ଠସ୍ସ। ୟଂ ଖୋ ପନ ଅୟମାୟସ୍ମା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଗମ୍ଭୀରୋ ସୋ ଧମ୍ମୋ ଦୁଦ୍ଦସୋ ଦୁରନୁବୋଧୋ ସନ୍ତୋ ପଣୀତୋ ଅତକ୍କାୱଚରୋ ନିପୁଣୋ ପଣ୍ଡିତୱେଦନୀୟୋ; ନ ସୋ ଧମ୍ମୋ ସୁଦେସିୟୋ ଦୁଟ୍ଠେନା’’’ତି।

୪୩୨। ‘‘ୟତୋ ନଂ ସମନ୍ନେସମାନୋ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ଦୋସନୀୟେହି ଧମ୍ମେହି ସମନୁପସ୍ସତି , ତତୋ ନଂ ଉତ୍ତରି ସମନ୍ନେସତି ମୋହନୀୟେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଇମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ତଥାରୂପା ମୋହନୀୟା ଧମ୍ମା ୟଥାରୂପେହି ମୋହନୀୟେହି ଧମ୍ମେହି ପରିୟାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଅଜାନଂ ୱା ୱଦେୟ୍ୟ – ଜାନାମୀତି, ଅପସ୍ସଂ ୱା ୱଦେୟ୍ୟ – ପସ୍ସାମୀତି, ପରଂ ୱା ତଦତ୍ଥାୟ ସମାଦପେୟ୍ୟ ୟଂ ପରେସଂ ଅସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟାତି? ତମେନଂ ସମନ୍ନେସମାନୋ ଏୱଂ ଜାନାତି – ‘ନତ୍ଥି ଖୋ ଇମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ ତଥାରୂପା ମୋହନୀୟା ଧମ୍ମା ୟଥାରୂପେହି ମୋହନୀୟେହି ଧମ୍ମେହି ପରିୟାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଅଜାନଂ ୱା ୱଦେୟ୍ୟ – ଜାନାମୀତି, ଅପସ୍ସଂ ୱା ୱଦେୟ୍ୟ – ପସ୍ସାମୀତି, ପରଂ ୱା ତଦତ୍ଥାୟ ସମାଦପେୟ୍ୟ ୟଂ ପରେସଂ ଅସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ। ତଥାରୂପୋ ଖୋ ପନିମସ୍ସାୟସ୍ମତୋ କାୟସମାଚାରୋ ତଥାରୂପୋ ୱଚୀସମାଚାରୋ ୟଥା ତଂ ଅମୂଳ୍ହସ୍ସ। ୟଂ ଖୋ ପନ ଅୟମାୟସ୍ମା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଗମ୍ଭୀରୋ ସୋ ଧମ୍ମୋ ଦୁଦ୍ଦସୋ ଦୁରନୁବୋଧୋ ସନ୍ତୋ ପଣୀତୋ ଅତକ୍କାୱଚରୋ ନିପୁଣୋ ପଣ୍ଡିତୱେଦନୀୟୋ; ନ ସୋ ଧମ୍ମୋ ସୁଦେସିୟୋ ମୂଳ୍ହେନା’’’ତି।

‘‘ୟତୋ ନଂ ସମନ୍ନେସମାନୋ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ମୋହନୀୟେହି ଧମ୍ମେହି ସମନୁପସ୍ସତି ; ଅଥ ତମ୍ହି ସଦ୍ଧଂ ନିୱେସେତି, ସଦ୍ଧାଜାତୋ ଉପସଙ୍କମତି, ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ ପୟିରୁପାସତି, ପୟିରୁପାସନ୍ତୋ ସୋତଂ ଓଦହତି, ଓହିତସୋତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ସୁତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଧାରେତି, ଧତାନଂ [ଧାରିତାନଂ (କ।)] ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥଂ ଉପପରିକ୍ଖତି, ଅତ୍ଥଂ ଉପପରିକ୍ଖତୋ ଧମ୍ମା ନିଜ୍ଝାନଂ ଖମନ୍ତି, ଧମ୍ମନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିୟା ସତି ଛନ୍ଦୋ ଜାୟତି, ଛନ୍ଦଜାତୋ ଉସ୍ସହତି, ଉସ୍ସହିତ୍ୱା ତୁଲେତି, ତୁଲୟିତ୍ୱା ପଦହତି, ପହିତତ୍ତୋ ସମାନୋ କାୟେନ ଚେୱ ପରମସଚ୍ଚଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି ପଞ୍ଞାୟ ଚ ନଂ ଅତିୱିଜ୍ଝ ପସ୍ସତି। ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ସଚ୍ଚାନୁବୋଧୋ ହୋତି, ଏତ୍ତାୱତା ସଚ୍ଚମନୁବୁଜ୍ଝତି, ଏତ୍ତାୱତା ଚ ମୟଂ ସଚ୍ଚାନୁବୋଧଂ ପଞ୍ଞପେମ; ନ ତ୍ୱେୱ ତାୱ ସଚ୍ଚାନୁପତ୍ତି ହୋତୀ’’ତି।

୪୩୩। ‘‘ଏତ୍ତାୱତ୍ତା, ଭୋ ଗୋତମ, ସଚ୍ଚାନୁବୋଧୋ ହୋତି, ଏତ୍ତାୱତା ସଚ୍ଚମନୁବୁଜ୍ଝତି, ଏତ୍ତାୱତା ଚ ମୟଂ ସଚ୍ଚାନୁବୋଧଂ ପେକ୍ଖାମ। କିତ୍ତାୱତା ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ସଚ୍ଚାନୁପତ୍ତି ହୋତି, କିତ୍ତାୱତା ସଚ୍ଚମନୁପାପୁଣାତି? ସଚ୍ଚାନୁପତ୍ତିଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ତେସଂୟେ , ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଧମ୍ମାନଂ ଆସେୱନା ଭାୱନା ବହୁଲୀକମ୍ମଂ ସଚ୍ଚାନୁପତ୍ତି ହୋତି। ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ସଚ୍ଚାନୁପତ୍ତି ହୋତି, ଏତ୍ତାୱତା ସଚ୍ଚମନୁପାପୁଣାତି, ଏତ୍ତାୱତା ଚ ମୟଂ ସଚ୍ଚାନୁପତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞପେମା’’ତି।

୪୩୪। ‘‘ଏତ୍ତାୱତା, ଭୋ ଗୋତମ, ସଚ୍ଚାନୁପତ୍ତି ହୋତି, ଏତ୍ତାୱତା ସଚ୍ଚମନୁପାପୁଣାତି, ଏତ୍ତାୱତା ଚ ମୟଂ ସଚ୍ଚାନୁପତ୍ତିଂ ପେକ୍ଖାମ। ସଚ୍ଚାନୁପତ୍ତିୟା ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କତମୋ ଧମ୍ମୋ ବହୁକାରୋ? ସଚ୍ଚାନୁପତ୍ତିୟା ବହୁକାରଂ ଧମ୍ମଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ସଚ୍ଚାନୁପତ୍ତିୟା ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ପଧାନଂ ବହୁକାରଂ। ନୋ ଚେତଂ ପଦହେୟ୍ୟ, ନୟିଦଂ ସଚ୍ଚମନୁପାପୁଣେୟ୍ୟ। ୟସ୍ମା ଚ ଖୋ ପଦହତି ତସ୍ମା ସଚ୍ଚମନୁପାପୁଣାତି। ତସ୍ମା ସଚ୍ଚାନୁପତ୍ତିୟା ପଧାନଂ ବହୁକାର’’ନ୍ତି।

‘‘ପଧାନସ୍ସ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କତମୋ ଧମ୍ମୋ ବହୁକାରୋ? ପଧାନସ୍ସ ବହୁକାରଂ ଧମ୍ମଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ପଧାନସ୍ସ

ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ତୁଲନା ବହୁକାରା। ନୋ ଚେତଂ ତୁଲେୟ୍ୟ, ନୟିଦଂ ପଦହେୟ୍ୟ। ୟସ୍ମା ଚ ଖୋ ତୁଲେତି ତସ୍ମା ପଦହତି। ତସ୍ମା ପଧାନସ୍ସ ତୁଲନା ବହୁକାରା’’ତି।

‘‘ତୁଲନାୟ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କତମୋ ଧମ୍ମୋ ବହୁକାରୋ? ତୁଲନାୟ ବହୁକାରଂ ଧମ୍ମଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ତୁଲନାୟ ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଉସ୍ସାହୋ ବହୁକାରୋ। ନୋ ଚେତଂ ଉସ୍ସହେୟ୍ୟ, ନୟିଦଂ ତୁଲେୟ୍ୟ। ୟସ୍ମା ଚ ଖୋ ଉସ୍ସହତି ତସ୍ମା ତୁଲେତି। ତସ୍ମା ତୁଲନାୟ ଉସ୍ସାହୋ ବହୁକାରୋ’’ତି।

‘‘ଉସ୍ସାହସ୍ସ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କତମୋ ଧମ୍ମୋ ବହୁକାରୋ? ଉସ୍ସାହସ୍ସ ବହୁକାରଂ ଧମ୍ମଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ଉସ୍ସାହସ୍ସ ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଛନ୍ଦୋ ବହୁକାରୋ। ନୋ ଚେତଂ ଛନ୍ଦୋ ଜାୟେଥ, ନୟିଦଂ ଉସ୍ସହେୟ୍ୟ। ୟସ୍ମା ଚ ଖୋ ଛନ୍ଦୋ ଜାୟତି ତସ୍ମା ଉସ୍ସହତି। ତସ୍ମା ଉସ୍ସାହସ୍ସ ଛନ୍ଦୋ ବହୁକାରୋ’’ତି।

‘‘ଛନ୍ଦସ୍ସ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କତମୋ ଧମ୍ମୋ ବହୁକାରୋ ? ଛନ୍ଦସ୍ସ ବହୁକାରଂ ଧମ୍ମଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ଛନ୍ଦସ୍ସ ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଧମ୍ମନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତି ବହୁକାରା। ନୋ ଚେତେ ଧମ୍ମା ନିଜ୍ଝାନଂ ଖମେୟ୍ୟୁଂ, ନୟିଦଂ ଛନ୍ଦୋ ଜାୟେଥ। ୟସ୍ମା ଚ ଖୋ ଧମ୍ମା ନିଜ୍ଝାନଂ ଖମନ୍ତି ତସ୍ମା ଛନ୍ଦୋ ଜାୟତି। ତସ୍ମା ଛନ୍ଦସ୍ସ ଧମ୍ମନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତି ବହୁକାରା’’ତି।

‘‘ଧମ୍ମନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିୟା ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କତମୋ ଧମ୍ମୋ ବହୁକାରୋ? ଧମ୍ମନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିୟା ବହୁକାରଂ ଧମ୍ମଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ଧମ୍ମନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିୟା ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଅତ୍ଥୂପପରିକ୍ଖା ବହୁକାରା। ନୋ ଚେତଂ ଅତ୍ଥଂ ଉପପରିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ନୟିଦଂ ଧମ୍ମା ନିଜ୍ଝାନଂ ଖମେୟ୍ୟୁଂ। ୟସ୍ମା ଚ ଖୋ ଅତ୍ଥଂ ଉପପରିକ୍ଖତି ତସ୍ମା ଧମ୍ମା ନିଜ୍ଝାନଂ ଖମନ୍ତି। ତସ୍ମା ଧମ୍ମନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିୟା ଅତ୍ଥୂପପରିକ୍ଖା ବହୁକାରା’’ତି।

‘‘ଅତ୍ଥୂପପରିକ୍ଖାୟ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କତମୋ ଧମ୍ମୋ ବହୁକାରୋ? ଅତ୍ଥୂପପରିକ୍ଖାୟ ବହୁକାରଂ ଧମ୍ମଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ଅତ୍ଥୂପପରିକ୍ଖାୟ ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଧମ୍ମଧାରଣା ବହୁକାରା। ନୋ ଚେତଂ ଧମ୍ମଂ ଧାରେୟ୍ୟ, ନୟିଦଂ ଅତ୍ଥଂ ଉପପରିକ୍ଖେୟ୍ୟ। ୟସ୍ମା ଚ ଖୋ ଧମ୍ମଂ ଧାରେତି ତସ୍ମା ଅତ୍ଥଂ ଉପପରିକ୍ଖତି। ତସ୍ମା ଅତ୍ଥୂପପରିକ୍ଖାୟ ଧମ୍ମଧାରଣା ବହୁକାରା’’ତି।

‘‘ଧମ୍ମଧାରଣାୟ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କତମୋ ଧମ୍ମୋ ବହୁକାରୋ? ଧମ୍ମଧାରଣାୟ ବହୁକାରଂ ଧମ୍ମଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ଧମ୍ମଧାରଣାୟ ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ବହୁକାରଂ। ନୋ ଚେତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣେୟ୍ୟ, ନୟିଦଂ ଧମ୍ମଂ ଧାରେୟ୍ୟ। ୟସ୍ମା ଚ ଖୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି ତସ୍ମା ଧମ୍ମଂ ଧାରେତି। ତସ୍ମା ଧମ୍ମଧାରଣାୟ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ବହୁକାର’’ନ୍ତି।

‘‘ଧମ୍ମସ୍ସୱନସ୍ସ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କତମୋ ଧମ୍ମୋ ବହୁକାରୋ? ଧମ୍ମସ୍ସୱନସ୍ସ ବହୁକାରଂ ଧମ୍ମଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛାମା’’ତି । ‘‘ଧମ୍ମସ୍ସୱନସ୍ସ ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ସୋତାୱଧାନଂ ବହୁକାରଂ । ନୋ ଚେତଂ ସୋତଂ ଓଦହେୟ୍ୟ, ନୟିଦଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣେୟ୍ୟ। ୟସ୍ମା ଚ ଖୋ ସୋତଂ ଓଦହତି ତସ୍ମା ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି। ତସ୍ମା ଧମ୍ମସ୍ସୱନସ୍ସ ସୋତାୱଧାନଂ ବହୁକାର’’ନ୍ତି।

‘‘ସୋତାୱଧାନସ୍ସ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କତମୋ ଧମ୍ମୋ ବହୁକାରୋ? ସୋତାୱଧାନସ୍ସ ବହୁକାରଂ ଧମ୍ମଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ସୋତାୱଧାନସ୍ସ ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ପୟିରୁପାସନା ବହୁକାରା। ନୋ ଚେତଂ ପୟିରୁପାସେୟ୍ୟ, ନୟିଦଂ ସୋତଂ ଓଦହେୟ୍ୟ। ୟସ୍ମା ଚ ଖୋ ପୟିରୁପାସତି ତସ୍ମା ସୋତଂ ଓଦହତି। ତସ୍ମା ସୋତାୱଧାନସ୍ସ ପୟିରୁପାସନା ବହୁକାରା’’ତି।

‘‘ପୟିରୁପାସନାୟ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କତମୋ ଧମ୍ମୋ ବହୁକାରୋ? ପୟିରୁପାସନାୟ ବହୁକାରଂ ଧମ୍ମଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ପୟିରୁପାସନାୟ ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଉପସଙ୍କମନଂ ବହୁକାରଂ। ନୋ ଚେତଂ ଉପସଙ୍କମେୟ୍ୟ, ନୟିଦଂ ପୟିରୁପାସେୟ୍ୟ। ୟସ୍ମା ଚ ଖୋ ଉପସଙ୍କମତି ତସ୍ମା ପୟିରୁପାସତି। ତସ୍ମା ପୟିରୁପାସନାୟ ଉପସଙ୍କମନଂ ବହୁକାର’’ନ୍ତି।

‘‘ଉପସଙ୍କମନସ୍ସ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, କତମୋ ଧମ୍ମୋ ବହୁକାରୋ? ଉପସଙ୍କମନସ୍ସ ବହୁକାରଂ ଧମ୍ମଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ଉପସଙ୍କମନସ୍ସ ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ସଦ୍ଧା ବହୁକାରା। ନୋ ଚେତଂ ସଦ୍ଧା ଜାୟେଥ, ନୟିଦଂ ଉପସଙ୍କମେୟ୍ୟ। ୟସ୍ମା ଚ ଖୋ ସଦ୍ଧା ଜାୟତି ତସ୍ମା ଉପସଙ୍କମତି। ତସ୍ମା ଉପସଙ୍କମନସ୍ସ ସଦ୍ଧା ବହୁକାରା’’ତି।

୪୩୫। ''ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖଣଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ, ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖଣଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ବ୍ୟାକାସି; ତଞ୍ଚ ପନମ୍ହାକଂ ରୁଚ୍ଚତି ଚେୱ ଖମତି ଚ ତେନ ଚମ୍ହ ଅତ୍ତମନା। ସଚ୍ଚାନୁବୋଧଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ, ସଚ୍ଚାନୁବୋଧଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ବ୍ୟାକାସି; ତଞ୍ଚ ପନମ୍ହାକଂ ରୁଚ୍ଚତି ଚେୱ ଖମତି ଚ ତେନ ଚମ୍ହ ଅତ୍ତମନା। ସଚ୍ଚାନୁପ୍ପତ୍ତିଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ, ସଚ୍ଚାନୁପ୍ପତ୍ତିଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ବ୍ୟାକାସି; ତଞ୍ଚ ପନମ୍ହାକଂ ରୁଚ୍ଚତି ଚେୱ ଖମତି ଚ ତେନ ଚମ୍ହ ଅତ୍ତମନା । ସଚ୍ଚାନୁପ୍ପତ୍ତିୟା ବହୁକାରଂ ଧମ୍ମଂ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ, ସଚ୍ଚାନୁପ୍ପତ୍ତିୟା ବହୁକାରଂ ଧମ୍ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ବ୍ୟାକାସି; ତଞ୍ଚ ପନମ୍ହାକଂ ରୁଚ୍ଚତି ଚେୱ ଖମତି ଚ ତେନ ଚମ୍ହ ଅତ୍ତମନା। ୟଂୟଦେୱ ଚ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ ତଂତଦେୱ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ବ୍ୟାକାସି; ତଞ୍ଚ ପନମ୍ହାକଂ ରୁଚ୍ଚତି ଚେୱ ଖମତି ଚ ତେନ ଚମ୍ହ ଅତ୍ତମନା। ମୟଞ୍ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ପୁବ୍ବେ ଏୱଂ ଜାନାମ – 'କେ ଚ ମୁଣ୍ଡକା ସମଣକା ଇବ୍ଭା କଣ୍ହା ବନ୍ଧୁପାଦାପଚ୍ଚା, କେ ଚ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅଞ୍ଞାତାରୋ'ତି? ଅଜନେସି ୱତ ମେ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ସମଣେସୁ ସମଣପେମଂ, ସମଣେସୁ ସମଣପସାଦଂ, ସମଣେସୁ ସମଣଗାରୱଂ। ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ''ନ୍ତି।

ଚଙ୍କୀସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଏସୁକାରୀସୁତ୍ତଂ

୪୩୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଏସୁକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଏସୁକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ବ୍ରାହ୍ମଣା, ଭୋ ଗୋତମ, ଚତସ୍ସୋ ପାରିଚରିୟା ପଞ୍ଞପେନ୍ତି – ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପାରିଚରିୟଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ପାରିଚରିୟଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ୱେସ୍ସସ୍ସ ପାରିଚରିୟଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ସୁଦ୍ଦସ୍ସ ପାରିଚରିୟଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ତତ୍ରିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପାରିଚରିୟଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି – 'ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପରିଚରେୟ୍ୟ, ଖତ୍ତିୟୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପରିଚରେୟ୍ୟ, ୱେସ୍ସୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପରିଚରେୟ୍ୟ, ସୁଦ୍ଦୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପରିଚରେୟ୍ୟା'ତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପାରିଚରିୟଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ତତ୍ରିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ପାରିଚରିୟଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି – 'ଖତ୍ତିୟୋ ୱା ଖତ୍ତିୟଂ ପରିଚରେୟ୍ୟ, ୱେସ୍ସୋ ୱା ଖତ୍ତିୟଂ ପରିଚରେୟ୍ୟ, ସୁଦ୍ଦୋ ୱା ଖତ୍ତିୟଂ ପରିଚରେୟ୍ୟା'ତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ପାରିଚରିୟଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ତତ୍ରିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱେସ୍ସସ୍ସ ପାରିଚରିୟଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି – 'ୱେସ୍ସୋ ୱା ୱେସ୍ସଂ ପରିଚରେୟ୍ୟ, ସୁଦ୍ଦୋ ୱା ୱେସ୍ସଂ ପରିଚରେୟ୍ୟା'ତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱେସ୍ସସ୍ସ ପାରିଚରିୟଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି । ତତ୍ରିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଦ୍ଦସ୍ସ ପାରିଚରିୟଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି – 'ସୁଦ୍ଦୋୱ ସୁଦ୍ଦଂ ପରିଚରେୟ୍ୟ। କୋ ପନଞ୍ଞୋ ସୁଦ୍ଦଂ ପରିଚରିସ୍ସତୀ'ତି? ଇଦଂ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଦ୍ଦସ୍ସ ପାରିଚରିୟଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣା, ଭୋ ଗୋତମ, ଇମା ଚତସ୍ସୋ ପାରିଚରିୟା ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ଇଧ ଭୱଂ ଗୋତମୋ କିମାହା''ତି?

୪୩୭। ''କିଂ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସବ୍ବୋ ଲୋକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏତଦବ୍ଭନୁଜାନାତି – 'ଇମା ଚତସ୍ସୋ ପାରିଚରିୟା ପଞ୍ଞପେନ୍ତୂ'''ତି [ପଞ୍ଞପେନ୍ତୀତି (ସୀ। କ।)]? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ''। ''ସେୟ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁରିସୋ ଦଲିଦ୍ଦୋ [ଦଳିଦ୍ଦୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅସ୍ସକୋ ଅନାଳ୍ହିୟୋ। ତସ୍ସ ଅକାମସ୍ସ ବିଲଂ ଓଲଗ୍ଗେୟ୍ୟୁଂ – 'ଇଦଂ ତେ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ମଂସଂ ଖାଦିତବ୍ବଂ, ମୂଲଞ୍ଚ ଅନୁପ୍ପଦାତବ୍ବ'ନ୍ତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅପ୍ପଟିଞ୍ଞାୟ ତେସଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ, ଅଥ ଚ ପନିମା ଚତସ୍ସୋ ପାରିଚରିୟା ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, 'ସବ୍ବଂ ପରିଚରିତବ୍ବ'ନ୍ତି ୱଦାମି; ନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, 'ସବ୍ବଂ ନ ପରିଚରିତବ୍ବ'ନ୍ତି ୱଦାମି। ୟଂ ହିସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପରିଚରତୋ ପାରିଚରିୟାହେତୁ ପାପିୟୋ ଅସ୍ସ ନ ସେୟ୍ୟୋ, ନାହଂ ତଂ 'ପରିଚରିତବ୍ବ'ନ୍ତି ୱଦାମି; ୟଞ୍ଚ ଖ୍ୱାସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପରିଚରତୋ ପାରିଚରିୟାହେତୁ ସେୟ୍ୟୋ ଅସ୍ସ ନ ପାପିୟୋ ତମହଂ 'ପରିଚରିତବ୍ବ'ନ୍ତି ୱଦାମି। ଖତ୍ତିୟଂ ଚେପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ – 'ୟଂ ୱା ତେ ପରିଚରତୋ ପାରିଚରିୟାହେତୁ ପାପିୟୋ ଅସ୍ସ ନ ସେୟ୍ୟୋ, ୟଂ ୱା ତେ ପରିଚରତୋ ପାରିଚରିୟାହେତୁ ସେୟ୍ୟୋ ଅସ୍ସ ନ ପାପିୟୋ; କମେତ୍ଥ ପରିଚରେୟ୍ୟାସୀ'ତି, ଖତ୍ତିୟୋପି ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ , ସମ୍ମା ବ୍ୟାକରମାନୋ ଏୱଂ ବ୍ୟାକରେୟ୍ୟ – 'ୟଞ୍ହି ମେ ପରିଚରତୋ ପାରିଚରିୟାହେତୁ ପାପିୟୋ ଅସ୍ସ ନ ସେୟ୍ୟୋ, ନାହଂ ତଂ ପରିଚରେୟ୍ୟଂ; ୟଞ୍ଚ ଖୋ ମେ ପରିଚରତୋ ପାରିଚରିୟାହେତୁ ସେୟ୍ୟୋ ଅସ୍ସ ନ ପାପିୟୋ ତମହଂ ପରିଚରେୟ୍ୟ'ନ୍ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଚେପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ…ପେ… ୱେସ୍ସଂ ଚେପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ…ପେ… ସୁଦ୍ଦଂ ଚେପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ – 'ୟଂ ୱା ତେ ପରିଚରତୋ ପାରିଚରିୟାହେତୁ ପାପିୟୋ ଅସ୍ସ ନ ସେୟ୍ୟୋ, ୟଂ ୱା ତେ ପରିଚରତୋ ପାରିଚରିୟାହେତୁ ସେୟ୍ୟୋ ଅସ୍ସ ନ ପାପିୟୋ; କମେତ୍ଥ ପରିଚରେୟ୍ୟାସୀ'ତି, ସୁଦ୍ଦୋପି ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସମ୍ମା ବ୍ୟାକରମାନୋ ଏୱଂ ବ୍ୟାକରେୟ୍ୟ – 'ୟଞ୍ହି ମେ ପରିଚରତୋ ପାରିଚରିୟାହେତୁ ପାପିୟୋ ଅସ୍ସ ନ ସେୟ୍ୟୋ, ନାହଂ ତଂ ପରିଚରେୟ୍ୟଂ; ୟଞ୍ଚ ଖୋ ମେ ପରିଚରତୋ ପାରିଚରିୟାହେତୁ ସେୟ୍ୟୋ ଅସ୍ସ ନ ପାପିୟୋ ତମହଂ ପରିଚରେୟ୍ୟ'ନ୍ତି। ନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, 'ଉଚ୍ଚାକୁଲୀନତା ସେୟ୍ୟଂସୋ'ତି ୱଦାମି, ନ ପନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, 'ଉଚ୍ଚାକୁଲୀନତା

ପାପିୟଂସୋ’ତି ୱଦାମି; ନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ‘ଉଚ୍ଚଆରୱଣ୍ଣତା ସେୟ୍ୟଂସୋ’ତି ୱଦାମି, ନ ପନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ‘ଉଚ୍ଚଆରୱଣ୍ଣତା ପାପିୟଂସୋ’ତି ୱଦାମି; ନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ‘ଉଚ୍ଚଆରଭୋଗତା ସେୟ୍ୟଂସୋ’ତି ୱଦାମି, ନ ପନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ‘ଉଚ୍ଚଆରଭୋଗତା ପାପିୟଂସୋ’ତି ୱଦାମି।

୪୩୮। ‘‘ଉଚ୍ଚାକୁଲୀନୋପି ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାୟୀ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋତି, ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି, ପିସୁଣାୱାଚୋ ହୋତି, ଫରୁସାୱାଚୋ ହୋତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୀ ହୋତି, ଅଭିଜ୍ଝାଲୁ ହୋତି , ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ହୋତି। ତସ୍ମା ‘ନ ଉଚ୍ଚାକୁଲୀନତା ସେୟ୍ୟଂସୋ’ତି ୱଦାମି। ଉଚ୍ଚାକୁଲୀନୋପି ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପିସୁଣାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଫରୁସାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ ହୋତି, ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ହୋତି। ତସ୍ମା ‘ନ ଉଚ୍ଚାକୁଲୀନତା ପାପିୟଂସୋ’ତି ୱଦାମି।

୪୩୯। ‘‘ଉଚ୍ଚଆରୱଣ୍ଣୋପି ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ…ପେ… ଉଚ୍ଚଆରଭୋଗୋପି ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି…ପେ… ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ହୋତି। ତସ୍ମା ‘ନ ଉଚ୍ଚଆରଭୋଗତା ସେୟ୍ୟଂସୋ’ତି ୱଦାମି। ଉଚ୍ଚଆରଭୋଗୋପି ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ହୋତି। ତସ୍ମା ‘ନ ଉଚ୍ଚଆରଭୋଗତା ପାପିୟଂସୋ’ତି ୱଦାମି। ନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ‘ସବ୍ବଂ ପରିଚରିତବ୍ବ’ନ୍ତି ୱଦାମି, ନ ପନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ‘ସବ୍ବଂ ନ ପରିଚରିତବ୍ବ’ନ୍ତି ୱଦାମି। ଯଂ ହିସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପରିଚରତୋ ପାରିଚରିୟାହେତୁ ସଦ୍ଧା ୱଡ୍ଢତି, ସୀଲଂ ୱଡ୍ଢତି, ସୁତଂ ୱଡ୍ଢତି, ଚାଗୋ ୱଡ୍ଢତି, ପଞ୍ଞା ୱଡ୍ଢତି, ତମହଂ ‘ପରିଚରିତବ୍ବ’ନ୍ତି (ୱଦାମି। ଯଂ ହିସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପରିଚରତୋ ପାରିଚରିୟାହେତୁ ନ ସଦ୍ଧା ୱଡ୍ଢତି, ନ ସୀଲଂ ୱଡ୍ଢତି, ନ ସୁତଂ ୱଡ୍ଢତି, ନ ଚାଗୋ ୱଡ୍ଢତି, ନ ପଞ୍ଞା ୱଡ୍ଢତି, ନାହଂ ତଂ ‘ପରିଚରିତବ୍ବ’ନ୍ତି) [( ) ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ପାଠୋ ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି] ୱଦାମୀ’’ତି।

୪୪୦। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଏସୁକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣା, ଭୋ ଗୋତମ, ଚତ୍ତାରି ଧନାନି ପଞ୍ଞପେନ୍ତି – ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସନ୍ଧନଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ସନ୍ଧନଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ୱେସ୍ସସ୍ସ ସନ୍ଧନଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ସୁଦ୍ଦସ୍ସ ସନ୍ଧନଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ତତ୍ରିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସନ୍ଧନଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ଭିକ୍ଖାଚରିୟଂ; ଭିକ୍ଖାଚରିୟଞ୍ଚ ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସନ୍ଧନଂ ଅତିମଞ୍ଞମାନୋ ଅକିଚ୍ଚକାରୀ ହୋତି ଗୋପୋୱ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିୟମାନୋତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସନ୍ଧନଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ତତ୍ରିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ସନ୍ଧନଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ଧନୁକଲାପଂ; ଧନୁକଲାପଞ୍ଚ ପନ ଖତ୍ତିୟୋ ସନ୍ଧନଂ ଅତିମଞ୍ଞମାନୋ ଅକିଚ୍ଚକାରୀ ହୋତି ଗୋପୋୱ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିୟମାନୋତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ସନ୍ଧନଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ତତ୍ରିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱେସ୍ସସ୍ସ ସନ୍ଧନଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି କସିଗୋରକ୍ଖଂ; କସିଗୋରକ୍ଖଞ୍ଚ ପନ ୱେସ୍ସୋ ସନ୍ଧନଂ ଅତିମଞ୍ଞମାନୋ ଅକିଚ୍ଚକାରୀ ହୋତି ଗୋପୋୱ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିୟମାନୋତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱେସ୍ସସ୍ସ ସନ୍ଧନଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ତତ୍ରିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଦ୍ଦସ୍ସ ସନ୍ଧନଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ଅସିତବ୍ୟାଭଙ୍ଗିଂ; ଅସିତବ୍ୟାଭଙ୍ଗିଞ୍ଚ ପନ ସୁଦ୍ଦୋ ସନ୍ଧନଂ ଅତିମଞ୍ଞମାନୋ ଅକିଚ୍ଚକାରୀ ହୋତି ଗୋପୋୱ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିୟମାନୋତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଦ୍ଦସ୍ସ ସନ୍ଧନଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣା, ଭୋ ଗୋତମ, ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଧନାନି ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ଇଧ ଭୱଂ ଗୋତମୋ କିମାହା’’ତି?

୪୪୧। ‘‘କିଂ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସବ୍ବୋ ଲୋକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏତଦବ୍ଭନୁଜାନାତି – ‘ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଧନାନି ପଞ୍ଞପେନ୍ତୂ’’’ତି? ‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ’’। ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁରିସୋ ଦଲିଦ୍ଦୋ ଅସ୍ସକୋ ଅନାଳ୍ହିୟୋ। ତସ୍ସ ଅକାମସ୍ସ ବିଲଂ ଓଲଗ୍ଗେୟ୍ୟୁଂ – ‘ଇଦଂ ତେ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ମଂସଂ ଖାଦିତବ୍ବଂ, ମୂଲଞ୍ଚ ଅନୁପ୍ପଦାତବ୍ବ’ନ୍ତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅପ୍ପଟିଞ୍ଞାୟ ତେସଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ, ଅଥ ଚ ପନିମାନି ଚତ୍ତାରି ଧନାନି ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ଅରିୟଂ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଧମ୍ମଂ ପୁରିସସ୍ସ ସନ୍ଧନଂ ପଞ୍ଞପେମି। ପୋରାଣଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମାତାପେତ୍ତିକଂ କୁଲୱଂସଂ ଅନୁସ୍ସରତୋ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥେୱ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ହୋତି ତେନ ତେନେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ଖତ୍ତିୟକୁଲେ ଚେ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ହୋତି ‘ଖତ୍ତିୟୋ’ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି; ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ଚେ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ହୋତି ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି; ୱେସ୍ସକୁଲେ ଚେ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ହୋତି ‘ୱେସ୍ସୋ’ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି; ସୁଦ୍ଦକୁଲେ ଚେ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ହୋତି ‘ସୁଦ୍ଦୋ’ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯଂଯଦେୱ ପଚ୍ଚୟଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅଗ୍ଗି ଜଲତି ତେନ ତେନେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। କଟ୍ଠଞ୍ଚେ ପଟିଚ୍ଚ ଅଗ୍ଗି ଜଲତି ‘କଟ୍ଠଗ୍ଗି’ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି; ସକଲିକଞ୍ଚେ ପଟିଚ୍ଚ ଅଗ୍ଗି ଜଲତି ‘ସକଲିକଗ୍ଗି’ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି; ତିଣଞ୍ଚେ ପଟିଚ୍ଚ ଅଗ୍ଗି ଜଲତି ‘ତିଣଗ୍ଗି’ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି; ଗୋମୟଞ୍ଚେ ପଟିଚ୍ଚ ଅଗ୍ଗି ଜଲତି ‘ଗୋମୟଗ୍ଗି’ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମେୱ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅରିୟଂ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଧମ୍ମଂ ପୁରିସସ୍ସ ସନ୍ଧନଂ ପଞ୍ଞପେମି। ପୋରାଣଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମାତାପେତ୍ତିକଂ କୁଲୱଂସଂ ଅନୁସ୍ସରତୋ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥେୱ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ହୋତି ତେନ ତେନେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଖତ୍ତିଯକୁଲେ ଚେ ଅଉଭାଓସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ହୋତି ‘ଖତ୍ତିଯୋ’ତ୍ୱେଓ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି; ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ଚେ ଅଉଭାଓସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ହୋତି ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’ତ୍ୱେଓ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି; ୱେସ୍ସକୁଲେ ଚେ ଅଉଭାଓସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ହୋତି ‘ୱେସ୍ସୋ’ତ୍ୱେଓ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି; ସୁଦ୍ଦକୁଲେ ଚେ ଅଉଭାଓସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ହୋତି ‘ସୁଦ୍ଦୋ’ତ୍ୱେଓ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଖତ୍ତିଯକୁଲା ଚେପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି, ସୋ ଚ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଗମ୍ମ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ ହୋତି, ଅବ୍ଯାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ହୋତି, ଆରାଧକୋ ହୋତି ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା ଚେପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି, ସୋ ଚ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଗମ୍ମ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ହୋତି, ଆରାଧକୋ ହୋତି ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

‘‘ୱେସ୍ସକୁଲା ଚେପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି, ସୋ ଚ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଗମ୍ମ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ହୋତି, ଆରାଧକୋ ହୋତି ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

‘‘ସୁଦ୍ଦକୁଲା ଚେପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି, ସୋ ଚ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଗମ୍ମ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ହୋତି, ଆରାଧକୋ ହୋତି ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

୪୪୨। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ନୁ ଖୋ ପହୋତି ଅସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଅୱେରଂ ଅବ୍ଯାବଜ୍ଝଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତୁଂ, ନୋ ଖତ୍ତିଯୋ ନୋ ୱେସ୍ସୋ ନୋ ସୁଦ୍ଦୋ’’ତି? ‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ। ଖତ୍ତିଯୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ପହୋତି ଅସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଅୱେରଂ ଅବ୍ଯାବଜ୍ଝଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତୁଂ; ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ… ୱେସ୍ସୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ… ସୁଦ୍ଦୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ… ସବ୍ବେପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା ପହୋନ୍ତି ଅସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଅୱେରଂ ଅବ୍ଯାବଜ୍ଝଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଖତ୍ତିଯକୁଲା ଚେପି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି, ସୋ ଚ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଗମ୍ମ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ହୋତି, ଆରାଧକୋ ହୋତି ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା ଚେପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ… ୱେସ୍ସକୁଲା ଚେପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ… ସୁଦ୍ଦକୁଲା ଚେପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି, ସୋ ଚ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଗମ୍ମ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ହୋତି, ଆରାଧକୋ ହୋତି ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

୪୪୩। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ନୁ ଖୋ ପହୋତି ସୋତ୍ତିସିନାନିଂ ଆଦାଯ ନଦିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜୋଜଲ୍ଲଂ ପୱାହେତୁଂ, ନୋ ଖତ୍ତିଯୋ ନୋ ୱେସ୍ସୋ ନୋ ସୁଦ୍ଦୋ’’ତି? ‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ । ଖତ୍ତିଯୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ପହୋତି ସୋତ୍ତିସିନାନିଂ ଆଦାଯ ନଦିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜୋଜଲ୍ଲଂ ପୱାହେତୁଂ; ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ… ୱେସ୍ସୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ … ସୁଦ୍ଦୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ… ସବ୍ବେପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା ପହୋନ୍ତି ସୋତ୍ତିସିନାନିଂ ଆଦାଯ ନଦିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜୋଜଲ୍ଲଂ ପୱାହେତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଖତ୍ତିଯକୁଲା ଚେପି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି, ସୋ ଚ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଗମ୍ମ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ହୋତି, ଆରାଧକୋ ହୋତି ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା ଚେପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ… ୱେସ୍ସକୁଲା ଚେପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ… ସୁଦ୍ଦକୁଲା ଚେପି , ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି, ସୋ ଚ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଗମ୍ମ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ହୋତି, ଆରାଧକୋ ହୋତି ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ।

୪୪୪। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧ ରାଜା ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତୋ ନାନାଜଚ୍ଚାନଂ ପୁରିସାନଂ ପୁରିସସତଂ ସନ୍ନିପାତେଯ୍ଯ – ‘ଆଯନ୍ତୁ ଭୋନ୍ତୋ ଯେ ତତ୍ଥ ଖତ୍ତିଯକୁଲା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା ରାଜଞ୍ଞକୁଲା ଉପ୍ପନ୍ନା ସାକସ୍ସ ୱା ସାଲସ୍ସ ୱା ସଲଳସ୍ସ ୱା ଚନ୍ଦନସ୍ସ ୱା ପଦୁମକସ୍ସ ୱା ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାଯ ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତୁ, ତେଜୋ ପାତୁକରୋନ୍ତୁ; ଆଯନ୍ତୁ ପନ ଭୋନ୍ତୋ ଯେ ତତ୍ଥ ଚଣ୍ଡାଲକୁଲା ନେସାଦକୁଲା ୱେନକୁଲା ରଥକାରକୁଲା ପୁକ୍କୁସକୁଲା ଉପ୍ପନ୍ନା ସାପାନଦୋଣିଯା ୱା ସୂକରଦୋଣିଯା ୱା ରଜକଦୋଣିଯା ୱା ଏରଣ୍ଡକଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାଯ ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତୁ, ତେଜୋ ପାତୁକରୋନ୍ତୂ’’’ତି?

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯୋ ଏୱଂ ନୁ ଖୋ ସୋ ଖତ୍ତିୟକୁଲା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା ରାଜଞ୍ଞକୁଲା ଉପ୍ପନ୍ନେହି ସାକସ୍ସ ୱା ସାଲସ୍ସ ୱା ସଲଳଅସ୍ସ ୱା ଚନ୍ଦନସ୍ସ ୱା ପଦୁମକସ୍ସ ୱା ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାୟ ଅଗ୍ଗି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତୋ ତେଜୋ ପାତୁକତୋ ସୋ ଏୱ ନୁ ଖ୍ୱାସ୍ସ ଅଗ୍ଗି ଅଚ୍ଚିମା ଚେୱ ୱଣ୍ଣୱା ଚ ପଭସ୍ସରୋ ଚ ତେନ ଚ ସକ୍କା ଅଗ୍ଗିନା ଅଗ୍ଗିକରଣୀୟଂ କାତୁଂ; ଯୋ ପନ ସୋ ଚଣ୍ଡାଲକୁଲା ନେସାଦକୁଲା ୱେନକୁଲା ରଥକାରକୁଲା ପୁକ୍କୁସକୁଲା ଉପ୍ପନ୍ନେହି ସାପାନଦୋଣିୟା ୱା ସୂକରଦୋଣିୟା ୱା ରଜକଦୋଣିୟା ୱା ଏରଣ୍ଡକଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାୟ ଅଗ୍ଗି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତୋ ତେଜୋ ପାତୁକତୋ ସ୍ୱାସ୍ସ ଅଗ୍ଗି ନ ଚେୱ ଅଚ୍ଚିମା ନ ଚ ୱଣ୍ଣୱା ନ ଚ ପଭସ୍ସରୋ ନ ଚ ତେନ ସକ୍କା ଅଗ୍ଗିନା ଅଗ୍ଗିକରଣୀୟଂ କାତୁ’’ନ୍ତି? ‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ। ଯୋପି ହି ସୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଖତ୍ତିୟକୁଲା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା ରାଜଞ୍ଞକୁଲା ଉପ୍ପନ୍ନେହି ସାକସ୍ସ ୱା ସାଲସ୍ସ ୱା ସଲଳଅସ୍ସ ୱା ଚନ୍ଦନସ୍ସ ୱା ପଦୁମକସ୍ସ ୱା ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାୟ ଅଗ୍ଗି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତୋ ତେଜୋ ପାତୁକତୋ ସ୍ୱାସ୍ସ ଅଗ୍ଗି ଅଚ୍ଚିମା ଚେୱ ୱଣ୍ଣୱା ଚ ପଭସ୍ସରୋ ଚ ତେନ ଚ ସକ୍କା ଅଗ୍ଗିନା ଅଗ୍ଗିକରଣୀୟଂ କାତୁଂ; ଯୋପି ସୋ ଚଣ୍ଡାଲକୁଲା ନେସାଦକୁଲା ୱେନକୁଲା ରଥକାରକୁଲା ପୁକ୍କୁସକୁଲା ଉପ୍ପନ୍ନେହି ସାପାନଦୋଣିୟା ୱା ସୂକରଦୋଣିୟା ୱା ରଜକଦୋଣିୟା ୱା ଏରଣ୍ଡକଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାୟ ଅଗ୍ଗି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତୋ ତେଜୋ ପାତୁକତୋ ସ୍ୱାସ୍ସ ଅଗ୍ଗି ଅଚ୍ଚିମା ଚେୱ ୱଣ୍ଣୱା ଚ ପଭସ୍ସରୋ ଚ ତେନ ଚ ସକ୍କା ଅଗ୍ଗିନା ଅଗ୍ଗିକରଣୀୟଂ କାତୁଂ। ସବ୍ବୋପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଗ୍ଗି ଅଚ୍ଚିମା ଚେୱ ୱଣ୍ଣୱା ଚ ପଭସ୍ସରୋ ଚ ସବ୍ବେନପି ସକ୍କା ଅଗ୍ଗିନା ଅଗ୍ଗିକରଣୀୟଂ କାତୁ’’ନ୍ତି।

‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଖତ୍ତିୟକୁଲା ଚେପି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି, ସୋ ଚ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତଂ ଧମ୍ମୱିନୟଂ ଆଗମ୍ମ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ହୋତି, ଆରାଧକୋ ହୋତି ଞାୟଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ। ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା ଚେପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ… ୱେସ୍ସକୁଲା ଚେପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ… ସୁଦ୍ଦକୁଲା ଚେପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି, ସୋ ଚ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତଂ ଧମ୍ମୱିନୟଂ ଆଗମ୍ମ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅବ୍ରହ୍ମଚରିୟା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପିସୁଣାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଫରୁସାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ ହୋତି, ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ହୋତି, ଆରାଧକୋ ହୋତି ଞାୟଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲ’’ନ୍ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଏସୁକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

ଏସୁକାରୀସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଧନଞ୍ଜାନିସୁତ୍ତଂ

୪୪୫। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଦକ୍ଖିଣାଗିରିସ୍ମିଂ ଚାରିକଂ ଚରତି ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ରାଜଗହେ ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠୋ [ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଯେନ ଦକ୍ଖିଣାଗିରି ଯେନାୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମତା ସାରିପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କଚ୍ଚାୱୁସୋ, ଭଗୱା ଅରୋଗୋ ଚ ବଲୱା ଚା’’ତି? ‘‘ଅରୋଗୋ ଚାୱୁସୋ, ଭଗୱା ବଲୱା ଚା’’ତି। ‘‘କଚ୍ଚି ପନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅରୋଗୋ ଚ ବଲୱା ଚା’’ତି? ‘‘ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋପି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅରୋଗୋ ଚ ବଲୱା ଚା’’ତି। ‘‘ଏତ୍ଥ, ଆୱୁସୋ, ତଣ୍ଡୁଲପାଲିଦ୍ୱାରାୟ ଧନଞ୍ଜାନି [ଧାନଞ୍ଜାନି (ସୀ। ପୀ।)] ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅତ୍ଥି। କଚ୍ଚାୱୁସୋ , ଧନଞ୍ଜାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅରୋଗୋ ଚ ବଲୱା ଚା’’ତି? ‘‘ଧନଞ୍ଜାନିପି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅରୋଗୋ ଚ ବଲୱା ଚା’’ତି। ‘‘କଚ୍ଚି ପନାୱୁସୋ, ଧନଞ୍ଜାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ’’ତି? ‘‘କୁତୋ ପନାୱୁସୋ, ଧନଞ୍ଜାନିସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅପ୍ପମାଦୋ? ଧନଞ୍ଜାନି, ଆୱୁସୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ରାଜାନଂ ନିସ୍ସାୟ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେ ୱିଲୁମ୍ପତି, ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେ ନିସ୍ସାୟ ରାଜାନଂ ୱିଲୁମ୍ପତି । ୟାପିସ୍ସ ଭରିୟା ସଦ୍ଧା ସଦ୍ଧକୁଲା ଆନୀତା ସାପି କାଲଙ୍କତା; ଅଞ୍ଞାସ୍ସ ଭରିୟା ଅସ୍ସଦ୍ଧା ଅସ୍ସଦ୍ଧକୁଲା ଆନୀତା’’। ‘‘ଦୁସ୍ସୁତଂ ୱତାୱୁସୋ, ଅସ୍ସୁମ୍ହ, ଦୁସ୍ସୁତଂ ୱତାୱୁସୋ, ଅସ୍ସୁମ୍ହ; ଯେ ମୟଂ ଧନଞ୍ଜାନିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପମତ୍ତଂ ଅସ୍ସୁମ୍ହା ଅପ୍ପେୱ ଚ ନାମ ମୟଂ କଦାଚି କରହଚି ଧନଞ୍ଜାନିନା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମାଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାମ, ଅପ୍ପେୱ ନାମ ସିୟା କୋଚିଦେୱ କଥାସଲ୍ଲାପୋ’’ତି?

୪୪୬। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଦକ୍ଖିଣାଗିରିସ୍ମିଂ ୟଥାଭିରନ୍ତଂ ୱିହରିତ୍ୱା ଯେନ ରାଜଗହଂ ତେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କାମି। ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଯେନ ରାଜଗହଂ ତଦୱସରି। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା

ସାରିପୁତ୍ତୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ରାଜଗହଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି । ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଧନଞ୍ଜାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବହିନଗରେ ଗାୱୋ ଗୋଟ୍ଠେ ଦୁହାପେତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ରାଜଗହେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଯେନ ଧନଞ୍ଜାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଧନଞ୍ଜାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଯେନାଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଇତୋ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ପଯୋ, ପୀଯତଂ ତାୱ ଭତ୍ତସ୍ସ କାଲୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ''ଅଲଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ। କତଂ ମେ ଅଜ୍ଜ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ। ଅମୁକସ୍ମିଂ ମେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରୋ ଭୱିସ୍ସତି। ତତ୍ଥ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସୀ''ତି। ''ଏୱଂ, ଭୋ''ତି ଖୋ ଧନଞ୍ଜାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଅଥ ଖୋ ଧନଞ୍ଜାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଯେନାଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମତା ସାରିପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଧନଞ୍ଜାନିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଏତଦୱୋଚ – ''କଚ୍ଚାସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ''ତି? ''କୁତୋ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅମ୍ହାକଂ ଅପ୍ପମାଦୋ ଯେସଂ ନୋ ମାତାପିତରୋ ପୋସେତବ୍ବା, ପୁତ୍ତଦାରୋ ପୋସେତବ୍ବୋ, ଦାସକମ୍ମକରା ପୋସେତବ୍ବା, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚାନଂ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚକରଣୀଯଂ କାତବ୍ବଂ, ଞାତିସାଲୋହିତାନଂ ଞାତିସାଲୋହିତକରଣୀଯଂ କାତବ୍ବଂ, ଅତିଥୀନଂ ଅତିଥିକରଣୀଯଂ କାତବ୍ବଂ, ପୁବ୍ବପେତାନଂ ପୁବ୍ବପେତକରଣୀଯଂ କାତବ୍ବଂ, ଦେୱତାନଂ ଦେୱତାକରଣୀଯଂ କାତବ୍ବଂ, ରଞ୍ଞୋ ରାଜକରଣୀଯଂ କାତବ୍ବଂ, ଅଯମ୍ପି କାଯୋ ପୀଣେତବ୍ବୋ ବ୍ରୂହେତବ୍ବୋ''ତି?

୪୪୭। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ମାତାପିତୂନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତମେନଂ ଅଧମ୍ମଚରିଯାୱିସମଚରିଯାହେତୁ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା ଉପକଡ୍ଢେଯ୍ୟୁଂ। ଲଭେଯ୍ୟ ନୁ ଖୋ ସୋ 'ଅହଂ ଖୋ ମାତାପିତୂନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସିଂ, ମା ମଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'ତି , ମାତାପିତରୋ ୱା ପନସ୍ସ ଲଭେଯ୍ୟୁଂ 'ଏସୋ ଖୋ ଅମ୍ହାକଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସି, ମା ନଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ। ଅଥ ଖୋ ନଂ ୱିକ୍କନ୍ଦନ୍ତଂଯେୱ ନିରଯେ ନିରଯପାଲା ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟୁଂ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତମେନଂ ଅଧମ୍ମଚରିଯାୱିସମଚରିଯାହେତୁ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା ଉପକଡ୍ଢେଯ୍ୟୁଂ। ଲଭେଯ୍ୟ ନୁ ଖୋ ସୋ 'ଅହଂ ଖୋ ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସିଂ, ମା ମଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'ତି, ପୁତ୍ତଦାରୋ ୱା ପନସ୍ସ ଲଭେଯ୍ୟ 'ଏସୋ ଖୋ ଅମ୍ହାକଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସି ମା ନଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ। ଅଥ ଖୋ ନଂ ୱିକ୍କନ୍ଦନ୍ତଂଯେୱ ନିରଯେ ନିରଯପାଲା ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟୁଂ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସସ୍ସ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତମେନଂ ଅଧମ୍ମଚରିଯାୱିସମଚରିଯାହେତୁ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା ଉପକଡ୍ଢେଯ୍ୟୁଂ। ଲଭେଯ୍ୟ ନୁ ଖୋ ସୋ 'ଅହଂ ଖୋ ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସସ୍ସ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସିଂ, ମା ମଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'ତି, ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସା ୱା ପନସ୍ସ ଲଭେଯ୍ୟୁଂ 'ଏସୋ ଖୋ ଅମ୍ହାକଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସି, ମା ନଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ। ଅଥ ଖୋ ନଂ ୱିକ୍କନ୍ଦନ୍ତଂଯେୱ ନିରଯେ ନିରଯପାଲା ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟୁଂ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚାନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତମେନଂ ଅଧମ୍ମଚରିଯାୱିସମଚରିଯାହେତୁ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା ଉପକଡ୍ଢେଯ୍ୟୁଂ। ଲଭେଯ୍ୟ ନୁ ଖୋ ସୋ 'ଅହଂ ଖୋ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚାନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସିଂ, ମା ମଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'ତି, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ୱା ପନସ୍ସ ଲଭେଯ୍ୟୁଂ 'ଏସୋ ଖୋ ଅମ୍ହାକଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସି, ମା ନଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ। ଅଥ ଖୋ ନଂ ୱିକ୍କନ୍ଦନ୍ତଂଯେୱ ନିରଯେ ନିରଯପାଲା ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟୁଂ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଞାତିସାଲୋହିତାନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତମେନଂ ଅଧମ୍ମଚରିଯାୱିସମଚରିଯାହେତୁ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା ଉପକଡ୍ଢେଯ୍ୟୁଂ। ଲଭେଯ୍ୟ ନୁ ଖୋ ସୋ 'ଅହଂ ଖୋ ଞାତିସାଲୋହିତାନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସିଂ, ମା ମଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'ତି, ଞାତିସାଲୋହିତା ୱା ପନସ୍ସ ଲଭେଯ୍ୟୁଂ 'ଏସୋ ଖୋ ଅମ୍ହାକଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସି, ମା ନଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ। ଅଥ ଖୋ ନଂ ୱିକ୍କନ୍ଦନ୍ତଂଯେୱ ନିରଯେ ନିରଯପାଲା ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟୁଂ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅତିଥୀନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତମେନଂ ଅଧମ୍ମଚରିଯାୱିସମଚରିଯାହେତୁ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା ଉପକଡ୍ଢେଯ୍ୟୁଂ। ଲଭେଯ୍ୟ ନୁ ଖୋ ସୋ 'ଅହଂ ଖୋ ଅତିଥୀନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସିଂ, ମା ମଂ ନିରଯଂ

ନିରଯପାଲା'ତି, ଅତିଥୀ ୱା ପନସ୍ସ ଲଭେୟ୍ୟୁଂ 'ଏସୋ ଖୋ ଅମ୍ହାକଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସି, ମା ନଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ। ଅଥ ଖୋ ନଂ ୱିକ୍କନ୍ଦନ୍ତଂଯେୱ ନିରଯେ ନିରଯପାଲା ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟୁଂ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁବ୍ବପେତାନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତମେନଂ ଅଧମ୍ମଚରିଯାୱିସମଚରିଯାହେତୁ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା ଉପକଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ। ଲଭେୟ୍ୟ ନୁ ଖୋ ସୋ 'ଅହଂ ଖୋ ପୁବ୍ବପେତାନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସିଂ, ମା ମଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'ତି, ପୁବ୍ବପେତା ୱା ପନସ୍ସ ଲଭେୟ୍ୟୁଂ 'ଏସୋ ଖୋ ଅମ୍ହାକଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସି, ମା ନଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ। ଅଥ ଖୋ ନଂ ୱିକ୍କନ୍ଦନ୍ତଂଯେୱ ନିରଯେ ନିରଯପାଲା ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟୁଂ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଦେୱତାନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତମେନଂ ଅଧମ୍ମଚରିଯାୱିସମଚରିଯାହେତୁ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା ଉପକଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ। ଲଭେୟ୍ୟ ନୁ ଖୋ ସୋ 'ଅହଂ ଖୋ ଦେୱତାନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସିଂ, ମା ମଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'ତି, ଦେୱତା ୱା ପନସ୍ସ ଲଭେୟ୍ୟୁଂ 'ଏସୋ ଖୋ ଅମ୍ହାକଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସି, ମା ନଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ। ଅଥ ଖୋ ନଂ ୱିକ୍କନ୍ଦନ୍ତଂଯେୱ ନିରଯେ ନିରଯପାଲା ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟୁଂ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ରଞ୍ଞୋ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତମେନଂ ଅଧମ୍ମଚରିଯାୱିସମଚରିଯାହେତୁ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା ଉପକଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ। ଲଭେୟ୍ୟ ନୁ ଖୋ ସୋ 'ଅହଂ ଖୋ ରଞ୍ଞୋ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସିଂ, ମା ମଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'ତି, ରାଜା ୱା ପନସ୍ସ ଲଭେୟ୍ୟ 'ଏସୋ ଖୋ ଅମ୍ହାକଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସି, ମା ନଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ। ଅଥ ଖୋ ନଂ ୱିକ୍କନ୍ଦନ୍ତଂଯେୱ ନିରଯେ ନିରଯପାଲା ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟୁଂ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଇଧେକଚ୍ଚୋ କାଯସ୍ସ ପୀଣନାହେତୁ ବ୍ରୂହନାହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତମେନଂ ଅଧମ୍ମଚରିଯାୱିସମଚରିଯାହେତୁ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା ଉପକଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ। ଲଭେୟ୍ୟ ନୁ ଖୋ ସୋ 'ଅହଂ ଖୋ କାଯସ୍ସ ପୀଣନାହେତୁ ବ୍ରୂହନାହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସିଂ, ମା ମଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'ତି, ପରେ ୱା ପନସ୍ସ ଲଭେୟ୍ୟୁଂ 'ଏସୋ ଖୋ କାଯସ୍ସ ପୀଣନାହେତୁ ବ୍ରୂହନାହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅହୋସି, ମା ନଂ ନିରଯଂ ନିରଯପାଲା'''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ। ଅଥ ଖୋ ନଂ ୱିକ୍କନ୍ଦନ୍ତଂଯେୱ ନିରଯେ ନିରଯପାଲା ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟୁଂ''।

୪୪୮। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଯୋ ୱା ମାତାପିତୂନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ଯୋ ୱା ମାତାପିତୂନଂ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ; କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ''ତି? ''ଯୋ ହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ମାତାପିତୂନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ନ ତଂ ସେୟ୍ୟୋ; ଯୋ ଚ ଖୋ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ମାତାପିତୂନଂ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତଦେୱେତ୍ଥ ସେୟ୍ୟୋ। ଅଧମ୍ମଚରିଯାୱିସମଚରିଯାହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଧମ୍ମଚରିଯାସମଚରିଯା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଧନଞ୍ଜାନି, ଅଞ୍ଞେସଂ ହେତୁକା ଧମ୍ମିକା କମ୍ମନ୍ତା, ଯେହି ସକ୍କା ମାତାପିତରୋ ଚେୱ ପୋସେତୁଂ, ନ ଚ ପାପକମ୍ମଂ କାତୁଂ, ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁଂ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଯୋ ୱା ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ଯୋ ୱା ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ; କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ''ତି? ''ଯୋ ହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ନ ତଂ ସେୟ୍ୟୋ; ଯୋ ଚ ଖୋ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତଦେୱେତ୍ଥ ସେୟ୍ୟୋ। ଅଧମ୍ମଚରିଯାୱିସମଚରିଯାହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଧମ୍ମଚରିଯାସମଚରିଯା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଧନଞ୍ଜାନି, ଅଞ୍ଞେସଂ ହେତୁକା ଧମ୍ମିକା କମ୍ମନ୍ତା ଯେହି ସକ୍କା ପୁତ୍ତଦାରଞ୍ଚେୱ ପୋସେତୁଂ, ନ ଚ ପାପକମ୍ମଂ କାତୁଂ, ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁଂ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଯୋ ୱା ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସସ୍ସ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ଯୋ ୱା ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସସ୍ସ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ; କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ''ତି? ''ଯୋ ହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସସ୍ସ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ନ ତଂ ସେୟ୍ୟୋ; ଯୋ ଚ ଖୋ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସସ୍ସ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତଦେୱେତ୍ଥ ସେୟ୍ୟୋ। ଅଧମ୍ମଚରିଯାୱିସମଚରିଯାହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଧମ୍ମଚରିଯାସମଚରିଯା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଧନଞ୍ଜାନି, ଅଞ୍ଞେସଂ ହେତୁକା ଧମ୍ମିକା କମ୍ମନ୍ତା, ଯେହି ସକ୍କା ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସେ ଚେୱ ପୋସେତୁଂ, ନ ଚ ପାପକମ୍ମଂ କାତୁଂ, ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁଂ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଯୋ ୱା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚାନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ଯୋ ୱା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚାନଂ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ; କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ''ତି? ''ଯୋ ହି , ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚାନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ନ ତଂ ସେୟ୍ୟୋ; ଯୋ ଚ ଖୋ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚାନଂ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତଦେୱେତ୍ଥ ସେୟ୍ୟୋ। ଅଧମ୍ମଚରିୟାୱିସମଚରିୟାହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଧମ୍ମଚରିୟାସମଚରିୟା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଧନଞ୍ଜାନି, ଅଞ୍ଞେସଂ ହେତୁକା ଧମ୍ମିକା କମ୍ମନ୍ତା, ଯେହି ସକ୍କା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚାନଞ୍ଚେୱ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚକରଣୀୟଂ କାତୁଂ, ନ ଚ ପାପକମ୍ମଂ କାତୁଂ, ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁଂ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଯୋ ୱା ଞାତିସାଲୋହିତାନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ଯୋ ୱା ଞାତିସାଲୋହିତାନଂ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ; କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ''ତି? ''ଯୋ ହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଞାତିସାଲୋହିତାନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ନ ତଂ ସେୟ୍ୟୋ; ଯୋ ଚ ଖୋ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଞାତିସାଲୋହିତାନଂ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତଦେୱେତ୍ଥ ସେୟ୍ୟୋ। ଅଧମ୍ମଚରିୟାୱିସମଚରିୟାହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଧମ୍ମଚରିୟାସମଚରିୟା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଧନଞ୍ଜାନି, ଅଞ୍ଞେସଂ ହେତୁକା ଧମ୍ମିକା କମ୍ମନ୍ତା, ଯେହି ସକ୍କା ଞାତିସାଲୋହିତାନଞ୍ଚେୱ ଞାତିସାଲୋହିତକରଣୀୟଂ କାତୁଂ, ନ ଚ ପାପକମ୍ମଂ କାତୁଂ, ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁଂ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଯୋ ୱା ଅତିଥୀନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ଯୋ ୱା ଅତିଥୀନଂ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ; କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ''ତି? ''ଯୋ ହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅତିଥୀନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ନ ତଂ ସେୟ୍ୟୋ; ଯୋ ଚ ଖୋ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅତିଥୀନଂ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତଦେୱେତ୍ଥ ସେୟ୍ୟୋ। ଅଧମ୍ମଚରିୟାୱିସମଚରିୟାହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଧମ୍ମଚରିୟାସମଚରିୟା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଧନଞ୍ଜାନି, ଅଞ୍ଞେସଂ ହେତୁକା ଧମ୍ମିକା କମ୍ମନ୍ତା, ଯେହି ସକ୍କା ଅତିଥୀନଞ୍ଚେୱ ଅତିଥିକରଣୀୟଂ କାତୁଂ, ନ ଚ ପାପକମ୍ମଂ କାତୁଂ, ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁଂ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଯୋ ୱା ପୁବ୍ବପେତାନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ଯୋ ୱା ପୁବ୍ବପେତାନଂ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ; କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ''ତି? ''ଯୋ ହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ପୁବ୍ବପେତାନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ନ ତଂ ସେୟ୍ୟୋ; ଯୋ ଚ ଖୋ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ପୁବ୍ବପେତାନଂ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତଦେୱେତ୍ଥ ସେୟ୍ୟୋ। ଅଧମ୍ମଚରିୟାୱିସମଚରିୟାହି , ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଧମ୍ମଚରିୟାସମଚରିୟା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଧନଞ୍ଜାନି, ଅଞ୍ଞେସଂ ହେତୁକା ଧମ୍ମିକା କମ୍ମନ୍ତା, ଯେହି ସକ୍କା ପୁବ୍ବପେତାନଞ୍ଚେୱ ପୁବ୍ବପେତକରଣୀୟଂ କାତୁଂ, ନ ଚ ପାପକମ୍ମଂ କାତୁଂ, ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁଂ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଯୋ ୱା ଦେୱତାନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ଯୋ ୱା ଦେୱତାନଂ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ; କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ''ତି? ''ଯୋ ହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଦେୱତାନଂ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ନ ତଂ ସେୟ୍ୟୋ; ଯୋ ଚ ଖୋ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଦେୱତାନଂ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତଦେୱେତ୍ଥ ସେୟ୍ୟୋ । ଅଧମ୍ମଚରିୟାୱିସମଚରିୟାହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଧମ୍ମଚରିୟାସମଚରିୟା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଧନଞ୍ଜାନି, ଅଞ୍ଞେସଂ ହେତୁକା ଧମ୍ମିକା କମ୍ମନ୍ତା, ଯେହି ସକ୍କା ଦେୱତାନଞ୍ଚେୱ ଦେୱତାକରଣୀୟଂ କାତୁଂ, ନ ଚ ପାପକମ୍ମଂ କାତୁଂ, ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁଂ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଯୋ ୱା ରଞ୍ଞୋ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ଯୋ ୱା ରଞ୍ଞୋ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ; କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ''ତି? ''ଯୋ ହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ରଞ୍ଞୋ ହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ନ ତଂ ସେୟ୍ୟୋ; ଯୋ ଚ ଖୋ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ରଞ୍ଞୋ ହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତଦେୱେତ୍ଥ ସେୟ୍ୟୋ। ଅଧମ୍ମଚରିୟାୱିସମଚରିୟାହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଧମ୍ମଚରିୟାସମଚରିୟା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଧନଞ୍ଜାନି, ଅଞ୍ଞେସଂ ହେତୁକା ଧମ୍ମିକା କମ୍ମନ୍ତା, ଯେହି ସକ୍କା ରଞ୍ଞୋ ଚେୱ ରାଜକରଣୀୟଂ କାତୁଂ, ନ ଚ ପାପକମ୍ମଂ କାତୁଂ, ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁଂ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, ଯୋ ୱା କାୟସ୍ସ ପୀଣନାହେତୁ ବ୍ରୂହନାହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ଯୋ ୱା କାୟସ୍ସ ପୀଣନାହେତୁ ବ୍ରୂହନାହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ; କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ''ତି? ''ଯୋ ହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, କାୟସ୍ସ ପୀଣନାହେତୁ ବ୍ରୂହନାହେତୁ ଅଧମ୍ମଚାରୀ ୱିସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ନ ତଂ ସେୟ୍ୟୋ; ଯୋ ଚ ଖୋ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, କାୟସ୍ସ ପୀଣନାହେତୁ ବ୍ରୂହନାହେତୁ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ ଅସ୍ସ, ତଦେୱେତ୍ଥ ସେୟ୍ୟୋ। ଅଧମ୍ମଚରିୟାୱିସମଚରିୟାହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଧମ୍ମଚରିୟାସମଚରିୟା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଧନଞ୍ଜାନି, ଅଞ୍ଞେସଂ ହେତୁକା ଧମ୍ମିକା କମ୍ମନ୍ତା , ଯେହି ସକ୍କା କାୟଞ୍ଚେୱ ପୀଣେତୁଂ ବ୍ରୂହେତୁଂ, ନ ଚ ପାପକମ୍ମଂ କାତୁଂ, ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁ''ନ୍ତି।

୪୪୯। ଅଥ ଖୋ ଧନଞ୍ଜାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପକ୍କାମି। ଅଥ ଖୋ ଧନଞ୍ଜାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ଆବାଧିକୋ ଅହୋସି ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ। ଅଥ ଖୋ ଧନଞ୍ଜାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ପୁରିସଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଏହି ତ୍ୱଂ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ , ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମମ ୱଚନେନ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦାହି – 'ଧନଞ୍ଜାନି, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆବାଧିକୋ ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ। ସୋ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତୀ'ତି। ଯେନ ଚାୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମମ ୱଚନେନ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦାହି – 'ଧନଞ୍ଜାନି, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆବାଧିକୋ ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ। ସୋ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତୀ'ତି। ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେହି – 'ସାଧୁ କିର, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଯେନ ଧନଞ୍ଜାନିସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାୟା'''ତି। ''ଏୱଂ , ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ଧନଞ୍ଜାନିସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଧନଞ୍ଜାନି, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆବାଧିକୋ ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ। ସୋ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତୀ''ତି। ଯେନ ଚାୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଧନଞ୍ଜାନି, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆବାଧିକୋ ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ। ସୋ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତି, ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେତି – 'ସାଧୁ କିର, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଯେନ ଧନଞ୍ଜାନିସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାୟା'''ତି। ଅଧିୱାସେସି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ।

୪୫୦। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଯେନ ଧନଞ୍ଜାନିସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଧନଞ୍ଜାନିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କଚ୍ଚି ତେ, ଧନଞ୍ଜାନି, ଖମନୀୟଂ, କଚ୍ଚି ଯାପନୀୟଂ? କଚ୍ଚି ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ପଟିକ୍କମନ୍ତି, ନୋ ଅଭିକ୍କମନ୍ତି? ପଟିକ୍କମୋସାନଂ ପଞ୍ଞାୟତି , ନୋ ଅଭିକ୍କମୋ''ତି? ''ନ ମେ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଖମନୀୟଂ ନ ଯାପନୀୟଂ। ବାଳ୍ହା ମେ ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଅଭିକ୍କମନ୍ତି, ନୋ ପଟିକ୍କମନ୍ତି। ଅଭିକ୍କମୋସାନଂ ପଞ୍ଞାୟତି, ନୋ ପଟିକ୍କମୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ , ବଲୱା ପୁରିସୋ ତିଣ୍ହେନ ସିଖରେନ ମୁଦ୍ଧନି [ମୁଦ୍ଧାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅଭିମତ୍ଥେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱ ଖୋ , ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅଧିମତ୍ତା ୱାତା ମୁଦ୍ଧନି ଚ ଊହନନ୍ତି। ନ ମେ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଖମନୀୟଂ, ନ ଯାପନୀୟଂ। ବାଳ୍ହା ମେ ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଅଭିକ୍କମନ୍ତି, ନୋ ପଟିକ୍କମନ୍ତି। ଅଭିକ୍କମୋସାନଂ ପଞ୍ଞାୟତି, ନୋ ପଟିକ୍କମୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ବଲୱା ପୁରିସୋ ଦଳ୍ହେନ ୱରତ୍ତକ୍ଖଣ୍ଡେନ [ୱରତ୍ତବନ୍ଧନେନ (ସୀ। ପୀ।)] ସୀସେ ସୀସୱେଠଂ ଦଦେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅଧିମତ୍ତା ସୀସେ ସୀସୱେଦନା। ନ ମେ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଖମନୀୟଂ ନ ଯାପନୀୟଂ। ବାଳ୍ହା ମେ ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଅଭିକ୍କମନ୍ତି, ନୋ ପଟିକ୍କମନ୍ତି। ଅଭିକ୍କମୋସାନଂ ପଞ୍ଞାୟତି, ନୋ ପଟିକ୍କମୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଦକ୍ଖୋ ଗୋଘାତକୋ ୱା ଗୋଘାତକନ୍ତେୱାସୀ ୱା ତିଣ୍ହେନ ଗୋୱିକନ୍ତନେନ କୁଚ୍ଛିଂ ପରିକନ୍ତେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅଧିମତ୍ତା ୱାତା କୁଚ୍ଛିଂ ପରିକନ୍ତନ୍ତି। ନ ମେ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଖମନୀୟଂ, ନ ଯାପନୀୟଂ। ବାଳ୍ହା ମେ ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଅଭିକ୍କମନ୍ତି, ନୋ ପଟିକ୍କମନ୍ତି। ଅଭିକ୍କମୋସାନଂ ପଞ୍ଞାୟତି, ନୋ ପଟିକ୍କମୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଦ୍ୱେ ବଲୱନ୍ତୋ ପୁରିସା ଦୁବ୍ବଲତରଂ ପୁରିସଂ ନାନାବାହାସୁ ଗହେତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରକାସୁୟା ସନ୍ତାପେୟ୍ୟୁଂ ସମ୍ପରିତାପେୟ୍ୟୁଂ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅଧିମତ୍ତୋ କାୟସ୍ମିଂ ଡାହୋ। ନ ମେ, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଖମନୀୟଂ ନ ଯାପନୀୟଂ। ବାଳ୍ହା ମେ ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଅଭିକ୍କମନ୍ତି, ନୋ ପଟିକ୍କମନ୍ତି। ଅଭିକ୍କମୋସାନଂ ପଞ୍ଞାୟତି , ନୋ ପଟିକ୍କମୋ''ତି।

୪୫୧। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ – ନିରୟୋ ୱା ତିରଚ୍ଛାନୟୋନି ୱା''ତି? ''ନିରୟା, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ତିରଚ୍ଛାନୟୋନି ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ – ତିରଚ୍ଛାନୟୋନି ୱା ପେତ୍ତିୱିସୟୋ ୱା''ତି? ''ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିୟା, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ପେତ୍ତିୱିସୟୋ ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ – ପେତ୍ତିୱିସୟୋ ୱା ମନୁସ୍ସା ୱା''ତି? ''ପେତ୍ତିୱିସୟା, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ମନୁସ୍ସା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି , କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ – ମନୁସ୍ସା ୱା ଚାତୁମହାରାଜିକା [ଚାତୁମ୍ମହାରାଜିକା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱା ଦେୱା''ତି? ''ମନୁସ୍ସେହି , ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଚାତୁମହାରାଜିକା ଦେୱା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ – ଚାତୁମହାରାଜିକା ୱା ଦେୱା ତାୱତିଂସା ୱା ଦେୱା''ତି? ''ଚାତୁମହାରାଜିକେହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଦେୱେହି ତାୱତିଂସା ଦେୱା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ – ତାୱତିଂସା ୱା ଦେୱା ଯାମା ୱା ଦେୱା''ତି? ''ତାୱତିଂସେହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଦେୱେହି ଯାମା ଦେୱା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ – ଯାମା ୱା ଦେୱା ତୁସିତା ୱା ଦେୱା''ତି? ''ଯାମେହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଦେୱେହି ତୁସିତା ଦେୱା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ – ତୁସିତା ୱା ଦେୱା ନିମ୍ମାନରତୀ ୱା ଦେୱା''ତି? ''ତୁସିତେହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଦେୱେହି ନିମ୍ମାନରତୀ ଦେୱା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଧନଞ୍ଜାନି, କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ – ନିମ୍ମାନରତୀ ୱା ଦେୱା ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀ ୱା ଦେୱା''ତି? ''ନିମ୍ମାନରତୀହି , ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଦେୱେହି ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀ ଦେୱା ସେୟ୍ୟୋ''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି,

ଧନଞ୍ଜାନି, କତମଂ ସେୟ୍ୟୋ ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀ ୱା ଦେୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ୱା’’ତି? ‘‘‘ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ’ତି [ଭୱଂ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆହାତି, କତମଂ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆହ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋତି। (କ।)] – ଭୱଂ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆହ; ‘ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ’ତି – ଭୱଂ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆହା’’ତି [ଭୱଂ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆହାତି, କତମଂ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆହ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋତି। (କ।)]।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଇମେ ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରହ୍ମଲୋକାଧିମୁତ୍ତା। ୟଂନୂନାହଂ ଧନଞ୍ଜାନିସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସହବ୍ୟତାୟ ମଗ୍ଗଂ ଦେସେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। ‘‘ବ୍ରହ୍ମାନଂ ତେ, ଧନଞ୍ଜାନି, ସହବ୍ୟତାୟ ମଗ୍ଗଂ ଦେସେସ୍ସାମି; ତଂ ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି, ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭୋ’’ତି ଖୋ ଧନଞ୍ଜାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କତମୋ ଚ, ଧନଞ୍ଜାନି, ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସହବ୍ୟତାୟ ମଗ୍ଗୋ? ଇଧ, ଧନଞ୍ଜାନି, ଭିକ୍ଖୁ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିୟଂ, ତଥା ତତିୟଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ; ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିୟଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାୟ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ଅୟଂ ଖୋ, ଧନଞ୍ଜାନି, ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସହବ୍ୟତାୟ ମଗ୍ଗୋ’’।

୪୫୨। ‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଧନଞ୍ଜାନି, ଭିକ୍ଖୁ କରୁଣାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ମୁଦିତାସହଗତେନ ଚେତସା… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିୟଂ, ତଥା ତତିୟଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ; ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିୟଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାୟ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ଅୟଂ ଖୋ, ଧନଞ୍ଜାନି, ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସହବ୍ୟତାୟ ମଗ୍ଗୋ’’ତି। ତେନ ହି, ଭୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ମମ ୱଚନେନ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦାହି – ‘ଧନଞ୍ଜାନି , ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆବାଧିକୋ ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ। ସୋ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତୀ’ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଧନଞ୍ଜାନିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ସତି ଉତ୍ତରିକରଣୀୟେ ହୀନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପକ୍କାମି। ଅଥ ଖୋ ଧନଞ୍ଜାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେ ଆୟସ୍ମନ୍ତେ ସାରିପୁତ୍ତେ କାଲମକାସି, ବ୍ରହ୍ମଲୋକଞ୍ଚ ଉପପଜ୍ଜି।

୪୫୩। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ଧନଞ୍ଜାନିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ସତି ଉତ୍ତରିକରଣୀୟେ ହୀନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପକ୍କନ୍ତୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି, ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି, ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଧନଞ୍ଜାନି, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆବାଧିକୋ ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ, ସୋ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ସାରିପୁତ୍ତ ଧନଞ୍ଜାନିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ସତି ଉତ୍ତରିକରଣୀୟେ ହୀନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପକ୍କନ୍ତୋ’’ତି? ‘‘ମୟ୍ହଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ଅହୋସି – ‘ଇମେ ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରହ୍ମଲୋକାଧିମୁତ୍ତା, ୟଂନୂନାହଂ ଧନଞ୍ଜାନିସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସହବ୍ୟତାୟ ମଗ୍ଗଂ ଦେସେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ‘‘କାଲଙ୍କତୋଚ [କାଲଙ୍କତୋୱ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)], ସାରିପୁତ୍ତ, ଧନଞ୍ଜାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକଞ୍ଚ ଉପପନ୍ନୋ’’ତି।

ଧନଞ୍ଜାନିସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ସତ୍ତମଂ।

୮। ୱାସେଟ୍ଠସୁତ୍ତଂ

୪୫୪। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲେ [ଇଚ୍ଛାନଙ୍କଲେ (ସୀ। ପୀ।)] ୱିହରତି ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲୱନସଣ୍ଡେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସମ୍ବହୁଲା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲା ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲେ ପଟିୱସନ୍ତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଚଙ୍କୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ତାରୁକ୍ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ପୋକ୍ଖରସାତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ଜାଣୁସ୍ସୋଣି [ଜାଣୁସ୍ସୋଣୀ (ପୀ।), ଜାଣୁସୋଣୀ (କ।)] ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ତୋଦେୟ୍ୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ଅଞ୍ଞେ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲା। ଅଥ ଖୋ ୱାସେଟ୍ଠଭାରଦ୍ୱାଜାନଂ ମାଣୱାନଂ ଜଙ୍ଘାୱିହାରଂ ଅନୁଚଙ୍କମନ୍ତାନଂ ଅନୁୱିଚରନ୍ତାନଂ [ଅନୁଚଙ୍କମମାନାନଂ ଅନୁୱିଚରମାନାନଂ (ସୀ। ପୀ।)] ଅୟମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – ‘‘କଥଂ, ଭୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତୀ’’ତି? ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ମାଣୱୋ ଏୱମାହ – ‘‘ୟତୋ ଖୋ, ଭୋ, ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ ୟାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହୟୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ – ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ଭୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତୀ’’ତି। ୱାସେଟ୍ଠୋ ମାଣୱୋ ଏୱମାହ – ‘‘ୟତୋ ଖୋ, ଭୋ, ସୀଲୱା ଚ ହୋତି ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନୋ [ୱତସମ୍ପନ୍ନୋ (ପୀ।)] ଚ – ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ଭୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତୀ’’ତି। ନେୱ ଖୋ ଅସକ୍ଖି ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ମାଣୱୋ ୱାସେଟ୍ଠଂ ମାଣୱଂ ସଞ୍ଞାପେତୁଂ, ନ ପନ ଅସକ୍ଖି ୱାସେଟ୍ଠୋ ମାଣୱୋ ଭାରଦ୍ୱାଜଂ ମାଣୱଂ ସଞ୍ଞାପେତୁଂ। ଅଥ ଖୋ ୱାସେଟ୍ଠୋ ମାଣୱୋ ଭାରଦ୍ୱାଜଂ ମାଣୱଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଅୟଂ ଖୋ, ଭୋ ଭାରଦ୍ୱାଜ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲେ ୱିହରତି ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲୱନସଣ୍ଡେ। ତଂ ଖୋ ପନ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – ‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ

ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’ତି। ଆୟାମ, ଭୋ ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଯେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଏତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମ। ଯଥା ନୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି ତଥା ନଂ ଧାରେସ୍ସାମା’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭୋ’’ତି ଖୋ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ମାଣୱୋ ୱାସେଟ୍ଠସ୍ସ ମାଣୱସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି।

୪୫୫। ଅଥ ଖୋ ୱାସେଟ୍ଠଭାରଦ୍ୱାଜା ମାଣୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦିଂସୁ। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ୱାସେଟ୍ଠୋ ମାଣୱୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଅନୁଞ୍ଞାତପଟିଞ୍ଞାତା, ତେୱିଜ୍ଜା ମୟମସ୍ମୁଭୋ;

ଅହଂ ପୋକ୍ଖରସାତିସ୍ସ, ତାରୁକ୍ଖସ୍ସାୟଂ ମାଣୱୋ।

‘‘ତେୱିଜ୍ଜାନଂ ଯଦକ୍ଖାତଂ, ତତ୍ର କେୱଲିନୋସ୍ମସେ;

ପଦକସ୍ମା ୱେୟ୍ୟାକରଣା [ନୋ ବ୍ୟାକରଣା (ସ୍ୟା। କଂ। କା।)], ଜପ୍ପେ ଆଚରିୟସାଦିସା;

ତେସଂ ନୋ ଜାତିୱାଦସ୍ମିଂ, ୱିୱାଦୋ ଅତ୍ଥି ଗୋତମ।

‘‘ଜାତିୟା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତି, ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଇତି ଭାସତି;

ଅହଞ୍ଚ କମ୍ମୁନା [କମ୍ମନା (ସୀ। ପୀ।)] ବ୍ରୂମି, ଏୱଂ ଜାନାହି ଚକ୍ଖୁମ।

‘‘ତେ ନ ସକ୍କୋମ ଞାପେତୁଂ [ସଞ୍ଞତ୍ତୁଂ (ପୀ।), ସଞ୍ଞାପେତୁଂ (କା।)], ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମୟଂ ଉଭୋ;

ଭୱନ୍ତଂ ପୁଟ୍ଠୁମାଗମା, ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଇତି ୱିସ୍ସୁତଂ।

‘‘ଚନ୍ଦଂ ଯଥା ଖୟାତୀତଂ, ପେଚ୍ଚ ପଞ୍ଜଲିକା ଜନା;

ୱନ୍ଦମାନା ନମସ୍ସନ୍ତି, ଲୋକସ୍ମିଂ ଗୋତମଂ।

‘‘ଚକ୍ଖୁଂ ଲୋକେ ସମୁପ୍ପନ୍ନଂ, ମୟଂ ପୁଚ୍ଛାମ ଗୋତମଂ;

ଜାତିୟା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତି, ଉଦାହୁ ଭୱତି କମ୍ମୁନା [କମ୍ମନା (ସୀ। ପୀ।)];

ଅଜାନତଂ ନୋ ପବ୍ରୂହି, ଯଥା ଜାନେମୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ’’ନ୍ତି।

୪୫୬।

‘‘ତେସଂ ୱୋ ଅହଂ ବ୍ୟକ୍ଖିସ୍ସଂ, (ୱାସେଟ୍ଠାତି ଭଗୱା)

ଅନୁପୁବ୍ବଂ ଯଥାତଥଂ;

ଜାତିୱିଭଙ୍ଗଂ ପାଣାନଂ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞାହି ଜାତିୟୋ।

‘‘ତିଣରୁକ୍ଖେପି ଜାନାଥ, ନ ଚାପି ପଟିଜାନରେ;

ଲିଙ୍ଗଂ ଜାତିମୟଂ ତେସଂ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞା ହି ଜାତିୟୋ।

‘‘ତତୋ କୀଟେ ପଟଙ୍ଗେ ଚ, ଯାଓ କୁନ୍ଥକିପିଲ୍ଲିକେ;

ଲିଙ୍ଗଂ ଜାତିମଯଂ ତେସଂ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞା ହି ଜାତିଯୋ।

‘‘ଚତୁପ୍ପଦେପି ଜାନାଥ, ଖୁଦ୍ଦକେ ଚ ମହଲ୍ଲକେ;

ଲିଙ୍ଗଂ ଜାତିମଯଂ ତେସଂ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞା ହି ଜାତିଯୋ।

‘‘ପାଦୁଦରେପି ଜାନାଥ, ଉରଗେ ଦୀଘପିଟ୍ଠିକେ;

ଲିଙ୍ଗଂ ଜାତିମଯଂ ତେସଂ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞା ହି ଜାତିଯୋ।

‘‘ତତୋ ମଚ୍ଛେପି ଜାନାଥ, ଉଦକେ ୱାରିଗୋଚରେ;

ଲିଙ୍ଗଂ ଜାତିମଯଂ ତେସଂ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞା ହି ଜାତିଯୋ।

‘‘ତତୋ ପକ୍ଖୀପି ଜାନାଥ, ପତ୍ତଯାନେ ୱିହଙ୍ଗମେ;

ଲିଙ୍ଗଂ ଜାତିମଯଂ ତେସଂ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞା ହି ଜାତିଯୋ।

‘‘ଯଥା ଏତାସୁ ଜାତୀସୁ, ଲିଙ୍ଗଂ ଜାତିମଯଂ ପୁଥୁ;

ଏୱଂ ନତ୍ଥି ମନୁସ୍ସେସୁ, ଲିଙ୍ଗଂ ଜାତିମଯଂ ପୁଥୁ।

‘‘ନ କେସେହି ନ ସୀସେହି, ନ କଣ୍ଣେହି ନ ଅକ୍ଖୀହି;

ନ ମୁଖେନ ନ ନାସାଯ, ନ ଓଟ୍ଠେହି ଭମୂହି ୱା।

‘‘ନ ଗୀୱାଯ ନ ଅଂସେହି, ନ ଉଦରେନ ନ ପିଟ୍ଠିଯା;

ନ ସୋଣିଯା ନ ଉରସା, ନ ସମ୍ବାଧେ ନ ମେଥୁନେ [ନ ସମ୍ବାଧା ନ ମେଥୁନା (କ।)]।

‘‘ନ ହତ୍ଥେହି ନ ପାଦେହି, ନଙ୍ଗୁଲୀହି ନଖେହି ୱା;

ନ ଜଙ୍ଘାହି ନ ଊରୂହି, ନ ୱଣ୍ଣେନ ସରେନ ୱା;

ଲିଙ୍ଗଂ ଜାତିମଯଂ ନେୱ, ଯଥା ଅଞ୍ଞାସୁ ଜାତିସୁ।

୪୫୭।

‘‘ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଚ ସରୀରେସୁ [ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ସସରୀରେସୁ (ସୀ। ପୀ।)], ମନୁସ୍ସେସ୍ୱେତଂ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ୱୋକାରଞ୍ଚ ମନୁସ୍ସେସୁ, ସମଞ୍ଞାଯ ପୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଯୋ ହି କୋଚି ମନୁସ୍ସେସୁ, ଗୋରକ୍ଖଂ ଉପଜୀୱତି;

ଏୱଂ ୱାସେଟ୍ଠ ଜାନାହି, କସ୍ସକୋ ସୋ ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

‘‘ଯୋ ହି କୋଚି ମନୁସ୍ସେସୁ, ପୁଥୁସିପ୍ପେନ ଜୀୱତି;

ଏୱଂ ୱାସେଟ୍ଠ ଜାନାହି, ସିପ୍ପିକୋ ସୋ ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

‘‘ଯୋ ହି କୋଚି ମନୁସ୍ସେସୁ, ୱୋହାରଂ ଉପଜୀୱତି;

ଏୱଂ ୱାସେଟ୍ଠ ଜାନାହି, ୱାଣିଜୋ ସୋ ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

‘‘ଯୋ ହି କୋଚି ମନୁସ୍ସେସୁ, ପରପେସ୍ସେନ ଜୀୱତି;

ଏୱଂ ୱାସେଟ୍ଠ ଜାନାହି, ପେସ୍ସକୋ [ପେସ୍ସିକୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ସୋ ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

‘‘ଯୋ ହି କୋଚି ମନୁସ୍ସେସୁ, ଅଦିନ୍ନଂ ଉପଜୀୱତି;

ଏୱଂ ୱାସେଟ୍ଠ ଜାନାହି, ଚୋରୋ ଏସୋ ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

‘‘ଯୋ ହି କୋଚି ମନୁସ୍ସେସୁ, ଇସ୍ସତ୍ଥଂ ଉପଜୀୱତି;

ଏୱଂ ୱାସେଟ୍ଠ ଜାନାହି, ଯୋଧାଜୀୱୋ ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

‘‘ଯୋ ହି କୋଚି ମନୁସ୍ସେସୁ, ପୋରୋହିଚ୍ଚେନ ଜୀୱତି;

ଏୱଂ ୱାସେଟ୍ଠ ଜାନାହି, ଯାଜକୋ ସୋ ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

‘‘ଯୋ ହି କୋଚି ମନୁସ୍ସେସୁ, ଗାମଂ ରଟ୍ଠଞ୍ଚ ଭୁଞ୍ଜତି;

ଏୱଂ ୱାସେଟ୍ଠ ଜାନାହି, ରାଜା ଏସୋ ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

‘‘ନ ଚାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ବ୍ରୂମି, ଯୋନିଜଂ ମତ୍ତିସମ୍ଭୱଂ;

ଭୋୱାଦି [ଭୋୱାଦୀ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ନାମ ସୋ ହୋତି, ସଚେ ହୋତି ସକିଞ୍ଚନୋ;

ଅକିଞ୍ଚନଂ ଅନାଦାନଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

୪୫୮।

‘‘ସବ୍ବସଂଯୋଜନଂ ଛେତ୍ୱା, ଯୋ ୱେ ନ ପରିତସ୍ସତି;

ସଙ୍ଗାତିଗଂ ୱିସଂଯୁତ୍ତଂ [ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତଂ (କ।)], ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଛେତ୍ୱା ନଦ୍ଧିଂ [ନନ୍ଧିଂ (ସୀ। ପୀ।)] ୱରତ୍ତଞ୍ଚ, ସନ୍ଦାନଂ ସହନୁକ୍କମଂ;

ଉକ୍ଖିତ୍ତପଲିଘଂ ବୁଦ୍ଧଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଅକ୍କୋସଂ ୱଧବନ୍ଧଞ୍ଚ, ଅଦୁଟ୍ଠୋ ଯୋ ତିତିକ୍ଖତି;

ଖନ୍ତୀବଲଂ ବଲାନୀକଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଅକ୍କୋଧନଂ ୱତୱନ୍ତଂ, ସୀଲୱନ୍ତଂ ଅନୁସ୍ସଦଂ;

ଦନ୍ତଂ ଅନ୍ତିମସାରୀରଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ୱାରିପୋକ୍ଖରପତ୍ତେୱ, ଆରଗ୍ଗେରିୱ ସାସପୋ;

ଯୋ ନ ଲିମ୍ପତି କାମେସୁ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଯୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପଜାନାତି, ଇଧେୱ ଖଯମତ୍ତନୋ;

ପନ୍ନଭାରଂ ୱିସଂଯୁତ୍ତଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞଂ ମେଧାୱିଂ, ମଗ୍ଗାମଗ୍ଗସ୍ସ କୋୱିଦଂ;

ଉତ୍ତମତ୍ଥମନୁପ୍ପତ୍ତଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଅସଂସଟ୍ଠଂ ଗହଟ୍ଠେହି, ଅନାଗାରେହି ଚୂଭଯଂ;

ଅନୋକସାରିମପ୍ପିଚ୍ଛଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ନିଧାଯ ଦଣ୍ଡଂ ଭୂତେସୁ, ତସେସୁ ଥାୱରେସୁ ଚ;

ଯୋ ନ ହନ୍ତି ନ ଘାତେତି, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଅୱିରୁଦ୍ଧଂ ୱିରୁଦ୍ଧେସୁ, ଅତ୍ତଦଣ୍ଡେସୁ ନିବ୍ବୁତଂ;

ସାଦାନେସୁ ଅନାଦାନଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଯସ୍ସ ରାଗୋ ଚ ଦୋସୋ ଚ, ମାନୋ ମକ୍ଖୋ ଚ ଓହିତୋ;

ସାସପୋରିୱ ଆରଗ୍ଗା, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

୪୫୯।

‘‘ଅକକ୍କସଂ ୱିଞ୍ଞାପନିଂ, ଗିରଂ ସଚ୍ଚଂ ଉଦୀରଯେ;

ଯାଯ ନାଭିସଜ୍ଜେ କିଞ୍ଚି, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଯୋ ଚ ଦୀଘଂ ୱ ରସ୍ସଂ ୱା, ଅଣୁଂ ଥୂଲଂ ସୁଭାସୁଭଂ;

ଲୋକେ ଅଦିନ୍ନଂ ନାଦେତି [ନାଦିଯତି (ସୀ। ପୀ।)], ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଆସା ଯସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତି, ଅସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପରମ୍ହି ଚ;

ନିରାସାସଂ [ନିରାସଯଂ (ସୀ। ପୀ।)] ୱିସଂଯୁତ୍ତଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଯସ୍ସାଲଯା ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତି, ଅଞ୍ଞାଯ ଅକଥଂକଥୀ;

ଅମତୋଗଧଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଯୋଧପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ପାପଞ୍ଚ, ଉଭୋ ସଙ୍ଗଂ ଉପଚ୍ଚଗା;

ଅସୋକଂ ୱିରଜଂ ସୁଦ୍ଧଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଚନ୍ଦଂ ୱ ୱିମଲଂ ସୁଦ୍ଧଂ, ୱିପ୍ପସନ୍ନଂ ଅନାୱିଲଂ;

ନନ୍ଦୀଭୱପରିକ୍ଖୀଣଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଯୋ ଇମଂ ପଲିପଥଂ ଦୁଗ୍ଗଂ, ସଂସାରଂ ମୋହମଚ୍ଚଗା;

ତିଣ୍ଣୋ ପାରଙ୍ଗତୋ ଝାଯୀ, ଅନେଜୋ ଅକଥଂକଥୀ;

ଅନୁପାଦାଯ ନିବ୍ବୁତୋ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଯୋଧକାମେ ପହନ୍ତ୍ୱାନ [ପହତ୍ୱାନ (ସୀ।)], ଅନାଗାରୋ ପରିବ୍ବଜେ;

କାମଭୱପରିକ୍ଖୀଣଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଯୋଧତଣ୍ହଂ ପହନ୍ତ୍ୱାନ, ଅନାଗାରୋ ପରିବ୍ବଜେ;

ତଣ୍ହାଭୱପରିକ୍ଖୀଣଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ହିତ୍ୱା ମାନୁସକଂ ଯୋଗଂ, ଦିବ୍ବଂ ଯୋଗଂ ଉପଚ୍ଚଗା;

ସବ୍ବଯୋଗୱିସଂଯୁତ୍ତଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ହିତ୍ୱା ରତିଞ୍ଚ ଅରତିଂ, ସୀତୀଭୂତଂ ନିରୂପଧିଂ;

ସବ୍ବଲୋକାଭିଭୁଂ ୱୀରଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଚୁତିଂ ଯୋ ୱେଦି ସତ୍ତାନଂ, ଉପପତ୍ତିଞ୍ଚ ସବ୍ବସୋ;

ଅସତ୍ତଂ ସୁଗତଂ ବୁଦ୍ଧଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଯସ୍ସ ଗତିଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ଦେୱା ଗନ୍ଧବ୍ବମାନୁସା;

ଖୀଣାସୱଂ ଅରହନ୍ତଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଯସ୍ସ ପୁରେ ଚ ପଚ୍ଛା ଚ, ମଜ୍ଝେ ଚ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚନଂ;

ଅକିଞ୍ଚନଂ ଅନାଦାନଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ଉସଭଂ ପୱରଂ ୱୀରଂ, ମହେସିଂ ୱିଜିତାୱିନଂ;

ଅନେଜଂ ନ୍ହାତକଂ [ନହାତକଂ (ସୀ। ପୀ।)] ବୁଦ୍ଧଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଯୋ ୱେଦି, ସଗ୍ଗାପାଯଞ୍ଚ ପସ୍ସତି;

ଅଥୋ ଜାତିକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

୪୬୦।

‘‘ସମଞ୍ଞା ହେସା ଲୋକସ୍ମିଂ, ନାମଗୋତ୍ତଂ ପକପ୍ପିତଂ;

ସମ୍ମୁଚ୍ଚା ସମୁଦାଗତଂ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପକପ୍ପିତଂ।

‘‘ଦୀଘରତ୍ତାନୁସଯିତଂ, ଦିଟ୍ଠିଗତମଜାନତଂ;

ଅଜାନନ୍ତା ନୋ [ଅଜାନନ୍ତା ନୋତି ଅଜାନନ୍ତା ଏୱ (ଟୀକା)] ପବ୍ରୁନ୍ତି [ପବ୍ରୁୱନ୍ତି (ସୀ। ପୀ।)], ଜାତିଯା ହୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

‘‘ନ ଜଚ୍ଚା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ [ୱସଲୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ହୋତି, ନ ଜଚ୍ଚା ହୋତି ଅବ୍ରାହ୍ମଣୋ [ବ୍ରାହ୍ମଣୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)];

କମ୍ମୁନା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ [ୱସଲୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ହୋତି, କମ୍ମୁନା ହୋତି ଅବ୍ରାହ୍ମଣୋ [ବ୍ରାହ୍ମଣୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)]।

‘‘କସ୍ସକୋ କମ୍ମୁନା ହୋତି, ସିପ୍ପିକୋ ହୋତି କମ୍ମୁନା;

ୱାଣିଜୋ କମ୍ମୁନା ହୋତି, ପେସ୍ସକୋ ହୋତି କମ୍ମୁନା।

‘‘ଚୋରୋପି କମ୍ମୁନା ହୋତି, ଯୋଧାଜୀୱୋପି କମ୍ମୁନା;

ଯାଜକୋ କମ୍ମୁନା ହୋତି, ରାଜାପି ହୋତି କମ୍ମୁନା।

‘‘ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ, କମ୍ମଂ ପସ୍ସନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା;

ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଦସ୍ସା, କମ୍ମୱିପାକକୋୱିଦା।

‘‘କମ୍ମୁନା ୱତ୍ତତି ଲୋକୋ, କମ୍ମୁନା ୱତ୍ତତି ପଜା;

କମ୍ମନିବନ୍ଧନା ସତ୍ତା, ରଥସ୍ସାଣୀୱ ଯାଯତୋ।

‘‘ତପେନ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ, ସଂଯମେନ ଦମେନ ଚ;

ଏତେନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତି, ଏତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମୁତ୍ତମଂ।

‘‘ତୀହି ୱିଜ୍ଜାହି ସମ୍ପନ୍ନୋ, ସନ୍ତୋ ଖୀଣପୁନବ୍ଭୱୋ;

ଏୱଂ ୱାସେଟ୍ଠ ଜାନାହି, ବ୍ରହ୍ମା ସକ୍କୋ ୱିଜାନତ’’ନ୍ତି।

୪୬୧। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ୱାସେଟ୍ଠଭାରଦ୍ୱାଜା ମାଣୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ସେଯ୍ୟଥାପି,

ଭୋ ଗୋତମ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱା ୱିୱରେୟ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେୟ୍ୟ – ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି – ଏୱମେୱଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ ଅନେକପରିୟାୟେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏତେ ମୟଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକେ ନୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତେ’’ତି।

ୱାସେଟ୍ଠସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ସୁଭସୁତ୍ତଂ

୪୬୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସୁଭୋ ମାଣୱୋ ତୋଦେୟ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପଟିୱସତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ନିୱେସନେ କେନଚିଦେୱ କରଣୀୟେନ। ଅଥ ଖୋ ସୁଭୋ ମାଣୱୋ ତୋଦେୟ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଯସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ନିୱେସନେ ପଟିୱସତି ତଂ ଗହପତିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସୁତଂ ମେତଂ, ଗହପତି – ‘ଅୱିୱିତ୍ତା ସାୱତ୍ଥୀ ଅରହନ୍ତେହୀ’ତି। କଂ ନୁ ଖ୍ୱଜ୍ଜ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ପୟିରୁପାସେୟ୍ୟାମା’’ତି? ‘‘ଅୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ପୟିରୁପାସସ୍ସୂ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ସୁଭୋ ମାଣୱୋ ତୋଦେୟ୍ୟପୁତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୁଭୋ ମାଣୱୋ ତୋଦେୟ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣା, ଭୋ ଗୋତମ, ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଗହଟ୍ଠୋ ଆରାଧକୋ ହୋତି ଞାୟଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ, ନ ପବ୍ବଜିତୋ ଆରାଧକୋ ହୋତି ଞାୟଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲ’ନ୍ତି। ଇଧ ଭୱଂ ଗୋତମୋ କିମାହା’’ତି?

୪୬୩। ‘‘ୱିଭଜ୍ଜୱାଦୋ ଖୋ ଅହମେତ୍ଥ, ମାଣୱ; ନାହମେତ୍ଥ ଏକଂସୱାଦୋ। ଗିହିସ୍ସ ୱାହଂ, ମାଣୱ, ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା ମିଚ୍ଛାପଟିପତ୍ତିଂ ନ ୱଣ୍ଣେମି। ଗିହୀ ୱା ହି , ମାଣୱ, ପବ୍ବଜିତୋ ୱା ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନୋ ମିଚ୍ଛାପଟିପତ୍ତାଧିକରଣହେତୁ ନ ଆରାଧକୋ ହୋତି ଞାୟଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲଂ। ଗିହିସ୍ସ ୱାହଂ, ମାଣୱ, ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିଂ ୱଣ୍ଣେମି। ଗିହୀ ୱା ହି, ମାଣୱ, ପବ୍ବଜିତୋ ୱା ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତାଧିକରଣହେତୁ ଆରାଧକୋ ହୋତି ଞାୟଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲ’’ନ୍ତି।

‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣା, ଭୋ ଗୋତମ, ଏୱମାହଂସୁ – ‘ମହଟ୍ଠମିଦଂ ମହାକିଚ୍ଚଂ ମହାଧିକରଣଂ ମହାସମାରମ୍ଭଂ ଘରାୱାସକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି; ଅପ୍ପଟ୍ଠମିଦଂ ଅପ୍ପକିଚ୍ଚଂ ଅପ୍ପାଧିକରଣଂ ଅପ୍ପସମାରମ୍ଭଂ ପବ୍ବଜ୍ଜା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅପ୍ପଫଲଂ ହୋତୀ’ତି। ଇଧ ଭୱଂ ଗୋତମୋ କିମାହା’’ତି।

‘‘ଏତ୍ଥାପି ଖୋ ଅହଂ, ମାଣୱ, ୱିଭଜ୍ଜୱାଦୋ; ନାହମେତ୍ଥ ଏକଂସୱାଦୋ। ଅତ୍ଥି, ମାଣୱ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମହଟ୍ଠଂ ମହାକିଚ୍ଚଂ ମହାଧିକରଣଂ ମହାସମାରମ୍ଭଂ ୱିପଜ୍ଜମାନଂ ଅପ୍ପଫଲଂ ହୋତି; ଅତ୍ଥି, ମାଣୱ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମହଟ୍ଠଂ ମହାକିଚ୍ଚଂ ମହାଧିକରଣଂ ମହାସମାରମ୍ଭଂ ସମ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି; ଅତ୍ଥି, ମାଣୱ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅପ୍ପଟ୍ଠଂ ଅପ୍ପକିଚ୍ଚଂ ଅପ୍ପାଧିକରଣଂ ଅପ୍ପସମାରମ୍ଭଂ ୱିପଜ୍ଜମାନଂ ଅପ୍ପଫଲଂ ହୋତି; ଅତ୍ଥି, ମାଣୱ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅପ୍ପଟ୍ଠଂ ଅପ୍ପକିଚ୍ଚଂ ଅପ୍ପାଧିକରଣଂ ଅପ୍ପସମାରମ୍ଭଂ ସମ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି। କତମଞ୍ଚ, ମାଣୱ , କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମହଟ୍ଠଂ ମହାକିଚ୍ଚଂ ମହାଧିକରଣଂ ମହାସମାରମ୍ଭଂ ୱିପଜ୍ଜମାନଂ ଅପ୍ପଫଲଂ ହୋତି? କସି ଖୋ, ମାଣୱ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମହଟ୍ଠଂ ମହାକିଚ୍ଚଂ ମହାଧିକରଣଂ ମହାସମାରମ୍ଭଂ ୱିପଜ୍ଜମାନଂ ଅପ୍ପଫଲଂ ହୋତି। କତମଞ୍ଚ, ମାଣୱ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମହଟ୍ଠଂ ମହାକିଚ୍ଚଂ ମହାଧିକରଣଂ ମହାସମାରମ୍ଭଂ ସମ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି? କସିୟେୱ ଖୋ, ମାଣୱ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମହଟ୍ଠଂ ମହାକିଚ୍ଚଂ ମହାଧିକରଣଂ ମହାସମାରମ୍ଭଂ ସମ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି। କତମଞ୍ଚ, ମାଣୱ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅପ୍ପଟ୍ଠଂ ଅପ୍ପକିଚ୍ଚଂ ଅପ୍ପାଧିକରଣଂ ଅପ୍ପସମାରମ୍ଭଂ ୱିପଜ୍ଜମାନଂ ଅପ୍ପଫଲଂ ହୋତି? ୱଣିଜ୍ଜା ଖୋ, ମାଣୱ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅପ୍ପଟ୍ଠଂ ଅପ୍ପକିଚ୍ଚଂ ଅପ୍ପାଧିକରଣଂ ଅପ୍ପସମାରମ୍ଭଂ ୱିପଜ୍ଜମାନଂ ଅପ୍ପଫଲଂ ହୋତି। କତମଞ୍ଚ ମାଣୱ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅପ୍ପଟ୍ଠଂ ଅପ୍ପକିଚ୍ଚଂ ଅପ୍ପାଧିକରଣଂ ଅପ୍ପସମାରମ୍ଭଂ ସମ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି? ୱଣିଜ୍ଜାୟେୱ ଖୋ, ମାଣୱ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅପ୍ପଟ୍ଠଂ ଅପ୍ପକିଚ୍ଚଂ ଅପ୍ପାଧିକରଣଂ ଅପ୍ପସମାରମ୍ଭଂ ସମ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି।

୪୬୪। ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ମାଣୱ, କସି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମହଟ୍ଠଂ ମହାକିଚ୍ଚଂ ମହାଧିକରଣଂ ମହାସମାରମ୍ଭଂ ୱିପଜ୍ଜମାନଂ ଅପ୍ପଫଲଂ ହୋତି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ମାଣୱ, ଘରାୱାସକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମହଟ୍ଠଂ ମହାକିଚ୍ଚଂ ମହାଧିକରଣଂ ମହାସମାରମ୍ଭଂ ୱିପଜ୍ଜମାନଂ ଅପ୍ପଫଲଂ ହୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ମାଣୱ, କସିୟେୱ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମହଟ୍ଠଂ ମହାକିଚ୍ଚଂ ମହାଧିକରଣଂ ମହାସମାରମ୍ଭଂ ସମ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ମାଣୱ, ଘରାୱାସକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମହଟ୍ଠଂ ମହାକିଚ୍ଚଂ ମହାଧିକରଣଂ ମହାସମାରମ୍ଭଂ ସମ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ମାଣୱ, ୱଣିଜ୍ଜା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅପ୍ପଟ୍ଠଂ ଅପ୍ପକିଚ୍ଚଂ ଅପ୍ପାଧିକରଣଂ ଅପ୍ପସମାରମ୍ଭଂ ୱିପଜ୍ଜମାନଂ ଅପ୍ପଫଲଂ ହୋତି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ମାଣୱ, ପବ୍ବଜ୍ଜା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅପ୍ପଟ୍ଠଂ ଅପ୍ପକିଚ୍ଚଂ ଅପ୍ପାଧିକରଣଂ ଅପ୍ପସମାରମ୍ଭଂ ୱିପଜ୍ଜମାନଂ ଅପ୍ପଫଲଂ ହୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ମାଣୱ, ୱଣିଜ୍ଜାୟେୱ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅପ୍ପଟ୍ଠଂ ଅପ୍ପକିଚ୍ଚଂ ଅପ୍ପାଧିକରଣଂ ଅପ୍ପସମାରମ୍ଭଂ ସମ୍ପଜ୍ଜମାନଂ

ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି; ଏୱମେୱ ଖୋ , ମାଣୱ, ପଢଜ୍ଜା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅପ୍ପଟ୍ଠଂ ଅପ୍ପକିଚ୍ଚଂ ଅପ୍ପାଧିକରଣଂ ଅପ୍ପସମାରମ୍ଭଂ ସମ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତୀ''ତି।

''ବ୍ରାହ୍ମଣା , ଭୋ ଗୋତମ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିଯାଯ, କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାଯା''ତି। ''ଯେ ତେ, ମାଣୱ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିଯାଯ, କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାଯ – ସଚେ ତେ ଅଗରୁ – ସାଧୁ ତେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଇମସ୍ମିଂ ପରିସତି ଭାସସ୍ସୂ''ତି। ''ନ ଖୋ ମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ଗରୁ ଯତ୍ଥସ୍ସୁ ଭୱନ୍ତୋ ୱା ନିସିନ୍ନୋ ଭୱନ୍ତରୂପୋ ୱା''ତି [ନିସିନ୍ନା ଭୱନ୍ତରୂପା ୱାତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ''ତେନ ହି, ମାଣୱ, ଭାସସ୍ସୂ''ତି। ''ସଚ୍ଚଂ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିଯାଯ, କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାଯ। ତପଂ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଦୁତିଯଂ ଧମ୍ମଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିଯାଯ, କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାଯ। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ତତିଯଂ ଧମ୍ମଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିଯାଯ, କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାଯ। ଅଜ୍ଝେନଂ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚତୁତ୍ଥଂ ଧମ୍ମଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିଯାଯ, କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାଯ। ଚାଗଂ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଞ୍ଚମଂ ଧମ୍ମଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିଯାଯ, କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାଯ। ବ୍ରାହ୍ମଣା, ଭୋ ଗୋତମ, ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିଯାଯ, କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାଯାତି। ଇଧ ଭୱଂ ଗୋତମୋ କିମାହା''ତି?

୪୬୫। ''କିଂ ପନ, ମାଣୱ, ଅତ୍ଥି କୋଚି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏକବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ଯୋ ଏୱମାହ – 'ଅହଂ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ୱିପାକଂ ପୱେଦେମୀ'''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ''। ''କିଂ ପନ, ମାଣୱ, ଅତ୍ଥି କୋଚି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏକାଚରିଯୋପି ଏକାଚରିଯପାଚରିଯୋପି ଯାୱ ସତ୍ତମା ଆଚରିଯମହଯୁଗାପି ଯୋ ଏୱମାହ – 'ଅହଂ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ୱିପାକଂ ପୱେଦେମୀ'''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ''। ''କିଂ ପନ, ମାଣୱ, ଯେପି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପୁବ୍ବକା ଇସଯୋ ମନ୍ତାନଂ କତ୍ତାରୋ ମନ୍ତାନଂ ପୱତ୍ତାରୋ ଯେସମିଦଂ ଏତରହି ବ୍ରାହ୍ମଣା ପୋରାଣଂ ମନ୍ତପଦଂ ଗୀତଂ ପୱୁତ୍ତଂ ସମିହିତଂ ତଦନୁଗାଯନ୍ତି ତଦନୁଭାସନ୍ତି ଭାସିତମନୁଭାସନ୍ତି ୱାଚିତମନୁୱାଚେନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଅଟ୍ଠକୋ ୱାମକୋ ୱାମଦେୱୋ ୱେସ୍ସାମିତ୍ତୋ ଯମତଗ୍ଗି ଅଙ୍ଗୀରସୋ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ୱାସେଟ୍ଠୋ କସ୍ସପୋ ଭଗୁ, ତେପି ଏୱମାହଂସୁ – 'ମଯଂ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ୱିପାକଂ ପୱେଦେମା'''ତି? ''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ''।

''ଇତି କିର, ମାଣୱ, ନତ୍ଥି କୋଚି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏକବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ଯୋ ଏୱମାହ – 'ଅହଂ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ୱିପାକଂ ପୱେଦେମୀ'ତି; ନତ୍ଥି କୋଚି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏକାଚରିଯୋପି ଏକାଚରିଯପାଚରିଯୋପି ଯାୱ ସତ୍ତମା ଆଚରିଯମହଯୁଗାପି ଯୋ ଏୱମାହ – 'ଅହଂ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ୱିପାକଂ ପୱେଦେମୀ'ତି; ଯେପି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପୁବ୍ବକା ଇସଯୋ ମନ୍ତାନଂ କତ୍ତାରୋ ମନ୍ତାନଂ ପୱତ୍ତାରୋ, ଯେସମିଦଂ ଏତରହି ବ୍ରାହ୍ମଣା ପୋରାଣଂ ମନ୍ତପଦଂ ଗୀତଂ ପୱୁତ୍ତଂ ସମିହିତଂ, ତଦନୁଗାଯନ୍ତି ତଦନୁଭାସନ୍ତି ଭାସିତମନୁଭାସନ୍ତି ୱାଚିତମନୁୱାଚେନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଅଟ୍ଠକୋ ୱାମକୋ ୱାମଦେୱୋ ୱେସ୍ସାମିତ୍ତୋ ଯମତଗ୍ଗି ଅଙ୍ଗୀରସୋ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ୱାସେଟ୍ଠୋ କସ୍ସପୋ ଭଗୁ। ତେପି ନ ଏୱମାହଂସୁ – 'ମଯଂ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ୱିପାକଂ ପୱେଦେମା'ତି।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ମାଣୱ, ଅନ୍ଧୱେଣି ପରମ୍ପରାସଂସତ୍ତା ପୁରିମୋପି ନ ପସ୍ସତି ମଜ୍ଝିମୋପି ନ ପସ୍ସତି ପଚ୍ଛିମୋପି ନ ପସ୍ସତି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ମାଣୱ, ଅନ୍ଧୱେଣୂପମଂ ମଞ୍ଞେ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଭାସିତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତି – ପୁରିମୋପି ନ ପସ୍ସତି ମଜ୍ଝିମୋପି ନ ପସ୍ସତି ପଚ୍ଛିମୋପି ନ ପସ୍ସତୀ''ତି।

୪୬୬। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ସୁଭୋ ମାଣୱୋ ତୋଦେଯ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତା ଅନ୍ଧୱେଣୂପମେନ ୱୁଚ୍ଚମାନୋ କୁପିତୋ ଅନତ୍ତମନୋ ଭଗୱନ୍ତଂଯେୱ ଖୁଂସେନ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂଯେୱ ୱମ୍ଭେନ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂଯେୱ ୱଦମାନୋ – 'ସମଣୋ ଗୋତମୋ ପାପିତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ପୋକ୍ଖରସାତି ଓପମଞ୍ଞୋ ସୁଭଗୱନିକୋ ଏୱମାହ – 'ଏୱମେୱ ପନିଧେକଚ୍ଚେ [ପନିମେକେ (ସକ୍ୟତ୍ଥ)] ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ ପଟିଜାନନ୍ତି। ତେସମିଦଂ ଭାସିତଂ ହସ୍ସକଂଯେୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ନାମକଂଯେୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ରିତ୍ତକଂଯେୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ତୁଚ୍ଛକଂଯେୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। କଥଞ୍ହି ନାମ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ ଞସ୍ସତି ୱା ଦକ୍ଖତି ୱା ସଚ୍ଛି ୱା କରିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀ'''ତି?

''କିଂ ପନ, ମାଣୱ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୋକ୍ଖରସାତି ଓପମଞ୍ଞୋ ସୁଭଗୱନିକୋ ସବ୍ବେସଂଯେୱ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାତୀ''ତି? ''ସକାଯପି ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ପୁଣ୍ଣିକାଯ ଦାସିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୋକ୍ଖରସାତି ଓପମଞ୍ଞୋ ସୁଭଗୱନିକୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ନ ପଜାନାତି, କୁତୋ ପନ ସବ୍ବେସଂଯେୱ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନିସ୍ସତୀ''ତି?

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ମାଣୱ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧୋ ପୁରିସୋ ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ କଣ୍ହସୁକ୍କାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ନୀଲକାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ପୀତକାନି ରୂପାନି, ନ

ପସ୍ସେୟ୍ୟ ଲୋହିତକାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେୟ୍ୟ ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକାନି ରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେୟ୍ୟ ସମୱିସମଂ, ନ ପସ୍ସେୟ୍ୟ ତାରକରୂପାନି, ନ ପସ୍ସେୟ୍ୟ ଚନ୍ଦିମସୂରିୟେ। ସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ନତ୍ଥି କଣ୍ହସୁକ୍କାନି ରୂପାନି, ନତ୍ଥି କଣ୍ହସୁକ୍କାନଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସାୱୀ; ନତ୍ଥି ନୀଲକାନି ରୂପାନି, ନତ୍ଥି ନୀଲକାନଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସାୱୀ; ନତ୍ଥି ପୀତକାନି ରୂପାନି, ନତ୍ଥି ପୀତକାନଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସାୱୀ; ନତ୍ଥି ଲୋହିତକାନି ରୂପାନି, ନତ୍ଥି ଲୋହିତକାନଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସାୱୀ; ନତ୍ଥି ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକାନି ରୂପାନି, ନତ୍ଥି ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକାନଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସାୱୀ; ନତ୍ଥି ସମୱିସମଂ, ନତ୍ଥି ସମୱିସମସ୍ସ ଦସ୍ସାୱୀ; ନତ୍ଥି ତାରକରୂପାନି, ନତ୍ଥି ତାରକରୂପାନଂ ଦସ୍ସାୱୀ; ନତ୍ଥି ଚନ୍ଦିମସୂରିୟା, ନତ୍ଥି ଚନ୍ଦିମସୂରିୟାନଂ ଦସ୍ସାୱୀ। ଅହମେତଂ ନ ଜାନାମି, ଅହମେତଂ ନ ପସ୍ସାମି; ତସ୍ମା ତଂ ନତ୍ଥୀ'ତି। ସମ୍ମା ନୁ ଖୋ ସୋ, ମାଣୱ, ୱଦମାନୋ ୱଦେୟ୍ୟା''ତି?

''ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ। ଅତ୍ଥି କଣ୍ହସୁକ୍କାନି ରୂପାନି, ଅତ୍ଥି କଣ୍ହସୁକ୍କାନଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସାୱୀ; ଅତ୍ଥି ନୀଲକାନି ରୂପାନି, ଅତ୍ଥି ନୀଲକାନଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସାୱୀ; ଅତ୍ଥି ପୀତକାନି ରୂପାନି, ଅତ୍ଥି ପୀତକାନଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସାୱୀ; ଅତ୍ଥି ଲୋହିତକାନି ରୂପାନି, ଅତ୍ଥି ଲୋହିତକାନଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସାୱୀ; ଅତ୍ଥି ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକାନି ରୂପାନି, ଅତ୍ଥି ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକାନଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସାୱୀ; ଅତ୍ଥି ସମୱିସମଂ, ଅତ୍ଥି ସମୱିସମସ୍ସ ଦସ୍ସାୱୀ; ଅତ୍ଥି ତାରକରୂପାନି, ଅତ୍ଥି ତାରକରୂପାନଂ ଦସ୍ସାୱୀ ; ଅତ୍ଥି ଚନ୍ଦିମସୂରିୟା, ଅତ୍ଥି ଚନ୍ଦିମସୂରିୟାନଂ ଦସ୍ସାୱୀ। 'ଅହମେତଂ ନ ଜାନାମି, ଅହମେତଂ ନ ପସ୍ସାମି; ତସ୍ମା ତଂ ନତ୍ଥୀ'ତି; ନ ହି ସୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେୟ୍ୟା''ତି।

''ଏୱମେୱ ଖୋ, ମାଣୱ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୋକ୍ଖରସାତି ଓପମଞ୍ଞୋ ସୁଭଗୱନିକୋ ଅନ୍ଧୋ ଅଚକ୍ଖୁକୋ। ସୋ ୱତ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିୟଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ ଞସ୍ସତି ୱା ଦକ୍ଖତି ୱା ସଚ୍ଛି ୱା କରିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି''।

୪୬୭। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମାଣୱ, ଯେ ତେ କୋସଲକା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲା, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଚଙ୍କୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତାରୁକ୍ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୋକ୍ଖରସାତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଜାଣୁସ୍ସୋଣି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପିତା ଚ [ୱା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ତେ ତୋଦେୟ୍ୟୋ, କତମା ନେସଂ ସେୟ୍ୟୋ [ସେୟ୍ୟା (ସ୍ୟା। କଂ।)], ଯଂ ୱା ତେ ସମ୍ମୁଚ୍ଚା [ସମ୍ମୁସା (ସୀ। ପୀ।)] ୱାଚଂ ଭାସେୟ୍ୟୁଂ ଯଂ ୱା ଅସମ୍ମୁଚ୍ଚା''ତି? ''ସମ୍ମୁଚ୍ଚା, ଭୋ ଗୋତମ''।

''କତମା ନେସଂ ସେୟ୍ୟୋ, ଯଂ ୱା ତେ ମନ୍ତା ୱାଚଂ ଭାସେୟ୍ୟୁଂ ଯଂ ୱା ଅମନ୍ତା''ତି? ''ମନ୍ତା, ଭୋ ଗୋତମ''।

''କତମା ନେସଂ ସେୟ୍ୟୋ, ଯଂ ୱା ତେ ପଟିସଙ୍ଖାୟ ୱାଚଂ ଭାସେୟ୍ୟୁଂ ଯଂ ୱା ଅପ୍ପଟିସଙ୍ଖାଯା''ତି? ''ପଟିସଙ୍ଖାୟ, ଭୋ ଗୋତମ''।

''କତମା ନେସଂ ସେୟ୍ୟୋ, ଯଂ ୱା ତେ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ ୱାଚଂ ଭାସେୟ୍ୟୁଂ ଯଂ ୱା ଅନତ୍ଥସଂହିତ''ନ୍ତି? ''ଅତ୍ଥସଂହିତଂ, ଭୋ ଗୋତମ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମାଣୱ, ଯଦି ଏୱଂ ସନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ପୋକ୍ଖରସାତିନା ଓପମଞ୍ଞେନ ସୁଭଗୱନିକେନ ସମ୍ମୁଚ୍ଚା ୱାଚା ଭାସିତା ଅସମ୍ମୁଚ୍ଚା''ତି [ଅସମ୍ମୁସା ୱାତି (ପୀ।) ଏୱମିତରପଞ୍ହତ୍ତୟେପି ୱାସଦ୍ଦେନ ସହ ଦିସ୍ସତି]? ''ଅସମ୍ମୁଚ୍ଚା, ଭୋ ଗୋତମ''।

''ମନ୍ତା ୱାଚା ଭାସିତା ଅମନ୍ତା ୱା''ତି? ''ଅମନ୍ତା, ଭୋ ଗୋତମ''।

''ପଟିସଙ୍ଖାୟ ୱାଚା ଭାସିତା ଅପ୍ପଟିସଙ୍ଖାଯା''ତି? ''ଅପ୍ପଟିସଙ୍ଖାୟ, ଭୋ ଗୋତମ''।

''ଅତ୍ଥସଂହିତା ୱାଚା ଭାସିତା ଅନତ୍ଥସଂହିତା''ତି? ''ଅନତ୍ଥସଂହିତା, ଭୋ ଗୋତମ''।

''ପଞ୍ଚ ଖୋ ଇମେ, ମାଣୱ, ନୀୱରଣା। କତମେ ପଞ୍ଚ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ, ବ୍ୟାପାଦନୀୱରଣଂ, ଥୀନମିଦ୍ଧନୀୱରଣଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚନୀୱରଣଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୀୱରଣଂ – ଇମେ ଖୋ, ମାଣୱ, ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣା। ଇମେହି ଖୋ ମାଣୱ, ପଞ୍ଚହି ନୀୱରଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୋକ୍ଖରସାତି ଓପମଞ୍ଞୋ ସୁଭଗୱନିକୋ ଆୱୁତୋ ନିୱୁତୋ ଓଫୁଟୋ [ଓୱୁତୋ (ସୀ।), ଓଫୁତୋ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପରିୟୋନଦ୍ଧୋ। ସୋ ୱତ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିୟଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ ଞସ୍ସତି ୱା ଦକ୍ଖତି ୱା ସଚ୍ଛି ୱା କରିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି।

୪୬୮। ''ପଞ୍ଚ ଖୋ ଇମେ, ମାଣୱ, କାମଗୁଣା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ରୂପା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିୟରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀୟା, ସୋତୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ସଦ୍ଦା…ପେ… ଘାନୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଗନ୍ଧା… ଜିୱ୍ହା ୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ରସା… କାୟୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିୟରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀୟା – ଇମେ ଖୋ, ମାଣୱ, ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। ଇମେହି ଖୋ, ମାଣୱ, ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୋକ୍ଖରସାତି

ଓପମଞ୍ଞୋ ସୁଭଗଓ଼ନିକୋ ଗଥିତୋ ମୁଚ୍ଛିତୋ ଅଜ୍ଝୋପନ୍ନୋ ଅନାଦୀନଓ଼ଦସ୍ସାଓ଼ୀ ଅନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ସୋ ଓ଼ତ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିୟଞାଣଦସ୍ସନଓ଼ିସେସଂ ଞସ୍ସତି ଓ଼ା ଦକ୍ଖତି ଓ଼ା ସଚ୍ଛି ଓ଼ା କରିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ଓ଼ିଜ୍ଜତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମାଣଓ଼, ଯଂ ଓ଼ା ତିଣକଟ୍ଠୁପାଦାନଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେୟ୍ୟ ଯଂ ଓ଼ା ନିସ୍ସଟ୍ଠତିଣକଟ୍ଠୁପାଦାନଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେୟ୍ୟ, କତମୋ ନୁ ଖ୍ୱାସ୍ସ ଅଗ୍ଗି ଅଚ୍ଚିମା ଚେଓ଼ ଓ଼ଣ୍ଣଓ଼ା ଚ ପଭସ୍ସରୋ ଚା''ତି? ''ସଚେ ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଠାନଂ ନିସ୍ସଟ୍ଠତିଣକଟ୍ଠୁପାଦାନଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେତୁଂ, ସ୍ୱାସ୍ସ ଅଗ୍ଗି ଅଚ୍ଚିମା ଚେଓ଼ ଓ଼ଣ୍ଣଓ଼ା ଚ ପଭସ୍ସରୋ ଚା''ତି। ''ଅଟ୍ଠାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ମାଣଓ଼, ଅନଓ଼କାସୋ ଯଂ ନିସ୍ସଟ୍ଠତିଣକଟ୍ଠୁପାଦାନଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେୟ୍ୟ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଇଦ୍ଧିମତା। ସେୟ୍ୟଥାପି, ମାଣଓ଼, ତିଣକଟ୍ଠୁପାଦାନଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅଗ୍ଗି ଜଲତି ତଥୂପମାହଂ, ମାଣଓ଼, ଇମଂ ପୀତିଂ ଓ଼ଦାମି ଯାୟଂ ପୀତି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପଟିଚ୍ଚ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ମାଣଓ଼, ନିସ୍ସଟ୍ଠତିଣକଟ୍ଠୁପାଦାନୋ [ନିସ୍ସଟ୍ଠତିଣକଟ୍ଠୁପାଦାନଂ ପଟିଚ୍ଚ (ସୀ। ପୀ। କ।)] ଅଗ୍ଗି ଜଲତି ତଥୂପମାହଂ, ମାଣଓ଼ , ଇମଂ ପୀତିଂ ଓ଼ଦାମି ଯାୟଂ ପୀତି ଅଞ୍ଞତ୍ରେଓ଼ କାମେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି।

''କତମା ଚ, ମାଣଓ଼, ପୀତି ଅଞ୍ଞତ୍ରେଓ଼ କାମେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି? ଇଧ, ମାଣଓ଼, ଭିକ୍ଖୁ ଓ଼ିଓ଼ିଚ୍ଚେଓ଼ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଓ଼ିହରତି। ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ମାଣଓ଼, ପୀତି ଅଞ୍ଞତ୍ରେଓ଼ କାମେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି। ପୁନ ଚପରଂ, ମାଣଓ଼, ଭିକ୍ଖୁ ଓ଼ିତକ୍କଓ଼ିଚାରାନଂ ଓ଼ୂପସମା…ପେ… ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଓ଼ିହରତି। ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ମାଣଓ଼, ପୀତି ଅଞ୍ଞତ୍ରେଓ଼ କାମେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି।

୪୬୯। ''ଯେ ତେ, ମାଣଓ଼, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିୟାୟ କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାୟ, କତମେତ୍ଥ [କମେତ୍ଥ (କ। ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ବ୍ରାହ୍ମଣା ଧମ୍ମଂ ମହପ୍ଫଲତରଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିୟାୟ କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାୟା''ତି? ''ଯେମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିୟାୟ କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାୟ, ଚାଗମେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଧମ୍ମଂ ମହପ୍ଫଲତରଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିୟାୟ କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାୟା''ତି।

''ତଂ କି ମଞ୍ଞସି, ମାଣଓ଼, ଇଧ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ମହାୟଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ଅସ୍ସ। ଅଥ ଦ୍ୱେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ମହାୟଞ୍ଞଂ ଅନୁଭଓ଼ିସ୍ସାମା'ତି। ତତ୍ରେକସ୍ସ [ତତ୍ରେକସ୍ସ (ପୀ।)] ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଏଓ଼ମସ୍ସ – 'ଅହୋ ଓ଼ତ! ଅହମେଓ଼ ଲଭେୟ୍ୟଂ ଭତ୍ତଗ୍ଗେ ଅଗ୍ଗାସନଂ ଅଗ୍ଗୋଦକଂ ଅଗ୍ଗପିଣ୍ଡଂ, ନ ଅଞ୍ଞୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଲଭେୟ୍ୟ ଭତ୍ତଗ୍ଗେ ଅଗ୍ଗାସନଂ ଅଗ୍ଗୋଦକଂ ଅଗ୍ଗପିଣ୍ଡ'ନ୍ତି। ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ମାଣଓ଼ , ଓ଼ିଜ୍ଜତି ଯଂ ଅଞ୍ଞୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଲଭେୟ୍ୟ ଭତ୍ତଗ୍ଗେ ଅଗ୍ଗାସନଂ ଅଗ୍ଗୋଦକଂ ଅଗ୍ଗପିଣ୍ଡଂ, ନ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଲଭେୟ୍ୟ ଭତ୍ତଗ୍ଗେ ଅଗ୍ଗାସନଂ ଅଗ୍ଗୋଦକଂ ଅଗ୍ଗପିଣ୍ଡଂ। 'ଅଞ୍ଞୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଲଭତି ଭତ୍ତଗ୍ଗେ ଅଗ୍ଗାସନଂ ଅଗ୍ଗୋଦକଂ ଅଗ୍ଗପିଣ୍ଡଂ, ନାହଂ ଲଭାମି ଭତ୍ତଗ୍ଗେ ଅଗ୍ଗାସନଂ ଅଗ୍ଗୋଦକଂ ଅଗ୍ଗପିଣ୍ଡ'ନ୍ତି – ଇତି ସୋ କୁପିତୋ ହୋତି ଅନତ୍ତମନୋ। ଇମସ୍ସ ପନ, ମାଣଓ଼, ବ୍ରାହ୍ମଣା କିଂ ଓ଼ିପାକଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତୀ''ତି? ''ନ ଖ୍ୱେତ୍ଥ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏଓ଼ଂ ଦାନଂ ଦେନ୍ତି – 'ଇମିନା ପରୋ କୁପିତୋ ହୋତୁ ଅନତ୍ତମନୋ'ତି। ଅଥ ଖ୍ୱେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅନୁକମ୍ପାଜାତିକଂଯେଓ଼ [ଅନୁକମ୍ପଜାତିକଂଯେଓ଼ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଦାନଂ ଦେନ୍ତୀ''ତି। ''ଏଓ଼ଂ ସନ୍ତେ, ଖୋ, ମାଣଓ଼, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଇଦଂ ଛଟ୍ଠଂ ପୁଞ୍ଞକିରିୟଓ଼ତ୍ଥୁ ହୋତି – ଯଦିଦଂ ଅନୁକମ୍ପାଜାତିକ''ନ୍ତି। ''ଏଓ଼ଂ ସନ୍ତେ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଇଦଂ ଛଟ୍ଠଂ ପୁଞ୍ଞକିରିୟଓ଼ତ୍ଥୁ ହୋତି – ଯଦିଦଂ ଅନୁକମ୍ପାଜାତିକ''ନ୍ତି।

''ଯେ ତେ, ମାଣଓ଼, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିୟାୟ କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାୟ, ଇମେ ତ୍ୱଂ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ କତ୍ଥ ବହୁଲଂ ସମନୁପସ୍ସସି – ଗହଟ୍ଠେସୁ ଓ଼ା ପବ୍ବଜିତେସୁ ଓ଼ା''ତି? ''ଯେମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିୟାୟ କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାୟ, ଇମାହଂ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପବ୍ବଜିତେସୁ ବହୁଲଂ ସମନୁପସ୍ସାମି ଅପ୍ପଂ ଗହଟ୍ଠେସୁ। ଗହଟ୍ଠୋ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ମହଟ୍ଠୋ ମହାକିଚ୍ଚୋ ମହାଧିକରଣୋ ମହାସମାରମ୍ଭୋ, ନ ସତତଂ ସମିତଂ ସଚ୍ଚଓ଼ାଦୀ ହୋତି; ପବ୍ବଜିତୋ ଖୋ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅପ୍ପଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପକିଚ୍ଚୋ ଅପ୍ପାଧିକରଣୋ ଅପ୍ପସମାରମ୍ଭୋ, ସତତଂ ସମିତଂ ସଚ୍ଚଓ଼ାଦୀ ହୋତି। ଗହଟ୍ଠୋ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ମହଟ୍ଠୋ ମହାକିଚ୍ଚୋ ମହାଧିକରଣୋ ମହାସମାରମ୍ଭୋ ନ ସତତଂ ସମିତଂ ତପସ୍ସୀ ହୋତି… ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ହୋତି… ସଜ୍ଝାୟବହୁଲୋ ହୋତି… ଚାଗବହୁଲୋ ହୋତି; ପବ୍ବଜିତୋ ଖୋ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅପ୍ପଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପକିଚ୍ଚୋ ଅପ୍ପାଧିକରଣୋ ଅପ୍ପସମାରମ୍ଭୋ ସତତଂ ସମିତଂ ତପସ୍ସୀ ହୋତି… ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ହୋତି… ସଜ୍ଝାୟବହୁଲୋ ହୋତି… ଚାଗବହୁଲୋ ହୋତି। ଯେମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିୟାୟ କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାୟ, ଇମାହଂ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପବ୍ବଜିତେସୁ ବହୁଲଂ ସମନୁପସ୍ସାମି ଅପ୍ପଂ ଗହଟ୍ଠେସୂ''ତି।

''ଯେ ତେ, ମାଣଓ଼, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିୟାୟ କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାୟ ଚିତ୍ତସ୍ସାହଂ ଏତେ ପରିକ୍ଖାରେ ଓ଼ଦାମି – ଯଦିଦଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଓ଼େରଂ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ତସ୍ସ ଭାଓ଼ନାୟ। ଇଧ, ମାଣଓ଼, ଭିକ୍ଖୁ ସଚ୍ଚଓ଼ାଦୀ ହୋତି। ସୋ 'ସଚ୍ଚଓ଼ାଦୀମ୍ହୀ'ତି ଲଭତି ଅତ୍ଥଓ଼େଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମଓ଼େଦଂ,

ଲଭତି ଧମ୍ମୂପସଂହିତଂ ପାମୋଜ୍ଜଂ। ଯଂ ତଂ କୁସଲୂପସଂହିତଂ ପାମୋଜ୍ଜଂ, ଚିତ୍ତସ୍ସାହଂ ଏତଂ ପରିକ୍ଖାରଂ ୱଦାମି – ଯଦିଦଂ ଚିତ୍ତଂ ଅୱେରଂ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ତସ୍ସ ଭାୱନାଯ। ଇଧ, ମାଣୱ, ଭିକ୍ଖୁ ତପସ୍ସୀ ହୋତି…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ହୋତି…ପେ… ସଜ୍ଝାଯବହୁଲୋ ହୋତି…ପେ… ଚାଗବହୁଲୋ ହୋତି। ସୋ ‘ଚାଗବହୁଲୋମ୍ହୀ’ତି ଲଭତି ଅତ୍ଥୱେଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମୱେଦଂ, ଲଭତି ଧମ୍ମୂପସଂହିତଂ ପାମୋଜ୍ଜଂ। ଯଂ ତଂ କୁସଲୂପସଂହିତଂ ପାମୋଜ୍ଜଂ, ଚିତ୍ତସ୍ସାହଂ ଏତଂ ପରିକ୍ଖାରଂ ୱଦାମି – ଯଦିଦଂ ଚିତ୍ତଂ ଅୱେରଂ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ତସ୍ସ ଭାୱନାଯ। ଯେ ତେ ମାଣୱ, ବ୍ରାହ୍ମଣା, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିଯାଯ କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାଯ, ଚିତ୍ତସ୍ସେହଂ ଏତେ ପରିକ୍ଖାରେ ୱଦାମି – ଯଦିଦଂ ଚିତ୍ତଂ ଅୱେରଂ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ତସ୍ସ ଭାୱନାଯା’’ତି।

୪୭୦। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ସୁଭୋ ମାଣୱୋ ତୋଦେଯ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସୁତଂ ମେତଂ, ଭୋ ଗୋତମ – ‘ସମଣୋ ଗୋତମୋ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସହବ୍ୟତାଯ ମଗ୍ଗଂ ଜାନାତୀ’’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମାଣୱ, ଆସନ୍ନେ ଇତୋ ନଳକାରଗାମୋ, ନ ଯିତୋ ଦୂରେ ନଳକାରଗାମୋ’’ତି?

‘‘ଏୱଂ, ଭୋ, ଆସନ୍ନେ ଇତୋ ନଳକାରଗାମୋ , ନ ଯିତୋ ଦୂରେ ନଳକାରଗାମୋ’’ତି।

‘‘ତଂ, କିଂ ମଞ୍ଞସି ମାଣୱ, ଇଧସ୍ସ ପୁରିସୋ ନଳକାରଗାମେ ଜାତୱଦ୍ଧୋ [ଜାତୱଡ୍ଢୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)]; ତମେନଂ ନଳକାରଗାମତୋ ତାୱଦେୱ ଅୱସଟଂ [ଅପସକ୍କଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ନଳକାରଗାମସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ; ସିଯା ନୁ ଖୋ, ମାଣୱ, ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ନଳକାରଗାମେ ଜାତୱଦ୍ଧସ୍ସ ନଳକାରଗାମସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ପୁଟ୍ଠସ୍ସ ଦନ୍ଧାଯିତତ୍ତଂ ୱା ୱିତ୍ଥାଯିତତ୍ତଂ ୱା’’ତି?

‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ’’।

‘‘ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ’’?

‘‘ଅମୁ ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ପୁରିସୋ ନଳକାରଗାମେ ଜାତୱଦ୍ଧୋ। ତସ୍ସ ସବ୍ବାନେୱ ନଳକାରଗାମସ୍ସ ମଗ୍ଗାନି ସୁୱିଦିତାନୀ’’ତି। ‘‘ସିଯା ନୁ ଖୋ, ମାଣୱ, ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ନଳକାରଗାମେ ଜାତୱଦ୍ଧସ୍ସ ନଳକାରଗାମସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ପୁଟ୍ଠସ୍ସ ଦନ୍ଧାଯିତତ୍ତଂ ୱା ୱିତ୍ଥାଯିତତ୍ତଂ ୱାତି, ନ ତ୍ୱେୱ ତଥାଗତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକଗାମିନିଂ ୱା ପଟିପଦଂ ପୁଟ୍ଠସ୍ସ ଦନ୍ଧାଯିତତ୍ତଂ ୱା ୱିତ୍ଥାଯିତତ୍ତଂ ୱା। ବ୍ରହ୍ମାନଞ୍ଚାହଂ, ମାଣୱ, ପଜାନାମି ବ୍ରହ୍ମଲୋକଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ; ଯଥାପଟିପନ୍ନୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଉପପନ୍ନୋ ତଞ୍ଚ ପଜାନାମୀ’’ତି ।

‘‘ସୁତଂ ମେତଂ, ଭୋ ଗୋତମ – ‘ସମଣୋ ଗୋତମୋ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସହବ୍ୟତାଯ ମଗ୍ଗଂ ଦେସେତୀ’ତି। ସାଧୁ ମେ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସହବ୍ୟତାଯ ମଗ୍ଗଂ ଦେସେତୂ’’ତି।

‘‘ତେନ ହି, ମାଣୱ, ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି, ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ ଭୋ’’ତି ଖୋ ସୁଭୋ ମାଣୱୋ ତୋଦେଯ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

୪୭୧। ‘‘କତମୋ ଚ, ମାଣୱ, ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସହବ୍ୟତାଯ ମଗ୍ଗୋ? ଇଧ, ମାଣୱ, ଭିକ୍ଖୁ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିଯଂ, ତଥା ତତିଯଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ; ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ଏୱଂ ଭାୱିତାଯ ଖୋ, ମାଣୱ, ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଯଂ ପମାଣକତଂ କମ୍ମଂ ନ ତଂ ତତ୍ରାୱସିସ୍ସତି, ନ ତଂ ତତ୍ରାୱତିଟ୍ଠତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ମାଣୱ, ବଲୱା ସଙ୍ଖଧମୋ ଅପ୍ପକସିରେନେୱ ଚାତୁଦ୍ଦିସା ୱିଞ୍ଞାପେଯ୍ୟ [ଏୱମେୱ ଖୋ ମାଣୱ ଏୱଂ ଭାୱିତାଯ ମେତ୍ତାଯ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। ଦୀ। ନି। ୧।୫୫୬) ତଥାପି ଇଧ ପାଠୋଯେୱ ଉପମାଯ ସଂସନ୍ଦିଯମାନୋ ପରିପୁଣ୍ଣୋ ୱିଯ ଦିସ୍ସତି]; ଏୱମେୱ ଖୋ, ମାଣୱ…ପେ… ଏୱଂ ଭାୱିତାଯ ଖୋ, ମାଣୱ, ମେତ୍ତାଯ [ଏୱମେୱ ଖୋ ମାଣୱ ଏୱଂ ଭାୱିତାଯ ମେତ୍ତାଯ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। ଦୀ। ନି। ୧।୫୫୬) ତଥାପି ଇଧ ପାଠୋଯେୱ ଉପମାଯ ସଂସନ୍ଦିଯମାନୋ ପରିପୁଣ୍ଣୋ ୱିଯ ଦିସ୍ସତି] ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଯଂ ପମାଣକତଂ କମ୍ମଂ ନ ତଂ ତତ୍ରାୱସିସ୍ସତି, ନ ତଂ ତତ୍ରାୱତିଟ୍ଠତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ମାଣୱ, ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସହବ୍ୟତାଯ ମଗ୍ଗୋ। ‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ମାଣୱ, ଭିକ୍ଖୁ କରୁଣାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ମୁଦିତାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିଯଂ, ତଥା ତତିଯଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ; ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ଏୱଂ ଭାୱିତାଯ ଖୋ, ମାଣୱ, ଉପେକ୍ଖାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଯଂ

ପମାଣକତଂ କମ୍ମଂ ନ ତଂ ତତ୍ରାଓସିସ୍ସତି, ନ ତଂ ତତ୍ରାଓତିଟ୍ଠତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ମାଣଓ, ବଲଓା ସଙ୍ଖଧମୋ ଅପ୍ପକସିରେନେଓ ଚାତୁଦ୍ଦିସା ଓିଞ୍ଞାପେୟ୍ୟ; ଏଓମେଓ ଖୋ, ମାଣଓ…ପେ… ଏଓଂ ଭାଓିତାଯ ଖୋ, ମାଣଓ, ଉପେକ୍ଖାଯ ଚେତୋଓିମୁତ୍ତିଯା ଯଂ ପମାଣକତଂ କମ୍ମଂ ନ ତଂ ତତ୍ରାଓସିସ୍ସତି, ନ ତଂ ତତ୍ରାଓତିଟ୍ଠତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ମାଣଓ, ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସହବ୍ୟତାଯ ମଗ୍ଗୋ’’ତି।

୪୭୨। ଏଓଂ ଓୁତ୍ତେ, ସୁଭୋ ମାଣଓୋ ତୋଦେୟ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଭଗଓନ୍ତଂ ଏତଦଓୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭୋ ଗୋତମ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ଓା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ଓା ଓିଓରେୟ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ଓା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ଓା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେୟ୍ୟ – ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି – ଏଓମେଓଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ ଭଓନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭଓଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତଂ। ହନ୍ଦ, ଚ ଦାନି ମଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଗଚ୍ଛାମ; ବହୁକିଚ୍ଚା ମଯଂ ବହୁକରଣୀଯା’’ତି। ‘‘ଯସ୍ସଦାନି ତ୍ୱଂ, ମାଣଓ, କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ସୁଭୋ ମାଣଓୋ ତୋଦେୟ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଭଗଓତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗଓନ୍ତଂ ଅଭିଓାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଜାଣୁସ୍ସୋଣି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସଦ୍ଧସେତେନ ଓଳଓାଭିରଥେନ [ଓଳଓାଭୀରଥେନ (ସୀ।)] ସାଓତ୍ଥିଯା ନିଯ୍ୟାତି ଦିଓା ଦିଓସ୍ସ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଜାଣୁସ୍ସୋଣି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୁଭଂ ମାଣଓଂ ତୋଦେୟ୍ୟପୁତ୍ତଂ ଦୂରତୋଓ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ସୁଭଂ ମାଣଓଂ ତୋଦେୟ୍ୟପୁତ୍ତଂ ଏତଦଓୋଚ – ‘‘ହନ୍ଦ, କୁତୋ ନୁ ଭଓଂ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଆଗଚ୍ଛତି ଦିଓା ଦିଓସ୍ସା’’ତି? ‘‘ଇତୋ ହି ଖୋ ଅହଂ, ଭୋ , ଆଗଚ୍ଛାମି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକା’’ତି। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଭଓଂ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପଞ୍ଞାଓେୟ୍ୟତ୍ତିଯଂ ପଣ୍ଡିତୋ ମଞ୍ଞେତି’’? ‘‘କୋ ଚାହଂ, ଭୋ, କୋ ଚ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପଞ୍ଞାଓେୟ୍ୟତ୍ତିଯଂ ଜାନିସ୍ସାମି? ସୋପି ନୂନସ୍ସ ତାଦିସୋଓ ଯୋ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପଞ୍ଞାଓେୟ୍ୟତ୍ତିଯଂ ଜାନେୟ୍ୟା’’ତି। ‘‘ଉଳାରାଯ ଖଲୁ, ଭଓଂ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ, ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପସଂସାଯ ପସଂସତୀ’’ତି। ‘‘କୋ ଚାହଂ, ଭୋ, କୋ ଚ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପସଂସିସ୍ସାମି? ପସତ୍ଥପସତ୍ଥୋଓ ସୋ ଭଓଂ ଗୋତମୋ ସେଟ୍ଠୋ ଦେଓମନୁସ୍ସାନଂ। ଯେ ଚିମେ, ଭୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କିରିଯାଯ କୁସଲସ୍ସ ଆରାଧନାଯ; ଚିତ୍ତସ୍ସେତେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ପରିକ୍ଖାରେ ଓଦେତି – ଯଦିଦଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଓେରଂ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ତସ୍ସ ଭାଓନାଯା’’ତି।

ଏଓଂ ଓୁତ୍ତେ, ଜାଣୁସ୍ସୋଣି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସଦ୍ଧସେତା ଓଳଓାଭିରଥା ଓରୋହିତ୍ୱା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗଓା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – ‘‘ଲାଭା ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ, ସୁଲଦ୍ଧଲାଭା ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ଯସ୍ସ ଓିଜିତେ ତଥାଗତୋ ଓିହରତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି।

ସୁଭସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ନଓମଂ।

୧୦। ସଙ୍ଗାରଓସୁତ୍ତଂ

୪୭୩। ଏଓଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଓା କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରତି ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଧନଞ୍ଜାନୀ [ଧାନଞ୍ଜାନୀ (ସୀ। ପୀ।)] ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଚଞ୍ଚଲିକପ୍ପେ [ମଣ୍ଡଲକପ୍ପେ (ସୀ।), ପଚ୍ଚଲକପ୍ପେ (ସ୍ୟା। କଂ।), ଚଣ୍ଡଲକପ୍ପେ (ପୀ।)] ପଟିଓସତି ଅଭିପ୍ପସନ୍ନା ବୁଦ୍ଧେ ଚ ଧମ୍ମେ ଚ ସଙ୍ଘେ ଚ। ଅଥ ଖୋ ଧନଞ୍ଜାନୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଉପକ୍ଖଲିତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – ‘‘ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗଓତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ। ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗଓତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ। ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗଓତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସା’’ତି ।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସଙ୍ଗାରଓୋ ନାମ ମାଣଓୋ ଚଞ୍ଚଲିକପ୍ପେ ପଟିଓସତି ତିଣ୍ଣଂ ଓେଦାନଂ ପାରଗୂ ସନିଘଣ୍ଡୁକେଟୁଭାନଂ ସାକ୍ଖରପ୍ପଭେଦାନଂ ଇତିହାସପଞ୍ଚମାନଂ , ପଦକୋ, ଓେୟ୍ୟାକରଣୋ, ଲୋକାଯତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ ଅନଓଯୋ। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ସଙ୍ଗାରଓୋ ମାଣଓୋ ଧନଞ୍ଜାନିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ଏଓଂ ଓାଚଂ ଭାସମାନାଯ। ସୁତ୍ୱା ଧନଞ୍ଜାନିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ଏତଦଓୋଚ – ‘‘ଅଓଭୂତାଓ ଅଯଂ [ଅଓଭୂତା ଚଯଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଧନଞ୍ଜାନୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ପରଭୂତାଓ ଅଯଂ [ପରାଭୂତା ଚଯଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଧନଞ୍ଜାନୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ଓିଜ୍ଜମାନାନଂ (ତେଓିଜ୍ଜାନଂ) [( ) ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି] ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ, ଅଥ ଚ ପନ ତସ୍ସ ମୁଣ୍ଡକସ୍ସ ସମଣକସ୍ସ ଓଣ୍ଣଂ ଭାସିସ୍ସତୀ’’ତି [ଭାସତୀତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ)]। ‘‘ନ ହି ପନ ତ୍ୱଂ, ତାତ ଭଦ୍ରମୁଖ, ତସ୍ସ ଭଗଓତୋ ସୀଲପଞ୍ଞାଣଂ ଜାନାସି। ସଚେ ତ୍ୱଂ, ତାତ ଭଦ୍ରମୁଖ, ତସ୍ସ ଭଗଓତୋ ସୀଲପଞ୍ଞାଣଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି, ନ ତ୍ୱଂ, ତାତ ଭଦ୍ରମୁଖ, ତଂ ଭଗଓନ୍ତଂ ଅକ୍କୋସିତବ୍ବଂ ପରିଭାସିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେୟ୍ୟାସୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି, ଭୋତି, ଯଦା ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଚଞ୍ଚଲିକପ୍ପଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି ଅଥ ମେ ଆରୋଚେୟ୍ୟାସୀ’’ତି। ‘‘ଏଓଂ, ଭଦ୍ରମୁଖା’’ତି ଖୋ ଧନଞ୍ଜାନୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ସଙ୍ଗାରଓସ୍ସ ମାଣଓସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା କୋସଲେସୁ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଯେନ ଚଞ୍ଚଲିକପ୍ପଂ ତଦଵସରି। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଭଗଵା ଚଞ୍ଚଲିକପ୍ପେ ଵିହରତି ତୋଦେଯ୍ୟାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅମ୍ବଵନେ। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଧନଞ୍ଜାନୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ – ''ଭଗଵା କିର ଚଞ୍ଚଲିକପ୍ପଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଚଞ୍ଚଲିକପ୍ପେ ଵିହରତି ତୋଦେଯ୍ୟାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅମ୍ବଵନେ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଧନଞ୍ଜାନୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଯେନ ସଙ୍ଗାରଵୋ ମାଣଵୋ ତେନୁପସଙ୍କମି ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ସଙ୍ଗାରଵଂ ମାଣଵଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଅଯଂ, ତାତ ଭଦ୍ରମୁଖ, ସୋ ଭଗଵା ଚଞ୍ଚଲିକପ୍ପଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଚଞ୍ଚଲିକପ୍ପେ ଵିହରତି ତୋଦେଯ୍ୟାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅମ୍ବଵନେ। ଯସ୍ସଦାନି, ତାତ ଭଦ୍ରମୁଖ, କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ''ତି।

୪୭୪। ''ଏଵଂ, ଭୋ''ତି ଖୋ ସଙ୍ଗାରଵୋ ମାଣଵୋ ଧନଞ୍ଜାନିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଟିସ୍ସୁତ୍ଵା ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ଵୀତିସାରେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସଙ୍ଗାରଵୋ ମାଣଵୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ସନ୍ତି ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିଞ୍ଞାଵୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା, ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପଟିଜାନନ୍ତି। ତତ୍ର, ଭୋ ଗୋତମ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିଞ୍ଞାଵୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା, ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପଟିଜାନନ୍ତି, ତେସଂ ଭଵଂ ଗୋତମୋ କତମୋ''ତି? ''ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିଞ୍ଞାଵୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତାନଂ, ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପଟିଜାନନ୍ତାନମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ଵେମତ୍ତଂ ଵଦାମି। ସନ୍ତି, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅନୁସ୍ସଵିକା। ତେ ଅନୁସ୍ସଵେନ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିଞ୍ଞାଵୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା, ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପଟିଜାନନ୍ତି; ସେଯ୍ୟଥାପି ବ୍ରାହ୍ମଣା ତେଵିଜ୍ଜା। ସନ୍ତି ପନ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା କେଵଲଂ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକେନ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିଞ୍ଞାଵୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା, ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପଟିଜାନନ୍ତି; ସେଯ୍ୟଥାପି ତକ୍କୀ ଵୀମଂସୀ। ସନ୍ତି, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସାମଂଯେଵ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିଞ୍ଞାଵୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା, ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପଟିଜାନନ୍ତି। ତତ୍ର, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସାମଂଯେଵ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିଞ୍ଞାଵୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା, ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପଟିଜାନନ୍ତି, ତେସାହମସ୍ମି। ତଦମିନାପେତଂ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ପରିଯାଯେନ ଵେଦିତବ୍ବଂ, ଯଥା ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସାମଂଯେଵ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିଞ୍ଞାଵୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା, ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପଟିଜାନନ୍ତି, ତେସାହମସ୍ମି।

୪୭୫। ''ଇଧ ମେ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ପୁବ୍ବେଵ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେଵ ସତୋ ଏତଦହୋସି – 'ସମ୍ବାଧୋ ଘରାଵାସୋ ରଜାପଥୋ, ଅବ୍ଭୋକାସୋ ପବ୍ବଜ୍ଜା। ନୟିଦଂ ସୁକରଂ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାଵସତା ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ ସଙ୍ଖଲିଖିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ଵା କାସାଯାନି ଵତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜେଯ୍ୟ'ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ଅପରେନ ସମଯେନ ଦହରୋଵ ସମାନୋ ସୁସୁକାଳକେସୋ ଭଦ୍ରେନ ଯୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ପଠମେନ ଵଯସା ଅକାମକାନଂ ମାତାପିତୂନଂ ଅସ୍ସୁମୁଖାନଂ ରୁଦନ୍ତାନଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ଵା କାସାଯାନି ଵତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିଂ। ସୋ ଏଵଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ କିଂକୁସଲଗଵେସୀ ଅନୁତ୍ତରଂ ସନ୍ତିଵରପଦଂ ପରିଯେସମାନୋ ଯେନ ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଆଳାରଂ କାଲାମଂ ଏତଦଵୋଚଂ – 'ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଆଵୁସୋ କାଲାମ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଵିନଯେ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁ'ନ୍ତି। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ମଂ ଏତଦଵୋଚ – 'ଵିହରତାଯସ୍ମା। ତାଦିସୋ ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ ଯତ୍ଥ ଵିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ନଚିରସ୍ସେଵ ସକଂ ଆଚରିଯକଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରେଯ୍ୟା'ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ନଚିରସ୍ସେଵ ଖିପ୍ପମେଵ ତଂ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣିଂ। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ତାଵତକେନେଵ ଓଟ୍ଠପହତମତ୍ତେନ ଲପିତଲାପନମତ୍ତେନ 'ଞାଣଵାଦଞ୍ଚ ଵଦାମି, ଥେରଵାଦଞ୍ଚ ଜାନାମି, ପସ୍ସାମୀ'ତି ଚ ପଟିଜାନାମି, ଅହଞ୍ଚେଵ ଅଞ୍ଞେ ଚ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ଏତଦହୋସି – 'ନ ଖୋ ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ କେଵଲଂ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକେନ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରାମୀତି ପଵେଦେତି; ଅଦ୍ଧା ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନଂ ପସ୍ସଂ ଵିହରତୀ'ତି।

''ଅଥ ଖ୍ଵାହଂ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ଯେନ ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଆଳାରଂ କାଲାମଂ ଏତଦଵୋଚଂ – 'କିତ୍ତାଵତା ନୋ, ଆଵୁସୋ କାଲାମ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରାମୀତି ପଵେଦେସୀ'ତି? ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ପଵେଦେସି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ଏତଦହୋସି – 'ନ ଖୋ ଆଳାରସ୍ସେଵ କାଲାମସ୍ସ ଅତ୍ଥି ସଦ୍ଧା, ମୟ୍ହଂପତ୍ଥି ସଦ୍ଧା; ନ ଖୋ ଆଳାରସ୍ସେଵ କାଲାମସ୍ସ ଅତ୍ଥି ଵୀରିଯଂ…ପେ… ସତି… ସମାଧି… ପଞ୍ଞା, ମୟ୍ହଂପତ୍ଥି ପଞ୍ଞା। ଯଂନୂନାହଂ ଯଂ ଧମ୍ମଂ ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରାମୀତି ପଵେଦେତି ତସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଦହେଯ୍ୟ'ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ନଚିରସ୍ସେଵ ଖିପ୍ପମେଵ ତଂ ଧମ୍ମଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହାସିଂ। ଅଥ ଖ୍ଵାହଂ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ଯେନ ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଆଳାରଂ କାଲାମଂ ଏତଦଵୋଚଂ – 'ଏତ୍ତାଵତା ନୋ, ଆଵୁସୋ କାଲାମ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପଵେଦେସୀ'ତି? 'ଏତ୍ତାଵତା ଖୋ ଅହଂ, ଆଵୁସୋ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପଵେଦେମୀ'ତି। 'ଅହମ୍ପି ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ଏତ୍ତାଵତା ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରାମୀ'ତି। 'ଲାଭା ନୋ, ଆଵୁସୋ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ନୋ, ଆଵୁସୋ, ଯେ ମଯଂ

ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ତାଦିସଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ ପସ୍ସାମ। ଇତି ଯାହଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପୱେଦେମି ତଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରସି; ଯଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରସି ତମହଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପୱେଦେମି। ଇତି ଯାହଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନାମି ତଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନାସି, ଯଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନାସି ତମହଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନାମି । ଇତି ଯାଦିସୋ ଅହଂ ତାଦିସୋ ତୁୱଂ, ଯାଦିସୋ ତୁୱଂ ତାଦିସୋ ଅହଂ। ଏହି ଦାନି, ଆୱୁସୋ, ଉଭୋୱ ସନ୍ତା ଇମଂ ଗଣଂ ପରିହରାମା'ତି। ଇତି ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଆଳାରୋ କାଲାମୋ ଆଚରିୟୋ ମେ ସମାନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅନ୍ତେୱାସିଂ ମଂ ସମାନଂ ଅତ୍ତନା ସମସମଂ ଠପେସି, ଉଳାରାୟ ଚ ମଂ ପୂଜାୟ ପୂଜେସି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – 'ନାୟଂ ଧମ୍ମୋ ନିବ୍ବିଦାୟ ନ ୱିରାଗାୟ ନ ନିରୋଧାୟ ନ ଉପସମାୟ ନ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ନ ସମ୍ବୋଧାୟ ନ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂୱତ୍ତତି, ଯାୱଦେୱ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନୂପପତ୍ତିୟା'ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ତଂ ଧମ୍ମଂ ଅନଲଙ୍କରିତ୍ୱା ତସ୍ମା ଧମ୍ମା ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ଅପକ୍କମିଂ।

୪୭୬। ''ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, କିଂକୁସଲଗୱେସୀ ଅନୁତ୍ତରଂ ସନ୍ତିୱରପଦଂ ପରିୟେସମାନୋ ଯେନ ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଉଦକଂ ରାମପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚଂ – 'ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଆୱୁସୋ [ପସ୍ସ ମ। ନି। ୧।୨୭୮ ପାସରାସିସୁତ୍ତେ], ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିତୁ'ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ ମଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ୱିହରତାୟସ୍ମା। ତାଦିସୋ ଅୟଂ ଧମ୍ମୋ ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ସକଂ ଆଚରିୟକଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେୟ୍ୟା'ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ନଚିରସ୍ସେୱ ଖିପ୍ପମେୱ ତଂ ଧମ୍ମଂ ପରିୟାପୁଣିଂ। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ତାୱତକେନେୱ ଓଟ୍ଠପହତମତ୍ତେନ ଲପିତଲାପନମତ୍ତେନ 'ଞାଣୱାଦଞ୍ଚ ୱଦାମି, ଥେରୱାଦଞ୍ଚ ଜାନାମି, ପସ୍ସାମୀ'ତି ଚ ପଟିଜାନାମି, ଅହଞ୍ଚେୱ ଅଞ୍ଞେ ଚ । ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – 'ନ ଖୋ ରାମୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ କେୱଲଂ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକେନ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମୀତି ପୱେଦେସି; ଅଦ୍ଧା ରାମୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନଂ ପସ୍ସଂ ୱିହାସୀ'ତି। ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଯେନ ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଉଦକଂ ରାମପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚଂ – 'କିତ୍ତାୱତା ନୋ, ଆୱୁସୋ, ରାମୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମୀତି ପୱେଦେସୀ'ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ପୱେଦେସି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – 'ନ ଖୋ ରାମସ୍ସେୱ ଅହୋସି ସଦ୍ଧା, ମୟ୍ହଂପତ୍ଥି ସଦ୍ଧା; ନ ଖୋ ରାମସ୍ସେୱ ଅହୋସି ୱୀରିୟଂ...ପେ... ସତି... ସମାଧି... ପଞ୍ଞା, ମୟ୍ହଂପତ୍ଥି ପଞ୍ଞା। ଯଂନୂନାହଂ ଯଂ ଧମ୍ମଂ ରାମୋ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମୀତି ପୱେଦେସି ତସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ପଦହେୟ୍ୟ'ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ନଚିରସ୍ସେୱ ଖିପ୍ପମେୱ ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସିଂ।

''ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଯେନ ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଉଦକଂ ରାମପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚଂ – 'ଏତ୍ତାୱତା ନୋ, ଆୱୁସୋ, ରାମୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପୱେଦେସୀ'ତି? 'ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ରାମୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପୱେଦେସୀ'ତି। 'ଅହମ୍ପି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଏତ୍ତାୱତା ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମୀ'ତି। 'ଲାଭା ନୋ, ଆୱୁସୋ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ନୋ, ଆୱୁସୋ, ଯେ ମୟଂ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ତାଦିସଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ ପସ୍ସାମ। ଇତି ଯଂ ଧମ୍ମଂ ରାମୋ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପୱେଦେସି ତଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରସି; ଯଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରସି ତଂ ଧମ୍ମଂ ରାମୋ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପୱେଦେସି। ଇତି ଯଂ ଧମ୍ମଂ ରାମୋ ଅଭିଞ୍ଞାସି ତଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନାସି, ଯଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନାସି ତଂ ଧମ୍ମଂ ରାମୋ ଅଭିଞ୍ଞାସି। ଇତି ଯାଦିସୋ ରାମୋ ଅହୋସି ତାଦିସୋ ତୁୱଂ, ଯାଦିସୋ ତୁୱଂ ତାଦିସୋ ରାମୋ ଅହୋସି। ଏହି ଦାନି, ଆୱୁସୋ, ତୁୱଂ ଇମଂ ଗଣଂ ପରିହରା'ତି। ଇତି ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ମେ ସମାନୋ ଆଚରିୟଟ୍ଠାନେ ମଂ ଠପେସି, ଉଳାରାୟ ଚ ମଂ ପୂଜାୟ ପୂଜେସି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – 'ନାୟଂ ଧମ୍ମୋ ନିବ୍ବିଦାୟ ନ ୱିରାଗାୟ ନ ନିରୋଧାୟ ନ ଉପସମାୟ ନ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ନ ସମ୍ବୋଧାୟ ନ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂୱତ୍ତତି, ଯାୱଦେୱ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନୂପପତ୍ତିୟା'ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ତଂ ଧମ୍ମଂ ଅନଲଙ୍କରିତ୍ୱା ତସ୍ମା ଧମ୍ମା ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ଅପକ୍କମିଂ।

୪୭୭। ''ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, କିଂକୁସଲଗୱେସୀ ଅନୁତ୍ତରଂ ସନ୍ତିୱରପଦଂ ପରିୟେସମାନୋ ମଗଧେସୁ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଯେନ ଉରୁୱେଳା ସେନାନିଗମୋ ତଦୱସରିଂ। ତତ୍ଥଦ୍ଦସଂ ରମଣୀୟଂ ଭୂମିଭାଗଂ, ପାସାଦିକଞ୍ଚ ୱନସଣ୍ଡଂ, ନଦିଞ୍ଚ ସନ୍ଦନ୍ତିଂ ସେତକଂ ସୁପତିତ୍ଥଂ ରମଣୀୟଂ, ସମନ୍ତା ଚ ଗୋଚରଗାମଂ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – 'ରମଣୀୟୋ ୱତ, ଭୋ, ଭୂମିଭାଗୋ, ପାସାଦିକୋ ଚ ୱନସଣ୍ଡୋ, ନଦୀ ଚ ସନ୍ଦତି ସେତକା ସୁପତିତ୍ଥା ରମଣୀୟା, ସମନ୍ତା ଚ ଗୋଚରଗାମୋ। ଅଲଂ ୱତିଦଂ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ପଧାନତ୍ଥିକସ୍ସ ପଧାନାୟା'ତି । ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ତତ୍ଥେୱ ନିସୀଦିଂ – 'ଅଲମିଦଂ ପଧାନାୟା'ତି। ଅପିସ୍ସୁ ମଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ତିସ୍ସୋ ଉପମା ପଟିଭଂସୁ ଅନଚ୍ଛରିୟା ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଅଲ୍ଲଂ କଟ୍ଠଂ ସସ୍ନେହଂ ଉଦକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାଯ – ‘ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସାମି, ତେଜୋ ପାତୁକରିସ୍ସାମୀ’ତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଅପି ନୁ ସୋ ପୁରିସୋ ଅମୁଂ ଅଲ୍ଲଂ କଟ୍ଠଂ ସସ୍ନେହଂ ଉଦକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାଯ ଅଭିମନ୍ଥେନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ୟ, ତେଜୋ ପାତୁକରେଯ୍ୟା’’ତି? ‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅଦୁଞ୍ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଲ୍ଲଂ କଟ୍ଠଂ ସସ୍ନେହଂ, ତଞ୍ଚ ପନ ଉଦକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ; ଯାୱଦେୱ ଚ ପନ ସୋ ପୁରିସୋ କିଲମଥସ୍ସ ୱିଘାତସ୍ସ ଭାଗୀ ଅସ୍ସା’’ତି। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଯେ ହି କେଚି ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା କାଯେନ ଚେୱ ଚିତ୍ତେନ ଚ କାମେହି ଅୱୂପକଟ୍ଠା ୱିହରନ୍ତି, ଯୋ ଚ ନେସଂ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ କାମସ୍ନେହୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମପିପାସା କାମପରିଳାହୋ ସୋ ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ନ ସୁପ୍ପହୀନୋ ହୋତି ନ ସୁପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ଓପକ୍କମିକା ଚେପି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦଯନ୍ତି, ଅଭବ୍ବାୱ ତେ ଞାଣାଯ ଦସ୍ସନାଯ ଅନୁତ୍ତରାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ। ନୋ ଚପି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଓପକ୍କମିକା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦଯନ୍ତି ଅଭବ୍ବାୱ ତେ ଞାଣାଯ ଦସ୍ସନାଯ ଅନୁତ୍ତରାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ। ଅଯଂ ଖୋ ମଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ପଠମା ଉପମା ପଟିଭାସି ଅନଚ୍ଛରିଯା ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା।

୪୭୮। ‘‘ଅପରାପି ଖୋ ମଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଦୁତିଯା ଉପମା ପଟିଭାସି ଅନଚ୍ଛରିଯା ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଅଲ୍ଲଂ କଟ୍ଠଂ ସସ୍ନେହଂ ଆରକା ଉଦକା ଥଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାଯ – ‘ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସାମି, ତେଜୋ ପାତୁକରିସ୍ସାମୀ’ତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଅପି ନୁ ସୋ ପୁରିସୋ ଅମୁଂ ଅଲ୍ଲଂ କଟ୍ଠଂ ସସ୍ନେହଂ ଆରକା ଉଦକା ଥଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାଯ ଅଭିମନ୍ଥେନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ୟ ତେଜୋ ପାତୁକରେଯ୍ୟା’’ତି? ‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅଦୁଞ୍ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଲ୍ଲଂ କଟ୍ଠଂ ସସ୍ନେହଂ, କିଞ୍ଚାପି ଆରକା ଉଦକା ଥଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ; ଯାୱଦେୱ ଚ ପନ ସୋ ପୁରିସୋ କିଲମଥସ୍ସ ୱିଘାତସ୍ସ ଭାଗୀ ଅସ୍ସା’’ତି। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଯେ ହି କେଚି ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା କାଯେନ ଚେୱ ଚିତ୍ତେନ ଚ କାମେହି ୱୂପକଟ୍ଠା ୱିହରନ୍ତି, ଯୋ ଚ ନେସଂ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ କାମସ୍ନେହୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମପିପାସା କାମପରିଳାହୋ ସୋ ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ନ ସୁପ୍ପହୀନୋ ହୋତି ନ ସୁପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ଓପକ୍କମିକା ଚେପି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦଯନ୍ତି, ଅଭବ୍ବାୱ ତେ ଞାଣାଯ ଦସ୍ସନାଯ ଅନୁତ୍ତରାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ। ନୋ ଚେପି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଓପକ୍କମିକା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦଯନ୍ତି, ଅଭବ୍ବାୱ ତେ ଞାଣାଯ ଦସ୍ସନାଯ ଅନୁତ୍ତରାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ। ଅଯଂ ଖୋ ମଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଦୁତିଯା ଉପମା ପଟିଭାସି ଅନଚ୍ଛରିଯା ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା।

୪୭୯। ‘‘ଅପରାପି ଖୋ ମଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ତତିଯା ଉପମା ପଟିଭାସି ଅନଚ୍ଛରିଯା ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ସୁକ୍ଖଂ କଟ୍ଠଂ କୋଳାପଂ ଆରକା ଉଦକା ଥଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାଯ – ‘ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସାମି, ତେଜୋ ପାତୁକରିସ୍ସାମୀ’ତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଅପି ନୁ ସୋ ପୁରିସୋ ଅମୁଂ ସୁକ୍ଖଂ କଟ୍ଠଂ କୋଳାପଂ ଆରକା ଉଦକା ଥଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଉତ୍ତରାରଣିଂ ଆଦାଯ ଅଭିମନ୍ଥେନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ୟ, ତେଜୋ ପାତୁକରେଯ୍ୟା’’ତି? ‘‘ଏୱଂ ଭୋ ଗୋତମ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅଦୁଞ୍ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ସୁକ୍ଖଂ କଟ୍ଠଂ କୋଳାପଂ, ତଞ୍ଚ ପନ ଆରକା ଉଦକା ଥଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତ’’ନ୍ତି। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଯେ ହି କେଚି ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା କାଯେନ ଚେୱ ଚିତ୍ତେନ ଚ କାମେହି ୱୂପକଟ୍ଠା ୱିହରନ୍ତି, ଯୋ ଚ ନେସଂ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ କାମସ୍ନେହୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମପିପାସା କାମପରିଳାହୋ ସୋ ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁପ୍ପହୀନୋ ହୋତି ସୁପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ଓପକ୍କମିକା ଚେପି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦଯନ୍ତି, ଭବ୍ବାୱ ତେ ଞାଣାଯ ଦସ୍ସନାଯ ଅନୁତ୍ତରାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ। ନୋ ଚେପି ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଓପକ୍କମିକା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦଯନ୍ତି, ଭବ୍ବାୱ ତେ ଞାଣାଯ ଦସ୍ସନାଯ ଅନୁତ୍ତରାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ। ଅଯଂ ଖୋ ମଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ତତିଯା ଉପମା ପଟିଭାସି ଅନଚ୍ଛରିଯା ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା। ଇମା ଖୋ ମଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ତିସ୍ସୋ ଉପମା ପଟିଭଂସୁ ଅନଚ୍ଛରିଯା ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା।

୪୮୦। ‘‘ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – ‘ଯଂନୂନାହଂ ଦନ୍ତେଭିଦନ୍ତମାଧାଯ, ଜିୱ୍ହାଯ ତାଲୁଂ ଆହଚ୍ଚ, ଚେତସା ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟଂ ଅଭିନିପ୍ପୀଳେଯ୍ୟଂ ଅଭିସନ୍ତାପେଯ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଦନ୍ତେଭିଦନ୍ତମାଧାଯ, ଜିୱ୍ହାଯ ତାଲୁଂ ଆହଚ୍ଚ, ଚେତସା ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିଗ୍ଗଣ୍ହାମି ଅଭିନିପ୍ପୀଳେମି ଅଭିସନ୍ତାପେମି। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଦନ୍ତେଭିଦନ୍ତମାଧାଯ, ଜିୱ୍ହାଯ ତାଲୁଂ ଆହଚ୍ଚ, ଚେତସା ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିଗ୍ଗଣ୍ହତୋ ଅଭିନିପ୍ପୀଳଯତୋ ଅଭିସନ୍ତାପଯତୋ କଚ୍ଛେହି ସେଦା ମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ବଲୱା ପୁରିସୋ ଦୁବ୍ବଲତରଂ ପୁରିସଂ ସୀସେ ୱା ଗହେତ୍ୱା ଖନ୍ଧେ ୱା ଗହେତ୍ୱା ଅଭିନିଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ ଅଭିନିପ୍ପୀଳେଯ୍ୟ ଅଭିସନ୍ତାପେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱ ଖୋ ମେ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଦନ୍ତେଭିଦନ୍ତମାଧାଯ, ଜିୱ୍ହାଯ ତାଲୁଂ ଆହଚ୍ଚ, ଚେତସା ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିଗ୍ଗଣ୍ହତୋ ଅଭିନିପ୍ପୀଳଯତୋ ଅଭିସନ୍ତାପଯତୋ କଚ୍ଛେହି ସେଦା ମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଆରଦ୍ଧଂ ଖୋ ପନ ମେ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ୱୀରିଯଂ ହୋତି ଅସଲ୍ଲୀନଂ, ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା; ସାରଦ୍ଧୋ ଚ ପନ ମେ କାଯୋ ହୋତି ଅପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ତେନେୱ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଧାନେନ ପଧାନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ ସତୋ।

୪୮୧। ‘‘ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – ‘ଯଂନୂନାହଂ ଅପ୍ପାଣକଂଯେୱ ଝାନଂ ଝାଯେଯ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ମୁଖତୋ ଚ

ନାସତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଉପରୁନ୍ଧିଂ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ କଣ୍ଣସୋତେହି ୱାତାନଂ ନିକ୍ଖମନ୍ତାନଂ ଅଧିମତ୍ତୋ ସଦ୍ଦୋ ହୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ କମ୍ମାରଗଗ୍ଗରିୟା ଧମମାନାୟ ଅଧିମତ୍ତୋ ସଦ୍ଦୋ ହୋତି, ଏୱମେୱ ଖୋ ମେ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ କଣ୍ଣସୋତେହି ୱାତାନଂ ନିକ୍ଖମନ୍ତାନଂ ଅଧିମତ୍ତୋ ସଦ୍ଦୋ ହୋତି। ଆରଦ୍ଧଂ ଖୋ ପନ ମେ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ୱୀରିୟଂ ହୋତି ଅସଲ୍ଲୀନଂ, ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା; ସାରଦ୍ଧୋ ଚ ପନ ମେ କାୟୋ ହୋତି ଅପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ତେନେୱ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଧାନେନ ପଧାନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ ସତୋ।

‘‘ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – ‘ୟଂନୂନାହଂ ଅପ୍ପାଣକଂୟେୱ ଝାନଂ ଝାୟେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଉପରୁନ୍ଧିଂ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ ଅଧିମତ୍ତା ୱାତା ମୁଦ୍ଧନି ଊହନନ୍ତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ବଲୱା ପୁରିସୋ, ତିଣ୍ହେନ ସିଖରେନ ମୁଦ୍ଧନି ଅଭିମତ୍ଥେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱ ଖୋ ମେ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ ଅଧିମତ୍ତା ୱାତା ମୁଦ୍ଧନି ଊହନନ୍ତି। ଆରଦ୍ଧଂ ଖୋ ପନ ମେ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ୱୀରିୟଂ ହୋତି ଅସଲ୍ଲୀନଂ , ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା; ସାରଦ୍ଧୋ ଚ ପନ ମେ କାୟୋ ହୋତି ଅପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ତେନେୱ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଧାନେନ ପଧାନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ ସତୋ।

‘‘ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – ‘ୟଂନୂନାହଂ ଅପ୍ପାଣକଂୟେୱ ଝାନଂ ଝାୟେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଉପରୁନ୍ଧିଂ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ ଅଧିମତ୍ତା ସୀସେ ସୀସୱେଦନା ହୋନ୍ତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ବଲୱା ପୁରିସୋ ଦଢହେନ ୱରତ୍ତକ୍ଖଣ୍ଡେନ ସୀସେ ସୀସୱେଠଂ ଦଦେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ ଅଧିମତ୍ତା ସୀସେ ସୀସୱେଦନା ହୋନ୍ତି। ଆରଦ୍ଧଂ ଖୋ ପନ ମେ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ୱୀରିୟଂ ହୋତି ଅସଲ୍ଲୀନଂ, ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା; ସାରଦ୍ଧୋ ଚ ପନ ମେ କାୟୋ ହୋତି ଅପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ତେନେୱ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଧାନେନ ପଧାନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ ସତୋ।

‘‘ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – ‘ୟଂନୂନାହଂ ଅପ୍ପାଣକଂୟେୱ ଝାନଂ ଝାୟେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଉପରୁନ୍ଧିଂ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ ଅଧିମତ୍ତା ୱାତା କୁଚ୍ଛିଂ ପରିକନ୍ତନ୍ତି। ସେୟ୍ୟଥାପି , ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଦକ୍ଖୋ ଗୋଘାତକୋ ୱା ଗୋଘାତକନ୍ତେୱାସୀ ୱା ତିଣ୍ହେନ ଗୋୱିକନ୍ତନେନ କୁଚ୍ଛିଂ ପରିକନ୍ତେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱ ଖୋ ମେ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ ଅଧିମତ୍ତା ୱାତା କୁଚ୍ଛିଂ ପରିକନ୍ତନ୍ତି। ଆରଦ୍ଧଂ ଖୋ ପନ ମେ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ୱୀରିୟଂ ହୋତି ଅସଲ୍ଲୀନଂ ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା; ସାରଦ୍ଧୋ ଚ ପନ ମେ କାୟୋ ହୋତି ଅପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ତେନେୱ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଧାନେନ ପଧାନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ ସତୋ।

‘‘ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – ‘ୟଂନୂନାହଂ ଅପ୍ପାଣକଂୟେୱ ଝାନଂ ଝାୟେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଉପରୁନ୍ଧିଂ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ ଅଧିମତ୍ତୋ କାୟସ୍ମିଂ ଡାହୋ ହୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଦ୍ୱେ ବଲୱନ୍ତୋ ପୁରିସା ଦୁବ୍ବଲତରଂ ପୁରିସଂ ନାନାବାହାସୁ ଗହେତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରକାସୁୟା ସନ୍ତାପେୟ୍ୟୁଂ ସମ୍ପରିତାପେୟ୍ୟୁଂ, ଏୱମେୱ ଖୋ ମେ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ମୁଖତୋ ଚ ନାସତୋ ଚ କଣ୍ଣତୋ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଉପରୁଦ୍ଧେସୁ ଅଧିମତ୍ତୋ କାୟସ୍ମିଂ ଡାହୋ ହୋତି। ଆରଦ୍ଧଂ ଖୋ ପନ ମେ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ୱୀରିୟଂ ହୋତି ଅସଲ୍ଲୀନଂ, ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା, ସାରଦ୍ଧୋ ଚ ପନ ମେ କାୟୋ ହୋତି ଅପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ତେନେୱ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଧାନେନ ପଧାନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ ସତୋ। ଅପିସ୍ସୁ ମଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଦେୱତା ଦିସ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ – ‘କାଲଙ୍କତୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’ତି। ଏକଚ୍ଚା ଦେୱତା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ନ କାଲଙ୍କତୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ, ଅପି ଚ କାଲଙ୍କରୋତୀ’ତି। ଏକଚ୍ଚା ଦେୱତା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ନ କାଲଙ୍କତୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ, ନାପି କାଲଙ୍କରୋତି; ଅରହଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ, ୱିହାରୋତ୍ୱେୱ ସୋ ଅରହତୋ ଏୱରୂପୋ ହୋତୀ’ତି।

‘‘ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – ‘ୟଂନୂନାହଂ ସବ୍ବସୋ ଆହାରୁପଚ୍ଛେଦାୟ ପଟିପଜ୍ଜେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ମଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଦେୱତା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ମା ଖୋ ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ସବ୍ବସୋ ଆହାରୁପଚ୍ଛେଦାୟ ପଟିପଜ୍ଜି। ସଚେ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ସବ୍ବସୋ ଆହାରୁପଚ୍ଛେଦାୟ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସସି, ତସ୍ସ ତେ ମୟଂ ଦିବ୍ବଂ ଓଜଂ ଲୋମକୂପେହି ଅଜ୍ଝୋହାରେସ୍ସାମ। ତାୟ ତ୍ୱଂ ୟାପେସ୍ସସୀ’ତି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – ‘ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ସବ୍ବସୋ ଅଜଜ୍ଜିତଂ ପଟିଜାନେୟ୍ୟଂ, ଇମା ଚ ମେ ଦେୱତା ଦିବ୍ବଂ ଓଜଂ ଲୋମକୂପେହି ଅଜ୍ଝୋହାରେୟ୍ୟୁଂ, ତାୟ ଚାହଂ ୟାପେୟ୍ୟଂ। ତଂ ମମସ୍ସ ମୁସା’ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ତା ଦେୱତା ପଚ୍ଚାଚିକ୍ଖାମି, ‘ହଲ’ନ୍ତି ୱଦାମି।

‘‘ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – ‘ଯଂନୂନାହଂ ଥୋକଂ ଥୋକଂ ଆହାରଂ ଆହାରେୟ୍ୟଂ ପସତଂ ପସତଂ , ଯଦି ୱା ମୁଗ୍ଗୟୂସଂ, ଯଦି ୱା କୁଲତ୍ଥୟୂସଂ, ଯଦି ୱା କଳାଯୟୂସଂ, ଯଦି ୱା ହରେଣୁକୟୂସ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଥୋକଂ ଥୋକଂ ଆହାରଂ ଆହାରେସିଂ ପସତଂ ପସତଂ, ଯଦି ୱା ମୁଗ୍ଗୟୂସଂ , ଯଦି ୱା କୁଲତ୍ଥୟୂସଂ, ଯଦି ୱା କଳାଯୟୂସଂ, ଯଦି ୱା ହରେଣୁକୟୂସଂ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଥୋକଂ ଥୋକଂ ଆହାରଂ ଆହାରଯତୋ ପସତଂ ପସତଂ, ଯଦି ୱା ମୁଗ୍ଗୟୂସଂ, ଯଦି ୱା କୁଲତ୍ଥୟୂସଂ, ଯଦି ୱା କଳାଯୟୂସଂ, ଯଦି ୱା ହରେଣୁକୟୂସଂ, ଅଧିମତ୍ତକସିମାନଂ ପତ୍ତୋ କାଯୋ ହୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଆସୀତିକପବ୍ବାନି ୱା କାଳପବ୍ବାନି ୱା, ଏୱମେୱସ୍ସୁ ମେ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନି ଭୱନ୍ତି ତାଯେୱପ୍ପାହାରତାଯ; ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଓଟ୍ଠପଦଂ, ଏୱମେୱସ୍ସୁ ମେ ଆନିସଦଂ ହୋତି ତାଯେୱପ୍ପାହାରତାଯ; ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ୱଟ୍ଟନାୱଳୀ, ଏୱମେୱସ୍ସୁ ମେ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକୋ ଉଣ୍ଣତାୱନତୋ ହୋତି ତାଯେୱପ୍ପାହାରତାଯ; ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଜରସାଲାଯ ଗୋପାନସିଯୋ ଓଲୁଗ୍ଗୱିଲୁଗ୍ଗା ଭୱନ୍ତି, ଏୱମେୱସ୍ସୁ ମେ ଫାସୁଳିଯୋ ଓଲୁଗ୍ଗୱିଲୁଗ୍ଗା ଭୱନ୍ତି ତାଯେୱପ୍ପାହାରତାଯ; ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଗମ୍ଭୀରେ ଉଦପାନେ ଉଦକତାରକା ଗମ୍ଭୀରଗତା ଓକ୍ଖାଯିକା ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଏୱମେୱସ୍ସୁ ମେ ଅକ୍ଖିକୂପେସୁ ଅକ୍ଖିତାରକା ଗମ୍ଭୀରଗତା ଓକ୍ଖାଯିକା ଦିସ୍ସନ୍ତି ତାଯେୱପ୍ପାହାରତାଯ; ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ତିତ୍ତକାଲାବୁ ଆମକଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱାତାତପେନ ସଂଫୁଟିତୋ ହୋତି ସମ୍ମିଲାତୋ, ଏୱମେୱସ୍ସୁ ମେ ସୀସଚ୍ଛୱି ସଂଫୁଟିତା ହୋତି ସମ୍ମିଲାତା ତାଯେୱପ୍ପାହାରତାଯ। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ‘ଉଦରଚ୍ଛୱିଂ ପରିମସିସ୍ସାମୀ’ତି ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂଯେୱ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାମି, ‘ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂ ପରିମସିସ୍ସାମୀ’ତି ଉଦରଚ୍ଛୱିଂଯେୱ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାମି; ଯାୱସ୍ସୁ ମେ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଉଦରଚ୍ଛୱି ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂ ଅଲ୍ଲୀନା ହୋତି ତାଯେୱପ୍ପାହାରତାଯ। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ , ‘ୱଚ୍ଚଂ ୱା ମୁତ୍ତଂ ୱା କରିସ୍ସାମୀ’ତି ତତ୍ଥେୱ ଅୱକୁଜ୍ଜୋ ପପତାମି ତାଯେୱପ୍ପାହାରତାଯ। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଇମମେୱ କାଯଂ ଅସ୍ସାସେନ୍ତୋ ପାଣିନା ଗତ୍ତାନି ଅନୁମଜ୍ଜାମି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ପାଣିନା ଗତ୍ତାନି ଅନୁମଜ୍ଜତୋ ପୂତିମୂଲାନି ଲୋମାନି କାଯସ୍ମା ପପତନ୍ତି ତାଯେୱପ୍ପାହାରତାଯ। ଅପିସ୍ସୁ ମଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ମନୁସ୍ସା ଦିସ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ – ‘କାଳୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’ତି। ଏକଚ୍ଚେ ମନୁସ୍ସା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ନ କାଳୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ, ସାମୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’ତି। ଏକଚ୍ଚେ ମନୁସ୍ସା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ନ କାଳୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ନପି ସାମୋ, ମଙ୍ଗୁରଚ୍ଛୱି ସମଣୋ ଗୋତମୋ’ତି; ଯାୱସ୍ସୁ ମେ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ତାୱ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ଛୱିୱଣ୍ଣୋ ପରିଯୋଦାତୋ ଉପହତୋ ହୋତି ତାଯେୱପ୍ପାହାରତାଯ।

୪୮୨। ‘‘ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – ‘ଯେ ଖୋ କେଚି ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ଓପକ୍କମିକା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦଯିଂସୁ , ଏତାୱପରମଂ, ନଯିତୋ ଭିୟ୍ୟୋ; ଯେପି ହି କେଚି ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ଓପକ୍କମିକା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦଯିସ୍ସନ୍ତି, ଏତାୱପରମଂ, ନଯିତୋ ଭିୟ୍ୟୋ; ଯେପି ହି କେଚି ଏତରହି ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ଓପକ୍କମିକା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦଯନ୍ତି, ଏତାୱପରମଂ, ନଯିତୋ ଭିୟ୍ୟୋ। ନ ଖୋ ପନାହଂ ଇମାଯ କଟୁକାଯ ଦୁକ୍କରକାରିକାଯ ଅଧିଗଚ୍ଛାମି ଉତ୍ତରି ମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ। ସିୟା ନୁ ଖୋ ଅଞ୍ଞୋ ମଗ୍ଗୋ ବୋଧାଯା’ତି ? ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – ‘ଅଭିଜାନାମି ଖୋ ପନାହଂ ପିତୁ ସକ୍କସ୍ସ କମ୍ମନ୍ତେ ସୀତାଯ ଜମ୍ବୁଚ୍ଛାଯାଯ ନିସିନ୍ନୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତା। ସିୟା ନୁ ଖୋ ଏସୋ ମଗ୍ଗୋ ବୋଧାଯା’ତି? ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ସତାନୁସାରି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅହୋସି – ‘ଏସେୱ ମଗ୍ଗୋ ବୋଧାଯା’ତି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – ‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ତସ୍ସ ସୁଖସ୍ସ ଭାଯାମି ଯଂ ତଂ ସୁଖଂ ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ କାମେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀ’ତି? ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – ‘ନ ଖୋ ଅହଂ ତସ୍ସ ସୁଖସ୍ସ ଭାଯାମି ଯଂ ତଂ ସୁଖଂ ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ କାମେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀ’ତି।

୪୮୩। ‘‘ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଏତଦହୋସି – ‘ନ ଖୋ ତଂ ସୁକରଂ ସୁଖଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ଏୱଂ ଅଧିମତ୍ତକସିମାନଂ ପତ୍ତକାଯେନ। ଯଂନୂନାହଂ ଓଳାରିକଂ ଆହାରଂ ଆହାରେୟ୍ୟଂ ଓଦନକୁମ୍ମାସ’ନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଓଳାରିକଂ ଆହାରଂ ଆହାରେସିଂ ଓଦନକୁମ୍ମାସଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ମଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ସମଯେନ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତି – ‘ଯଂ ଖୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଧମ୍ମଂ ଅଧିଗମିସ୍ସତି ତଂ ନୋ ଆରୋଚେସ୍ସତୀ’ତି। ଯତୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଓଳାରିକଂ ଆହାରଂ ଆହାରେସିଂ ଓଦନକୁମ୍ମାସଂ, ଅଥ ମେ ତେ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ପକ୍କମିଂସୁ – ‘ବାହୁଲ୍ଲିକୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ପଧାନୱିବ୍ଭନ୍ତୋ ଆୱତ୍ତୋ ବାହୁଲ୍ଲାଯା’ତି।

‘‘ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଓଳାରିକଂ ଆହାରଂ ଆହାରେତ୍ୱା ବଲଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସିଂ। ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ… ତତିଯଂ ଝାନଂ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସିଂ।

‘‘ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେସିଂ। ସୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରାମି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି

ଜାତିଯୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଅନୁସ୍ସରାମି। ଅଯଂ ଖୋ ମେ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ରତ୍ତିଯା ପଠମେ ଯାମେ ପଠମା ଵିଜ୍ଜା ଅଧିଗତା, ଅଵିଜ୍ଜା ଵିହତା, ଵିଜ୍ଜା ଉପ୍ପନ୍ନା; ତମୋ ଵିହତୋ, ଆଲୋକୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ; ଯଥା ତଂ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ଵିହରତୋ।

୪୮୪। ''ସୋ ଏଵଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ଵିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେସିଂ। ସୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ଵିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସାମି ଚଵମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁଵଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାମି…ପେ… ଅଯଂ ଖୋ ମେ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ରତ୍ତିଯା ମଜ୍ଝିମେ ଯାମେ ଦୁତିଯା ଵିଜ୍ଜା ଅଧିଗତା, ଅଵିଜ୍ଜା ଵିହତା, ଵିଜ୍ଜା ଉପ୍ପନ୍ନା; ତମୋ ଵିହତୋ, ଆଲୋକୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ; ଯଥା ତଂ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ଵିହରତୋ।

''ସୋ ଏଵଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ଵିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ଆସଵାନଂ ଖଯଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେସିଂ। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ, 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ, 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ, 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ; 'ଇମେ ଆସଵା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ, 'ଅଯଂ ଆସଵସମୁଦଯୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ, 'ଅଯଂ ଆସଵନିରୋଧୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ, 'ଅଯଂ ଆସଵନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ। ତସ୍ସ ମେ ଏଵଂ ଜାନତୋ ଏଵଂ ପସ୍ସତୋ କାମାସଵାପି ଚିତ୍ତଂ ଵିମୁଚ୍ଚିତ୍ଥ, ଭଵାସଵାପି ଚିତ୍ତଂ ଵିମୁଚ୍ଚିତ୍ଥ, ଅଵିଜ୍ଜାସଵାପି ଚିତ୍ତଂ ଵିମୁଚ୍ଚିତ୍ଥ। ଵିମୁତ୍ତସ୍ମିଂ ଵିମୁତ୍ତମିତି ଞାଣଂ ଅହୋସି। 'ଖୀଣା ଜାତି, ଵୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା'ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ। ଅଯଂ ଖୋ ମେ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଛିମେ ଯାମେ ତତିଯା ଵିଜ୍ଜା ଅଧିଗତା, ଅଵିଜ୍ଜା ଵିହତା, ଵିଜ୍ଜା ଉପ୍ପନ୍ନା; ତମୋ ଵିହତୋ, ଆଲୋକୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ; ଯଥା ତଂ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ଵିହରତୋ''ତି।

୪୮୫। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ସଙ୍ଗାରଵୋ ମାଣଵୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଅଟ୍ଠିତଵତଂ [ଅଟ୍ଠିତ ଵତ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ପଧାନଂ ଅହୋସି, ସପ୍ପୁରିସଵତଂ [ସପ୍ପୁରିସ ଵତ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ପଧାନଂ ଅହୋସି; ଯଥା ତଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ। କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅତ୍ଥି ଦେଵା''ତି [ଅଧିଦେଵାତି (କ।) ଏଵଂ ସବ୍ବେସୁ 'ଅତ୍ଥି ଦେଵା'ତିପଦେସୁ]? ''ଠାନସୋ ମେତଂ [ଖୋ ପନେତଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)], ଭାରଦ୍ଵାଜ, ଵିଦିତଂ ଯଦିଦଂ – ଅଧିଦେଵା''ତି [ଅତ୍ଥି ଦେଵାତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ଅତିଦେଵାତି (?) ଏଵଂ ସବ୍ବେସୁ 'ଅଧିଦେଵା'ତିପଦେସୁ]। ''କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, 'ଅତ୍ଥି ଦେଵା'ତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ 'ଠାନସୋ ମେତଂ, ଭାରଦ୍ଵାଜ , ଵିଦିତଂ ଯଦିଦଂ ଅଧିଦେଵା'ତି ଵଦେସି। ନନୁ, ଭୋ ଗୋତମ, ଏଵଂ ସନ୍ତେ ତୁଚ୍ଛା ମୁସା ହୋତୀ''ତି? '''ଅତ୍ଥି ଦେଵା'ତି, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ 'ଅତ୍ଥି ଦେଵା'ତି ଯୋ ଵଦେଯ୍ୟ, 'ଠାନସୋ ମେ ଵିଦିତା'ତି [ଠାନସୋ ଵିଦିତା ମେ ଵିଦିତାତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ଠାନସୋ ମେ ଵିଦିତା ଅତିଦେଵାତି (?)] ଯୋ ଵଦେଯ୍ୟ; ଅଥ ଖ୍ଵେତ୍ଥ ଵିଞ୍ଞୁନା ପୁରିସେନ ଏକଂସେନ ନିଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତବ୍ବଂ [ଗନ୍ତୁଂ (କ।), ଗନ୍ତୁଂ ଵା (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଯଦିଦଂ – 'ଅତ୍ଥି ଦେଵା'''ତି। ''କିସ୍ସ ପନ ମେ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଆଦିକେନେଵ ନ ବ୍ୟାକାସୀ''ତି [ଗୋତମୋ ଆଦିକେନେଵ ବ୍ୟାକାସୀତି (କ।), ଗୋତମୋ ଅତ୍ଥି ଦେଵାତି ନ ବ୍ୟାକାସୀତି (?)]? ''ଉଚ୍ଚେନ ସମ୍ମତଂ ଖୋ ଏତଂ, ଭାରଦ୍ଵାଜ, ଲୋକସ୍ମିଂ ଯଦିଦଂ – 'ଅତ୍ଥି ଦେଵା'''ତି।

୪୮୬। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ସଙ୍ଗାରଵୋ ମାଣଵୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭୋ ଗୋତମ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ଵା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ଵା ଵିଵରେଯ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ଵା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ଵା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେଯ୍ୟ – ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି – ଏଵମେଵଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ ଭଵନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ''ନ୍ତି।

ସଙ୍ଗାରଵସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଦସମଂ।

ବ୍ରାହ୍ମଣଵଗ୍ଗୋ ନିଟ୍ଠିତୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ବ୍ରହ୍ମାଯୁ ସେଲସ୍ସଲାଯନୋ, ଘୋଟମୁଖୋ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ଚଙ୍କୀ ଏସୁ ଧନଞ୍ଜାନି, ୱାସେଟ୍ଠୋ ସୁଭଗାରଓ୍ୱୋତି।

ଇଦଂ ୱଗ୍ଗାନମୁଦ୍ଦାନଂ –

ୱଗ୍ଗୋ ଗହପତି ଭିକ୍ଖୁ, ପରିବ୍ବାଜକନାମକୋ;

ରାଜୱଗ୍ଗୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି, ପଞ୍ଚ ମଜ୍ଝିମଆଗମେ।

ମଜ୍ଝିମପଣ୍ଣାସକଂ ସମତ୍ତଂ।